

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
שמוני

ספר המאמרים
ה'תשי"א
מלוקט

(כולל הקונטרסים שב – צד)

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

וצוקללח"ה נבג"ם זי"ע

שני אורסא הן

מליובאוויטש

הוצאה חמישית

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

מפתח

ה פתח דבר מכ"ק אדמו"ר שליט"א
ו מכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א

ספר המאמרים — תשי"א

4	א ראש השנה	תקעו בחדש שופר — תרצ"ד
24	ב שבת תשובה	כי חלק הוי' עמו
33	ג מוצאי יוהכ"פ	יחינו מיומים
50	ד יום ב' דחה"ס	בסכות תשבו
80	ה שמע"צ	ביום השמיני עצרת
107	ו נח	אין ערוך לך
114	ז לך	ויאמר הוי' אל אברם
137	ח (ח"ש) י"ט כסלו	אין ערוך לך
159	ט (תולדות) ט' טבת	אפס בלחך
180	פורים	וקבל היהודים — תרפ"ו
204	ב' ניסן	זאתם הדבקים — תרפ"ו
220	א חה"פ	מצה זו — תש"ד
229	ב שביעי ש"פ	ויולך ה' את הים
252	ג (שמיני) שבעות	זיהי ביום השמיני
262	ד (תז"מ) שבעות	אמר ר"ה כו' אלפים שנה
289	יב"ג תמוז	נתת ליראיך גם — תרצ"ג
320	(נצבים) ח"י אלול	כי קרוב אליך הדבר מאד — תרפ"א
332	ג' סליחות	וענין ו"ה דשם הוי' שבנפש (המשך)

רשימות

167	מחורף השי"ת
294	משנות תרנ"ב-תרנ"ג

לקוטי מנהגים

18	מנהגי חדש אלול, ר"ה, עשיית ויהכ"פ
71	מנהגי חה"ס, שמע"צ ושמח"ת
198	מנהגי פורים

תקעו בחדש: המשך ר"ה זה (טי מאמרים) הוא משנת תרצ"ד.
אפס . . . ט' טבת: סיום אמירת קדיש על כ"ק מייח אדמו"ר.
וקבל היהודים: מאי זה נאי בפורים קטן תרפ"ו במוסקבא.
ואתם הדבקים: מאמר זה הוא מבי' ניסן תרפ"ו.
מצה זו: המשך זה (ארבעה מאמרים) הוא משנת ה'תש"ד.
נתת ליראיך נס: מאמר זה הוא משנת תרצ"ג.
כי קרוב אליך: מאמר זה ושלאחריו הם משי"פ נצבים תרפ"א. וראה ר"ה זה תרע"ח,
וד"ה ראה אנכי עטרית.

שיחות

17	ערב ר"ה, השי"ת
41	מוצאי יריכ השי"ת, בסעודה
59	יום ו', י"ד תשרי, השי"ת
60	ליל ויום א' דחה"ס, השי"ת
89	ליל ויום ב' דחה"ס, השי"ת
93	ב' דחהמ"ס השי"ת
93	ליל שמע"צ השי"ת
94	ליל ויום שמח"ת השי"ת
145	י"ט כסלו, תש"ז
212	ב' ניסן, תש"ג
239	חזהמ"פ, תש"ז
240	אחש"פ תרצ"ה
270	חה"ש תש"ג

מכתבים

43	ערב יוהכ"פ, תרצ"ה
48	בשם השם, מחרת יוהכ"פ תרפ"ט
122	י"ד מרחשון, ת"ר צדיק
125	ג' תמוז, רצ"ה
136	י"ד כסלו, ה'תש"י
195	סיון, פ"ט (מא' הרבנים)
215	א' כסלו, תרצ"ז
286	י"ד כסלו תש"ח (פאקסימיליא)
341	כ' מרחשון, תרח"ץ
346	כ"ו אלול, ג' דסליחות, תרפ"ט

שונות

102	השמטה לקונטרס פ"ד
347	הערה בענין שמיטה
349	מפתח ענינים
346	מפתח שמות

פתח דבר

ב"ה

כבר מלתי אמורה, בהקדמה לספר המאמרים ה' תשי"י, אודות ההוצאה לאור של מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, על ידי מערכת „אוצר החסידים“.

ובזה הננו מו"ל „ספר המאמרים — ה' תשי"א, או „ספר המאמרים — מלוקט“*,

כי נכללו בספר זה הקונטרסים שנדפסו להחגים ומועדים דשנת ה' תשי"א, והמאמרים שבהם מלוקטים, ההמשך שנדפס לר"ה הוא משנת תרצ"ד, המאמר לפורים — משנת תרפ"ו וכו' וכמבואר במפתח ובהקדמת כל קונטרס.

• • •

ההוצאה לאור בטח תוגמר בסמוך ליו"ד שבט ה'תשי"ב, הוא יום ההלולא השני של כ"ק מו"ח אדמו"ר,

ובמענה על שאלת רבים — הצעותי אודות סדר יום ההלולא, כמבואר במכתבי שנדפסו בהקדמת ספר ה'תשי"י, בתוקפן עומדות.

• • •

בתור הקדמה לספר מאמרים זה — באו מכתבי לראש השנה ה' תשי"ב.

לתועלת הלומדים ומעיינים בספר בא כסופו מפתח ענינים ומפתח שמות — שנערכו ע"י הרב אליהו חיים שי' קרלבאך, וזכות תועלת הרבים תלוי בו.

מנחם שניאורסאהן

כ"ד טבת ה'תשי"ב, ברוקלין, נ. י.

* מלוקט — כמה ביכלאך שתוכנם מלוקט מסוגים שונים נקראו בשם זה ע"י הנשיאים. וכמו: מלוקט אמצעי. מלוקט ויהי כל הארץ. ועוד.

מכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, ח"י אלול, השי"ת
ברוקלין.

אל אחינו ואחיותינו, בני ובנות ישראל,
די בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בעמדינו על סף השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל בני ובנות ישראל לטובה ולברכה, הגה כל אחד ואחת מאתנו מתעורר ועושה חשבון מכל הקורות אותו במשך שנה העברה, את אשר עשה הוא ואשר נעשה אתו, מחליט להיטיב דרכיו ופונה בתפלה אל אבינו שבשמים, אשר יכתבנו ויחתמנו, אותו אותה ואת כל אשר להם, לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

ואמרו רבותינו ז"ל אשר על ידי נתינת צדקה לעני — התפלה פועלת וממשכת חיים טובים גאולה וישועה פרנסה וכלכלה.

והנה האדם, כמו כל הנבראים ואפילו מלאכי עליון, בעל גוף ונפש הוא, וכמו שיש עני בגוף וצרכי הגוף, כך יש עני בנפש וצרכי הנפש, לכן גם בצדקה — ישנה צדקה בגשם וצדקה ברוח וכמארו"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ז) כי תראה ערום וכסיתו כיצד אלא אם ראית אדם שאין בו דברי תורה הכניסו לביתך ולמדהו קריאת שמע ותפלה ולמדהו כו' וזרזהו במצות.

וכמו שבקשת כל אחד ואחת מאתנו היא לכתובה וחתימה טובה בגשמיות וברוחניות, כך על כל אחד ואחת מאתנו להשתדל בצדקה הגשמית וצדקה הרוחנית גם יחד, ובפרט בימי אלול ותשרי.

ובבואנו בימים האלו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא יהי' בידי כל אחד ואחת מאתנו כולנו — חשבון גדולי, גדול לפי מארזו שלו, של צדקה שעשה להושיע את העני בגשם, ושל צדקה שעשה להושיע את העני ברוח.

וכמו שבצדקה בגשם גם עני בגשם מחוייב בה, כי אין לך עני שאינו יכול למצוא אופן איך לעזור לעני חבירו,

על ידי צדקה : ראה בארוכה באגה"ק, בהקדמה לסידור ועוד.
והנה האדם : בארוכה בהמשך ר"ה השי"ת.
חשבון גדול : ראה אגה"ק סיג.
וכמו שבצדקה : שו"ע יו"ד סרמ"ח, ושיג.

כך בצדקה ברוח — גם העני ברוח מחוייב בה, כי אין לך איש ואשה בישראל שאינו יכול להשפיע על בני ובנות ישראל לקרבם ליראת שמים תורה ומצות.

ולפום גמלא שיחנא, אשר העשירים בגשם והעשירים ברוח — בעלי תורה יושבי אהל ובני הישיבות — צריכים לבזבז ביד רחבה מממונם ומידיעותיהם להצלת, רפואת והבראת נפש וגוף אחיהם ואחיותיהם שיחיו. ואבינו אב הרחמים יכתוב ויחתום את כל אחד ואחת מאתנו בתוך כלל ישראל לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, בגשמיות וברוחניות, ויביא לנו, במהרה בימינו ממש, את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, אמן.

המברך ומתברך בכתיבה וחתימה טובה
מנחם מענדל בן חנה שניאורסאהן
חתנא דבי נשיאה כבוד קדושת
אדוננו מורנו ורבנו
זקוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הכ"מ.

ב"ה, ח"י אלול, השי"ת

אל אחינו ואחיותינו, בני ובנות ישראל,
די בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

שטייענדיק אויפן שוועל פון דעם נייען יאר, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, דערוועקט זיך יעדער איינער פון אונז צו מאַכן א חשובן הנפש פון אַלעס וואָס האָט מיט עם פאַסירט אין דעם פאַרגאַנגענעם יאַר. יעדער איינער נעמט אָן דעם באַשלוס, אז דער נייער יאַר זאָל זיין בע-סער און העכער אין אַלע הינזיכטן, און ער ווענדט זיך מיט א תפלה צו אונזער פאַטער אין הימל צו געבן עם א כתיבה וחתימה טובה, א גוטן און זיסן יאר בגשמיות וברוחניות.

אונזערע חכמים זכרונם לברכה זאָגן, אז דורך געבן צדקה ווערט די תפלה אָנגענומען און זי פּוּעל'ט, אז גיט זאָל אונז געבן געזונט, פרנסה און גליק.

אזוי ווי דער מענטש באַשטייט פון א גוף און א נשמה, במילא איז ווען מיר ריידן פון אַרימקייט, איז דאָס סיי אין קערפּערליכן זין — די באדערפנישן וואָס זיינען שייך צום גוף, און סיי אין גייסטיקן זין — די

אב הרחמים : ראה לקו"ת ד"ה שיר המעלות ממעמקים רפ"ב. שם ביאור ע"ס שחורה רפ"ז.

באָדערפנישן וואָס זיינען שייך צו דער נשמה. אַזוי אויך אין צדקה, אין פאַראַן צדקה פאַרן גוף און צדקה פאַר דער נשמה. זאָגן אונזערע חכמים, ערקלערענדיג נבואת ישעיהו: כי תראה ערום וכסיתו, ווען דו זעסט א נאַקעטן, זאָלסטו עס באַקליידן — וואָס מיינט דער נביא דערמיט? ער מיינט, אז ווען דו זעסט א מענטשן אָן תורה, זאָלסטו עס לערנען קריאת שמע און תפלה, און דערמוטיקן צו לערנען תורה, טאָן מצות, א. א. וו.

אין די טעג פון חשבון הנפש, דאַרף זיך יעדער איינער, מאָן אָדער פרוי, אָפגעבן א חשבון, וויפיל צדקה ער האָט געגעבן פאַר די מאַטעריעלע נויט-באָדערפטיקע און וויפיל צדקה ער האָט געגעבן פאַר די גייסטיקע נויט-באָדערפטיקע, א חשבון אויך צי דאָס איז גענוגענד לויט דעם גרויס פון זיין פאַרמעגן, גייסטיקן און מאַטעריעלן.

און איצט איז נאָך צייט צו פאַריכטן וואָס מען האָט פאַרפעלט. און פונקט אַזוי ווי אפילו אן אַרימאָן קען און מוז העלפן זיין אַרימען חבר מיט וואָס ער האָט, אַזוי קען און מוז יעדער איד, אפילו אויב אַרעם גייסטיק, העלפן א צווייטן גייסטיקן אַרימאָן מיט וואָס ער באַזיצט אין גייסטיקן זין, אויסאייבן א גוטע השפעה אויף די אַרומיקע צו מקרב זיין זיי צו תורה און מצות.

און די וועלכע זיינען רייך מאַטעריעליש, ווי אויך די וועלכע האָבן גייסטיקע אוצרות — די בעלי תורה, בני הישיבה, א. ד. ג. — מוזן געבן מיט א ברייטער האַנט פון זייער געלט און זייערע גייסטיקע אוצרות, צו ראַטעווען, היילן און שטאַרקן די נשמה און דעם גוף פון זייערע ברידער אין שוועסטער.

איך פאַרענדיק מיט א וואונש און ברכה, אז אונזער פאַטער אין הימל, דער אב הרחמים, זאָל אונז אַלעמען געבן א כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות, און שיקן אונז די גאולה האמיתית ושלימה דורך משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

המברך ומתברך בכתיבה וחתימה טובה
מנחם מענדל בן חנה ושניאורסאהן

חתנא דבי נשיאה כבוד קדושת

אדוננו מורנו ורבנו

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הכ"מ.

ב"ה, ראשון דסליחות, ה'שי"ת

לתלמידי הישיבות
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

ברשות הרבנים הגאונים שליט"א, מנהלי הישיבות, הנני פונה אליכם בזה ידידי, תלמידי הישיבות, ביחוד, נוסף על מכתבי הכללי מח"י אלול. האושר הגדול אשר ההשגחה העליונה סייעה בידיכם להיות מאלו אשר תורת ה' היא חלקם, והסגולה המיוחדת אשר השם יתברך הטביע בבני הנעורים שהם בעלי כח ומרץ ביותר, שני הדברים האלו מטילים עליכם אחריות מיוחדת להיות מן הראשונים, הן בהעושים הן בהמעשים את אחרים, לנתינת הצדקה הרוחנית לעניים בדעת, ונתינה בעין יפה וביד רחבה.

פסקו רז"ל: גדולה מצות עשה של תלמוד תורה, מצד עצמה, משאר מצות. שקולה היא כנגדן משום שהתלמוד מביא לידי מעשה. אבל אם אי אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים, כגון שדבריו נשמעים יותר, או שאין עשית אחרים מספקת למצוה זו — מפסיקין התלמוד ועושין המצוה ורק אחר כך חוזרין לתלמודם.

בימי חודש תשרי הבע"ל, הוא החודש אשר בו חובת זכות כל איש בישראל, "לחדש מעשיו ולשפר מעשיו", הנה אתם, תלמידי הישיבות, עליכם להתאור ביתר שאת ויתר עז:

א) בעבודה עם עצמו: להתעורר בהתעוררות תשובה אמיתית, קבלת מלכותו יתברך, וקבלת עול תורה ביראת שמים וקיום המצות בשמחה. ב) בעבודה עם הזולת: לקרב את הצריכים קירוב ולחזק את הצריכים חיוק — בעבודת התשובה, למוד התורה וקיום המצות. וביחוד לנהל תעמולה רחבה ובכל אופנים המתאימים, אשר כל ילד וילדה, נער ונערה בישראל צריכים להתחנך בחינוך הכשר, ברוח ישראל סבא, בלי פשרות. "ואמר להן הקב"ה לישראל, אם שפרתם מעשיכם, אני עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, והופך לכם מדת הדין לרחמים".

המברך ומתברך בכתיבה וחתימה טובה
מנחם מענדל בן חנה שניאורסאהן
חתנא דבי נשיאה כבוד קדושת
אדוננו מורנו ורבנו
צוקללה"ה נבגי"מ זי"ע, הכ"מ.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס פב.

קונטרס
ראש השנה

מכבוד קדושת
אדמו"ר יוסף יצחק
זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע
שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה

בוה הננו מו"ל הקונטרס לראש השנה הבע"ל — הכולל מאמר, רשימה ולקוט מנהגים.

המאמר הוא מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ שאמרו ביום שני דר"ה בשנת תרצ"ד, בווארשא.

הרשימה היא מדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בערב ראש השנה העברה — לאחר התרת נדרים ובעת נתינת הפ"נ.

הלקוט כולל מנהגי חדש אלול, ר"ה, עשי"ת ויוהכ"פ שיש בהם חדוש.

* * *

ידוע המבואר בכ"מ בדא"ח' הטעם שנקרא ראש השנה ולא תחלת השנה — כי יום זה לגבי שאר ימות השנה הוא כמו ראש לגבי גוף ואברים. כמו שהראש — חיות כל האברים כלול בו, וגם אח"כ בגילוי, הרי מן הראש נמשך חיות לכל אבר בפרט, כך יום ראש השנה כולל בתוכו חיות כל ימי השנה, שכולם כלולים בו בהעלם, ואח"כ מתחלק בגילוי לימים פרטיים.

ויש לומר שזהו אחד מטעמי האזהרה שהוזהרנו לייקר את הזמן בימי ראש השנה ביותר, כי השעות והרגעים בימים האלו כלליים הם, ונעלים על שאר ימות השנה, ולא רק בכמות כי אם גם באיכות, וכדוגמת חומר המוח שבראש — לגבי חומר שאר אברי הגוף.

ומובן אשר כמו בראש ואברי הגוף, אימתי יהי' האדם בריא — כאשר החיות שבראש יהי' בשלימותו, וגם יומשך ממנו לכל אבר ואבר חיותו השייך אליו.

כך הוא עבודת ימי ראש השנה, אשר ימים אלו צריכים להיות מתאימים לענינם — ראש של כל השנה כולה. וגם שיהיו מקושרים עם שאר ימות השנה — להשפיע בהם חיות של קבלת עול מלכותו יתברך, לימוד התורה וקיום המצות.

* * *

והנה מהענינים המסייעים בעבודה בכלל ובעבודת התקשרות ראש השנה עם שאר ימות השנה בפרט היא ההתקשרות עם ראש אלפי ישראל שנשמתו הוא בחי' ראש ומוחין לגבי שאר הנשמות שבדורו, ממנו הוא יניקתם וחיות שלהם ועל ידו קשורות הן ומיוחדות במהותן הראשון ושרשם.

(1) ראה לקו"ת ר"פ תבוא. עטרת ראש בתחלתו. מאמרי ר"ה ודנת תשי"א, תש"ב, ועוד.

(2) עיין תניא פנ"א.

(3) תניא פ"ב, וראה משי"כ בהקדמת קונטרס יב חמוז (קונטרס ס).

וכמו כן בכל אחד ואחת מאתנו ההתקשרות עם נשיא וראש דורנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ — וכבר ביאר אשר ההתקשרות היא ע"י לימוד תורתו והליכה בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו — היא היא אשר תסייע בעבודת ימי ראש השנה' והתקשרותם עם שאר ימות השנה.

ותהי' הצנור דרך בו יומשכו הכתיבה וחתימה טובה, בטוב הנראה והנגלה, בגשמיות וברוחניות — בימי ראש השנה ואח"כ בכל השנה כולה.

מנחם מענדל בן חנה שניאורסאהן

יום ראשון דסליחות השי"ת, ברוקלין נ.י.

(4) להעיר ממה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בליל ב' דריה ה'תשי"א, אשר משנת תרנ"ד ואילך הי' הסדר אצל אביו להזכיר במשך המעלי"ע את הבעש"ט, הה"מ, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר ה"צמח צדק, אדמו"ר מהר"ש, ולפעמים גם את דודיו בני הצ"צ — הי' מספר מהם איוה ספור או דבר תורה בקיצור.

מפתח:

4 מאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ
16 רשימה
18 לקוטי מנהגים

בס"ד, ראש השנה

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגו, וארז"ל (ר"ה ד"ח) איזה חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה, דר"ה הוא חג שהחודש מתכסה בו. דהנה חודש תשרי נקרא בכתוב בשם חודש השביעי, וכמ"ש (ויקרא כג. כד) בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש, וכתוב (במדבר כט. א) ובחודש השביעי באחד לחודש וגו' יום תרועה יהיה לכם. וכן במועדי יום הכפורים וחג הסוכות נזכר בחודש השביעי. וצ"ל מפני מה אומר תחילה בחודש סתם ואח"כ נותן בו סימן שהוא בכסה, שהחודש מתכסה בו, ולכאורה הוי לי' למימר בתחילה תקעו בחודש השביעי ולא הי' צריך אל הסימן דבכסה. ועוד צריך להבין, דמהמשך הענין מובן דבכסה קאי על כללות החודש, והיינו דהחדש הזה שהכתוב קוראו חודש השביעי הנה הוא קוראו חודש סתם, ושלא לטעות באיזה חודש הוא. הנה מכנה אותו בשם חודש של שופר, שזהו מעיקר המצוה בר"ה, ומענין דיום הכיפורים* ויום חגיגו קאי על חג הסוכות שמע"צ ושמח"ת, שהם כל המועדים שבחודש השביעי ובאמצע אומר בכסה להורות דכללות החודש הזה הוא בכסה, ועם היות שהוא בכסה, הנה כסה זה אין פירושו העלם וכיסוי שהרי כתוב ונאמר בין שופר ובין ליום חגיגו, דזה מורה על אמיתת ענין ופירושו בכסה, דאין ענינו הכיסוי וההעלם, ולפי"ז הי' שיפור הכתוב, תקעו בחודש שהוא חודש סתמי, היינו דבעיקרו הוא חודש השביעי, ולעוצם גודל מעלתו נקרא חודש סתם, לפי שענינו ידוע במצותו שהוא שופר, בכסה קאי על יום הכיפורים, ליום חגנו קאי על חג הסוכות שמע"צ ושמח"ת. וצ"ל מהו"ע דכללות החודש השביעי נקרא בכסה והתחלתו הוא מהחג שהחודש מתכסה בו. גם צ"ל משארז"ל (ר"ה די"ז ע"ב), אמר רבה, אמר הקב"ה, אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות שיבוא זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר דמזה שאומר אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם הרי מובן דבאמירת פסוקי מלכיות נמשך בחינת המלוכה העליונה, ואח"כ באומרו ובמה בשופר הרי ההמשכה דבחינת המלוכה הוא על ידי השופר דוקא. וצ"ל מפני מה האמירה לבד אינו מספיק וצריכים תקיעת שופר בפועל דוקא. ועם היות דמצות היום בשופר בפועל מ"מ צריכים גם האמירה דפסוקי מלכיות. ועוד יותר יפלא דהגם דעיקר המצוה הוא תקיעת שופר מ"מ צריכים לומר פסוקי שופרות ג"כ. וצריכים להבין מהו מעלת השופר דכל ענינו הוא קול, ומהו המעלה בקול. ולהבין כ"ז יש להקדים תחלה מ"ש (ש"א ב. ג), אל תרבו תדברו גבהה גבהה יצא עתק מפיכם כי א"ל דעות ה' ולו נתכנו עלילות, ואיתא בזח"ג (באדר"ז) דרצ"א ע"א כי א"ל דעות הוי' דעות ודאי, הוא הדעת, בדעת כל פלטרי אתמליין, דכתיב (משלי כ"ד) ובעדת חדרים ימלאו, דעה

ומענין דיום הכפורים : אולי הכונה, כי תקיעת שופר ענינה תשובה, וכמ"ש ברמב"ם (הל' תשובה פי"ג ה"ד), ונתבאר בכ"מ בד"ח (המשך רס"ו בתחלתו. תקעו תרצ"א. ועוד), וראה לקמן שמפרש בכסא על יוהכ"פ.

אחרא לא אתגלייא דהא טמירא אויל בגווי' ואתכליל בי', וזהו כי א"ל דעות הוי' דעות ודאי לשון רבים שהן ב' דעות. ולכאורה הרי הדעת הוא תוקף וחזק, דוהו אחד ההבדלים בין כח ההבנה לדעת, דכל הבנה לבד זאת שבאה בריבוי אופנים בסברות שונות הנה עוד זאת הרי כל סברא וסברא הרי יש בה פנים נוטים לכאן ויש פנים נוטים לכאן, ואינו דבר מוחלטי, לפי שבכל פנים שבהסברא יש בה עריבות ונעימות שכלי שאינו מניח מקום לזולתה, ובעיונו בהפנים השנים גם בה יש עריבות גדולה ולזאת לא יוכל להחליט באחת מהם, משא"כ כח הדעת דאחרי התעמקו בהענין הוא נוטה לאחת הפנים ומחליט אשר כן הוא כפי הפנים הוה דוקא, והחלטתו הוא בתוקף גדול, דוהו אחד הענינים דמות הדעת מה שהחלטתו הוא בתוקף גדול. ולכן כל מי שהוא גדול בדעה דעתו תקיפה יותר, אם כן לכאורה איך שייך לומר דעות לשון רבים ועל זה אומר דעות ודאי שהוא לשון רבים והוא דעת, אלא דבי' גופא יש ב' ענינים, הא' בדעת כל פלטרי אתמליין, פלטרי הם היכלות דכתיב בדעת חדרים* ימלאו חדר ר"ת חסד דין רחמים, והם המדות חג"ת שהם עיקרי המדות, דנו"ה הן ענפי המדות אבל חג"ת הן עיקרי המדות, הנה בדעת חדרים ימלאו דהתחלקות המדות הם מן הדעת. וכידוע דמות הדעת מתחלק לב' מוחין שהם ה' חסדים וה' גבורות, דהמוחין חו"ב הם עדיין למעלה מהתחלקות, וכמו שאנו רואין במוחש דשכל וסברא אחת יכולה היא לחייב ב' מדות הפכים, והיינו שיש בהשכל כמה אופנים בסברות שונות, ובכל סברא הרי יש בה פנים נוטים לכאן ופנים נוטים לכאן, ושכל בכללותו הוא עילה שמחייב ומכריח את העלול, שהם המדות, ולזאת הנה כל אחת הפנים שבהסברא מחייבת איזה מדה כפי מהות הסברא ההיא לזכות או להפכו, ואשר על כן בהבנה אין בה דבר מוחלטי, וההטי' לאחת הפנים הוא על ידי מוח הדעת דוקא, ונקרא דעת נוטה, מפני שדעת הוא ענין הכרה, והיינו דעל ידי ההכרה בפנימיות ועומק הפנים שבהסברות הנה על ידי זה הוא ההטי' וההחלט באחד הפנים אם בחסד או בהפכו, דכל זה הוא על ידי שהדעת נכנס בעומק פנימיות הסברות להכיר ולהעמיק באמיתתן ואז דוקא הנה הוא בא לידי הכרה איך להטות אם לכאן או לכאן, ואחרי כן באה ההחלטה בתוקף גדול. א"כ הרי מוח הדעת נכנס גם בעומק ופנימיות הסברא הנשללת גם כן, והיינו דבעוד שהוא מתעמק בפנימיות הסברות, הרי ההעמקה הוא בכלון בשוה, ובעת ההעמקה הנה או הסברות נעשים חריפים ובהירים יותר מכמו קודם ההעמקה, ואם קודם ההעמקה הרי בהסברות יכול להיות ב' מדות הפכים, הנה בעת ההעמקה שמתגלה ומאיר עומק פנימיות הסברא הרי מובן שנראה וניכר יותר ההפכיות של ב' המדות היוצאים מסברא אחת, ואז דוקא הוא הכרת הדעת באמיתת הסברא ונוטה ומחליט באחת המדות דוקא, וזהו בדעת כל פלטרי אתמליין, דעל ידי הדעת דוקא הוא שמתגלה עומק ופנימיות כל אור ההשכלה בהמושכל ההוא, והב' הוא דעה אחרא דלא אתגלייא דהא טמירא אויל בגווי' ואכלל בי', והוא בחינת דעת עליון, דגם בחינה ומדריגה זו הוא ג"כ בבחינת

גילוי כי כל ענין הדעת הוא גילוי. דוהו ביאור המאמר כי כשאין הכתר נמנה הדעת נמנה, והיינו להיות שהכתר הוא בבחינת סתימות והעלם הנה נמנה הדעת שהוא בחי' הגילוי, הרי דגם דעת עליון הוא גילוי, רק שהוא דעת הנעלם, שהוא נעלם באופן הגילוי שלו מכמו שהוא הגילוי דדעת הגלוי. וזהו כי א"ל דעות הוי', שהם ב' דעות דעת תחתון ודעת עליון, דד"ת הוא שבו ועל ידו הוא עיקר הגילוי בהמדות, וכידוע שהדעת נקרא מפתחא דכליל שית, ובדעת חדרים ימלאו שהוא אור וחיות המדות, וד"ע עם היותו ג"כ בחינת גילוי מ"מ אמנם להיות דטמיר אויל בגווי' דאופן הגילוי שלו אינו דומה לדעת הגלוי ונקרא בשם נעלם לכן אומר בו ולא אתגליי', שהוא טמיר ונעלם ולא אתגלי.

(ב) וְלִהְיוֹן זֶה, הענין הוא, דהנה ידוע דמקודם כללות ההשתלשלות וכללות ההשתלשלות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין יש ג' מדריגות כוללים, והן יש ואין ויש', היש הראשון הוא עצם המשפיע קודם שבא ממנו איזה השפעה בהשפעת אור וגילוי, והיש השני הוא המקבל, והאין הוא הממוצע ביניהם, דכן הוא בכללות ההשתלשלות דכל אופן השפעה הוא בדרך ואופן משפיע ומקבל, וידוע בההשפעה מן המשפיע אל המקבל הוא דלא כל עצמות המשפיע בא בהשפעה כי אם הארה ממנו, דוהו כללות ההפרש בין אופן הגילויים והמשכות ההשפעות דעכשו, לאופן הגילויים בהמשכת ההשפעות והענינים דלעתיד, דלעתיד הנה כל ההמשכות וההשפעות לא יהיו בדרך ואופן משפיע ומקבל, וזהו דכתיב (ירמי' לא, לג) ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו', דלימוד זהו ההשפעה הבאה מעליון לתחתון, דהעליון משפיע לתחתון, אבל לעתיד הנה לא ילמדו עוד איש את רעהו שלא יהי' בדרך משפיע ומקבל, דהנה על זמן דלעתיד כתיב (הושע ו, ב) ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, דיום הוא אור וגילוי, ביום השלישי בהגילוי דאופן השלישי, דהנה בכללות ענין אופן דרך הגילויים ישנם ג' אופנים אור וגילוי האור והגילוי דעוה"ז דבשרשו הוא אופן הגילוי דעלמא דאתגליא, האור והגילוי דעולם הבא דענינו הוא אופן הגילוי דעלמא דאתכסיא, ואופן האור והגילוי דלעתיד, וזהו יחיינו מיומים שהוא האור והגילוי דב' ימים דעוה"ז ועוה"ב, דבכל המדריגות האלו מריש כל דרגין עד סוכ"ד אופן האור והגילוי הוא בדרך משפיע ומקבל אבל ביום השלישי שהוא האור והגילוי דלעתיד הנה אז לא יהי' בדרך משפיע ומקבל, כי אז יקימנו ונחיה לפניו, שהעצמות ממש יתגלה ויהי' השגת המהות ממש, דזהו ונחיי לפניו בבחינת חיות פנימי בפנימיות ועצמות א"ס ב"ה, ואין זה בדרך משפיע ומקבל, דמשפיע ומקבל הוא שנמשך רק הארה בלבד, אבל בהגילוי

ביאור המאמר : ראה משנת חסידים מס' בריאת א"ק פ"א מ"ד. תו"א מג"א ביאור לד"ה יביאו לבוש מלכות.

נקרא מפתח : זח"ב קעו, א. וראה לקו"ת ואתחנן תוס' ביאור לד"ה וידעת פ"ב, יש ואין ויש : ראה בכ"ז : תורת חיים ויגש פ"ו, שם פ' בשלח ד"ה תפול עליהם (ע' 533 ואילך). שערי אורה ד"ה יביאו לבוש פכ"ד ואילך, וככה תרליז פמ"ב ואילך. ד"ה שמח תשמח תרגונו, ד"ה כי תבואו בהמשך תרס"ו, ועוד.

דלעתיד הוא מה שכביכול העצמות נמשך, אין זה בדרך משפיע ומקבל, אבל עכשיו הנה כל ההשפעות הוא בדרך משפיע ומקבל, וכל השפעה מהמשפיע אל המקבל הנה לא כל עצמות המשפיע בא בהשפעה כי אם הארה ממנו, ולכאורה הרי גם עכשיו יש השפעה עצמית כמו השפעת הטפה, דהבן הוא מעצמות מוח האב, הנה זהו באמת למעלה מענין דמשפיע ומקבל, שהיא המשכה מן העצם שלמעלה מההתפשטות. ובהמדריגות דלמע' הוא ההמשכה שמבחינת ד"ע, דגם גילוי זה יהי' לעתיד לבוא באופן ודרך הגילויים וההמשכות דלע"ל. אמנם עכשיו הוא בדרך המשכה מן העצם, היינו שהוא בחינה אחרונה שבעצמות, וגם אם נאמך דהמשכה זו דבחינה אחרונה שבעצמות הנה גם זה הוא המשכת העצם, ועם היות דאינו אלא רק מקצת מן העצם אבל עם זה הלא ידוע שהעצם הנה גם מקצת מן העצם גם הוא כמו כולו, וכמאמר* דכשאתה תופס במקצת מן העצם הרי אתה תופס בכולו, א"כ הרי גם עתה דכל הגילויים הם בדרך משפיע ומקבל הרי ישנו השפעה עצמית, אבל באמת הנה עתה הרי מהות העצם ממש אינו בבחינת גילוי ואינו אלא רק מה שתופסים בהעצם, אבל לא שהעצם הוא בבחינת גילוי, וכמ"ש רבינו נ"ע בסש"ב* בביאור ענין לית מחשבה תפיסא בך כלל, דאינו שייך ענין תפיסא כלל כ"א כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותיה וכו', דאז הנה תפיסא אבל אינו ענין הגילוי כלל, להיות כי עכשיו הנה ענין הגילוי וכל השפעה בגילוי הוא רק הארה בלבד, אבל לעתיד יהי' גילוי העצמות ממש ולא יהי' בדרך משפיע ומקבל. והעצמות הוא בחינת היש העצמי שלמעלה מהשפעה וגילוי, היינו עצם המשפיע קודם שבא ממנו איזה השפעה בהשפעת אור וגילוי, והגילוי מן העצם הוא האין הממוצע בין המשפיע והמקבל, ובשרש הראשון הנה היש הראשון הוא בחי' עצמות אין סוף שהוא אמיתית היש והיינו שמציאותו מעצמותו* בלי שום עילה וסיבה אחרת שקדמה לו ח"ו. דהנה כל מה שנתהווה אינו מציאות אמיתי, לא מבעי דמציאות היש שאינו מציאות באמת, רק שנדמה ליש ודבר מה, אבל באמת הוא רק בחינת העלם והסתר שמעלים על אור אלקי, וכמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ג וד' דכל נברא אינו רק כמו אור וזיו המתפשט ממקורה, ורק על ידי ההעלם שהאור אלקי מעלים עצמו מהנברא הנה עי"ז הנברא נראה ליש ומציאות דבר, דוהו"ע הוי' ואלקים דשם אלקים מסתיר על שם הוי', וכמ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקים, דכמו המגן שהוא נרתק השמש שמכסה על השמש הנה כמו"כ שם אלקים מכסה על שם הוי', ועל ידי זה נראים הנבראים ליש ומציאות דבר, והרי השם אלקים אינו הסתר אמיתי ח"ו דשם אלקים הוא אלקות ממש כמו שם הוי', ואין עצם מסתיר על עצם*, ולכן הנה שם הוי' מאיר על ידי שם

וכחמאר דכשאתה : מאמר הבעש"ט הובא בד"ה השמים כסאי (סוף המשך תרס"ו).

בסש"ב : ס"ד.

שמציאותו מעצמותו : אגרת הקדש ס"ך.

ואין .. עם : בכ"מ בדא"ח מובא לדוגמא ע"ז — פס"ד בשו"ע או"ח סצ"א ס"ך

דהנחת ידו על ראשו לא חשיב כיסוי.

אלקים, דוהו פירוש כי שמש ומגן הוי' אלקים, דכשם שבהשמש ומגן הנה זה מה שהמגן מכסה על השמש הוא כשביל טובת הנבראים שיוכלו לקבלו, דלולי הנרתק לא היו יכולים לקבל עצם השמש, הנה כמו כן הוא בזה מה דשם אלקים מכסה על שם הוי' הוא בכדי שיהי' אפשר להתקבל, אם כן השם הוי' מאיר על ידי שם אלקים, וכמ"ש במ"א בארוכה. ובמילא מובן דאינן הנבראים מציאות יש ודבר. ורק להיות שהנבראים הרי אינו גרגש בהם האור ה"ה מציאות יש ודבר בהרגשתם, אבל באמת אינם מציאות דבר ויש כלל. וגם זה מה שהנבראים מרגישים עצמם ליש ודבר, הנה גם ישות זו של הנבראים זהו גופא מה שנשתל' מההעלם דשם אלקים, דהנה כל ישות הנברא הוא מפני שמעלים על החיות שבו, וסיבת וטעם הדבר מפני מה ישות הנברא מעלים על החיות מקורו הוא לפי דשם אלקים מעלים על שם הוי', אבל באמת הרי השם אלקים אינו מעלים על שם הוי' כנ"ל. כמו כן הנה הנבראים הנה באמת הם בטלים במציאות ואינם דבר בפ"ע כלל, וכמ"ש בס"ש שם, וגם אם נאמר דמאחר שלגבי הנבראים הרי שם אלקים מעלים. וא"כ ה"ה מציאות דבר, אשר כן הוא בהידיעה דרעת תחתון דלמטה יש ולמעלה אין, דלמטה הוא היש הנרגש במקום זמן, ולמעלה אין שאינו מושג בהשגה גמורה בדעת הנבראים והיש הוא בטל אל האין, אבל מ"מ הוא מציאות דבר מה. אבל באמת גם לפי ידיעה זו דד"ת הרי סוכ"ס הרי גם מציאות זה אינו מציאות אמיתי וכמ"ש הרמב"ם בהלכות יסוה"ת פ"א הלכה ד' הוא שהנביא אומר והוי' אלקים אמת הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמיתתו. והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו כמותו. והיינו דגם אם נאמר שהנברא הוא ג"כ מציאות מ"מ אינו מציאות אמיתי שהרי מציאותו הוא מהתעלמות מקורו, ואם היה מקורו מתגלה הי' מתבטל מציאותו לגמרי.

ג) וביאור ענין זה, הנה ארו"ל (ברכות ד"ס ע"ב) כי שמע קול תרנגולא לימא ברוך הנותן לשכוי בינה. דלכאורה אינו מובן למה נקבעה ברכה זו על קריאת התרנגול דכי שמע קול תרנגולא לימא ברוך הנותן לשכוי בינה, דאז דוקא הוא היוב הברכה, ובתוס' שם וה"ה כי לא שמע (קול תרנגולא אלא שהוא זמן קריאתו מברך אז ברכה זו), דאין ברכה זו אלא להבחנה על הנאת אורה שהתרנגול מבחין והוא נהנה מן האור, וכמארז"ל (סנהדרין דצ"ח ע"ב) בהמשל דהתרנגול אומר שהאור שלי הוא, דהא גופא קשיא מפני מה התרנגול מבחין בין לילה ויום ומפני מה הוא נהנה לאור. אך הענין הוא דהנה כל הנבראים דלמטה הרי יש להם שרשם למעלה, וכמאמר* אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, וכתבי* גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם, והנה

וכמ"ש במ"א : להעיר מרה החלצו פי"ח ואילך. ד"ה על כן יאמרו תרצ"א ס"ד ואילך. ועוד.

וכמאמר אין : ראה ב"ר פי"ו. ה. זח"א רנא, א. זח"ב קעא, ב. זח"ג פו, א. אנה"ק ס"כ (קל"ב, א).

וכתיב גבוה : קהלת ה, ז.

מה שלמטה הוא הרנגול גשמי הנה למעלה בשרש שרשו בעולם היצירה הוא מלאך גבריאל, ובשרשן באצילות הוא בחינת ה' גבורות דאימא המעוררים בחינת המלכות באצילות לעלות מירידתה בבי"ע. דהנה כתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' וקאי על מלכות דאצילות שיורדת בכל לילה לבי"ע לתת טרף, לביתה. והיינו דחיצוניות המלכות דרגליה יורדות לבי"ע לברר בירורים הנה על ידי זה נותנת מוון וחיות לנבראים דבי"ע, וזמן ירידתה הוא בלילה עד חצות. דהנה איתא בזהר"י דתרעין דגן עדן אסתימו בלילה, וזהו בחינת פנימי' המלכות שהיא בבחינת עליה וסילוק למעלה, וכידוע דבג"ע מאיר בחי' ג' ראשונות דמלכות, דזהו ההפרש בין גן עדן לעולמות, דבעולמות מתלבשים בחי' ז"ת דמלכות, ובג"ע הם ג"ר דמלכות. ולכן הנה בעולמות הוא בחי' העלם, ואופן ידיעת הנבראים שלמטה והשגתן הוא רק בדרך ידיעת המציאות בלבד, ובג"ע הנה אופן הגילוי הוא גילוי המהות. ולכן הנהגת ואופן ידיעות והשגות של הנשמות בג"ע הוא בדרך השגת המהות, אבל בלילה תרעין דג"ע אסתימו. וענין הסתימות מורה על העליה וסילוק, והיינו דאז בחי' עלית הפנימי' דמלכות, וכמו באדם הרי בעת השינה הנה אז פנימי' הכחות והחושים נעלים הם בהתעלמות ונשאר רק קיסטא דחיותא שהוא חיות הגוף בכללותו, והדוגמא מזה הוא בספי' המלכות, דהפנימי' הוא בבחינת עליה ואז חיצוני' המלכות יורדת לברר בירורים דבי"ע, דהא בהא תליא, דמפני שפנימי' המלכות מתעלם הנה חיצוני' המלכות יורדת לברר בירורים בעולמות בבי"ע. ויובן זה עד"מ מכחות הנפש, דהנה כללות כל הכחות נחלקים לבי' מדריגות כוללים, כחות מקיפים וכחות פנימים, דההפרש ביניהם הוא גם כזה דהכחות מקיפים אין להם איברים פרטים בגוף האדם, וכמו הכחות דענג ורצון שהם מקיפים ואין להם כלים פרטים, והכחות פנימים כמו שכל ומדות הנה לבד זאת דגם הם גופא מתחלקים לפנימים וחיצונים, וכמו השכל שהוא בכללותו פנימי. והמדות שהם בכללותם חיצונים, הנה עוד זאת שיש בהם כחות מכוסים כמו אברי הנשימה ומוון וכחות גלויים כמו דיבור ותנועה. והנה בעת שהאדם ער הרי אופן פעולת הכחות חיצונים הוא על פי הדרכת והנהגת הכחות פנימי', ובעת השינה שהכחות פנימים מתעלמים אז הוא פעולת הכחות חיצונים כפי טבע מהותן העצמי. דהנה בכל כח וכח מכחות הנפש יהי' איזה שיהי' בין כח מקיפי ובין פנימי או חיצוני, בין כח מגולה או מכוסה. הרי יש בכל אחד מהם ג' אופנים שונים שהם בג' זמנים. הא' הוא טבע מהותו העצמי של הכח ההוא כפי שהטביע בו הבורא ב"ה, הב' הוא מה שרוכב על כח זולתו, והג' הוא מה שמורכב מכח זולתו, דהב' האופנים האלו דרוכב ומורכב הרי הכחות נעשים מוגדרים ומוגבלים על ידי הרכבה זו. כי ההפרש בין כח רוכב לכח מורכב הוא רק באופן ההגדרה וענין ההגבלה, דכח רוכב

איתא בזהר : ראה זח"א צב, א. קעב, א. רמב, ב. ועיין בכ"ז תו"א פ' לך ד"ה והבדילה הפרוכת. סהמ"צ מצות מילה פ"ד.
וכידוע דבג"ע : ראה ד"ה ועתה אם שמוע תר"ס. בהעלותך עת"ו. באהי לגני תרצ"ב. ד"ה זכרנו היתש"א. ועוד.

ההגדרה וההגבלה הוא רק בהז"ת שלו, ובכח מורכב הנה ההגדרה וההגבלה שלו הוא גם בהג' ראשונות שלו, אבל הצד השווה שבהן הוא דעל ידי הרכבה זו הרי הכח מוגדר ומוגבל כפי עצם* מהות טבעו העצמי, ופעולת כל כח הרי עיקר הוא כאשר הוא בעצמו בלתי מוגדר ומוגבל מכח זולתו. ויובן זה בהכחות הגלויים דדיבור ומעשה הרי ענין הדיבור הוא להוציא אותיות במבטא, וזה כל ענינו לדבר, והיינו דלא זו בלבד מה שאינו מתעניין במה שהוא מדבר אלא אף גם אינו מתחשב עם נושא ותוכן הדיבור כי א"ז מענינו של דיבור כי אם כל ענינו הוא לדבר, ולבטאות אותיות במבטא דוקא, ולכן נקרא גיב שפתים, אבל כאשר הדיבור בא על פי השכל ומדות הנה או נחלש כחו העצמי על ידי ההגדרה וההגבלה דשכל ומדות וכן הוא בכח המעשה, ובעת שהאדם ער הנה הכחות פנימיים דשכל ומדות שעל פי השכל הם בהתגלות, והרכבתם השפעתם ופעולתם בהכחות חיצוניים פועל בהם חלישות שמתבטלים, אבל בעת השינה דהכחות פנימיים הם בהתעלמות או הכחות חיצוניים הן בהתגלות כמו שהן במהותן העצמי, ולכן הנה עיקר פעולתם הוא בלילה דוקא בעת השינה, שעושה כמה תנועות שונות שביום לא יעשה כן. וכן בענין הדיבור שמדבר מתוך השינה, מדבר דברים בלי המשך כלל, להיותו רק גיב שפתים הבא מפעולתו של הכח כמו שהוא בטבע מהותו העצמי ובלתי מוגדר ומוגבל מאיזה כח הרוכב ומגבילו בהרכבתו, ומטעם זה הנה לפעמים מספר מתוך שנתו דברים של סוד דלהיות אשר בעת השינה הכח המגדיר ומגביל מתעלם, וכח הדיבור הנה בעצם מהותו הוא רק לדבר ולגלות מבלי התחשב עם התוכן ונושא ותוצאות הגילוי, ובהסרת המעכב הנה הוא מגלה גם סוד פנימי. ולכן הנה גם זה בא בלי סדר במקום ומאוחר כמבואר ענינו במ"א, וכל זה הוא לפי הכלל דכאשר הכחות פנימיים מתעלמים או הכחות חיצוניים בהתגלות, והדוגמא מזה יובן למע' בספירת המלכות, בהפנימי' וחיצוני' שבה, דכאשר פנימי' המלכות היא בכחינת עלי' וסילוק או הנה חיצוני' המלכות יורדת לבי"ע לברר בירורים. וזהו ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, דכללות הבירורים נק' בשם טרף, שהם הבירור בהרפ"ח ניצוצות שנפלו בשבה"כ דתהורפ"ה עם הכולל בגי' טרף, ותקם בעוד לילה דזמן ירידת חיצוני' המלכות לבי"ע הוא בלילה עד חצות.

ד) והנה התחלת עבודת היום הוא מחצות לילה, דאיתא בזהר* בפלגות לילא קוב"ה אתא לאשתעשעא עם צדיקיא בגינתא דעדן, ואז הנה ה"ג דאימא מעוררים את בחי' המלכות בבחי' הפנימי' והחיצוני' שלה, דחיצוניות אשר רגליה יורדות לברר בירורים דבי"ע תעלה באצילות ופנימי' המלכות תתגלה מההעלמה אשר נעלמה בעילוי' וסילוקה בזמן דתרעין דג"ע

ומוגבל כפי : הלי צ"ע קצת. ואולי נפלה טעות בהעתקה (גוף כתי"ק המאמר — אינו) וצי"ל : מוגבל שלא כפי.
דאיתא בזהר : זח"א ע"כ, א. פב, ב. קלו, רע"ב. קצת, ב. רלא, ב. ועוד.

אסתימו, וכן מלאך גבריאל מעורר את הנשמות שיתענגו ויהנו מזיו השכינה שבג"ע התחתון ועליון, דהנה בתחילת הלילה אשר תרעין דג"ע סתימין או גם בנשמות הוא בחינת העלם, ופירוש העלם זה ענינו העלי' בעילוי נפלא ונשגב למאד. ויובן זה במכש"כ מההעלם דזמן השינה שכחות הנפש הם בהתעלמות, הנה העלם זה הוא עילוי ועלי' נפלאה מה שהנשמה עולה למעלה ושואבת לה חיים מאינן חייך דלעילא, וכמבואר בענין בידך אפקיד רוחי ר"ת באר, דכשם שהבאר הרי נביעת המים חיים הוא מתתא לעילא, הנה כמו כן עלית הנשמות בעת השינה דהכחות פנימים החושים נעלים מתעלמים הוא בעילוי אחר עילוי, כמ"ש במ"א, ומכ"ש בזמן היות הנשמות אחרי עלותם מעלמא דין דאתמר בהו גדולים צדיקים דהעלם זה הוא עליה בעילוי נפלא ונשגב למאד. והענין הוא דהנה תכלית ירידת הנשמה בגוף הוא ירידה צורך עליה, והעלי' הוא מה שנעשית בבחינת מהלך, דהנה כל המדריגות שלמעלה מראש כל דרגין דפרצופים עליונים עד סוף כל דרגין בעולם המלאכים, הנה גם המדריגות היותר עליונים נק' בשם עמידה, דהמלאכים הגם שהם משיגים השגות אלקות כל אחד לפי מדריגתו ומעלתו, דזהו ענין עבודתם באמירת ברוך וכו' ומתבטלים בהשגתם מפני עוצם הגילוי, ומ"מ כתיב בהו ויעמידם לעד לעולם שנק' בשם עמידה, ואפילו השרפים דעמידתם הוא בעולם הבריאה דעולם הברי' הוא עולם הכסא, ואיתא בת"ז דאימא עילאה מקננא בכורסיא שהוא גילוי בחינת בינה דאצילות, דבינה דאצילות מאירה בעולם הבריאה, והנבראים דעולם הבריאה הם משיגים נפלאים, וכמ"ש במ"א דהברואים דבריאה משיגים את האין דאצילות, ולכן הנה המלאכים דעולם הבריאה נק' בשם שרפים שהם נשרפים בביטול השגתם, דזהו עצמו הוראה על אופן מעלת השגתם, דביטול בהשגה הרי ענינו הוא התעצמות עם דבר המושג, ומ"מ הנה אחר כל זה איתמר בהו שרפים עומדים וכו' דכל ההשגה הגדולה הלזו היא גי' נקראת בשם עמידה, ואפילו הנשמות כשהם למעלה טרם ירידתם למטה הגם שעומדים שם בהעבודה דאהבה ויראה, מ"מ נקראים בשם עמידה, דאלי' אמר על נשמתו קודם שירדה למטה חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, ובוהר איתא* כל נשמתא ונשמתא הוה קיימא בדיוקנאה קמי' מלכא קדישא, וידוע דמלכא קדישא הוא בחי' ז"א דאצילות, וז"א דאצילות בסדר העולמות הוא בכלל עולמות א"ס, והיינו דהן הנשמות דב"ן והן הנשמות דמ"ה בהיותם למעלה קודם ירידתם למטה להתלבש בגוף נק' בשם עומדים, לפי דכל האורות והגילויים מרכ"ד עד סוכ"ד הוא רק כפי הנקצב ע"פ מאמר קו המדה שהוא גילוי אור הקו המודד מדידות בהאור והגילוי בכל מדריגה ומדריגה כפי מעלתה, ודוקא על ידי ירידת

כמ"ש במ"א : להעיר מפ"ח סער קסעהמ"ס. סידור האריו"ל שם.

ואיתא בת"ז : תיקון וא"ו.

וכמ"ש במ"א : להעיר מלקו"ת אמור ד"ה ונקדשתי פ"ה. ד"ה והברית התיכון תרצ"א. ועוד.

ובוהר איתא כל : מובא בכ"מ בדא"ח. ולע"ע לא מצאתיו בל' זה. וראה זח"ג קד, ב. זח"א צ, סע"ב. רכו, ב. רלג, ב. זח"ב צו, ב. זח"ג סא, ב.

הנשמה למטה ועוסקת בתומ"צ הנה נעשה יתרון בהנשמה שנעשית בבחינת מהלך, וכל הילוך הוא על ידי נסיגה לאחור קודם ההילוך, וכמו שאנו רואים במוחש דקודם שעושה האדם צעד לפניו צריך תחלה לסוג לאחור והוא קיבוץ הכח לצעוד, ורק להיותו תנועה קלה טבעית היא בלתי נכרת ונרגשת כל כך. וכן הוא בענין ההשגה דבכדי לעלות להשגה עליונה יותר הוא על ידי קדימת ההתעצמות בהשגה התחתונה. והנה העוה"ז והעוה"ב הנה באותו הנהגה שהאדם מתנהג בעוה"ז כן הוא לעוה"ב. דהנה שם צדיק הוא זכאי, ובין בעלי עסקים ובין יושבי אהל כאשר מתנהגים על פי התורה, וכמו הבעלי עסקים שמתפללים כציבור, וקובעים עתים לתורה, פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית וכל עניני עסקם הוא על פי התורה הם זכאים ונק' בשם צדיקים, ועבודת הנשמות בג"ע הוא בלימוד דיני התורה ובבירור אופני הבירורים בהעבודה שלמטה אשר בזה הוא כל התעסקותם של הנשמות בההיכלות ובהישיבות שבג"ע במשך כל הזמן דתרעין דג"ע פתיחין, ובלילה דתרעין דג"ע איסתימו נעשה ההעלם בנשמות שהוא העליה בקליטת האור והגילוי, והיינו דאז הוא עבודת הנשמה בעצמה עם עצמה לקלוט בבחינת פנימיות והתעצמות בכל הגילויי אורות שנתגלו לה במשך היום מתחלת העבודה דחצות הלילה ביום שלפניו, מה שקליטה והתעצמות זו היא הכנה להגילוי החדש שיתגלה להנשמה בחצות בזמן דקוב"ה אתא לאשתעשעא עם צדיקא בגינתא דעדן, וכמשל ההילוך הנ"ל דהליכה באה על ידי נסיגה לאחור תחלה, דזהו הנותן כח בהילוך חדש, כן הוא בהנשמה דעל ידי קליטתה את האורות והגילויים והתעצמותם בהם הנה על ידי זה הוא טיב ההילוך בהגילוי החדש, דזהו ג"כ אחד הענינים שמתחדש בהנשמה על ידי ירידתה למטה, והוא העבודה בכח עצמה והתעצמות בהאור המושג, והיינו דעבודת הנשמה עצמה בעצמה דעי"ז נעשה הכנה טובה לקבל גילוי החדש. וזהו קוב"ה אתא לאשתעשעא שהוא גילוי אור עליון מהגילוי שבג"ע, דגן עדן הוא ענין תענוג הנשמות שיושבין ונהנין מזיו השכינה, דזהו שכר התורה ומצות של עבודתם בעלמא דין, והוא רק זיו תורתן ועבודתן, וצדקתם עומדת לעד בהגילוי דעולם התחי', כמ"ש במ"א. אבל זה מה דקוב"ה אתא לאשתעשעא הוא עוד גילוי נעלה יותר, והוא בזמן דפלגות דלילא דוקא, דקוב"ה הוא בחינת ז"א, ולמעלה יותר הנה קוב"ה הוא עצמות המאציל ב"ה, וזהו שאומר אתא לאשתעשעא, שאינו ענין הגילוי כי אם ענין השעשועים, שהוא בחי' שעשועים עצמי' והוא בחינת כתר, ולהיות שהנשמות עסוקים בעבודתם והם מובלעים בהתעצמות דזהו ענין העלי' בעילוי נפלא ונשגב במאד, על כן צריכים מעורר לעורר הנשמות להיות בבחי' כלי לקבל אור וגילוי החדש, וזהו דמלאך גבריאל מעורר את הנשמות לבוא להתענג בגן עדן התחתון ועליון.

ה) **אמנם** צריכים להבין למה צריכים הנשמות בג"ע למעורר, שיעורר אותם לבוא להתענג על הוי' דאתא לאשתעשעא עם צדיקא, דלכאורה

דלאחר שמאיר גילוי נפלא ועצום כזה דשעשועים עצמיים הרי גילוי כזה לכאורה בכחו ויכולתו לעורר בעצמו ובפרט בנשמות הגבוהות בהיותם בג'ע זודאי הדבר שהם עלולים להתעורר מכל גילוי נעלה, ובפרט גילוי נפלא ועצום כזה. אם כן למה צריכים למעורר. ואם אחר כל זה צריכים למעורר צ"ל למה לא תהי' ההתעוררות על ידי הנשמות עצמן, דנשמה עליונה תעורר נשמה תחתונה ממנה, ולמה באה ההתעוררות ע"י מלאך, שהרי הנשמות גבוהים ממלאכים, והמעורר הוא מלאך גבריאל דוקא. ויובן זה מהמוחש דכחות הנפש באדם למטה עדי"מ מי שהוא חכם גדול ביותר, ואופן שקידתו במושכלות הוא במסירה ונתינה עצמית, אשר זהו כל מהותו ועצמותו ממש, והיינו דהתעסקותו במושכלות אינו מצד אהבת ההשכלה וטיב כשרונותיו לבד, כי אם זהו כל מהותו ועצמותו ממש גם מצד שארי הכחות ג"כ, אשר כולם כאחד מסורים ונתונים בשעבוד גמור להיות מועילים כל אחד מהם באשר הוא להיות בעור כלי המוח וכלי השכל, להשכיל ולהבין מה שהוא עוסק בו, דהנה נודע דגדר ההשכלה היא גדר המנוחה, ולכן רוב החכמים מתבודדים כמבואר בעניני השבטים שהיו מתבודדים, דעניני עולם לא יבלבלום, דהשבטים היו נשמות דעולם הבריאה, ונת"ל דגם המלאכים דעולם הבריאה הם בעלי השגה גדולה, ומכ"ש הנשמות שהם גבוהים במעלתם העצמי על מדרי' המלאכים, ועם היותם בעלי השגה מופלאים מ"מ בחרו להיות רועי צאון בכדי שיוכלו להתבודד. וטעם הדבר הוא לפי דגדר ההשכלה הוא גדר המנוחה, וכל כזה הרי יש לו ענינו הפרטי העין לראות והאוזן לשמוע היד לפעול וכו', הנה מי שהוא חכם גדול בעצם מהותו אשר זהו כל עצמותו, הנה הכחות פרטים הרי לא זו בלבד שהם במנוחה מפעולותיהם הפרטים שלא יבלבלו לחושי ההשכלה אלא עוד זאת שהם מועילים, הנה חכם כזה ודאי הוא אשר כל דבר שכל וחכמה מבין אותו לעומקו על בוריו, ולעצם גודל שקידתו במושכלות מבין גם ברמו, וכמאמר* ודי לחכימא ברמיזא. ועוד יותר אשר מהרמו נעשה אצלו מושכל רחב בריבוי פרטים ומסודר בכמה הצעות דברים כמ"ש (משלי ט, ט) תן לחכם ויחכם עוד וגו', וכל כך גדלה רוחב חכמתו להיות חכם בעצם בכח חכמתו, דכל רמו שכלי הוא מבינה היטב לעומקו ופנימיותו. וכמו שאנו רואין במוחש דגם כששואלין אותו איזה דבר חכמה הנה גם אם השואל אינו יכול לפרט דבר שאלתו, ה"ה יודע את הענין ומבין שאלתו, ומבאר לו הענין על בוריו לאמיתתו, הנה חכם כזה הרי ההשכלה חביבה לו ביותר, וכל דבר שהוא נעלה יותר הנה הוא יותר יקר אצלו, ויש לו חוש טוב ודק להבחין בדקות המושכלות ולהתפעל עליהם בהתפעלות שכלו בביטול כל מהותו ממש מפני הרגש העילוי שבהשכלה ההיא, ער האט א גרויסען געפיהל און א טיפען דערהער אין די רייכקייט וואס איז אין דעם מושכל. והנה מובן דכל גילוי שכלי מעורר אותו להיות דידיעת ההשכלה והשגתה הנה זהו מהותו העצמי, ומכל מקום אנו רואים במוחש דכאשר החכם הגדול עוסק באיזה מושכל פנימי

כמבואר בענין : ראה תורת חיים פי ויחי ד"ה בן פורת.

וכמאמר וזי : מדרש משלי כב, זחיג רכט, ב, רפ, ב, תיז תי"ח (לה, א), חסי"ט

(קו, ב, קסו, א), תי"ח סוף ת"ג.

בפנימיות מהותו ועצמותו, הנה אז גם אם יגלו לו עומק שכלי עמוק יותר, לא יתעורר, וגם אם יתעורר הנה לא יוכל להנתק. אפריסען זיך מעומק עיונו בהמושכל שהוא קשור בו, ורק על ידי התעוררות של קול או התפעלות של מדה אפשר לעוררו ולנתקו מעיונו, וככל אריכות המשל הזה יובן בענין התעסקות הנשמות בזמן ההעלם הנ"ל שהוא הוא התעסקות הנשמה לקלוט בבחינת פנימיות והתעצמות בכל הגילויים הנפלאים שקבלה הנשמה בהעבודה דלימוד התורה כנ"ל במשך כל העת דתרעין דג"ע פתיחין, ולזאת כשמגיע פלגות ליליא וקוב"ה אתא לאשתעשעא עם צדיקיא עם היותו גילוי נפלא ביותר מ"מ צריכה התעוררות, והתעוררות הוא על ידי מלאך דוקא בדוגמת דבר ההתעוררות החכם המופלג שהוא על ידי קול או התפעלות מדה כנ"ל. ולזאת הנה מלאך גבריאל הוא המעורר את הנשמות להיות מוכנים לקבל האור והגילוי דשעשועים העצמי'.

ו) והנה עלמא תתאה כגונא דעלמא עילאה* דגם בעוה"ז הנה התחלת עבודת היום הוא מחצות לילה, וכמו שאמר דוד חצות לילה אקום להודות לך וגו' הנה אז הרי התרנגול דשרשו ממלאך גבריאל קורא לעורר את האדם שיקום לעבודת הבורא, וכדאיתא בזהר* שהתרנגול קורא שלא בטובתו להיות דתרין שלהובי דאשא מוקדין לי' תחת גדפוהי ומחמת זה קורא, ונמצא כי ברכת הנותן לשכוי בינה שהוא על השרש ומקור שבספי' הבינה ומלכות דאצילות הוא דוקא בזמן קריאת התרנגול, להיות כי זמן קריאתו הוא בזמן ההתעוררות דה"ג דאימא שמעוררים את בחינת המלכות בהפנימיות וחיצוניות שבה כנ"ל. ובבי"ע הוא בזמן שגבריאל מעורר נשמות הצדיקים כנ"ל. ומובן כמה השתלשלות מדרי' צ"ל באצילות גופא מבחינת ה' גבו' דאימא עד שיהי' בחינת מקור להתהוות מלאך גבריאל, והתהוותו הוא בדרך בריאה יש מאין דוקא, ואח"כ כמה רבבות השתלשלות הוא עד שישתלשל ממלאך גבריאל ההתהוות דתרנגול הגשמי. ובכדי שיתהווה מציאות גשמי הנה באמת לא יועיל גם ריבוי רבבות מדריגות דהשתל', דענינו הוא כמו שלשלת ארוכה של ריבוי טבעות אשר סוף סוף הנה אחת קשורה ואחורה במה שקדום לזה, וכמ"ש וידבר שלשת אלפים משל דשלמה מצד עוצם גדול חכמתו הי' ביכולתו לגלות גם שכל עמוק ביותר שזהו הג' אלפים משלים, שבהם ועל ידם הוריד את עומק השכל להסבירו גם לבר דעת קטן, אשר אחר כל זה הנה סוף סוף זהו חכמת שלמה ממש, וכמו כן יובן דבכמה פעמים ריבוא רבבות מדריגות השתלשלות לא יועיל שיתהווה דבר גשמי, ובכדי שיהי' התהוות הגשמי' הוא רק בדרך בריא' יש מאין, וכמאמר בעל העיקרים דהתהוות הגשמיות מהרוחניות אין לך בריאה יש מאין גדול מזה. ובבריאה יש מאין הנה כשם שהאין צריך להיות תמיד בהיש להוות ולהחיותו דזהו קיומו, וכמ"ש רבינו נ"ע* בשם הבעש"ט נ"ע

כגונא דעלמא עילאה : זח"א ל"ה, א. שם רה"ב.
 וכדאיתא בזהר : ח"ב קצו, א. זח"ג כ"ב, ב. קע"א, ב.
 וכמ"ש רבינו נ"ע : תניא ח"ב פ"א.

בפירוש הכתוב לעולם הו' דברך נצב בשמים, דהדבר הו' שבעשרה מאמרות צריך להיות תמיד בכל נברא כפי ענינו. וכמו כן צריך להיות העלם הבורא מהנברא, דאם הי' מתגלה בהיש הגשמי מקורו ושרשו הרי הי' מתבטל מציאותו לגמרי מכל וכל. ומוכן היטב שבאם הי' מתגלה בהתרנגול הגשמי מקורו ושרשו כמו שהוא במדרי' דבי"ע, ומכש"כ כמו שהוא באצילות בה' גבורות דמלכות וה' גבורות דבינה הרי הי' התרנגול מתבטל לגמרי מציאותו, והוא במכל שכן מהא דמצינו בביטול המלאכים וכמאמר הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהן ושרפן, דהיינו שהי' הגילוי מבחינת מלכות יותר מחוק הקצוב נתבטלו על ידי זה, הנה מכל שכן שהדבר גשמי מתבטל, ובאמת הנה הביטול דדבר הגשמי הוא עוד יותר מכמו הביטול דמדרי' רוחני' כמו האור דבמדרי' הרוחני' הנה מדריגה אחת מתבטלת לגבי גילוי אור נעלה יותר, וכמאמר' כתר א עילאה אף על גב דאיהו אור קדמון אור צה אור מצוחצח אוכם הוא קדם עילת העילות שמתבטל לגבי' בתכלית הביטול, ומ"מ ענין הביטול הוא על דרך שרגא בטיהרא, והוא דלגבי אור השמש הנה אור הנר מתבטל לגבי', הנה ביטול זה הוא רק בהתפשטות האור של הנר ולא בעצם שהרי עצם האור אינו מתבטל רק שאינה מאירה. ולכן אמרו רז"ל (חולין ד"ס ע"ב) שרגא בטיהרא מאי אהני, דבעת שאור השמש מאיר אז מתבטל פעולת אור הנר, וכמאמר (מדרש תהלים לו) אם אדם מדליק נר בשעת אורה מה הנאה יש לו, דלגבי אור היום מתבטל אור הנר, וכמאמר (מכילתא פ' יתרו) כלום אור הנר מהני שלא במקום חושך, אבל באור היום אין אור הנר מהנה כלל והוא בהעדר תפיסת מקום, אם כן הביטול הוא רק בהתפשטות בלבד, אבל עצם האור אינו מתבטל בעצם המהות שלו, וגם לפי המבואר במ"א דהביטול דהעדר תפיסת מקום הוא ביטול בעצם המהות, הנה באמת הרי גם ביטול זה אין זה מה שמתבטל מציאותו לגמרי. להיות אין ואפס מה שרי אדרבה בהביטול דהעדר תפיסת מקום הנה על ידי הביטול נעשה כלי טובה יותר לקבל אור פנימי יותר, אבל בהביטול מציאות היש, הרי המציאות מתבטל לגמרי בעצם מהותו, שלא יהי' נשאר מציאות היש כלל כי אם הי' אין ואפס ממש והי' כלא הי' כלל, וכמאמר רבינו ג"ע היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש. ואם כן הרי מציאות כל הנבראים הוא רק מצד העלמת מקורם, ואם הי' מקורם מתגלה עליהם היו נעשים אין ואפס לגמרי, וא"כ גם בעת אשר מקורם אינו מתגלה עליהם והי' נמצאים ליש ודבר הרי אינם מציאות אמיתי, ונקראים כזב, שאינו אמת, דשקר הוא היפך האמת, וכזב אינו היפך האמת אבל אינו אמת, דאמת הוא מה שיש לו קיום נצחי, אבל בדבר שיש בו הפסק נק' כזב וכמאמר (פרה פ"ח מ"ט)

דהיינו : ראה בסידור הערה לתיקון חצות.

וכמאמר כתר א : ת"ז ת"ע קרוב לסופו (קלה, ב).

המבואר במ"א : ראה ד"ה וידבר גו' המסות תרע"ד ואילך (בהמשך בששה"ק

תרע"ב).

רבנו ג"ע : תניא ח"ב פ"א.

המים המכזבין, שמכזבים (נפסקים) אחת לשבוע, פירוש פעם בשבע שנים הרי הן פסולין לקידוש מי חטאת, הרי דגם בשעה שהולכין בטוב אינם נקראים מים חיים ופסולין, ונק' נהרות המכזבין, ואם כן מוכן דגם בנבראים מאחר שיכולין להתבטל הרי גם בעת שישנם אינם מציאות אמיתית.

והנה בר"ה הרי כל דבר הבריאה מראש כל דרגין עד סוף כל דרגין חוזר לקדמותו, וכידוע בענין סילוק חיות כל העולמות בר"ה, ולכן הנה מצות היום בשופר שהו"ע הקול, דקול דוקא מעורר וכנ"ל בענין ההתעוררו' החכם שהוא על ידי קול ועל ידי התפעלות, וגם קול מעורר הכוונה, וזהו תקעו בחודש שופר דעל ידי העבודה דתקיעת שופר שהאדם מוציא את עצמו, ער נעמט זיך ארויס מכל הגבלותיו שהוא ענין התשובה בעת תק"ש בקול פנימי מעומקא דליבא הנה קול זה מעורר למעלה מעלה עד רום המעלות להיות עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומרחם על עמו ונחלתו.

א

ר ש י ב ה

דברי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע
(נרשם על ידי השומעים)

ערב ראש השנה דשנת השי"ת

—●—

לאחר התרת נדרים

דער אויבערשטער זאל געבן אַ התעוררות תשובה אמיתית אין אַ
קבלת עול מלכות שמים באמת ובפנימית הלב, אַז עס זאל אַראַפקומען אין
אַ בפועל ממש.

דער אויבערשטער זאל רחמנות האַבען אַז עס זאל אַראַפגענומען ווע-
רען אלע מניעות ועיכובים אויף תורה ועבודה.

די עצה אויף דעם איז, אַז דער אויבערשטער זאל געבען אידען
א שנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות בכלל ובפרט — וועלן אידן טאן
וואָס זיי קענען, און דער אויבערשטער וועט זעהן וואָס אידען קענען.

דער אויבערשטער זאל געבען אַז ס'זאל זיין אַ גאולה אמיתית
בקרב ממש.

• • •

בעת שנחנו לכ"ק אדמו"ר את הפדיון ע"ד כלל ישראל, והפדיון השי"ך
לכ"ק אדמו"ר בעצמו.

היינט איז א זמן וואס דער פרט דאַרף נכלל ווערן אין כללי. אויף
דעם כלל איז מען גיט מדקדק, דעם כלל גיט דער אויבערשטער גאר אפולע,
דער כלל איז דאך גוט, ביי יעדן איינעם איז דאך דער כלל גוט, אויב עס
פעלט איז דאס אין פרטים. בפרט היינט ער"ה איז דאך דער כלל איך
זמן, איז דאך דער כלל אין כלל, איז גאַר גוט.

• • •

כשנכנסו לקבל ממנו את הפ"נ לקראו על ציון כבוד אמו הרבנית הצדקנית
מרת שטערנא שרה נ"ע זי"ע

(אמר א': היינטיגן יאהר דארף דאך אודאי זיין גוט, מאחר שנאמר
בהמאמר פון פאר ר"ה** כי השי"ת חייב לסלוח און ער קען דאך. וענה
כ"ק אדמו"ר שליט"א:) און ער וויל. באמת זיינען דאך אלע אידן גוט,
— אַה, די פשוטע אידן.

אַז עס וואַלט געווען ווער עס זאל עס זאָגען דעם אמת, אַז ער איז
גאַר שולדיק, אַז דער אויבערשטער וואַלט געבען אַלעס גוטעס אין אַלע
ענינים בגו"ר וואַלט מען זעהן וואָס אידען ווילען טאָן מצד הנשמה. עס זאל
אַרונטער גענומען ווערען אַלע מניעות ועיכובים וואַלט אַלעס געווען גוט.

א כתיבה וחתומה טובה א שנה טובה ומתוקה.

(נתן בתוך הפ"נ מעות על צדקה לחלק על דעתם. והוסיף אז מען

קען דאס פודה זיין).

—●—

(* זהו הפעם היחידה שענה כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ כנ"ל אודות הפדיון שלו.
**) ד"ה אני לדודי ב' דסליחות תש"ט (קונטרס סח).

הוֹסֵפָה

לְקוּטֵי מְנַהֲגִים

מנהגי חודש אלול, ר"ה, עשיית ויוהכ"פ שיש בהם חידוש.

ביום ראשון דר"ח אלול, מתחילין לומר לדוד הוי' אורי.
במשך יום ראשון דר"ח אלול תוקעים להתלמד, ומתחילין לתקוע אחר
התפלה ביום שני דר"ח.

התקיעות דהש אלול — תשר"ת תש"ת תר"ת.
מיום שני דר"ח אלול עד יוהכ"פ אומרים בכל יום ויום במשך היום
שלשה קאפ' תהלים, על הסדר: ביום א' אלול — קאפ' א, ב, ג, ב' אלול — ד, ה, ו.
וכו', וביוהכ"פ — שלשים וששה קאפ': קודם כל נדרי — קטו עד קכג, קודם
השינה — ככד עד קלב, אחר מוסף — קלג עד קמא, אחר נעילה — קמב עד קנ.
סליחות הא' — מתחילין אחר חצות לילה. בשאר הימים — באשמורת
הבקר.

הנוסח ב, אל מלך יושב" — ומתנהג בחסידות.
שבת שלפני ראש השנה — כמו בכל שבת מברכים, אומרים, קודם התפלה,
כל התהלים וקדיש יתום אחר זה, אם יש חיוב — יאצ"ט או אבל — אומרים ק"י
אחר כל ספר.

התרת נדרים — בערב ר"ה ובעשרה.
סדר התרת נדרים: שמעו נא רבותי כו', הכל יהיו מותרים לך כו', הרי
אני מוכר מודעה כו', כולם יהיו מותרים לך כו', — אבל לא סדר נזיפה.
ברכות הדלקת הנרות דר"ה: של יום הזכרון, שהחינו.

קודם תפלת מעריב — אמירת תהלים.
העובר לפני התיבה במעריב ומנחה ואפילו בר"ה — אינו מתעטף בטלית,
אין לובשין הקיטעל רק ביוהכ"פ.
אין כופלין "לעילא" בקדיש דעשי"ת, לבד בנעילה שכוּפלין.
לדוד מזמור גו' הארץ ומלואה — קודם קדיש תתקבל, וכן בליל יוהכ"פ,
אמירת לשנה טובה — בלשון יחיד דוקא "תכתב ותחתם".
ר"ה שחל בשבת אומרים שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד ה' רועי,
דא היא סעודתא — בלחשיה.

אכילת התפוח בליל ראשון — בתחילת הסעודה, והפרי חדש בליל שני
— קודם נט"י לסעודה.

אמירת יה"ר שעל התפוח — אחר הברכה וקודם האכילה.
אוכלים רימון וראש איל, אבל אין אומרים יה"ר כי אם על התפוח.
אמירת י"ג מדות הרחמים בהוצאת הס"ת גם כשחל ר"ה בשבת, וכן
ביוהכ"פ.

מקריא התקיעות — מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור.
האומר הפסוקים קודם התקיעות, מנגן ג"כ לאחריהם שלשת הפסוקים
אשרי העם, בשמך יגילון, כי תפארת, ואח"כ אומרים כל הקהל יחדיו אשרי
יושבי ביתך.

לנפילה כורעים אין נוהגין כאותם המדקדקים לשטוח מטפחת וכה"ג על רצפת קרשים. (ע"ד רצפת אבנים וכו' ראה שו"ע או"ח סו"ס קלא).

אחרי התפלה ואמירת תהלים — תוקעין ל' קולות. בקידוש היום דר"ה : תקעו גו' כי חק גו'. ואין אומרים אלה מועדי גו', גם לא אתקינו כו'.

אחרי שגומרים סדר תשליך, מנערים שולי הט"ק, ביום שני אמירת לא"ל עורך דין — בתפלת מוסף. מיצאי ר"ה שחל להיות בשבת, מתחילין מזמור לדוד ולא לכו גרננה. וכן בכל שבת מוצאי יו"ט.

בעשי"ת אין אומרים סליחות, לבד בצום-גדלי'. הפטורת ש"ש : שובה ישראל גו' יכשלו בם, מי א"ל כמוך גו' מימי קדם. כפרות : אמירת „בני אדם — ולשלו" שלש פעמים, ובכל פעם מסבב ג"פ. סך-הכל מסבב ט' פעמים.

מבקשים לעקאח (מיני מזונות) וגם אוכלים ממנו. למלקות בערב יוהכ"פ — ל"ט מלקות — המלקה והלוקה אומרים והוא רחום ג"פ.

לאחר סעודה המפסקת, ברכת הבנים הבנות וכו'. חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש הקיטעל לחופה, אין לובשו ביוהכ"פ. ליל יוהכ"פ, מתחילים הוי' מלך תגל גו'. פסוק אור זרוע — פעם אחת ובקול רם.

על דעת המקום כו' — ג"פ ובקול גמוך. כשחל יוהכ"פ בשבת, מתחילים מזמור לדוד כמו בכל שבת ויו"ט. אמירת תהלים — ראה לעיל ר"ח אלול. קריאת שמע שעל המטה ביוהכ"פ — כמו בשבת ויו"ט. נטילת ידים שחרית — רק עד סוף קשרי אצבעותיו. א"מ זכור רחמיך — בכל תפלות היום דיוהכ"פ, ולא רק במוסף. שיעור תהלים—אחר תפלת מוסף. בין מוסף למנחה — מפסיקין.

וננחה. בהפטרה מסיימין בפסוקי מי א"ל כמוך גו' מימי קדם. לדוד ה' אורי. נעילה. פתיחת הארון לאשרי, ונשאר פתוח עד אחרי כל התפלה. בקדיש „לעילא ולעילא מכל ברכתא".

אומרים היום יפנה, גם אם כבר העריב היום. אין נשיאות כפים אפילו עוד היום גדול. לפני תתקבל דקדיש האחרון דנעילה — מנגנים כל המתפללים „מאָרש". אח"כ התקיעה.

אומרים אין כאלקינו, עלינו. תפלת מעריב והבדלה, בקיטעל וטלית, אבל בכובע והטלית על הכתפים. קודם הבדלה נוטלין את הידים ג"פ בסירוגין כמו נט"י שחרית, אבל בלא ברכה. אחר הבדלה, קידוש לבנה — בחגירת אבנט ובסידור. אין מברכים שעשה לי כל צרכי, עד למחר. במוצאי יוהכ"פ אומרים „גוט יום-טוב". במוצאי יוהכ"פ מתעסקים או עכ"פ מדברים ע"ד עשיית הסוכה.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס סג.

קונטרס מאמרים
(א) שבת תשובה
(ב) מוצאי יוהכ"פ

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בזה הננו מו"ל הקונטרס לשבת תשובה — מוצאי יוהכ"פ הבע"ל —
הכולל שני מאמרים, שיחה ומכתב.

המאמרים הם המשך מאמר ר"ה ונאמרו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ בשנת תרצ"ד בורשא.

השיחה היא שיחת מוצאי יום הכפורים דשנת השי"ת ונדפסה ע"פ
רשימת השומעים.

המכתב הוא מערב יוהכ"פ תרצ"ה זרשא.

* * *

ענין ימים אלו — עשר ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ בכלל (שעליהם
ציוה הנביא דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, כי אז הוא קירוב
המאור אל הניצוץ) ושבת תשובה (אשר כל שבת הוא אותיות תשיב
אנושי, ובשבת זה ביחוד נהגו לדרוש לעורר את העם בתשובה) ויוהכ"פ
(שהוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים .. לפיכך חייבים הכל לעשות
תשובה ולהתודות ביוהכ"פ) בפרט —

ענינם — תשובה, ובשתי המדרגות אשר בתשובה: (א) תשובה
תתאה, תשובה על חטא עון ופשע אשר עשה. (ב) תשובה עילאה, להשיב
רוחו בבחי' הביטול ומס"נ אל האלקים אשר נתנה, לשרשה ומקורה העצמי,
כמו קודם ירידתה ויתר על כן.

מובן מזה, אשר תשו"ת יכולה להיות גם רק בענינים פרטים וחלק
מכחות הנפש, אלו הכחות והענינים אשר בהם חטא ופגם.

אבל תשו"ע היא שמע ישראל, אסיפת וקיבוץ כל כחות הנפש
שנתפזרו העלאתן וכלות הנפש, ממטה למעלה, ואח"כ המשכה מלמעלה
למטה בכל חלקי הנפש.

וכמו שהוא בפרט כן הוא גם בכללות הקומה שלימה של כל בני ישראל
ראשיכם שבטיכם גוי' עד שואב מימך, שצ"ל באספים ונצבים כולם כאחד,
שכללות נשמות ישראל תשובנה למקורם ושרשם.

ומהענינים המסייעים באיחוד כל הפרטים, היא ההתקשרות עם הכלל
אשר בו היו הם נכללים כאחד, ושם מתאימות הנה גם עתה.

(1) ראה קונטרס העבודה ספ"ה.

(2) אגרת התשובה ספ"י.

(3) רמב"ם ה"ל תשובה פ"ב ה"ז.

(4) ראה בכ"ז לקו"ת ר"פ האוינו. ד"ה דרשו הוי' תרצ"א (קונטרס י"ד). אגה"ת

פ"ח ואילך.

(5) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ושם דרושים לר"ה רד"ה וה"י גוי' בשופר גדול.

ובנוגע אלינו חסידי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אנ"ש המקושרים אליו או גם רק שייכים אליו, הנה זהו ההתקשרות אליו ע"י לימוד תורתו, הליכה בדרך ישרה אשר הורנו וכו' — כאשר נתבאר זה כמה פעמים.

וזהו כן הכשרה וסיוע למילוי הברכה, אשר בה הי' מברך כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ את הבאים אליו לבקש ברכה בערב יוהכ"פ אחר חצות. וזה לשונו:

דער אויבערשטער זאל געבען א חתימה און גמר חתימה טובה, א שנה טובה ומתוקה בגשמיות ורוחניות, אויף טאהן אין תורה ועבודה. די וואס האָבן ב"ב זאל דער אויבערשטער העלפין אז זיי זאלן האָבן נחת פון זיי, און פרנסה בהרחבה. די וואָס דארפן בויען א בית, זאל זיי דער אויבערשטער העלפין בגשמיות ורוחניות.

מנחם מענדל בן חנה שניאורסאהן

ערב שבת תשובה ה'תשי"א ברוקלין נ. י.

(6) בשנת תשי"ז. בשנת תשי"ח הי' לשון הברכה: דער אויבערשטער זאל מעורר זיין מיט א התעוררות תשובה אמיתית מתוך פנימיות ונקודת הלב, עס זאל זיין א שנת אורה שנת תורה שנת עבודה.

מפתח:

	מאמרי כ"ק אדמו"ר הכ"מ:
24	כי חלק הוי'
33	יחינו מיומים
41	שיחה
43	מכתב

בס"ד, שבת תשובה.

כי חלק הווי' עמו יעקב חבל נחלתו. ופרש"י ומי הוא חלקו עמו, ומי הוא עמו יעקב חבל נחלתו, והנה השמות אשר נקראו בהם בני השם היותר מעולה ומשובח הוא שם ישראל והשני לו יעקב, ושם עם הוא אינו לשבח ואדרבה, כמ"ש (במדבר י"א א') ויהי העם וגו', דתיבת עם הוא מל' גחלים עוממות' דעוד מעט ויכבו, וכינוי זה בבנ"י הוא לכאוי' להפחותים והגרועים ביותר, וצ"ל דבאומרו כי חלק הווי' הזכיר שם הכינוי עם דוקא, ומהו השייכות עם הנאמר אחריו יעקב חבל נחלתו, ועם היות דחבל נחלה הוא מעלה אבל מעלת החלק הוא גדול יותר, וצ"ל דבשם יעקב אומר המעלה דחבל ובשם עמו אומר המעלה דחלק.

ולתבין כ"ז יש להקדים תחלה משנת"ל דכל הנבראים יש להם שרש למעלה, והתהוות הגשמי הוא רק בדרך בריאה יש מאין, ולא בדרך השתלשלות, דגם בכמה פעמים רבוא רבבות מדרי' השתלשלות לא הי' מתהווה מאין רוחני יש גשמי, והתהוות הגשמי מן הרוחני הוא רק בדרך בריאה יש מאין, דבבריאה יש מאין הרי כשם שהאין המהווה צ"ל תמיד בהיש להוותו ולקיימו, הנה כמו"כ צריך להיות העלם הבורא מהנברא, אי"כ כל ענין מציאותו של הנברא הוא רק התעלמות מקורו בלבד ואין לו קיום מצד עצמו.

ז) והנה כ"ז הוא במציאות היש שאינו מציאות אמיתי, דטעם הדבר הוא להיותו גשמי ואין לו קיום מצ"ע, א"כ לפי זה הרי הרוחני שיש לו קיום מצ"ע, וכמו ענין האור שהוא רוחני ויש לו קיום מצד עצמו, הי' מקום לומר שהוא מציאות אמיתי מצ"ע. אמנם באמת הנה גם בחי' האור והיינו האורות והגילויים דאור אין סוף ב"ה אין מציאותם אמיתי מצ"ע, ועוד יותר גם אפילו בחי' האור שהוא בבחי' גילוי העצם הרי גם אור זה אינו אמיתי מצ"ע, דמציאות אמיתי מצ"ע הוא רק עצמי, שהעצמי הוא בלתי משתנה ובלתי מתחלף לעולם. דענין המציאות בכלל הרי ענינו שישנו, ער איז פראן, ובמה הוא ישנו, בזה שנגרש לנו (ער לאוט זיך פילן) באחד מהחמשה חושים דמישוש ראי' שמיעה ריח וטעם, והוה מציאות היותו לישנו, אבל עם זה הנה גם היותו ישנו, הנה זה שישנו אינו הוראה כלל שהוא מציאות אמיתי, ויכול להיות שישנו ואינו מציאות אמיתי. ויש לנו הכרח מופתי דגם אם ישנו ע"י הרגש אחד החושים הנ"ל ומ"מ אינו מציאות אמיתי, שהרי גם הנפסד שאנו רואין אותו בעת ביטולו הפרדתו והפסידו שנעשה אין ואפס ממש כלא הי' כלל, הרי הי' זמן דגם הוא הי' תווה, ואז הי' במצב ישנו הנרגש באחד החושים הנ"ל שהי' נראה לנו במציאות דבר

ואדרבה כמ"ס : להעיר מספרי הובא בפרש"י עה"ת שפ.

מל' גחלים עוממות : שער היחוד והאמונה רפ"ו. ונתבאר בארוכה בדיה מן המיצר תר"פ.

יש ממש, ומ"מ כשבא עת פקודתו להפסד פקע ישותו ומציאותו והי' כלא הי', הרי ההפסדות הלזו מגלה לנו למפרע דגם בהיותו הווה וישנו הרי אמיתית מציאותו איננו כלל זה מה שנרגש לנו באחד החושים הנ"ל, להיות דגם מה שנראה לישנו אינו מכריח כי הוא מציאות ומכל שכן שהוא מציאות אמיתי. וענין המציאות הוא הפסדות העלמי ולכן הנה בהכרח שישתנה מזמן לזמן, דשינוי זה מורה על חלישות היותו. אבל העצמי אינו משתנה וזה מורה על אמיתית היותו, היינו שהוא מציאות אמיתי מצ"ע. אבל האור הנה גם בחי' גילוי העצם דעם היות שיש לו קיום מצ"ע אבל עם זה אינו מציאות אמיתי מצד עצמו כ"א מן המאור, וכשם שהוא מאיר בהתגלות המאור אור וגילוי מן העצם כך יכול להיות שלא יתגלה ולא יאיר כלל, שהרי אין סוף ב"ה הוא למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, ופירושי* מעלה ומטה הוא גילוי והעלם, דאור אין סוף ב"ה ביכולתו להאיר וביכולתו שלא להאיר, והיכולת להאיר ושלא להאיר הם ב' קוין שקולים כבי' באוא"ס ב"ה, וזהו אור אין סוף ב"ה למעלה מעלה עד אין קץ, דכשם שבבחי' האור והגילוי יש גילויים נעלים ונפלאים עד אין קץ וסוף כלל, הנה כמור"כ בהלמטה מטה שהוא היכולת שלא להאיר יש ג"כ ענינים נפלאים, וזה מה שעל הגילויים הנפלאים שביכולתו להאיר אומר התואר עד אין קץ ועל הענינים הנפלאים דלמטה מטה שביכולתו שלא להאיר אומר התואר עד אין תכלית, הוא להורות על תוכן נושא הענינים דגילוי והעלם, דהגילוי אין לו קץ וההעלם אין לו תכלית, פי' דכשם שאין אנו יכולים לשער כלל גודל עוצם הפלאות ענין הגילויים עד אין קץ במה שביכולתו להאיר, כך אין ביכולתנו כלל לדעת תכלית כוונת ההעלם במה שביכולתו שלא להאיר, וזהו התוארים עד אין קץ ועד אין תכלית, דכשם שאין יודעין ענין הקץ כן אין יודעין ענין התכלית, אבל כללות ענינים הוא דלהאיר ושלא להאיר הם ב' קוין שקולים, ולזאת הנה גם כשהאור מאיר בבחי' גילוי מן העצם הרי האור המאיר הנה אמיתית מציאותו אינו מצ"ע כ"א מצד המאור, והיינו דעם היות שהאור בעת שהוא נמשך ומתגלה מן המאור הרי הוא בבחי' קיום עצמי, דזהו ביאור פירוש המלות מה שאנו אומרים בתפלה הוא קיים ושמו קיים וכו', דשמו שהוא אור הוא בקיום עצמי, הנה זהו רק מצד הדבקות במקורו, דאור הוא שדבוק במקורו, והמקור היינו העצמי הוא אמיתי מצד עצמו, ע"כ הנה גם האור הוא בבחי' קיום עצמי, הנה כל זה הוא מצד המאור, אבל האור מצד עצמו אינו אמיתי, שהרי אפשר שיתבטל ולא יאיר, והא שאנו מחלקים בהאור עצמו בין מציאותו לקיומו, דמציאותו אינו אמיתי מצ"ע וקיומו הוא מצ"ע, ולכאורה הרי מציאות וקיום הוא דבר אחד, אשר אי אפשר לחלק ביניהם, והא כהא תליא, דכל מציאות הוא קיים בשעה שהוא נמצא, ואם הוא קיים הרי בהכרח שיש לו מציאות, וא"כ במה אפשר לחלק ולומר דהמציאות אינו מצד עצמו, והקיום הוא מצד עצמו, דהרי לכאורה ענין הקיום

ופירוש : ראה בכ"ז ד"ה ויולך הוי' בהמשך תרס"ו. מאמר פורים השי"ת (קונטרס עה) פ"ב ואילך.

הוא תולדות המציאות כאלו נאמר דמציאות וקיומו הוא כמו עילה ועלול דהמציאות עילה והקיום עלול, ובכל עילה ועלול הרי יש בהם הכרח כפול, דכל עילה מוכרח להיות ממנו עלול ומכריח את העלול, וכל עלול מוכרח מן העילה ומורה על העילה, ולפי זה מובן דמציאות וקיומו אחוזים זה בזה בהתקשרות כזו שאין מקום כלל לחלק ביניהם, א"כ במה אפשר לחלק בין המציאות והקיום בכלל, ובפרט שיהי' איזה יתרון בהקיום שהוא תולדות המציאות על עילתו שהוא המציאות, דמציאות אינו אמיתי מצ"ע והקיום הוא אמיתי מצ"ע, דלכאורה הרי סברא זו עצמה שמחייבת דהמציאות אינו אמיתי מצ"ע הרי היא עצמה מחייבת גם בהקיום שיהי' אינו אמיתי מצ"ע. דהנה טעם הדבר מפני מה כל מציאות אינו אמיתי מצ"ע הוא לפי שא"א לשום מציאות נברא בלי ממציא המציאות ההוא, דאין דבר עושה את עצמו, א"כ הרי כל ענין המציאות הוא רק אותו הפועל והעושה את המציאות, אשר כן הוא במוחש בהיש דכל מציאות היותו הוא האין האלקי המהווה אותו וממציאו ליש ודבר, הנה טעם זה ישנו בקיום ג"כ, דסדרו הוא אשר תחלה הוא המציאות ואחרי כן הקיום, וא"כ במה יש יתרון בהקיום על המציאות, דלכאורה הרי כשם שבמציאות הרי א"א מציאותו בלי קדימת ממציא, הנה כמו כן הוא גם בקיום דאי אפשר היותו קיים בלי קדימת המציאות.

(ח) אך הענין הוא, דיש הפרש בין מציאות גשמי למציאות רוחני, דהמציאות הרוחני הנה. עם היות דגדר הגדרת מציאותו בכללותו הוא משתווה למציאות גשמי, דגם הוא מוגדר בהגדרותיו, ואחד מהם הוא מה שגם לו יש מי שממציא מציאותו, בדוגמת דבר כמו שהוא במציאות גשמי, אבל עם זה אינו משתווה כלל למציאות גשמי, דהגשם גם הדק ביותר הוא מוגדר בהגדרת מקום וזמן, מה שהמקום הוא מוגבל בו"ק גשמי, והזמן מוגדר בעבר הוה ועתיד, ונתפס בהשגתנו במוחש, אבל לא כן הוא במציאו' הרוחני, דעם היותו ג"כ מוגדר בהגדרותיו, אבל אינו כלל בהגדרות אלו דמקום וזמן כמו שהוא בתפיסתנו, כ"א הוא בא אצלנו בהשערה בדרך ידיעת המציאות על ידי גילויים שונים, שהגילויים ההם מאמיתים לנו היות הדבר כן, אף גם אם אנו אינם יכולים לתפוס הענינים בדרך השגת המהות כלל, וטעם הדבר הוא, מפני דכל ענין רוחני נתפס אצלנו רק בהשערה בדרך ידיעת המציאות בלבד, ועם היות דידיעתנו בהמציאות הוא על ידי גילויים מופתים של אותה המציאות, א"כ הרי זה ידיעה ברורה ומופתית, כי כל פעולה מאמתת אמיתית היות הפועל והעושה הפעולה ההיא, אבל עם זה הנה ידיעה זו איננה נותנת לנו שום מושג במהות עצמות הפועל, כי אם במהות מציאותו בלבד, ולכל היותר במציאות מהותו, אבל לא בעצם מהותו. דבמהות ומציאות הרי בכל אחד מהם יש מהות ומציאות, והוא דישנו מציאות המציאות ומהות המציאות, וישנו מציאות המהות ומהות המהות, והנה כאשר אנו רואים איזה דבר נפעל הרי היותו וישותו של הדבר ההוא מכריח אותנו לומר דישנו מי שפעל ועשה דבר זה, והגם דידיעה זו היא ידיעה שטחית,

אבל הוא מושכל ראשון, דהלא אין דבר עושה את עצמו, ומאחר שישנו דבר הרי בהכרח שיש מציאות שפעל ועשה הדבר ההוא, וידיעה שטחית זו הוא ידיעת מציאות המציאות, דממציאות זו אנו רואין או מרגישים באחד מהחושים אשר לבד זאת שאנו יודעים דהמציאות מה שאנו רואין או מרגישים הוא אינו מציאות אמיתי, הרי בו ועל ידו אנו יודעים דישנו אותו המציאות שפעל ועשה מציאות זו, וכאשר משכיל להבין בהדבר הנפעל ונעשה ומבין בפרטי ענינו, או הוא ידיעה פנימית יותר, ומתחיל לחקור ולדרוש במהותו של אותו המציאות הפועל ועושה את הדבר הזה מה הוא ואיך הוא. והנה על ידי חקירתו זאת הגם שבא לידי הכרה במעלתו של הפועל בהנפעל, עם כל זה הוא עדיין ידיעת המציאות בלבד, רק שהוא הידיעה במהות המציאות, עד שעי' העמקת דעתו בהענין ההוא כמה פעמים הוא בא לידי הכרה שכלית דוהו רק מהותו של המציאות הממציא את הפעולה, אבל אינו עדיין כלל מציאות מהותו. ובהתבוננו בהעמקת הדעת בענין זה ישכיל ויבין דמציאות המהות נפלא ממהות המציאות יותר באין ערוך מכמו הפלאתו של מהות המציאות ממציאות המציאות. ובא לידי השגה גמורה דמהות המהות אי אפשר להשיגו כלל, והשגה זו מעמידו על האמת, והוא לצאת מכל המצרים וגבולים של ההשגות וידיעות הבאים משכל אנושי המוגדר במופתים חושים וגולמים, להיות מסור ונתון אל השכל האלקי הבא בהרגש, אין גיפיל, ואז מרגיש בחושי נפשו כי המדרגיגה היותר עליונה שבשכל אנושי, שהיא ההתעצמות עם המושכל, היא רק המדרי' הראשונה* בשכל אלקי. ובהרגשתו בא לידי העילוי דתכלית הידיעה שלא נדעה בגדרי שכל אנושי כלל כי אם בא בהרגש פנימי עצמי, הוא ההתקשרות במהות העצמי הנעלם מכל רעיון. וכך הי' התחלת קירובו של אברהם אבינו ע"ה בהכרת אלקות דהלוך ונסוע מדרגא לדרגא, מהידיעה דידיעת מציאות המציאות עד עלותו לתכלית העילוי להיות מרכבה ממש לאלקות. וזהו דאיתא במד"ר (בראשית פל"ט) אר"י משל לאחד שהי' עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר (האפשר הדבר שיתכן לומר) שהבירה הזו בלא מנהיג וכו', כך לפי שהי' אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג. דלכאורה אינו מובן, מה מחדש ר"י במשל זה על הנמשל. ומה הוא פרטי ענינו שהי' עובר ממקום למקום, ושהבירה דולקת. אך הענין הוא, דבזה בא לבאר. סדר ואופן הכרתו של אברהם אבינו ע"ה באלקות, שהי' בסדר עלי' מתחתון לעליון ממנו, היינו מהנפעל אל הפועל, וראה בירה אחת דולקת, דכל פעולה הנה לבד זאת שיש הפועל העושה הפעולה ההיא, הנה עוד זאת הרי בהכרח הוא שכח הפועל יהי' תמיד בהנפעל ההוא, שהרי כחו של הנפעל הוא נכלה ונחלש מזמן לזמן, ואם לא יהי' כח הפועל השוקד בו הרי יופסד, וזהו וראה בירה אחת דולקת, פי' דמהפעולות דבריאה בא לידי מציאות המציאות

המדרי' הראשונה : ראה המשך ר"ה השי"ת (קונטרס טט) פי"א ואילך.
הנעלם מכל רעיון .. אברהם אבינו : ראה תורה אור ר"פ לך, תוי"ח שם.
לקרית ג"פ שם. לקרית תצא ביאור לר"ה ולא אבה. ועוד.

דבורא עולם ב"ה, ומידיעה זו התעלה בידיעת והשגת מהות המציאות בכל מציאות נברא. דזה מובן מטענתו עם נמרוד (כמבואר שם פל"ח) דאמר נמרוד לאברהם נסגוד לנורא, ואמר אברהם אם כן ראוי יותר המים שהם מכבים אש, והסכים לו. ואמר אברהם א"כ הרי העננים מעולים מהמים שהם נושאים את המים, והסכים לו. ואמר אברהם א"כ הרי הרוח חזק מהעננים ויש לו עילוי במה שמפזרן, והסכים לו. ואמר אברהם הרי האדם מעולה ומשובח מן הרוח, שהאדם מלא נקבים והרוח נשאר בקרבו, אם כן הרי האדם הוא בריאה היותר נעלה ומשובח, ואינו אלא נברא הוה ונפסד, אשר ע"כ מובן במכ"ש דכל הנבראי' האלו הם הווים ונפסדים. דכל השגות האלו הם שלשלת של ידיעות והבנות המעלה ומגבי' את השכל מדרגא לדרגא בסדר שכלים מסודרים מתחתון לעליון, לחקור ולידע במהות מציאותו של האור וחיות אלקי הפועל והעושה את פעולת הבריאה בכל נברא ונברא וטבעו. אבל כל זה הוא רק ידיעת החיוב בלבד. אבל באמת הנה לא זהו כל העצמות ב"ה מה שהעולם נברא ממנו וחי ממנו, דבריאת העולמות הוא רק מן הארה והארה דהארה בלבד, והידיעה דמציאות המהות הוא נפלא מהידיעה דמהות המציאות באין ערוך כלל להפלאות של הידיעה דמהות המציאות לגבי הידיעה דמציאות המציאות, דהידיעה דמהות המציאות ע"ה נפלא בערך לגבי הידיעה דמציאות המציאות, דהידיעה דמציאות המציאות באלקות הוא נראה לכל, אלע ווייסן די מציאות פון געטליכקייט, כמאמר שם שמים שגור בפי כל, כמו שאנו רואין במוחש כי על כל דבר טוב אומרים גילויבט השי"ת, ועל דבר לא טוב מקוים להשי"ת, דער אויבערשטער וועט העלפן, אבל הידיעה דמהות המציאות בא דוקא בהשגה עיונית ביגיעת נפש וביגיעת בשר, ומ"מ היא השכלה מקובלת גם בשכל אנושי, ולא כן בידיעת מציאות המהות שהוא למעלה מגדר השגתנו לגמרי כי כל ידיעתנו הוא רק בידיעת המציאות ולא בהשגת המהות, לא מבעי במהות המהות אלא אפילו גם במציאות המהות וטעם הדבר הוא לפי שאין לנו שום מושג בדבר רוחני גם כשהוא מוגדר בהגדרות כעין גשמי, והיינו שהשגתנו בזה הוא רק בדרך ידיעת המציאות בלבד.

ט) **והנה** הגם דכל ידיעתנו והשגתנו הוא רק בדרך ידיעת המציאות בלבד אבל מחסד ה' עלינו הנה בידיעתנו זו אנו יכולין לשער בהידיעה דמציאות המהות בעילוי אחר עילוי בהידיעות דחיוב ושלילה. דהנה מבשרי* אחזה אלוקה, דכל אדם יודע שיש בו נפש המח' אותו, והגם דהאדם אינו רואה את הנפש המח' את הגוף, ומכל מקום יודע הוא ברור דיש בו נפש המח' את גופו ומקיימו, וגם יודע לחלק בין אותה החיות שהנפש מח' את הגוף על פי הגזירה העליונה דמפליא לעשות מקשר רוחניות בגשמיות, לאותה החיות מה שהטביע הקב"ה בהגוף, והוא מה שהגוף חי מחיות עצמו

לא זהו : ראה תורה אור למגלת אסתר ד"ה חייב אינש (השני) פ"ה : לא זה הוא עיקר כו'.
דנה מבשרי : ראה ג"כ ד"ה לך אמר (קונטרס פא).

מבלעדי הנפש המחיי את הגוף, ויש לנו הכרח שכלי אשר מבלעדי הנפש המחיי את הגוף הנה הגוף יש לו חיות אלקי בעצמו, שהרי בצאת הנפש מן הגוף הרי נשאר הגוף בקיומו בכל תבניתו תמונת אבריו כמו שהוא בעת שהנפש מחיי את הגוף, שמוזה מוכרח לומר שהבורא ב"ה יצר את גוף האדם ונתן בו חיות עצמי מלבד הנפש שמחיי את הגוף, דאל"כ הרי בצאת הנפש מן הגוף הנה באותו רגע ממש הי' צ"ל הפרדת אברי הגוף והפסדות וכליון הגוף, ואנו רואין שאינו כן, אלא דגם בצאת הנפש מן הגוף הרי הגוף נשאר קיים במציאותו ואינו נפרד ונפסד משך זמן ידוע, אם כן בהכרח לומר דגם בעת שהנפש מלוכש בגוף להחיותו הנה גם אז ישנו אותו החיות שהטביע הבורא ב"ה בהגוף עצמו, ומ"מ בהכרח שיש הפרש באותו החיות של הגוף עצמו בין אותו הזמן שהנפש מחיי את הגוף לאותו הזמן שהנפש מסתלק מהגוף, ולכן אנו רואין במוחש דגם בעת החולי ר"ל בא' מאברי הגוף ח"ו באופן כזה אשר חיות הנפש מסולק מהאבר ההוא, מ"מ אינו דומה ח"ו ור"ל לעת צאת הנפש מן הגוף, אשר זה מכריח לומר שישנו יחס וקשר בין חיות הנפש וחיות הגוף, כלומר דיחוסם אינו רק לפי שהם שניהם שוכנים ומתלבשים באבר אחד, אלא לפי שיש להם יחס פנימי כללי, ולכן הנה גם בעת אשר בסבת קלקול האבר ר"ל החיות של הנפש מסולק ממנו, והאבר חי רק בחיות גופו בלבד, מ"מ אינו דומה כלל ח"ו לזמן צאת הנפש מן הגוף, דאז הרי במשך הזמן נפסד, ועכשיו הוא קיים רק שחיות הנפש מסולק ממנו. וטעם הדבר הוא לפי שחיות הנפש וחיות הגוף יש להם קשר ויחס פנימי, ולכן הנה גם אם חיות הנפש הפרטי של האבר ההוא מסולק ממנו אבל כללות החיות המחיי ישנו גם בו בהעלם, אשר כל ההשגות האלו יודע האדם ומשיגם בהשגה פרטית ע"י הגילויים של הנפש בכחותיו הפרטים דענג ורצון שכל ומדות וג' לבושיו במחשבה דבור ומעשה, ובטיב עיונו ובהעמקת דעתו בפרטי טבע הכחות יחוסם והרכבתם בא לידיעה מושגת בגדרי הזמן ומקום רוחני, דהנה אנו"ר במוחש, דכאשר האדם מבין בשכלו באיזה ענין הטוב לפניו, הנה כשמתבונן בטובת הדבר ההוא מתענג על זה שהסכימה חכמתו להשיג או לעשות הדבר ההוא, ונולד אצלו רצון שיבוא הדבר הנרצה לו בפועל, והיינו דכמו שחכמתו חייבה היות הדבר ההוא טוב לפניו, הנה כן יש לו רצון ותשוקה לאותו הדבר שיבא בפועל, שהחכמה מנהגת הרצון ומביאו למדות שבלב לצייר כפי מדתן באיזה אופן יהי הדבר ההוא, אשר המדות האלו מעוררים מחשבתו לחשב ולהרהר איך לגמור בפועל זה שעלה ברצונו מה שהסכימה חכמתו אשר הדבר ההוא טוב לפניו, ופעולת כל דבר אינה נגמרת אלא על ידי הרהור מחשבתו, וכן הוא בגילוי דבר שכל וחכמה עמוקה בכתב, שהידי כותבת מה שעלה בעומק שכלו בכל פרטי הסברות של המושכל ההוא, אשר בה בשעה הרי יש לו ענג גדול מהשגת ההשכלה העמוקה ההיא, ויש לו תשוקה גדולה לבאר זה בכתב ברור מילולו דבר דבור על אונפו בסדר מסודר, דזהו דוקא על ידי עיון והרהור מחשבתו בעת כתיבתו למצוא אותן הפתגמים והאותיות המכוונות אשר בהן ועל ידן יתגלה השכל העמוק ברור ושלא יפול שום טעות גם באחת הסברות, והיינו שממציא בכח מחשבתו והרהורו

אותיות כאלו שהם יתאימו אל המושכל העמוק ההוא, ויכילו כל פרטי פרטיות סברותיו בעוצם חריפותן, והנה בכל אחת מהשני הפעולות האלו, הן בההבאה לפועל הדבר הטוב לפניו, והן בביאור גילוי שכל עמוק בכתב, הרי כל כחות הנפש והחושים היותר נעלים ועקרים משתתפים בו, והיינו דלבד זאת דהמות והלב מתאחדים ופועלים שניהם כאחד, ואופן התאחדותם הוא אשר כל אחד מושפע מזולתו שהוא הפכי בעצם מהותו, דמות ולב מהותן העצמי מים ואש, השכל קר והמדות חם, והתחלקותם הרי אינה מצד הכלים דכלי המוח וכלי הלב בלבד, כי אם גם בעצם מהותן, דהשכל קר ומתון, והמדות חם ומתפעל. ובהתאחדותן זה הנה השכל הקר מושפע ממהות המדות, להיות חם ובויער בחפץ ותשוקה אל הדבר הטוב לו, או בהתעוררות הנפש ורצון לגלות עומק המושכל, והלב המתפעל מושפע ממהות השכל המתון לסדר ענינו בהשגת הטוב לו או בעיון המחשבה וההרהור למצוא הביטויים והאותיות המבטא היותר מתאימים לגילוי עומק בהירות הסברות של השכל עמוק. הנה עוד זאת הרי הכחות פנימיים דמוח ולב המשתתפים בפעולות אלו, הנה עם היות אשר כל אחד מהם הוא מציאות לעצמו, מכל מקום עם זה הרי כולם כאחד שוכנים המה במקום אחד, והיינו דהשכל, הענג, הרצון, המחשבה, ההתעוררות והתשוקה, הנה כולם כאחד בהרכבתם זה על זה, והתמזגותם זה עם זה, מתלבשים בכח המעשה בפועל, הרי דכמה כחות שהם נתפסים בגדר מקום כל אחד בצירוף מצויר לעצמו, עם זה הרי כולם כאחד מתאחדים במקום אחד.

(י) וטעם הדבר* הוא לפי דמציאות רוחני עם היותו גם הוא מוגדר בהגדרותיו כעין גדר מציאות הגשמי, אבל עם זה הרי מציאות הרוחני אינו ממהות וערך הגשמי כלל, דהגשמי כל ענינו הוא מה שסותר ואינו נותן מקום לזולתו, והיינו דלבד זה מה שהוא תופס מקום לעצמו, הרי עיקר ענין תפיסת מקומו הוא מה שאינו נותן מקום לזולתו וסותר אותו, ובזה הוא כל מציאותו, דזהו מדת הגסות רוח, מה שמציאותו גם בעצמו אינו מצד מעלת עצמו, כ"א זה שסותר את זולתו, ואינו נותן לו שום מקום ובזה הוא מציאותו. דכך הוא ענינו של היש ומציאות לסתור לזולתו. אבל מציאות הרוחני נותן מקום לזולתו, כי לא זו בלבד דאין ענינו בסתירת זולתו, אלא דהוא גם נותן מקום לזולתו, להיותו אינו תופס מקום בעצמו, אלא שהוא מוגדר גם בהגדרה דמקום, וההגדרה דמקום אינו מקום ממש, כי אם מקום רוחני, וכמ"ש ב"א בענין מקום האדם דזה הוא ענינו של האדם, והוא ביאור ענין הוא מקומו של עולם, דאלקות הוא ענינו של העולם, שהוא ית' המהווה ומקיימו, וזהו מקום רוחני, שהוא רק הגדר דמקום, ולכן הנה רוחני גם בהבטל מציאותו יש לו קיום מצ"ע, ומהאי טעמא יכול להיות התלבשותן של כמה כחות במקום א', לפי שהתלבשות דבר רוחני אינו דומה לדבר גשמי, כי הדבר גשמי תופס מקום מוגדר ב"ק גשמיים, דאז

וטעם הדבר : ראה לקו"ת פי גצבים ביאור לדי"ה שוש אשיש. קונטרס לימוד החסידות סי"ז ואילך.

העליון המתלבש בהתחתון נעשה התחתון למטה ממנו בריחוק מקום ממש, לפי שהגשמי אופן מציאותו הרי אינו בזה מה שהוא ישנו בלבד, אלא דמציאותו הוא בסתירת זולתו, ולכן העליון בהתלכשותו בהתחתון הגה בהתלכשות זאת ה"ה מרחיק את התחתון ועושה אותו מטה בריחוק מקום, משא"כ הרוחני הרי אינו תופס מקום מצ"ע רק שנתפס ונקלט בגדר מקום, והיינו שהמקום ההוא אינו אלא כלי ומשכן להשראת הרוחני בו, ולכן יכול להיות השראת כמה מיני כחות והתלכשותן בכלי אחד, אמנם בזה משתווה מציאותן של הרוחני למציאות הגשמי דכשם שהמציאות הגשמי הוא בא בסיבת הפועלו כן הוא גם במציאו' רוחני, דמציאותו הוא בא בסבת מקורו המהווה אותו. ולכן הגה כשם שמציאות הגשמי אינו מציאות מצד עצמו כ"א שמציאותו הוא הכח השוקד בו להוותו ולהחיותו הגה כמו"כ. הוא במציאות הרוחני שאינו אמיתי מצד עצמו כי אם מצד מקורו שהוא העצמי, אבל להיותו רוחני שאינו תופס מקום לעצמו הרי קיומו הוא מצד עצמו. דהנה אור הוא רוחני ויש בו ג' ענינים. מציאות, קיום, וגילוי. והאור עם היותו רוחני, מכל מקום הוא מציאות דבר מה באיזה תואר וצידור במה שהוא, דהרי אינו דומה אור החכמה לאור הבינה, ואור החסד לאור הגבורה, דכל אחד מהם הוא מציאות פרטי. עוד זאת דבכל אחד מהם הרי קדמו ההעדר, אלא שהוא מציאות רוחני, ויש לו קיום, היינו דלבד זאת מה דכל מציאות האור יש לו קיום בעת היותו, הגה עוד זאת ברוחני שיש לו קיום מצד עצמו, היינו דמציאותו* גם של הרוחני גם כן אינו מצד עצמו כי אם מצד המקור, אבל קיומו של מציאות הרוחני הוא מצ"ע, דבוה נבדל מציאות הרוחני ממציאות גשמי, דמציאות גשמי הרי מציאותו יש לו קיום רק בעת היותו לבד, ובהבטל מציאותו בטל קיומו, וקיומו הוא רק תולדות והמשך מציאות היותו בלבד, אבל אין לו קיום מצד עצמו כלל, אבל מציאות הרוחני הגה קיומו אין זה שהוא תולדות מציאותו והמשכתו הבא ממקורו, כ"א קיומו הוא מצד עצמו, ולכן הגה גם בהבטל מציאותו קיומו נשאר, דמציאותו בא בסיבת מקורו, ואינו מצד עצמו, לכן יכול להתבטל, אבל קיומו הוא מצד עצמו יכול הוא שיהי' גם בהבטל מציאותו. ובוה יובן דקדוק לשון רבינו ג"ע בפ"ט* בהמשל דאור האש באמרו, ואף שעל ידי זה יכבה ולא יאיר כלום למטה, וגם למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות בשרשו. ובפ"ג דשער היחוד והאמונה בהמשל דאור וזיו השמש אומר הלשון, בטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש, ואינו נקרא בשם יש כלל כשהוא במקורו. ובפ"ט בהנמשל דאור הנפש אומר הלשון, הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה

דמציאותו .. אינו מצ"ע .. אבל קיומו .. הוא מצ"ע : אולי יש למצוא מעין דוגמא לזה בתורה ודני'. והוא : חיוב רמחצית השקל הוא על היחיד. צריך הוא למוטרו לקופה יפה יפה כדי שתהא נעשית מציאות חדשה והפכית דממון צבור, ולא דהשתתפות של כמה יחידים. שלכן מנחת צבור נאכלת אף אם גם הכהנים שוקלין (שקלים פ"א ה"ג, ועייג"כ הוריות ו, א), ובכל זה יש קיום לשייכות היחיד עם רמחצית השקל שנתן, שהרי בקש משה (במדבר רבה פ"ה, ח) אל תפן אל מנחתם. וצ"ע. בפ"ט : בתניא ח"א.

ועצמותה הראשון, דהשני מיני אור דאור האש ואור השמש, הנה שניהם בעלי מציאות גשמי, ומ"מ הם חלוקים בענינם, דאור האש הוא מציאות גשמי, דבהבטל מציאותו מתבטל קיומו, ואור השמש הגם שגם הוא מציאות גשמי, אבל יש לו קיום כעין נצחי, שהם קיימים באיש, ולכן אומר דאינו נקרא בשם יש כלל כשהוא במקורו, אבל איזה קיום יש לו, ובאור הנפש שהוא מציאות רוחני דיש לו קיום מצד עצמו גם בהבטל מציאותו, אומר הלשון ותתבטל שם במציאות לגמרי ולא ישאר ממנה מאומה ממהותה ועצמותה הראשון, היינו ביטול המציאות, אבל נשארת היא בבחינת אין ואפס שהיא הדביקות, להיות דאור יש לו קיום מצד עצמו. והנה ענין הגי' שבאור שהוא גילוי הנה זה דגדר האור הוא גדר הגילוי בכחות הנפש הוא בכחות הגלויים, ולמעלה הוא בהאור דהשתלשלות, אבל בהאור שלמעלה מהשתלשלות ובכחות הנעלמים ובפרט העצמיים יכול להיות אור ולא יאיר באור נגלה כלל, ועם זה הרי יש לו קיום מצד עצמו. אמנם קיום זה הוא דוקא אחרי היותו מציאות, והמציאות הוא מצד מקורו, נמצא שאינו מציאות אמיתי, רק העצמות יתברך ויתעלה שמציאותו מעצמותו הוא המציאות האמיתי.

וע"פ זה יובן מ"ש כי חלק הוי' עמו, דכל זה מה שהאורות והגילויים בכלל, ואפילו האור שהוא בבחינת גילוי מן העצם הרי אמיתת מציאותם אינו מצד עצמם, לפי דכללות כולם ענין הארה, אבל הנשמות הם חלק העצמות כביכול, וחלק הוי' עמו, דגם בעם, שמור בפנימיותם הנקודה עצמית דיחידה, ולא זו בלבד שישנה, אלא עוד זאת שיכולה להתעורר ולהתגלות, אבל גילוי זה תלוי ביעקב חבל נחלתו, שהו"ע ההנהגה* על פי התורה. וזהו שפירש רש"י ומי הוא חלקו עמו, דגם באלו המכונים בשם עם שמור בהם הנקודה הפנימי'. אמנם בכדי שיתעורר הנקודה פנימי' בגילוי הוא על ידי יעקב חבל נחלתו, בהנהגה על פי התורה דאז נעשים ישראל כלים אמיתים לקבל שפע רב טוב.

בס"ד, מוצאי יוהכ"פ.

יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיי לפניו (הושע ו), יחינו מיומים הם ב' ימים דראש השנה, כי ר"ה לעולם ב' ימים, אפילו בזמן שהיו מקדשין החודש על פי הראי, ביום השלישי הוא יו"כ. דהנה ב' ימים דר"ה הם עליות העולמות בהפנימי' והחיצוני' שלהם, דבר"ה עם חשיכה או הוא התחלת העלי' וסילוק, ועיקרו בתפלת ערבית, וההמשכה כללית הוא אחר תקיעת שופר בתפלת מוסף, דביום ראשון הוא העליה וההמשכה בפנימי' העולמות, וביום ב' הוא העלי' וההמשכה בחיצוני' העולמות כמבואר בפע"ח שער ר"ה ספ"ד, וביום השלישי הוא יו"כ דאז הוא קיום היינו החתימה על ההמשכות שהוקצבו בר"ה. ואחר תפלת געילה אומרים שמע ישראל פעם אחת ובשכמל"ו ג' פעמים והוי' הוא האלקים ז' פעמים, להיות כי ביו"כ לפני הוי' תטהרו, והאדם נעשה מוכשר לכל אופני עבודה, ולזאת אומרים שמע ישראל שהוא העבודה דיתודא עילאה, דעיקרו באיחוד החב"ד, והגם דחב"ד הם ג' מוחין פרטים, וכן הוא בעבודה דתחלה צ"ל השכלת הנקודה ואח"כ ההבנה וההשגה, ואז דוקא הוא ההכרה בהעמקה דמות הדעת, ונת"ל דמות הדעת נכנס בעומק פנימי' הסברו' שהו"ע חיבור ההשג' עם הנקוד' א"כ הרי צ"ל כל הג' מוחין חב"ד שהם ג' מוחין פרטי', אבל אחר כל זה הלא העיקר הוא איחוד ג' מוחין חב"ד, ובשכמל"ו שהוא יחודא תתאה אומרים ג"פ, דבעיקרו הוא בהמדות, והמדות עיקרם חג"ת שהם שרשי המדות אשר מהם מסתעפים הענפים דנו"ה. והוי' הוא האלקים זהו העבודה בפועל והיינו שזהו מה שצריך להיות בפועל בכל מדה ומדה ממדות נפשו בכל פרטי עניניו גם בעניני עולם, לכן אומרים זה ז"פ להורות דענין זה יהי' קבוע בכל מדה ומדה ממש, להיות שבוה, היינו בידיעה זו דהוי' הוא האלקים תלוי כל העבודה בעבודת הבירורים, ובתכלית ירידת הנשמה למטה. אמנם צ"ל דלכאורה הי' ראוי לומר אלקים הוא הוי', דאז הי' מובן הכוונה פנימי' דהוי' ואלקים כולא חד, דאלקים הוא הטבע, והוי' למעלה מן הטבע, והאמת הוא דטבע עצמו הוא למעלה מן הטבע, א"כ הי' ראוי לומר אלקים הוא הוי' ומהו אומרו הוי' הוא האלקים. ומהו האלקים דמורה על בחיי אצולה ונפלאה.

וליהבין כל זה יש להקדים תחלה משנת"ל דכללות ענין המציאות, לא מבעי מציאות הגשמי דמציאותו אינו אמיתי מצד עצמו, דכל ענינו הוא רק התעלמות מקורו, וכנ"ל דכשם שהאין צ"ל תמיד בהיש להוותו ולקיימו

לעולם ב' ימים : לשון הלקו"ת דרושי ר"ה ד"ה יחינו. — ואין הכוונה שבכל שנה ושנה ר"ה הוא ב' ימים, אלא שלעולם גם בזמן שמקדשין ע"פ הראי אירע אשר ר"ה הי' ב' ימים. — וראה ירושלמי עירובין פ"ג ה"ט : בשני יו"ט של ר"ה שהן מתקנת נביאים הראשונים. ובסוטה מח, ב : מאן נביאים הראשונים כו'. דבר"ה הוא : להעיר ג"כ מאגה"ק ס"ד.

כן צריך להיות העלם הכורא מהנכרא, ואם כן כל מציאותו הוא רק התעלמות מקורו, ואפילו מציאות הרוחני ע"ה דקיומו מצד עצמו, ונתבאר ההפרש בין מציאות לקיום, דמציאות גשמי הרי הקיום הוא תולדות המציאות, ובמציאות רוחני הקיום אינו תולדות המציאות והיינו דהרוחני יש לו קיום מצד עצמו אבל מציאותו אינו אמיתי מצד עצמו.

(יא) **ובזה** יובן מ"ש הרמב"ם פ"א ה"ד מהלכות יסוה"ת הוא שהנביא אומר והוי' אלקים אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמיתתו, והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו, כלומר אין שום מציאות אמת מלבדו כמותו. דלכאורה הוי כופל הענינים וכופל הלשון, דבאמרו הוא לבדו האמת הנה גם שכל אנושי מכריח דאין אחר אמת, וזהו מהות ענינו של האמת שהוא מה שהוא, וישנו רק הוא ואין זולתו, והיינו דאם אינו כן אינו אמת דזהו מה שתיבת אמת צרופה מג' אותיות שהם הראש אמצע וסוף* דכל הא"ב, דהא' הוא תחלת הא"ב ות' סוף הא"ב ומ' אמצעית הא"ב, להורות דמהות ענינו של האמת הוא מה שההמשכה הראשונה בא בשלימותה עד סוף בהפועל, דבספיו העליונות הג' אותיות אמת הם חב"ד חג"ת נה"י. וכן הוא גם בכחות הנפש, דהאור שכל המובן ומושג במוחין חכמה ובינה יגיעו על ידי מוח הדעת בלב במדות חג"ת להתעורר במדת האהבה או במדת היראה כפי נושא המושכל ההוא, ולבא פליג לכל שייפין בהעבודה בפועל וכמאמר* ואין חכם כבעל הנסיון, מי שמביא את דבר חכמתו בפועל, דאז הרי הנסיון בפועל מאמת את אמיתת חכמתו שהיא אמת, דזהו אמת שההמשכה באה בפועל, וכמו בהא דמונותיו* של אדם קצובים לו מראש השנה, הרי אומר מוונותיו לשון רבים שהן מזון רוחני ומזון גשמי, כמבואר בעניני* משפט לאלקי יעקב, דכשם שיש דין ומשפט על קצבת המזון גשמי שהוקצב להאדם במשך שנה זו, הנה כמו כן משפט לאלקי יעקב, שיש דין ומשפט על קצבת העבודה פנימית בתורה ועבודה. אמנם כל זה הוא במה שמונותיו של אדם קצובים לו מלמעלה, אבל בההמשכה בפועל הנה זה תלוי בעבודת האדם, דלפעמים הרי אין זה נמשך בפועל, וכמו שהוא במזון הרוחני, דישי מי שהוא משכיל ומבין השכלה בהשגה טובה באלקות, אבל ההשגה נשארה במוח תבונתו בלבד, ואינה באה אל הלב שיהי' מזה התעוררות אהוי"ה, או דגם אשר השגתו מאירה בלבבו להתפעל עלי' אבל אינו מגיע בפועל טוב, אשר כמו כן הוא בהמשכת המזון גשמי דבסיבת העדר כלים טובים, וכמ"ש* אין עוד כלי, דאז ויעמוד השמן, דכלים טובים הם הכלים שע"פ התורה באמונה ובטחון, ואז הכלים ממשיכים אור הפרנסה, וכמ"ש וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה, אבל כאשר אין כלים, שהכלים

הראש אמצע וסוף : ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א. דביר פ"א. ת"ז תי' סג.
 וכמאמר ואין : ראה ג"כ ד"ה לך אמר (קונטרס פא) פ"ב.
 בהא דמונותיו : ביצה טו, א. וראה לקו"ת ס"פ קרח. עטרת ראש בתחילתו
 פ"ג. קונטרס ומעין מ"ז ואילך, ובכ"מ.
 כמבואר בענין : ראה לקו"ת סרי"ה תקעו בחדש — הראשון והשני.
 וכמ"ש אין עוד : מלכים ב' ה' ו.

אינם טהורים ע"פ תורה או ההמשכה ח"ו נפסקת או נמשכת למקום שאינו, דלהיות אמת הוא מה שנמשך מהתחלתו עד סופו, אם כן באמרו הוא לבדו האמת הרי אין מקום לאחר כלל, ומהו אומרו ואין לאחר אמת כאמיתתו, אשר מדיוק לשונו ואין לאחר אמת כאמיתתו מובן דישונו דבר ומציאות ממש אשר הדבר ההוא מורה על סיבת מציאותו שהוא אמת גמור, אם כן הרי יש מקום להשכל לומר שהדבר ההוא מאחר דסיבת מציאותו הוא אמת גמור הנה הוא גם כן אמת כאמיתתו, הנה בא להשמיענו דהגם שהדבר ההוא מורה על סיבת מציאותו שהוא אמת, הנה לא זו בלבד שהדבר בעצמו הוא אינו אמת, אלא דגם סיבת מציאותו הגם שהוא אמת אבל בכ"ז אינו אמת כאמיתתו, וצ"ל מי הוא האחר שיכולים לטעות בו ולומר שהוא אמת הגמור עד שצריך לשלול אותו בשלילה גמורה באמרו הוא לבדו האמת, ולזאת הנה האחר אשר מצד מציאות מהותו יכולים לטעות בו שהוא אמת, אבל עם זה הנה אמת זה אינו כלל כאמיתתו ית' וצ"ל מהו האמת דאינו אמת גמור, ובמה יבדל אמת זה מאמיתת האמת, ולאחר כל זה הנה עוד לא הסתפק בהודעה זו ואומר, והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו כלומר אין שום מצוי אמת מלבדו כמותו, וצ"ל מה האמור בזה מוסיף על האמור תחילה, דהרי כבר הודיע שהוא לבדו האמת, וגם ביאר כי זה שנמצא איוה מהות מציאות אשר מצד עניניו נראה דסיבת מציאותו הוא אמת, מ"מ הנה אמת זה אינו כאמיתתו ית', הנה מה עוד מוסיף באמרו אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו, דמכללות הענין מובן דיש כאן ג' ענינים, חיוב וב' שלילות, הוא לבדו האמת הוא חיוב, ואין לאחר אמת כאמיתתו שלילה א' ואין שום מצוי אמת מלבדו כמותו הוא שלילה ב', ובעניני הב' שלילת מובן דשלילה השני' אין שום מצוי אמת מלבדו כמותו היא שלילה יותר דקה ומעולה מהשלילה הראשונה באמרו ואין לאחר אמת כאמיתתו. וצ"ל מהו ענינם ומהו ההפרש ביניהם.

יב) אך הענין הוא דנתבאר לעיל דכל מה שנתהווה בין שהוא מציאות גשמי ובין שהוא מציאות רוחני, בין שהוא גברא ובין שהוא נאצל הרי כללות כולם הנה מציאות היותם מה שהם אינו אמיתי מצד עצמם דהרי כולם נתהוו, והתהוותם הוא על ידי המאציל הבוראם המהווים והממציאם, אם כן הנה לבד זאת שנאצלו נבראו נתהוו ונמצאו, היינו שקדמם ההעדר, הרי כללות מציאות מהותם תלוי במי שהאצילם הבורא ב"ה שהוא ית' המהווים והממציאם, ואשר על כן עם היות שיש בנמצאים שהן במעלת קיום נצחי בזמן היותם כמו צבא מעלה וצבא השמים שהן קיימין באיש, דזהו מעלתן של צבא מעלה וצבא השמים על צבא הארץ, דצבא הארץ הם רק קיימין במין אבל לא באיש, וצבא מעלה ושמים קיימין גם באיש, וישנם נאצלים ונמצאים שיש בהם גם מעלת קיום עצמי, כמו האור דקיומו מצד עצמו, הנה בכל זה הרי מהות מציאותם הנה אמיתתם אינו מצד עצמו, שהרי הקיום שלהם הן הנצחי בצבא מעלה והן העצמי באור הוא רק מצד רצונו ית' אשר הבדיל צבא השמים מצבא הארץ, דצבא הארץ הנה קיומן רק במין ולא באיש, וצבא השמים

יהי' קיומן באיש, ובעת קיומן יהיו כעין נצחיים, שיהיו חזקים כיום הבראם*, דצבא הארץ הנה לבד זאת דקיומן הוא רק במין ולא באיש, דהאישים הווים ונפסדים, הנה עוד זאת בצבא הארץ דההפסדות שלהם הוא בעת קיומם גם כן, והוא מה שנחלשים מזמן לזמן, אבל בצבא השמים הנה הם כיום הבראם, ואשר הטביע בהאור טבע הדביקות, ואשר יהי' אופן הדביקות של האור במקורו בבחינת דביקות גיכרת דוקא, דזהו ההפרש בין אופן דביקות האור לאופן דביקות הכלים דהכלים דע"ס הם ג"כ בבחינת דביקות במקורם, אלא דאופן דביקותם הוא בבחי' בלתי ניכרת, ובאור אופן הדביקות הוא בדביקות נכרת, והיינו דגם האור שהוא בבחי' קיום עצמי, הנה בעת היותו אינו מציאות אמיתי מצד עצמו כלל, רק העצמות ית' ויתעלה הוא לבדו האמת שהוא האמת הגמור היינו אמיתת עצמי, וזהו תואר יש אמיתי. דהנה לכאורה בהשקפה ראשונה הרי תואר אין הוא מעולה מתואר יש, דיש הוא כינוי למציאות דבר מה, דכשאומרים ישנו, עס איז פראָן, הרי בהכרח שיצטייר בו צורת מה, והגבלת הגדרת איך, כלומר מה ישנו ואיך ישנו, וזאָס איז דער פראָן און ווי איז דער פראָן, הרי המה והאיך הן המה המצייריים מגבילים ומגדירים אותו המציאות מה שישנו, אבל תואר אין הוא תואר שלילי, היינו שאינו מובן ומושג כלל, דזהו פי' אין שאינו מובן ומושג לנו, וענינו של השלילה הוא פירושו וביאור על תוכן הנושא, כלומר דכל מה שאנחנו יכולים להשכיל ולהבין בתואר ישנו כפי הנתפס ומתקבל בשכלנו אין הענין כן בתואר אין, ופירושו דבאין הנה כל זה הוא באופן שלילי בדוגמת דבר כמו ענין רוחני שאינו מערכו ומהותו דענין גשמי, ואם כן הרי תואר אין שהוא שלילי הי' מתאים יותר להיות תואר העצמות כבי', ועם היות דגם הרוחני הוא מציאות דבר מה, וכנ"ל דבאור ספירות העליונים הרי אור ספירת החכמה אינו דומה לספירת הבינה, ואור החסד אינו דומה לאור הגבורה, דלבד זאת שהם אורות פשוטים, וכנ"ל דכל אור הרי יש בו ג' הענינים דמציאות קיום וגילוי, הנה לבד זאת הרי כל אחד מהם קדמו ההעדר, וכמו שהוא ההפרש בהספירות העליונות הן במוחין חו"ב והן בהמדות דחו"ג, הרי כמו כן הוא גם בהאור קדמון ואור צח ומצוחצח דכתרא עילאה, דכתר עליון עם היותו מכוסה ומופלא גם מבחי' מוחין חו"ב, מ"מ הרי גם בהם, היינו באור קדמון ואור צח ומצוחצח יש הפרש ביניהם, דהבדל זה עצמו הוא מציאות מהותם, אם כן גם הרוחני המעולה הוא ג"כ מציאות דבר מה, אמנם אחר כל זה הרי על כל פנים תואר אין לכאורה יותר מתאים לכנותו בשם תואר על העצמו' מכמו תואר יש, ואם כן מהו התואר יש על העצמות. אך הענין דהנה תואר אין עם היותו מתאים על* היותו מתאר יותר ענין ההפלאה ברוחניותו, שהאין עם מעלתו הרוחניות

כיום הבראם : ירושלמי ברכות פ"א ה"א. — ראה בכ"ז סי' החקירה להצ"צ בתחילתו, המשך מים רבים תרל"ו פל"ג.
 אורות פשוטים : כן הוא בההעתיקה (גוף כתי"ק המאמר לא מצאתי, לע"ע).
 זצ"ע. — ואולי צ"ל : אורות פרטים. או : אורות נפרדים.
 מתאים על : אולי צ"ל : מתאים ע"י.

הוא יותר מתאים בזה שבו ועל ידו אפשר לשער השערת הפלאת אוא"ס ב"ה, אבל כל ענינו הוא שאינו, וזה מה שהוא אינו הרי אין זה מצד מקורו, כ"א הוא בהרגש עצמו, עד אליין פילט שאינו. היינו שזה מפני הדביקות במקורה, ובאמת המעלה הוא בישנו ולא במה שאין מפני איזה טעם שהוא, ע"כ התואר על העצמות כבי' הוא יש, אמנם בהבנת ענין יש הרי שכלנו יכול לטעות בו, ולכן בא התואר יש האמיתי, דער אמת פון פראן, עס איז פראן אזא אופן פראן וואָס ער אליין זאָגט אז ניט ער איז דער פראן, נאר פראן איז דער וואָס איז איהם ממציא מהווה ומקיים, יש האמיתי איז דער אמת פון פראן, היינו אמיתת המציאות שזהו עצמות אין סוף ב"ה, ואופן המציאות של אמיתת המציאות ברוך הוא הוא שמציאותו הוא בבחי' בלתי מציאות נמצא בהמציאות המושג לנבראים, היינו שאינו באותה המציאות ח"ו הנתפס בכלי שכלנו, דהמציאות המושג לנו ואפילו זה מה שבא בהשערה דהשערה בחושי ההשכלה גם בהכרה שלילית ונפלאה היא מציאות דבר, כי גם זה מה שאור קדמון חלוק מהאור צח ומצוחצח הוא להיותם מציאות נבדלים זה מזה בתוארי עליון ותחתון, וטעם הדבר הוא להיותם מה שנתהוו וקדמם ההעדר, ומציאות האמיתי שהוא אמיתת המציאות הרי אין זה מה שנתהווה בדרך ואופן התהוותם של כל הנמצאים בהנאצלים*, וא"כ אינו בבחי' מציאות, רק דמציאותו הוא אמיתת היותו מה שהוא, וואָס ער איז, און וואָס איז ער זאת אינם משיגים גם הנאצלים הראשונים, ועם זה הנה הוא ית' ידוע לכל, וכמאמר שם שמים שגור בפי כל, וזהו שנקרא יש האמיתי, היינו אמיתת היותו ית'.

(ג) **והנה** יש השני הוא היש שנתהווה, דענין ישותו הוא שהוא בבחי' מציאות דבר, ולא מיבעי דיש גשמי הוא מציאות נתפס בגדרי הו"ק גשמים דמקום, ומגבל בהעבר הוה ועתיד דזמן, שהוא מציאות גשמי הסותר את זולתו, אלא דגם הרוחני שנותן מקום לזולתו מפני העדר תפיסת מקום בעצמו, הוא ג"כ מציאות, והיינו דהן יש הנברא והן יש הנאצל הם בבחי' מציאות דבר, ועם היות דמציאותם הוא רק מצד התעלמות מקורם, ועתידים להתבטל, וא"כ זה שאינם מציאות מצד עצמם כ"א מצד מקורם הרי זה מעלה בעצם מהות מציאותם, אבל מ"מ הרי נתהוו בבחי' מציאות דבר שהוא יש, והאין הוא הממוצע בין היש הנברא והנאצל ובין יש האמיתי, וביאור הענין הוא, דהנה ידוע דאמיתת ההתהוות הוא רק בכח העצמות ב"ה, וכמ"ש רבינו באגה"ק סי' כ' דמהותו ועצמותו של המאציל עליון כ"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו לכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסבה אחרת קודמת ליש הזה, הרי דכח התהוות היש, דהיינו שיהי' מציאו' דבר שאינו נראה ונרגש מקורו כלל, דזהו כל מציאותו מה שאינו נרגש מקורו, שבאם הי' נראה או גם נרגש בו מקורו או הרי לא הי' התהוותו כלל במציאות יש ודבר מה, כ"א דוקא על ידי שאינו נרגש בו מקורו כלל

הנה עי"ז הוא נעשה מציאות יש. דבזה חלוק הגשמי ממציאות רוחני כמו אור, דמציאות גשמי אם הי' נראה ונרגש בו מקורו לא הי' התהוותו כלל באותה המציאות שהוא. כ"א דוקא ע"י שאינו נרגש בו מקורו כלל הנה עי"ז הוא נעשה במציאות דבר, ובאמת הלא במציאות יש גשמי הרי אין זה לבד מה שאין נרגש בו מקור אלא אף זאת שהוא מעלים על מקורו, וכנ"ל דהנבראים ישותם מכסה על אור חיותם, ולא עוד מה שהוא בעצמו מעלים על מקורו, אלא דגם האור והחיות המחיי' אותם מתעלם מהם, וכנ"ל בענין העלם הבורא מהנברא דבזה חלוק מציאות הגשמי מרוחני כמו אור, דמציאות הרוחני היינו האור הוא דוקא ע"י גילוי מקורו והרגש מקורו, והיינו שע"י דביקות האור בהמאור הנה עי"ז דוקא הוא האור, וכמו באור השמש מהשמש הוא דוקא כאשר יש מאור השמש או ישנו להאור, אבל כשיהי' דבר המפסיק אז לא יאיר האור, ובמציאות היש הוא להיפך, דבגילוי מקורו עליו וכשיהי' בהנברא הרגש מקורו לא הי' במציאות יש כלל, כ"א דוקא ע"י התעלמות מקורו כלומר הבורא המהווה מהנברא המתהווה. ובנבראים גופא הנה בפרטיות יותר הוא ההפרש בין נבראים דעלמא דאתכסיא לנבראים דעלמא דאתגליא, דנבראים דעדאת"כ הם גם כן מציאות, אבל מציאותם הוא האור והחיות המחיי' אותם, ולכן הנה חיותם הוא דוקא כשהן בתוך מקורם, ונבראים דעדאת"ג מציאותם שהם יש, הנה חיותם הוא דוקא כשהן נפרדים ממקורם, והתהוות כזאת הוא דבר נפלא ביותר, והוא שיהי' דבר במציאות מוגבל בו"ק גשמים ומגדר בעניניו היינו שהוא מציאות ממשי לא רוחני כמלאכים או גם אפילו כגלגלים, כ"א מציאות ממש בדצמ"ג גשמיים, ולא זו בלבד שאינו נראה ונרגש כלל איזה מקור מאין נעשה ונתהווה, אלא עוד זאת שיהי' בהרגש כזה שהוא מציאות עצמי, ועם זה הנה הגשמי הלזה הרי בהכרח שיש בו תוכן פנימי המעולה ביותר, דזה מורה על פנימיות סבת מציאותו, והראי' הוא מהאדם שהוא הבריאה התיכונה שכלול מעליונים ותחתונים, ורואין אנו במוחש דהאדם הרי המוח שבראשו הוא גשמי במציאות ממשי, עם זה הנה הגשם הלזה הרי הוא כלי להשגות היותר נעלות שבאלקות, אשר מזה מובן בכללות ענין המציאות דגם עם היותו גשמי ממש מ"מ יש בו תוכן פנימי המעולה ביותר, אשר התהוות כזו הוא רק בכח העצמות דוקא שמציאותו הוא מעצמותו ית' ויתעלה.

יד) והנה מהאי טעמא הנה בחיי העצמות ית' אין אנו יכולים לכנות בשום תואר ח"ו, רק מה שאנו קוראים אותו בשם בורא. דכל תואר הרי מתאר ומגביל את המתואר במדתו מה שהוא, והיינו אשר לפי ענין התואר יובן ענינו בהמתואר, והגם דהמתואר הוא נעלה ונשגב מהמתאר, ולכן הנה יש בתוארים שהם רק בדוגמת משל ונמשל, שהנמשל מעולה ומועתק בהעתקה גמורה מהמשל, ומ"מ הנה נותן תואר בהמתואר שמגבילן בכללותו כפי מה שהוא. והעצמות ב"ה דמציאותו מעצמותו הרי הוא מחוייב המציאות, והאופן דמחוייב המציאות הוא דנמצא בכחי' בלתי מציאות נמצא דנבראים, ע"כ אין אנו יכולים לתאר אותה, ולכן אין אנו יכולים לתאר את העצמות גם בשם תואר כללי, ומכשי"כ שאין אנו יכולים לתאר

את העצמות כבי' בשם מאור, שהרי שם מאור מורה דעצם המהות הוא בחי' אור, רק שהוא עצמי, דלכן נקרא בשם מאור להורות שהוא עצמי, ולא אור המאיר שזהו הארה לבד, אמנם המאור עם היותו עצם המהות דאור ולא אור המאיר, אבל על כל פנים הרי יש לו שייכות אל האור, וזה אינו שייך בעצמות, וכמאמר לא זהו כל העצמות מה שהאור נמצא ממנו, והאור אינו מורה על העצמות ממש שהרי גם בהמדרי' שאינם רק גילויים ולא עצמות ממש שייך גילוי אור מהם, ובאמת גילוי האור הוא מהמדרי' היותר שפלה ותחתונה שבאור אין סוף ב"ה, וכנ"ל בענין הג' שבאור שהוא גילוי הנה עיקרו במדרי' ההשתל', ונת"ל דגם הגילוי מן העצם הוא בחינה אחרונה שבאור אין סוף ב"ה, ולכן אי אפשר לתאר אותו ית' בשם מאור, ורק ענין הבריאה וההתהוות זה מורה על אמיתת העצמות, וזה מכריח ענין העצמות, משום דלהיות התהוות היש, דהיינו מציאות דבר בפני עצמו הוא רק בכח העצמות שמציאותו מעצמותו, וא"כ ענין הבריאה מכריח בחי' העצמות כאלו נאמר דנותן לנו איזה מושג כללי בהכרת ענין העצמות, שהוא מה שמציאותו מעצמותו, שנמצא בבחי' בלתי מציאות נמצא, שזהו אמיתת היותו ית', וזהו שאנו יכולים לכנות אותו ית' רק בשם בורא, פירוש דזה מה שאנו מכנים את העצמות בשם בורא הרי אין זה תואר ח"ו, רק מורה על אמיתת העצמות, היינו אמיתת היותו, ואופן המציאות דאמיתות המציאות, ונמצא דהיש הנברא דוקא מכריח את בחי' יש האמיתי, והיינו דהיש הגשמי הנה סבת מציאותו הוא כח העצמות ב"ה, דהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט בלי שום עילה וסבה אחרת קודמת ליש הנה. אמנם בכדי שיהי' התהוות היש הרי אינו בערך שיהי' מבחי' העצמות ממש, כי אם על ידי האור והגילוי מן העצמות, וכמאמר רבינו דהאור להיותו בבחי' דביקות בהמאור ה"ה כעין המאור, ויש בהאור כח המאור שמציאותו מעצמותו, וע"כ האור הוא מהווה. וזהו שהאור הוא ממוצע בין יש האמיתי ליש הנברא, והיינו דע"י אמצעיית האור בא כח העצמות, ווערט אראפגיטראגן דער כח העצמות להוות יש מאין ואפס המוחלט. ולפי"ז יובן דכח העצמות הוא בהתהוות מציאות היש יותר מכמו שהוא בהאור. דהנה בהאור הלא לא זהו כל העצמות מה שהאור נמצא ממנו, והאור אינו מורה על העצמות, ומכש"כ שאינו מכריח ענין העצמות, ומציאות היש זהו דוקא מצד אמיתת העצמות, והוא המורה והמכריח אמיתת היותו, וכח העצמות הוא דוקא במציאות היש ועם היות שהאור הוא מעין המאור, ויש בו כח העצמות, אבל כל זה הוא מצד הדביקות האור בהמאור, ובהתהוות היש הרי בעצם ישותו הנה בזה דוקא הוא כח העצמות, נמצא דביש ואין שהוא האור הרי יש בכל אחד מהם מעלה ממעלת העצמו' ב"ה. בהאור הוא המעלה שהוא מעין המאור, ובהיש הנה המעלה דסבת מציאותו הוא כח העצמות. וזהו שפי' הרמב"ם בענין השלילות שהם ב' שלילות, הא' הוא דאין לאחר אמת כאמיתתו, וקאי על כח העצמות הבורא את היש מאין ואפס המוחלט, דעם היות שהוא אמת גמור, אבל עם זה הנה אין אמת זה דהתהוות כאמיתתו העצמי', דנתבאר לעיל דהאור אין סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, הרי דביכולתו להאיר וביכולתו שלא

להאיר הם ב' קוין שקולין באוא"ס, אי"כ כללות ענין הבריאה עם היותה דסבתה הוא אמת גמור אבל אינו כאמיתתו שהוא בהב' קוין בשוה, וכנ"ל דלא זהו כל העצמות מה שהעולם נברא ממנו וחי ממנו, ואין זה רק מה שאנחנו מכנים אותו ית' בשם בורא, לפי דענין הבריאה נותן לנו איזה קירוב מושג באמיתת המציאות, היינו אז מיר זאלין האבין א קצת מושג וואס הייסט דער אמת פון פראן, אבל לא זהו כל העצמות, והשלילה הב' הוא שלילת האור, דהגם שהאור הוא כעין המאור ובבחי' דביקות בהמאור עד שבכחו להוות, הנה בא להשמיענו דגם זה אינו אמת כאמיתתו העצמית ית' ויתעלה, והאור אינו אלא דבו ועל ידו בא כח העצמות, היינו שהוא האמצעי בלבד, אמנם להיות עניני אחיות ודביקות האור בהמאור הם בהתקשרות גדולה כזו אשר גילוי האור בא דוקא בגילוי והרגש מקורו כנ"ל, לכן אומר בשלילה זו הלשון אין שם אמת מצוי כו', דהבנת השגה זו הוא בא בעיון דוקא, ואינו דומה לשלילה הא' שמובן במושג גמור דאין לאתר אמת, דכח ההתהוות הרי מהווה גשמי, הנה זה מה שמתהווה גשמי מצד האחד מורה על העצמות, דזה מה שיהי' התהוות כזו הוא רק בכח העצמות ב"ה שמציאותו מעצמותו ית', אמנם מצד השני מובן דלא זהו כל העצמות כו', אבל בשלילה שני' דאור רוחני ודבוק במקורו, שהוא כעין מקורו ומ"מ אין זה כאמיתתו, הנה הבנת השגה זו אינו בא אלא על ידי עיון רב בהעמקת הדעת דוקא, ולכן אומר הלשון מצוי, שבא ע"י טיב העיון דוקא.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש הוי' הוא האלקים. דהנה יו"כ הוא מעין הגילוי דלע"ל, שיתגלה מעלת היש בעצמותו ומהותו העצמי, מה שהוא, ולכן הנה גם האבות ומשה רבינו ע"ה וכל הצדיקים שהם בג"ע התחתון ועליון ועולים בעילוי אחר עילוי, יקומו בתחיית המתים להתלבש בגוף, בכדי לקבל התענוג הנפלא בהגילויים דלע"ל שיהי' בגוף דוקא, שיתגלה מעלת עצמות מהותו העצמי כפי שהוא, והגילויים דלע"ל הוא ע"י העבודה דעכשיו, והנה יו"כ נקרא בכסה, דאז מתגלה בכל אדם הכחות פנימים ועצמים שמכוסים בשארי הזמנים, וכידוע דבתפלת נעילה או הוא התעוררות הנקודה פנימית, הנה או אומרים הוי' הוא האלקים, דכל ענין הבריאה מורה על העצמות, דהוא לבדו הוא ואין זולתו ית', וכשם דבהגילויים דלע"ל הנה או דוקא יתגלה מעלת היש, הנה כמו כן הוא בהשמות דהוי' ואלקים, דאז יתגלה מעלת השם דשם אלקים, להיות דכל הגילויים דלע"ל הוא ע"י העבודה דעכשיו, והיינו דע"י עבודה דעכשיו בתורה וקיום המצות, הנה ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו בבחי' חיות פנימי.

ש י ח ה

מוצאי יו"כ תשי"א, בטעודה

— לויט א פערצייכנונג פון די הערער —

אז מען האט הוד כ"ק אאמור
הרה"ק געפרעגט: וואס מיינט במוחש?
האט הוד כ"ק אאמור הרה"ק גע-
ענטפערט:
ראיית פני הרב.
פון דעם איז משמע, אז יענעם יום
כפור האט הוד כ"ק אאמור הרה"ק
עפעס געזעהען, וואס אנדערע זעהען
דאס ניט.
אז מען שטייט אין אזעלכע ד' אמות
בעדארף מען זיין גאר אן אנדערער.

ג.

הוד כ"ק אאמור הרה"ק פלעגט
קלייבען ווערטער און סיפורים וואס
ער האט געהערט פון החסיד רשב"ק
און פון אנדערע עלטערע חסידים.
איינער פון די סיפורים איז געווען:
א חסיד איז אריינגעגאנגען צום זיידן
הוד כ"ק אאמור. הרה"ק מוהר"ש
אויף יחידות, האט ער געהערט אויף
יחידות — מיט דעם לשון האב איך
געהערט פון הוד כ"ק אאמור הרה"ק
— א ענין* עמוק עמוק מי ימצאנו.
דער פירוש איז, אז דער מי איז
ימצאנו. אזוי איז דאך דער טייטש
ימצאנו מל' מציאה, אבער דא האט ער
געטייטשט ימצאנו פון לשון אויסדרי-
קען — אויסקוועטשען. דער מי קען
דאס מגלה זיין. "מי מיינט דער מי
ברא אלה, זעהען דעם כח המתוה אין
יערען גשם, זעהען דעם חיות אלקי

א.
פון די חושים מיוחדים וואס דער
אויבערשטער האט געבענטשט הוד
כ"ק אאמור הרה"ק, האט ער גערע-
כענט דעם חוש הציור אין דיבור, דעם
כח ארויסצוטראגן אין דיבור א זאך
כאלו ווי דאס לעבט. אין ציור איז
דאך דער עיקר דער חיות פון דער
זאך. דער צמצום און כיבוש — איינ-
קוועטשען — פון דעם גולם און דער
ארויסבריינגען פון דעם חיות.

דער גולם מוז זיין, ווייל אין חיות
אלין איז ניט שייך קיין ציור, אבער
דער עיקר איז צו מגלה זיין דעם חיות
פון דעם, ביז וואנען דער גשם ווערט א
חי. דער גולם איז דאך עפר ווערט
דאס אחי. ניט נאר דער גשם ווערט חי
נאר דער חומר ווערט חי. ער דער-
הערט די הפלאה פון חומריות על
גשם און דאמאלסט דערהערט זיך
אין דעם גשם א אור וחיות פנימי.

ב.

דעם ווארט האט הוד כ"ק אאמור
הרה"ק געזאגט מיט צענדליקער יאה-
רען צוריק מוצאי יוה"כ"פ, און האט
דערביי געזאגט:

היינטיגען יום כפור האב איך דעם
ענין דערהערט במוחש. וויסען דעם
ענין האב איך געוואוסט פריהער אויך,
נאר במוחש איז דאס ביי מיר נתחדש
געווארען היינטיגען יו"כ"פ.

בעמערקונג:

א. ס'יל סון דער שיחה אין אריין אין דער רשימה פון כ"ק מו"ח אדמור הכ"ט,
זעלכע איז געדרוקט אין קונטרס ב' ניסן השי"ת (קונטרס עז).
* דעם לשון המאמר בדיוק זע די אויבענדערמאנטע רשימה ע' 167.

יעצט דאָרף זיין מהירות. די ד' ימים — בין יוכ"פ לסוכות — זיי נען דאָך כנגד די ד' אותיות פון שם הוי', און איצטער — מוצאי יוכ"פ — איז דער קוצו של יו"ד, אָבער דאָס איז אַ אור מבהיק.
מען דאָרף זינגען אַ פנימיות'די-גען ניגון וואָס — (והראה בידו הק') — זאָל דורכנעמען.

ו.

(אחר ברכת המזון על הכוס — הכוס לא שתה בעצמו, כי אמר שקשה לו לשתות כעת יין, ונתן אחר ברהמ"ז את הכוס לאחד מהמסובים שיעשה הברכה בפה"ג וישתה — אמר:)

עס וועט זיין אַ פרייליכער יאָהר. די התחלה פון דעם יו"ד איז געווען בשמחה און די שמחה פון דעם יו"ד* זאָל נמשך ווערען אין די אַלע ד' אותיות.

(אחר כך נתן כ"ק אדמו"ר בקבוק יי"ש מהשלח להרש. ל. שי' ואמר:)
מען זאָל גיין פאַרבריינגען אין בית המדרש.

ז.

כשיצאו מהחדר שרו את הניגון כי בשמחה תצאו וגם הלכו בריקוד בחדר הסמוך וכ"ק אדמו"ר שליט"א הביט בפנים צהובות ושוהקות.

פון יעדער זאָך און די השגחה פרטית וואָס איז דאָ אין יעדער זאָך. לדוגמא, אז דעם מענטש דוכט זיך אז ער דארף גאָר יעצט זיין אין אן אנדער אָרט און ער קומט גאָר אהער, מיינט ער אז דאָס איז דורך אַ טעות. אָבער דער אמת איז, אז עס איז גאָר קיין טעות ניט. אַ איד געהט ניט אליין, נאָר מען פיהרט איהם. ער דארף זיין דאָ ווייל ער דאָרף עפעס נעמען פון דאָנען, און ער האָט עפעס געבראַכט אָהער, ווייל אַ איד וואו ער גייט בריי-נגט ער עפעס. נאָר דאָס איז בעלם, דער נעמען פון דאָנען איז אויך בעלם, אָבער ער דאָרף דאָס אויס-פאָקן. ער דאָרף דאָס מגלה זיין, וואָס ער האָט פון דאָנען גענומען.

ד.

אַמאָליקע יונגעלייט האָבען זיך גע-ריבען אַרום עלטערע חסידים. די עלטערע חסידים האָבען זיי געגע-בען און די יונגעלייט האָבען עפעס גענומען, און דעם „עפעס“ האָבען זיי מנחיל געווען לדורותיהם. אַט דאָס איז אַ חסיד, און דאָס איז אַ חסיד'ישע מסיבה.

ה.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א ציוה לנגן, ואמר:)

מ כ ת ב

ב"ה.

ערב יום הכפורים, תרצ"ה, ווארשא.

אל כל אחד ואחד מידידנו אנ"ש ותלמידי התמימים
די בכל אתר ואתר, ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה.

בעמדנו היום להטהר לפני הוי', ולקבל ברכת שמים מעל, בחתימה
וגמר חתימה טובה על שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות, הנני
בוזה לעורר לבקש ולפקוד את כל אחד ואחד מידידנו אנ"ש ותלמידי
התמימים, די בכל אתר ואתר, ד' עליהם יחיו, לקבוע זמני לימוד חסידות
ברבים כל אחד ואחד במקום מושבו ומגורו כפי תנאי המקום.

אנא ידידנו אנ"ש ותלמידי התמימים, חוסו על עצמכם ובני ביתכם
יחיו, ותנו דעתכם ולבכם להכתב אתם ובני ביתכם יחיו בספר החיים,
בהתקשרותכם באילנא דחייא הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים,
וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ועליכם ועל בני ביתכם יחיו, וכל התקשרות הוא
על ידי לימוד תורתם ושמירת קיום פקודתם בדרכי ומנהגי החסידות,
ובוזה תזכו כי ישאו רינה ותפלה בעדכם ובעד בני ביתכם יחיו להושע
בגשמיות וברוחניות.

ותקבלו החיים והשלום והברכה מאדון השלום אבינו אב
הרחמים, כאוות נפשכם ונפש ידידכם עוז המצפה לישועת
השי"ת לראות אתכם ובני ביתכם יחיו בתוך כלל אחביי
שי' כולכם חיים בחיים נעימים בדרכי התורה והמצוה
ומושפעים בשפעת חיים ופרנסה טובה

בברכה המשולשת יוסף יצחק

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס פד.

קונטרס
חג המזכות

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בזה הגנו מו"ל הקונטרס לחג הסוכות הבע"ל, הכולל מכתב, מאמר ושיחה.

המכתב הוא ממחרת יום הכפורים תרפ"ט, (נדפס בשעתו בעלה בפ"ע).

המאמר בא בהמשך למאמרי ר"ה ש"ת ומוצאי יוה"כ פ — ונאמר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשנת תרצ"ד בורשא. השיחה היא מערב חה"ס ולילה ויום הראשון דסוכות השי"ת, ונדפסה מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

— המשך השיחות מחה"ס, שמע"צ ושמח"ת השי"ת יבואו בקונטרס.

הבא —

בתור הוספה בא בסוף הקונטרס לקוט מנהגי חסידי חב"ד לחה"ס שמע"צ ושמח"ת — אלו המנהגים שיש בהם חידוש.

* * *

ענין מיוחד ישנו בקיום מצות סוכה, והיא הידיעה, דכיון דכתיב למען ידעו וגו' לא קיים המצוה כתיקונה אם לא ידע כונת מצות הסוכה, שצונו לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים.

וכבר נתבאר בכמה מקומות¹ אשר עיקר הדעת אינה הידיעה לבדה מפי סופרים ומפי ספרים אלא העיקר הוא להעמיק דעתו ולתקוע מחשבתו בחזק ואומץ הלב והמוח עד שתהא מחשבתו מקושרת בזה בקשר אמיץ וחזק.

והידיעה היא אשר בסוכות הושבתי ואשר הי' זה בהוציא אותם מארץ מצרים.

והנה בכל יום ויום בבוקר ובערב חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא עת יציאת מצרים והיא יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף כו' ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים.

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ:

„ראשית דבר הוא היציאה ממצרים וגבולים, שבכללות העבודה הם דרכי החיים הכללים וואס דער אדם מאַכט זיך פלענער באופן ארחות חיו, מיט די בעגרעניצונגען און גבולים וואָס ווערן באַ אים געשאַפן לויט זיין מעמד ומצב, דאָס הייסט לויט זוי ער וויל זיך אַוועקשטעלן אין לעבן. כו'.

(1) ב"ח לטור או"ח ר"ס תרכ"ה. מג"א שם. והובאו בשו"ע רבינו הזקן. — בב"ח שם כותב שבדוגמת זה הן ג"כ מצות ציצית ותפלין. אבל — בהם נאמר רק זכרון, משא"כ בסוכה שכתבה תורה למען ידעו. ובדו"ל (סוכה בא) עד עשרים אמה אדם יודע כו'.

(2) ראה תניא פמ"ב. תו"א ר"פ משפטים. תו"ח שם. ובארוכה בהמשך ר"ה עת"ר ד"ה ואני נתתי ואילך.

(3) כי הוי ל"י לומר בסוכות הושבתי את בני במדבר, ולמה תלה זה ביציאת (ב"י או"ח סתרכ"ה).

(4) תניא פמ"ז. תו"א פ' וזרע ד"ה לכן אמור. ובכ"מ.

(5) שיחת שמע"צ תרצ"ג (קונטרס כא).

איז ראשית דבר מוז זיין יציאת מצרים, ארויס גיין פון די אלע בעגרעניצונגען, דאָס הייסט אז וואָס פאַר א פלענער באַ אים זאָל גיט זיין, מוז בא אים זיין קביעות עתים לתורה בכל יום, און דער דאָוונען מוז זיין געדאָוונט, גיט אָפּגעדאָוונט. וכו'.

גאָך יציאת מצרים איז קריעת ים סוף, וואָרום ווי דער מענטש הויבט אָן אין דרכי העבודה, איז גלייך שאַפּן זיך בא אים פּערשידענע שטערונגען, וואָס יעדערער פון זיי איז שטאַרק און גוואַלדיק גרויס, אָט ווי באַ די אידן ביציאתם ממצרים, פון הינטן דער שונא פון פּאַרנט דער ים, און אַליין איז מען אין מדבר.

קריעת ים סוף איז געווען מלמעלה, דער אויבערשטער ב"ה האָט גע"שפּאַלטן דעם ים און געמאַכט אים א דרך פאַר אידן, כמו דרכי היבשה, גאָר פריער האָט געמוזט זיין א שפּרינגער אין ים, און אז עס איז גע"ווען דער שפּרינגער דער מסירת נפש מענטש, יעמאַלט האָט השי"ת גע"מאַכט את הים ליבשה".

ואז הושיבם הקב"ה בסוכה, וכמשל תיבוק תיבוק הנה רוחצין אותו מזהמתו, וכורכין אותו בכריכת בד נקי', אשר בזה הנה לבד זאת שנשמר מן הזוהמא שמבחוץ, הנה עוד זאת שמתיישרים ומתחזקים אבריו, והגם שהוא רק לפי שעה, אבל זה פועל בחיזוק אבריו גם על כל זמן גידולו והיותו לאיש.

אשר כן הוא בעבודה דכאשר האדם פועל בעצמו היציאה מהמצרים והגבולים שלו, אז ער זאָל אַרום פון זיינע פלענער, וואָס ער מאַכט זיך באַרחות חיי, וואָס יעמאַלט איז דאָך דער רע פון נפש הטבעי מיט זיינע צרכי החיים הגשמים והבשרים איידעלער, איז תיבוק דאָרף זיין דער ויסעו לסוכות.

סוכה איז א מקיף, אָבער דאָס איז א מקיף וואָס פּועל'ט אין פנימי', וכמשל מכריכתו של התיבוק הנ"ל שזה נוגע בחיזוק אבריו גם בהיותו לאיש.

זהו כי בסוכות הושבתי את בני' בהוציא אותם מארץ מצרים".
וסייע וכח על זה בכל ימות השנה נמשך מחג הסוכות בכלל וקיום מצות ישיבת סוכה בפרט.

והזכרת נשיאינו ופעולותיהם ותורתם מסייע בזה, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ: עס איז דאָ די חסידישע אושפיזין: הבעש"ט, הה"מ, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצמח צדק, אדמו"ר מהר"ש גע, אדמו"ר (מהורש"ב) גע.

ואף אנן נאמר: כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

מנחם שניאורפאהן

מחרת יום הכפורים ה'תש"א. ברוקלין נ. י.

מ פ ת ח :

48	מכתב כ"ק אדמו"ר הכ"מ
50	מאמר
59	שיחה
71	לקוטי מנהגים

מ כ ת ב

ב"ה.

בשם השם, מחרת יוהכ"פ תרפ"ט.
אל ידידינו אנ"ש והתמימים ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה.

האמונה הפשוטה, הנטועה ומושרשת, בלב כל אחד ואחד, באחדות הפשוטה א"ס ב"ה, תאיר אורה זיוה והדרה, בתקוה טובה, כי שמע הוי' אלקינו את תפילתינו וצעקתנו, וקיבל את תשובתנו, ויתן לנו, א"ל אלקים הוי' צבאות, ולכל ישראל אחינו, בכל מקום שהם, שנה טובה ומתוקה, באור פני מלך חיים, חיים ארוכים, חיים טובים, חיים נעימים בעבודת השי"ת, בתורה תפלה וקיום המצות מתוך פרנסה בהרחבה, ודעת ישרה וחזקה בהדרכת והנהגת בנים ובנות בלימוד התורה, קיום המצות, והילוך בדרכי יושר ותום לבב.

ובזה הנני בא בבקשה פרטית לכל אחד ואחד מאנ"ש והתמימים, ד' עליהם יחיו. כי יתאספו כולם יחדיו, בימי השמחה בשמחת הוי' מעונו, בשמחת ימי השאיבה, שמע"צ ושמחת תורה, לשמוח בשמחת התורה הנצחית, הנותנת חיים לכל אחינו בית ישראל, וכעין השלמה ותוספת אור כי טוב בשבת בראשית הבעל"ט.

איש את רעהו ידברו בדבר אהבה וחבה יתירה הנודעת לנו באהבת רעים עפ"י תורת החסידות, היא תורת האצילות אשר הנחילונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויחוקקו לנו חוקי חיים, בהנהגה והדרכה בחיי עולם.

להיות אהבת רע קבוע בלב כל אחד כאהבת אח להתרועע ולהתקרב בקירוב פנימי ואמיתי, כל אחד ימצא חוב בנפשו להיות לו חבר טוב ללמוד יחדיו, ולהגות ולשקוד בעבודה ופועל טוב. לקבוע זמנים להתאסף בקביעות עתים לתורה ודיבור בעניני עבודה באהבה וקירוב הדעת, כמבואר בד"ה אם רוח המושל, רפ"ד. כל אחד יתן נפשו וישים על לבו להאיר אור תורה ועבודה בפועל טוב, בהסביבה שלו בין מכיריו ומיודעיו, עד כי גם החלש יאמר גבור אני. להיות כי כל אחד ואחד ההולך בדרך הסלולה, גבור הוא בתגבורת אור. זכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אשר עליו יאהיל, באור כי טוב.

ידידינו אנ"ש והתמימים יחיו, בקיום ככל האמור תקבעו ותעשו הכלי הטהורה, לקבלת השפע אור כח וחיות הפנימי, וברכה העליונה, בשפעת חיים וברכה בחוט המשולש, בני חיאי ומזונא רויחא, הניתן לנו ביתינו בנינו ובני בנינו, בתוך כלל אחב"י יחיו, בשנה טובה ומתוקה בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

ב"ה אם רוח המושל : גופס בקוטרס למ"ד (לי"ב תמוז, תרצ"ה).

ואני תפלה, כי דברי אלה היוצאים מקירות לבי, באהבה רבה לכל אחד ואחד ביחוד, יתן האלקים ויכנסו בלב כל אחד ואחד, לאחדנו באיחוד גמור, באשר הוא באמת לאמתו, כי אב אחד לכולנו.

ואליכם ידידינו אנ"ש והתמימים אקרא, כי ארשת שפתי יערב לכם ידידינו אנ"ש והתמימים, להיות כי הן המה היותי אתכם עמכם בהתועדותכם בזיו זוהר ליבוב לבבכם הטובה, בשלהובא דרחימותא, להתעורר בהתעוררות אמיתי להתקשר באילנא דחייא, לחיים ולברכה.

והנני ידידכם עוז הדורש שלומכם ושלום ביתכם בניכם ובני בניכם טובכם והצלחתכם בפרנסה טובה בגו"ר, והמצפה לאור כי טוב להתראות בשובע שמחות
המברכם בגמח"ט יוסף יצחק

בס"ד, יוס' ב' דחג הסוכות.

בסכות תשבו שבעת ימים כל האורח בישראל ישבו בסכות. וצ"ל כפל הדברים, דלאחר שכבר מצוה בסכות תשבו שבעת ימים למה כופל עוד כל האורח בישראל ישבו בסכות. והנה סוכה הוא מקיף, ובמקיף איך שייך ענין הישיבה שהוא התיישבות, שזהו מענינו של פנימי שהוא היסך מענינו של מקיף, וכן בענין הזמן ומקום דסוכה שמצותה דוקא במקום מוכשר לעשיית הסוכה, והיינו דלא זו בלבד שהיא מוגדרת בו"ק דגדר מקום, אלא שצריך להיות מקום מוכשר על פי התורה, דהעושה סוכתו תחת האילן כאלו עשאה בתוך הבית, דאין זה מקום מוכשר למצוה זו. ובכללות המצוה דסוכה מצינו ענינים כמו הפכים, דהישיבה בסוכה צ"ל תשבו כעין תדורו, דכל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי, ועצם בנין הסוכה הוא בנין של ארעי. דענין זה שהסוכה צ"ל בנין ארעי הוא מעקרי המצוה, ולכן סוכה שהיא למעלה מעשרים אמה פסולה, דהטעם הוא לפי שפקע ממנה השם ארעי, ומ"מ השבעת ימים צ"ל הישיבה בה קבע. ומכללות הענין מובן דכל האורח בישראל ישבו בסכות הוא כעין סיפור וגילוי מדבר מכוסה ונעלה, דלאחר אשר בסכות תשבו שבעת ימים הנה אז כל האורח בישראל ישבו בסכות. וצ"ל מהו הדבר המכוסה והנעלה דישבו בסכות. והנה בגמ' (סוכה דכ"ז ע"ב) אמרו רז"ל כל האורח בישראל ישבו בסכות מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת. וצריך להבין מפני מה הלימוד הזה דכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת הוא דוקא מכל האורח בישראל כו', הלא גם מבסכות תשבו יש ג"כ ללימוד לימוד זה דתשבו כולכם יחד. ומהו הסוכה דראויים כל ישראל ועתידיים לישיב בה, דמשמע שהוא עילוי נעלה, וצ"ל מהו המעלה דסוכה אחת.

ולֵהבין כל זה יש להקדים תחלה מה שנתבאר לעיל דמקודם כללות ההשתלשלות וכללות ההשתל' נחלק לג' מדרי' כוללים, יש ואין ויש. דיש הראשון הוא עצם המשפיע קודם שנמשך ממנו איזה השפעה בשפע אור וגילוי. ויש השני הוא המקבל, היינו יש הנברא שהוא המציאות גשמי, ויש הנאצל שהוא מציאות רוחני כמו האור. ונתבאר דבענין המציאות שניהם שוים, דכשם שמציאות הגשמי אינו אמיתי מצד עצמו, כ"א מצד האור האלקי הממציאו, דאין דבר עושה את עצמו, אם כן האמיתית הוא רק הפועל ועושה המציאות, הנה כמו כן גם במציאות רוחני דקדמו ההעדר. רק ההפרש הוא דמציאות גשמי בהבטל מציאותו מתבטל קיומו, לפי שהקיום הוא תולדות המציאות, ובמציאות רוחני הנה גם בהבטל מציאותו קיומו נשאר, דיש לו קיום מצד עצמו. ובזה ביאר הג' לשונות ברמב"ם, הוא לבדו האמת שהוא עצמות אין סוף ב"ה מחוייב המציאות, ואין לאחר אמת כאמתתו על כח העצמות שבהתהוות היש, דהוא לבדו

בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט, והיא השלילה הא'. ואין שם מצוי אמת מלבדו כמותו על כח העצמות שבאור שהוא כעין המאור, והיא השלילה הב'. וביאר דיש יתרון בהתהוות היש על התהוות האור. דאור הנה לא מיבעי ענין הג' שבו שהוא גדר הגילוי, שאינו מורה על העצמות, אלא דכללות ענינו הוא מדרי' התחוננה דאור א"ס ב"ה. אבל התהוות היש הנה לא זו בלבד שמורה על העצמות, ולכן אנו מכנים אותו ית' בשם בורא ואין זה תואר בהעצמות ח"ו כי אם כן הוא בפועל. עוד יותר דהתהוות היש מכריח ענין העצמות ית' ויתעלה, ופירוש מכריח, שהוא מבאר ומסביר אופן המציאות דמחוייב המציאות, אשר מאמיתת המצאו נמצאו כל הנבראים. אמנם בכדי שתהי' התהוות הוא על ידי אמצעות האין שהוא הממוצע בין יש האמיתי ליש הנברא.

(טו) והנה האין שהוא הממוצע בין יש האמיתי ויש הנברא ידוע שהוא נחלק לשתיים, והיינו דבחי' האין כמו שהוא מבחי' יש האמיתי לא זה האין נעשה מקור ליש הנברא, כי אינו בערך היש כלל להיות מקור אליו, אשר ע"כ הנה אין זה מתחלק לשתיים, והוא שיש ב' מדריגות באין זה, הא' כמו שהוא לגבי יש האמיתי, ונק' אין האמיתי, והב' כמו שנעשה מקור ליש הנברא, וסבת התחלקות האין הוא להיות דכללות בחינת אין הוא אור ולא עצמי, ואור הנה הגדר שלו הוא דכל מה שהוא נמשך ומתפשט ממדרי' למדרי' ומבחינה לבחינה ה"ה מתמעט בהמשכתו, שזהו אחד ההבדלים בין עצמי לשאינו עצמי, דדבר שהוא עצמי הרי אין בו שום מיעוט כלל, וכל כמה שהוא נמשך הכל הוא העצמי כמו שהוא, ואפילו כמו שבא בכמה אופנים שונים הכל הוא בחי' עצמי, והיינו שיש בו כח העצמי ממש, וכמו הנפש שהוא חי בעצם ע"כ הגילוי שלו הוא חיות להחיות, דכחות הנפש הם גילויים מהנפש ואינם עצם הנפש היינו עצמו ומהותו, כ"א גילוי ממנו, דכל גילוי הוא הארה ולא עצם, אבל החיות אינו גילוי מהנפש, כ"א עצמו ומהותו, הרי בהחיות אין הפרש כמו שהוא במוח שבראש שהוא הכלי והאבר דכח השכל שהוא היותר מעולה בכחות הפנימים, לכמו שהוא בצפורן שברגל שהוא הכלי והאבר להכח היותר תחתון בכחות הנפש, דהחיות הוא, דכשם שבנפש הרי אי אפשר לחלק בין קטנות לגדלות, לומר שבגוף גדול הנפש גדול ובגוף קטן הנפש קטן, דלכאורה הרי נפש וגוף מתאימים המה שהם כעין אור פנימי, דבאור פנימי הרי גם בנפש וגוף הי' לכאורה מקום להם יחס והתקשרות פנימי, א"כ הרי גם בנפש וגוף הי' לכאורה מקום בשכל לומר דגוף גדול כמו עוג מלך הבשן יהי' לו נפש גדול וגוף קטן של תינוק בן חדש יהי' לו נפש קטן, דבאמת אינו כן דהנפש אינו מתחלק בקטנות וגדלות, הנה כמו כן הוא בהחיות שבנפש שאינו מתחלק, דההתחלקות היא רק בהגילויים שהם הכחות, אבל החיות הוא שוה בכל האברים, וטעם הדבר הוא לפי שענין החיות בנפש הוא עצמי, והעצמי גם כשבא בכמה אופנים שונים הכל הוא בחי' עצמי, אבל אור הנה ענינו שהוא מתמעט

בהמשכתו, ואפילו אור גדול ביותר, כמו בגשמיות אור האבוקה, הרי אינו דומה כמו שהוא בקירוב שהאור הוא בתוקף, ובריחוק מתמעט האור, וכמו"כ הוא בהמשכת האור למעלה, דבענין המשכתו מתמעט האור, ויובן זה בכחות הנפש בכח הרצון, דעם היותו מובדל בערך מכל הכחות, מ"מ התגלות הכחות הוא ע"י הרצון דוקא, ואדרבה להיותו מובדל מהם ע"כ הרי הוא פועל דוקא ההתגלות של כל הכחות, והיינו דאופן פעולתו הוא בדרך הכרח, ולכן פועל בכלם בשוה, וידוע דברצון יש ב' מדרי', רצון הנעלם ורצון הגלוי, או כח הרצון ורצון, הא' הוא רצון ממש, דהיינו כשיחפוץ באיזה דבר עד שתמשך נפשו אליו ממש, ויטה לדבר ההוא להדבק אליו ולהשיגו, דזהו ענינו דכח זה שהוא ההטי' וההמשכה לאיזה דבר, והנה ההטי' וההמשכה שבכח הרצון הרי אין זה מה שבא משום טעם של השגה והשכלה, שנאמר שהטעם יהי' סבת הרצון, ואז הרי בהכרח לומר אשר לולי הטעם לא יהי' הרצון, ואם כן יהי' הטעם הסבה והרצון הוא המסובב, אין הענין כן, אלא ענין רצון הוא זה רק מה שמצד עצמו, והיינו מה שבלא שום סבת טעם איזה שיהי' הוא רוצה ונמשך לזה מה שהוא רוצה, ורק להיות שהנשמות יש בהם מעלת התיקון, שהוא ההתכללות וההתקשרות פנימי, דזה הכלל תהו הם ענפין מתפרדין, ותיקון מעלתו בהתכללות ושייכות כל המדריגות זה לזה, והנשמות יש בהם מעלת התיקון, לכן הנה בכחות הנפש עם היותם כחות מחולקים ומובדלים זה מזה, מכל מקום יש להם יחוס פנימי, והוא דכל כח כולל וכלול מכת זולתו, דכך הוא בנינם של הכחות בעצם מהותן, וכמ"ש רבינו נ"ע בפ"ג והנה כל בחי' ומדרי' משלש אלו נפש רוח ונשמה כלולה מעשר בחי' כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן הנחלקות לשתיים שהן שלש אמות ושבע כפולות פי' חכמה בינה ודעת ושבעת ימי הבנין חסד גבורה תפארת כו' וכך בנפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומדות השכל כולל חכמה בינה ודעת והמדות הן אהבת ה' ופחדו ויראתו ולפארו כו'. הרי דכך הוא בנינם של הכחות, והיינו דלהיות דעשר ספירות העליונות הן בבחי' התכללות והתקשרות פנימי בכל המדריגות, לכן הנה גם בכחות הנפש דנעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דעשר כחות הנפש הם משתלשלים מע"ס העליונות, לכן הנה גם בהכחות הנה בנינם הוא באופן כזה אשר כל כח כלול וכולל מכת זולתו, אבל זה אינו ענין שיהי' סבה, שנאמר דהתגלות הכח בא בסבת כת הכלול בו, וכן הוא ברצון שהוא רק מצד עצמו, ועם היות דודאי הדבר דברצון זה הרי יש בו כוונה פנימי', אבל גם הכוונה אין זה מצד הטעם והשגה כלל, דהנה יש רצון שהוא למעלה מענין כוונה לגמרי, דכל כוונה הוא מבוקש דבר, ובכדי שיבוא המבוקש מהכח אל הפועל הנה עושה דבר שמביא את המבוקש, היינו שיתקיים הכוונה, אבל יש רצון שהוא למעלה מכוונה, והוא רצון עצמי שמצד העצמות שלו, וכמו עד"מ רצון האב אל הבן או רצון הבן אל האב שהוא רצון עצמי בלא שום כוונה, ולפעמים הרי זה בא בהתגלות שנמשך ומשתוקק מאד בנעוגעים גדולים, והוא רק מצד העצם, היינו לפי שהוא עצמו ומהותו, ואין בוה שום כוונה כלל, וגם אינו נוגע בוה איכותם של האב והבן במהותן ומעלתן זה על זה בכחות

הגלויים, ואופן ההתגלות דרצון זה הוא שהעצמי ממש נמשך ומתגלה בזה. והדוגמא מזה למעלה הוא בהרצון עצמי דעצמות אין סוף ב"ה בנשמות ישראל, שזהו רק מפני שמושרשים בעצמות ית', וכמ"ש רק באבותיך חשק ה' וגו', דזהו גם קודם מ"ת, וכתוב לא מרובכם מכל העמים וגו', פי' דלא משום העילוי שבנשמות ישראל משום זה הוא הרצון בהם, דמרובכם אין הכוונה על הריבוי בכמות, שהרי הריבוי בכמות אינו טעם על האהבה, אלא הכוונה הוא על הריבוי באיכות ובמעלה, והיינו דלא משום ריבוי העילוי שבנש"י חשק ה' בכם, רק מצד עצמם, שהן מושרשים בעצמות, דמשום זה יש בהם רצון עצמי ממש, ומהאי טעמא הרי ברצון זה אינו נוגע המעמד ומצב דנש"י אם עושין רצונו של מקום או ח"ו לאו, וכמאמר בין כך ובין כך בניי הם ולהחליפם ח"ו באומה אחרת אי אפשר, וכן הוא בנש"י שהוא התקשרות עצמי, דכל זה הוא רצון עצמי, שאינו מפני איזה כוונה כלל, אמנם בכח הרצון המבואר כאן הוא שיש בו כוונה, רק שגם הכוונה היא למעלה מהטעם. ורצון זה בכללותו הוא רצון גלוי, שזהו מהותו דמציאותו של רצון זה, שהוא בהטי' והמשכה לאותו דבר שהוא רוצה בו.

טו) **והנה יש עוד מדרי' ברצון**, והוא הנקרא כח הרצון או רצון הנעלם, והוא קודם לרצון הגלוי או הרצון דמהות מציאותו הוא הטי' והמשכה לאותו הדבר שהוא רוצה, והוא לפי דברצון זה הנעלם או כח הרצון הרי אינו נמשך נפשו עדיין לאותו הדבר בהטי' והמשכה ממש להשתוקק אליו, כ"א שהחלט והוסכם אצל עצמותו שראוי ונכון להיות רוצה בהדבר ההוא שיבא לידי מעשה, אבל אין כאן עדיין רצון והמשכה ממש שמשתוקק בזה, רק הסכם בלבד שראוי לרצות, והסכם זה הוא לאחר שנתעורר בהדבר ובא בהחלט גמור בלי ישונה, אשר ההסכם וההחלט בא ברצון מוחלט, ולכן צריכים להזהר שלא לערב רצון המוחלט הזה עם רצון המוחלט המבואר במ"א, שהוא בלי התעוררות כלל, דרצון המוחלט הבא בלי קדימת התעוררות הוא מה שיש בעצם הנפש רצונות מוחלטים מצד העצם שלא נתעורר בהם, ויכול להיות שלא יתעורר בהם לעולם, והם רק מהענינים המוחלטים בהעצם מצד העצם, אבל הרצון המוחלט המבואר כאן הוא שבא לאחר שכבר נתעורר בהדבר והי' אצלו שקלא וטרי' אם ראוי לרצות אם לאו והוחלט אצלו שראוי לרצות ושקלא וטריא זו היא בהרצון עצמו, כי כללות ענין שקלא וטריא הוא בשכל בכלל ובמות הבינה בפרט. דהנה בכל דבר מושכל ומושג יש בו שלשה ענינים חומר צורה ותיקון, הבאים בסדר קדימה וְאִיחֹר, דאי אפשר להיות התיקון שהוא השכלול בלא קדימת הצורה שהוא הבנין, אשר בו יהי' השכלול, ואי אפשר להיות בנין וְצורה אם לא יוקדם החומר, דבכללותו הן ג' מוחין חב"ד, דנקודת ההשכלה דחכמה הוא החומר היסודי לכל בנין המושכל וההשגה, ובינה הוא העושה צורה בהנקודה, במה שמבארת ומסברת פרטים בהנקודה דחכמה, וכל פרט בא בריבוי סברות, ובכל סברא וסברא יש פנים נוטות לכאן ופנים נוטות לכאן כנ"ל, לכן הנה במות הבינה הוא מקום השקלא וטריא, והוא בב' ענינים, הא' באמיתת השכל עצמו, דלפעמים הרי בהשקפה ראשונה נראה דהשכל הוא אמיתי, ורק אחרי

עיונו היטב בעצם השכל של הסברא או הוא רואה דהשכל מצד עצמו אינו אמיתי, והוא הנק' א קרומע סברא. והב' הוא העיון באופן שייכות שכל זה לסברא זו, דלפעמים יכול להיות דהשכל מצד עצמו הוא אמיתי והוא שכל יפה, אבל אינו שייך לסברא זו או ענין זה, ובוזה הוא השקלא וטריא דבינה, ובא בשכלול ע"י מוח הדעת המשכלל ומחליט. וכאן ענין השקלא וטריא הוא ברצון גופא, אם ראוי לרצות אם לאו, והוחלט אצלו שראוי לרצות, אך זהו רק החלטת ההסכמה בלבד ולא בבחי' רצון ממש, ויוכל לימשך כמה שנים עד שיתעורר ברצון ותשווקה ממש, ומ"מ הרי במשך הזמן יבוא הרצון בגלוי וגם יכול שיבוא בפועל, וטעם הדבר הוא מפני שכבר נתעורר בהדבר והוחלט אצלו שראוי ע"כ יבא הרצון, רק שיכול להיות נמשך משך זמן רב רבות בשנים מההתעוררות וההחלט עד שבא לפועל, ולכן הנה הסכם זה נקרא מחשבה ולא רצון ממש, דרצון אותיות צנור, וכמו הצנור הרי בו ועל ידו הוא המשכת המים חיים מהמעין לכלים מכלים שונים לפי אופן הליכת הצנור והמשכתו, כך ענינו של הרצון שהוא צנור אשר בו ועל ידו נמשך נפשו לאיזה דבר, והיינו שזהו בהתפעלות שנתפעל בנפשו בהדבר ההוא, אבל ההסכם אינו רצון בהתפעלות עדיין כ"א מחשבה, והוא שהוסכם והוחלט במחשבתו להיות רוצה, אבל מובדל עדיין בערך מלהיות מתפעל על הדבר הנרצה כמו שהוא מתפעל ברצון הגלוי, ולכן הנה ההסכם שהוא שרש כח הרצון ומקור רצון הנעלם חלוק מרצון הגלוי והרצון דמהות מציאותו הוא הטי' והמשכה לאותו הדבר שהוא רוצה במקום עמידתו באברי הנפש. דהנה כשם שבגוף יש אברים, וחלוקים זה מזה במעלה ומטה, שהראש למעלה מהלב והלב למעלה מהכבד, הנה כמו כן גם בנפש יש אברים שהם כחות הנפש וגם הם חלוקים בעליון ותחתון כפי גדר מעלתן ביחוסן אל העצם, וכנ"ל דכל הכחות הם רק גילויים מהנפש ולא עצם, וגדר הגילוי הוא גדר הסדר דוקא, וכן הוא בהסכם ורצון שחלוקים במקום עמידתו, שהרצון הגלוי הנה מקום עמידתו בנפש הוא בדרגא כזו שהוא קרוב אל הפועל ושייך אל הפעולה, ולכן פועל גם התפעלות בהנפש, פי' דלהיותו אבר הנפש אשר זה ענינו להיות בהטי' והמשכה לאותו הדבר שהוא רוצה, אבל ההסכם הנה הוא אבר הנפש שהוא בדרגא כזו שהוא בהבדלה עדיין, ועל דרך ההפרש בין השכל ומדות שע"פ שכל והעיקר מדות שע"פ טעם ודעת, דמדות שע"פ השכל הם רק בכך, דבכך אין בו חיות, ומדות שע"פ טו"ד יש בהם חיות, ולכן במדות שעל פי שכל הוא רק ההבנה בהטוב ולא טוב, ומדות שע"פ טו"ד הנה גם ההבנה בתוצאותיו של הטוב ולא טוב, ואנו רואים במוחש, דכאשר האדם רואה איזה דבר האהוב ביותר או להיפך איזה דבר השנאוי בעצם, הרי לפעמים הוא מתעורר בהמשכה אל הדבר האהוב או בנסיגה לאחור מהדבר השנאוי, ושניהם הם בהתפעלות גדולה, והיינו שהוא בקירוב אל הדבר והדבר פועל בו התפעלות גדולה, ולפעמים הנה גם כאשר מבין בשכלו שהדבר טוב לו, או שהדבר הוא מזיק, ומ"מ אינו מתפעל כלל, להיות בהמשכה אל דבר האהוב ולא בנסיגה לאחור מדבר המזיק להיותו בהבדלה מהדבר, אשר סבת הקירוב והריחוק בא ממהותן של המוחין ומדות, וכנ"ל דמוחין ומדות הם מים ואש, דהמדות

תכונתן התפעלות וחמימות ועומדים בקירוב אל הדבר האהוב או השנאוי, ולכן מתפעלים באחת התנועות אם באהבה והמשכה או ביראה ונסיגה לאחור, והמוחין תכונתם מתינות וקרירות ועומדים בריחוק מדבר האהוב או השנאוי, ולכן הנה הם בלתי מתפעלים להיותם בכחי' הבדלה. ועד"ז הוא ברצון הנעלם שהוא מדרי' גבוה בנפש שהוא עדיין בהבדלה מהפועל, וע"כ הנה הגם שנתעורר בהדבר והוחלט אצלו, מ"מ אינו מתפעל בזה להיות לו רצון ממש רק שראוי לרצות, ואדרבה הוא בתוקף גדול כזה שהוא רק ראוי לרצות ולא רצון בפועל כלל, ולכן רצון זה נק' מחשבה, ע"ד מחשבה קרה שאינו בהתפעלות, דהנה מחשבה היא לבוש אל הנפש, והנפש מתחלקת לשתיים, וכמא' רבינו נ"ע וכך בנפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומדות, אשר ע"כ כאשר לבוש המחשבה משרת את המדות, וכנ"ל דכל פועל בא ע"י המחשבה והרהור שהמדות מעוררים המחשבה להרהר איך להביא דבר הנרצה להם מהכח אל הפועל, ולהיות שהמדות הם חמים ע"כ גם המח' חמה, אבל כאשר המחשבה משרת את השכל, והשכל הוא קר גם המחשבה היא קרה, ואינה בגדר התפעלות כלל, וכן הוא ברצון הזה הוא רק הסכם והחלט במחשבה. אמנם ממוצא דבר אנו מבינים עוד הפרש בין ההסכם ורצון גלוי שהוא הבדל עיקרי, והוא דהרצון הגלוי היינו הרצון שמהות מציאותו הוא המשכת הנפש מהיותה עומדת בעצמותה שהיתה מופשטת משום דבר להיות נמשכת למהות ודבר זולתה, היינו הדבר שהוא רוצה בה, משא"כ בהסכם הנה כשהנפש מסכמת שראוי לרצות בדבר פלוני הנה עדיין אין מהותה נמשכת לאותו דבר כלל רק שהוא הסכמה בעצמותה שדבר זה ראוי לרצות בו, ואינו אלא מה שנעשה שרש ומקור לרצון הבא במשך הזמן, אמנם לאחר כ"ז הנה גם הסכם זה הוא ירידה לגבי עצמות הנפש כמו שהיא טרם שנעשה בה הסכם הזה, דקודם ההסכם הרי היתה בעצמותה ממש, ומופשטת ומושללת משום דבר זולתה, ולא הי' אפילו מקור להמשכה והטי' לאיזה דבר זולתה, משא"כ ההסכם הוא הורדת המהות להיות מתחבר לזולתה, אלא שאינו כירידת המהות שנעשה על ידי הרצון הגלוי ממש, שאו הוא ההטי' וההמשכה ממש לאותו הדבר, משא"כ בההסכם שאינו נמשך עדיין לרצות, רק שהוא ההסכם בעצמותה שראוי לרצות, ולאחר ככלות הכל הנה רצון זה הוא ממוצע בין עצם הנפש לרצון הגלוי.

יו) וְהִנֵּה כַח הַרְצוֹן הוּא מִכְחוֹת מְקִיפִים שֶׁבִּנְפֶשׁ, וְכִנּוּל דְּכֻלּוֹת הַכְּחוֹת מִתְחַלְקִים לְב' מַדְרֵי, כּוֹלֵלִים, וְהֵם פְּנִימִים וּמְקִיפִים, שֶׁהַשְּׂכֵל חֲבִיד הוּא פְּנִימִי וְעִנְג וְרִצּוֹן מְקִיף, וְהֵינּוּ שֶׁהַשְּׂכֵל וְשֶׂאֵרֵי כְּחוֹת פְּנִימִים יֵשׁ לָהֶם כְּלִים פֶּרְטִים בְּאֲבְרֵי גּוּף הָאָדָם, וְעִנְג וְרִצּוֹן שֶׁהֵם מְקִיפִים אֵינן לָהֶם כְּלִים פֶּרְטִים, וְעַם הַיּוֹת דְּכַח הַרְצוֹן הוּא אֹרֶךְ מְקִיף וְלֹא פְּנִימִי, מ"מ גַּם הוּא מִתְחַלֵּק לְשֵׁנִים, הֵא' רִצּוֹן הַנְּעֵלֵם או כַּח הַרְצוֹן כִּנּוּל שֶׁהוּא רִצּוֹן כְּלָלִי, וְהֵב' הוּא הַרְצוֹן שֶׁעִנְיָנו הֵטִי' וְהַמְשַׁכָּה לְהַדְבֵּר שֶׁהוּא רֹצֵה וְנִקְרָא רִצּוֹן הַגְּלוּי וְבֵא בְּצִיּוֹר פֶּרְטִי דּוֹקָא, עַד שֶׁלְּפַעְמִים הֵנָּה מִפְּנֵי הַדְּקוּק בְּמִלּוּי כָּל פֶּרְטֵי הַרְצוֹן לְכָל פֶּרְטֵי פֶּרְטִיּוֹת סְעִיפֵיהֶם הֵרִי נִקְרָא בִּשְׁם רִצּוֹנוֹת פֶּרְטִים, וְהֵינּוּ שֵׁשׁ בּוֹז דְּבַר וְהַיְסוּכָה, מִצַּד הָאֶחָד הֵרִי אִם לֹא נִשְׁלַם הַרְצוֹן

לכל פרטי פרטיותו הרי אינו רצון שלם, פ"י שגם זה שנשלם אינו רצון שלם דענין הרצון הוא כשנשלם כולו עם כל פרטי פרטיותו, ומצד השני הנה יש הפרש בין הענינים העקרים שברצון ההוא להענינים שהם רק סעיפים בלבד, והיינו דעם היות שבכל המדרגות הן העקרים והן הסניפים והענפים הוא רצון ואין בהם שינוי בעצם טבע מציאות מדריגתו, מ"מ ה"ה חלוקים בזה דבברים אלו הם עקרים ואלו הם רק סניפים בלבד, דהחילוק הוא במעלתן בעליון ותחתון, וכנ"ל דבאופן עמידתן של ההסכם והרצון באברי הנפש הרי הרצון הוא מקור אל הפעולה ע"י קירובו אל הפועל, וההסכם הוא בהבדלה מהפועל ואינו בגדר שייכות אל הפעולה. והדוגמא מזה למעלה דגם באור הסובב יש ג"כ חלוקי דרגות, דבתחלת ההמשכה הוא בבחי' אור כללי, וכמו שנמשך ומתפשט יותר נעשה בבחי' רצון פרטי. וטעם הדבר דאור הסובב בא בחלוקי מדריגות הוא לפי שהמשכה היא דרך האו"פ, וכידוע דגם העגולים נמשכים מן הקו, וכדאיאת בע"ח דהקו נמשך ומתעגל וחוזר ונמשך ומתעגל, דמשום זה אינו דומה עיגולי א"ק לעיגולי עתיק ואריך, היינו בחי' כתר דאצילות, דעיגולי א"ק הוא שמקיפים כללות העולמות והן בבחינת הבדלה מן העולמות, ולכן הנה אופן פעולתם בענין הביטול שהוא בהעלם, מה שאינו נרגש בנבראים וכמ"ש במ"א בענין וכל קומה לפניך תשתחוה, ועיגולי הכתר הן מקיפים דאצילות בפרט, ואופן פעולתם בענין הביטול הוא בבחינת גילוי והרגש יותר, וכמ"ש במ"א דעשר כחות הנפש הם מעשר ספירות דאצילות, והרעותא דליבא נקודת היהדות וכח המס"נ שבכל אחד ואחד מישראל הוא מהאור אין סוף שלמעלה מאצילות, הרי דגם במקיפים שהם בחינת אור הסובב יש ג"כ חלוקי אופנים במדריגתו, שכ"ז הוא מפני שהמשכה היא דרך האור פנימי, ולהיות שבא דרך האו"פ הרי גם האור מקיף בא בבחי' חילוקי מדריגות אלו. ועד"מ אדם כשמתעורר ברצונו לבנות בית הרי הרצון הוא כללי בכללות ענין הבית, ואינם ניכרים בו עדיין הרצונות פרטים בפרטי הדברים שבחומרי בנין הבית וכמו אבנים עצים ועפר, וגם לא באופן ציור הבית לפי חדריו, ומכ"ש בכלי הבית המתאימים לפי חדרי הבית, דבר דבר על מקומו הראוי לו. וכאשר בא השכל בפרטי עניני הבית נעשים רצונות פרטים על כל דבר בפרט. אך זהו כאשר כבר בא לכלל התעוררות בהתגלות, דדוגמתו למעלה הוא כמו שהאור הוא בבחינת סובב ומקיף אל העולמות, דהיינו כמו שהוא בבחי' שייכות אל הפנימי, ולהיותו בשייכות אל הפנימי הנה רק אז שייך לחלק בזה עצמו מה שבא במקיף הכללי ומה שבא במקיף הפרטי. אמנם ידוע דהאור מקיף כמו שהוא בעצם הרי אינו בבחי' שייכות כלל אל העולמות, גם לא בבחי' מקיף כלל על העולמות, ומה שנקרא בשם אור מקיף הנה בעיקרו הוא מה שהוא בבחינת הבדלה מן העולמות לא שהוא בבחינת מקיף עליהם, רק לאח"כ גם הוא בא להיות בבחי' מקיף עכ"פ, אשר כן הוא גם באור אין סוף שלפני הצמצום, דעצמות אור אין סוף ב"ה אינו בגדר שייכות אל העולמות כלל. ויש מדריגות גם באוא"ס שלפני הצמצום שהן בבחינת שייכות אל העולמות, וכמו עליית הרצון על העולמות, כמאמר כשעלה ברצונו הפשוט להאציל כו', ויש שם

ההשערה על עולמות, וכמאמר שיער בעצמו בכח כו', הרי דגם מה שאינו בבחי' שייכות כלל אל העולמות, דהיינו בחי' הפנימי בא בבחי' שייכות ובבחי' מקיף על העולמות. וזה א"א לומר שהוא מצד הפנימי שהרי אינו בבחי' שייכות אל הפנימי. אך באמת הן ב' מדריגות באור, דהאור שאינו בבחינת שייכות כלל אל העולמות הוא בחי' אור העצמי שאינו בבחי' המשכה בעצמו. והיינו רק שהוא בבחי' המשכה מן העצמות אבל האור בעצמו אינו בבחינת המשכה ואינו בבחינת גילוי כלל, ובחינה זו הוא עיקר האור הכלול בעצמותו, ואין הכוונה על האור הכלול בעצמותו ממש שנקרא שמו הקדמון, כמ"ש במ"א. כ"א הכוונה הוא לומר דכללות האור שלפני הצמצום וכן גדר אור השובב כל עלמין בכלל הוא אור הכלול בעצמותו, דהכלל האמור באו"מ, דהאו"מ אינו בבחינת יציאה מן העצמות, הנה העיקר הוא בחינת עצם האור שהוא כמו העצם, וכהכלל הידוע, דכל הכלול בהעצם ה"ה כמו העצם, אשר המשל ע"ז בכחות הנפש הוא בכחות הכלולים בנפש, דכמו שהם נטועים ומושרשים בעצם הנפש שהן כחות עצמים ממש שהם כמו העצם, דכמו שהעצם אינו בגדר המשכה וגילוי הנה כמו"כ הכחות עם היותם כחות לבד מ"מ ה"ה עצמיים שאינם בגדר המשכה וגילוי, והאור שהוא בבחי' שייכות אל העולמות הוא בבחי' התפשטות האור לא העצמי, ובאור הזה שייך לומר הגדר האמור באור, דכל מה שמתפשט ונמשך מתמעט אורו, והיינו דכל מה שנמשך ונתפשט יותר הוא יותר בבחי' שייכות אל העולמות, ושייך בו רצון כללי ורצונות פרטים.

וזהו בסכות תשבו כו', דמצות סוכה היא המשכת' המקיף העצמי שאינו בגדר המשכה וגילוי כלל, ונקרא בשם מקיף להיותו מובדל לגמרי מגדר שייכות אל העולמות כמו שהם בדמותם וצלמם שנבראו, ורק על ידי העבודה בתורה ומצות ממשיכים זה בכללותו, דעיקר הגילוי מזה יהי' בהמשכות עצמי' דלע"ל. וזהו דמצות סוכה היא מקיף, ולולי אשר בסכות הושבתי את בני ישראל וגו' לא הי' אפ"ל קיום מצוה זו, דאין בכח הנבראים להמשיך המשכה נפלאה כזו, ובא להורות אופן העבודה דהמשכת' המקיף בפנימי, וכמו בענין האמונה, דאין למעלה מאמונה שהוא יסוד התורה ומצות. ומ"מ הנה אמונה היא מקיף וצריכים להביאה בפנימי' דוקא שיהיו כל מעשיו ועניניו לפי חזוק ותוקף האמונה, דכל ישראל מאמינים בהוי' שהוא יתברך הבורא והמנהיג ומשגיח בהשגחה פרטית בכל פרטי פרטים והזן ומפרנס, ומ"מ בפעולותיו יכול להיות שאינו כדבעי למהוי על פי התורה, הן בעצם הנהגתו בעסקיו ובפרט בהנוגע לשמירת זמני התפלה בציבור וקביעות עתים לתורה, פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, וכן בהנוגע בין אדם לחבירו כמו שצ"ל ע"פ דיני התורה, ולהיותו באמת חזק באמונתו בהוי' בכל תוקף עוז ה"ה מתפלל להוי' כי יצליח לו בעניניו ואינו מרגיש כלל, ער פיהלט גאר ניט, שהוא בהנהגת עניניו נגד רצון הוי', והוא מתפלל ומבקש מהוי' כי יעזרהו בדבר שהוא לפי מצב הנהגתו נגד רצון הוי', וכל זה הוא לפי שהאמונה הוא מקיף, וצריכים להביאה בפנימי, היינו שהקיום בפועל יהי' ע"פ תוקף אמונתו בהוי'. וזהו דהסוכה עצמה היא

ארעי ובזמן הישיבה צ"ל קבע, דכללות ענין המקיף הוא ארעי עד שנמשך ונקבע בהפנימי, ומוגדר במקום שע"פ התורה דוקא, ולא די בהוי"ק במקום בלבד, וזמן הישיבה בסוכה הוא ז' ימים לפעול ההמשכה בכל מדה ומדה. וזהו בסכות תשבו שבעת ימים, ואז הנה כל האזרח בישראל, דכל מה שעתיד לזרוח בהמשכות דלע"ל הנה הארה מזה ישבו בסוכות גם עכשיו, דכל האזרח בישראל קאי על הגילוי דלעתיד, וכמ"ש במ"א* בענין הוי"ד דשם הוי' שבנפש, ולכן הנה מזה דוקא למדו רז"ל מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, דסוכה אחת היא המקיף העצמי דעצמות א"ס יתברך ויתעלה דנחי' לפניו בחיות פנימי. והוא על ידי העבודה דעכשיו בקיום התומ"צ ועבודת הבירורים הנה הגילוי מזה יהי' בהמשכות דלע"ל. וזהו בסכות תשבו שבעת ימים, שעל ידי העבודה דהמשכת המקיף בהפנימי הנה כל האזרח בישראל מה שעתיד לזרוח בהמשכה דלע"ל הנה הארה מזה הוא גם עכשיו, והיינו דלאחר העבודה דר"ה ויוהכ"פ שמתגלה מה שמכוסה כל השנה הנה בחג הסוכות שהוא ליום חגיגנו נמשך הארה מהגילוי דלעתיד שכל ישראל ראויים ועתידיים לישב בסוכה אחת.

וכתיב במ"א : ראה לקו"ת ר"ם ראה. שם ד"ה ביום השמעי' (השני) פ"ג. ד"ה הוי' לי בעזרי פ"ב.

ש י ח ה

ב"ה.

יום ו' י"ד תשרי, השרי"ת

א.

ערב חג הסוכות תרנ"ג, דעם ערש¹ מהוד כ"ק רבו מורנו המגיד ממעז² טן חיוב סוכות אין אלע עניני החג ריטש, בשם רבו מורנו הבעש"ט וואָס ווי אַ גדול, זאָגט מיר הוד כ"ק ער האָט מקבל געווען פון דעם בעל ח"י³—ח"י יחידה—איז דאָ דער פּאָל־אאמ"ר הרה"ק: צווישען די ענינים וואָס הוד כ"ק גענדער ענין וועלכער איז מדויק ניט אבינו רבינו הזקן האָט מקבל געווען נאָר בסגנונו נאָר אויך בדיוק אותיותיו.

בראשית ברא אלקים, בראשית איז ענינו ב' ראשית, עס זיינען פאראן צוויי ראשית'ן, ראשית פון בריאת העולם, דער וועלטלעכער ראשית און דער תורה ראשית. בראשית ברא אלקים, די ב' ראשית'ן זיינען בכדי עס זאל זיין ברא' אלקים מען זאל מגלה זיין די אמיתית הכוונה פון דעם שם אלקים. ספירת הכתר' איז ראשית און ספירת החכמה איז ראשית. דער ראשית פון ספירת הכתר איז העלם, דער ראשית פון ספירת החכמה איז גילוי, ראשית חכמה יראת ה', דער אור וחיות פון חכמה וואָס איז מאיר אין שבת בראשית ווערט נמשך על כללות השנה, וואָס אלע טעג פון שנה, הן די ימי החול שבת ומועדים הכלליים, הן די מועדים הפרטים פון יעדער יחיד, יום הכניסה לחדר, יום הבר מצוה און אנדערע ימי חיי האדם ומאורעותיו זיינען זיי אלע מקבל פון דעם שבת בראשית.

אט דאס איז דער פנימיותדיקער אין דעם ציור מפורט בכל פרטיו, שולם עליכם פון חב"ד חסידים היינו דער זמן — פון די ימי תקופת מחונכים בחינוך פנימי ומסודר, וואָס זקני החסידים האָבן מנחיל געווען אין א אופן פון א המשך כללי לדורותיהם.

אשרי האיש, גליקלעך איז דער וואָס האָט זוכה געווען צו זיין אין ליובאוויטש, עיר הבירה פון חסידות חב"ד, עבודת התפלה און מדות חסידות.

בא חסידי חב"ד וואָס זיינען מחונך דורך אַ מחנך מסודר איז איינער פון די הילף מיטלען, אין דער עבודת ההכשרה צו ווערן אַ כלי קיבול צום חינוך פנימי, דער קביעות זמן, יעדער לפי ענינו, אויף צו פארטיפן זיך

(1) הוא אחי השילוני ראה שיחת ש"ק פנחס ה'ש"ת (ס' השיחות ע' קנט).

(2) מלי שמא הבריא — ניקב ויצא לחוץ (חולין מג, ב).

(3) הכתר . . . החכמה איז ראשית: ראה תורת חיים בתהלתו.

ליל א' דחה"ס, השי"ת.

זייערע היימען ליכטיקער און איידע-
לער.

דער הויפט חילוק אין דעם איי אַ
דבר ידוע צו דעם וואָס האָט אַ עין
רואה און און שומעת אין אַ חב"ד
חסידישן פארבריינגען.

אין יאהר תר"ן, ווען הוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק איז אריין די ערשטע
נאכט אין סוכה האָט ער געזאָגט:

(משנה א.)

היינט איז די התחלה פון זמן
שמחתנו, שמחתנו לשון רבים וואָס
די שמחה איז שמחת הוי' און שמחת
ישראל.

ימי השנה זיינען איינגעטיילט אין
זמנים שונים, ימי החול, ימי שבת,
חדש אלול, וואָס ווערט געטיילט אין
צוויי זמנים, א) ימי חשבון מצב
הרוחני, ב) ימי בקשת סליחה, און
חדש תשרי וואָס ווערט געטיילט,
א) ר"ה, קבלת מלכותו ית', ב) יום
הכפורים, ג) סוכות.

יעדער זמן פון די ימי השנה ווערט
אַנגערופן מיט אַ שם היחס וואָס איז
געבונדן מיטן עם ישראל.

דאָס מיינט אז לבד דעם יחס היום
פאַר זיך אליין וואָס ווערט באַצייכנט
מיט די נעמען יום ראשון, שני,
שלישי, רביעי, חמישי, ששי, און
שביעי, און חוץ דעם שם וואָס איז
געבונדן מיט די ימי החודש זיינען
אויך פאַראַן זמני היחס.

מיט אַט דער קורצער און שאַרפער
הערה און הארה יסודית וועלן מיר
מער אַדער ווייניקער פאַרשטיין דעם
נקודה עיונית וואָרט וואָס איך האָב
איך איבערגעגעבען וואָס מיר האָבען

א.

איך האָב שוין דערציילט, אין פער-
שידענע זמנים, איינצעלנע ענינים פון
דעם אופן החינוך און דעם סדר החיים
אין מיינע ימי הנוער פון די גאַר
פריהעסטע קינדער יאָרן.

די אַלע דערציילונגען און זכרונות,
הגם זיי זיינען מער אדער ווייניגער
חיים פרטיים, אבער דרך אגב —
און אפשר מער ווי דרך אגב —
זיינען זיי אַ געוויסער „תואר חי
חסידים“, ווי אַ חסידישער חב"ד לעבן
האָט בעליכטן און בעשיינט די אידי-
שע-בעלי-בתישע היימען אין דער אַל-
טער גרונטיקער פשוט'ער איד'שער
היים אין די וואַכען-טעג, שבתים, ימים
טובים, חדש אלול און ימים נוראים.
בא יעדן דערציילער איז פאַראַן אַ
געוויסער אינערליכער רייך וואָס גיט
אַ געוויסע לעבהאַפטע בילד או עס
איז כאלו אתה רואה את המחזה, די
מענשליכע פאַנטאַזיע מאַלט אויס די
בילד מיט אלע אירע פאַנטאַסטישע
פאַרבן.

בא דעם וועלכער איז אויך געבע-
נטשט מיטן חוש הדבור און שפת
חלקות דערוועקט זיין דערציילונג די
כחות הציויר אויך באַ די צוהערער
אז כאלו הם רואים תמונה חי' נגד
עיניהם.

בא חסידים בכלל און בא חסידי
חב"ד בפרט, וואָס אין אַלע זייערע
דערציילונגען, הן אין זייערע פריוואט
פאמיליע היימען און הן אין זייערע
התעודות'ן זיינען בעליכטען מיט
געוויסע סיפורים פון די הנהגות
הרביים און עלטערע חסידים, זיינען

מדות אָדער אייגענשאַפטען הן אין דיבור און הן אין מעשה וואָס מען בעדארף ניט האָבן, אָדער אויף צו וויסן ווי מען בעדארף זיין.

א חסידישער מחונך טענה'ט אָפטער איין מיט זיך אליין, וואָס ווערט דער-פון אז זיין קריאת שמע שעל המטה איז בעסער ווי בא דעם וואָס זאָגט אָפּ די ווערטער פון ק"ש און האָדיע.

אָבער בא דעם וואָס לייענט ק"ש און יעדער וואָרט בייסט אים און שטעכט אים, און דער בייסן קומט ניט מבחוץ נאָר מבפנים, וואָס מאַכט א אנדער מין שלאָפן, און אז דער שלאָפן איז אַנדערש זיינען די חלומות אנדערע און דער אויפשטאנד אן אנ-דערער און במילא איז שוין דער מודה אני אויך אן אנדערער, און דאָס איז אַלץ אַ הכנה צו עבודת התפלה. אין יענע רייד איז אויך געווען א וואָרט:

ד.

נאָך וואָס דארף מען האָבן אוי-ערן, אויב מער ניט ווי אויף צו הערן, וואָלט דאָך געווען גענוג א חלל, א נקב, אבער נאָך וואָס בעדארף מען האבן דעם בולט פון די אויערן — דעם בולט פון די אויערען בעדארף מען האבן אויף ארויסצושלעפן פאר די אויערן פון בלאטע.

אַה! עס איז ביטער, זעהר ביטער, אונד די ביטערקייט האט א שווער שלעכט שמעקעדיקען גירוך.

אמאל איז בא חסידות'ע יונגעלייט מחונכים געווען גאר אן אנדער שפראך, אן אנדער שמועס, און היינט איז אָדער מען זאָגט ניט אָדער אויב מען זאָגט הערט מען ניט, מען שטופט זיך, דאָס איז דער נייער דרך, וואָס די חיצוניות געבאקענע חסידישע טענצער האָבן געשאפן.

זוכה געווען צו הערן ליל א' דסוכות. ווען הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט געזאגט די ערשטע דערמאָנטע משנה האָט ער מכבד געווען די צוהערער מיט דער צווייטער משנה, ווי עס איז געווען פארשריבן בקיצור בא מורי הרב"ס.

(משנה ב).

דער זמן שמחתינו איז דער זמן פון אונזער שמחה עצמית, וואָס מיינט אונזער שמחה עצמית, די שמחה אויף התגלות העצמות, אָט דאָס וואָס יום כפור קומט מען צו דעם כי בענן אראה, וואָס עצמות כביכול איז זיך משעבד צו ישראל או עס זאָל זיין אראה, וואָס באמת נעמען מיר אויף זיך אויך א התחייבות, אָבער עצמותו ית' איז זיך משעבד צו ישראל אז עס זאָל זיין אראה און אויף דעם איז די שמחה סוכות, די התגלות העצמות.

ב.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט דאָ-מאָלט געזאָגט אז די המשכה ווערט נמשך דורך די רביים און האָט אויס-גערעכנט אַלע רביים זי"ע.

ג.

אונז רופט מען חב"דניקעס, האָט כ"ק אאמ"ר הרה"ק ממשיך געווען אַ חב"ד'ניק מיינט ניט דוקא דער וואָס דאָונט באריכות, נאָר יעדערער וואָס דאָונט אין א חסידישן בית המדרש. יעדערער וואָס שטאַמט פון חסידישער גוץ, צי דער פאָטער, דער פעטער אדער א זיידע איז געווען א חב"ד'ניק ווייס פון א חסידי'שן קרעכץ.

א חסידישער קרעכץ איז ניט אויף א בולבע.

א חסידישער קרעכץ איז אָדער אויף דעם וואָס ער האָט אזעלכע

ניט געקוקט אויף מיין געוויין
 נעמט מיך דער פאטער פארן האנט
 און פירט מיך אריין צו זיך אין
 צימער זאגענדיק;
 ווי איז בא דיר רעכט געווען גע-
 מען עפעס פארן זאגן מודה אני
 און אן א ברכה.

מיר האט פארקוועטשט די הארץ
 און איך האב ניט געקענט אויסריי-
 דען א ווארט. ווען איך האב זיך בא-
 רוהיגט האט הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק
 מיט מיר געזאגט מודה אני.

דער אופן עמידה בשעת'ן זאגען
 מודה אני איז געווען; צום ערשטען
 שטיין גלייך, צוזאמען שטעלען די
 פיס, אויסגלייכען דעם טלית - קטן,
 איינבויגען זיך און דאן זאגען ווארט
 ביי ווארט מודה אני.

מיט פיעל יאהרען שפעטער, אין
 פערשידענע זמנים, האט מיר הוד
 כ"ק אאמור'ר הרה"ק געזאגט זענען
 דעם שטרענגען קינדער-זמן-חינוך;
 א אמת גוטער מחנך בעדארף זיך
 לערנען מסדר זיין דעם חינוך פון
 א גוטען גערטנער וועלכער גיט
 דעם גרעסטען אכט אויף דער פאך-
 פלאנצטער צווייגעלע זי זאל וואקס-
 סען גלייך און דאן וועט דאס אויס-
 וואקסען א אילן ישר וחזק.

די חסידישע סיפורי מעשיות,
 וואס קינדער הערען ביי זייערע טאט-
 טע מאמע אין די חסידישע היימען,
 און די סיפורים און ניגונים וואס זיי
 הערען אין די חדרים ביי די חסי-
 די'שע מלמדים איז דאס דער יסוד
 מוסד פון עדת החסידים בכלל און
 חסידי חב"ד בפרט.

איך פיהל אז שומעים דייקנים ווע-
 לען זיך אפשטעלען און זיך פאך-
 טראכטען אויף דעם דיוק פון די

דער דרך החדש וואס די חסיד'ישע
 טענצער און קלי הדעת האבין גע-
 שאפען איז ניט נאר וואס כל באי'
 לא ישובו, אונד קריכין אלץ טיפער
 אין דער חיצונית בלאטע נאר זיי
 זאינען נעבעך אזוי רחמנות גיש-
 טראפט אז זיי קוויקין זעך מיט זיי-
 ערע דרכי והנהגות חיצונית ווי די
 חי' הידוע וואס עסט פסולת און איז
 זעך מתענג אין דעם.

ה.

בא פארשידענע זמני התועדות איז
 שוין דערציילט געווארן דער סדר
 ואופן החינוך וההדרכה וואס הוד כ"ק
 אאמור'ר הרה"ק האט מיך מחנך
 ומדריך געווען אין די שנות הנערות
 מיט די גרעסטע שטריינגקייט און
 האט מדייק געווען אין יעדער תנועה.
 די זייער שטריינגע חינוך הנהגה
 האט בא מיר, ווי בא יעדן קינד אין
 אזא עלטער, געשאפן א געוויסע
 יראה.

עס האט איינמאל פאסירט אז מיין
 מוטער האט מיר געגעבען פרישטאק
 און כ"ק אאמור'ר הרה"ק איז אריינגע-
 קומען און געפרעגט בא דער מוטער
 אויב זי האט מיט מיר געזאגט מודה
 אני, האב איך זיך זעהר צו וויינט.
 דער קינד — ענטפערט די מוטער
 — איז געווען א הונגעריקער האב
 איך אים געגעבן א טראפן מילך
 מיט א שטיקעל קיכעל.

און א ברכה אויפן קיכעל מיט די
 מילך האט ער געמאכט פארן זא-
 גען מודה אני?

דעם קינד — ענטפערט די מו-
 טער — טרייסעלט פון שרעק.
 אז מען עסט פאר מודה אני אן
 א ברכה מעג טרייסלען, ענטפערט
 דער פאטער.

אין אַלע ערטער וואו זיי געפינען זיך. די המשכת הברכה זאל זיין אין אַלע ענינים הגשמיים והרוחניים, דאָס מיינט און בא אידן שומרי תורה ומצות בכלל, און בא בני תורה ועבודה בפרט, איז די גשמיות א כלי צו מגלה זיין די רוחניות, וואָס דאָס איז דאָך כוונתו ית' אין דער בריאה הגשמית.

ח.

אין דעם אַלטן, אמת גרינטליכן חינוך חדר, האָט דער חייב אדם לומר בלשון רבו פאַרנומען א שטארק מדויק'דיקן אַרט, ניט נאָר אין א הלכה ענין נאָר אויך אין אַ חסידי'ישן סיפור אָדער ניגון.

אין מיינע קינדער יארן, איז על פי הוראת הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק למלמדי, ר' דובער בר פסח — בערע פיישעס, ר' ניסן ור' יקותיאל, האָט מען בכל יום ויום געגעבן א האַלבע שעה אָדער דריי פערטל אויף צו דערציילן די חדר קינדער חסידישע סיפורים.

די סיפורים וואָס מיר האָבן גע- הערט אין חדר האָבן מיר געדארפט איבער חזרין צווישן זיך אונטער דער השגחה פון רבין וואָס האָט צו- געהערט.

געוועהנליך פלעגן מיר קינדער— וועלענדיק בעווייזן און מיר געדיינקען און גוט בענומין וואָס דער רבי האָט דערציילט — איבערשרייען איינער דעם אַנדערן, און דער טומל איז גע- ווען אזוי גרויס און די מלמדים ר' יקותיאל אָדער בערע פיישעס פלעגן זיצן צוטומעלטע פון אונדזערע אומ- געלומפערטע געשרייען און מאַכן מיט די הענטלעך.

ווערטער חסידים בכלל און חסידי חב"ד בפרט, וואָס טיילט מען דאָ דרגות אין מעלות החסידים, אָבער אזוי איז דאָס, עס זיינען פאַראַן חילוקי דרגות.

גוטע מוחין זיינען נוגע ניט נאָר אין מעלת השכל הבנה ודעת נאָר אויך און זיי זאָלען פירען די מדות, און במוחש זעהט מען דאָס אין זמן שמחתינו, וואָס דאָן זיינען מוחין מגדיר די מדות, און די התגלות השמחה זאל זיין מסודר באופן און עס זאל בריינגען אַ געוויסען תועלת אין הנהגת המדות.

ו.

הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק האָט מיך מחנך געווען און אין יעדער ענין וואָס איז בא לידי זאל איך די ערשטע זאָך גוט דורכטראַכטען, מיט אַ געוויסער מוחין'מתינות, צי די זאָך וואָס איך בעדארף טאָן אָדער ריידן וועגן דעם איז מתאים מיט דעם וואָס איך האָב געהערט בא א פאַרבריינגען ברבים אדער ביחידות, אויסטייטשענדיק דעם מאמר חייב אדם לומר בלשון רבו.

דער לשון רבו איז נוסף אויף דעם ענין הגלוי במושכל וואָס איז מבואר בגלוי אין דעם לשון רבו. און מען ווייס ווי מען בעדארף ארויס ריידן אַ ענין שכלי איז דער לשון רבו פאַר זיך אליין איז פועל אַ גע- וויסע ליכטיקע קלאַרקייט.

ז.

בא געוויסע זמני התועדות האָט הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק געזאָגט בסגנון הזה:

לחיים! דער אויבערשטער זאל העלפן און דער זמן שמחתינו מיט אלע חב"ד חסידישע פירושים און טיפע עבודה'דיקע חב"ד אַנדייטונג- גען זאל נמשך ווערן אויף אַלע אידן

אידן אין אַלע ערטער וואו זיי גע-
פינען זיך.

די המשכה זאל זיין א המשכה
כפולה ומכופלת, כפולה מיינט צוויי-
מאל ומכופלת מיינט צוויימאל צוויי-
מאל.

דער עומק פון דעם טייטש וואָרט
איז אז אין די גשמיות פון חומריות
זאל זיך דערהערן די רוחניות, וואָס
דאָן ווערט אין די חומריות הגשמי
נתגלה און מאיר דער גילוי עצמותו
יתברך.

און דאָס איז דער פירוש פון דעם
וואָרט אין גשמיות און אין רוחניות,
אז הן די גשמיות און הן די רוחניות
זאלן זיין ווי דער אויבערשטער וויל,
און ווי דער רצון העליון איז אז
יעדער איד בלי פלוג צי אַ למדן צי
א פשוטער איד זאל וויסן אז ער בע-
דאַרף נעמען א געוויסן איינטייל אין
דער כוונה פון בריאת העולם.

י.

בא חסידים בכלל און בא חסידי
חב"ד בפרט זיינען פאַראַן חילוקי
דרגות. חסידים בעלי מוחין חב"ד
וואָס טיילן זיך אין בעלי השכלה,
בעלי הבנה און בעלי דיעה, וואָס
על פי רוב זיינען מלמדים די ערשטע
און העכסטע דרגא אין חסידי חב"ד,
אזוי איז געווען אין די ערשטע און
גאָר פריערסטע יארן, ווען הוד כ"ק
רבינו הראשון — רבינו הזקן —
האָט מגלה געווען תורת חסידות חב"ד
און האָט מייסד געווען די חדרים
הנקובים בשם חדר א', חדר ב' און
חדר ג'. דאָס איז געווען קומענדיק
פון מעזריטש אין יאָר תקכ"ה.

די ערשטע תלמידים, מיט וועמען
הוד כ"ק רבינו הזקן האָט מייסד גע-
ווען די חדרים, זיינען געווען יונגע
לייט.

איך האָב דאָן איינמאַל געהערט
פון דער באַבן הרבנית הצדקנית מרת
רבקה וואָס איר שוויגער די באַבע
הרבנית חי' מוסיא האָט איר דער-
ציילט.

איר זיידע, הוד כ"ק רבינו הזקן,
האָט מסדר געווען אז יעדן פרייטאָג
צו נאַכט נאָך סעודת שבת זאלן די
פרויען לייענען די פרשה חומש אין
טייטש חומש, און שבת נאָך מיטאָג
זומער, אָדער מוצאי שבת ווינטער
זאלן זיי דערציילן חסידישע סיפורים.

די באַבע רבקה איז געווען א בעלת
שמועה און יעדער סיפור איז בא איר
געווען מדויק, ווען זי האָט דאָס גע-
הערט און פון וועמען, מיט אַ תיאור
כללי פון דעם מספר און דעם זמן
המאורע והסיפור. פלעג איך יעדן
טאָג קומענדיק פון חדר גיין צו דער
באַבע רבקה בעטן דערציילן א מעשה.
דער סדר פון מיינע ביקורים בא
דער באבען האָט אָנגעהאלטן אַלע
יארן ביז איר הסתלקות. נ"ע.

די דאָזיקע סיפורים זיינען קובע אַ
מדור מיוחד אין מיין יומן און
זכרונות.

ט.

דער נוסח פון ברכת לחיים, בא
די זמני ההתועדות ברבים, איז בא
הוד כ"ק אממ"ר הרה"ק געווען פאַר-
שידנאַרטיק אין די שטילע קורצע
ווערטער וואָס ניט אַלע האָבן גע-
הערט, און די וואָס האָבן יאָ געהערט
זיינען דאָס געווען פאַר זיי ניט פאַר-
שטענדיקע ווערטער.

און באַלד נאָך די קורצע שטילע
ווערטער פלעגט ער זאָגן הויך דייט-
ליך קלאַר:

לחיים ! דער אויבערשטער זאל העל-
פן אז דער אמית'דיקער זמן
שמחתינו זאל נמשך ווערן אויף אַלע

געוויסע עשירות אין זייער הנהגה, און אָפּט פּלעגט מען הערן ווי א פרוי אַרבעטנדיק איר געוועהנליכע שטוב אַרבעט, קאָכן באַקן אָדער ראַ" מען די הויז, דערציילט די קליינע קי" נדער פּערשידענע חסידישע מעשיות, וואָס האָבן געמאַכט אויף די קינדער א שטאַרקן רושם.

באַ זקני חסידי חב"ד איז דערציילן א סיפור וואָס זיי האָבן געהערט מיט פּערציג-פּופּציג יאָר צוריק, אָדער נאָך זינגען א ניגון וואָס זיי האָבן געהערט מיט יאָרן צוריק, א געוויסע איבער-לעבונג, וואָס חוץ דעם רייכן אינ" האַלט פון דער דערציילונג גופא האָט דאָס אים אַוועקגעשטעלט אין דעם מצב החסידים והחסידות פון יענעם זמן.

חסידי חב"ד מיט פּופּציג יאָר צו-ריק האָבן נאָכגעזאָגט א וואָרט וואָס זיי האָבן געהערט פון זייערע חסי-דישע מחנכים, א סיפור פון א משכיל און עובד איז מטהר דעם מוח השומע, א סיפור פון א עובד ומשכיל איז מטהר דעם לב השומע, די פּלעגן אין זייער עבודה גיין פון קאַפּ צום האַרץ און די פּלעגן גיין פון האַרץ צום קאַפּ. דער צד השוה איז אז עס איז געווען א דוק בככי ותשכח בנגריי, עס איז געווען א הא והא, און איצטער בא די שטופּער חסידים איז, לדאבן לבנו, לא הא ולא הא.

יב.

דורך די תלמידי החדרים, וואָס כ"ק רבינו הזקן האָט מסדר געווען קומענ" דיק דעם ערשטן מאָל פון מעזריטש, האָט מיט זיי רבינו הזקן געבויט דעם עדת חסידי חב"ד, און האָט זיי געטיילט אין דרגות לויט זייער צו-

מיט דעם אויסשפּראַך האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געהערט פון הוד כ"ק אביו אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש בשם הוד כ"ק אביו אאמו"ר הרה"ק צמח צדק, ששמע מזקנו רבינו הראשון: די ערשטע יונגע לייט מיט וועמען השי"ת האָט מיך מוכה געווען מייסד צו זיין דעם חב"ד חסידות חדר, זיינען געווען מיט זונשיינענדיקע ליכטיקע חב"ד חושי השכל און פּלאַם פייער-דיקע הערצער.

דעם זיידנט — זאָגט מיר דער טאַטע—אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — אויסשפּראַך זונשיינענדיקע ליכטי-קע חב"ד חושי השכל מיינט אש אוכלת און פייערדיקע הערצער מיינט מים רותחים.

און מיט אַזעלכע בעלי מוח ושכל און בעלי לב ומדות האָט הוד כ"ק רבינו הזקן מייסד געווען דעם יסוד עדת חסידי חב"ד און האָט אַליין אַכטונג געגעבן אויף יעדער תנועה פון זייער הנהגה והדרכה אז זיי — די תלמידי החדרים — זאָלן דורכ-פירן מיט דעם גרעסטן דיוק.

די הדרכה פון חסידות חב"ד נוסף אויף דער הדרכת החסידות הכללית איז אז מען זאָל לייגן די גרעסטע השגחה פרטית אויף דער הנהגה פון די בני בית, אויף דער פרוי זין און טעכטער אז אין יעדער זמן המוכשר, ווי סעודת שבת קדש און סעודת ימים טובים זאָל מען דערציילן פאַרשידענע סיפורים מיט געוויסע הנהגות אין מדות טובות און אהבת ישראל.

יא.

באַ חסידי חב"ד האָבן די סיפורים און נוסף די ניגונים געבראַכט א

אין אונזער געבורט שטעטל ליו" באוויטש זיינען דאס רוב בעלי בתים געווען חסידים פון געבורט און אין אלע שולן האט מען געדאוונט נוסח האריז'ל, חוץ א קליינער טייל, ניט קיין ליובאוויטשער געבאָרענע, נאָר אַנגעקומענע סאָר אידימס צו ליובאָ- וויטשער בעלי בתים, וועלכע האָבן מיטגעבראַכט פון זייערע היימטשטעט לעך נוסח אשכנז, און די מלמדים פלעגן שטאַרק האָרעווען מיט די קינ- דער זיי זאָלן חלילה ניט פוגע בכבוד זיין, און פלעגן שטאַרק אַרבעטן מיט די לאַקשן.

הגם צווישן חסידי חב"ד זיינען גע- ווען ציורים שונים אין ידיעה, זיינען אָבער אלע געווען בעלי עבודה. מען האָט געטאָן מיט זיך, דער דורכשניט- ליכער טאָן מיט זיך איז געווען אויף דעם יסוד אז ווי מען איז כהיום איז ניט גוט, מען בעדאַרף ווערן גאָר אַנדערש.

איך האָב שוין אמאָל דערציילט אַט דאָס וואָס חסיד ר' גרשון דוב נ"ע פלעגט אָפט זאָגן נאָך א אריכות'דיקן פאַרטראַכטן זיך — ער איז געווען א שטאַרקער עמקן, איז נאָך תפלת ערבית און ק"ש שעל המטה, וואָס פלעגט אויסקומען אין די שפּעטע שעות פון די ווינטערדיקע נעכט* — הערסט גרשון בער מען בעדאַרף אויפשטיין גאָר איין אַנדערער.

און אזוי איז געווען דער דורכשניט- ליכער סדר פון חב"ד חסידים אז מען פלעגט פאַרבריינגען צווישן זיך פלעגט דער רב זאָגן אויף זיך, אַט דאָס איז א רב? איך געדיינק מיט דרייסיק יאָר צוריק איז געווען א רב איז ער געווען גאָר אַנדערש. דער מלמד איז טאַקע געווען א מלמד, געזאָט גענוג צרות און ניט געזאָט

שטאַנד אין מעלת המוחין והמדות. אָבער דער צד השווה איז געווען אז אלע זיינען זיי געווען איבערגעגעבן צום יסוד מוסד פון חסידות חב"ד עבודה שבלב ותיקון המדות.

בא א געוויסער התועדות האָט הוד כ"ק אאמור" הרה"ק מצייר געווען דעם מהות פון חסידים הראשונים פון התחלת התייסדות חסידות חב"ד. הוד כ"ק רבינו הזקן האָט מקבל געווען דורך מורו המגיד ממעזריטש די דרכי והנהגת מורנו הבעש"ט אין אהבת ישראל, פון מורו הרה"ק המגיד ממעזריטש האָט ער מקבל געווען די עבודה פון אהבת השם און די עבודה פון אהבת התורה, מיך — האָט רבינו הזקן געזאָגט — האָט דער זיידע — כוונתו מורנו הבעש"ט — געבענטשט מיט הצלחה אין נוטע זיין אין די אברכים המחונכים דעם פרדס חסידות חב"ד.

בא חסידי חב"ד, אזוי ווי בא חסידי חג"ת ונה"י ווי אויך בא אידן ניט חסידים, זיינען אין אלע צייטן געווען חילוקי דרגות אין מוחין ומדות, אויך זיינען זיי איינגעטיילט אין זייער סוג עבודה, עבודה כללית און עבודה פרטית, ווי מלמדים, רבנים שוחטים און בעלי בתים, הענדלער און מאָרק מענטשן, אָבער דער צד השווה בא אַלעמען איז געווען אז זיי זיינען געווען חסידים בעלי עבודה, מען האָט געטאָן מיט זיך אויף צו שטייגן אין עבודת החסידות.

יג.

עדת החסידים בכלל, בלא פלוג צי חסידי חב"ד, צי חסידי חג"ת אָדער נה"י היטן אופצופירן זיך און זייערע בני בית אזוי ווי זייערע עלטערן האבן זיי מדריך געווען.

ווען ער פלעגט קומען מזמן לזמן אין ליובאוויטש פלעגט הוד כ"ק אאמור"ה הרה"ק בא אים מאַנען ער זאל עפעס אויפטאָן אין שטעטל בהנוגע מחזיק זיין דעם רב, דעם שוחט און די מלמדים, בהנוגע קביעות לימוד ברבים, שאָפן א מקור הכנסה פאַר די וואָס לערנען ברבים.

פלעגט ער ענטפערן מי אני, ווער בין איך דאָס איך זאל קענען עפעס טאָן.

האַט אים הוד כ"ק אאמור"ה הרה"ק געזאָגט:

אמת, ביסט גערעכט מי אני, נאָר דאָס איז שלא במקומו, ווען דו שטעהסט אין קראַם און קוקסט דורך אין אַוונט דעם לייסטער וויפיעל דו האַסט פאַרקויפט און וויפיעל דו האַסט פאַרדינט דאָמאַלסט זאָגסטו ניט מי אני פאַרוואָס קומט דאָס דיר. און אויב אין דעם טאָג איז ניט געווען אזוי פיעל ריוח מעג מען צו־רעכענען אויך דעם ריוח פון געכטן און פרעגן מי אני?

אויף גשמיות דאַרפמען באַ זיך פרעגן מי אני, אָבער מען פרעגט ניט, נאָר ווען עס קומט צו רוחניות דאַרטן פרעגט מען מי אני, מען גיט אַן תירוצים, מען איז טרוד ומוטרד, אָבער אויף וואָס איז מען טרוד?

עס איז דאָך היינט זמן שמחתינו דאַרף מען זיין צופרידן מיט דעם בטחון, או מען רעט וועט מען זיך דער ריידן.

אויף דער הוצאה, נאָר ער פלעגט אויף זיך זאָגן, אַט דאָס איז א מלמד? מיט דרייסיק יאר צוריק איז געווען א מלמד גאָר אויף איין אַנדער אופן. אזוי שמועסנדיק פלעגט זיך אפֿ־וויפן א צווייטער, מען בעדארף ניט אראַפפאלן בא זיך, איך בין דאָך שוין א עלטערער איד מיט א גראַ־הער באַרד געדענק איך ווען איך בין נאָך געווען א צען יאָריקער אינ־גל אז מיין זיידע פלעגט אויך אזוי זאָגן אז ער קומט ניט צו די אידן מיט דרייסיק יאָר צוריק.

אט דאָס איז געווען א שמועס פון אַמאַליקע חסידים און היינט אז מען לערנט א האַלב שעה חסידות, ווער רעט נאָך א האַלבן אות אַדער א גאַנצן אות חסידות ווערט מען שוין א משכיל, און טאַמער געפינט מען בא זיך אז מען איז ניט אזוי ווי מען בעדארף זיין פארלאָזט מען זיך אויף דעם והוא רחום יכפר עון וואָס מען זאָגט ניט הערנדיק אפילו דעם פירוש המלות פון דעם וואָס מען זאָגט. יד.

אַמאַל במסיבת חג הגאולה — יט כסלו — פאַרבריינגען באַ הוד כ"ק אאמור"ה הרה"ק איז צווישן די אורחים געווען א חסידישער איד, וואס בא זיך אין שטעטל איז ער געווען פאַררעכנט א חצי בעל הבית חצי נגיד, דער חסידישער בית המדרש איז געווען בא אים אין גרויסן גוט געכויטן הויף. די שטעטלדיקע בעלי בתים און אפילו דער רב מיטן שוחט האָבן פאר אים דרך ארץ געהאַט.

א' דחה"ס בסעודה.

אין מיינע פריהעסטע קינדער יאָרן איז א דאָגק דער השגחה און דער הדרכה פון מיין מלמד הרב החסיד ר' ניסן ע"ה וועלכער איז געווען א גרויסער בעל שמועה און א שטאַר-קער דייקן אין יעדן סיפור, ווען און פון וועמען ער האָט מקבל געווען די שמועה מיט א מדוייק'דיקן זמן בא וועלכער געלעגענהייט.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט שטאַרק משבח געווען את המלמד רנ"ס — אזוי פלעגט ער אים רופן ווען ער פלעגט אים דערמאָנען — זאָגענדיק דערביי אז דיין מלמד הרנ"ס האָט געהאַט א געזונטן אמת חסידישן קינדער-חינוך.

עס זיינען געווען זמנים וואָס לרגלי חלישות בריאותו של הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָבן אים די דאָקטוירים פאַראַרדנט א סדר הנהגה, או נאָך עטלעכע שעה יגיעה אין לערנען אָדער שרייבן זאָל ער א האַלבע אדער א גאַנצע שעה רוהען, און צוליב בע-סערע בלוט-צירקולאציע זאָל ער די שעה אַרומגיין אין צימער און בא א גוטן וועטער — אין גאַרטן.

צו יענער צייט איז מיר הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק מודיע — דורך דעם הויז טעלעפאָן וואָס איז געווען פון זיין צימער צו מיינעם — אז איך זאָל באַלד קומען.

די מנוחה שפאַציר שעה ניצט הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק אויס אויף פאַר שידענע ענינים. (א) הערן א בעריכט פון עניני ישיבת תת"ל און געבן הוראות הנהגה. (ב) געבן מיר פאַרשי-דענע הוראות אין עניני הכלל וואָס

איך זאָל שרייבן און צושטעלן אים אויף צו חתמ'נען. רובא דרובא פלעגט הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק פרעגן, מיט א שמיכל אויף פני קדשו בנועם מיוחד, וויפיעל צייט האָט בא דיר גענומען די אַרבעט. הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק וויל וויסן פינקטליך ניט בהשערה נאָר בדיוק אין מינוטן.

נאָך גאָר אין די פריהעסטע יונגע יאָרן איז הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק געווען א מופלא בהנהגותיו מיט א מדוייק'דיקן סדר אינ'י און שמירת הזמן, איינגעטיילט די זמני עבודת היום ועבודת הלילה.

שוין פון די גאָר יונגסטע יאָרן האָט הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק געהאַט א שטאַרק מסודר'דיקע הנהגה או יע-דער ענין וואָס ער האָט געלערנט בלי פלוג, צי א דין אין שלחן ערוך אורח חיים אדער א מאמר חסידות וואָס איז אויך א געוויסער שלחן ערוך אין ארחות חיים פנימיים פון עבודת התפלה און סידור ותיקון המדות. האָט ער געלעגט די גרעסטע עבודה יגיעה אז דער בכך פון דער השכלה זאָל בריינגען א עבודה בפועל ממש, אין

מדות חסידות. מורי הרשב"ץ איז געווען א טאָ-לאַנטפולער מחנך. זיין חינוך איז בע-שטאַנען אין געבן א לעבעדיקן ציור אין גילוי הכחות והחושים.

דער אויסשפראַך „כאלו אתה רואה מהות מציאות הדבר" וואָס געפינט זיך אין פערשידענע מאמרי חסידות איז געווען דער גרונט יסוד בא מורי הרשב"ץ אין זיינע ביאורים.

א ענין בפ"ע, נאך פארן ארויסגעהן האט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש דערציילט צו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק פאלגענדן סיפור.

אין ליאָנא איז געווען א איד א זקן, דעם אלטן רבינס א חסיד, וועמען מען האט גערופן ר' אלי' בער ישוב"ניק.

ער איז קיינמאל קיין ישובניק ניט געווען און אפילו ניט געוואוסט וואס א ישוב איז. דעם נאָמען ישוב'ניק האט מען אים געגעבן ווייל אויף יעדער זאך פלעגט ער זאָגן: מען דאַרף האָבן א ישוב הדעת.

אז מען פלעגט אים רופן אלס א צענטן צו א מנין פלעגט ער ענטפערן: אמת. נאָר מען בעדאַרף האָבן א ישוב הדעת. פלעגט מען אים רופן צו א חולה מסוכן ר"ל, פלעגט ער ענטפערן: אמת. נאָר מען בעדאַרף האָבן א ישוב הדעת, און כרגיל, פלעגט דאָס די וועלט האַלטן פאַר עניני שטות.

אַבער באמת איז די סיבה פון דעם געווען ווייל ער האט אַמאָל געהערט פון כ"ק רבינו הוקן בזה"ל: איך וועל אייך זאָגן א תורה פון רבי'ן — דעם מעוריטשער מגיד — וואָס ער האט געהערט פון זיידן — מורנו הבעש"ט: שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, זיינען די אתון רברבין **עַד דַע**, דער פירוש איז אז עס דאַרף זיין דער דע, מען זאָל וויסן דעם עד שבגשמה, וואָס דאַמאָלט האט ער א השגה אין עצמות הגשמה. דער דרך החסידים אַמאָל איז געווען אז מען האט געלעבט מיט א וואָרט, מען האט ניט געזוכט קיין אריכות, א וואָרט האט מספיק גע"ווען.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט מיר געזאָגט — בשנת תרנ"ד: מורך הרשב"ץ האט א בעזונדער הפלאה חוש צו מאַכן דעם תלמיד, מיט וועל-כן ער לערנט, אז דער תלמיד זעלבסט זאָל מעורר זיין דעם חיות אין עבודה. עבודה און חיות אין עבודה זיינען צוויי בעזונדערע דרגות אין עבודת השי"ת. ביידע זיינען עובדי הוי' וואָס טוען יעדע מצוה בעתה ובזמנה כהלכתה. דער חילוק ביניהם איז אין דער לעבעדיקייט ווי מען טוט די מצוה.

אין טבעי בני אדם זיינען דאָ אזעל-כע וועלכע זיינען בטבע אין א קו של שמחה מיט א חיות, על חטא אין ק"ש שעל המטה זאָגן זיי אויך מיט א חיות, און עס זיינען דאָ אזעלכע וועלכע זיינען בטבע אין א קו של עצבות, און אַט די זאָגן שישו ושמחו בשמחת תורה אויך מיט א טרויעריי-קייט און אַנגעבלאָזנקייט.

דער נקודת הענין איז וואָס בא זיי פעלט דער גאַנצער ענין פון עבודה אמיתית און דערפאַר איז בא זיי די התגברות החומר על הצורה אז די ענינים פון צורה זיינען בא זיי אויך חומריות'דיק.

חסידות חב"ד, וואָס הוד כ"ק רבינו הוקן האט מייסד געווען, איז מיוסד אויפן יסוד פון השגת המוחין און עבודת הלב, וואָס אין דעם זיינען זיך משתתף אַלע עשרה כחות הנפש, און דאָן קומט דאָס ארויס אין א עבודה שלמה.

דאָס אַלעס וואָס איז דאָ געזאָגט געוואָרן איז אן אַריינפיר וואָרט צו דער יחידות וואָס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט געהאַט אין יאָר תרל"ט בא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש. וואָס זיי האָבן דאַמאָלט גערעט איז

חכמה איז אמת, דעת איז אמת. ווייל הבנה און הסבר קען זיין שקר, אבער בינה איז לעצמה ניט אמת. ווייל בעיקרה איז דאך דאס הסבר, דעת ווייל עס איז מקושר אין דעם וואס איינער איז מסביר דעם ענין אמת פון חכמה איז אויך אמת, אבער אזוי און דער צווייטער איז מסביר בינה קען זיין ניט דורכאויס אמת. אנדערש-און ער זאגט אז ער האט און אמאל אויך אפילו שקר, און אין אט דעם בעדארף זיין די יגיעה און עבודה, מברר זיין דעם פסולת השקר. אראפצוטראגן דעם אמת פון חכמה דער טעם הדבר פארוואס אין אין בינה און אויך אין דעם בפועל הבנה קען זיין דער ענין השקר איז ממש.

הוֹסֵפָה

לקוטי מנהגים

מנהגי חג הסוכות, שמיני עצרת ושמיחת תורה, שיש בהם חידוש.

במוצאי יום הכפורים מתעסקים, או עכ"פ מדברים ע"ד עשיית הסוכה.

בכל תפלה שאין אומרים בה תחנון (ממוצאי יוה"כ"פ עד סוף חדש תשרי, ערבית בכל השנה, מנחה ערב שויו"ט וכו') אין מכים על החזה — בברכת סלח — באמירת חטאנו כו' פשענו.

מרבים בסכך.

עושים הדפנות גם מדברים הפסולים לסכך, גם לכתחילה.¹
אין מנהגנו בנויי סוכה.²

אין מנהגנו לעשות רצפה מיוחדת לסוכה.

אין מדקדקין לשלם בעד הד"מ קודם החג דוקא.³

מראה האתרוג צ"ל געה"ל (כמראה שעוה).⁴

מברכים על אתרוג מקאלאברי' (הנק' ג"כ יאנאווער').

לוקחין לולב שאין עליו כפופין (הנק' כפתורים — קנעפלאך).⁵

אין מוסיפין על אתרוג אחד לולב שתי ערבות — אבל מוסיפין

על שלשה הדסים.⁶

(1) ודלא כמי"ש בב"ח ופרמ"ג סתר"ל. וראה שדי חמד אסיפת דינים מע' סוכה סימו

ב אות יד.

(2) שיחת סוכות ה'תשי"ד.

(3) ראה אחרונים לשו"ע או"ח סתרני"ח. שדי חמד אסיפת דינים מע' ד' מינים

סימן ג אות ב. כללים למ"ד כלל קמא אות כד.

(3*) ולא כיש מדקדקין שיהי' מקצתו גרי"ן עממ"שכ בתיקונים תכ"א (גוב.)
ות"ע (קלהב). עיי"ש בכסא מלך. באור ישראל. ועוד.

(4) קבלה בדינו מאדומ"ר הוקן — בעל התניא והשו"ע — להדר אחרי אתרוגי
קאלאברי — יאנאווער "מטעם הירוע לו". ואמר: כאשר אמר הקב"ה למשה ולקחתם
לכם פרי עץ הדר גרי' הושיבו שלוחים על ענן ושלחום להביא אחרונים מקאלאבריא
(ראה ג"כ שיחת שמע"צ שמח"ת השנית הנדפסת בקונטרס פה). —

וראה בשו"ת חתי"ס סרי"ו: דינו של אתרוג כדין עוף סהור שאינו
נאכל אלא במסורת ע"כ אותם הבאים מיאנאווא שמסורת בדינו מאבות אבותינו
ורבותינו חכמי הצרפתים אשר מעולם יושבי מדינת אשכנז יוצאים ידי חובתם
באתרוגים הבאים מיאנאווא, הן הנה הכשרים ואי"צ שום סימן כו'. עיי"ש. ובשו"ת
בכורי שלמה סכ"ח אשר הרה"צ מהר"א מטשעכאנאווי הי' מברך רק על אתרוג
מיאנאווא וכ"כ בסי' תולדות שלמה על המהרש"ק.

(4*) ראה הדעות בזה בשו"ע סתרמ"ה וגי"ב. שדי"ח כללים למ"ד כלל קמ"א ס"ק כ"ג.

חיים וברכה אות קכ"ה.

(5) ראה רמב"ם הל' לולב פ"ז וה"ז ובני"ב. שו"ע או"ח סתרני"א ובני"ב.

מהדרין לאגוד הלולב בסוכה ובערב יום טוב.
 אם אפשר מאגדין הלולב בעצמו.
 משתדלים שהערבות לא יראו כל כך.
 על הלולב עצמו עושים שתי כריכות.
 משתדלים ששתי הכריכות תהיינה מכוסות בההדסים. וערבות. גם
 כריכה העליונה, מעט על כל פנים.
 נוסף על שתי כריכות הנ"ל — אוגד הלולב ההדסים והערבות
 ביחד ע"י שלש כריכות. שלש כריכות אלו הן במשך טפח אחד. — נמצא
 סך-הכל חמש כריכות.
 מתחילין ברכת שהחינו — כשהלולב בידו אחת והאתרוג בידו
 השנית. בסיום הברכה — מחברין אותם.
 הלולב מחברו לשליש העליון של האתרוג, אשר אחוזו באלכסון
 קצת.⁶

הנענועים : דרום וצפון — לקרן דרומית מזרחית, קרן צפונית
 מזרחית. למזרח — לאמצע המזרח. למעלה — בהובאה מורידים תחילה
 מעט „המשכה בעולם“, ואח"כ מביאים אל החזה. למטה — בהובאה מעלים
 תחילה מעט „העלאת העולם“, ואח"כ מביאים אל החזה. מערב — שתי
 פעמים הראשונות לקרן מערבית דרומית. בפעם השלישית — לאמצע
 מערב.

„כל זה בכלים. בנענוע האחרון — אור. יחוד שכינה במערב“.
 במשך כל י"ח הנענועים האתרוג מכוסה בידו — בנענוע האחרון
 מגלהו קצת.

בהובאה — צריך להגיע עד החזה „מקום שמכים באמירת אשמנו“.
 כשנותנים הד' מינים לאחר לברך נכון לאמר בפירוש שהוא במתנה
 על מנת להחזיר⁷, ובפרט ביום ראשון, והוא תועלת לנותן ולמקבל.⁸
 המהדרים — גם מים אין שותים חוץ לסוכה. ואפילו בשמיני עצרת.
 נשיאות כפים (וכמובן כן הוא בכל פעם אשר נ"כ ולא רק בחה"ס) :
 כשאומרים תיבת יברכך — המתברך ראשו באמצע. ה' — מיסב ראשו
 לימינו, שהיא שמאל המברך. וישמרך — באמצע. יאר — לשמאלו, שהיא

6) ודעת הרמב"ן והרשב"א (הריטב"א ז') (בחידושו לסוכה מו, א) לאגוד ע"י
 אחרים לא הובאה בטוסקים. וראה חדא"ג לסוכה (מה, א) דהוי מצוה כאלו בנה
 מזבח. ושק"ט בזה בס' ילקוט אברהם להר"א ליפשיטץ (מונקאטש, תרצ"א) ובהשמטות
 והוסטות שם.

7) ראה ס"ז ריש סתרנ"א. השלמת ש"ע רבנו הוקן (למהר"ן מדובראזנע) שם.
 ס' חיים וברכה ס"ק רפח.

8) „באמת האט דער לולב געדאַרפט זיין אָפֿן אתרוג, אָבער מפני טעם טוב
 מען ניט אזוי“ (משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בריגא).

9) נתבאר בשיחת שמח"ת תרס"ט אות כא (בס' תורת שלום ע' קלז).

9) וראה או"ח סתרנ"ח. חו"מ סרמ"א. והספרים שהובאו בש"דח אסיפת דינים מע'
 ד' מינים סימן ג ס"ק יט.

ימין המברך וכו'. שלום — ראשו באמצע. אמירת רבש"ע — בשעה שהכהנים מגננים דוקא, אבל כשאומרים התיבות צריך לשמוע. כשמגננים ל"וישם" אומרים רבש"ע .. הצדיק. כשמגננים לתיבת "לך" — ואם .. אלישע. ל"שלום" — וכשם .. לטובה. כשאומרים "שלום" — אומרים "ותשמרני ותחנני ותצני". אדיר במרום אומרים אחר עניית אמן כשעדיין הטלית על פניו.

אין הקהל אומרים ברוך הוא וב"ש כשמזכירין הכהנים השם, ולא "כן יהי רצון" ולא "בזכות אברהם אבינו, יצחק אבינו, יעקב אבינו".

גם בקידוש היום דיום טוב ושבת חוהמ"ס מברכים לישיב בסוכה אחר הקידוש ולא אחר המוציא.

בקידוש ליל שני — שהחינו ואח"כ לישיב בסוכה¹⁰. נוהגין לשורר לספוק ולטפח ולרקד גם ביו"ט ואפילו אם חל בשבת¹¹. בשעת אמירת הלל אוחזין הלולב בידו, ולהנענועים מצרפים אליו גם האתרוג.

להושענות — מדייקים לעשות היקף שלם. מסיימים אותו באמירת אות ת"י.

מנהגנו שהש"ץ מתחיל אמירתו בקול רם מאות ס" או ע"י. באותן האותיות שאומרן הש"ץ בקול רם אומרים תיבת "הושענא" הן בראש והן בסוף. בהשאר — רק פעם אחת. הפסוקים כי אמרתי גו', לך זרוע גו' — אומרים רק בהושענא רבה. בשבת אין מקיפים וגם אין אומרים הושענות.

ביום ראשון שלאחריו אומרים גם ה"הושענא" דיום השבת¹², אבל אין מקיפים אלא פעם אחת (באמירת ה"הושענא" דיום זה).

במוסף — אמירת ומנחתם ונסכיהם כו' אחרי קרבנות כל יום ויום. ביום טוב דחה"ס וכן בהושענא רבה טובלין פרוסת המוציא בדבש. בחול המועד (וגם שבת חול המועד בכלל) — מהיכי תיתא¹³.

במשך ימי חוה"מ מחליפין ההדסים והערבות כולם או חלק מהם¹⁴. בשבת חוהמ"ס חותמין בברכת ההפטורה מקדש השבת וישראל והזמנים אבל אין מזכירין בתוך הברכה¹⁵.

10) ראה הגהות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע שגופטו בסידור תורה אור (ברוקלין, תשי"א) ע' רל"ג. וראה הדעות בזה בני"כ השו"ע סתרס"א. שד"ח מע' סוכה סימן א ס"ק ה.

10* ראה שו"ע או"ח רסל"ט ונ"כ. באשל אברהם (להר"צ מבוטשאטש). שרית מנחה ח"א סכ"ט. בקונטרס שירי מנחה בסוף מנחת ח"ב. נמוקי או"ח סל"ט. ועוד.

11) ראה פסקי דינים להצמח צדק סוף תאריה. שער הכולל פמ"ה.
12) שיחת חה"ס תש"ד.

12* אבל אין לוקחין בכל יום ערבה חדשה וכו'. ראה שו"ע סתרניד ונ"כ.
13) ראה הגהות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע שם ע' רלב — (לא היתה לנגד

עיני בעהמ"ס שער הכולל, ולכן כתב אחרת).

בתיקון ליל הושענא רבה גם פרשת ברכה אומרים רק מקרא ופעם אחת. (אמירתה שנים מקרא ואחד תרגום הוא בערב שמחת תורה). אמירת תהלים בליל הושענא רבה — אחר חצות ובחגירת אבנט. ואין מאריכין באמירתו.

בהושענא רבה קודם הל"י* — מסירים שתי הכריכות אשר על הלולב ואין נשארים אלא ג' הכריכות המאגדים את הלולב הדסים וערבות. הקפות: בליל שמיני עצרת ובליל שמחת תורה — שבע פעמים. ביום שמחת תורה — שלש פעמים וחצי". אבל גם אז אומרים כל סדר הקפות.

בשמיני עצרת מקדשים וגם אוכלים ושותים בסוכה — הן בלילה והן ביום".

בשמיני עצרת ושמחת תורה — אין טובלין פרוסת המוציא בדבש". הפטרת שמיני עצרת — ויהי ככלות — ולישראל עמו. בשמיני עצרת לפנות ערב נכנסים לסוכה (ואוכלים או שותים דבר מה) "צו געזעגענען זיך", אבל אין אומרים "היה רצון". אין קוראים בתורה בליל שמחת תורה. נשיאת כפים בשמחת תורה — בתפלת שחרית". אין נוהגים לפרוש טלית על ראשי העולים לחתן תורה או לחתן בראשית.

גם העולה לתורה אומר חוק חוק ונתחזק.

(14*) ודלא כמשמע בס"י היעב"ץ.
 (14) ראה נמוקי או"ח להרה"צ כ"ו ממונקאטש — בעהמ"ס מנחת אלעזר ועוד — סתרי"ט אשר כן הוא מנהג בהכ"נ הישנה בקראקא — שנודע יושנה בערך תשע מאות שנה — ומנהג ביהכ"נ רמ"א.
 (15) חילוקי המנהגים בזה ראה ג"כ השו"ע סתרי"ט, שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סל"א.
 (15*) להעיר מאנה"ק ד"ה להבין ענין אכילת הדבש עם המוציא ברי"ה עד אחר הושענא דבה. (נדפס בס' מאה שערים לגא).
 (16) ראה בפרמ"ג (אשל אברהם) סו"ס תרס"ט. היבא בפסקי דינים להצ"צ ח"ב חידושים על הרמב"ם (י. ד) ומסיום הצ"צ: המנהג של יש נוהגין לישא כפיהם בתפלת השחר נכון הוא.

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קונטרס פה.

קונטרס

שמע "צ-שמח" ת

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מלויבאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוה הננו מו"ל הקונטרס לשמיני עצרת — שמחת תורה הבע"ל הכולל מאמר ושיחה.

המאמר בא בהמשך למאמרים הקודמים דשנה זו, ונאמר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשמע"צ תרצ"ד בורשא.

השיחה היא מימי חה"ס, חוה"מ, שמע"צ, שמח"ת ואסרו חג דשנת השי"ת, ונדפסה ע"פ רשימת השומעים¹.

* * *

מבואר בסוף המאמר שבקונטרס זה, אשר בשמיני עצרת היא האסיפה דכל האורות והגילויים הכללים שנמשכים בחדש השביעי, הקליטה והעכבה בזריעה טובה בכדי שתהי' מזה צמיחה בריבוי טוב.

עוד יותר מפורש במק"א², אשר „חדש תשרי הוא ראש הכללי לכל החדשים, ובו ימים שהם שרשים ומקורים על כל השנה: ראש השנה — שרש ומקור על יראה, שמקבלים ישראל יראה באותו יום על כללות השנה. יום הכפורים — על תשובה ומחילה וסליחה. שבעת ימי הסוכות — על אהבה ושמחה על כללות השנה. אבל יום שמחת תורה — הוא כלל גדול יותר, הכולל כל חדש תשרי, כי אז נמשך בחי' מקיף העליון הכללי, בחי' שעשועי המלך בעצמו, כתר תורה³, וגילוי זה נמשך בשמח"ת בהרקודים, שאינם ענין המוחין כלל⁴.

וכמוש"כ במאמר שבקונטרס שהשמחה שייכת לאותיות התורה, שבאותיות התורה גקודותיהן וטעמיהן, בלימוד זה — כל ישראל שוין, ולכן השמחה היא בריקוד והיינו שהשמחה מגיעה עד הכח האחרון שבגופש ובכלים היותר תחתונים — הרגלים.

ידוע פתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר אחר שמחת תורה מתחיל הסדר ד'ויעקב הלך לדרכו⁵, הוא דרך הוי', דרך התורה והמצוה. ובאירי' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בענין שמע"צ ושמח"ת, אז אף א' יריד קויפט מען איין די סחורה, און קומענדיג אהיים — במשך ימות השנה — פאקט מען עס פאנאנדער און מען הייבט אן טאן דערמיט וואס מדארף טאן.

(1) כמה מהדבורים חסרים ברשימה זו, ואנו בבקשתנו לכל מי שיש תח"י רשימת הענינים החסרים — להמציאה לנו ותודפס באחד הקונטרסים הבע"ל.

(2) סריה צהר תעשה תשי"ב, ונעתק כאן בקיצור ל' קצת.

(3) ראה זחיג רנו, ב: וביום השמע"צ. ונוהגין ישראל למעבד עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרן לספר תורה בכתר דילי, ועייג"כ ת"ז ת"י כא (נו, סע"א).

(3*) שיחת שמע"צ התש"ו.

כן הוא בכל אחד ואחת מישראל: בחרש השביעי שהוא משובע בכל טוב' נותנים להם ולנו „סחורה" במה להתפרנס כל השנה כולה, אבל צריך לפתוח האמתחות, פאנאנדער פאקען און טאן מיט דער סחורה וואס מען דארף.

וזהיר' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע: די פערציג אכט שעה פון שמע"צ און שמח"ת דארף מען זעהר מייקר זיין, יעדע רגע קען מען שעפען אוצרות מיט עמערס און קאדקעס (חביות) בגשמיות וברוחניות. און דאס איז ע"י הריקודים.

מנחם שניאורסאהן

ערב חה"ט, ה'תשי"א. ברוקלין נ. י.

(4) ויקרא רבה פכ"ט, ח.

(5) שיחת שמע"צ ה'תשי"ד.

מ פ ת ח:

80	מאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ
89	שיחת כ"ק אדמו"ר הכ"מ
102	השמטות

בס"ד, שמיני עצרת.

ביום השמיני עצרת תהי' לכם . והנה שמע"צ הוא רגל בפני עצמו. וצ"ל למה במועדי דחודש השביעי הוא נחשב במספר הימים דחג הסוכות ואינו נחשב בימי החודש כמועדי דיום הזכרון, עשור, וחה"ס. והנה בעצרת יש כמה פירושים, דעצרת הוא קליטה, וכן הוא לשון אסיפה, וכמו קראו עזרה* וגם מלשון מלוכה, וכמו זה יעצר בעמי*, וצ"ל השייכות דענינים אלו לשמע"צ. והנה בשמע"צ עושים שמחת תורה, ולכאורה הי' ראוי יותר לקבוע שמחת תורה בחג השבועות דאז הוא זמן מתן תורה, והי' ראוי לקבוע או הזמן דשמחת תורה, ולמה קבעו בשמיני עצרת דוקא. ובגוף ועצם הענין צ"ל דהנה תורה היא חכמה ושכל, והשמחה ועונג דחכמה הוא בהתגלות אור שכל דוקא בגילוי רב, וא"כ הי' ראוי דבשמחת יהי' העסק בלימוד התורה, וסדר ואופן קיום מצוה זו הוא שלוקחים ספר תורה ומקיפים ומסבכים את הבימה אשר עלי' קוראים בתורה אותיות התורה ומרקדים ומטפחים בשמחה רבה, ששמחים בשמחת התורה.

ולתבין כ"ז יש להקדים תחלה משנת"ל, דהאין שהוא הממוצע בין יש האמיתי ויש הנברא הוא מתחלק לשנים, וטעם הדבר הוא להיות דכללות האין הממוצע הוא אור, ובאור ענינו דכל מה שהוא מתפשט יותר מתמעט אורו, וביאר זה במשל מכחות הנפש בכח הרצון שיש בו ב' מדרי' כח הרצון, ורצון אשר מהות מציאותו הוא הטי' וההמשכה לאותו הדבר שהוא רוצה, ולפעמים נקרא רצון הנעלם, ורצון הגלוי, והסביר ההבדל שבין הסכם ורצון במהותם העצמי ובמקום עמידתן בנפש, אשר כללות הדוגמא למעלה הוא באור הסובב, ובשרשו הקדום בהמדרי' שלפני הצמצום, ובהתפשטות האור השייך אל העולמות הנה באור הזה שייך לומר כל מה שהוא מתפשט יותר מתמעט אורו.

(יח) **והנה** כל מה שנתבאר בענין הרצון שהם ב' מדריגות, כח הרצון ורצון דמהות מציאותו הוא שהוא בהטיה והמשכה לאותו הדבר שהוא רוצה בו, או רצון הנעלם ורצון הגלוי הוא בד"כ, אבל בד"פ הנה בבנין הרצון מהתחלתו עד שבא רצונו בפועל דזהו שלימות הרצון הרי יש בזה ג' ענינים, רצון הכללי רצון הפרטי ורצון הקדום, דבהסכם עם היות שזהו ירידת העצמות להיות מתחבר לדבר זולתו הנה זהו רק מה שזה ירידה לגבי עצמות הנפש כמו שהיא בעצם מהות עצמותה קודם ההסכם, אבל על ידי ירידה זו הנה ההסכם עצמו עוד לא נעשה מציאות דבר עדיין, בציור מפורט במהות מציאותו, ואין זה אלא מה שנתהווה מציאות מהותו בלבד. והגם שכבר התעורר והוסכם ע"ז שדבר כזה ראוי לרצות,

קראו עזרה : יואל א. יד.

יעזור בעמי : שמואל א ט, יו. וראה זח"ג רנו, א.

הרי נתבאר שנק' בשם מחשבה, ואפילו רצון הנעלם נק' מחשבה קרה בלבד, ומכש"כ הסכם שלא יחול עליו גם הנחת שם מחשבה קרה כ"א שם מחשבה, דהכוונה בזה לשלול שאינו רצון עדיין, כי ההתעוררות שמביא את ההסכם הוא רק שראוי לרצות אבל לא לרצות בפועל, ואם כן ההסכם הוא רק התחלת הרצון כללי בלבד, ואחרי ההסכם באה ההחלטה שהוא סוף הרצון כללי ותחלת רצון פרטי שממנו בא רצון הקדום, ובין ההסכם וההחלטה ישנו השקלא וטריא שברצון דזהו חומר הרצון פרטי ויסוד לרצון הקדום, דבההסכם שקודם ההחלטה שהוא תחלת הרצון כללי שדבר כזה ראוי לרצות הנה לא זו בלבד שרחוק עדיין מפועל אלא אף גם זאת שרחוק עדיין גם מהחלטה שהרי קדמו השקלא וטריא, דבשקלא וטריא זו הי' יכול להיות היפך ההסכם הכללי, וטעם הדבר הוא להיות שמההתעוררות עד ההסכם ומההסכם עד ההחלטה יכול לעבור זמן רב גם משך רבות בשנים, לכן הנה אף גם כאשר הוסכם בנפשו שדבר כזה ראוי לרצות בו, הנה בהסכמה זו הרי העיקר הוא מה שהנפש יצאה מהפשטותה ומשלילותה הקודמת שהי' מופשטת מכל דבר זולתה להתחבר לה, ובהסכמה זו נעשה ירידה ממהות נפשו להתחבר לדבר זולתה והיינו שבהסכמה זו הנפש יוצאת מכלל הפשטה ושליה ובאה לכלל נתינת מקום להטי' והמשכה לדבר זולתה, הרי דענין ההסכמה מתייחס יותר אל מעמד ומצב הנפש מכמו שהוא מתייחס אל הדבר שעלה בהסכמתו, זאת אומרת אשר בהסכם זה נתחדש חידוש דבר בהנפש, אבל על ידי זה עוד לא התחדש שום דבר כלל, דלא מיבעי דאין עוד שום מהות מציאותו כלל אלא דגם מציאות מהותו אין עוד עדיין, שהרי אחר ההסכם עוד בא השקלא וטריא, ועם היות דהשקלא וטריא הוא במהות מציאותו של הרצון עצמו, ואינו שקלא וטריא דשכל, דבוה חלוק גוף מציאות הרצון משכל, דהשכל יש לו טעם, אשר מהטעם נעשה טענה שהוא הכרח שכלי הבא בשני תנועות שכלים, והם תנועת החיוב ותנועת השלילה, אבל מציאות מהותו של הרצון הוא שכשם שאין לו טעם כך אין לו טענה הכרחית, דזהו מציאות מהותו מה שהוא רוצה וזה עצמו בא במהות מציאותו שהוא הטי' והמשכה לאותו הדבר שהוא רוצה בו, וכנ"ל דבכל דבר ישנו המהות ומציאות, הנה כן הוא גם ברצון דממציאות מהותו בא מהות מציאותו, אם כן השקלא וטריא הוא בפרצוף הרצון גופא. ונת"ל דברצון הלא כל הדרגות שבו בין עיקרים ובין פרטים וענפים כולם הם רצון, א"כ מה יכול להוסיף השקלא וטריא על ההסכם המכללי הקדום או לשנותו, ומ"מ הנה לאחר כל זה הלא יכול להיות דהשקלא וטריא לא יתאים עם ההסכם אשר דבר כזה ראוי לרצות, אך עם זה הנה זהו מהותו דהשקלא וטריא דרצון דלא זו בלבד דאינו סותר את ההסכם אלא אף גם אינו מחלישו, והיינו דבוה חלוק השקלא וטריא דרצון מהשקלא וטריא דשכל, דהשקלא וטריא דשכל הנה יכול להיות שיסתור לגמרי את ההשכלה שהוא שוקל ומפלס בה או שמחלישו עכ"פ, אבל בהשקלא וטריא דרצון הנה לא זו שאינו סותרו אלא אף גם אינו מחלישו, כי כללות המצאת מציאות מהותו של ההסכם אינו אלא מה שפועל הורדת הנפש או נטי' בו להתחבר אל הדבר זולתה מה שקודם לזה הי' הנפש מושלל

מזה, ומה שההסכם בא בציור אשר דבר כזה ראוי לרצות בו, הוא אינו אלא רק כעין גרם בדבר שהיה מציאות מהות של ההסכם, אם כן מובן שההסכם לעצמו אינו דבר עדיין, ולכן נק' מחשבה ולא רצון. ומה שאנו מכנים אותו בשם התחלת רצון כללי, הטעם הוא לפי שבזה אנו חפצים לתאר מציאות מהותו, אבל לא מהות מציאותו, כי אין לו שום מציאות עדיין, ורק דלאחר השקלא וטריא בא ההחלטה, הנה החלטה זו הוא סוף הרצון הכללי ותחלת רצון הפרטי על דבר מוגבל, כי על ידי השקלא וטריא דרצון נתגלה כללית הפרטי הנרצה, היינו שהוא גותן צורה במה שהי' ההסכם, דההסכם בעצמו הי' כללי על התחברות הנפש לדבר זולתו כנ"ל, וההחלטה הוא גותן בה צורה, והיא עצמה חומר, כלומר יסוד לרצון פרטי, דבזה חלוק ההחלטה מההסכם, דההסכם מתייחס אל הנפש ולא אל הדבר המוסכם, וההחלטה מתייחסת אל הדבר המוסכם, אבל הוא רצון כללי עדיין שאין בו צורה ונעשה יסוד חומר לרצון פרטי, אשר ממהות מציאותו נעשה הרצון הקדום. אשר הדוגמא מזה למעלה הוא בהתעוררות כללי כביכול בעצמותו ית' כמו שהוא לפני הצמצום, ועם היות אשר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, דהאדם שלמטה הוא בדוגמת וצלם אדם העליון, וכתיב* ומבשרי אחזה אלוקה, דהאדם הנה מבנין גופו והליכות נפשו רוחו ונשמתו יכול להשכיל ולהבין בסוד ספירות ופרצופים העליונים באורות פנימים אורות מקיפים, מ"מ נאמר אחזה אלוקה ולא נאמר אראה שהוא ראי' פנימי' מושגת ומורגשת ממש בראי' חושית על דרך דכתיב שלש פעמים בשנה יראה כו', וארו"ל (חגיגה ד"ב ע"א) כדרך שבא ליראות כו', דבביהמ"ק ראו אלקות במוחש לפי שבבהמ"ק האיר אלקות בגילוי בהו' קצוות גשמיים, וכן בכל ענינים הטבעיים, והיינו שמתבטל חומריותם והי' נראה בהיש הנברא אמיתת מהותו שהוא אלקות והי' המקום ובלי מקום כאחד, וכמאמר עומדים צפופים ומשתחווים רוחים, אבל חזיון הוא ראי' נעלמת וכמו חזיון לילה, וכנ"ל דכל אופן השגתינו הוא ידיעת המציאות בלבד, ומ"מ הרי השערה בכללות הענין מושג לנו והוא מבוא כללי להענינים העצמים כמו שהם עד רום המעלות גם בהמדי' דאור אין סוף שלפני הצמצום, דההתעוררות הכללי הוא ההסכם הכללי על עולמות, והשקלא וטריא כביכול הוא כמארו"ל במי נמלך כו', זבא בהחלטה שהוא רצון הכללי, אבל אין בזה עדיין רצון ממש לפעול הדבר, ורצון פרטי הוא שנתעורר כביכול ברצון בעולמות, דהיינו ברצון בהתגלות בעצמותו ית' להיות עולמות בפועל, והו"ע עליית הרצון על עולמות, דבזה איתמר¹ כשעלה ברצונו ית' להאציל ולברוא את העולמות, ורצון הקדום הוא ענין* מה ששיער בעצמו כביכול כל מה שעתיד להיות בפועל, והכל הוא בהאור אין סוף שלפני הצמצום, דבכללותו היינו כללות האור שלפני הצמצום הוא אור הכלול בעצמותו כנ"ל, רק דבאור זה גופא יש

וכתיב ומבשרי : ראה בזה בדי"ה לך אמר לבי (קונטרס פא) פ"א.

איתמר כשעלה : עץ חיים ש"א ענף ב, ובכ"מ.

ענין מה ששיער : ראה שער היחוד פ"י, אמרי בינה שער הק"ש פ"ו, ובכ"מ.

ב' מדריגות עצם האור והתפשטות האור, דהתפשטות האור הוא בבחינת המשכה וגילוי ובו שייך לומר דכל מה שהוא מתפשט יותר מתמעט אורו היינו שנעשה יותר שייכות אל העולמות, אבל עצם האור אינו בבחינת המשכה וגילוי, והיינו דלהיותו אור בלבד, ולכן שייך בזה עצם והתפשטות, דהעצם הוא כמו העצמות, שאינו בבחינת המשכה והתפשטות, אבל אור הוא בבחינת המשכה, וזהו גם כן ב' בחי' אין, דעצם האור הוא בחינת האין של יש האמיתי, והתפשטות האור הוא בחינת אין של יש הנברא. וזהו השיטה הראשונה בהאין הממוצע בין יש האמיתי ויש הנברא.

(ט) והנה יש עוד שיטה שני' בהאין הממוצע בין יש האמיתי ויש המתהווה, דהב' בחינות שבאין, היינו האין שמתחלק לשתיים, הנה ב' בחינות שבו הוא אור הסובב ואור הממלא, דהאין של היש האמיתי הוא בחי' אור הסובב, והאין של היש הנברא הוא בחי' אור הממלא, דסובב הוא אור מקיף וממלא הוא אור פנימי וכמארז"ל מה הנשמה ממלא את הגוף, דאור וחיות הנפש הרי כחות הנפש מתלבשים באברי הגוף כל כח באבר פרטי המיוחד לו, שהוא כלי אל הכח ההוא, כך הקב"ה ממלא את העולם, שהוא אור הממלא הבא בדרך התלבשות והשתלשלות המדריגות מעילה לעלול בהע"ס שבכל עולם ואח"כ ההמשכה לנשמות ומלאכים של העולם ההוא, והיינו שהחיות נמשך לכל עולם לפי מה שהוא, ומוזה נמשך התחלקות מדרי' עד אין קץ ועולמות עד אין מספר בבחי' רבות שונים ומשונים זה מזה, אבל אור הסובב עם היותו ג"כ אור וחיות המחי' את העולמות ונבראים, אמנם אין החיות נמשך בדרך התלבשות והשתלשלות המדרי' רק בבחי' סובב ומקיף מלמעלה, ונקרא אור מקיף, פי' שהוא אור וחיות אלא שבא בבחי' מקיף, ומקיף את כולם בהשוואה אחת עליונים ותחתונים, בלי התחלקות המדרי' כלל, כי אני הוי' לא שניתי כתיב, דשוה ומשוה קטן וגדול, דרוחניות וגשמיות שוין לפניו, וזהו דאור הסובב הוא האין דיש האמיתי שהוא מיש לאין, ואור הממלא הוא האין של היש הנברא שהוא מאין ליש. וידוע דסובב וממלא בשרשן הנה סובב הוא כללות האור דאור אין סוף שלפני הצמצום, וממלא הוא אור הקו שלאחר הצמצום, והם ב' בחי' אין, דכללות האור שלפני הצמצום הוא בחי' אין דיש האמיתי, ואור הקו הוא בחי' אין דיש הנברא, ולפי זה צ"ל דהתחלקות האין מה שהאין נתלק לשתיים הוא ע"י הצמצום, והיינו דהאור כמו שהוא נמשך מן העצמות, היינו האור א"ס ב"ה שלפני הצמצום, הוא למעלה משייכות אל העולמות, וע"י הצמצום הוא שנמצא אור שהוא בבחי' אור אין סוף, והיינו אור להאיר במדה וגבול, מה שהאור הזה הוא בערך מקור ליש, והוא בחי' אור הקו בכלל שממנו נעשה התהוות הכלים בעקודים, ובהשתלשלות יותר נעשו הכלים דאצי' עד גם הכלים דבי"ע, וע"כ אור הקו הוא בחי' אין של היש המתהווה, אבל האור שלפניו הוא בחי' האין של היש האמיתי, ונק' אין האמיתי לפי שכללות

בבחי' אור אין סוף : כן הוא בהעתקה — (גוף כתי"ק לא מצאתי לע"ע) —
 ונראה הוא טעות המעתיק, וצ"ל : לא בבחי' אור אין סוף.
 לא זו בלבד דשרשו : של אור הסובב.

האור שלפני הצמצום הוא בכלל אור הכלול בעצמותו כנ"ל, וגם לאחר הצמצום הנה לא זו בלבד דרשו* הוא מהאור אין סוף שלפני הצמצום מבחי' עיגול הגדול שלפני הקו, הנה עוד זאת דגם כמו שנמשך ע"י הצמצום הרי אין הצמצום פועל בו להיות בבחי' מדה וגבול, וע"כ הנה בו בעצמו אין בו התחלקות מדריגות בעצם גם אפילו כמו שנעשה בבחי' מקיפים פרטים ואשר ע"כ הנה כללות האור הזה הוא בבחי' אין של היש האמיתי, והאור פנימי בכלל הוא בבחי' אין של היש המתהווה, וזה השטה השני' בהאין הממוצע בין יש האמיתי ובין יש המתהווה, והחילוק בין שיטה הראשונה להשטה השני' הוא, דבהשטה הראשונה הנה כללות האין הממוצע הוא בהאור שלפני הצמצום, ונחלק לשתיים, היינו עצם האור והתפשטות האור, דעצם האור הוא האין דיש האמיתי, והתפשטות האור הוא האין דיש המתהווה, ובשטה השני' דכללות האין הממוצע הוא מהב' בחי' שבו, דהאין דיש האמיתי הוא אור שלפני הצמצום, וכמו שהוא לאחר הצמצום הוא אור הסובב, והאין של היש המתהווה הוא אור הקו בכלל ובפרטיות הוא אור הממלא שהוא פנימי.

כ) אמנם יש שיטה שלישית בהאין הממוצע בין יש האמיתי ויש הנברא, דכללות האין הוא אור פנימי, ואור זה עצמו מתחלק לשנים, ולפי נושא הענין המבואר כאן הכוונה הוא בהשטה השלישית דכללות האין שהוא הממוצע בין יש האמיתי ובין יש הנברא הוא בחי' אור פנימי, ואור פנימי זה עצמו נחלק לשנים. והנה לכאורה יש לומר בפשיטות דבחי' אין זה הוא אור הקו עצמו והוא נחלק לשנים, דהנה הקו עם היות שנמשך ע"י הצמצום, הרי המשכתו מהאור א"ס שלפני הצמצום, והוא נוגע ודבוק באו"ס ב"ה, וכמ"ש בע"ח דאחר הצמצום המשיך קו אחד דק מאור העיגול שלו דראשיתו של הקו נוגע ודבוק באו"ס, והיינו שהוא אור הדבוק במקורו, דהנה ענין המשכתו הקו הוא לעשות מעלה ומטה, דלהיות שהקו בקצהו העליון נוגע ודבוק באו"ס, ובקצהו התחתון אינו נוגע בהאו"ס שמתחתיו, ע"כ כמו שהוא בקירוב אל מקורו הוא בבחי' מעלה, וכמו שמתרחק ממקורו הוא בבחי' מטה, וידוע דהמעלה ומטה שבקו הרי אין זה בבחי' מיעוט בלבד, כ"א שהוא בבחי' התחלקות בעצם מדריגתו, דחכמה שלמעלה מהבינה היינו דבעצם מדריגתה היא למעלה מהבינה, וכן זה מה שכתר למעלה מהחכ' הוא בעצם מדריגתה, דכל זה הוא ע"י המעלה ומטה של הקו, דלהיות שהמעלה ומטה שבו עצמו אינו רק שהוא בבחי' מיעוט, כ"א הוא דרגות חלוקות בעצם מדריגתו לכן הנה גם המעלה ומטה שעושה הוא ג"כ מה שהם חלוקין בעצם מדריגתו, והתחלקות הזאת דמעלה ומטה בהקו עצמו הוא ע"י הצמצום, דע"י שהוא בא שלא בהדרגה נעשה התחלקות בהאור, וההתחלקות אינה רק בריבוי ומיעוט, כ"א בעצם מדריגתו ממש, דלכאורה אינו מובן איך מהא"ס אחד הפשוט יהי' ריבוי ההתחלקות. והנה הפרד"ס שער ד' פ"ד מבאר שהתחלקות הוא מצד הכלים, ועד"מ אור השמש שהוא אור פשוט אין בו שום גוון מצד עצמו, וכשמאיר בחלונות רכים בכמה מיני זכוכית לבנים אדומים וירוקים יתראה לעין הרואה

בגוונים אלו לבן אדום ירוק, והרי אין השינוי נקנה בהאור עצמו, דהאור הוא פשוט כמו שהוא, ואין זה אלא מה שנראה כן לעין הרואה, וכן הוא למעלה בהאור המתלבש בכלים, שנראה לגבי הנבראים כפי גוון הכלי, אבל האור מצ"ע הוא פשוט. אך באמת אין זה תירוץ מספיק, דזה שייך למטה שהכלים המה דבר בפ"ע מן מה שבתוכם, ואין הכלי הוראה על מה שבתוכה, וגם לא שייכת כלל למה שבתוכה, וגם יתכן לומר שהגוון הוא במקרה, ובא רק מצד הכלי, דכ"ז לא יתכן כלל על האורות וכלים רוחנים גם כמו שהם בכחות הנפש בכלי המוח וכלי השכל, ומכש"כ באורות וכלים שלמעלה בע"ס דאצילות דאיתמר בהו איהו וחיהי חד איהו וגרמוהי חד וכמ"ש במ"א בארוכה, א"כ לכאורה הדרא קושיא לדוכתי, איך נתהוו הכלים מן העצמות ית' ויתעלה, שזהו הנהגות הריבוי מאחד הפשוט. אך באמת לית פרכא כלל מעיקרא איך יהי' הריבוי וההתחלקות מהעצמות, דהעצמות גופא מכריח ענין הריבוי וההתחלקות, וכנ"ל דענין העצמות לא יתואר ולא יוגדר בשום דבר, ונת"ל דזה מה שאנו מכנים אותו ית' בשם בורא אינו תואר ח"ו בהעצמות, כ"א זה מה שהבריאה מורה על העצמות, ונותן לנו מושג באופן המציאות דמחוייב המציאות, כי העצמות לא יתואר בשום תואר וגדר והיינו שהוא פשיטות בתכלית, והפשיטות האמיתי מכריח גם ענין הריבוי וההתחלקות, וכמאמר העבודת הקדש דהא"ס הוא שלימות בלי שום חסרון, וע"כ יש בו גם כח הגבולי, שאם תאמר שיש לו כח בבע"ג ואין לו כח בגבול אתה מחסר שלימותו, וכן הוא בענין הריבוי וההתחלקות, כמ"ש המהר"ל ז"ל בהקדמתו לס' גבורת ד' דהעצמות להיותו פשוט אמיתי ואינו מוגדר בשום גדר יכול להסתעף ממנו גם הריבוי וההתחלקות, שאם תאמר שאינו יכול להסתעף ממנו הריבוי וההתחלקות הרי נתת לו הגבול וההגדרה ואינו פשוט אמיתי, אלא מצד הפשיטות האמיתי בהכרח שיכולתו בכל.

כא) וז"ל פירוש ענין כל יכול, דגם כינוי זה עם היותו גם כולל ההפכים גם העצמים מה שלמעלה מגדר מבוא השגתנו כלל, הנה כינוי זה ג"כ אינו תואר ח"ו בהעצמות, כ"א הוראה על העצמות, והיינו דכשם דכינוי בורא אינו ח"ו תואר כ"א מורה על העצמות ומביא אותנו לידי השגת הפלאת המושג דמחוייב המציאות, הנה כמו כן הכינוי כל יכול הוא הכרה שכלית בהפלאת העצמות ית' ויתעלה, הבא מצד הכרת הנשמה דנשמות ישראל מכירים בהעצמות ית' כדוגמת דבר כמו התינוק דהגם שאינו יודע כלל מה זה אב ומ"מ מכירו ונמשך אליו בהמשכה עצמית, והכרה זו באה גם בהכרה שכלית דאמיתת ענין א"ס הוא הבל"ג האמיתי, והיינו אמיתת השלילה מכל דבר, וכמו שלילת החיוב ושלילת השלילה שלילת הגבול ושלילת הבל"ג, וממילא הוא הכל, ובכללות הוא בחי' כח הבל"ג וכח הגבול, דכח הבל"ג גבול הוא כח האחדות וכח הגבול הוא כח הריבוי, דפשיטות העצמות מכריח ב' הענינים, שנושא את שניהם ובעצמות הנה האחדות והריבוי שזהו הבל"ג והגבול אינם הפכים, מפני שהכל הוא עצמות, דהנה בגילויים הרי כח הבל"ג אינו כח הגבול כלל, וכן כח הגבול

אינו כלל כח הבל"ג, ולכן הנה הבל"ג אינו יכול לקבל את הגבול והגבול אינו יכול לקבל את הבל"ג אבל בעצמות הרי שניהם הם עצמות, ורק אנו תופסים את העצמות יותר בענין הבל"ג, אבל באמת גם הגבול הוא עצמות או דשניהם אינם עצמות, דעצמות אינו גבול ואינו בל"ג, דשני העניינים האלו שייך רק בגילויים, ובעצמות הוא בחי' היכולת מה שביכולתו להאיר וביכולתו שלא להאיר, ונת"ל שהם ב' קוין שקולים באוא"ס ב"ה, ובגילויים זהו בחי' כח הבל"ג וכח הגבול, דקודם הצמצום הי' התגלות מבחי' כח הבל"ג שבא"ס, היינו שהגילוי הוה הי' בהתגברות, וע"י הצמצום נתגלה כח הגבול שבא"ס, לכן הנה ע"י הצמצום בא האור בבחי' התחלקות, דהצמצום הוא בב' עניינים, הא' סילוק האוא"ס הבל"ג, והב' צמצום והעלם האור שבא במדה וגבול, והכוונה בזה דהמשכת האור שבא אח"כ הוא בא בדרך דילוג הצמצום והיינו שלא בהדרגה, דענין הסילוק שנעשה ע"י הצמצום הוא החלל ומקום פנוי, הנה במילא הרי האור הנמשך אח"כ עם היותו דחור והאיר, אבל הוא בדרך דילוג שלא בהדרגה כלל, וכמו עד"מ המדלג וקופץ ממקום למקום שהוא נעתק ממקום למקום שלא בהדרגה כלל כמו בהילוך צעד אחר צעד, אלא כפורח באויר, וכמו"כ הוא למעלה שנמשך האור דרך דילוג הצמצום שלא בהדרגה ועי"ז הוא בא בבחי' התחלקות, והיינו דאין זה רק מה שהצמצום מגביל את האור, כ"א שהאור עצמו בא בהתחלקות, וטעם הדבר הוא לפי שהצמצום בא בדרך דילוג והאור שבדרך דילוג הנה אופן המשכתו הוא באופן אחר לגמרי מכמו סדר ההמשכות שבדרך גילוי. ויובן זה ע"פ משל גשמי בהפרש שבין הילוך וקפיצה, דכשהאדם הולך בדרכו הרי גופו עומד על הארץ ממש, ואף בשעה שהוא הולך ומגביה רגלו א' הנה רגלו השני עומדת על הארץ, ואף גם מי שהוא רץ במרוצה גדולה הנה ענינו שמגביה רגלו במהירות גדולה, אבל בכ"ז הנה רגלו אחת ימין או שמאל עומד על הארץ ורגלו השני באויר, דכ"ז הוא במהירות גדולה, ובלתי נכרים כ"כ נגיעת רגלו בארץ, אבל בכל אופן הנה כל ענין הילוכו הוא דגופו נוגע בארץ גם בעת הילוכו, אבל הקפיצה והדילוג הוא שמגביה כל גופו ושתי רגליו מהארץ והוא באויר ואח"כ עומד על הארץ, ובהיותו קופץ ומדלג, היינו קודם שעומד על הארץ הרי יש חלל ומקום פנוי בינו ובין הארץ, וכמו"כ יובן באופן ההמשכות למעלה, דיש בזה ב' אופנים, הא' המשכת האור והגילוי בדרך סדר השתל', שהוא המשכה מעילה לעלול, דחיצוני' שבעליון נעשה פנימי' לתחתון, והב' הוא המשכה שלא בהדרגה כלל, דעי"ז בא בריבוי התחלקות היינו שהאור עצמו מתחלק לריבוי חלקים, ויובן זה עד"מ שני בעלי שכלים הלומדים יחד איזה סוגיא ואחד מהם אומר סברא ביישוב הסוגיא, דהסברא היא מלאה אור שכל, ויש בה עריבות גדולה, אמנם כשהשני מקשה על סברתו, הרי הראשון נופל מסברתו, ומ"מ אינו נופל לגמרי שמבטל סברתו לגמרי, כי הסברא שלו היא סברא טובה ורק שיש עלי' קושיא, ומייגע א"ע במה לתרץ הקושיא, והוא ע"י גילוי חדש מכח המשכיל היינו מאותו המקום עצמו שבא לו סברא הראשונה, ואז הנה לא זו בלבד שהסברא השני' אשר בה יתרץ הקושיא היא קטנה בערך הסברא הראשונה, לפי דסיבתה, היא הסתירה שחבירו המקשה סתר את סברתו, וא"כ הסברא החדשה אינה אלא פירור בהסברא הקודמת, אלא אף זו דכללות הסברא הקודמת בישוב הסוגיא מתפררת

לחלקים, לפי דקושת השני מבקע את הסברא ומפררת לחלקים רבים, וכל החלקים הם מגופה ועצמה של הסברא, וכמו כן יובן בהאור דע"י שבא בדרך דילוג הצמצום, וזהו דבר הנגדי אל האור, ה"ה נופל ממדריגתו, ובא לידי התחלקות ע"י. וזהו שהצמצום פועל באור הקו להיות בבחי' התחלקות ובבחי' מעלה ומטה. ולפי"ו הרי מבואר הענין דהאין שהוא הממוצע בין יש האמיתי ובין יש הנברא הוא אור פנימי, והיינו שהוא אור הקו, ואור פנימי זה מתחלק לשנים, דבחי' מעלה שבו שנוגע ודבוק כאו"ס, שהוא בבחי' קירוב לגבי מקורו הוא האין של היש האמיתי, והיינו שהוא למעלה מבחי' מקור לעולמות, ובחי' מטה שבו שאינו נוגע ודבוק באו"ס ב"ה הוא בחי' האין של היש המתהווה, ומהאי טעמא הנה התחלת התהוות הכלים הוא בעקודים, אבל בפרצוף א"ק אין שם כלים עדיין רק בחי' שרש נשמות דגופות, והיינו לפי שבא"ק מאיר אור הקו כמו שהוא בבחי' דביקות ממש במקורו, ואינו בערך להיות ממנו בחי' מציאות דבר, ורק בעקודים שזהו כמו שנתרחק האור קצת ממקורו שם הוא התחלת הוויית הכלי, וגם זה ע"י בחי' מטי ולא מטי, דהיינו ע"י ריחוק האור.

וזהו ביום השמיני עצרת תהי' לכם. דידוע דסוכה הם בחי' מקיפים דבינה, וזהו ביום השמיני שהוא בחי' בינה שהיא שמיני במספר הספירות מלמטה למעלה, וגם שמיני מלשון שמן ודשן, דחכ' הוא שמן ובינה היא שמיני, וביום השמיני היינו הגילוי רב שהוא שמיני ושבע בכל המיני שובע, הנה עצרת תהי' לכם שתהי' הקליטה וההעכבה בוריעה טובה בכדי שתהי' מזה צמיחה בריבוי טוב, דבשמיני עצרת הוא האסיפה דכל האורות והגילויים הכללים שנמשכים בחדש השביעי, וזה עצמו הוא הנותן כח להיות מושל על עצמו להיות כל עניניו בתומ"צ ובעבודה שבלב בכל השנה בדרך מלוכה על עצמו בסדר ואופן של קבלת עול, ולכן אז דוקא עושים שמחת תורה, והשמחה היא שלוקחים ס"ת וסובבים ומקיפים את הבימה מקום שקוראים בתורה אותיות דוקא, ומרקדים אתה עמה בשמחה רבה בחיבוק ונישוק, והענין הוא דהנה תורה היא כוס של ברכה, דבה ועל ידה נמשכים כל מזונותיו של אדם הקצובים לו במזון רוחני ומזון גשמי על כל השנה, וכשם שבגשמיות הנה כאשר האדם יש לו כלי יקרה ביותר ומסיבות שונות במשך הזמן נתלככה הכלי או גם נתקלקלה, ה"ה דואג ומתאנח ע"ז ומצטער צער רב על אשר הכלי יקרה נתלככה וגם נתקלקלה, ועושה הכל בשביל לתקנה ולנקותה יפה יפה, ואז יגדל שמחתו בשמחה כפולה בתיקון הכלי וזיכוכה, ואשר בה ועל ידה יוכל לקבל כל מה שבא בריבוי טוב על ידה, וכן הוא בעבודה דבימי הסליחות הוא זמן החשבון צדק מכל מה שעבר עליו במשך השנה בלא תורה ועבודה, ומתבונן היטב בעוצם מעלת הכלי יקרה ובגודל הלכלוך אשר גרם, ומצטער ע"י, וע"י העבודה דר"ה עשיית ויו"כ מתקן הכלי ומנקה אותה מכל לכלוך, הנה בשמיני עצרת עושים שמחת תורה בשמחה רבה על אותיות התורה דבחג השבועות הוא זמן מתן תורה, ובזה יש חילוקים באופן הלימוד והדיעה,

אבל באותיות התורה וקדושתן בנקודותיהם וטעמיהם בלימוד זה כל ישראל שויק, ולכן השמחה היא בריקוד, והיינו שהשמחה מגיע עד הכח האחרון שבנפש שהוא כח התנועה שמתלבש בהכלים היותר תחתונים שהם הרגלים, ועושה הסכם והחלטה בנפשו אשר יקבל עליו עול מלכות שמים אמיתי, בקביעות עתים לתורה ע"מ לשמור לעשות ולקיים בקיום המצות בפועל ממש ובעבודה שבלב בבירור וזיכוך מדותיו, הנה ע"י קבלה טובה זו שמקבל על עצמו נעשה הכלי כוס של ברכה, דכאשר מביא דבר החלטתו מהכח אל הפועל, הנה הכלי ממשיך האור כי טוב בריבוי טוב גשמי ורוחני.

ליל ב' דחה"ט, בסעודה.

א. היינט איבערגעזונגען די תנועה מיט וועלכע דער טאטע פלעגט שבת דאָוונען — באַווייט עס, או מען האָט א און שומעת. זיין הרגש איז אין די כחות הגלויים, וואָס דאָס איז לפי ערכו, ער איז דאָס מרגיש לפי אופן זיין און שומעת, און אזוי דער הערט זיך דאָס ביי אים אין די כחות הגלויים. אָבער דאָס איז אותיות עצמיים.

ב.

חסידים האָבן געדאַרפט מאַכן א קביעות אויף צו מצייר זיין זיך במחשבה וואָס זיי האָבן אַמאַל געזעהען און געהערט ביי א חסיד'ישן פאַרבריינגען, וכדומה. דאָס איז א ודאי, או אויף דעם אור הנשמה וואָלט דאָס זיכער פועל געווען, און אפילו אויף די כחות הגלויים, וואָלט דאָס אויך געמאַכט א רושם. א רשימה לפי אופן ההרגש.

ד.

(פנה להמסובים ואמר:) מילא או מען איז מקצר אין דאָוונען, דאָס הייסט אז מען איז מקצר אין התבוננות, איז דאָס דערפאַר וויל עס פעלט שכל. צו התבוננות דאַרף מען דאָך שכל, — פעלט שכל, אָבער פאַרוואָס איז מען מקצר אין שמחת יו"ט — הכוונה מדוע אין מנגנים בשמחה — צו דעם דאַרף מען האָבן מדות, און מדות איז דאָך ביי יעדערן דאָ. נאָר זיי געפינין זיך דאַרט וואו זיי דאַרפן ניט זיין, דעריבער דאַרף

דאָס וואָס מען האָט גערעדט* או די אותיות פון שמע ישראל וגו' איז אַתוון זעירין, איז דאָס נאָר לגבי די אַתוון רברבין, אָבער באמת זיינען זיי אַליין אויך אַתוון רברבין.

דאָס האָט דער זיידע, הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, געזאָגט דעם טאָטן אויף יחידות, וואָס די יחידות איז געווען דעם טאָטן נוגע עד מיצוי הנפש. דאָס איז געווען אין יענע צייט ווען הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש האָט אויפגעוויבן דעם טלית ביי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ווען ער האָט געהאַלטן אין מיטן דאָוונען, און האָט גאָר ניט מרגיש געווען — כידוע המעשה בארוכה! — נאָכדעם אז דער טאָטע איז אריינגעגאַנגען אויף יחידות האָט אים דאָס דער זיידע — הוד כ"ק אדמו"ר מוהר"ש — געזאָגט, אז די אותיות פון שמע ישראל הייסן אַתוון זעירין נאָר אַנטקעגן די אותיות ע"ד, וואָס זיינען אַתוון רברבין, אָבער באמת זיינען אַלע אותיות פון שמע ישראל אַתוון רברבין. און בפרט אין די אותיות א ש מ ח — וואָס בלייבט אין די ווערטער שמע און אחד אויסער די אַתוון רברבין ע"ד, און דוקא אין דעם סדר א ש מ ח.

ב.

אז מען דערציילט איבער א וואָרט פון א רבין איז דאָס אותיות עצמיים, אזוי אויך א תנועה*. או מען חזר"ט איבער א תנועה — אָט ווי מען האָט

(* בשיחת יום א' (נדפסה בקונטרס חה"ט — קונטרס פד).

(1) ראה "חנוך לנער" ע' ח.

(2) ראה זחי"ג רלו, ב. סידור שער הקי"ש בסופו. אמרי בינה שער הקי"ש מע"ו ואילך. ספר המצות להצי"צ מצוה קצ - קצה.

(3) בעת החזרה לא ידעו בכירור הכוונה אם "תנועה" היא בשוה כמו א "חאָרט" א"ל. — המעתיק.

מען זיי ממשיך זיין במקום הראוי, אין שמחת יו"ט, וכדומה, טאנצן טופען מיט די פיס, ביז וואָנען מען זאל דאָס דערהערען אין קאָפּ, וואָרום אַז ער איז מרקד ברגליו ווערט דאָך דער הילוך הדמים במרוצה יותר, ווערט וואָרים אין קאָפּ. אַיי יונגעלייט, וואָס איז מיט אייך, מען איז פּויל און פּאַרשלאָפּן.

ה.

(הרב רי. ב. אמר לחיים, דער אוי-בערשטער זאל העלפן או אנ"ש פון פאָריו און לאַנדאָן זאלן קומען אהער צום רבי'ן. וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א.) מען דאַרף ממשיך זיין דעם אור ליובאַוויטש אהין, דאַרטן וואו אנ"ש געפינען זיך. און עס האַלט דערביי.

יום ב' דח"ס, בסעודה.

א.

הענדל און החסיד ר' שמואל ברוך זיצן אין סוכה און פאַרבריינגען. ווען איך בין דאָמאָלסט איינגעשלאָ-פען אין סוכה אויף אַ באַנק, איז כבוד אמי הרבנית אריינגעקומען מיר אַ-ריינגעמען אין הויז, האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ניט געלאָזט, און גע-זאָגט:

זאל ער זיך וואָלגען צווישן חסידים, און דער אויבערשטער זאל העלפן אז ער זאל זיך אויסוואַלגען. דאָמאָלסט האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מיך געבענטשט מיט אריכות ימים.

יעדערער דאַרף וויסען, אַז אריכות ימים איז דער פי', אז עס זאל זיין א יומא אריכתא, אז וואָס עס דאַרף זיך אָפטאָן במשך דעם טאָג זאל אָפּ-געטאָן ווערן. מיט דער ברכה פאַר אריכות ימים מיינט מען טאָקע פשוט אין גשמיות אריכות ימים ושנים, נאָר אין די אריכות ימים גופא דאַרפן די טעג זיין יומי אריכתא, אַז דער טאָג זאל ניט צוקראַכן ווערן מיט גאָר-ניט. מען דאַרף וויסן ווען עס ווערט טאָג, און מען דאַרף וויסן יעדע שעה פון טאָג, און טאָן אַלץ וואָס עס דאַרף זיך אָפטאָן במשך דעם טאָג, און דאָ-מאָלסט איז דאָס אריכות ימים.

אַמאָל ביי א מסיבה פון עלטערע חסידים האָט מען געפרעגט: וואָס האָסטו געהערט עפעס א אַלטן וואָרט? האָט איינער פון די חסידים געזאָגט: אז אַמאָל ביי א חסיד'ישן פאַרבריי-גען וואו מען נעמט משקה, וואָס מען טרינקט דאָך ניט גלאַט אזוי, נאָר אויף ארויסצורופן פנימיות, פלעגט מען בוחר זיין אין א מוזג, וואָס ער פלעגט טיילן די משקה פאַר לחיים. איך בין נאָך דאָמאָלסט געווען א קליינער אינגל, האָב איך געפרעגט מיין מלמד ר' ניסן, וואָס איז דאָס אַ מוזג? האָט מען מיר געענטפערט, אז א מוזג איז דער וואָס גיט אַכטונג אז אַלעמען קומט אָן, און א קאָפעלע — א טראָפּן — ווערט ניט פאַרלאָרן. דאַרף מען יעצט אויך מאַכן איינעם פאַר א מוזג.

ב.

ווען איך בין נאָך געווען גאָר א יונג אינגל האָט מען אמאָל פאַרבראַכט שמחת בית השואבה אין סוכה, און איך בין אויך דאָרט געווען. אז עס איז געוואָרן זייער שפעט אין דער נאַכט בין איך איינגעשלאָפּן. אין דער פרי, ווען איך האָב זיך אויפגעכאַפּט האָב איך נאָך געטראָפּן החסיד ר'

און זאל ניט פארמאכן די שוהל. דער שמש אליין איז אַוועקגעגאַנגען אהיים. נאַכדעם ווי דער שמש האָט אָפּגע- געסן סעודת יו"ט, האָט אים זיין גע- וויסן ניט צורוה געלאָזט, ווי אזוי האָט ער דאָס איבערגעלאָזן א איד א תלמיד-חכם אליין אין שוהל. איז ער צוריקגעגאַנגען אין שוהל זעהען וואָס טוט זיך. ער קומט אַריין אין שוהל, זעהט ער ווי דער גוי שטייט אין פּאָדער-הויז און וויינט זייער שטאַרק. פּרעגט אים דער שמש: וואָס וויינטו? ענטפערט אים דער גוי: עס שטייט א מענטש און גייט אויס, איז ווי קען מען ניט וויינען. איך בין געוויינט צו הערען. ווי מען דאַווענט פּרעהליך און מען זינגט ביים דאַוונען, אָבער דאָ שטייט א מענטש — הכוונה על הוד כ"ק אאמור" הרה"ק — און גייט אויס. האָב איך זיך דערמאַנט אויף מיינע אייגענע צרות, דער דיאָדי- קע איז געשטאַרבען, די בהמה איז גע'פּג'ר'ט, מיין אַלטע מוטער איז קראַנק, וויל איך וויינען. אז דער שמש איז אַריינגעגאַנגען אין שוהל און זיך צוגעהערט צו הוד כ"ק אאמור"ס דאַוונען, האָט זיך ביי אים געעפנט צוויי קוואַלן פון טרערן. נאָכן דאַוונען איז הוד כ"ק אאמור" הרה"ק געגאַנגען צו זיך אין אכסניא, און הרב שניאור סלאָנים, וועלכער איז מיט אים געווען אין יאַלטא, האָט אים באַגלייט. אז עס האָט זיך דערנעהענט יום כפור, האָט הוד כ"ק אאמור" הרה"ק געבעטן, אז מען זאל אים אויפרופן צו מפטיר יונה — בא די רביים איז געווען דער מנהג עולה לתורה זיין יום כפור צו מפטיר. יונה, מצד כמה ענינים וואָס זיינען תלויים בוה. — האָט מען דעם טאַטן געזאָגט, אז

ג.

ווען איך בין נאָך געווען גאָר יונג, האָט מיר הוד כ"ק אאמור" הרה"ק געלערנט ווי צו נעמען א זאך ברמה, פאַרשטיין יעדן ענין ברמיזא. נכנס יין יצא סוד. יין איז יינה של תורה, די הבנה און השגה אין תורה און די טהרת ההשגה. יצא סוד דער העלם העצמי, און מען איז משיג דעם העלם העצמי. יין איז בגימ' ע' און סוד איז אויך בגימ' ע', נאָר דער חילוק איז, יין בגימ' ע' איז דאָס צוויי יודיין און אַ נו"ן, און סוד בגימ' ע' איז דאָס ס' ו' ד', און די וואָס ווייסען קבלה ווייסען דעם הפרש אין דעם.

ד.

(כ"ק אדמור"ר שליט"א צוה לנגן את הניגון "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" כפי ששרו אותו בליובאוויטש, ואחר שנגנו אותו אמר:) אויף דעם ניגון איז דאָ א פירוש און אַ ביאור און אַ סיפור דברים. אין יאהר תרמ"ו בערך ווען הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק איז געווען אין יאַלטא פלעגט ער דאַוונען אין א קלויז פון חסידי-פּוּלין, אז עס איז געקומען חודש אלול האָט הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק זיך געפירט ווי אין ליובאַ- וויטש כדרכו בקודש. אין שוהל איז דאַרט געווען א גבאי און א שמש, און הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק פלעגט זיי געבן מומן לזמן אויף דער שוהל און פאַרן שמש.

ר"ה ביי נאַכט איז הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק געבליבן דאַוונען באריכות אין שול נאַכדעם ווי דער קהל האָט שוין מסיים געווען דאַוונען, דער שמש האָט אַנגעזאָגט דעם גוי, להבדיל, וועלכער פלעגט אויפראַמען די שוהל, אז ער זאל ניט פאַרלעשן די ליכט

מועדים לשמחה בפרט, יעדערער זאל שרייבן ווי ער קען, אין זיין שפראך, און טאָמער וועט ער פאַרטוישן א א' אויף א ע' איז אויך ניש'קשה. אויף דעם ענין איז ניט שייך צו געבן א פקודה אָדער א התעוררות, אָבער דער הרגש פון חסידות דאַרף דאָס אַליין ארויסמאַנען. דאָס וואַלט געווען א גרויסע תועלת, פאַר זיך וואַלט דאָס געווען דער בעסטער מוסר ספר, און דאָס וואַלט געהאַט א גרויסע פעולה אויף די קינדער און די משפחה און די סביבה.

ו.

ביי די רביים איז געווען זייער יקר א חסידות'ער פאַרבריינגען. דער מי-טעלער רבי האָט געזאָגט — אין איינעם פון זיינע קורצע מאמרים — אז א חסידות'ער פאַרבריינגען איז די ד' דפנות פון דער רוחניות'דיקער מקוה. מען מיינט ניט פאַרבייטן גיין אין מקוה. ניט נאָר ווען מען מוז על פי גליא שבתורה, נאָר אפילו מקוה טהרה. אַ חסידות'ער פאַרבריינגען, וואָס מען רעדט דאָרטן און מען איז מבאר א פנימיות'דיקן וואָרט, מען זינגט אַ חסידות'ן פנימיות'דיקן ניגון, און א ניגון וואָס מען האָט מיט אים געדאַונט — דאָס איז צוויי ענינים — א אויסגוס געוויין, ניט א געוויין פון צער נאָר א געגועי-נפש'דיקן גע-וויין, פון הרגש פנימיות עצם הנשמה, דאָס איז די ד' דפנות פון א חסידות'ער מקוה.

ז.

לחיים! דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל וויסן מער. און דער-ווייל זאל מען טאָן מיט וואָס מען ווייס.

אין די גרויסע שוהל קען מען אים ניט מכבד זיין — כ"ק אאמור'רה"ק לא רצה לגלות להאנשים דשם מי הוא — נאָר אין חדר שני וועט מען אים געבן מפטיר יונה, וכ"ק אאמור'רה"ק האָט זיי געגעבן א נדבה פאַרן ביהמ"ד. או עס איז אָבער געקומען יוכ"פ, און זיי האָבן געזעהען די התלהבות פון הוד כ"ק אאמור'רה"ק ביים דאַוונען, האָבן זיי דערקענט אז ער איז א איש המעלה, און מען האָט אים אויפגע-רופן צו מפטיר יונה אין דער גרוי-סער שוהל.

נאָך יום כפור איז געקומען דער גבאי פון שוהל צו הוד כ"ק אאמור'רה"ק, און דערציילט, אז ער האָט פון אַלע מאָל א חזקה אויף מפטיר יונה, און דערפאַר האָט ער פון אַנ-פאַנג ניט געוואַלט מוותר זיין אויף דעם, אָבער נאָכדעם זעהענדיק די הנהגה און עבודה פון הוד כ"ק אאמור'רה"ק יוכ"פ, האָט דאָס אויף אים שטאַרק גע'פועלט, און ער האָט געהייסן אויפרופן הוד כ"ק אאמור'רה"ק. ריינדיק האָט ער דערציילט צו הוד כ"ק אאמור'רה"ק וועגן זיין פרטיות'דיקן לעבן, און האָט זיך געקלאָגט, אז ער האָט א זוהן וועלכער איז ניט שפוי בדעתו ר"ל. האָט אים הוד כ"ק אאמור'רה"ק געבענטשט מיט הצלחה און געזונט. — איז דער זוהן געזונט געוואָרן.

ה.

עס וואַלט ביי מיר געווען זייער יקר וחביב, ווען יעדערער פון אנ"ש והתמימים וואַלטן פאַרצייכנט בכתב וואָס זיי געדיינקען פון דעם וואָס זיי האָבען געזעהען ביי זייערע עלטע-רען און זיידעס-חסידים, פון זייער אופן התנהגות בכלל, און פון די זמני

איו גלאט. צו יענעם דארף מען ריידן גלאט און בקירוב, מיט גלאטקייט קען מען א פולע אויפטאן. אויב מען זעט עפעס ביי יענעם, דארף מען ניט אין כעס זיין אויף יענעם נאָר אויף זיך. מען דארף טאָן מיט זיך און דאָס זאָל פועל זיין אויף דעם זולת.

ט.

(אחר ברהמ"ז כשהתחילו לצאת מהסוכה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) מען דארף זינגען א ניגון. אז די סוכה זאל ניט זיין אומעטיג, און זי וועט ווארטען ביז מען וועט ווידער קומען צו איהר.

ח.

מען דארף זעהען מאַכן חסידישע מנינים, מען זאל האָבן א חסידישן רב, א חסידישן גבאי, א חסידישן שמש, דאָס איז אזוי נייטיג ווי דער חסידות'ער נוסח. דאָס דארף מען מאַכען אַן אַ שטאַך, מען דארף אַראָפּשניידען די שטעכיגע נעגל. מען דארף נעמען מיט דעם שאַרף צו זיך. אַמאָליקע חסידים האָבען ניט געגעסען מיט אַ גאַפּעל נאָר מיט אַ לעפל, ווייל אַ גאַפּל האָט דריי שטעכיגע ציינער. מען דארף האָבן אַ כלי צו עסן נאָר אַ לעפל וואָס

מה שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א למלאכות אנשים שבאה מעיר נ. ביום ג', ב' דחומ"ס.

טובה טאָן א אידן, בעניני תורה ועבודה, אהבת ישראל. גיט איבער א גרוס אַלע אונזערע אידן, אונזערע אידן הייסט בית המדרש אידן. יעדער איד איז גוט. מיר בעטן ביי דעם אויבערשטן (הדגיש בעטן, ניט מיר דאַרפן בעטן) ער זאל קוקן אויף אונז ווי א טאָטע קוקט אויף זיינע קינדער.

אידן פון נ. פאַרדינען א ברכה מבורכת. מען ווערט עלטער, און אז מען ווערט עלטער דארף מען ווערן קליינער. און אויב ניט דארף מען האַרען ווען אויף דעם. יעדער איד האָט וואָס מען קען זיך פון אים לערנען, און יעדער איד האָט ענינים וואָס ער דארף זיך לערנען. יעדער איד דארף זיין א מלמד, יעדער איד דארף זיין א תלמיד. וועגן גשמיות דארף מען ניט דאָהין, מען דארף דאָהין וועגן א

השי"ת זאל געבן אונז אַלעמען בתוך כלל ישראל א גוט געזונד גע- בענטשט יאָהר בגשמיות וברוחניות.

ליל שמיני עצרת קודם אמירת אתה הראת.

(וציוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לרש"פ. שנתמנה אז לגבאי על מכירת פסוקי א"ה — להכריז בנוסח הידוע: דער טאָטע דער רבי קויפט אתה הראת וכו').

א.

שמיני עצרת ביינאַכט קויפט דער טאָטע — הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק — אתה הראת. די געלט איז — על דעתי.

(* המנהג בבית רבי למכור פסוקי אתה הראת ולכבד בסטוק ראשון ואחרון, ולפעמים עוד פסוקים, את כ"ק אדמו"ר שליט"א. בליל שמח"ת ההכנסה היא לטובת ישיבות תורה, וביום שמח"ת ההכנסה לטובת המוסדות מלי"ת ומתניי.

קונים את הפסוק ומכבדים בזה את כ"ק אדמו"ר שליט"א, וענה:) א בע"ב דארף טאָקע האָבן תקיפות, אָבער ער דארף וויסן וואו די תקיפות אויסצונוטצן. דו — פנה לרש. פ. — האָסט דעת אויף אויסצוניטצן די תקיפות.

ג.

(אחרי מכירת הפסוקים של אתה הראת בליל שמח"ת אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכ"א יזכור הסכום בעד כמה הוא קונה ויכניסו להמוסד שאליו שייכת ההכנסה).

ליל שמחת תורה, בעת התועדות קודם הקפות

ג.

לחיים! דער אויבערשטער זאל גע- בן עס זאל זיין א שנת ברכה בגשמיות וברוחניות.

ד.

תרנ"ד איז געווען א יאהר פון גרויסע גילויים. הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט יענעם שמח"ת געזאָגט בעת'ן פאַרבריינגען: הערט רייד, וואָס איך האָב גע- הערט אין גן עדן.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט דאָן אַרומגערעדט דעם סדר פון גן עדן התחתון און גן עדן העליון.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט גע- האָט א זעלטענעם כח הציור, אין יעדע זאָך האָט ער מבאר ומסביר געווען אז מען האָט דעם ענין גע- זעהען במוחש. ווען הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט דאָן גערעדט דעם הבדל פון געה'ת און געה'ע, און דעם סדר העליות, האָט מען דאָס געזעהען (כ"ק אדמו"ר שליט"א הראה באצבעותיו) במוחש ממש. און הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט דאָן געזאָגט:

ב.

(רש. פ. התחיל למכור את פסוקי אח"ה בפעם הב' וכיבד באמירת פסוק הראשון את כ"ק אדמו"ר שליט"א ולא הכריז בפירוש מי הוא הקונה את הפסוק, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

מען דארף וויסן ווער עס קויפט. אויב דער קויפער ווייסט ניט וואָס מכוון צו זיין, דארף דאָך דער ווע- מען מען איז מכבד צו זאָגן דעם פסוק וויסן וואָס מכוון צו זיין פאַר יענעם.

(וענה רש. פ. שהוא בעצמו וראר.

א.

(על השלחן עמדו בקבוקי משקה חתומים ואמר א' מהמסובים ליתן לרפ. א. שבא מאה"ק לפותחם, מפני שאצלו כבר חול. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

דאָס וואָס מיר אלע אידן בעטן א גאַנץ יאהר, אז השי"ת זאל אונז בריי- נגען לארצנו הקדושה ממש ולעשות רצונך וכו', איז אויסצונוטצן דאָס אין דברים קלים איז דאָס א זלזול. דאָס איז א גראַבקיט.

ב.

איך קוק אויף אַלעמען בעין טובה, אפילו ווען מען מאַנט אַמאַל און ווען מען מוז זאָגן אַמאַל א האַרבן וואַרט, איז דאָס א חסד.

א סאלדאָט איז אויסמושטירט. ער גייט אויפגעשטעלט דעם קאַפּ, ארויס- געשטעקט די האַרץ, ער מאַכט מיט די הענט און מיט די פיס. אויסמוש- טירן טוט מען די קאַפּ און די האַרץ, און אין וואָס איז דאָס ניכר, אין די פיס. דער סאלדאָט איז אויסמושטירט אפילו אין א תנועה קלה.

עצם הנשמה איז זיך מתגלה אין כחות הגלויים, און די כחות הגלויים זיינען מגלה דעם גועם און עריבות פון עצם הנשמה.

עס דארף זיין אודנין דשמעין. די אזני הלב אויב זיי זיינען פארשטאפט דארף מען זיי דורכבויערן.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א ה' בשמחה גדולה און זייער אויפגעלייגט, וחלק בעצמו להרבה מהנאספים משקה ומזון נות וצוה כמה פעמי' להנאספי' לשנות לחיים, ולאחדים ציוה לשנות בכוסות גדולים — גם למחר בעת הסעודה ציוה כן — ואמר:) אולת לקרתא עבד כנימוסי', און דא איז אזא מנהג.

(אמר לא' מהמסובים שחלק משקה להעומדים מסביב:)

א משפיע ווען ער איז פארנומען צו משפיע זיין פארגעסט ער אויף זיך אליין. דאס איז א חסרון.

ח.

תרנ"ד איז געווען א גרויסער פאר-בריינגען. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט דאן אַרומגערעדט, וואָס איז חסידות און וואָס איז השגחה פרטית עפ"י חסידות, אז השגחה פרטית איז ניט נאָר אין ענינים פון הבנה והשגה, נאָר אפילו אין דברים פשוטים.

מען האָט דאָן געוונגען א פרעהליי-כן ניגון, און נאָכדעם האָט מען געב-ריינגט משקה, האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געזאָגט: דאָס איז השגחה פרטית, ווי מורנו הבעש"ט איז מבאר דעם ענין פון השגחה פרטית.

בכלל משקה איז מים המאירים, וואָס לכל הקל רופט דאָס ארויס א תנועה חיצונית. אבער ביי א פאר-בריינגען איז די משקה דער אמת'ער גשם, גשמי ברכת.

איך זעה דאָס. און איהר הערט לכל הפחות און דערהערט.

מיר האָט מען געגעבן א כח צו הערן דברי הרב. אז איך האָב געהערט א מאמר פון טאַטן, האָב איך געהערט די רייד פון טאַטן, פון זיידן, פון עלטער זיידן, פון רבי'ן, פון מעזריט-שער מגיד און פון בעש"ט, וואָס ער האָט מקבל געווען פון אחי' השילוני. ה.

לחיים! דער אויבערשטער זאָל געבן עס זאָל זיין א שנת אורה, שנת ברכה, שנת גילה, שנת דיצה ברוחניות ובגשמיות. זייט אַלע גע-זונט מיט אַייערע בני בית. דער אוי-בערשטער זאָל אונז בריינגען אין ארץ ישראל ממש. מיר אַרט ניט צי מיט די פיס אָדער מיט די לופט. אין בעל-הבתישקייט מיש איך זיך ניט, — מען זאָל זעהען דעם גילוי המשיח בפועל.

ו.

דער אויבערשטער זאָל העלפן מען זאָל הערען און דערהערען. עס איז פאראן הערען און דערהערען. די וואָס האָבן דאָס פאָרוכט ווייסן דעם טעם דערפון, און די וועלכע האָבן דאָס ניט פאָרוכט ווייסן אפילו ניט וואָס דאָס איז. עס איז א רחמנות אויף זיי. ז.

החסיד ר' אהרן דאָקשיצער — שהי' נקרא אַהרע דאָקשיצער — האָט אמאָל געזאָגט צו החסיד ר' יקותיאל — הי' ב' מלמדים בדאָקשיץ — קושע, געדענקסטו, ווען דער רבי האָט געגעבן לעקאָח האָט מען גע-פיהלט דעם כי לקח טוב, און צי געדענקסטו ווי מען האָט געקליבן די ברעקלאָך.

אַט דאָס איז הרגש ווערטער. ניט השכלה, ניט קיין השגה, נאָר די

אזוי דארף זיין. דאָס ערשטע איז די קאַפּ, דאָס איז דאָך א דבר פשוט. פון קאַפּ קומט דאָך ממילא אַראָפּ אין אַלע אברים. (קראו לרא. ר. שיתקרב להשלחן ואמר אחד, אַט איז דאָ אהרן אַליין. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ביי חסידים איז ניטאָ אַליין. ער טראגט מיט זיך פון זיין טאַטען, פון זיידן, פון עלטער זיידן, דעם גאַנצן עדת החסידים.

לרנ. ד.: דאַרפסט זיין אַ קובע-עתיים לתורה. עס זאָל ניט דורכגיין א טאָג אהן תורה. לערנען וואָס מען קען, שו"ע, קיצור שו"ע. אַלע טאָג מוז מען עפעס לערנען. מען דארף זיין ביי א חסיד'ישן פאַרבריינגען, און עפעס נעמען פון פאַרבריינגען. מיט נעמען א וואָרט מיט זיך, א מדה טובה, אהבת ישראל וכו'.

להרי. י.: פאַרוואָס נעמסטו ניט קיין משקה. עס זיינען דען דאָ דיינע בעלי-בתים. מען דארף דאָך ווייזן א דרך פאַר די תלמידים. לחיים! זאָלסט האָבן הצלחה, דיינע קינדער אייניקלעך און די תלמידים.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן הכוס משקה שלו להרש. ל. ואמר לו:)

דו זאָלסט האָבן כלים רחבים. (כ"ק אדמו"ר שליט"א חפש אחרי אחד מבין הנאספים ליתן לו משקה ומוזנות, והביט לכל צד ולא מצא אותו, ואמר: איך זוך מיינע קאַסטאָמער, וואו איז א. ה. ואמר א' מהמטובים, ער איז פון די אמת'ע רבי'נס קאַסטאָמער. וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ער איז א מנהג ביי סוחרים ווען מען קומט פרעגן אויף זייער סחורה זאָגן זיי: פעטעך, פעטעך, דו ביסט עפעס א מבין אויף סחורה. מיין

אז מען רעדט ביי א פאַרבריינגען א פנימיות'דיקן וואָרט, גייט ער אריין אין פנימיות הלב, און פון פנימיות הלב קומט ער אַראָפּ אין פנימיות העבודה אין עבודת התפלה. ט.

ער איז פאַראַן א אַלטער וואָרט, דער חילוק פון שמע"צ און שמח"ת לגבי שאר המועדים.

דער חילוק איז אין יעלה ויבא. ביי אַלע מועדים שטייט דער וואָרט "חג" פאַר דעם קריאת שם המועד, כמו חג המצות וכו'. מה שאין כן ביי שמיני עצרת און שמחת תורה איז דער קריאת שם המועד פאַר דעם וואָרט חג, ווי מיר זאָגן שמיני עצרת החג הזה. דער פירוש איז, אז די שמחה פון שמיני עצרת און שמחת תורה ווערט גמשך אַ גאַנץ יאָהר. י.

(בהמשך דיבורו ע"ד ענין העבודה בפועל אמר:)

זויפיעל ער זאָל זיין א מופלא אין השכלה אָדער אין השגה קומט דאָס ניט צו די הפלאה פון גה"י בפועל. יא.

(בעת שנתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידיו הק' משקה ומוזנות לכמה אנשים אמר לאחדים מהם איוה ענין פרטי כדלהלן:)

לרשו. ג.: נעם משקה פאַר זיך און פאַר דיין שווער. דו דאַרפסט זעהען אויספליקן ביי זיך די פוילישע שטיק.

לרפ. א.: עס איז שווער צו פאַר-טראַגען דיין מתינות. שינוי מהות איז א ענין, אָבער ניט אין דעם.

(רמ. ש. הכהן אמר לכ"ק אדמו"ר שליט"א, שבכל פעם כשמברך ברכת כהנים האָט ער אין זיינען דעם רבי'ן. וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

לרי. פ.: נעם פאָר זיך און פאָר
דיין ברודער מ. דו ביזט זיך ניט
משער ווי ער איז דיר איצט מקנא.
מיט וועמען פאַרבריינגט ער יעצט
אין זיין מסיבה, און באיזה אופן זיין
ריידען מיט זיי איז, און וואו ביסטו
איצטער.

להרש. ל. ולהרשא. ק.: אין דעם ענני
במרחב דערהערט זיך דער מן
המיצר.

(רמ. ש. בקש ברכה בעד המתפללים
של ביהכ"נ שלו בש. וברך כ"ק
אדמו"ר שליט"א):
זיי זאלן זיין חסידי חב"ד, חכמה,
בינה, דעת.

לרי. כ.: לחיים, עם כל הפירושים.
(כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן כוס
גדול של משקה לרי. ג. ואמר לו
לשתות בסירוגין, ואמר):

טאַמער וועט ער איצטער ניט
מאַכן אזוי דעם פזר מאַכט אויך ניט
אויס.

(לא הי' משקה על השלחן ובקשו
את הרשא. ק. שילך להביא משקה,
וענה: עם איז איינג, מען וועט ניט
קענען צוריק קומען, ואמר כ"ק
אדמו"ר שליט"א):

עומדים צפופים ומשתחווים רוחים.

— בכלל הי' כ"ק אדמו"ר שליט"א
בשמחה גדולה, וכל ההנהגה בעת
התועדות זו הי' באופן אחר מכמו
בשנים הקודמות. —

סחורה אפילו אביסעלע פון איהר
איז מיט גאָלד צו גלייך.

(וברך את א. ה.): חיים וברכה
על כל השנה. והי' לבכם זה.

(הרמד. ר. הזכיר לפני כ"ק אדמו"ר
שליט"א את בנו התמים ש. ואמר כ"ק
אדמו"ר שליט"א):

איך האַלט איהם — הכוונה על
הרמד. ר. — פאָר א קלוגן, ווי קומט
צו איהם אזא שטות.

א משפיע בעת א פאַרבריינגען
פאַרגעסט ניט זיינע מושפעים און
האַט זיי אין זינען בכל עת וזמן, ומכ"ש
איך. ער שטייט ביי מיר במחשבה
בציור, ער מיט זיינע מושפעים.

(הרש. ל. אמר להרמד. ר. אהני
לי שטותי, וענה כ"ק אדמו"ר
שליט"א):

א שמיץ איז חסד, א קירוב איז
חסד שבחסד.

(אח"כ נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו משקה להרמד. ר. ואמר):
ער איז פון די אַלטע, ער דאַרף
ניט קיין ממוצעים.

(א' אמר שהרא. ס. רוצה משקה,
ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א): ביי
איהם איז אַלץ בחשאי.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן יין
ומזונות לרד. ש. ואמר לו):

איהר זייט ווערט צוליעב זיך און
צוליעב אייערע קינדער. דער אוי-
בערשטער זאַל אייך געבן א סך נחת
פון זיי.

שמחת תורה ביום, בעת הסעודה.

כתב. אין דעם סדר פון מאמרי דא"ח
זיינען פאַראַן מאמרים פון כתב,
הנחה און רשימה. כתב הייסט וואָס
דער רבי דער בעל המאמר האָט
געשריבן דעם מאמר און מען האָט

א.

דעם מאמר לך לך פון דעם המשך
רס"ו האָט הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק
געזאָגט מיט צוואַנציג יאָהר פריער.
דער מאמר איז ניט געוועזן א

מען שוין פאַרשטיין ווי אזוי, אז עס איז גאַר קיין שכל ניטאָ, וואָס פאַר א מילה עס דאַרף זיין.

דאָס האָט מען געזאָגט 20 יאָהר שפּעטער, וואָס דאָס איז די השגחה פרטית ווי דער בעש"ט איז מבאר דעם ענין פון השגחה פרטית, אָז אין מיטן העלן טאָג ווערט אַ ווינט און ער טראָגט איבער א בלעטעלע פון א בוים פון איין אָרט אויף א צווייטן, ביז עס קומט צו א פּלאַץ און דאָרט בלייבט עס ליגן, וואָס דאָס איז דאָך אַלעס בהשגחה פרטית, אזוי איז אויך דאָ אַלעס בהשגחה פרטית, צו דער רגע, ובאותו מקום ובאותו האיש.

ב.

איך האָב שוין עטליכע מאָל דער-ציילט פון די זמנים וואָס הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק פלעגט מיט מיר לערנען דעם סידור, איך מיין ניט דעם סידור מיט חסידות, נאָר פשוט סידור מיט דעם פירוש המלות, אויך די קליינע ווערטעלעך.

פאַר אַתה הראת שטייט אין סידור אין די קליינע אותיות מנהג ותיקון וכו'. הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט זיך געהאַט זיין עברי, האָט ער גע-זאָגט: מנהג ותיקון, אַמאָל איז מנהג מאַכט אַ תיקון, און אַמאָל איז אַז תיקון מאַכט אַ מנהג. — דאָס איז ניט שולל דעם מנהג ותיקון —

דורך דעם מנהג ותיקון קומט מען צו דעם אתה, און דאָס מאַכט א פתיחה אויף דעם הראת. עס איז פאַראַן א מאָל וואָס מען זעהט און מען ווייסט ניט וואָס מען זעהט, און דורך דעם מנהג ותיקון, אז מען ווייסט אז מנהג מאַכט א תקון און תקון מאַכט א מנהג, איז אז מען זעהט ווייסט מען וואָס דאָס איז.

אים איבערגעגעבן לפרסם פאַר אַלע-מען, דער מאמר איז געשריבן גע-וואָרן אין ליובאַוויטש פון די שריי-בערס ר' שמואל דער שרייבער, ר' שלמה הסופר. הנחה הייסט וואָס די הערער האָבן פאַרשריבן דעם מאמר. און רשימה מיינט וואָס דער בעל המאמר האָט פאַרצייכענט דעם מאמר פאַר זיך. דער מאמר לך לך איז געזאָגט געוואָרן אין גאַנצן אין אידיש, און מען האָט אים גערופן דער פרומער לך לך. פאַרוואָס מען האָט אים אזוי גערופן ווייס איך ניט.

ויאמר ה' אל אברהם לך לך. א טאָטן קען מען ניט מבטל זיין, און אפילו א טאָטן וואָס איז ניט אַזוי מיט אַלעמען, אפילו א טאָטן א תרח. דער אויבערשטער זאָגט צו אברהם לך לך, לך לך צוצוקומען צו דיין אמת'ן לך.

אברהם וואָס איז שוין דאָן געווען א 75 - יאָהריגער מענטש, און איז געווען א פאַסעסער, ער איז געווען איינגעזעסן אין זיינע הנהגות, און האָט שוין געהאַט צוגעקומען צו אַלע מדריגות וואָס ער האָט געקענט מצד עצמו דערגרייכן, און ניט קיין גע-מליטער, זאָגט מען אים לך לך.

דורך וואָס קומט מען-צו צו דעם אמת'ן לך, דורך די הדרכה ווי עפ"י חסידות, דורך מארצך, ממולדתך ומבית אביך. מארצך מיינט דיינע ארציות'דיקע ענינים, דיינע רצונות ממולדתך די איינגעבורטקייט, ווי עס איז פאַראַן א בעל מרה שחורה, מרה לבנה, ער זאָגט א גלייך ווערטל, מבית אביך, וואָס דו האָסט געזעהען ביי דיין טאָטן אין הויה, יעמאָלט וועסטו זיין ווי עס דאַרף זיין.

דאָס האָט מען געזאָגט צו אברהם, אב רם שקל הנעלם מְקַל רְעיוֹן, קען

זאל טראַגן דעם פּאָס פון דעם ביקס.
און דער אה"קאַפּ גייט אויף מסירת
נפש מיט שמחה.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט
יעמאַלט דערציילט, אז ער איז אַמאַל
געווען אין פעטערבורג, און געזעהען
דעם אָרט וואו די סאַלדאַטן גייען
אַרויס אויף מאַנעוורעס. ער איז דאָן
געשטאַנען אַ גאַנצע שעה און זיך
צוגעקוקט.

דאָס ערשטע גייט אַרויס א אַפיציר,
ער ברענט ווי פייער, פניו להבים,
מיט די אויגן קען ער אויסשמאַטש
קען אַ „פאַניע“ אזוי ווי אַ פליג, נאָכ
דעם גייט ארויס א וויערכאַוואַי, ער
איז רויט ווי קומאַטש, ער זיצט אויף
א פּערד, אונטער דעם פּערד ברענט
די ערד, און אונטער דעם אַפיציר
ברענט דער פּערד, און נאָכהער גייען
די סאַלדאַטן, וואָס א טראַט איז א
טראַט.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זאָגט:
איך האָב זיך צוגעקוקט צו דעם, און
געקומען צו דער מסקנא, אז אזוי
דאַרף מען מחנך זיין, דאָס הייסט
חינוך.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זאָגט צו
מיר: דו ביסט ביי מיר א בן-יחיד,
איך האָב אויף דיר א סך געהאַרע-
וועט, א סך כחות אַוועקגעגעבן, א סך
טרערן, איך האָב אויסגעבעטן. זיי
א באַיעוואַי סאַלדאַט וועסטו זיין א
באַיעוואַי גענעראַל.

אַבער א גענעראַל דאַרף האָבן סאל-
דאַטן, לערנען לערנט מען זיך אויף
העלצלאַך, אַבער אין באַי דאַרף מען
גיין מיט לעבעדיקע מענטשן.

עס איז דאָ ב"ה תמימים, אַבער
האַלציקע, ביי א טייל די קאַפּ ביי
א טייל די האַרץ, ביי א טייל די פיס.

ג.

מיין חינוך הפרטי ביי הוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק האָט זיך אָנגעפאַנג-
גען אין די יאָהרן נ' - נ"א.

אין די זמני התועדות פלעגט הוד
כ"ק אאמו"ר הרה"ק ריידן אין אידיש
אז אפילו א קליין - קינד האָט פאַר-
שטאַנען יעדעס וואָרט. נ"ג האָט זיך
געענדיקט דער יאָהר פון כולו אידיש,
נ"ד איז שוין געווען געמישט, לשון
קודש און אידיש, און די אידיש איז
געווען אין אתון זעריין, קליינע
אותיות, וואָס זיינען אריין אין די
שפאַלטעלעך פון האַרץ.

יעמאַלט האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
גערעדט אז אין צבא המלחמה איז
פאַראַן ספעציעלע מחנות וואָס רופן
זיך די קוילען-וואַרפער, די באַמבע
וואַרפער, זייער גאַנצע אַרבייט איז
צו וואַרפן באַמבעס. עס איז דאָ קליין
נע באַמבעס און גרויסע באַמבעס,
אין אַרסענאַל איז דאָ אַלע מינים
באַמבעס, עס איז דאָ באַמבעס וואָס
מען וואַרפט מיטן האַנט, באַמבעס
וואָס מען וואַרפט מיט א ביקס און
באַמבעס וואָס מען וואַרפט מיט א
מאַשין, מיט אַ האַרמאַט.

דער סאַלדאַט גייט אַרומגעגאַרטלט
מיט באַמבעס — והראה בידיו הק'
חגור סביב, אַ לענטע אין די זייט
— והראה באלכסון בימיו, א לענטע
אין די זייט — והראה באלכסון
בשמאל.

דער סאַלדאַט טוט וואָס מען הייסט
איהם, ער גייט מיט מסירת נפש,
און ווייסט אויב א קליינע קויל זאל
אויפרייסען קען ער אַליין צורייסען
ווערען.

דער סאַלדאַט האָט קיין קאַפּ ניט,
מ'האַט אַמאַל געזאָגט, אז א סאַלדאַט
האַט בלויז א קאַפּ אויף וואָס ער

אויפן טאג האלט ער שוין ברוך שאמר, ער וועט ניט גיין אין ביוזעס, די ווייב זאל עפענען די ביוזעס די קינדער זאלען עפענען, ער וועט ניט עסען ביז ער וועט דאו"ר גען, אבער מיט דעם איז מען ניט יוצא.

דער בעל-הבית דארף א היים קו-מען פון שוהל א פולער, א מלא"י-דיקער, מען דארף לערנען שו"ע, קיצור שו"ע, עין-יעקב, אז ער קומט א היים זאל ער מיט בריינגען מיט זיך א ווארט.

א צוויי דריי מאל א וואך לערנען א ווארט חסידות פון א שיחה אדער א לייכטן מאמר.

איך בין ניט קיין שעמעוודיקער, איך וועל בליבן דאס מאכן פאר א חיוב, און מאנען ביי יעדער חסידישע שוהל, אז אין יעדער שוהל זאל זיין א קביעות אויף לערנען.

ו.

דער ענין איז מיר זייער מצער, עס מאכט מיר זייער איינג, דאס וואס די חסידי'שע רבנים שאצן ניט אפ די כחות פון די בעלי-בתים, זיי קוקען אויף די בע"ב ווי זיי זיינען בחיצוניות (באָרד, לבושים), און וויבאלד זיי זיינען ניט אזוי ווי זייערע טאטעס, אזוי ווי זייערע זיידעס, קוקען זיי אויף די בע"ב מיט ביטול.

באמת האט יעדער א סך כחות, אדרבה, מען דארף צו איהם ריידן מיט גוטן און מיט קירוב, דו האסט געהאט א טאטן, דו האסט געהאט א זיידן, דאס איז א שרש וואס ווערט ניט אפגעדארט, דער שרש איז דא, נאָר מ'דארף איהם מעורר זיין, נאָר אלעס דארף מען טאן בדעת ובחכמה, און יעמאלט וועט דערפון זיין פירות.

גיין אין באַי דארף מען מיט לעבע-דיקע.

ד.

(ניגנו א פנימיות'דיקן ניגון אבער א ביסל פאַרשלאָפן, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א) מען איז געפאלען אין עצלות, מען פוילט זיך אונטער. מען דארף זינגען שטארקער. — והתחילו לנגן בהתעוררות יתירה — ה.

עס איז דא א סך צו ריידן, בכלל רעדט מען בקיצור, ובפרט שמח"ת, ובפרטי פרטיות בעת עס דארף זיין דבריך מועטים וענייך מרובים. איך וויל זאָגן פריהער א הקדמה, עס איז דא א ציור קומה, דער קאָפּ די האַרץ און פיס, די קאָפּ איז מוח, די האַרץ איז מדות, די פיס איז מעשה בפועל.

איך וויל ריידן א ענין וועגן די רבנים זאלן געזונד זיין, איך מיינ ניט זיך צו מישן אין שאלות, דאס לאָז איך איבער פאַר די רבנים זאלן גע-זונד זיין, נאָר איך וויל ריידען וועגען אַ ענין פרטי.

די רבנים דארפן זאָגן דעם וואָרט. מיר האָבן א ברכה אז די בע"ב זאלן נאָך-גיין די רבנים, ניט פאַר-קערט חלילה. זיי דארפן זעהען אז אין די שולן זאל מען לערנען. די רבנים דארפן ניט זיין אונטערגע-וואָרפן אונטער די דעה פון די בע"ב. חסידי'שע רבנים דארפן לאָזן הערן דעם וואָרט.

בעלי בתים דארפן וויסן א דין, מען איז יוצא מען דאוונט תפלה בציבור, דאס איז טאָקע א גרויסע זאך, אידן זיינען אין דעם אפגעהיט אפילו אין די קליינע טעג, א איד איז אַ זאָקאוונער, ער שטייט אויף פארטאָג, און ווען עס פאַרברעכט

מיט א כוונה, אז דו זאלטס עס איבער-געבן, אז דאָס זאל ווערן מתוקן, דו קענסט דאָך זאָגן מה אני, מה אני איז טאָקע א ענין, אבער מ'דארף עס איבערגעבן אז די זאָך זאל ווערן מתוקן.

ה.

איך וועל אייך זאָגן א וואָרט וואָס עס זאל נקלט ווערן ביי אייך אין האַרצען. אין חסידות ווערט ערקלערט וואָס איז שלמה המלך, שלמה המלך האָט דערגרייכט דעם מרחב העצמי פון עצמות א"ס. שלמה המלך האָט עס דער מאמר הוי' מוכה געווען צו בויען דעם בית המקדש, און האָט געזאָגט אויף דעם השכיל, השכיל מיינט אז ער האָט מכוון גע-ווען די כוונה האמיתית פון בנין הבית. אז ער האָט געענדיגט בויען האָט ער כורע געווען. חסידים וויסן וואָס הייסט כריעה, די כריעה איז געווען ניץ — אין דעם לשון האָב איך מקבל געווען. שלמה המלך האָט גערופן דעם בית המקדש בית זבול, זבול איז בגימטריא מה, מה איז גילוי, דאָס הייסט אז אין בית המקדש איז געווען גילוי העצמות צו אַלעמען. חלוקים זיינען געווען מצד המקבלים לפי ערכם, אָבער דער גילוי העצמות איז געווען פאַר אַלעמען. שמע"צ און שמח"ת איז דער גילוי פון עצמות, אזוי ווי מ'האָט גערעדט דעם הפרש פון שמע"צ און שמח"ת ביז שאר המועדים, וואָס ביי שאר המועדים איז דער קריאת שם החג שפעטער און ביי שמע"צ זאָגט מען שמיני עצרת החג הזה, אז דער גילוי העצמות פון דעם חג זאל זיין הזה, זאל מאיר זיין בגילוי א גאַנץ יאהר. דער אויבערשטער זאל געבען עס

ז.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לרפ. א.י.) די משקה וואָס דו האָסט מיר געבראַכט א מתנה פון אה"ק איז ביי מיר זייער טייער, א איד בכלל א ארץ - ישראל - איד בפרט, און דער וואָס שטאַמט מגזע החסידים בפרטי פרטיות וואָס זיין זיידע איז געפאַרן צום אַלטן רבי'ן איז ביי מיר זייער טייער.

עס איז ידוע אז דער אַלטער רבי האָט מחבב געווען ארץ ישראל, אויך אַ פרי פון ארץ ישראל, אפילו ביי אַתרוג זיינען די ארץ-ישראל'דיקע חשוב, נאָר ער האָט געזאָגט אז מטעם הידוע לו בענטשט מען אויף א קאָ-לאַברער.

ווען דער אויבערשטער האָט גע-זאָגט ולקחתם לכם, האָט מען גענו-מען שלוחים זיי ארויפגעזעצט אויף א ענף, און זיי האָבן געבריינגט אַתרוגים פון קאַלאַברע.

אפילו אין די ימי המהפכה רח"ל, וואָס עס איז געווען שווער צו באַק-מען א אַתרוג, האָט מען געלייגט גרויס השתדלות אויף א קאַלאַברער, און מען האָט זיך אויך משתדל געווען אויף אַ ארץ ישראל אַתרוג.

די משקה וואָס דו האָסט מיר גע-בריינגט האָב איך ניט געטרונקען. עס האָבן עס אפילו געמאַכט אידן, אָבער איך ווייס ניט ווי זיי האַלטן אין שמירת התורה ומצות מעשיות, זיי זיינען אפשר ניט מחלל שבת בפרהסיא, אָבער ווי זיינען זיי בכלל. מילא די קאָפּ מיט דער האַרץ איז פאַרבונדן מיט די רצועות, די האָנט איז דאָך יד כהה, אָבער די נעגעל פון די פינגער און אונטער די נעגעל מיר וויסן ניט קיין קונצן, מיר זיינען שויע אידן. איך זאָג עס דיר

זאל זיין התגלות העצמות למטה נכנס א' מכ"ב בבקשה שיפסיק, פאר אלעמען. ואמר: הנחת עצמותו מיינט ניט זיך מבטל זיין נאר יענעם מחבב זיין. ט.

(הסעודה נמשכה עד שעה מאוחרת) סיים בברכה: דער אויבערשטער במוצאי יו"ט — (ישבו להסעודה זאל געבן א געזונטן ווינטער, אין קודם שעה 5 וברכו ברהמ"ז בשעה תורה ועבודה ויר"ש, און הצלחה 9) — כשראו שכבר נמשך הרבה בגו"ר.

מה שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנשי שו. שנכנסו ביום ב', אסרו"ח.

נאך א פארבריינגען יו"ט זאגט ענין פון ריח, א חסיד'ישער פאר- מען עס זאל זיין צו געזונד, דאס בריינגען-יו"ט טוב אין א ענין פון מיינט וואס עס איז נמשך געווארן אכילה, דערפאר זאגט מען עס זאל זאל נתקבל ווערן. זיין צו געזונד, עס זאל נמשך ווערען אין אלע אברים. עס זיינען פאראן צוויי זאכן, עס איז פאראן א ענין פון אכילה, און א ענין פון ריח. ריח גיט מען ווען איינער איז פאר'חלש'ט, גיט מען אים א שמעק א דבר חריף, און דאס איז משיב את הנפש. א חסיד'ישער פארבריינגען איז א ער דארף.

ה ש מ ה

לקונטרס פד — חג הסוכות ה'תשי"א.

ע' 48. הערה. בשם השם: ידוע אשר מחרת יוהכ"פ נקרא בשם „ג'ט"ס נאמען". — בביכעל כתבים מצאתי ביאור ע"ז בשם הבעש"ט — נדפס ג"כ בס' גנוי נסתרות (ירוש"ה, תרפ"ד) ח"א ס"ק קט. וז"ל:

מהבעש"ט: מה שקורין למחרת יוהכ"פ גאטש נאמען. הנה שם הוי' ושם קוב"ה אינו אלא מה ששייך לעולם אפי' לעולם הנאצלים, אך

לעצמותו אינו שייך לקרותו בשום שם שבעולם, והנה אם פוגם הוא בשם הוי' דוקא וכידוע. ובימי סליחת העון יש עליות לפני הוי', וזה למחרת יוהכ"פ אין לו שום שם פרטי לא הוי' ולא אדני רק גאטש נאמען, וד"ל.

-
- (1) ראה בזה בארוכה בזהר ח"ב מב, ב. ח"ג רנז, ב.
 - (2) ראה אגרת התשובה ספ"ז. ובכ"מ.
 - (3) ראה לקו"ת עטרת ראש וסידור בורושי ס"פ אחרי ודרושי יוהכ"פ.
 - (4) בסי' אשל אברהם — להר"צ וכ"י מבוטשטש — או"ח סתרכ"ד, הובא ביאור על השם ג"ט"ס נאמען באו"א וגי"כ בשם הבעש"ט. ויש לתוך. ואכ"מ.
-

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס פו.

קונטרס
מאמרים

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

צוקללה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

קונטרס זה מוקדש הוא לזכות בתו הצעירה של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ גיסתי הרבנית מרת שיינא* ולזכות חתנו
גיסי הרב מנחם מענדל הכהן בן הרבנית מרת חי' מושקא (בת כ"ק
אדמו"ר מהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע).

— עד היום אין עוד ידיעות ברורות למדי אודותם — מלבד הבא
להלן — ולכן באים שמותייהם כנ"ל, בלי תוספת נוסח ברכת כו' אח"ז —
ונתעכבה ההדפסה כל זמן זה מפני צערם של אלו מבני המשפחה
שלא ידעו אודות הבא להלן עד עתה.

* * *

בקונטרס זה באו: א) שני מאמרים. והם בהמשך למאמרים הקודמים
דשנה זו, ונאמרו על ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בש"פ נח וש"פ לך
תריצ"ד בורשא.

ב) שני מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ: א) לבתו הרבנית מרת
שיינא. ב) לחתנו הרב מ"מ הכהן.

* * *

על פי מכתבו של מר מרדכי אונראד שיחי' שהי' במחנה טרעב-
לינקע, נמצא שם — בשנת תש"ב — ב„באראק" אחד עם גיסי הרב מ"מ
הכהן. והוא סיפר לו אשר בבאראק שני שם נמצאים אמו — הרבנית
מרת חי' מושקא — ורעיתו — הרבנית מרת שיינא. ט"ו אלול תש"ב
הביא ה„קאפא" להרמ"מ פתקא מרעיתו אשר ביום יד' אָלול נלקחה אמו
להובילה להכבשונות. ג' תשרי תש"ג בא הקאפא וסיפר להם, אשר ביום
שני דראש השנה תש"ג הובילו את רעיתו להכבשונות. כ"ה חשוון תש"ג
כשחזר מר מרדכי שי' מעבודתו לא מצא את הרב הרמ"מ בבאראק. ואלו שעבדו
עמו ספרו לו, אשר לקהוהו ממקום העבודה, עם עוד קבוצת יהודים,
ע"מ להובילם להכבשונות.

* * *

ואב הרחמים יפקוד ברחמים החסידים והישרים והתמימים שמסרו
נפשם על קדושת השם, ודם עבדיו יקום, וכפר אדמתו עמו, בשובו את
שבות יעקב על ידי משיח צדקנו, והקיצו ורננו שוכני עפר.
מנחם שניאורסאהן

כ"ה מרחשוון ה'תשי"א. ברוקלין נ. י.

(* כן כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בכ"מ — שיינא מלא בשני יודיין.
— גולה כא' סבת „בליל שבת קודש שמות בשנת תרס"ד בשעה שתיים עשרה
לילה".

מ פ ת ח :

	מאמרי כ"ק אדמו"ר הכ"מ:
107	אין ערוך לך
114	ויאמר הוי' אל אברם
122	מכתב כ"ק אדמו"ר הכ"מ לבתו
125	מכתב כ"ק אדמו"ר הכ"מ לחתנו

בס"ד, ש"פ נח.

אין ערוך לך ואין זולתך אפס בלתך ומי דומה לך, אין ערוך לך הוי' אלקינו בעוה"ז ואין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא. דחשיב כאן מדריגות געלות בהגילויים דלע"ל, אשר מכללות הענין הוא דההכרה בעצמות א"ס איך שהוא בבחי' אין ערוך הוא דוקא בעולם הזה, ולכאורה הרי עוה"ז הוא עולם היותר שפל הנה כאן הוא דוקא ההכרה בבחי' אין ערוך. וצ"ל דבכל הגילויים מזכיר הכינויים מלכנו גואלנו מושיענו ובעוה"ז מזכיר השמות הוי' אלקים.

ולתבין כל זה צריך להקדים תחלה משנת"ל דבהאין הממוצע בין יש האמיתי ויש המתהווה והנברא יש ג' שיטות. שיטה א' דכללות האין הוא אור א"ס שלפני הצמצום, והאין מתחלק לשנים הם: עצם האור והתפשטות האור, דעצם האור הוא האין דיש האמיתי והתפשטות האור הוא האין דיש המתהווה. ושיטה ב' דהב' מדרי' באין הנה בכללותם הם סובב וממלא, דבשרשם הוא כללות האור שלפני הצמצום, שהוא האין דיש האמיתי, ואור הקו שהוא האין דיש המתהווה והנברא. ושיטה ג' השלישית דכללות האין הוא אור פנימי, ולכאורה הוא אור הקו שיש בו מעלה ומטה, הם ב' בחינות אין, דקצהו העליון נוגע ודבוק באור א"ס הוא האין דיש האמיתי, וקצהו התחתון שמתרחק ממקורו הוא האין דיש המתהווה.

כב) אמנם באמת צ"ל דהשיטה השלישית בענין האין הממוצע בין יש האמיתי ויש הנברא שהוא אור"פ, הנה הכוונה הוא דכשם שבהאור שלפני הצמצום היינו בהאור הבל"ג, וכנ"ל* דלפני הצמצום הי' הבל"ג בהתגברות, ומ"מ הרי גם באור זה יש בחי' עצם והתפשטות, דבחי' עצם האור הוא כמו העצם, דכשם שהעצם אינו בבחינת התפשטות והמשכה בעצם כן הוא גם בעצם האור, ובחינת התפשטות הוא שבבחינת המשכה, ובה שייך שמתמעט בהמשכתו. דהנה עצם והתפשטות יובן בכללותו כמו הב' מוחין חו"ב, דחכמה היא נקודה, וכל נקודה אינה נמשכת, וכמו המעין שהוא תמיד רק במקורו, ומכיון שהמים יוצאים מן המעין כבר הם נהר, וחכמה נק' מעין, להיות דחכמה עיקרה שהיא נקודה ונקודה אינה נמשכת. ובינה נק' נהר, והנהר עם היות שיש בה מעינות, ונמשכת באורך רב, והיא עמוקה, אבל עיקר מעלת הנהר שהוא בהתרחבות גדולה, וכן הוא בכח הבינה שהיא התפשטות, ולכן ענינה הוא אריכות ההסבר דוקא, לפרט כל נקודה שכלית ולחלקה לריבוי חלקים, וכל חלק לריבוי ענפים בגדרים מיוחדים, דכל ענף וענף הוא גדר מיוחד, וכל ענף לריבוי סעיפים, ובכל סעיף כמה סברות, ובכל סברא כמה פנים שונים בחלקי הבונה והסותר,

* וכנ"ל : פרק כא (קונטרס פה).

שכל זה הוא ענינה של הבינה לפרט כל דבר השגה לבררו וללבנו, ולכן נקראת רחובות הנהר, כמו עדי"מ הנהר שמתרחב בהרחבה גדולה ביותר וממלא על כל גדותיו, דוהו עיקר מעלת הנהר, וכמאמר (גדרים ד"מ ע"א) נהרא מכיפי מתברך, ופירש"י שנובע מגדותיו. והר"ן פירש מכיפי מסלעו, כלומר ממקורו הוא מתגדל, ומסתייע מהא דאמרו (תענית כ"ה ע"ב) אין לך טפח מלמעלה שאין תהום יוצא לקראתו ג' טפחים, והתהום הוא סלעו היינו מקורו של המים. ולכאורה הרי גדותיו הוא המרחב וסלעו הוא עומק, והרי רוחב ועומק הם ב' ענינים חלוקים זה מזה. אבל באמת הנה העומק דוקא מביא את המרחב, והא בהא תליא. וזהו ההפרש בין עצם להתפשטות, דהעצם נקודה שאינה נמשכת וההתפשטות הוא התרחבות, ולכן הנה נקודה אינו שייך ריבוי ומיעוט שנאמר אשר ראשית הנקודה היא מרובה באור שכל לגבי אמצעיתה וסופה, משא"כ בהתפשטות דבינה דאור השכל מתחלק במעלתו בחלקי ההכנה ההיא, דאינו דומה אור השכל שבטברא להאור שכל שבענף, והענף אינו דומה להחלק, ובהחלקים גופא הרי יש בהם הבדל בריבוי ומיעוט, דלהיות דכללות ענין ההשגה הוא התפשטות, ובאור המתפשט הרי כל מה שהוא נמשך יותר מתמעט בהמשכתו, הנה כמו שהוא בעצם וההתפשטות דהאור שלפני הצמצום, היינו בהשיטה הא' דאין הממוצע בין יש האמיתי ויש המתהווה הוא עצם האור והתפשטות האור, דעצם האור הוא אין דיש האמיתי והתפשטות האור הוא האין דיש המתהווה, הנה כן הוא גם בהשיטה השלישית דכללות האין הוא אור פנימי, ואור פנימי זה מתחלק לשנים, היינו דבכללות האור יש ב' מדריגות, והוא בחי' עצם האור שהוא בבחי' דביקות ממש בעצמות אין סוף, ולא רק הדביקות שעל ידי הצמצום, כמו הקו בכלל שנוגע ודבוק באור א"ס אבל הוא ע"י הצמצום, משא"כ בהאור עצמי שהוא בבחי' דביקות ממש ובבחי' עצמות א"ס ב"ה, כמשיית א"יה, והוא אור עצמי שאינו בבחי' המשכה וגילוי בעצם, והיינו דבאור הזה לא יש חלוקי מדריגות, ואינו שייך בו שמתמעט בהמשכתו ממדרי' למדרי', ובחי' התפשטות האור הוא האור שבבחי' המשכה וגילוי, דכללות האור הזה הוא בבחי' שייכות אל העולמות, ולכן הנה גם בא"ק יש בחי' כלים, רק שהם בבחינת שרש נשמות, ואינו דומה לעקרדים דשם התחלת הוויות הכלי כנ"ל, אבל בא"ק הוא רק שרש נשמות דגופות שהם הכלים, אבל בא"ק עצמו הרי שרש זה נק' מ"מ בחי' כלים דא"ק, דהאור הזה הנה כמו שהוא נמשך הוא בא בבחי' התחלקות, עד שהוא בערך להיות מקור ליש, אשר ב' מדריגות אלו בהאור פנימי, הוא בחי' פנימי האור וחיצוני האור, שהם חלוקים זה מזה בעצם מהותן, ויובן במכש"כ מענין הכלים בהפנימי והחיצוני שלהם, דפנימי הכלים הוא עצם ומהות הכלי מה שהיא כלי לקבלה, והיינו דכל ענינה הוא לקבל לעצמה, ואין ענינה כלל להשפיע חוץ לעצמה, דחיצוני הכלי הוא לפעול ולהשפיע, שזהו חוץ לעצמה, משא"כ פנימי הכלי הוא רק מה שהיא כלי לקבלה שהיא רק לעצמה, והיינו דזהו מהותו של הכלי מה שהיא רק כלי לקבלה, וכמו עדי"מ

הכוס שנותנים בו יין או שאר משקין, הרי הפנימי שלו הוא התוך שבו שהוא החלל ומקום פנוי אשר בו מקבל את היין בתוכו, הרי התוך הוא העיקר, ובלעדי התוך לא הי' כלי כלל, וכל ענין התוך הוא רק לעצמו, ומה שעיי הכוס שותים את היין הוא רק חיצוני' הכלי בלבד, שהרי איננה עצמות ומהות הכלי כ"א חיצונית בלבד, והיינו שזהו פעולת הכלי מה שהיא פועלת חוץ לעצמה, ולכן הנה לגבי טומאה יש הפרש בין תוכו של הכלי וגבו, דההפרש הוא בין הפנימי' וחיצוני' שבהכלי, דהפנימי' הוא עצמות הכלי ומהותה, וחיצוני' היא פעולת הכלי שהיא רק חיצוני' הכלי, ועם היות שכללות ענין כוונת הכלי היא הפעולה שעיי, כמו בענין הכוס הרי עיקר הכוונה היא הפעולה, מ"מ הנה לבד זאת אשר לולי שהי' בה תוך לקבל את הדבר הניתן בה הנה לא הי' אפשר להיות גם פעולתה, הנה כל זה הוא ביחס הכלי אל זולתה, אבל בהכלי עצמה הנה התוך והקבלה זהו העצמות שלה ופעולתה היא החיצוני'. והיינו שבכלי יש מהות ומציאות, שהמהות הוא עצמות הכלי ופנימיותה, והמציאות היא פעולת הכלי וחיצוניותה. והדוגמא מזה למעלה, דפנימיות הכלי היא מה שהיא כלי לקבל בתוכה את האור שלמעלה עדין מבחי' השפעה וגילוי חוץ לעצמותה, וכמ"ש כוס ישועות אשא, ואיתא בוח"א דר"ן ע"א דהא בהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינן ישועות דלעילא והוא נטיל לון וכניס לון לגבי', דפי' נטיל לון וכו' הוא מה שהכלי מקבלת את האור בפנימיותה, וכשם שבכלים גשמים הרי יש מה שהכלי מקבל, ויש מה שנבלע בדפנות הכלי, הנה דוגמתה למעלה דנטיל לון וכניס לון כו', דזהו עצם ומהות הכלי, וההשפעה והגילוי זהו חיצוני' הכלי, הרי דפנימיות וחיצוניות שבכלים חלוקים בעצם מהותן.

(כג) אמנם צ"ל בעומק יותר ההפרש בין הפנימי' וחיצוני', דמאחר דפנימי' וחיצוני' יש להם שייכות זל"ז, דהרי זהו הפנימיות דחיצוניות זה, וכן החיצוניות הוא דפנימיות זה, ומ"מ הנה הם חלוקים בעצם מהותם, ולכן הרי המלאכים ששרשן מחיצוניות הכלים הרי כל ענינם הוא מה שהם שלוחי השפע, וטעם הדבר הוא דלהיות שחיצוני' הכלים הוא בחי' השפעה מה שחוץ לעצמותו של הכלי, ע"כ המלאכים דשרשם מחיצוניות הכלים גם הם הנה עצם מהותם הוא מה שהם שלוחי השפע, דזהו כל מהותם מה שהם שלוחים, ומציאותם הוא מה שאומרים שירה. והיינו דבמלאכים יש גם כן מהות ומציאות, וממציאות מהותם הוא שבא מהות מציאותם, דמהותם הוא השליחות, ולכן נק' בשם מלאך שהוא שליח, והוא דבר ה' בהשליחות היא, אשר זהו כל מהותו ממש, וממציאות מהותם נעשה מהות מציאותם באמירת השירה בהתפעלות גדולה שמתבטלים ממציאותם לגמרי, דאמירת השירה לגבי השליחות ודבר ה' הוא כמו חיצוני' לגבי מהות פנימי. וטעם הדבר הוא לפי דרש המלאכים הוא מחיצוניות הכלים, וחיצוניות הכלים הרי עיקרם הוא ההשפעה והגילוי חוץ לעצמותם דוקא, והנשמות הנה המשכתם הוא עיי פנימי' הכלים דוקא, ולכן הרי כל עיקר ענינם של הנשמות שהם כלים לאלקות, ולא מיבעי בעצם הנשמה שהיא כלי פנימי' לאלקות, כדאיתא במד"ר חמשה שמות נקראו לה נר"ן חי' יחידה ונקראת

יחידה להיותה מקבלת מבחי' יחיד, אלא דגם הארת הנשמה כמו שבאה בהתלבשות בגוף ונהי'ט היא כלי לאלקות, וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וארז'ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, דכל אחד ואחד מישראל הוא מקדש, וכתיב מכון לשבתך פעלת ה', שהנשמות גם כמו שהם בירידתם למטה מתלבשים בגוף ונהי'ט הם מכון לשבתו ית', ועוד יותר דכל ענין ירידתן למטה הוא בשביל להאיר את העולמות באור התורה והעבודה בקיום המצות, כמ"ש נר הוי' נשמת אדם, דנשמתו של אדם הוא נר ה', וכמו הנר כשמאיר הרי לא זו בלבד שהאדם רואה שלא יכשל בדברים המזיקים אלא עוד זאת שהולך בדרך רחבה וישרה, כמ"כ הוא הנר הנשמה, שגם מעט אור דוחה חושך הרבה, וכתיב ותורה אור, שהתורה מאירה לו להאדם בכל עניניו והנהגותיו גם בעניני העולם כשהם על פי דיני התורה ודרכי התורה, וכמ"ש דרכי' דרכי נועם וגו', אשר כל זה הוא לפי שהנשמות הנה המשכתן הוא ע"י פנימי' הכלים, והפנימי' דכלים שהוא עצם מהותה הרי כל ענינה שהיא כלי לקבלה, לזאת הנה הנשמות שהמשכתן הוא ע"י פנימי' הכלים ה"ה כלים טובים לאלקות, שזוהו כל עצם מהותן שהם כלים פנימי' לקבל הפנימיות והעצמיות, והיינו דמציאות מהותם של הנשמות הוא שהם כלים לקבלה את פנימיות ועצמות האור עצמי, ומוזה בא מהות מציאותם להאיר את העולם באור התורה, והכוונה בזה הוא דבעצם ענין ירידת הנשמות והיותן למטה הנה מאיר אור פנימי בעולם, ולכן הרי גם השפעות גשמי' הנמשך ע"י הוא בכדי להמשיך ע"י גילוי אלקות בעולם, וכמו באברהם אבינו ע"ה אשר נשמתו האירה כמו כפי הכוונה העליונה בירידת הנשמה למטה, ולכן נאמר בי' התהלך לפני והי' תמים, הלוך לפנימיותי והי' תמים למטה כמו שהיא למעלה, שזוהו פירוש התהלך היינו כמו שהנהגתי בפנימיותי כבי' למעלה כן תהי' למטה אתה בהנהגתך למטה, וזהו תמים שלמטה יהי' כמו למע', גיי נאך מיינע פנימיות און הי' תמים. וזהו שפירש"י הדבק בעבודתו, שהעבודה שלמעלה הוא גילוי אור, וכן היו כל עניניו של אברהם אבינו ע"ה לפרסם אלקותו ית' בעולם, שזוהו הלוך ונסוע הנגבה, ואופן עבודתו הי' בדרך דביקות, היינו להיות למטה כמו שהוא למעלה, וזהו שהי' מרכבה לאלקות וכל ענין המרכבה שהוא בטל אל הרוכב, ולכן הנהגת עבודתו היתה בהכנסת אורחים ולהשפיע לכל, אבל בזה גופא הי' כוונה אלקית להמשיך גילוי אלקות בעולם, וכמאמר עד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה בא אברהם התחיל להאיר, ולכאורה הרי גם עד אברהם היו צדיקים גדולים ואיך כל זה נקרא אפלה ואברהם התחיל להאיר. אלא לפי שאברהם אבינו ע"ה הי' למטה כמו שהוא למעלה, והוא פתח הצינור דמסירת נפש, כמ"ש במ"א, דכ"ז הוא לפי שגם למטה האירה נשמתו כפי סדר הכוונה העליונה בירידת הנשמה למטה, והיינו דעצם היותן של הנשמות למטה הנה ממשיכים אור פנימי בעולם, וטעם הדבר הוא להיותם כלים פנימיים לאלקות, והמשכתן הוא על ידי פנימיות הכלים, הרי דחיצוני' ופנימי' הכלים חלוקים בעצם

מהותן, הנה גם הנחת השמות בהכלים כמו כלי החכמה כלי החסד הרי הכלים חלוקים בזה, דשם חכמה וחסד בחיצוניות הכלי הוא רק שם הכינוי והפעולה, אבל בפנימיות הכלים הנה שם חכמה וחסד הוא שם התואר, וכמו עדי"מ שם חכם, הנה שם זה הוא תואר, כי מה שנקרא חכם אינו על שם החכמה ושכל שישנו במציאות במוחו, דמי שהוא יודע הרבה עניני שכל שלמד וקבל מרבותיו, וכן גם זה מה שהשכיל בעצמו, הנה עם היות שנקרא בשם חכם אבל או הוא רק שם הכינוי בלבד, ואם לומד עם אחרים שמלמדן חכמה ושכל הוא שם הפעולה, ששמות הללו חלים רק על דברים אשר כבר ישנם במציאות, בלי הבדל בין שהוא מציאות גלוי כמו זה שמלמד חכמה ושכל לתלמידיו או מציאות בלתי גלוי לזולתו שהם החכמות והשכלים אשר במוחו ועודם נסתרים מידיעת זולתו שהזולת אינו יודע אותם עדיין, וכשם שהידיעה שהזולת יודע את חכמתו שלמד אותו החכם הרי ידיעה זו אינה משנה מהותה של החכמה והשכל, הנה כמו כן העדר הידיעה שהזולת יודע אינו משנה המציאות כלל, רק שחלוקים בשמותם, דעל שם השכל הגלוי נקרא חכם שהוא שם הפעולה ועל שם השכל המכוסה נקרא חכם שהוא שם הכינוי, אבל כללות שניהם הנה הם חלים על מציאות דבר אשר כבר ישנו, אמנם קריאת שם חכם בעצם, היינו אמיתת השם שהוא שם התואר, הוא שמתאר עצם כלי מוחו וכלי שכלו שהם כלים טובים בעצם לקבל כל דבר חכמה ושכל, והיינו דהשכל והחכמה שהחכם כלי לקבלם הנה לא זו בלבד שאינו עדיין חכמה ושכל ממש, אלא שאינו עדיין שום שכל מצוייר, ואינו אלא כמו כח היולי לקבל כל דבר שכל וחכמה, והיינו שכל דבר נקודה שכלית איזו שתהי' הנה איש זה מצד עצם טיב כלי מוחו וכלי שכלו יוכל לקבלם, ועל שם זה נקרא חכם שהוא שם התואר על עצם טיב כלי חכמתו בכלי המוח והשכל, ויכול להיות שכל כך יהי' עומקה של הנקודה ההיא, אשר לא זו בלבד דלעוצם גודל הפלאת העומק שבה לא תוכל לבוא לידי גילוי לזולתו, אלא אף לעצמו אי אפשר כלל שיבא בשכל מצוייר, ואינו אלא אשר מצד טיב עצם כלי שכלו הוא כלי לקבל נקודה שכל עצמי כזה, וכמו שאנו יודעים בחכמים מופלאים שיכול להיות אשר משך שנים רבות הונח בכלי שכלם נקודה שכלית שהם בעצמם בעמקי כלי שכלם יודעים אותה ועם זה אין ביכולתם להביאה בשכל מצוייר גם לעצמם.

כד) והנה מכל זה אנו רואים שגם בכלים שהכלים הנה בעצם מהותם הם בגדר מציאות, שזהו ההפרש בהגדרים אור וכלי, דהאור עצם מהותו בגדר מהות, והכלי עצם מהותו בגדר מציאות, והיינו שגם המהות של הכלים הוא מציאות דבר מה, ועם היות שגם בכלים יש מהות ומציאות, ומ"מ הרי גם המהות שהוא פנימיות הכלי הוא מציאות דבר מה, ומ"מ הנה הפנימי של הכלי מובדל בערך מחיצוניות הכלי, אשר מזה יובן במכל שכן בההפרש בין פנימי וחיצוני, שבאור פנימי גופא, דפנימי האור הוא עצם האור וחיצוני האור הוא אור מתפשט, וזהו דהאין בכללותו הוא אור פנימי, דאור פנימי זה מתחלק לשנים, עצם

האור הוא האין דיש האמיתי, וחיצוני' האור הוא האין דיש המתהווה, וזהו דהאין הנה הגם שנקרא בשם אחד אין, הנה אין פירושו שזה כמו שהוא לגבי המשפיע לכמו שהוא לגבי המקבל, דיש האמיתי הוא המשפיע שמשפיע הכל, כמ"ש כי ממך הכל וגו', וכמ"ש במ"א* דעש"ז נקרא בשם תחלה שהוא תחלת הכל, וכמ"ש הרמב"ם וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו, וזהו פירוש אין שלגבי יש האמיתי פירושו אין ממש, שאינו תופס מקום כלל, שגם עצם האור אינו תופס מקום כלל וכלל לגבי עצמות, דלהיותו בחי' אור ולא עצמי הרי הוא רק הארה לבד, שאינו מהות דבר לעצמו, ואינו תופס מקום כלל, ולכן הנה אני ה' לא שניתי, שלא יש שום שינוי כלל בין קודם ההתהוות לאחר ההתהוות. ולכאורה יפלא, והלא נאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, ואיך הוא לא שניתי. אך הענין הוא לפי שכל מה שנאצל ונתהווה הכל הוא מהארה לבד, שאינה תופסת מקום כלל לגבי העצמות, ולכן הנה באמת אין שום שינוי כלל, וכמו שאנו אומרים אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא העולם בהשואה גמורה, ואי"כ פירוש אין הוא שהאור והגילוי מן העצמות הוא בבחי' אין ממש לגבי העצמות, שאינו תופס מקום כלל. אך בחי' האין המקור על המקבלים, היינו בחי' יש נברא, הנה זה מה שנקרא אין לגבי היש הרי אין זה מצד העדר תפיסת מקום, וזהו שייך רק לגבי העצמות, אבל לגבי יש המתהווה אינו שייך לומר שהוא בבחי' העדר תפיסת מקום, שהרי ממנו הוא התהוותו, ונקרא אין של היש, היינו שהוא מקור המהווה את היש. אמנם זה מה שהוא נקרא בשם אין לגבי היש הוא מב' טעמים. הא' שהוא לא בבחי' דבר ומציאות כמו היש שהוא במציאות ממש, והיינו דהמקור המהווה הוא בבחי' לא דבר. אמנם גם בזה אינו שהוא בבחי'. לא דבר כלל, שהרי הוא בערך היש להיות בבחי' מקור אליו, ואי"כ הרי בהכרח שהוא בבחי' דבר מה עד ששייך לומר עליו שהוא מקור. ועם היות שההתהוות הוא בדרך אין ערוך, דהלא התהוות היש אי אפשר להיות בבחינת קירוב הערך רק בבחינת ריחוק הערך, שזהו מה שהנבראים עצמם מכריחים שהמקור הוא אין, דכאשר אנו"ר מציאות יש מוכרח להיות שהתהוותו הוא מבחי' אין. מ"מ הנה גם זה מוכרח לומר שאינו בבחי' אין לגמרי, דמאחר שהוא מקור ליש הלא בהכרח שהוא בבחי' שייכות ובבחי' ערך אל היש, וכן הוא בהדעה דד"ת דהיינו דעת המקבל שהוא מאין ליש, היינו שהמקור הוא לא דבר, אבל לא שהוא בחי' אין ממש. דהנה הנברא אינו יכול להשיג כלל בחי' אין ממש, בבחי' העדר המציאות, אך עם זה הנה זאת הוא משיג שבהכרח לומר שהמקור הוא בחי' אין, אבל זהו רק מה שאינו בבחי' מציאות כמו מציאות הנברא, ועש"ז קורא אותו אין, וטעם הב' שנקרא אין לגבי היש, לפי שאינו מושג בהיש. כי הנבראים מוכרחים לקריאת שם, כי כל דבר שאין לו שם הרי אין לו שום תפיסא בחושי הנבראים, והיינו שהשם הוא הבית יד אשר בו ועל ידו יכולים הנבראים לאחוז בו בתפיסתם, ולהיותו

בלתי מושג להנבראים מה הוא ולתת לו שם ה"ה מוכרחים וא"כ א"א לכנותו בשום שם רק לקרותו בשם אין. וע"ד קריאת שם מן, דטעם השם הוא לפי שלא ידעו מה הוא, והיינו שהדבר שבלתי אפשר לכנותו בשום שם הנה הנבראים קוראים אותו בשם אין, והנברא להיותו נברא אינו משיג את האין אלקי, כי האין האלקי מסתתר ממנו, ועי"ז הוא בבחי' נברא, דלולי זאת והיינו דאם הנברא הי' משיג את האין האלקי או הלא לא הי' בחי' נברא כלל. וכידוע בהב' ענינים הפכים שישנם בענין בריאת היש מאין, שההתהוות הוא בדרך אין ערוך שהוא בבחינת ריחוק, ועם זה צריך להיות הקירוב גם כן, שהוא בחינת התלבשות כח הפועל בהנפעל, ומכל מקום הנה התלבשות זאת הוא שהכח האלקי מתעלם ומסתתר מהנברא. שזהו ההפרש בין עילה ועלול ויש מאין, דהתהוות העלול מן העילה הוא על ידי התלבשות העילה בהעלול, והיינו דעל ידי שהעילה מתגלה אל העלול ועל ידי שהעלול משיג את העילה הנה על ידי זה דוקא הוא התהוות העלול, אבל יש מאין הוא להיפך, דאם יהי' התגלות האין בהיש שיהי' מושג בהיש לא יהי' התהוות הנברא בבחינת יש. ולכן הנה עולם הבריאה שהוא בבחי' קירוב לאצילות, ומאיר שם האין בגילוי יותר, אינו בבחינת יש ממש, רק בבחי' אפשרות המציאות, ובכדי שיהי' בבחי' יש ממש הוא דוקא על ידי ההסתר דכח האלקי. וזהו דבנין המלכות הוא מהנבראים. דוקא, וכמ"ש כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו וגבורתך הן ה"ג דז"א לצמצם ולהעלים האור, להיות בנין המלכות בבחינת צמצום ומיעוט האור בכדי שיוכל להיות מקור ליש, וכן הוא בבחינת מל' גופא שמעלמת את האור שלא יתגלה על הנברא, ולא יהי' מושג בהנברא. בכדי שיהי' בבחי' יש ומציאות. וזהו מה שהאין של היש הנברא נקרא אין, אין זה שהוא בחי' אין בעצם, רק שנקרא אין על שם שאינו מושג בנבראים. והיינו דבהב' ענינים שבמל' בענין ההתהוות שבבחי' ריחוק ובבחי' קירוב, הנה קריאת שם אין אינו אמיתי ממש, דבבחי' ריחוק השם אין הוא רק לפי שהוא לא דבר דבי"ע, ובבחי' קירוב השם אין על שם שאינו. וזהו כי א"ל דעות הוי' שהם ב' הדעות דעת עליון ודעת תחתון, העת המשפיע ודעת המקבל. דדעת עליון הוא דעת המשפיע שלמעלה יש ולמטה אין, היינו שהאור הוא אין ממש לגבי העצמות דכולא קמי' כלא חשיב, ואינם עולים בשם כלל, ודעתו, תחתון הוא דעת המקבלים שמאין ליש, ונקרא מקור המתווה בשם אין, על שם שהוא לא דבר בבחי' ומדרי' דבר הנבראים, וע"ש שאינו מושג בנבראים.

ועפ"ז יובן מה שאנו אומרים אין ערוך לך הוי' אלקינו בעולם הזה, דעי' עוה"ז דוקא מכירין את העצמות כבי', והיינו דההכרה בהאין ערוך

מהנבראים : כן הוא בהעתקה (גכתי"ק המאמר לא מצאתי, לע"ע). וכנראה שהוא סעות המעתיק וצ"ל מהנברות.

שאינו, וזחו : כן הוא בהעתקה. וכנראה שהוא סעות המעתיק, וצ"ל : שאינו מושג, וזחו.

הוא בעולם הזה דוקא, לפי שהבריאה היא הוראה על הבורא ית', וכנ"ל* דשם בורא אינו תואר ח"ו בהעצמות, כי אם כינוי, להיות דהוא לבדו בכחו ויכולתו לברא יש מאין ואפס המוחלט. ומזכיר כאן הוי' אלקינו, להיות דזהו כל ענין העבודה ביחוד הוי' ואלקים בעוה"ז דוקא. אמנם הכרה זו היא הכרה עצמית כנ"ל, ע"ד התינוק המכיר את אביו שאינו הכרה דהשגה, והכרה דהשגה יהי' בהגילויים דלעתיד לבא. וזהו אין ערוך כו' ומי דומה לך, והיינו דעל ידי העבודה דעכשיו ביחוד הוי' אלקים, הנה עיי' יגיעו להכיר הגילויים דלעתיד לבא בהכרת השגת המהות.

בס"ד, ש"פ לך.

ויאמר ד' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. הנה אברהם הוא שכל* הנעלם מכל רעיון, ומובן כי נאמר כאן ב' ענינים, הא' הוא סדר בענין שכל הנעלם מכל רעיון, והב' הוא ההילוך והיציאה משכל הנעלם מכל רעיון אל מדריג' ארץ אשר אראך. וצ"ל מהו שכל הנעלם מכל רעיון, דהלא כללות ענין השכל הוא גילוי הגלוי לכל, דאם אינו גלוי ומובן לכל אז הוא חסרון. וכידוע בענין הלימוד שיש מי שהוא מלמד בר פועל, והיינו שכל דבר לימוד הוא מסבירו לתלמידו בטוב טעם עד שהתלמידים יודעים ומבינים השכל ההוא, ויש מי שהוא לעצמו יודע את הענין בטוב אבל להסבירו לתלמידו אינו יכול, ולפעמים יכול להיות שהוא חכם גדול ומ"מ להסביר לזולתו אינו יכול, שאז הרי השכל כאלו חסר, שעיקר ענין השכל הוא כשהוא בגילוי, וכל ענין ההשכלה הוא כשהוא מעיין בהמושכל בעומק רב, א"כ מהו"ע שכל הנעלם מכל רעיון, מהו ההפלאה בזה שהוא נעלם בכלל ועוד נעלם מכל רעיון, משמע דזה הוא הפלאתו של שכל זה מה שהוא נעלם מכל רעיון, ועוד מהו אל הארץ אשר אראך, דמכללות הענין דאברם שהוא מדריג' שכל הנעלם מכל רעיון כאלו נאמר לו צא ממדריגתך זו דשכל הנעלם מכל רעיון ובוא אל מדריג' הארץ אשר אראך.

ולתבין כ"ז ילהקית משנתל בענין יש ואין ויש, שהיש הראשון הוא בחי' יש אמיתי והיינו בחי' עצמות א"ס שהוא אמיתת היותו ית', ויש השני הוא יש המתהווה ויש הנברא, והאין הוא הממוצע ביניהם, והאין נחלק לשנים, א' בחי' האין דיש האמיתי, והב' האין דיש המתהווה והנברא. ובאין זה נתבאר ג' שיטות, א' דאין הוא אור מקיף היינו כללות האוא"ס שלפני הצמצום, האין דיש האמיתי עצם האור, והאין דיש המתהווה

וכנ"ל : פרק יד (קונטרס טג).

כנ"ל : ראה פרק ח (קונטרס טז).

הוא שכל : ראה תו"א ר"פ לך. תו"ח ולקוית לגי"ם שם.

התפשטות האור. ב' כללות האין הוא מב' עניניו, דהאין דיש האמיתי הוא כללות האור שלפני הצמצום, והאין דיש המתהווה והנברא הוא אור הקו, ובכללות הם הב' מדרי' סוכ"ע וממכ"ע, והג' דכללות האין הוא אור פנימי, האין דיש האמיתי הוא עצם האור, והאין דיש המתהווה והנברא הוא התפשטות האור, וזהו כי א"ל דעות הוי', ב' הדעות דדעת עליון ודעת תחתון, דעת המשפיע ודעת המקבל.

(ה) אמנם ממ"ש כי א"ל דעות הוי' מובן דהב' דעות ד"ע וד"ת הן באלקות גופא, דהוי' הוא בבחי' אור, וכידוע בענין הוי' ואלקים שהם אור וכלי דשם הוי' הוא אור ושם אלקים כלי, ואשר זהו כל ענין העבודה ביחוד הב' שמות דהוי' ואלקים ע"י לימוד התורה וקיום המצות, דע"ז הוא שנעשה יחוד האורות וכלים בע"ס דאצי', וכשאומר כי א"ל דעות הוי' מובן דהב' דעות ד"ע וד"ת הן בהאור גופא, והיינו שכל זה שנתבאר לעיל הנה הב' דעות הם בהאין שנחלק לשנים, דבהאין דיש האמיתי שהוא המשפיע הוא בבחי' ד"ע שהוא מיש לאין דכולא קמי' כל"ח, שגם עצם האור וגם האור שבבחי' גילוי מן העצם אינם תופסים מקום כלל לגבי העצמות ית', והאין דיש המתהווה והנברא שהוא המקבל הוא בבחי' ד"ת שהוא מאין ליש, שהנברא מרגיש עצמו למציאות, א"כ ב' הדעות דד"ע וד"ת הם דעת המשפיע ודעת המקבל, אשר לפי"ז הנה עם היות דהשם אין הוא בשניהם בשוה, ומ"מ הנה הפירוש אין אינו שוה כמו שהוא אצל המשפיע וכמו שהוא אצל המקבל, דבד"ע הפי' אין הוא אפס ואין, ובד"ת הפי' אין הוא לא דבר ואינו מושג. אמנם ממ"ש כי א"ל דעות הוי' מובן שבהאין עצמו היינו בהאור גופא יש ב' דעות אלו דד"ע וד"ת, דד"ע הוא בהאור כמו שנמשך מן העצמות, שהוא בבחי' אין בעצם מהותו מצד עצמו, היינו דמה שהוא אין הרי אין זה מה שהעצמות רואה אותו לאין, כ"א שהאור גופא הוא בבחי' אין בעצמו, שאינו בבחינת תפיסת מקום כלל בעצמו שזהו בהאור מצד טבע הדביקות שבו, דלהיות שהאור הוא דבוק בהעצמות על כן הוא בבחי' אין בעצם. והנה מה שהאור הוא בבחי' אין אין הכוונה בזה שהוא בבחי' ביטול, הנה ביטול זה יש לבאר ולהבין בכמה אופנים באופן הביטול, הא' שאופן הביטול של האור הוא באופן העדר תפיסת מקום, והוא דלהיות שהאור הוא בבחינת דביקות במקורו הרי נרגש בו מקורו, דעל ידי זה גופא מתבטל בעצמו בבחינת העדר תפיסת מקום בעצמו, וכנ"ל דבגילויי אורות הרי מדרי' אחת מתבטלת לגבי אור נעלה יותר, וכמאמר כתרא עילאה אע"ג דאיהו אור קדמון אור צח אור מצוחצח אוכם הוא קדם עילת העילות, דפי' אוכם הוא שחרות, וכמו שחורות כעורב, דכשם שבגוונים הרי גוון שחור הוא היפך הלבן, כמו"כ הרי השחרות הוא היפך האור, וזהו אוכם הוא דלא זו בלבד שאינו אור,

מב' עניניו : של האור. — ראה לעיל פי"ט.
וכנ"ל : פרק וא"ו (קונטרס פב).

כ"א שהוא עוד היפך האור, דאור הוא גילוי, ואוכם פירושו דבערך עילת העילות אינו ענין הגילוי כלל, וכמאמר כל נהוראין מתחשכאין קמ"י, דאין הפירוש שהם חושך ממש, אלא שזהו דוגמת דבר כמו ביום ולילה שהם אור וחשך, ליכטיג און פינסטער, הרי החשך הוא היפך האור, כן הוא בהתואר אור שהוא גילוי הנה 'אוכם הוא הפכו, כלומר שאינו מענין הגילוי כלל. ויובן זה ע"ד הכלל הידוע דגילוי לגבי עצמו הוא העלם לגבי הזולת, וגילוי לגבי הזולת הוא העלם לגבי עצמו. דהכוונה לעצמו ולזולתו הוא משפיע ומקבל, דגילוי להמשפיע הוא העלם להמקבל, והגילוי למקבל הוא העלם למשפיע. דמובן דאינו דומה הכוונה בתוכן הנושא פ"י גילוי והעלם כמו שהוא לגבי המשפיע לכמו שהוא לגבי המקבל. דהנה עם היות שהשכלה והתחכמות והבנה והשגה הרי יש להם סדר מסודר בחוק קבוע בענין ואופן התגלותם, מכל מקום הרי ענין השכלת והשגת המשפיע בעצמו עם עצמו הוא באופן אחר לגמרי מכמו שהוא אופן השגת המקבל והבנתו איך שהמקבל מקבל דבר שכל והבנה, והיינו שלבד זאת שזה משפיע וזה מקבל, שהמשפיע והמקבל חלוקים במעלת כחות הגלויים בהשכלה והשגה, הנה זהו רק בריבוי ומיעוט בלבד, שהמשפיע יודע ריבוי השכלות וריבוי השגות, והמקבל יודע רק מעט, וריבוי ומיעוט הוא רק כמות בלבד, ועם היות שבהשכלה הרי הכמות מתיחס עם האיכות, וכנ"ל* בענין רוחב ההשגה דבינה שמתפרר לריבוי חלקים ענפים וסעיפים וסברות, שכ"ו הוא מהמעין דחכ', והיינו שכל אריכות ההסבר דבינה הוא בנקודת החכ', הרי דהכמות דבינה מתיחס עם האיכות דחכמה, מ"מ הנה הריבוי ומיעוט הוא כמות, וכל ענין ההשכלה הוא האיכות ולא הכמות, אם כן הריבוי ומיעוט דמשפיע ומקבל, הנה זה מה שהמשפיע יודע ריבוי עניני השכלה וריבוי אופני השגה, הרי זה לבד אינו עדיין מעלת המשפיע על המקבל, כ"א מעלתו העצמי של המשפיע הוא גוף ועצם אופן השכלת והשגת המשפיע, מה שהוא באופן אחר לגמרי מכמו שהוא השגת והשכלת המקבל, דבהמשפיע העיקר הוא ההשכלה וההשגה בהעצם, ולזאת הנה אופן השכלתו והשגתו הוא אשר מהנקודה בא להתפשטות, והמקבל עיקר הבנתו הוא רק בהתפשטות בלבד, ולכן הנה אופן השגתו הוא אשר מן הבנת הפרטים הוא נמשך אל הנקודה, דההפרש הוא בין יודע ליודע, דידוע הוא מה שידוע עצם הדבר, ומידיעת העצם הוא יודע כל המסתעף מעצם זה, וידוע הוא מה שהעצם הדבר אינו יודע כלל רק שמהתפשטות וכל מה שמסתעף מהם יודע שיש דבך עצמי אשר ממנו באה הסתעפות זו. וזהו גילוי לגבי המשפיע פירושו עצמי העלם לגבי המקבל שאין לו שום בית יד להאחז בו כלל, גילוי לגבי המקבל שהוא רק ההתפשטות בלבד הוא העלם לגבי המשפיע, שאינו תופס מקום כלל לגבי הגילוי העצמי, א"כ הרי כללות האפשרות של המקבל בענין קבלת ההשגה וההשכלה הנה לגבי העצמי דמשפיע היינו כמו שהוא בעצמו מקבל לעצמו נחשב כדוגמת החשך לגבי אור. וזהו

אוכם הוא קדם עה"ע, שאינו נחשב לאור, וכמו שרגא בטיהרא, דאור הנר מתבטל לגבי אור השמש עד שאינו נחשב לאור, וכנ"ל* דאין זה שאין אור הנר כלל, דהרי הנר דולק ביום כמו שהוא דולק בלילה, כ"א שלגבי אור השמש אין זה מענין האור כלל. וזהו כל נהוראין מתחשכאין קמי', הרי קורא אותן נהוראין, שהם בחי' אור, אלא שקמי' הם מתחשכאין דאינם מענין האור כלל, וע"ד העדר תפיסת מקום הקטן לגבי הגדול שאינו תופס מקום כלל בעצמו, הנה כמו"כ הוא בהאור וידבוק בהעצם הנה מצד הרגש העצמות ה"ה מתבטל בעצמותו שאינו תופס מקום בעצמו כלל, וזהו דאופן ביטול האור הוא באופן הביטול דהעדר תפיסת מקום.

כו) **אמנם** צ"ל איך אפשר לבאר דהביטול דאין היינו דביטול האור הנה אופן הביטול הוא באופן דהעדר תפיסת מקום, דהלא יודע דהביטול דהעדר תפיסת מקום שייך רק בהגילויים ולא בהעצמות. דהביטול דהעדר תפיסת מקום הוא דוקא ע"י הכרת ההפלאה, וזה שייך רק בגילוי אור, דאור קטן מתבטל לגבי גילוי אור גדול ממנו, שהוא ע"ד הביטול דחכם קטן לגבי חכם גדול, שזהו דוקא כאשר החכם קטן יודע הפלאת חכמתו של החכם גדול, שאז דוקא הוא מתבטל לגבי', שהרי אם אינו יודע כלל הפלאת חכמתו אינו מתבטל כלל, כ"א כאשר יודע הפלאת וגודל חכמתו אז הוא מתבטל בהעדר תפיסת מקום בעצמו, אשר כמו"כ הוא למעלה, דכתרא עילאה אוכם הוא קדם עילת העילות, שהכוונה הוא על גילוי אור הקו בכלל, ואור הקו הוא בחי' גילוי אור, ובגילויים הנה אור קטן מתבטל לגבי אור געלה ממנו, אבל העצמות ית' הוא למעלה מבחי' גילוי, וא"כ איך שייך לומר בזה שהביטול הוא בבחי' העדר תפיסת מקום, דהלא כל ביטול שבבחי' העדר תפיסת מקום הוא רק ע"י ידיעת ההפלאה, ואינו אלא בגילוי אור ולא בהעצמות ית'. אך יש לבאר דהנה באופן המצאת מציאות האור מן העצמות הרי יש דבר וענין אשר מצד זה הנה הביטול של האור הוא באופן הביטול דהעדר תפיסת מקום, והוא זה מה דכללות בחי' האור מן העצמות אין זה בבחי' ריחוק מן העצמות, ועם היות שהעצמות אינו בבחי' מקור לאור, רק שהאור נמצא מן העצמות, והאור הוא באין ערוך לגבי העצמות, להיותו הארה שאינו עצם כלל, והארה היא באין ערוך לגבי העצם, כי הארה אינו מהות דבר כ"א התפשטות, והעצמי הוא מהות דבר, ובפרט בחי' העצמות שמובדל בערך לגמרי מן האור, עד שלגבי העצמות הנה האור אינו גם גילוי העצמות, והיינו דבחי' עצמות ממש אינו בא בהאור, וואס עצמות איז ווערט גיט אַראָפּ געטרָאָגען אין אור, וא"כ הרי האור הוא באין ערוך לגמרי לגבי העצמות, וכנ"ל* שזהו אין ערוך לך בעוה"ז, שמהתהוות היש אנו יודעים הענין דאין ערוך, ועי"ז אנו יודעים דגם האור הוא באין ערוך לגבי

וכנ"ל : ס"ו.

וכנ"ל : ראה פי"ד (קונטרס טג) ותחלת וסוף המאמר דש"ס נח.

עצמות, דמהאור לבד לא היינו יודעים הענין דאין ערוך, דאור אינו מכריח הענין דאין ערוך, דבאור הרי יכול להיות שיהי' בערך מקורו, וכמו בהגילויים הרי האור בערך מקורו, א"כ הרי ענין האור אינו מכריח הענין דאין ערוך, ורק מציאות היש אנו יודעים הענין דאין ערוך, שהרי בכדי שיהי' מציאות יש זהו מבחי' העצמות דוקא, הרי שהענין דיש לכריח הענין דאין ערוך, וע"י ידיעה זו דאין ערוך דיש הנה מזה אנו יודעים דגם האור הוא מן העצמות ושאינו ערוך כלל לגבי העצמות, ועם היות דכמו שהיש הוא באין ערוך לגבי העצמות הנה כמו"כ גם האור הוא באין ערוך, מ"מ מציאותו של האור מן העצמות אינו בדרך אין ערוך כמו מציאות היש, וכנ"ל* דמה שהעצמות נקרא בורא הוא דאמיתת ענין הבריאה וההתהוות הוא מן העצמות הנה זהו בדרך אין ערוך, היינו שההתהוות הוא בדרך אין ערוך לבד מה שהיש עצמו הוא אין ערוך, אבל התהוות האור מן העצמות אינו בדרך אין ערוך, והיינו דהאור הוא אין ערוך כלל לגבי העצמות אבל התהוותו אינו בדרך אין ערוך, ועם היות שאין זה בדרך קירוב העצמות, מ"מ אינו ג"כ בדרך אין ערוך, ויובן זה מכחות הנפש דרצון ושכל, דהנה רצון ושכל שניהם כחות בנפש, ועם היות שהשכל הוא מהכחות פנימי' והרצון הוא מהכחות מקיפי', מ"מ הנה השכל הוא כח שהוא חוץ לעצמות הנפש, ורצון הוא כח שאינו חוץ לעצמות הנפש, שהרי כל ענין השכל הוא ההשכלה וההבנה בדבר שהוא חוץ להנפש, וכל ענין הרצון הוא הטיית הנפש והמשכתו לאותו הדבר שהוא רוצה בו, ועם היות דהדבר שהוא רוצה בו ה"ה ג"כ חוץ להנפש, וכנ"ל* בענין ההסכם שפועל בהנפש להיות מתחבר לדבר זולתו, א"כ מהו ההפרש ביניהם. אך הענין הוא, דהנה כח הוא פועל, הנה כח השכל הרי פעולתו הוא בהדבר המושכל להשכילו ולהבינו, וכח הרצון פעולתו בהנפש להיות נוטה ונמשך להדבר שהוא רוצה בו. וכן יובן ההפרש בהכחות שכל ורצון בענין מציאות* מהכחות העצמי' שלהם, דהנה כל כח גלוי בין פנימי בין מקיפי יש העלמו של הכח והעצמי שלו, דבכחות הנפש הרי יש בהם סדר, וסדרן מלמטה למעלה הם כחות הגלוי' כחות הנעלמים וכחות העצמי', ובכחות העצמי' יש ב' דרגות, כחות עצמי' מגלי כחות הנעלמי' והגלוי', וכחות עצמי' הנטועים ומושרשים בעצם הנפש, הנה יש הבדל והפרש בין הכחות שכל ורצון בענין מציאותם מהכחות העצמי' שלהם, והוא שכח השכל בא בדרך נבדל, וכח הרצון הוא בדרך התאחדות. דהנה ידוע שכל השכלים הרי יש מקור ושרש מאין המה נמשכים ומתגלים, ויש סדר קבוע באופן המשכתם והתגלותם, אשר בכללות הם ב' דרכים שונים בענין התגלות השכל, ההתגלות דשכל בדרך אור ישר, וההתגלות בדרך אור חוזר. דהנה שרש הראשון של כל חתחכמות ושכל הוא מכח השכל ההיולי העצמי הנטוע ומושרש בעצם הנפש, וגילוי

וכנ"ל : פי"ד.

וכנ"ל : פס"ו (קונטרס סד).

מציאות : כנראה הוא טעות המעתיק, וצ"ל מציאותם. וכן הוא לקמן.

השכל בא. מכח המשכיל שנק' מזל מחכים. ובוה הוא ההפרש בשני דרכי ההשכלה וההתחכמות בכל דבר שכל וחכמה שתהי', דהדרך דאורי' הנה המשכת השכל הוא מכח המשכיל שבגופו, דכח המשכיל הוא גילוי מן הנפש שנמשך להיות מקור לשכל, וכח זה אינו שכל עדיין, כ"א גילוי מן הנפש שהוא בחי' המשכה נעלמה, והיינו שהוא מה שכבר נמשך מן הנפש להיות מקור לשכל שיבא בגילוי, רק שהוא בהעלם עדיין, אבל ממנו נמשכים כל הגילויים דשכל והתחכמות בדבר מה, ולכן נקרא מזל מחכים, דמזל הוא השפעה נעלמת ומחכים הוא פועל דבר, דזהו ענינו דכח המשכיל שאינו שכל עדיין, אבל עם זה הרי כל הגילויים שכלי' נמצאים ממנו דוקא, אבל כח השכל ההיולי העצמי הנטוע ומושרש בעצם הנפש אינו בבחי' המשכה כלל, ואינו בגדר מקור לשכל גלוי, אמנם בדרך השני שהוא בדרך אור חוזר הרי מגיע בכח השכל ההיולי העצמי, והיינו דההמשכה וההתגלות דשכל בדרך אור ישר הוא מכח המשכיל, וההתגלות דשכל בדרך אור חוזר הוא מכח השכל ההיולי העצמי.

(זו) **אמנם** צ"ל עומק ההפרש בין שני דרכי ההשכלה, דהלא כללות ענין ההשכלה הוא ע"י יגיעה דוקא, שזהו"ע עמלים בתורה, דתורה שהיא חכמה ושכל באה ע"י יגיעה דוקא, ולכן אנו רואים במוחש דגם מי דעצם כשרונותיו בכלי המוח וכלי השכל הם בינונים, הנה ע"י יגיעה הוא בא לידי מעלות גבוהות בהשכלה והשגה, אף גם ממה שמשג בהשקפה ראשונה מי שהוא בעל כשרונות מעולים בכלי מוחו ושכלו. וטעם הדבר הוא לפי שכללות ענין ההשכלה הוא ע"י יגיעה דוקא, א"כ מהו ההפרש אם אופן גילוי השכל הוא בדרך אורי' או שהוא בדרך אורי'. ובמוחש אנו רואים דגילויים שכליים שבדרך אור חוזר הם נעלים הרבה יותר, לא מיבעי בכמות, וכנ"ל דבהשכלה הרי הכמות מתיחס אל האיכות, אלא אף גם באיכות מכמו שהוא בדרך אורי'. וכמו באחד הלומד איזה סוגיא ומבינה היטב, דאופן לימודו הוא שלומד פעם שתיים ושלש עד שיודע את הסוגיא היטב לכל פרטי' ועניני', שכולם מאירים אצלו בהצטיירות המושכל ההוא, ומכיון שיודע סוגיא זו או הוא לומד סוגיא אחרת, ויש מי אשר אופן לימודו הוא שכאשר יודע את הסוגיא היטב כנ"ל הנה אז עוד מייגע א"ע ביגיעה גדולה להמציא קושיות והעלמות וסתירות בסברותיו הקודמות שלמד בהסוגיא עד שנעשה כולה מוקשה, ומייגע עצמו ביגיעת בשר ויגיעת נפש לתרץ את קושיותיו, וחוזר ומקשה וחוזר ומתרץ, אשר כל אופן ואופן הוא שיטה חדשה בהסוגיא, והיינו שבכל אופן ואופן הוא נכנס יותר לעומק פנימי' הסוגיא ההיא, ואז דוקא הרי נעשה אצלו נביעה רבה בהענין, ומתחדשים אצלו בזה ענינים חדשים שלא היו אצלו בהשערה כלל בתחלה כשלמד את הסוגיא והבינה היטב, אשר לולא היגיעה בהקושיות והפירוקים לא הי' מגיע כלל לידי ידיעה גדולה כזו, הן בהסוגיא ההיא, והן בהתייחסותה לסוגיות אחרות. ויובן זה ע"פ משל גשמי, דהנה גחלת יש בה אש רק שהוא טמון

בתוך הגחלת ובלתי ניכר כלל, וע"י הפחה במפוח בכח גדול יוצא האש לגילוי בלהב, אמנם להוציא אש מצור התלמיש הוא ע"י הכאה דוקא, דבכללות ישנם ג' הבדלים בין הגחלת לצור, דבגחלת האש הוא במציאות ובצור אינו במציאות. בגחלת המציאות והאש ב' דברים ובצור המציאות והאש דבר אחד. בגחלת יוצא אש מתפשט ומתלהב ובצור אש מבריק ומתנוצץ. וכמו"כ יובן בכללות ענין ההשכלה שבאה ע"י יגיעה, אך ביגיעה גופא יש ב' אופנים, הא' יגיעה בהבנת הענין ע"י הסברים שונים בסברות המשתלשלים זמ"ז. והב' היגיעה ע"י קושיות ופירוקים. דב' דרכי היגיעה הם בהב' שרשי ההשכלה דכח המשכיל וכח השכל ההיולי העצמי. והיינו דכללות כח השכל הוא כח שחוץ לעצם הנפש, והוא כח נבדל, לכן הגה גם המצאת מציאות השכל ממקורו הוא ג"כ בדרך נבדל ממנו, שכן הוא בהשכלים הנמצאים מכח המשכיל שהן בדרך נבדל, שהרי כח המשכיל אינו מושג וגם אינו מורגש בהמצאת השכלים ממנו, רק שמורגש שהשכל נמשך מאיזה מקור, ואינו כמו דבר הנמצא בלי הרגש מקורו, דזהו ההפרש בין מציאות יש למציאות השכל, שמציאות יש אינו מרגיש בלל שיש מקור המהווה, ומציאות השכל מרגיש שיש מקור מאין הוא נמשך, אבל גם זה אינו הרגש מציאות מקורו ואינו אלא מה שמרגיש שיש מקור שמשם נמשך, וכן בעצם התהוות השכל, היינו מציאת השכל, הרי אין זה על ידי הרגש מקורו, דזהו ההפרש בין שכל לעו"ע, דבעו"ע הרי התהוות העלול הוא ע"י גילוי וקירוב העילה, והתהוות השכל מלמעלה מן השכל הוא ע"ד בריאה יש מאין, ובפרט המצאת מציאת השכלים מכח המשכיל ההיולי העצמי, שהן בדרך נבדל מן העצם. ואשר ע"כ היגיעה בדרך או"י דוקא שהוא כעין הכאה בכח מוציא עמקי ההשכלה ממקורה ושרשה העצמי. וכ"ז הוא בכח השכל שהוא כח נבדל, הרי התגלות השכלים הוא ע"י כח נבדל, כעין הפחה והכאה. משא"כ כח הרצון, שהוא כח מה שאינו חוץ להנפש, אדרבה הוא התפשטות הנפש, הרי לא זו בלבד דגילויי הרצונות מהרצון הם באופן אחר מכמו גילויי השכלים מכח המשכיל, אלא אף גם זאת שכח הרצון הבא מכח הרצון העצמי הנטוע ומושרש בעצם הנפש אינו בדרך נבדל ממנו. דהנה גם בכח הרצון יש ב' דרכים כמו בדרכי ההשכלה, והוא רצון דאור ישר ורצון דאור חוזר, דרצון דאור"ח הוא כמו רצון הבא בהכרח, וע"ד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, שרצון זה הבא בכפי' הוא בא מהרצון העצמי, ולכן מועיל גם בדבר שצריך להיות ע"פ תורה לרצונו דוקא. וכמו בגט, ואיך הוא ע"י כפי'. וכתב הרמב"ם דמאחר שע"פ תורה הוא צריך לרצות הנה באמת הוא רוצה, דכל ענין שהוא ע"פ תורה הנה כל אחד מישראל מצד עצם הנפש הוא רוצה בזה, וא"כ הרי הכפי' מביא רצון הגלוי הבא מרצון העצמי. וכן הוא בעבודה דהרצון הבא בדרך קבלת עול הוא בא מהרצון העצמי דוקא, והוא ע"י בחי' דעת הנעלם שבנפש לקשר עצמו גם בדבר שמצד כחות הגלויים אינו רוצה, ונעשה

מלא רוצה לרוצה, ואדרבה הרצון הבא בדרך קבלת עול הוא אח"כ בתוקף ההתגלות בנפש הרבה יותר מהרצון הגלוי הבא בתחלה בדרך או"י, וטעם הדבר הוא לפי שהרצון דקב"ע הוא בא מכח הרצון ההיולי העצמי דהגילויים משם הם דוקא בכח אור חוזר, ומובן דאופן גילוי הרצון הוא רק מה שהרצון נמצא מכח הרצון ההיולי העצמי, ולא שהכח העצמי הוא בבחי' מקור אליו כמו העילה אל העלול, ומ"מ הנה אופן מציאותו של הרצון מהכח העצמי אינו בדרך נבדל ממנו, עם היות שהכח העצמי מובדל ממנו, וטעם הדבר להיות דכללות כח הרצון אינו כח שחוצ' לעצמות הנפש, ע"כ הנה מציאותו מן העצם הוא ג"כ לא בבחי' ריחוק. ועד"ז יובן באופן המצאת מציאות האור מן העצמות, דעם היות שהעצמות מובדל בערך מן האור, ואינו שייך לומר בהעצמות שהוא בבחי' קירוב להמציא דבר, מ"מ מציאות האור מן העצמות הוא לא בבחי' ריחוק, ולכן שייך לומר בהאור דע"י הרגש העצמות ה"ה מתבטל בעצמותו, שאינו בבחי' תפיסת מקום בעצמו כלל, ולהיות שזהו במדרי' הגבוהות ביותר ע"כ הנה זה מה שהאור אינו בבחי' ריחוק מן העצמות, ה"ז מספיק שע"י הרגש העצמות הוא בבחי' העדר תפיסת מקום בעצמו לגמרי, שמתבטל לגמרי בעצם מהותו.

ועפי"ז יובן מ"ש ויאמר ה' אל אברהם לך לך, שכל הנעלם מכל רעיון שהוא כח השכל ההיולי העצמי הנטוע ומושרש בעצם הנפש, שגם בזה יש סדר ואופן כמו שבא בגילוי ע"י העבודה ויגיעה דאו"ת. אמנם עיקר המעלה הוא אל הארץ אשר אראך. דארץ הוא רצון, וארץ אשר אראך הרצון העצמי הנטוע בעצם הנפש, שגילוי רצון זה הוא ע"י העבודה בדרך קבלת עול. דהנה באברהם נאמר ושמם שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך, דושמת שמו אברהם הוא אשר מאברם שהוא שכל הנעלם מכל רעיון ניתוסף לו אות ה', כמ"ש במ"א* שהוא ה' עילאה דבינה, והיינו דכח השכל ההיולי העצמי האיר לו בגילוי. אבל עיקר המעלה הוא שלבבו נאמן. וזהו לך לך כו' אל הארץ אשר אראך, גילוי רצון העצמי, שזהו ע"י העבודה דקבלת עול דוקא.

מכתב

— פון כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע צו זיין מאַכטער —
— הרבנית וכו' וכו' מרת שיינא. —

ב"ה א' יד' מרחשוון ת"ר צדיק, נויארק
בתי היקרה מ' שיינא תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי,

דאינע צוויי בריף האב איך מיט אויסער גיווינליכן פערגינגין ערהלטיג, טאכטער איך ווייס אז דוא קאנסט א זאך בעטראכטן און פארשטעלין זיך, דער זיידע (איך קאן ניט שרייבן אייף אים ויא מען שרייבט גיווינליך אייף דיא ואס לעבין ניט קערפערליך אייף דער ועלט, ער לעבט בא מיר אין הארצין און אין געדאנק, דאס איז בא מיר די איינצעלע זאך ואס קאן מיך ארויסטראגן אין לעבין, אין דיא עפענט-ליכע בריף מוז איך שרייבן ויא גיווינלעך מען שרייבט, אבער דער אמת איז אז ער לעבט, אט זעה איך אים אין גידאנק, און ער) האט גיזאגט, זאלסט גיזונד זאין מיט גליקלעכע יאהרין, אז דו האסט איידעלע חושים.

איידעלע חושים איז זייער א גרייסער טיטול, ואס בעזאנדערס אז מיא הערט דאס פון אזא קריסטאל קלארין פערזענליכקייט. אבער נאך אלעם דעם קאנסטו זעך ניט פארשטעלין דיא אינער-ליכע אמת'ע פריידע ואס מיר מאכט אייערע, טאיערע קינדער יחיו. א בריף, עס איז באמיר זייער טייער, איהר קאנט ניט אפשאצן דיא אהבה ואס איך האב צוא אַיך, עס איז מיר זייער שווער ואס איך בין אוועק גיפאהרין אייף אזא צייט, דאס איז בא מיר א אמת'ער טיפער ווייטיק, מצד פערשידענע טעמים, מיך קאסט דיא נסיעה זייער א סך גיזונד, איך פיל זעך ב"ה זייער גוט, דער אייבער' ב"ה זאל העלפן אייף ואייטער, אבער פון א נארמאלען רואיקן לעבין איז דאס זייער ואייט. דוא פרגעסט טאכטער ציא בין איך צופרידין מיט מאיין נסיעה? ציא גייט דיא ארבעט ויא איך ויהל? ציא טוט זעך אוי ויא מיא דארף? מאיין נסיעה האב איך זיך אויפיל שווער ניט פארגישטעלט, איך בין צופרידין פון דער נסיעה אין ארץ ישראל, ואס עס איז גיוען מינוטין פון ריכטיקן לעבין, מינוטין פון פארגעסן אייפן גאנצן שמוציגן ערדיקן לעבין.

דיא ערשטע שעות פון אנקומען אין ארץ ישראל, דאס הייסט בא דעם גרעניץ פון ארץ ישראל, דיא צערימאניעס פון בעגעניגען, און דער כבוד האבין מיר אביסיל גיפארטיעט דיא נאסטראיענע, אין מיטן איז

(*) ה' ב' מנחם אב — ה' ט"ז מנחם אב. שנת תרפ"ט. ראה יומן הנסיעה ע"י הרב שמעון גלנזשטיין (ירושלים מניא תרפ"ט).

גיוען אַ רירענדע סצענע, אייף דער סטאנציע לוד (דאס איז שיים א 1 שעה פאהרינדיק פון דער סטאנציע ואס שיינע עטליכע צענדליק מנינים אידין יחיו האבין מיך בעגעגינד מיט גרייס כבוד, אבער טרוקענעם כבוד, זאיינען מיר גיקומען אין לוד) דארטין זאיינען גיקומען קין עין הרע עטליכע הונדערט אידין פון ירושלים, חברון, צפת, יפו, צוישין זיי א גרייסער טייל זקנים, דיא ואס זאיינען גיוען בא דיא עלטערין, עס האט גימוסט דוערין אַ 10 מינוט ביז איך האב גיקאנט ארויס פון ואגאן, אין דער צייט האבין זעך דיא זקנים אויסגיטעלט און ארום גירינגילט דיא טיר פון ואגאן (דארטין איז דיא פעריסאדקע פאהרין אין ירושלים) און ויא איך בין צוא גיגאיינגען צום טיר נאך שטייענדיק אין טיר האבין זיי אוי מיט ענטאיאמוס גיאוגט דעם שלום עליכם, דער ברוך הבא איז גיוען בעגאסין מיט וארעמע הייליקע שמחה-דיקע טרערין, אין דער רגע זאיינען זיי גיוארין יונגער, שטאלצער, לעבהאפטגע, שטיי-ענדיק אייף דער ערשטער טרעפ צוא נעמענדיק פון אלע זאייטין דעם היסען וארעמען שלום עליכם, זעהענדיק ויא יעדערער פון זיי זוכט אין מיר זיאנע הייליקע אלטע זכרונות (גידינקעכן), דער ויהל אין מיר זעהען דעם הייליקען צמח צדק, דער ויהל אין מיר זעהען דעם הייליקין ליובא-וויטשער זידין, דער דעם פעטער מהרי"ל, און דער דעם זידין מהרי"ן און דער דעם זידין רבי יוסף יצחק, און דער דעם טאטין, דיא אייגין בליצין, און דיא אלטע שטערין'ס וייס קלאר אהנע האָר, בעדעקט מיט טראפען שוייס, צופרידענע און איבער רעשטע, עס איז ניכר אז זיי האבין אַ גרייסע מלחמה, אַ אינערליכין קאנף, דיא מאַמענטע שמחה קאנפט מיט דיא אלטע זכרונות, אט דער מאמענט האט אייף מיר זייער שטארק גיורקט און האט מיך ערהייבין גאר אין אַ אנדער ועלט.

דיא אלגימינע הארציקע חסידישע אטמאספערע האט אפילו גיורקט אייף דעם סטאנציאנעם זיגער צייט, דער צוג פון ואנען מיר האבין אויסגיטעליקט האט פארשפעטיקט שטייענדיק איבעריקע 10 מינוט, און דער 2-טער צוג ואס גייט אין ירושלים האט זעך פארשפעטיקט אייף 18 מינוט, דיא ארץ ישראל ריגירונג האט גיגעבין 4 ואגאנעס פראיע פאר דיא גיקומענע

דיא האלבע שעה נסיעה פון לוד קין ירושלים, האט מיך וידער זייער שווער גימאכט, דיא גישרייען מיט דיא כבוד צייכנס, איך בין גיוען זייער נידערשלאגין פון אייגענעם גיפיל, אבער קומענדיק נעהענטער צוא ירושלים וארטין-דיק אייף דעם ערשטין דער זעהען ירושלים, רייסין קריעה (עס שטייט אז מיא דער זעהט ירושלים דארפמען רייסין קריעה (און איצטערדיקין ירושלים ואס מיא האט דארטין אנגיבויט דיא טיאָטרעס און זא וויטער, מאגמען 2 מאהל רייסין)) האט מיך וידער אוועקגיפירט גאר אין אַ אנדער ועלט, זייער אפגירוקט, זייער וייט, דער אנקומען אין ירושלים, דער גרייסער שלום עליכם, די אוציעס מיטין ברוך הבא, האט זיך אפגירופין ויא מעגיסט אַפ מיט קאלטע ואסער דעם טיף פאר-

שלאפענעם, דיא צערמאניאס מיט דיא פארשטייער פון דיא רעגירונגס קרייזן, דעם גובערנאט־פארשטייער, די צייטונגס־ליט, דיא רייטער האט וידער מיר גיפארטייעט דיא גאנצע נאסטראיעניע קומענדיק אין האטעל און דער גרייסער עולם מיט א גרעסטן טייל פון זיי זקנים בעגרייטנדיק מיט וידער אזא שלום עליכם האט מיר וידער ערהייבן צוא ריכטיקין שטיקיל אמת, אין א פאר שעה ארום קומענדיק צום כהל מערבי, דאוונען דיק מנחה, זאגין־דיק תהלים פיהלינדיק נעבין זיך ויא מאיין טייערע פאמיליע יהיו דאוונד מיט מיר צוזאמען בעט מיט מיר צוא זאמען דעם בורא עולם, זאגין מיט מיר צוזאמען תהלים, גיסן אוייס זייערע הערצעלעך יעדערער ויא ער פארשטייט פיהלינדיק אין גידאנק ויא יעדערער מיט זאיין טעמפעראמענט מיט זאיין כאַראַקטער עפינט זאיין הארץ, דיא ויינענדיק דיא שואייגנדיק דיא טראַכטינדיק, ויא זיי זאגין דעם רבונג של עולם קוק און ליען און העלף אונז אין אלעס ואס מיר באגערין בא דיר הייליקער גאט, און דאצו האב רחמנות אייף מאיין איינציקין קינד, אייף מאיין מאן, אייף אונזער הייס פאיער גיליבטין טאטין האט זעך בא מיר גיעפענט קואלין פון טרערין פון גיבעט פון תחנונים, פיהלין־דיק נעבין זיך דיא אלע גוטע פריינד תלמידי התמימים, החסידים, מיט זייערע ואיבער און קינד, פארשטעלינדיק זייער מארא־לישע און מאטיריאלישע לאגע, זייער צוגיטראגינקייט מיט מיין לעבין און ויסנדיק אז אט אין דער שעה וערין זיי אלע דערמאָנט בא דעם הייליקין ארט פון בית המקדש, דאס האט בא מיר ארויסגירופן בלוטיקע טרערין שטומע וערטער, בליצין פון נשמה פייער, און שטראלין פון האפענונג צוא גאט אליין, דוא רבונג של עולם, אליין דארפסט צוא נעמען דיא אלע בקשות און ערפילין זייערע גיבעטין מיט אללע גוטע זאכין.

דיא פאר שעה האָב איך גילעבט, פארגעסן אייף אלץ, גיוען א טפח העכער, פארוזכט מאמענטין פון לעבין. נאכדעם איז אלץ ואכעדיק, עס האט זיך גיויזן נאָך איינלעכע מאמענטין, אבער ניט דאס.

איצטער מאיין טאכטער קאנסטו פארשטיין ויא אייף מיר קאן וירקין אמעריקאנער כבוד און ביזנעס שטורעם.

דיא ארבעט גייט זייער שווער מאיינע גינערלין זאיינען פארמאטערט, עס גייט זייער זייער שווער און עס מאָנט זעך מערער צייט ויא מיא האט גירעכניגט, מיא ארבעט און מיא טוט, און דער אייבערשטער ב"ה זאל רחמנות האבין אז עס זאהל זאיין אַ גוטער ערפאלג. איך האָף. און האָף אז מאיין האפענונג ועט זאיין ערפילט.

(קטע שלא ניתן להעתיק)

איך בעט דיך טאָכטער זאלסט מיר שרייבן אפטע בריף ועסט מיך מחי' זאיין בפר"מ און דער אייבער' ב"ה זאל דיר געבין גליק אין אלעס זיי גיזונד טאכטער טייערע אביך האוהבך י'וֹסֶף י'צֶחָק

מכתב

— כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לחתנו הרה"ח זכו' וכו' —
— רבי מנחם מענדל זלכהן. —

ב"ה ה' ג' תמוז רצ"ה. אטואצק.

. . . הציור הוא אחד החושים הנעלים ביותר, ומי שיש לו כשרון זה, יקל לו להבין גם השכלה עיונית ביותר.

* * *

בקיץ תרנ"א — ח' תמוז, ביום ג' לפרשת חו"ב — על קשורי התנאים של כבוד אמך ואביך, דודתי ודודי מחותני היקרים יחיו ברוב טוב בגור, בהתאסף הרבה אורחים מאנ"ש והי' התועדות גדולה — א גרייסער פארבריינגען — דיבר אז הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע במעלת חוש וכשרון הציור.

מובן הדבר אשר אנכי בהיותי אז בן י"א שנה לא יכולתי להבין כל הנדבר, ורק שמעתי מילים בודדים כי הציור הוא חוש וגם כשרון. והנני זוכר אשר דודי הרוז"א והחסיד ר' מרדכי דוב סלונים' מחברון ת"ו ביארו, כי חוש וכשרון הם ב' ענינים רחוקים זה מזה, ואם הציור הוא חוש אינו כשרון, ואם הוא כשרון הרי אינו חוש.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק ענה בענות חן, כי הצדק אתם בזה שהחוש והכשרון הם ב' נושאים בתוכנים מיוחדים, ואחר כ"ז הגה כח הציור הוא חוש וגם כשרון, כי הציור בא בשני אופנים בדיבור ובכתב, הציור שבדיבור בא בעזרת החוש, והציור שבכתב בא בעזרת הכשרון. כל הנאספים שמעו השיחה ההיא בהקשבה מיוחדת, ומכיון שביאר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק את ההבדל אשר בין חוש לכשרון, התפעל כבוד דודי הרוז"א בהתפעלות עצומה, דבר שלא ראיתי מדודי הרוז"א עד אז.

כל המדובר או בשיחה ההיא — כאמור — לא הבנתי, רק שמורי ר"ג סקאלא' והחסידים ר' מאיר מרדכי צערנין' ור' שמואל מאוייקער' הסבירו לי במעט, והעיקר — בקיץ תרנ"ה הואיל כ"ק אדמו"ר הרה"ק להסביר לי הענין על בוריו, אמנם הסיפורים שסיפר אז הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הבנתי, ואחקקם בכח זכרוני.

* * *

(1) הרבנית מרת ח' מושקא בת כ"ק אדמו"ר מהר"ש ג"ע. ראה ספר התולדות מהר"ש ע' 22.

(2) הרה"ח ר' משה הכהן הארענשטיין. ראה ספר התולדות שם.

(3) רבינו שניאור זלמן אהרן ג"ע — (יט תמוז תרי"ח — יא מ"ח תרס"ט). ראה ספר התולדות שם, ושי"ג.

(4) ת"ר — תרע"ו. בן הרבנית מנוחה רחל (בת אדמו"ר האמצעי) ובעלה הרה"ח ר' יעקב (כולי) סלונים. ראה שיחת חה"פ תרצ"ד (לקוט ה) אות טו.

(5) ראה אודותו בספר השיחות קיץ הש"ת ע' 69.

(6) ראה אודותו התמים ח"ו ע' קב. סי השיחות ע' 136.

(7) ראה אודותו שיחת לג בעומר תשי"ח (לקוט ל) ע' 12.

פעם — מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — כשנכנסתי ביחידות להוד כ"ק אאמו"ר, ושאלתיו איזה ענין ויבאר לי, ובביאורו הזכיר לשון רבינו בענין ירידת הנשמה, ומשם נסעה וירדה. וידבר במשל מלך השולח את בנו יחידו למרחקים להיות בין פראי וחיתו יער, והמלאכות אשר ניתנה לו מאת אביו המלך הוא, אשר ילמדו דעת. ובאצילות הוד קדש כשרונותיו ורוממת מעלת הפלאת חושיו צייר בדיבורו גודל צערם של המלך ובנו בהפרדם, ויסורי הבן מלך כאשר יצא מהיכלו בחצר המלך ורגילותו וילך לארץ צי' ושממה, ותמורת היותו תמיד מסובב מחכמים מביני מדע יודעי דת ודין, שרים ופרתמים, הנהו עתה מסובב משוטים ופראי אדם, והענינים הכרוכים בסכנת נפשות ממש בדרכי עבודתו. הרבה לצייר יראת המלך וצערו פן יכשל בנו במלאכות עבודתו, והשתדלותו של המלך בדרכים ואמצעים שונים, לסבב סיבות מסיבות שונות ומשונות להיות בעזר בנו אשר יצליח במלאכות שליחותו.

באורח נפלא צייר הוד כ"ק אאמו"ר בדיבורו, איך כי ברבות הימים מתרגל הבן מלך אל מנהגי השוטים ולאט לאט מתחיל לשכוח היכלו בחצר המלך, מנהגי חצר המלך חכמיו שריו ופקידיו, ומזמן לזמן מתחיל גם הוא להתענג ולשמוח בשמחתם ותענוגם של הפראים והשוטים, עד כי שוכח על צור מחצבתו.

אמנם לפתע פתאום מבלי גודע לו מפני מה ומאין — פאר וואס און פון וואָנען — נזכר הוא על שרש גזעו כי הוא בן מלך, ומראה פני אביו נגלה אליו במחזה בהיותו בהיכלו בחצר המלך, ונזכר הוא על מלאכות שליחותו, ושב אל עבודתו, ועושה הסכם חזק בדעתו אשר לא יוסיף עוד להתחבר עם השוטים ולשמוח בשמחתם, ומתחיל לשקוד בעבודת מלאכותו עד אשר מביא דבר השליחות על מילואה.

הציור הלזה — מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — האריך שעה ארוכה, ובה בשעה הרגשתי כי נפשי יצאה בדברו, כי ככה כיון לספר בציורו עד כי בעת דברו במראה נראה לי המלך ובנו מחבקים בעת פרידתם, צערם, יסורי הבן מלך בהמצאו בתוככי הפראים כו' וכו'.

* * *

עוד היום, ת"ל, נצב לנגד עיני אותו המחזה של ההתעודות ההיא עם כל המסובים: החדר הגדול — דער זאָל מיט די טרעפּ, כן הי' שמו בליובאוויטש — השולחן הארוך שעמד לארך החדר ראשו לצפון וסופו לדרום, והמסובים איש איש במקומו. ובראש השולחן עמד כסא — קרעסלע — פנוי אשר איש לא נגע בה. הכסא היתה מקום מוכן להוד כ"ק אאמו"ר אדמו"ר מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. מימין השולחן והכסא ישב היד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ופניו למורת, וממולו משמאל השולחן והכסא ישב כבוד דודנו הרז"א ופניו למערב, ואני ישבתי אצל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.

* * *

בעת קריאת שטר קשורי התנאים עמדו כל המסובים. הקורא הי'

ידיד. ביתנו ואהובנו הרה"ג הר' יעקב מרדכי נ"ע בעזפאלאוו' מפלסאָווע. אחרי קריאת התנאים הניחו שטר התנאים בראש השולחן במקום שעמד הכסא, ומזמן לזמן היו מביטים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וכבוד דודנו הרז"א על הכסא ההיא בעינים מלאות דמע.

לעולם לא אשכח אותה הרגע ואותה המחזה בשעה שסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את דבר היחידות הנ"ל. קודם שהתחיל לדבר עמד מלא קומתו, ובשתי ידיו אחז בקצה השולחן, והביט זמן ארוך על הכסא שעמד בראש השולחן. פניו היו לבנים כסיד ורק שני כתמים אדומים היו במקצעות לחיו, ודמעות נושרים מעיניו על השולחן והתחיל לדבר: א מאהל או איך בין אריין צום טאטן אויף יחידות כו' כנ"ל. כל המסובים עמדו כל העת שסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דבר היחידות, לבד דודנו הרז"א שנשאר יושב במקומו מביט בפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ועיניו יורדות שני גחלים של דמעות, דבר שהפליא את כל המסובים.

* * *

בגמור הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לספר את דבר היחידות הנ"ל לקח כוס משקה, ואמר: בשם דעם בעל השמחה בשליחותו זאג איך לחיים דער כלה, און גיב איבער די ברכה הקדושה, או די קשורי התנאים זאָהלין זיין א כריתות ברית אמיתי אויף דער חתונה בשעה טובה ומוצלחת באריכות ימים ושנים ובדור ישרים יבורך, לחיים דער בעלת השמחה, לחיים מחותנים, לחיים ידידים, והכריו: איצטער קומט א טאָנץ מיט דעם בעל שמחה. עיניו זלגו דמעות וירם קולו בשיר, דודנו הרז"א הניח ידו על כתף הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, וירקדו. אמנם דודנו הרז"א — מפני מצב בריאותו — בסבבו שתים שלשה פעמים ישב לנוח, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק והמסובים רקדו שעה ארוכה.

* * *

בהתועדות ההיא דיבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הרבה מאד, וגם דודנו הרז"א דיבר הרבה, והוא מהפעמים היחידות — בהכירי את דודנו הרז"א — ששמעתי מדבר בעינים עיונים ותוכנים. החסיד ר"ש מאזינקער רגיל הי' לכתוב בספר כל מה שראה ושמע בהיותו בליובאָוויטש, ובספריו קראתי וגם העתקתי — ברשיונו — בתורף תרנ"ב — את אשר כתב על אודות ההתועדות ההיא. מי שאינו יודע ולא ראה ארחות חיי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — והחסידים ואחדים מיושבי ליובאָוויטש וגם אחדים מגרי ליובאָוויטש — כמו רי"ק זעליקסאָן, ר' אהרן חוזר, רש"ח קיטאין שו"ב — בעת ההיא בליובאָוויטש, לא יוכל להבין ולצייר לעצמו מצב הענינים באשר הוא.

* * *

שלשה אופני ציורים הם, — התחיל הוד כ"ק אאמור' הרה"ק את שיחתו בגמרו הריקוד — של שלשה לבושי הגפוש מחשבה דיבור ומעשה. הציור דכה המחשבה הוא המעולה.

הרבה לדבר בענין זה. כמובן לא הבנתי אז, וגם לא הועיל לי בזה הביאורים של מורי רנ"ס והחסידים רממ"צ ורש"מ הנ"ל. רק בקיץ תרנ"ה בעת אחד הטיולים הואיל הוד כ"ק אאמור' הרה"ק לבאר ולהסביר לי הענין, ואחרי כן רבות פעמים, ת"ל, שמעתי כמה עניני ביאור והסבר בענין זה, והמורם מכל המבואר בענין זה הוא, כי ציור המחשבה מעמיד את האדם בגובה רום הנפלא במינו. וכל אשר יעמיק דעתו ביותר בציור המחשבות, יתדבק יותר ויותר בהענין המצוייר, עד שיבוא לכלל הרגש — גיפיל. ואם הדבר המצוייר אצלו הוא, אחד הדברים שהי' בפועל בימי חייו, הנה ע"י העמקת דעתו בהציור יוכל להרגיש בפועל ממש אותן ההרגשים והחיות — די געפילן און די איבערלעבונגען — שהי' לו אז — בעת שהי' הדבר המצוייר עתה בכח זכרונו בציור המחשבה, — בפועל בחיים, כי הציור אין לו הגבלות המקום והזמן, ואין לו הפסק מחיצות. הציור שבדיבור הוא חוש.

גם בענין זה, ת"ל, זכיתי לשמוע בעתים שונים הסברים ארוכים מפני מה הציור שבדיבור מתיחס יותר אל החוש, וציור שבמעשה מתיחס יותר אל הכשרון, בה בשעה אשר החוש והכשרון מסייעים זה לזה, דאי אפשר חוש בלא כשרון, ואי אפשר כשרון בלא חוש. דכל חוש בהכרח שיבוא באיזה פועל דבר, והפועל בא בכשרון. וכל כשרון בהכרח שיהי' לו חוש. אשר ממוצא דבר אנו למדים, דהחוש הוא תואר על הכח הרוחני, והכשרון הוא תואר על הכח הפועל הרוחני. כלומר הכח הרוחני והפועל הרוחני שניהם כאחד רוחנים הם, ומ"מ הרי הם חלוקים בענין ואופן רוחניותם ומשכנם: החוש בציור שבדיבור, והכשרון בציור שבכתב.

כשדיבר הוד כ"ק אאמור' הרה"ק בענין הציור שבמעשה הרבה לדבר איך כי העיקר הוא שהדבר הנכתב בהציור, כלומר אותו הדבר המצוייר יהי' כאלו הוא חי, כי כל תמונה ותמונה צריכה להיות תמונה חי' עם כל פרטי פרטי ועניני'.

כל דבר — אמר הוד כ"ק אאמור' הרה"ק — יש לו בחינה. דהבחינה היא מאמתת אמיתת הדבר ההוא, והבחינה הוא חיות, כי החיים והחיות — לעבן און לעבעדיק — הם המאמתים היות הדבר ההוא, וכן הוא בענין הציור דיש לו בחינה המאמתת אמיתת היותו, והבחינה היא החיות, ובהיות דיש שלשה אופני ציור, — במחשבה, בדיבור ובמעשה, — הרי יש שלשה אופני בחינה: (א) הבחינה דציור שבמחשבה, (ב) הבחינה דציור שבדיבור, (ג) הבחינה דציור שבמעשה, וכל בחינה הוא חיות, אי"כ הרי הם שלשה אופני חיות: (א) החיות דציור שבמחשבה, (ב) החיות דציור שבדיבור, (ג) החיות דציור שבמעשה.

שלשה אופני חיות אלו עם היותם כולם חיות, מ"מ ה"ה חלוקים זמ"ן, וההבדל ביניהם הוא: א) החיות דציור שבמחשבה הוא מה שהוא בעצמו חי, — ער אליין לעבט, ב) החיות דציור שבדיבור הוא דעי דיבורו חי גם הזולת השומע, ג) החיות דציור שבמעשה הוא שהדבר עצמו חי.

* * *

כשהייתי במסע בחוץ למדינה — מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — ראיתי כמה וכמה תמונות — ציורים — כתובים על ידי אומנים מפורסמים בחכמת הציור, ומהם שלשה ציורים כתובים בידי האמן הנודע ומפורסם ראפאעל.

תמונה ראשונה מחזקת שטח גדול ובה מצוייר מערכת קרב, שדה רחבה ובה גדודי חיל לוחמים זה עם זה, ובמקום גבוה עומדים הפקידים הגבוהים מביטים בזכוכית המגדלת ומסתכלים באופן התאבקות אנשי חילם עם אויביהם.

התמונה הלזו מטלת אימה ופחד ממש. מעבר מזה נחלי דם, ופני אנשים נלהבים בשאיפת דם כחיות רעות הטורפות, ומעבר מזה שוכבים פצועים קטועי רגלים ושבורי ידיים, פה ושם זוחלים נפצעים, ואחים רחמנים נושאים במטה אחת שלשה נפצעים ורופא הולך על ידם, ופתאום מתפוצץ כדור וקורע לגורים אחד האחים רחמנים והרופא ההולך עמהם, המטה נופלת והנפצעים נופלים בבור עמוק. בתוך כך רץ אחד הרכבים על סוס אביר וכדור פוגש במ וקורעם לרסיסים, וזורקם למרחוק, עוד גופי הרכב והסוס טסים באויר, והנה רכב שני רץ על סוס דוהר, בידו הימנית מנופף בחרבו ובשמאלו אווזו ברסן הסוס, פיו פתוח — כנראה צועק כמורה דרך ופוקד פקודות להלוחמים, ואחריו רצים עוד איזה רכבים. מרחוק נראה פלוגת רכבים רצים לקראת אלו, ועוד טרם קרבו זה לזה הנה עשן עלה מן כברת הארץ אשר ביניהם.

התמונה הלזו התבקרה על ידי מאות ואלפים אומנים נפלאים ויודעי מדע בהליכות המלחמה, וכולם הודו אשר התמונה היא ציור חיוני, כלומר כמו שהוא בפועל בחיים ממש.

מספרים — אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — אשר אחד המציירים מהאומנים הידועים בהתבוננו בהתמונה בהעמקת דעתו איזה שעות רצופות, התעלף עד אשר בקושי גדול השיבו את נפשו, והרופא ביאר כי סיבת התעלפותו להיות התמונה הוא ציור חיוני, והמצייר בעת העמקת דעתו במחזה הציור נראה לו כאלו הוא עומד בקשרי המלחמה — התעלף מרוב פחד.

* * *

תמונה שני' — מצייר שדה זרועה תבואה, חלקה אחת זרועה חטים, וחלקה אחת זרועה שעורים, התבואות הם כבר אביב, מראה פני השמים טהורים, והשמש זורחת בכל תוקפה. בצידי השדה עוברת דרך, בשדה הזרועה שעורים עובר רוח קל, וכגל עובר על ראשי השעורים, ובשדה

הזרועה חטים אין הרוח ניכר כלל, כי כל התבואה היא קמה, רק על ראש שבולת אחת עומד עוף קטן — וועראבייציק. בקצה השדה עומד אילן בעל ענפים מרובים ועל אחד הענפים יושב עורב שחור, מתחת האילן הר צבור מנשרי אילן שעשאוהו נמלים, וכפסיעות שלש מהאילן יושב חומט ומתחמם לחום השמש.

התמונה הלזו ביקרו מאות ואלפים אומנים ידועים בחכמת הציור, וכולם פה אחד ענו ואמרו בשבח הציור הלזו. ואמת הדבר אשר המחזה עושה רושם טוב במאד, ובה בשעה שמביטים בהתמונה, נדמה כאלו אתה עומד באחד השדות בשצערבענע — הוא כפר אשר בשם היו קוצרים חטים בשביל מצת שמורה".

ויהי היום ויבוא איכר אחד ויביט בהתמונה ויתבונן בה כשעה קלה ויתגרר בקדחתו ויאמר: טראָהאָ נייע פראָוודאָ — מעט בלתי אמת — כלומר שהציור בלתי מתאים אל האמת. כשמוע פקדי בית אוצר התמונות — מאזיאום — את דברי האיכר על אודות התמונה הנהדרה מעשי ידי האומן נפלא והנודע ראפאעל, שעלתה בסכומים עצומים, ביוז לו, ויאמרו אתה איכר ואיש כפרי אשר אין בינות לך בחכמת הציור ואתה מדבר אודות ציור אשר עשה אותו אחד המציירים הידועים — ראפאעל. ויען האיכר האחעל — ראפאעל (האכרים הפשוטים במחוז ההוא בלתי יכולים לבטא האותיות ר' ופ') — טאָ האחעל, נאָ האטחעט — פאטרעט — נייע פראָוודאָ.

בעת ההיא עבר אחד הפקידים הגבוהים ואתו עמו קבוצת חכמים שבאו לראות את התמונות הנמצאים בבית האוצר ההוא, וכראות הפקיד את הפקידים עומדים מסביב לאיכר וצוחקים בקול פרוע, התענין בזה, ויקרא את אחד הפקידים וישאלהו, מה הדבר אשר קרה. ויספר לו הפקיד כי בא איכר אחד ויתבונן בהתמונה מספר פלוגי, — כי כל תמונה ותמונה יש לה מספר מיוחד — מלאכת יד המצייר ראפאעל, ובהביטו בה כשעה קלה התגרר בקדחתו, ויאמר משפטו על התמונה, כי לא טובה היא, ומזה אנו צוחקים. כשמוע הפקיד הגבוה את דברי המשרת שחק גם הוא.

ויספר לחביריו ורעיו האומנים המפורסמים את המאורע הלזו וכולם שחקו מעומק לבם על תמימותו של האיכר פשוט. עוד הם שוחקים ויראו מרחוק כי קבוצת אנשים מאשר באו לבקר את בית אוצר התמונות עומדים ומביטים בהתמונה ההיא — השדה הזרועה חטים ושעורים — והאיכר עומד על ידם ומראה להם בידו הימנית — ובידו השמאלית אוחו את כובעו — ובכל שעה קלה הוא צולב את עצמו לאמת דבריו, ומתוך תנועת האנשים נראה כי מודים הם אל האיכר, דבר שענין את הפקיד וקבוצת החכמים במאד.

ויאמר אחד החכמים: לדעתי הנה בקרותו של איכר ואיש כפרי בתמונה המציירת מראה כזו, היא בקורת יותר אמיתית מבקורתו של אחד החכמים היותר גדולים. ויגש אל מקום עמידת קבוצת האנשים והאיכר,

ואחריו הלכו גם שאר החכמים ופקיד הגבוה ההולך אתם. בגשתם אל הקבוצה שמעו, איך כי האיכר מסביר להעומדים כי שדה השעורים והרוח קל העובר על ראשי השבלים כגלי הים, כן הוא בחיים הטבעי, והאילן וענפיו עם העורב היושב על אחד הענפים, והחומט המתחמם נגד השמש הכל טוב ויפה, אמנם העוף קטן העומד על שבולת החטה אינו אמת, כי בשעה אשר העוף עומד על השבולת, עם היות שהעוף קטן וגופו קל בכל זה הנה כובד גופו צריך לכוף במעט את קומתה של השבולת, ועל התמונה הנה גם שבולת זו שעלי' עומדת הצפור עומדת היא בקומתה כשאר השבלים.

כשמוע הפקידים והאומנים המפורסמים הבקורת של האיכר והאיש כפרי על מלאכת התמונה הנהדרה מעשי ידי אביר החכמים ראפאעל, הביטו איש בפני רעהו בתמהון לבב, וזמן רב היו בהשתוממות על הפלאות החושים וכשרונות הטבעיים הנמצאת בבני אדם, גם הפשוטים ביותר.

* * *

תמונה השלישית הוא מחזה בית המשפט ברומי. בתי המאסר ובתי הכלא אשר האסירים הנמצאים שם אסורים בכבלי ברזל, אולם השופטים, מקום ישיבתם, עמידת הנדונים, העדים, הקטיגור והסניגור, והעם שומעי הליכות המשפט, ובתוכם קרובי הנדונים המתעלפים בשמעם נאומו של הקטיגור ודרישתו בפסק דין אשר יוחתך על הנידון. ובתוך כך צעק גער קטן ויבקש מאת ראש הבית דין כי ירשה לו לאמר מילים אחדים לטובת וזכות אביו שחפצים שידניוהו למיתה. הילד עומד על כסא וכפיו פרושות. בידו הימנית מראה על המון הנאספים ובעיניו לנוכח השופטים יביט, כאלו אומר: עליכם השופטים לדעת כי על כל מלה היוצאת מפיהם תתנו דין וחשבון בשמים, ועליכם גם להתחשב עם הגיון לב כל הנאספים בבית המשפט, החושבים כי בעלילה באו על אבי, החף מפשע רב. הנידון יושב ראשו בין ברכיו, הסניגור עומד פיו פתוח ורשמי שמחה מתוחים על פניו ומעיניו יורדות דמעות, הקטיגור עומד בפנים זעומות עיניו עצומות וכולו מקשיב, והשופטים יושבים פיהם פתוח ועיניהם מלאות דמעה, ובכל האולם מבלי הביט על רוב ההמון, השלך הס, עד אשר גם זמזום יתוש יכול להשמע.

בעמדי — מספר הוד כ"ק אאמור" הרה"ק — אצל תמונה זו לא יכולתי לזוז ממקומי שעה ארוכה, ואחרי כן הלכתי ולקחתי כסא לשבת, וישבתי שם עד עת סגור הבית, ושלשה פעמים הלכתי לראות תמונה זו שעשתה עלי רושם עז.

* * *

הרבה הרבה מאד — אומר הוד כ"ק אאמור" הרה"ק — נתנו לי — האבן מיר געגעבן — ראיית התמונות האלו בעבודה, כי שמעתי מהוד כ"ק אאמור" הרה"ק, בשם מורנו הבעש"ט, או אֶלֶץ וואָס א איד זעהט און הערט איז דאָס אֶלֶץ א הוראה און א דרך בעבודת השי"ת. (עד כאן ניתן להעתיק).

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס פז.

קונטרס
י"ט במלז

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בזה הננו מו"ל הקונטרס לחג גאולת אדמו"ר הזקן וגאולתינו
ופדות נפשינו, הוא יום יט כסלו, הבא עלינו ועל כל ישראל אחינו יחיו
לטובה ולברכה,

והוא כולל מאמר שיחה ומכתב — מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע הכ"מ.

המאמר בא בהמשך למאמרים הקודמים דשנה זו, ונאמר בש"פ
חיי תרצ"ד בורשא.

השיחה היא מיום חג הגאולה יט כסלו ה'תש"ז, ונדפסה ע"פ
רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

המכתב ניתן יו"ד כסלו ה'תש"י לחגיגת יט כסלו דאשתקד, ונדפס
או בקונטרס יט כסלו (קונטרס עג).

ולגודל חשיבות אגרת הקודש זו בתור הוראה כללית של נשמה כללית
אל כללות בני ישראל, וביחוד בימים אלו — נדפסה כאן עוד הפעם.

* * *

דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ באגרתו על דבר חובת כל בני
ישראל בלימוד תורת החסידות אין נזקקים לביאור נוסף. מובנת ג"כ
שייכות ההתעוררות ללימוד דא"ח ליום יט כסלו, באשר יום זה הוא
ראש השנה לחסידות, והוא "מסוגל להתחזק ולהתעודד בלימוד התורה
הנגלית ודא"ח, להתמסר לעבודת התפלה ולהתעורר לבירור וזיכוך המדות
שעפ"י חסידות ואהבת רעים עד בלי גבול".

ומובנת עוד יותר שייכות הפצת לימוד הדא"ח בכל החוגים של
אחינו בני ישראל יחיו לענין דיט כסלו — ע"פ דברי כ"ק אדמו"ר
(מהורש"ב) נ"ע, אשר "דער עיקר פון יפוצו מעינותיך חוצה'ה האָט זיך
אנגעהייבען נאך פטרבורג. פאר חסידות איז געווען, אז ניט יעדער איד
האט געקאנט משיג זיין אלקות. דערצו האט מען געדארפט האבן א
העכערע נשמה. אדער, ווער עס האט ניט געהאט קיין נשמה גבוה, איז
דורך דעם וואס ער האט מתקן געווען אלע ענינים וואס דארפען האבן
תיקון און האט זיך מוזך געווען. חסידות האט אויפגעטאן, אז יעדער
איד זאל קאנען פארשטיין א ענין אלקי און דאס דערהערן. דאס האט

(1) ראה ער"ו מבוא לקונטרס ומעין ע' 15 — 18, 24 — 26.
(2) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בקונטרס י"ט כסלו תשי"א (קונטרס נב).
(3) לשון מענה המשיח או יבוא — הובא מהבעש"ט באגרתו הידועה ע"ד עליית
הנשמה שלו בראש השנה שנת תקי"ז (נדפסה בסוף הסי' בן פורת יוסף, בסי' מכתבים
מהבעש"ט ז"ל ותלמידיו (לבוב, תרפ"ג, וכתב המו"ל שהעתיקה מן המכתב — כת"י
חתנו של הבעש"ט הרה"צ וכ"ר ר' יחיאל — החתום בעצם כייק של הבעש"ט), בסי'
גנוי נסתרות (ירו"ת תרפ"ד) ח"א סימן סה. בסי' בעש"ט (לודו, תרח"ץ סי' נח
הגהה יג. — וחלק י"בנה בתחלת סי' כהר שם טוב. וסי' לקוטי אמרים להה"מ ממעוררטיש.

ז"ד אנגעהייבן דער עיקר נאך פטרבורג דוקא. וויילע נאך פטרבורג איז ער (כ"ק אדמו"ר הזקן) נתעלה געווארן אין אַ העכערע מדריג'.

* * *

על שאלת הבעש"ט מתי יבוא — דייק המשיח בתשובתו בהביאו לשון הכתוב (משלי ה, טז): כאשר יפוצו מעינותיך חוצה, ידוע אשר מי מעין אין למעלה מהם, ובכל מקום שבאים, אף אם למרחוק הוא, דין מעין להם, ובלבד שלא יופסק החיבור שלהם ההתקשרות עם מקורם, כי מי מעין שהפסיקום שוב אין להם דין מעין.

וככל הדברים האלו דורשים מאת כל אחד ואחד מאתנו: א) להפיץ (ב) המעינות ג) גם חוצה, ואי אפשר לכל זה אלא ע"י התקשרות שאינה פוסקת עם המקור, התקשרות הולכת ומתחזקת עם הנשיא הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ מקור הפצת מעינות אלו בכל קצוי תבל.

ועינינו תחזינה בקיום הבטחת משיח צדקנו אשר אז יכלו כל הקליפות ויהי' עת רצון וישועה" ויגאלנו בגאולה האמתית והשלימה.

מנחם שניאורסאהן

ר"ח כסלו ה'תשי"א ברוקלין נ. י.

4) שיחת יט כסלו תרס"ח (תורת שלום ע' 98) והועתק כאן בקיצור לשון עיי"ש.
5) כך היא הכרעת כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" (שו"ת יו"ד סימן קסד סי"ב. וראה ג"כ צ"צ שער המילואים ח"ג למקואות פ"ה מ"ו), וכדעת תוד"ה שמא בכורות (נה, ב), פיה"מ להרמב"ם, הראב"ד הרשב"א, הריב"ש (הובא בר"מ), פרישה ועוד. וכפ"ש המשנה והפוסקים" (ש"ך ליו"ד סרי"א סק"ל).
והנה דעת הטור והשו"ע (שמעתיק לשון הטור) צ"ע בזה (כך כותב הבי"י ביו"ד סרי"א). שיטת המהרי"ק (הובאה בבי"י) דאם עדין לא נחו מזחילתן גם בנפסקו ממקורן דין מעין להם — (ויש לומר דגם לשיטה זו הוא רק לטהר בזוחליו, אבל לא לזבים או אטילו לטהר בכל שהוא — ראה ש"ך סרי"א סק"ב) — וראה שו"ת חת"ס חיו"ד סרי"ט.
אבל גם לריעות אלו, כיון שנפסקו ממקורם אין ביכולתם להמשיך דין מעין על בריכת מים. ואכ"מ.

מפתח:

136	מכתב כ"ק אדמו"ר הכ"מ
137	מאמר
145	שיחה

RABBI I. SCHNEERSOHN
of Lubawitz
770 EASTERN PARKWAY
Brooklyn 13, N. Y.
SLocum 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה.

י"ד כסלו ה'תש"י.
ברוקלין.

אל ידידי יקירי וחביבי, אנ"ש בכל אתר ואתר,
ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בי"ט כסלו הבע"ל, ראש השנה לחסידות, כאשר אנ"ש ותלמידי
התמימים יחיו יתועדו, כנהוג מימים ימימה, להתעורר ולהתחזק בלימוד
התורה הנגלית ודא"ח, בעבודת הלב זו תפלה, ובירור וזיכוך המדות, ביום
הזה שימו לבבכם לצורך השעה להפיץ את לימוד החסידות בכל החוגים
של אחינו בני ישראל יחיו.

והנה זה כמה פעמים אמרתי ודברתי, כי לימוד תורת החסידות
אינו ענין השייך רק לאיזה מפלגה היא, אלא חובת לימודה מוטלת
על כללות בני ישראל, יחיו בכלל ועל בני התורה בפרט, ועל אנ"ש
ותלמידי התמימים יחיו להאיר עיני אחיהם יחיו בהכרה זו, ולעוררם אשר
בכל תוקף עוז יתגברו על כל המניעות והעיכובים, ויזדרזו להביא את
הכרתם זו לפועל בקביעות עתים ללימוד דא"ח.

לי"ט כסלו הבע"ל מוסר אני לכם את המאמר זה היום תחלת
מעשיך רשימת שיחה והעתק מכתבי שנת ה'תרפ"ז המעורר על ההתעסקות
בהפצת לימוד דא"ח, ומכתבי זה בתקפו עומד, ואדרבה.

ובזכות הלימוד והקבלות הטובות תתברכו מהשי"ת בשנה טובה בלימוד
והפצת החסידות, אתם ביתכם בניכם ובנותיכם יחיו בדרכי החסידות,
ואתם ובי"ב וכל הנלוים אליכם תתברכו כולכם בכל הדרוש לכם בגשם
וברוח.

הדו"ש ומברככם, אותם ובי"ב יחיו

בגשמיות וברוחניות

יוסף יצחק

בס"ד, ש"פ ח"י.

אין ערוך לך היא בעוה"ז, ואין זולתך מלכנו לחיי העוה"ב. דמעה"ז שהוא מציאות יש אנו יודעים הענין דאין ערוך, דמציאות רוחני כמו האור לא היינו יודעים הענין דאין ערוך, אמנם מציאות הרוחני כמו אור אנו יודעים הענין דאין זולתך. וזהו אין ערוך לך ואין זולתך דקאי על מציאות דגשמי ורוחני, דמציאות הגשמי אנו יודעים הענין דאין ערוך, ומציאות הרוחני אנו יודעים הענין דאין זולתך. ופי' האבודרהם ואין זולתך מלכנו לחיי העוה"ב דהיינו לע"ל, ואמר מלכנו ע"ש הכתוב והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד.

ולתבין כל זה יש להקדים תחלה משנת"ל דהב' דעות ד"ע וד"ת הוא בהאור גופא, דדעת עליון הוא בהאור כמו שנמשך מן העצמות שהוא בבחי' אין בעצמו. והיינו דאין זה מה שהאור א"ס ב"ה רואה אותו לאין ואפס כ"א גם האור בעצמו הוא בחי' אין. ופי' אין הוא בחי' ביטול, ונת' כי הביטול הלוה של האור אפשר לבארו בכמה אופנים באופן הביטול, וביאר אופן הא' דביטול האור הוא ע"ד הביטול דהעדר תפיסת מקום.

כח) ונהנה יש עוד אופן בהביטול של האור, דהביטול הזה נוגע בהמציאות של האור, והוא אופן הב' בביטול האור. ועם היות דאופן הב' בענין ביטול האור הוא ג"כ מצד דביקות האור במקורו כמו שהוא באופן הא' בהביטול דהעדר תפיסת מקום, אבל עם זה הנה אופן הב' הוא חלוק מאופן הא' בזה דהביטול דאופן הב' נוגע בהמציאות של האור. והענין הוא להיות דהמצאת מציאות האור ממקורו הוא על ידי הדביקות במקורו, שאם לא יהי' דבוק במקורו או אם יהי' איזה הפסק בינו ובין מקורו לא יהי' בבחינת אור. וכמו באור השמש, הרי המצאת מציאות האור הוא דוקא כאשר מאור השמש הוא בהתגלות והיינו דעל ידי התגלות מקור האור ועל ידי דביקותו של האור במקורו הנה על ידי שניהם יחדיו ישנו להאור. וזהו שאנו אומרים התגלות מקור האור, הנה אין הכוונה בהתגלות זו ענין ההמשכה כי אם הכוונה הוא שהמקור שהוא מאור השמש הוא בהתגלות היינו שישנו בגילוי, וואס ער איז פאראן בגלוי. הרי דבכדי שיהי' אור השמש הוא ע"י שמקורו בהתגלות. והגם דשמש הוא מאור דאור, ומאור הוא עצמי, והעצמי בכל מקום שהוא אם בגלוי או מכוסה ה"ה עצמי, מ"מ הנה ביחס אל אור הגלוי הוא דוקא כאשר המאור הוא בהתגלות, אבל בעת שגופו של השמש גסתר כמו בעת שקיעתו, הנה עם היות דבגוף ועצם

המאור הרי אין שינוי כלל אם הוא מכוסה ונסתר או מגולה. מ"מ הנה בעת שקיעת החמה אין האור מאיר, וכן גם כאשר מאור השמש בגלוי רק ישנם ענינים המסתירים הנה הם מבדילים בין השמש והאור, ואין האור מאיר, הרי דבכדי שיהי' גילוי האור באור המאיר הוא ע"י ב' דברים הא' שהמקור יהי' בגלוי, והב' דביקות האור בהמאור. וכמו כן יובן בענין האור למעלה, שע"י התגלות מקורו וע"י דביקות האור בהמאור נמצא האור. ומה שאנו אומרים התגלות המקור, אין הכוונה בהתגלות זו ענין המשכה, כ"א מה שהוא בגלוי. ומה שאנו אומרים דביקות האור בהמאור הכוונה הרגש מקורו, והיינו דבהאור נרגש דכל מציאותו הוא רק מצד מקורו ומבלעדי מקורו אינו בבחי' מציאות כלל. וזה"ע הביטול של האור שאינו מציאות לעצמו כ"א כל מציאותו הוא רק מצד מקורו. שזהו ההפרש בין מציאות הגשמי למציאות רוחני כמו האור, דמציאות היש להיות דהמצאת מציאותו הוא בדרך אין ערוך, והיינו דאין זה מהי' שהיש אינו בערך העצמות, כ"א שההתהוות היא בדרך אין ערוך, והיינו דאופן התהוותו הוא דוקא שלא בבחי' דביקות במקורו הי"ה בבחי' מציאות בעצמו, משא"כ האור הנה לבד זאת שהתהוותו אינו בדרך אין ערוך אלא גם בבחי' קירוב, וכנ"ל דאינו קירוב ממש אבל אינו בבחי' ריחוק הנה לבד זאת הרי אופן המציאות דמציאות אור הוא שמרגיש את מקורו, שהוא בהיפך ענין היש, דיש הוא שאינו מרגיש את מקורו, ומציאות האור מרגיש את מקורו, והיינו דבהאור נרגש בו איך שכל מציאותו הוא רק מצד מקורו ואשר ע"כ אינו בבחינת מציאות בעצמו, ובוהו יובן עומק ההפרש בין הביטול באופן הב' להביטול דאופן הא' בהעדר תפיסת מקום, דעם היות דהביטול דהעדר תפיסת מקום הוא ביטול נעלה, מ"מ הרי אין זה שמציאותו מתבטל, היינו שהביטול נוגע בהמציאות שלו, שהרי אינו אלא שלגבי אור נעלה יותר הוא מתבטל אבל לא שמתבטל בעצמו בהמציאות. וכמו במשל אור הנר שמתבטל לגבי השמש הרי הביטול הוא רק בהאור ולא בהנר עצמו, שהדוגמא מזה בחכם קטן שמתבטל לפני חכם גדול, הנה רק לפני החכם גדול הוא מתבטל, אבל עם זה הרי הביטול הזה אינו נוגע בעצם המציאות שלו. והמשל בזה כמו שרי המלוכה שהם יושבים ראשונה במלכות, אשר כל עניני המדינה נחתכים ומתנהגים על פיהם, ובידם להמית ולהחיות ולקבוע חוקים ולעשות משפטים, הנה השרים האלו בעמדם לפני המלך או מושל המדינה הרי הם מתבטלים בביטול כל מהותם בהעדר תפיסת מקום כלל בעמדם לפני המלך, ועם זה בצאתם את פני המלך או המושל ובבואם איש איש מהם על משמרתו בהנהגת עניני המלוכה הרי כל אחד מהם הוא בהרגש מציאותו כאשר הי', ולפעמים הוא עוד ביתר עז, להיות דכללות ענין הביטול דהעדר תפיסת מקום אינו נוגע בהמציאות, הכוונה בזה שמתחסם יותר אל ביטול המהות, משא"כ

דאין זה מה כ"ו : כי מלתא דפשיטא הוא. — ואולי הכוונה דאין זה רק מה. במקורו הי"ה : כנראה טעה המעתיק וצ"ל : במקורו, ולכן הי"ה. או : במקורו, וח"ת. וכנ"ל : פכ"ו — כ"ז.

הביטול באופן הב' מה שאינו מציאות לעצמו כלל כ"א כל מציאותו הוא מצד מקורו, הנה ביטול זה נוגע בהמציאות ממש. ויובן זה במוחש כמו שהוא בעבודה, דביטול זה בנבראים הוא ההרגש שכל ענין קיום המציאות וחיות הנבראים הוא רק מצד רצונו ית'. דהנה כתיב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, דכל הנבראים מתחלקים לצבא השמים וצבא הארץ, דצבא הארץ קיימים במין וצבא השמים קיימים באיש, שכ"ז הוא ברצונו ית'. וזהו ב' אופני ההתבוננות במ"ש מה רבו מעשיך הוי', וכתוב מה גדלו מעשיך הוי', דמה רבו מעשיך הוי' הוא ההתבוננות בריבוי הנבראים דצבא הארץ, דעם היות דגם בצבא הארץ ישנם ברואים גדולים, מ"מ הנה העיקר דצבא הארץ הוא הריבוי ולא ענין הגודל, דעיקר ענין הגדלות בנבראים גדולים הוא בצבא השמים, והיינו דבצבא השמים הרי יש ב' ענינים ריבוי וגדלות, ובצבא הארץ הגם שגם בהם יש נבראים גדולים ביותר אבל עיקרם הוא הריבוי בכל אחד מהד' חלקי דומם צומח חי מדבר, דלבד הריבוי בכל מין פרטי, וכמו בחלק הדומם במין האכנים הרי יש בזה ריבוי מופלג במינים ממינים שונים מאבנים פשוטות, בחילוקי מינים רבים בהם גופא, עד אבנים טובות ובעלי סגולה שונות, כמו אבני החן וההצלחה ואבני החכמה וההשכלה, ולהיפך אבני גורמי צרות ויטורים ח"ו, הנה לבד זאת הנה גם בכל אחד מהמינים הרי בכל הריבוי שישנו בהמין ההוא עצמו, הנה האחד מהם אינו דומה לחבירו באותו המין גופא, וכן הוא בצומח וחי, דבמין אחד ממש הנה בהריבוי שלו אין אחד מהם דומה לזולתו, כמו באילן אחד הנה לבד זאת שהענפים היוצאים מן האילן ההוא אין אחד מהם דומה לחבירו, הנה גם העלים עם היות אשר כולם כאחד נושאים בעצמם תואר אחד כללי, אשר בתוארם זה הם נבדלים העלים של אילן תפוחים מהעלים של אילן אגוזים, הנה בכל זה הרי העלים בעצמם הם חלוקים זמ"ז באופן אשר לא ימצאו שני עלים שוים לגמרי ממש, בדוגמת דבר כמו במין המדבר הרי אין פרצופיהן שווין, וכמארו"ל (סנהדרין פ"ד מ"ה) ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחבירו, כן הוא גם בהעלים, וכן הוא בכל מציאות פרטי שבכל מין פרטי מהד' חלקי דצח"מ, שהריבוי הלזה הרי כאו"א יש לו חיות פרטי לפי ענין גופו, ואותו התועלת הנרצה בהנברא ההוא לכללות ענין הבריאה. וזהו מה רבו מעשיך הוי', שהם ריבוי מיני הנבראים עד אין קץ ושיעור כלל, וכולם מושגחים בהשגחה פרטית.

(כט) **אמנם** כ"ז הוא צבא הארץ שבהם נאמר מה רבו מעשיך הוי', דעם היות שישנם גם נבראים גדולים ביותר אבל העיקר הוא הריבוי, אבל בצבא השמים כתיב מה גדלו מעשיך הוי' מאד עמקו מחשבותיך. דמצבא הארץ דכתיב בהו מה רבו מעשיך הוי' אנו יודעים שכולם בחכמה עשית. ואיתא בזה"ר כולם בחכמה עשית בבינה, שהתחלת ההתהוות הוא

מספירת החכמה, וכמ"ש בראשית ברא אלקים, דבראשית ת"י בחוכמתא, וארז"ל בראשית נמי מאמר הוא, שהוא מאמר כללי על כללות ענין הבריאה, וכללות הידיעה היא דמלאה הארץ קניניך, שהכל הוא אלקות. שכל ענין הריבוי הנה לבד זאת שמורה על הבורא ב"ה, הוא מכריח ומבאר הענין שהשגחה פרטית. אבל בצבא השמים כתיב מה גדלו מעשיך הוי', שהם גדולי הנבראים, הנה מהם אנו יודעים כי מאד עמקו מחשבותיך. דהנה כתיב השמים מספרים כבוד א"ל, ואי' במד"ת משל לגבור שנכנס למדינה ואינן יודעין מה גבורתו, הי' שם פקח אחד אמר מן אבנא דהוא מתגושש בה אתם יודעים את גבורתו, כך השמים מספרים כבוד א"ל, דשמים שהם הנבראים הגדולים מספרים, זיי דערציילען כבוד א"ל, אמנם אופן הסיפור דצבא השמים אינו דומה להסיפור דצבא הארץ, והיינו דצבא הארץ וצבא השמים שניהם מספרים כבוד א"ל, אלא שהם חלוקים באופן וענין סיפורם, דצבא הארץ מספרים ומגלים דמלאה הארץ קניניך, דהכל הוא אלקות, והיינו דלבד זאת שהבריאה מורה על הבורא יחיד ית', הנה מכריח ומבאר ענין השגחה פרטית בכל המיני ברואים ויצורים היותר קטנים וחלושים, אשר בהם ועל ידם ישכיל ויבין האדם אשר ההשגחה העליונה היא עצמה החיות האלקי המחי' את כל הנבראים, והאדם רואה בעצמו ובכל הנבראים של הבריאה כולה אלקות במוחש ממש. והנה ידיעה זו הגם שהיא ידיעה גדולה ורחבה באלקות, בכל זה היא רק ידיעה מוחשית במופתי המישוש, שאינה בערך כלל לגבי ידיעה עיונית. וכמו חכמת המעשה לגבי חכמת הנפש, דבעשי' ובפועל ישנם ג"כ חכמות עמוקות ושכלים גדולים אשר כולם מתאמתים במופתים בעשי' ופועל, שלא יוכלו להכחיש גם ממי' שאינו מבין החכמה ההיא, וחכמות הרוחני' כמו חכמת הנפש וסגולותיו, אשר עם היות אשר גם בהם ישנם ענינים המתאמתים במופתים מוחשים, אבל בכל אופן לא יהיו מוחשים כמוחש מופתי חכמת המעשה והפועל. כי כשם שחכמת העשי' הגם שהיא רוחנית לגבי גוף הפועל והמעשה הבאה בהחכמה ההיא, אבל עם זה היא מוגבלת ומוגדרת בהגבלות וגדרים גשמי' לפי ערך מעלת החכמה, להיותה חכמה דעשי' ופועל, וכל חכמה היא גדורה בגדרה הכללי מה שהיא, ולכן הנה בחכמת הנפש אף גם בהענינים שהם באים במוחש בדוגמת מופתי המישוש בגשם, הרי מ"מ אחר כ"ז נשארים ברוחניותם הנפשית, להיות שזוהו גדרו שהוא גדר רוחני, ואם יהי' לא כן או הרי הוא אינו מה שהוא באמת. וכמו כחות הנפש עם היותם כחות רוחני' מ"מ מתאמתים במופתים מוחשים, והמופתים אינם לא רק בענין מציאותם בלבד כ"א גם בענין איכותם, ואחר כ"ז הכחות עצמם נשארים ברוחניותם. וטעם הדבר להיות כי כל מציאות רוחני הגם שיש לו מציאות כדוגמת מציאת הגשם, מ"מ התאמתותו במופת אינו כפי ענין כמותו כי אם כפי ענין איכותו. וכמו כן יובן במציאות הרוחני' גופא כמו שכל, שיש הפרש בין שכל בחכמת המעשה לשכל

יוכלו להכחיש גם ממי' : כנראה צ"ל : יוכלו להכחיש גם מי. או : יוכלו להכחיש

(ה' חרוקה. כי קמוצה. ה' צרוי) גם ממי.

בחכמת הנפש, והגם ששניהם מתאמתים במופתים, ובשניהם הנה המופתים הם מוחשים, אבל עם זה הם חלוקים באופן המוחש, דבחכמת המעשה המופת יהי' מוחשי במציאותו של המושג, ובחכמת הנפש המופת הוא במהותו של המושג. וזהו שמצבא השמים אשר מהם אנו יודעים מה גדלו מעשיך הוי', שהידיעה היא כי מאד עמקו מחשבותיך, הנה ידיעה זו היא ידיעה עיונית לגבי הידיעה מוחשת דמלאה הארץ קניניך, בדוגמת דבר כמו חכמת הנפש לגבי חכמת המעשה. וזהו השמים מספרים כבוד א"ל. דצבא הארץ וצבא השמים שניהם מספרים כבוד א"ל, אלא שהם חלוקים בענין ואופן סיפורם, דצבא הארץ מספרים ומגלים דמלאה הארץ קניניך, שהכל הוא אלקות, וצבא השמים מספרים ומגלים כי מאד עמקו מחשבותיך, דאלקות הוא הכל. ובזה יובן* מה שפירש בוח"ב דקל"ו ע"ב מספרים מאי מספרים אי תימא כמאן דמשתעי ספור דברים, לאו הכי אלא דנהרין ונצצין בנציצו דנהורא עילאה. נהרין ונצצין הם ב' אופני אור, נהרין הוא אור המאיר, ונצצין הוא אור המתנוצץ, דהסיפור דשמים הם בב' אופנים דגילוי הא' באור המאיר ובאור* המתנוצץ. ונת"ל* בענין המשל דגחלת צור החלמיש, דהוצאת האש מהגחלת הוא ע"י יגיעה דהפחה, והאש היוצא הוא אש המתפשט מאיר ומתלהב, והוצאת האש מהצור הוא ע"י הכאה בכת, והאש היוצא הוא אש המבריק ומתנוצץ, אשר הדוגמא מזה בהשכלה והתחכמות הוא בשני דרכי ההתגלות השכל, בדרך או"י ובדרך או"ח. שב' הדרכים ממשיכים משני מקורי ההשכלה וההתחכמות, כח השכל ההיולי העצמי הנטוע ומושרש בעצם הנפש, וכח המשכיל שהוא גילוי הנפש שבא בהמשכה געלמת להיות מקור לשכל גלוי. וזהו השמים מספרים. דמספרים אין הכוונה כמאן דמשתעי ספור דברים, שהוא הידיעה המוחשית דמלאה הארץ קניניך, אלא דנהרין ונצצין בהב' אופני ודרכי ההשכלה דאו"י ואו"ח. דהנה כתיב* שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר. דשאו מרום עיניכם ר"ת שמע, שהוא כמו שמע ישראל א איד דער הערט דהוי' אלקינו דכחנו הוי', שנש"י הם למעלה מן הטבע וההנהגה אתם הוא בדרך למעלה מן הטבע, ה' אחד, אחדות הבורא ב"ה. בכל הנבראים, היינו דכל הנבראים מורים על האחדות, הנה ההשגה מזה הוא בשאו מרום עיניכם, דכאשר מוציא עצמו מן הגשמי' החומרי' או הנה הוא בא לידי ראיית האמת דמי ברא אלה שהם צבא הארץ. והמוציא במספר צבאם הוא הידיעה וההשגה בצבא השמים, והיינו דכללות הבריאה אפילו צבא הארץ שהם קיימים רק במין ולא באיש, הם ג"כ מכריחים אשר מלבד החיות

ובזה יובן : ראה ג"כ סידור ע"פ זה. פיה"מ מהדו"ב פ"י.

המאיר ובאור : כנראה טעה המעתיק, וצ"ל : חסאיר וחב' באור.
ונת"ל : סכ"ז.

דחנה כתיב : בהבא לקמן ראה ג"כ סי' החקירה להצ"צ ח"א. רשימות ע"פ זה מהצ"צ (נדפסה בטר"ס הוספות לס' דרך אמונה. פאלטאחא, תרע"ג). המשך מים רבים תרל"ו ס"ל.

האלקי המלוּבש בכל נברא להחיותו, הנה ישנו אור וחיות אלקי בלי גבולי שהוא המנהיג ומחי' את כל הנבראים, כי החיות האלקי המלוּבש בכל נברא הוא מוגבל, שהרי בגוף מוגבל אי אפשר שהחיות שבו יהי' בלתי מוגבל, וא"כ הרי הי' צריך להיות הפסק ושינוי, ומוזה שהם קיימין במין הי' הוראה דלבד החיות הפרטי שבא בהתלבשות בכל נברא הרי יש בו אור וחיות בלי גבולי, שכל זה אנו יודעים גם מצבא הארץ, אמנם זה מובן ומושג יותר מצבא השמים.

(ל) וביאור הענין הוא, דהנה כתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וגו', דהשמים וכל הגלגלים וצבא מעלה ה"ה כיום הבראם ממש, כדאיתא בירושלמי, והיינו דהגם דצבא השמים הם ג"כ נבראים מוגבלים, ומורכבים מגוף ונפש מוגבל, והם אפשרי ההפסד כמו צבא הארץ ממש, וכהכלל הידוע* דכל האפשרי במין אי אפשר שלא יבא, דכן הוא דבצבא הארץ מאחר דהכוונה העליונה בהם אשר יופסדו בסדר ואופן ההפסידות דגשמי, הנה לבד זאת דהם נפסדים באיש, הנה גם בזה שאינם נפסדים, פי' בזה שהם קיימים במין, הנה מ"מ הרי הם נחלשים, וכל זה הנא להיותם אפשרי ההפסד מצ"ע, משא"כ בצבא השמים שהכוונה העליונה בהם שיהיו קיימים באיש, הנה אף גם עם היותם בעלי גוף מורכב ואפשרי ההפסד, מ"מ הנה לא זו בלבד שהם קיימים באיש דאיש לא געדר בהם, אלא אף גם זאת דאופן קיומם הוא מה שהם חזקים כיום הבראם בלי שום שינוי והפסק כלל, ומה שארז"ל שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב, הרי דסוף סוף יופסדו, הנה ההפסידות הלזו היא מצד רצון הבורא שיהי' כך, והיינו דהפסידות זו מה שיופסדו בזמן אחד אין זה מענין ההפסידות דהוה ונפסד, כי ההפסידות דהוה ונפסד הוא אשר מראשית הויתו מתחיל להפסד, וכמ"ש הבחיי* שהתינוק מיום הולדו מתחיל להתייבש, והיינו שההפסידות היא תמידית, וכנ"ל* דכל ענין המציאות של היש הוא הפסידות העלמי, וצבא השמים שהם חזקים כיום הבראם, ובכל עת קיומם ברצון הבורא ב"ה אין בהם גם שינוי וחלישות כלל, דכשם שבענין הילוכם של השמש והירח והגלגלים הנה מיום שנתלו המאורות* עד היום אין בהם שינוי, כן הוא בכחם, דכחם עתה ככחם אז, א"כ הרי זה אשר לע"ל

בירושלמי : ריש ברכות.

וכהכלל הידוע : ראה מ"ג ח"ב פי"ג עיון ג'. עיקרים מ"ב פי"ה. רשימה שאו מרומ הנ"ל. — וצע"ק השיכות כאן.

וכמ"ש תבחי' : אולי הכונה למש"כ בפי' עה"ת בראשית א, כה. וכנ"ל : פי"ו (קונטרס עג).

מיום שנתלו המאורות : ראה ירושלמי ריש ברכות הנ"ל (וכי"ה גם בב"ר פי"ב, יג) אשר תולדות השמים : בכל שעה ושעה הן נראין כשעת יציקתן*. ומוסיף ע"ז ר' עזרי' אשר : יום נכנס ויום יוצא שבת נכנס ושבת יוצא . . בהבראם ביום עשות היא ארץ ושמים* — היינו שגם אופן הילוך תולדות השמים, אשר ביה תלוי המשך היום והשבוע וכר', לא גשתנה ונחלש כלל והוא כמו בהבראם וביום עשות אותם היא — (ולחנם נדחקו הפסרשים בכונת דברי ר' עזרי').

יופסדו, הנה הפסידות זו אין זה ענין ההפסידות, כ"א שכך הוא רצון הבורא ב"ה המקיים וכשיהי' רצון שיופסדו יופסדו במילא. וזהו דכתיב"י שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת כי שמים כעשן נמלחו וגו', ופרש"י"י דהגם שהם חזקים כיום הבראם הנה בבוא הרצון שיופסדו יופסדו ברבע אחד. אשר מזה עצמו מובן דאוסן קיומם עתה הוא בכח בלי גבולי, המחייב ומקיים אותם תמיד. דהנה הגלגלים הם גופים רבים, אשר כל אחד מהם יש לו הילוך וסבוב מיוחד מחבירו, ועם זה הרי כולם מכוונים לסדר אחד, להיות עתים וזמנים קבועים ומוגבלים דיום ולילה קיץ וחורף ושינוי אירים דקור וחום בארבע תקופות השנה, אשר בהכרח שישנו מי שהוא קושרם ומכריחם להנהיגה הזאת, ובהכרח לומר שהמקשר והמכריח אינו הנפש והכח שבתוך כל גלגל וכוכב, שהכח והנפש אשר בתוך כל גלגל וכל כוכב אי אפשר לו להנהיג רק אותו הגלגל ואותו הכוכב אשר הוא בתוכו, ולא שיתקשר ויתחבר על ידי זה עם גלגל זולתו, ולא עיניו יהי' הסדר והמשטר שישמור כל אחד סיבובו ויהי' שוקד על מקומו המיוחד לו, שיהי' נשמר הסדר תמיד בעולם ויפעלו כולם פעולה אחת תמידית. ולכאורה יש מקום לומר שהקושרם ומייחדם הוא הגלגל העליון הנק' גלגל היומי שכל הגלגלים קבועים בו, וא"כ נאמר דנפש הגלגל הזה הוא הסובבם כולם כאיש אחד על כוונה אחת. אבל באמת אי אפשר לומר כן, דהנה אמת הדבר אשר כל הגלגלים טובבים על הגלגלי היומי, אבל עם זה הרי אין זה שהם דבוקים ואדוקים בו כמו אברי האדם בגוף האדם, דבגוף האדם כל האברים אדוקים יחדו וכולם יחדו הם גוף אחד, אבל בהגלגלים אינו כן, שכל אחד ואחד מהם הוא גוף בפ"ע, והראי' שהם חלוקים זה מזה בסיבובם, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהיסודות"ה"ב גלגלים טובבים ממערב למזרח, ומהם טובבים ממזרח למערב, וידוע בהשבעה כוכבי לכת דכל אחד מהם יש לו מהלך ידוע ומוחלט בפ"ע, מהלך שאינו דומה למהלך חבירו, וא"כ א"א שיהיו כולם גוף אחד, דא"כ איך יסובב קצתו כך וקצתו כך, ובהיפך זמ"ז דזה מסבב ממזרח למערב וזה ממערב למזרח, א"כ בהכרח שהם גופים מובדלים זמ"ז, אלא שבקיבוץ כולם הם כאיש אחד, דגלגל זה כמו הראש וגלגל זה כמו העין, וכענין האברים בגוף האדם הנה כל אחד פועל פעולה מיוחדת, וכולם יחד הם אדם אחד,

והנה בבראשית רבה פ"י, ד דרש ר' אפס המזלות היו מהלכין דרך קצרה ובמהירות משחטא (אדם הראשון) סיבבן דרך ארוכה ובמהירות — וע"כ צ"ל דמדרשות חלוקות הן.

ובסדר"א פ"ז, ברכות (נס, ב, ע"יש בפרש"י), תודיה לתקופות (ר"ה, ה, א), רמב"ם הל' קדוה"ח פ"ט ה"ג, ובכמה ראשונים מוכח דלא נשתנה הילוך החמה והלבנה — וכשיטת הירושלמי, ודלא כהמדרש ב"ר.

(ולהקיר מערות דבש ח"א ד"א ודרוש טו, ואין משיבין על, הדרוש) — ואכ"מ. וזהו דכתיב: ישע"י נא, ו.

ופרש"י: אולי צ"ל: זפירושו.

זחנה הגלגלים: באריכות עדכ"ז בס' החקירה להצי"צ ח"א פ"ט ואילך. על הנגל: כנראה צ"ל: ע"י הנגל.

כן הוא בהגלגלים ג"כ בדוגמא כזאת, אלא שבגוף האדם הרי כל האברים דבוקים בו, משא"כ בהגלגלים הם גופים מובדלים זמ"ו, וא"כ אי אפשר לומר דנפש גלגל היומי הוא המסבבם, דהלא כל נפש מסבב את הגלגל שלו לפי חוקו אשר הטביע בו הבורא ית', אם ממערב למזרח או ממזרח למערב, וא"כ איך יסובבו כולם תמיד בסדר אחד ולכוונה אחת בלי שום שינוי כלל, כי א"א לגופים מובדלים שאין להם קישור וחיבור אחד לזולתו לא בגופם ולא בנפשם שיתאחדו כולם אל כוונה אחת, כמו שאי אפשר לאנשים נבדלים ורחוקים זה מזה שיבואו כולם למקום אחד בזמן אחד, או דכל אחד מהם יפעול פעולה מיוחדת ותתחבר עם פעולת זולתו, וע"י כולם יצורף פעולה אחת, דא"א הדבר כ"א כשיש מנהיג שמסדרם, אשר הוא חוץ מהם והוא המסדרם. וכן הוא בהגלגלים, דכל גלגל דנפשו מנהיג את גלגלו לבד, ואין לו שום קישור וחיבור עם נפש גלגל זולתו שגם הוא מנהיג את גלגלו לבד, ואעפ"כ הרי כולם מתנהגים ומתנענעים לכוונה אחת, עד שבין כולם יחד יושלם ההנהגה של קיום העולם, וא"כ בהכרח לומר שהקושרם יחד אינו הם, כ"א כח עליון נבדל מכולם, והוא כח הבלתי בעל גבול הקושרם ומייחדם, שאעפ"כ שהם גופים נבדלים זה מזה מ"מ הנה הכח הבכע"ג מחברם יחד לכוונה אחת. וזהו השמים מספרים, שמהשמים שהם גדולי הנבראים דקיימין באיש הנה אנו יודעים את כח הבלתי גבול. א"כ כל קיום הנבראים הוא מצד רצון הבורא ית', וכאשר הנברא מרגיש אשר כל מציאותו וקיומו הוא רק רצון הבורא יהי' בכחי' ביטול בעצמו, וה"ו כדוגמת הביטול בהאור מזה שאין מציאותו מעצמו כ"א ממקורו, רק שבנבראים הנה הביטול הוה נקרא ביטול היש, ובהאור שהוא מציאות רוחני נקרא ביטול בהמציאות שלו.

וזהו אין ערוך לך בעוה"ו, דמהעוה"ו שהוא מציאות יש הנה לבד זאת שאנו יודעים הענין דאין ערוך, הנה מצבא הארץ אנו יודעים דמלאה הארץ קנייניך, דהכל הוא אלקות. ואין זולתך מלכנו לחיי העוה"ב, שכללותו הוא בחי' אור שהוא מציאות רוחני, הנה מזה אנו יודעים כי מאד עמקו מחשבותיך, דאלקות הוא הכל, ובא בהשגה גמורה מצבא השמים. ובאמת הנה גם מצבא הארץ ג"כ אפשר לידע כי ישנו אור אלקי בלי גבולי, אבל מצבא השמים מושג יותר, ועיקר הגילוי יהי' לעיל, דאז הרי בהגשמי ממש יהי' נראה האמת כמו שהוא, דזהו ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד, שיהי' נראה האחדות האמיתי דאלקות הוא הכל.

שיחה

י"ט כסלו, תשי"ז.

דער טיפער אריינטראכט שטעלט בולט ארויס דעם הדרת־קודש־דיקן לעבן אין א תמונה חי'. מען זעהט די הייליגע געזיכט פון הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק די דורכדרינגליכע טיפע און שטריינגע אויגן, מען הערט די הערליך התעוררות־דיקע שטימע, און דאס מאַכט דעם ווייטן עבר פאַר א פרישן הוה.

ב.

היינטיקן י" און ח"י כסלו, האָב איך, ווי אַלע יאָהר — זינט מיר האָבן זוכה געווען צום גילוי פנימי או י"ט כסלו איז ר"ה לחסידות — זיך מסדר געווען אז אין די הייליגע טעג זאָל איך מאַכן שעות קבועות בכל יום ויום איבער צו טראַכטן און אָפּפרישן די זכרונות פון מיינע ימי הנעורים וימי האברכות אין ליו- באַוויטש שבליובאַוויטש, ווי אויך די זכרונות פון ליובאַוויטש שבגלות — ראַסטאַו דאָן — א משך פון פינף און דרייסיק יאָהר, תרמ"ה — תר"ף. געוויסע עניני חינוך וואָס הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק און מיינע מלמדים ר' יקותיאל, ר' שמשון, ר' ניסן און ר' שמואל בצלאל האָבן מיך מחנך געווען און די געוויסע חסידישע ספורים וואָס החסידים ר' אבא טשאַשניקער, ר' חנוך הענדל קוגעל און ר' מאיר מרדכי טשערנין

פון דער צייט — כסלו תרס"ב — וואָס הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט מיך מזכה געווען מיט זיין היי- ליגן בריף, או אונזער יום טוב יט כסלו איז דער יום טוב של ראש השנה פון חסידות, איז ביי די תלמידי התמימים נחלט געוואָרן אז מען בע- דאַרף זיך נעמען צו די דרכי עבודה לויט דער הוראה אז יט כסלו איז ר"ה פון חסידות, און עס איז נחלט געוואָרן אז פאר דעם יום טוב של ראש השנה פון חסידות בעדאַרף מען אויך האָבן די הקדמות פון ימי הסליחות און חודש אלול.

עס זיינען בא מיר דאָ פיעל פרקים מיט בעשרייבונגען און פארצייכענונג- גען פון יענעם ראש השנה של חסידות און פון די קומענדיגע יאָה- רן, זינט דער בריף פון הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק איז בעקאַנט געוואָרן צווישן עדת החסידים בכלל און תלמידי התמימים בפרט.

אַלע פאַרשטייען די אוממעגליכ- קייט צו בעשרייבן אין אותיות הכתב די אינערליכע איבערלעבונגען וואָס די קינדערשע און יונגענד זכרונות שאַפן. אין געוויסע מאַמענטן, אפילו וואַכעדיקערהייט, ווערט דער זעכציג יאָהריגער עבר א פריש־לעבעדיקער הוה מיט אַלע פרישע פרטים, און בפרט דער טיפער אריינטראַכט אין ימים ההם בזמן הוה.

(1) זע דעם בריף אין קונטרס ומעין ע' 15 און הייטער.

(2) די רשימה פון די האָס זיינען געדרוקט — זע „מפתח ספרי אדמ"ר

מהורש"ב" הוססה ב. שיחת חי אלול תשי"ה (לקוט כה) אות ג. ועוד.

(3) זע ספר השיחות ע' 29.

טליך אויפגענומען האָב איך ליב גע-
קראָגן פיעל מאָהל איבערצו'חזרין און
איבערטראַכטן, און לויט מיין קינדער-
שן פאַרשטאַנד פאַרטראַכטן זיך אין
דעם מוסר-השכל אַדער דעם מופת-
חותך פון דעם סיפור.

ג.

מיין ערשטער דרדקי מלמד איז גע-
ווען ר' יקותיאל, מיט זיינע ספעציעלע
איינדרוקספולע חינוך - ערקלערונג-
גען איבער די סיפורי התורה פון
חומש בראשית, אז די אַלע סיפורים
זיינען ניט נאָר דערציילונגען וואָס
עס האָט פאַסירט מיט אדם הראשון
און די הייליגע אבות, מיט די
שבטים און משה רבינו וכו', נאָר
דאָס איז א געוויסע איינוואַרצלונג
פון אמונת ה', אהבת התורה און
אהבת ישראל, וואָס מיט די דריי
הויפט-זאַכן לעבט א איד אָפּ זיינע
יאָהרן און איז מתחך דורות ישרים,
קינדער און קינדס-קינדער, בעלי
מדות חסידים.

די זריעה וואָס ר' יקותיאל מלמד
האָט פאַרזיט אין מיין קינדערשער
הערצל האָט ב"ה שטאַרק מצליח
געווען, אז יעדער סיפור פון סיפורי
החסידים האָט בא מיר געהאַט א
בעזונדער חשיבות, און בעזיצנדיק
אן ענטוויקלטן פאַרשטעלונגס חוש
האָט יעטווידער סיפור וואָס איך
האָב געהערט געשאַפן א לעבע-
דיגע בילד פאַרשטעלונג, אז איך
האָב אין מיין כח המדמה ווי געזע-
הען די פנימער פון די וועגן ווע-
מען מען האָט דערציילט די סיפורים.
ד.

אין פאַרשידענע זמנים איז מיר
אויסגעקומען צו דערציילן, לפעמים
בארוכה ולפעמים בקצרה, וועגן

האָבן מיר דערציילט, האָבן אויף מיר
שטאַרק געווירקט לטובה ולברכה.
אין מיינע קינדער יאָהרן, פון ר"ח
אלול תרמ"ט, האָב איך געלערנט
בא ר' ניסן סקאבלא, וועלכער איז
געווען א אויסערגעווענהליכער אי-
בערגעגעבענער און זעלטענער מחנך,
ער האָט מיר אַריינגעגעבן א חיות
פנימי אין די סיפורים וואָס החסידים
ר' חנוך הענדל און ר' אבא האָבן
מיר דערציילט.

די סיפורים זיינען געווען פערשי-
דענע, און ר' ניסן איז געווען א
שטאַרקער מדייק אין סדר. האָט ער
די סיפורים איינגעטיילט אין געוויסע
מחלקות: א) סיפורי הרביים אין צוויי
טיילן: 1) סיפורים וואָס די רביים
האָבן דערציילט וועגן רביים. 2)
סיפורים וואָס חסידים האָבן דער-
ציילט פון זייערע און אַנדערע רביים.
ב) סיפורים וואָס חסידים האָבן דער-
ציילט וואָס זיי האָבן געהערט פון
זקני החסידים לדורותיהם. ג) ספורים
וואָס האָבן א שייכות לחיי הרביים
ובני ביתם והנהגתם, וואָס זיי האָבן
אַליין געזעהן און איבערלעבט די
אזוי גערופענע „בדידי הוה עובדא“
סיפורים. און אָט די אַלע סיפורים
זיינען בא מורי ר' ניסן געווען מיט
א זעלטענעם סדר.

יעדער מלמד וואָס האָט מיט מיר
געלערנט און דערציילט סיפורים פון
מיינע הייליגע עלטערן, אבות
החסידות והחסידים, האָט בא מיר
געהאַט א געוויסע חשיבות, און ועל
כולם איז געווען מורי ר' ניסן. זיינע
מסודרדיקע קלאַרדייטלעכע סיפורים
האָבן אויף מיר געווירקט, אז חוץ
דעם וואָס איך האָב דעם סיפור פינק-

תוכן פנימי פון פערשידענע חסיד'ישע אָדער רבי'שע ספורים, וואָס יעדער סיפור איז א געוויסער חלון וואָס דורך איהם שיינט אַריין דער אור העבודה פון דעם שמש החסידות, וואָס דער אור מאַכט ליכטיג אין אַלע פינסטערע ווינקעלעך פון די נגעי בני אדם.

ה.

השי"ת זאל אונז אַלעמען , את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, דעם כללות קהל החסידים , חסידי חב"ד, חסידי חג"ת וחסידי גהי"ם, בעגליקן או מיר זאלן אַלע זיין עובדי ה' על פי תורת החסידות חב"ד, אין דער עבודה שלמה פון תורה, תפלה און קיום המצות, און מדות טובות באמת.

אין די קינדער יאָהרן האָב אין געהערט בשעת די חסיד'ישע התועדות'ן פלעגן זקני החסידים זאָגן: לחיים! השי"ת זאל זיך אויף אונז מרחם זיין אז אויף דער עלטער זאל מען ווערן בעלי עבודה, לערנען מיט א דר"ך ארץ פאַר דעם נותן התורה, דאָוונען מיט א געוויסן דער-הער אין דעם דע לפני מי אתה עומד, און אז מען לערנט חסידות פארן דאָוונען ווערט מען באמת צו-בראָכן פון דער התבוננת כללית , ווער עס שטייט און פאַר וועמען מען שטייט.

ו.

חסידים בכלל און חסידי חב"ד בפרט האָבן מנהגים מיוחדים, איינ-געפונדעוועטע מנהגים פון קדמונים, יעדער מנהג האָט א טעם פנימי, חסידי חב"ד זיינען פנימיות'דיקע בעצם מהותם, ממילא זיינען די מנהגי חסידי חב"ד מנהגים פנימיים .

מיינע איבערלעבונגען און זכרונות פון די גאָר יונגע קינדער יאָהרן, איך בין געווען אזוי אַריינגעטאָן אין די ציורים פון די דערציילונג-גען, אדער ריכטיגער געוואָנט, די רערציילונגען זיינען בא מיר געווען אין פאַרשטעלונגס ציור, אז איך זעה ווי מורנו הבעש"ט אָדער דער מעז'ריטער מגיד, אָדער רבינו הוקן , הוד כ"ק רבינו האמצעי, הוד כ"ק אאזמ"ר הרה"ק צמח צדק אָדער הוד כ"ק אאזמ"ר הרה"ק מוהר"ש זיצן און ריידן און דערציילן און איך הער און זעה זייערע הייליגע פנימ'ער, די אַלע סיפורי הקודש וואָס איך האָב געהערט פון די אויבנדערמאָנטע חסידים און מיינע ליבע מלמדים אין די גאָר יונגע יאָהרן האָבן בא מיר געשאַפן א געשמאַק צו אַריינ-טראַכטן טיפער אין די סיפורים , ביז עס איז באַ מיר געוואָרן א שטאַרקע תשוקה, ווי איך האָב שוין דערציילט בא פערשידענע געלעגענ-הייטן, אז איך האָב אָנגעהויבן צו פאַרשרייבן וואָס איך האָב געהערט בא די חסיד'ישע יומי דפגרא פאַר-בריינגען.

א בעזונדער מקום חשוב אין מיי-נע פאַרצייכענונגען האָט בא מיר פאַרנומען די ענינים וואָס איך האָב זוכה געווען צו הערן פון הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק , נוסף אויף די סיפורים וואָס איך האָב זוכה געווען צו הערן פון כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה ג"ע. חבילות חבילות סיפורים האָבן זיך באַ מיר ח"ל צוזאַמענגעקליבן אין דעם משך פון די פופציג יאָהר וואָס איך האָב אָנגעהויבן מער אַ-דער ווייניגער אַריינטראַכטן אין דעם

ז.

אין דעם ענין פון עבודת התפלה איז בא חסידי חב"ד פאראן א סדר מסודר פון די גאָר אַלטע צייטן ווען שמש החסידות האָט אָנגעהויבן מאיר צו זיין בא חסידי חב"ד, ווען הוד כ"ק רבינו הזקן האָט זיך דעם ערשטן מאל אומגעקערט פון זיין רבי'ן המגיד ממעזריטש.

ווען הוד כ"ק רבינו הזקן איז גע- קומען דעם ערשטן מאל פון מעז- ריטש האָט ער געוואוסט אז נשמתו איז א נשמה חדשה, און נשמתו ווי זי איז אין אצילות העליון איז מאיר בגופו הקדוש בגלוי, און אז דאָס אַלץ איז צוליב דעם, אז ער — דער רבי — זאל מייסד זיין דעם דרך עבודה פון חסידות חב"ד. האָט הוד כ"ק אדמו"ר הזקן גע- זאָגט א תורה ברבים:

חסידים האַלטן פון פועל, פון טאָן ניט פון ריידן, דערפאר ריידן חסידי חב"ד ווייניג איבער די טעמי המנהגים, און אזוי אַרום האָט זיך בא חסידי חב"ד געשאַפן דער נוסח המורגל אין כמה ענינים, מיט דעם סגנון כללי: „בא חסידים בעט מען ניט“.

— אויף דעם וואָס איינער האָט געזאָגט אז מען בעדאַרף בעטן זעצן זיך — בא חסידים בכלל בעט מען ניט, אפילו אויף לימוד החסידות בעט מען אויך ניט, די חסידים משפיעים האָבן ניט געבעטן חסידים אז זיי זאלן לערנען חסידות, עלטע- רע חסידים און געוויסע משפיעים פלעגן נאָר ווייזן דעם אמת'ן אור החסידות והבוחר יבחר, וואָס מען האָט בא חסידים געבעטן און זאָגאַר געמאַגט איז די התעסקות בעבודת התפלה.

שמע ישראל, א איד דערהערט, אז הוי' אלקינו, דער דערהער. איז הוי' אויך אלקינו, און אלקינו איז הוי'. און אין דעם דערהער פיהלט מען די ידיעה והכרה עצמית פון הוי' אחד.

האָט מסדר געווען די מאמרים פון לקוטי תורה, האָט ער וועגן אייניגע מאמרים דערציילט אין וואָס פאר א זמן און בא וועלכער געלעגענהייט הוד כ"ק רבינו הזקן האָט געזאָגט די דאָזיגע מאמרים.

דער ספר לקוטי תורה וואָס איז געווען בא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק גע- מאַכט אויף זיי א רשימה ווי זיי זיינען מסודר אין ספר בית אהרן והוספות, און אויף אייניגע מאמרים האָט ער צוגעשריבן אין וואָס פאר א זמן האָט רבינו הזקן געזאָגט דעם מאמר.

חסידי הוד כ"ק רבינו הזקן האָבן אין משך פון פילע יאָהרן געחזר'ט אט די תורה ברבים מיט א בעזוני- דער געשמאַק און חיות פנימי.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט מיר דערציילט בשם הוד כ"ק אביו אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש, וואָס ער האָט געהערט מהוד כ"ק אביו הרה"ק צמח צדק, אז זקני חסידי רבינו הזקן וועלכע ער האָט געקענט בנערותו פלעגן חזר'ן די ערשטע תורות וואָס זיי האָבן געהערט מהוד כ"ק רבינו הזקן.

ח.

ווען הוד כ"ק הרה"ק צמח צדק

ט. אאמו"ר הרה"ק האט מיר דערציילט צוליב א טעם פון א זכרון כמוס וועגן דעם מאמר און, מזמן לזמן, אתי עמי כחמשים שנה וויל איך בזמנים שבוחר לברכת התעוררות דא מעתיק זיין א מאמר פון לקוטי וקליטה טובה, פלעגט הוד כ"ק תורה (ס"פ קדושים), וואס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לערנען דעם מאמר.

והדרת פני זקן, זה שקנה חכמה. שקנה היינו כמ"ש ותופשי התורה, דהיינו מי שתופס במוח הזכרון וחקוק על לוח לבו תמיד, כמארז"ל איזהו ת"ח כל ששואלין אותו דבר הלכה בו, שאז מצוה לעמוד מפניו גם בשעה שאינו עוסק בתורה, לפי שהקב"ה שוכן עוד בקרבו גם כשעוסק במילי דעלמא, מאחר שהתורה חקוקה במוח הזכרון שבנשמתו ועל לבו, ואורייתא וקוב"ה כולא חד (וע' בזהר ס"פ קדושים דפ"ז ע"ב) לזאת כל איש נלבב אשר ידבנו לבו וכלתה נפשו לדבקה בו ית' בתמידות ולהיות ה' שוכן בקרבו תמיד בלי שום הפסק ופירוד לעולם אפילו רגע א', יקנה לו התורה במוח הזכרון שבנפשו. שאז גם אם עוסק בצרכי הגוף הרי התורה היא בבחי' עלמא דאתכסיא שבנפשו שמאיר בו י' של שם הוי' שלכן בפרשה קדש לי כל בכור כתיב בה ולזכרון בין עיניך כנודע. ובזה יובן טעם למ"ש בהלכות תלמוד תורה בשם הספרי שמצוה על כל אחד ואחד לידע כל התורה שהן כל תרי"ג מצות ודקדוקיהן וכו', והיינו להמשיך אור ה' על כל תרי"ג כחות שבנפשו האלקית בפרטותיהן. וכמ"ש כולך יפה רעיתי ומום אין בך כולך דייקא, שלכן גם שרש המשכה זו למעלה כלול מתרי"ג. ונקרא בשם אדם ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. אך מחמת צוק העתים וקוצר רוח דעת המשיג ועומק המושג, עכ"פ לפחות ישתדל לקבל עוז ותעצומות לקנות ולחקוק במוח הזכרון שבנפשו ה' חומשי תורת משה אשר כתב מפי הגבורה שהן שרש כל התורה שבכתב ושבעל פה כולה כנודע שרבי עקיבא הי' דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. רק שהן בהעלם גדול בעלמא דאתכסיא, ומעלמא דאתגליא היא התורה שבעל פה עכ"פ לפחות יקנה ויחקוק סדר קדשים הנקרא חכמה בדברי רו"ל ומכפר עונותיו של אדם כמ"ש האריז"ל. (ועיין מ"ש ע"פ מפני שיבה תקום והדרת כו' סד"ה שחורה אני ונאווה).

י. זייער הסתלקות געזאגט דעם מאמר, לטעם פנימי איז דער סוף המאמר, מפני שיבה תקום, געדרוקט אין דעם מאמר שחורה אני. בא א געוויסער געלעגנהייט וואס איז בפרטיות מבואר אין יומן ג' כסלו תר"פ, האט מיר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געזאגט אז הוד כ"ק אבותינו רבותינו פלעגן לערנען אלע טאג א שיעור קבוע תניא, און האבן

אז מען זאל האבען מיט וואס צו דאווענן האָט מען במילא געמוזט פריער לערנען.

יב.

אין יופי רוחני זיינען פאראן גע- וויסע דרגות, אָט אַזוי ווי עס איז פאראן אין יופי גשמי. איינער איז אַ יפה תואר און דער צווייטער איז אַ יפה מראה, דאס זעלבע איז אין יופי רוחני אויך פאראן יפה תואר און יפה מראה. יפה תואר ויפה מראה אין רוחניות איז דער יופי אין תורה ומצות און מדות טובות. אַמאָל אַז מען האָט געגעבען סמי- כה אַ רב האָט מען אים ניט נאָר פארהערט אין יורה דעה נאָר אויך אין אורח חיים, עס איז ניט נאָר וויכטיג צו וויסען וועגען אַ טרפה'ן טאָפּ והדומה, דער עיקר איז אַז מען זאל וויסען אויב מען האָט אַ כשר'ה האַרץ און אַ כשר'ן מוח.

במשך הזמן זיינען, לסיבות מסיבות שונות, איינגעפאלען טעותים עיקריים בא אלו דמתקריין חסידי חב"ד. אלע וויסען אז חסידות חב"ד איז פארשטיין געטליכע פארשטאנ- דען — השגות אלקית, אָבער די השגות ההשכלה אין אלקות איז גע- ווען צוליעב א התעוררות הלב בשעת עבודת התפלה.

בא ליאָנער ערשטע חב"ד חסידים איז געווען א געוויסער וואָרט, עבודת התפלה איז עבודה שלב. אין האַרצן און מיט דער האַרץ. די חסידים בעלי עבודה זיינען אויך גע- ווען גרויסע בעלי השכלה, אָבער די כוונת ההשכלה איז געווען עבודת הלב.

געזאָגט אז דער לימוד און זאָגן אותיות פון תניא איז א סגולה צו דעם גילוי פנימי פון גר"ה, און לע- רגען דעם מאמר והדרת פני זקן אין לקרית איז מעורר קבלת הארת יחידה שבנשמה אין א פנימיות. יא.

דער סדר פנימי פון חסידים בעלי עבודה איז געווען אַז נאָכן דאָו - נען פלעגען זיי מאַכען אַ קנייטש- סמן אין סידור, אז ביו דעם קנייטש- האָט מען היינט געדאוונט בדרך החסידות, און דער דאוונען איז גע- ווען דער עמוד האור, באַ יעדער חסיד לפי ערכו ולפי מהותו, אין דעם טאָג טעגליכען לעבען.

חסידים האָבען געהאָט אַ עונג- פנימי אין עבודת התפלה, הגם די עבודת-ההכנה צום דאוונען איז גע- ווען אַ מרירות'דיקע, וואָס עס האָט זיך שטאַרק געוויינט אויפן ריחוק פון א דערהער - אלקי, א געטלי- כען געפיהל, אָבער דער דאוונען אַ- לייך איז געווען מיט אַ חיות. אין דאוונען האָט מען געפיהלט אַז מען לעבט, כשם ווי עס איז דאָ אַזעלכע וואָס דער סימן אַז זיי לעבען איז ווייל זיי עסען, אזוי איז געווען באַ חסידים דער געפיהל אַז מען לעבט פון עבודת התפלה.

זקני חסידי - חב"ד פלעגען דער- ציילען אַז באַלד ווי הוד כ"ק רבינו הזקן האָט מגלה געווען און מסדר געווען דעם דרך עבודה און השכלה פון חסידות-חב"ד, איז באַ חסידים געשאַפען געוואָרען אַ פאלקס וואָרט: אידן לערנען און דאוונען, חסידים דאוונען און טוען, און צוליעב דעם

(4) זע תורה אור פי ויצא ד"ה אם לא תדעי לך. תורת חיים פי ויצא ד"ה ורחל היתה פרק יא.

ועבודת התפלה און הן אין עבודה בפועל. מען טאָר ניט מצדיק זיין די אייגענע אשפה-דרכים, אדרבא מען מוז זיי אויסרייניגן בכל אופני הרייני-גונג, אויסשניידן אָדער אויסברען ברותחין און אויסוואַשן, ביו עס בלייבט ניט קיין זכר פון דעם פרי-ערדיקן לא טוב, און עס ווערט כולו טוב באמת.

אין די שיחות הקודש פון הרד כ"ק אאמור'ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הן אין די שיחות ברבים און הן אין די שיחות פרטיות וואָס ער האָט מיך מזכה געווען, איז דער אור החיים געווען אז חסידי חב"ד מדור דור האָבן גע-לעבט אין עבודת התפלה, מיט דעם זיינען זיי געגאנגען אין מאַרק, געליהען א גמ"ח דעם צווייטן, זיי-ער גאַנצער מהות איז געווען עבודת התפלה.

דער אויבערשטער זאָל העלפן מען זאָל זיין געזונד אין גשמיות וועט מען ממילא זיין געזונד אין רוחניות.

טו.

איינער פון די יסודות עקריים אין דרכי חסידי חב"ד איז געווען אז מען איז געקומען צום רבי'ן האָט מען גענומען א חיווק אין עבודה בפועל אין דרכי החסידות, אפילו גאָר גאָר פשוט'ע אידן חסידים האָבן מקבל געווען א חיות אין דרכי עבודה ופועל, און אָט דער דרך האָט די גאָר גאָר פשוט'ע אידן שטאַרק אויף-געהויבן און אַוועקגעשטעלט אין לעילא-ולעילאדיקן מקום און מדרי' חשובה באמת.

יג.

דער סדר החיים באַ חסידים איז פון קדמונים אָן געווען אין דעם תורה סדר, אז התחלת היום הויבט זיך אָן מבערב, ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, און מען זאָל דערהערן דעם אחד אין בקר בעדאַרף מען האָבן די עבודה פון ערב.

יד.

חסידים בכלל און חסידי חב"ד בפרט זיינען די אמת'ע חכמים צווישן דעם עם הנבחר, וואָס ווייסן ווי אויסצוגעפינען א מחלה רוחנית, און בענוצן אמת גוטע רפואות אין די צוויי אופני רפואה, אַפצושטעלן די התפשטות המחלה, הן אין דעם אבר וואו די מחלה איז און הן אז די מחלה זאָל זיך ניט מתפשט זיין אין אַנדערע אברים, וואָס דאָס איז דער עיקר ענין אין דער עבודה פון הכנת התפלה און עבודת התפלה.

די אופני רפואה צו א מחלה רוחנית איז בדרך דוגמא ווי די צוויי אופני רפואה צו א אבר גשמי, אויסשניידן דעם אָרט וואו די מחלה איז און מחזק זיין די געזונטע אברים אז זיי זאָלן מחזק זיין דעם אבר המקולקל.

חסידים זיינען בטבע תולדותם בעלי הרגש. מען בעדאַרף ניט אויסריידן בפרטיות און אַנווייזן מיטן גראָבן פינגער, זיי פאַרשטייען אויפן וואונק וואָס מען מיינט, נאָר אפטמאַל מאַכט מען זיך תמואָטע.

דרכי החסידים איז צו זעהען אין דעם צווייטן זיינע מעלות, הן אין עבודה און הן אין מדות טובות, און אין זיך די חסרונות, הן אין לימוד

טז.

א טובה טאָן א אידן בגשמיות
איז העכער ווי פאַרשטיין א טיפן
ענין אין לערנען, און מכל שכן אז
מען טוט א אידן א טובה אין רוחניות,
אין עסק התפלה און דרכי החסידות
והחסידים און אהבת ישראל.

עס איז ידוע וואָס דער בעש"ט
האָט געמאַגט אהבת ישראל, אז
אפילו א אידן וואָס מען האָט קיינ-
מאַל ניט געזעהען זאָל מען אויך
ליב האָבן און טאָן לטובתו מיט א
פנימיות'דיקער איבערגעגעבנקייט.

פון א לב שמח מיט וואָס א איש
פשוט איז מקיים א מצוה אָדער
הנהגה טובה האָט דער אויבערשטער
מער נחת ווי פון חכמה דאצילות,
און דורך דעם איז מען מעלה אצ"י
העליון.

מען האָט גערעדט' אז — צווישן
י"ד און יט כסלו איז די לידה. די
התחלה איז פון י"ד — יט כסלו
איז דער ברית. באַ א ברית זאָגט
מען זה הקטן גדול יהי, דורך וואָס
ווערט די הגדלה דורכן דאָוונען .
עס איז שוין צייט צו ווערן גדולים,
ארויס פון די קטנות.

געלויבט השי"ת עס איז שוין
זעכציג יאָהר אז איך האָב געזעהען
בעלי עבודה חסידים. עס זיינען גע-
ווען בעלי עבודה מיט א הקדמה
און אָן א הקדמה, אָבער אַלע אָן א
קנאַק מיטן פינגער, אָן התפשטות,
אָן רעש.

חסידים פלעגן גיין פאַרן דאָוונען
אין וואָסער, ניט נאָר צוליב א
טבילה המוכרחת על פי נגלה, נאָר

חסידים, הן חסידי חב"ד און הן
חסידי חג"ת, האָבן מיט א בעזונדער
חסידישער אהבה און גוטברודער-
שאַפט מחבב געווען און מייקר גע-
ווען די חסידים וואָס פאַרן צו רביים.
און אָן אַ חסיד פלעגט קומען פון
רבי'ן , בלא פלוג צי א חב"ד
צי אַ חג"ת חסיד, און בלא פלוג
פון דעם מהות עצמו פונעם חסיד,
צי אַ למדן צי אַ איש פשוט, איז
דער חסיד האורח פלעגט זיצן בראש
החבורה און דערציילן וואָס ער האָט
געזעהען באַ דעם רבי'ן אין עניני
חסידות ועבודה, און חסידים —
רבנים לומדים, מלמדים בני תורה
ועבודה — האָבן זיך משתתף גע-
ווען אין דער מסיבה.

אין יעדער חסיד לפי מהותו האָט
די נסיעה צום רבי'ן פועל געווען
א פועלה פנימית לפי מהותו, און
יעדער לפי ענין מהותו, איז געווען א
עובד ה' מיט א חיות פנימי, און
דאָס האָט אין יעדער חסיד גע'פר-
עלט א עילוי, און אזוי זיינען אַלע
חסידים עובדים געוואָקסן מדרגא
לדרגא.

אַמאָל איז געקומען א פאַלאַצקער
קרעמער, א איש פשוט, צום על-
טער זיידן, הרה"ק צמח צדק, האָט
דער רבי געזאָגט צו זיין זון הרה"ק
מוהר"ש ער זאָל פרעגן ווער ער
איז, ווען הוד כ"ק הרה"ק מוהר"ש
האָט אים געזאָגט ווער דער איד
איז, איז כ"ק הרה"ק צמח צדק
שטאַרק פאַרוואונדערט געוואָרן און
געזאָגט כמה גדול כחה של עבודה
בפועל מיט א אמת.

אבל לא עלה בידו, והי' בצער גדול מזה.

פעם בהשכמה הלך הרה"ק צמח צדק להתפלל לבהכנ"ס של הוד כ"ק חותנו אדמו"ר האמצעי זצוק"ל לה"ה נבג"מ זי"ע, ובעברו דרך השוק פגע באחד מאנשי השוק, ר' מרדכי אלי' שמו, איש פשוט וירא שמים, נהנה מיגיע כפו במסחר השוק, והיום הי' יומא דשוקא, ויבקש האיש מאת הרה"ק צמח צדק להלוות לו גמ"ח איזה רו"כ עד הערב או מחרת בקר, כי ביום הזה הוא יכול להרויח בשוק, ויענהו הרה"ק צמח צדק כי אחרי התפלה כשיחזור לביתו יכנס אליו ויתן לו את הגמ"ח.

כשנכנס הרה"ק צמח צדק לבית הכנסת נפל ברעיונו הקדוש המאמר ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, וגם המאמר גדול גמ"ח מצדקה, ויתבונן הרה"ק צמח צדק אשר לא טוב עשה שלא נתן תיכף להרמ"א הנ"ל את הגמ"ח שביקש, ויחזור הרה"ק צמח צדק לביתו ויקח את הסכום וילך אל השוק לחפש את הרמ"א, וביני לביני כבר נתקבצו אנשי הכפר עם עגלותיהם וסחורו-תיהם אל השוק ועלה לו בטורח רב למצא את הרמ"א ביניהם, וכשמצאו נתן לו את הגמ"ח ויחזור לבהכנ"ס להתפלל.

כשנתעטף הוד כ"ק הרה"ק צמח צדק בטו"ת ראה פתאום את הוד כ"ק רבינו הזקן בפנים צהובות ויאמר לו: הנותן גמ"ח לאיש ישראל בלבב שלם בלי שום פני, והעושה טובה לישראל באהבה כצווי ואהבת לרעך כמוך, שערי היבלי מעלה פתוחים לפניו.

צוליב א טהרה פנימית מיט א בקשה להשי"ת ער זאל רחמנות האָבן און זאל אים געבן א געפיהל אין עבודת התפלה בכלל און אין תיקון המדות בפרט.

ית.

בא חסידי חב"ד איז באַקאַנט א גאַר אַלטער עבודה וואָרט: השי"ת זאל געבן א לב טוב טאָן א טובה דעם צווייטן און מען זאל אויף זיך אַליין ניט פאַרגעסן.

יט.

אין יעדער ענין, הן אין עבודה פון לימוד התורה און הן אין עבודת התפלה, איז פאַראַן דער עיקרא ושרשא דכולא, און אזוי איז אויך אין עבודת חסידות חב"ד פאַראַן דער עיקרא ושרשא דכולא. דער גאַנצער ענין השכלה און השגה אין חסידות איז צוליב דעם אז עס זאל זיין עבודה בפועל, און די עבודה בפועל זאל דורכנעמען דעם גוף אז דער גוף זאל אַליין טאָן ווי מען בעדאַרף טאָן על פי דרכי התורה והחסידות.

כ.

ידוע הסיפור מכ"ק אאזמ"ר הרה"ק צמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע:

הוד כ"ק הרה"ק צמח צדק הי' רגיל לראות את הוד כ"ק זקנו רבינו הזקן אחרי הסתלקותו, בהקיץ או בחזיון לילה, והי' פותר לו את כל ספיקותיו בנגלה ובנסתר.

בזמן ידוע, ורבינו הצי"צ יושב סגור בחדרו ושוקד בלימודו, נתקבצו אצלו כמה שאלות שלא ידע להכריע בהן והשתוקק במאד לראות את הוד כ"ק זקנו רבינו הזקן כרגילותו,

פארבריינגען איז או עס זאל דער-
געמען.

נאך יעדער פארבריינגען איז גע-
ווען א בכנ. אשר על כן — מען
דארף ווערן א דאווענער, מען דארף
מאכן א קנייטש אין סידור, דאוונטן
דארף מען אינגאנצן נאר מען דארף
מאכן א קנייטש אין סידור, פון הודו
ביו ברוך שאמר א סטאנציע —
חסידים פלעגן אמאל פארן פערטע
קלאס און גיין צופוס, היינט איז די
מאדע מען פליהט מיט עראפלאנען
— פון מודה אני ביו הודו איז אויך
א גרויסע סטאנציע.

מען בעדארף אנהויבן גיין אין
חדר, מען בעדארף קליגער ווערן
וועט מען ממילא ווערן פרימער.

כב.

רבינו הזקן איז געווען א נשמה
חדשה, און דער בעש"ט האָט גע-
וואָלט אז דער זאָלער רבי זאל אים
ניט קענען ווייל ער איז שייך להמגיד,
וכשהי' בן ג' שנה והביאווהו להבעל
שם טוב האָט ער געהייסן עס זאל
שטיין הינטערן שטאָט גרייט א פור
אים גלייך אהיים צו פירן .
וכשהביאווהו להבעש"ט הניח ידיו הק'
עליו וברכו בברכת כהנים, און האָט
געהייסן גלייך אַוועקפאַרן, ואמר ער
איז שייך שום מעזריטשער מגיד.

• • •

השי"ת זאל ממלא ומקיים זיין אַלע
ברכות וואָס אידן בכלל און חסידים
בפרט ווינשן זיך בגשמיות וברוחניות.
השי"ת זאל געבן אידן ווי ער ביה
קען וועט ער זעהען ווי אידן וועלן
טאָן אין תורה ועבודה ווי זיי קענען.

כשסיפר הוד כ"ק הרה"ק צמח
צדק את הסיפור הזה לבנו הוד כ"ק
אאזמ"ר הרה"ק מוהר"ש — בשנת
תרט"ז — אמר לו:

מיט דעם וואָס מען העלפט א אידן
אין פרנסה, אפילו פארדיגען זיבעציג
קאָפיקעס אין א קעבל, עפנט זיך
פאר אים אַלע שערי היכלות העליונים.
בשנת תרל"ט סיפר הוד כ"ק
אאזמ"ר הרה"ק מוהר"ש את כל הגיל
לבנו הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק ויסיים:
מען בעדארף אפילו וויסן די וועג
צו די היכלות העליונים, נאר דאָס
מאָכט ניט אויס, דער עיקר דארף
זיין צו העלפן בלבב שלם מיט א
געפיהל, האָבן א געשמאָק אין א
טובה טאָן א אידן.

כא.

עס איז שווער צו ריידן ווי אזוי
דער היינטיגער דאָונען גייט צו ,
ווען מען מאָכט דעם קשר, דעם ד'
מיטן י' דאָונט מען פון פאַרנט, מען
זאָגט הודו וברוך שאמר און מען
איז שוין גרייט צו ברכו, מען גיט
א געשריי שמע ישראל און מען דאָ-
וונט שוין שמר"ע, מען איז ניט
מדקדק צו ענטפערן אמן יש"ר, מען
לייגט ר"ת'ס תפילין און עלינו זאָגט
מען שוין אין פאַליש, און אז עס
מאָכט זיך א געשמאָקער דברים
שמעס שטעלט מען זיך אָפ, אויף
דעם איז דאָ צייט.

מען בעדארף טאָן אין עבודת
התפלה אזוי ווי עס בעדארף צו זיין,
מען בעדארף אויך פארבריינגען, א
פארבריינגען איז ניט די בראנפען
מיטן פארבייסן, דער עיקר בא א

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס פח.

מאמר

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, ניו.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה

קונטרס זה בא בקשר עם סיום אמירת קדיש' בהסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ, וכולל מאמר ורשימה. מאמר זה הוא האחרון' בהמשך המאמרים שנדפסו ראש השנה זו שבת תשובה וכו', ונאמר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בש"פ תולדות תרצ"ד בורשא. הרשימה היא אחת מאלו' שכתבם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בחורף השי"ת.

* * *

כמה דעות במשך זמן אמירת הקדיש': כל ימי חייו, יב' חדש ויא' יום, שנה שלימה וגם חודש העבור בכלל, י"ב חדש, יב' חדש פחות שבוע, יא' חדש, יא' חדש פחות יום אחד. ואנו אין לנו אלא מנהג נשיאינו, ועי"פ הרשום בקטע מצוואת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע: בענין היא' חדש — להפסיק חודש ויום א' קודם. עדי"מ אם היא"צ הוא ב"י בשבט' יאמר קדיש עד ט' טבת ועד בכלל'. וכן הוא דעת רוב המכריע של אחרוני הפוסקים.

* * *

איתא בכתהאריו"ל' — והובא בפוסקים — כי אמירת הקדיש שייך ג"כ לעלית הנשמה ממדריגה למדריגה בג"ע עצמו. מובן מזה, אשר בסיום אמירת הקדיש די"א חדש מסתיים סדר עליות זה ומתחיל סדר חדש בעליות הנשמה, כי הרי ארו"ל אשר ת"ח אין להם מנוחה בעוה"ב כי ילכו מחיל אל חיל. מוכרח עי"פ זה, אשר כל אחד מהמקושרים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ עליו להוסיף עתה אומץ בחיזוק ההתקשרות שלו, לעשות חשבון בנפשו, ואליבי' דנפשי', מה עשה בזה במשך יא' חדשים אלו, למלאות את החסר, ועי"י האופנים שהורה נשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ — להתקשר ביתר שאת וביתר עז אתו עמו כלומר אליו, למען אשר גם הוא יתעלה בעלייתו.

המקדש עצמו מעט למטה — מקדשין אותו הרבה מלמעלה. מנחם שניאורסאהן ערש"ק ויגש אליו ויאמר בי אדוני', ה'תשי"א. ברקולין נ. י.

- 1) בענין אמירת קדיש דחתן על חמיו והוא רבו ראה בספרים שנזכרו בשדי חמד אסיפת דינים מע' אבלות אות קנז קנטי.
- 2) ממני סיבה — לא סיים כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ את ההמשך, לא באמירה ולא בכתיבה.
- 3) ראה ג"כ קונטרסי ב' ניסן, חג השבועות, חי אלול שנת השי"ת.
- 4) ראה על הסדר שבפנים מלא יועץ הובא בשד"ח אס"ד אבלות אות קסב. שו"ת מהרי"ק הובא בדי"מ טעע"ו סק"ט. שו"ת בית יצחק חיו"ד סקנ"ו בשם הרי"ש קלוגער. כלבו הובא ברמ"א יו"ד טעע"ו ס"ד. שו"ת ברכה שם בשם כנה"ג רמ"א שם סוף ס"ד. שד"ח שם אות קסב.
- 5) הוא היא"צ של אמו הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע. וראה קצויע סכ"ו ס"ו.
- 6) ראה ג"כ 'היום יום' ט' שבט תשי"ג.
- 7) שער הכהנות ענין הקדיש. פע"ח ש"ו סס"א בהגה"ה. ס"י הארז"ל קודם עלינו. ועוד.
- 8) סירוש שבו יומשך השמע מיוסף הצדיק (חז"א ר"ם ויגש).

מפתח:

159	מאמר כ"ק אדמו"ר הכ"מ
167	רשימת כ"ק אדמו"ר הכ"מ

בס"ד, ש"פ תולדות.

אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח. דבהגילויים דלעתיד לבא תהי' ההכרה בההשגה דהביטול דאפס בלתיך, ואז נראה דהוא יחברך גואלנו תמיד. דהנה ענין הגלות הוא בשני ענינים, שהשקר מכסה על האמת, והשקר נדמה לאמת. שהם ב' ענינים דבירורים ונסיונות* דבכל ענינים הגשמי' יש בהם ניצוצי טוב, וכללות ענין הגשמי הוא מה שהשקר מכסה על האמת. ולזאת הנה העבודה היא בדרך בירור, והיינו לדחות ולהסיר את השקר ולברר את הניצוץ בכל דבר גשמי כפי ענינו, דעי"ז הנה מעלה את הניצוץ הטוב שעולה למקומו. אמנם בענין הנסיונות אין בהם ניצוץ טוב כלל, והוא רק מה שהשקר נדמה לאמת, ע"כ העבודה היא בדרך שבירה ודחי' ולא בדרך בירור. ומפני ריבוי ההעלמות וההסתרים דזה"ג אין אנו רואים כי הוא ית' גואלינו תמיד. ולע"ל נראה דהוא ית' גואלינו תמיד.

ולתבין זה, וגם לתבין שייכות ענינים אלו דאפס בלתיך וגואלנו לענין התפלה בכלל ותפלת שבת בפרט, ילהק"ת מה שנתבאר לעיל דהאור הנמשך מן העצמות הוא בבחי' אין בעצמו. ופי' אין הוא ביטול, ונת' דהביטול דאור יש לבארו ולהבינו בכמה אופנים. הא' דביטול האור הוא ע"ד הביטול דהעדר תפיסת מקום, והב' דביטול האור הוא ע"ד הביטול דואין זולתך.

לא) והנה יש עוד אופן בביטול, והוא האופן השלישי בביטול האור דביטול זה הוא ביטול עליון הרבה מהביטול דאין זולתך, דהביטול דאין זולתך הוא מה שנוגע בהמציאות שלו. דבענין האור הוא מה שבלעדי העצמות אין מציאות אור, והיינו דמציאות האור הוא ע"י העצמות דוקא, דמ"מ יש מציאות שאינו העצמות רק שמציאותו הוא ע"י העצמות, וענין הביטול הוא רק בזה מה שאינו מציאות לעצמו, אשר בזה הוא יתרון הביטול באופן הב' שהוא הביטול דאין זולתך לגבי הביטול באופן הא' שהוא הביטול דהעדר תפיסת מקום. דהביטול דהעדר תפיסת מקום אינו נוגע בעצם המציאות שלו, כ"א בהתפשטות לבד, וגם זה הוא רק לשעה, והיינו דרק לשעה מתבטל ההתפשטות שלו, וכמו ביטול אור הנר לגבי אור השמש, שהביטול הוא רק בהתפשטות שאינו ניכר ובשקיעת החמה האור ניכר. או כחכם שאינו מדבר לפני מי שגדול ממנו, דבאמת הרי הביטול אינו נוגע בעצם ההתפשטות ג"כ, וכנ"ל במשלי דשרי המלוכה

דבירורים ונסיונות : להעיר מדי' כי מנסה תשי"ח (קונטרס ג). ועייגי' כ' דיה אחרי היא תלכו (לקו"ת פ' ראה ובס"ס דרך מצותיך להצי"צ) ודיה והאלקים נסה את אברהם היש"ת. ואילך.
וכנ"ל במשל : פכ"ח (קונטרס פו).

בעמדם לפני המלך הרי מתבטלים בהעדר תפיסת מקום, ובכואם למקומם הרי הם כמו שהיו בתחלה, א"כ הרי כללות הביטול הוא רק בהתפשטות ולפי שעה בלבד. משא"כ בהביטול דאופן הב', שהביטול נוגע בהמציאות שלו, ופועל בו חקיקה פנימית, וכנ"ל באריכות* בענין ההרגש בהנבראים דכל ענין קיום המציאות וחיות הנבראים הוא רק מצד רצונו ית'. אמנם לאחר כ"ז הרי מכל מקום ישנו איזה מציאות, רק שהמציאות שלו הוא ע"י מקורו. והאופן הג' בענין הביטול הוא שגם עם העצמות לא יש רק בחי' העצמות, והוא הביטול דמדריגת אפס בלתי, שגם עם העצמות אין מציאות אור כלל כי אם העצמות לבד. וביאור דבר זה הוא, דבענין ביטול הנבראים כתב רבינו נ"ע (ח"ב פ"א) הנה כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלקיננו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע כו' ממש. ומבאר בפרטי* ענין ביטול הנבראים אשר המורם מכל האמור הוא דגם בעת מציאות* הנה מהו מציאותו באמת הוא רק הכח האלקי המהווה אותו והיש הוא בטל במציאות ממש. ומוסיף לבאר (בפ"ג) מאחר שמבלעדי הרוחניות ה' אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראשית ממש, דהרוחניות הוא כח האלקי שהן האותיות דעשרה מאמרות אם בדרך ישר או בחילוף ותמורה כו', כמ"ש שם בארוכה. הנה מבלעדי רוחניות זו דהאותיות דעשרה מאמרות ה' אין ואפס ממש. ועוד זאת כי והרוחניות השופע* עליו ממוצא פי הוי' ורוח פיו הוא לבדו המוציאו תמיד מאפס ואין ליש ומהווה אותו א"כ אפס בלעדו באמת. דבכללות ענין זה ביאר רבינו נ"ע הכרח ענין ביטול הנבראים להיות כי מבלעדי הרוחניות ה' אין ואפס, א"כ העיקר הוא הכח האלקי המהווה. ועוד זאת כי הרוחניות השופע עליו הנה הוא לבדו המוציאו תמיד מאין ואפס ליש וכו' באמת. פי' דלבד הכרח ביטול הנבראים להיות כי מבלעדי הרוחניות היו אין ואפס, הנה מזה שהרוחניות השופע כו' הוא לבדו המוציאו תמיד מאפס ואין ליש הנה זה מכריח עוד באופן שהוא נעלה יותר על אופן הביטול הקודם המזכיר מטעם כי מבלעדו היו אין ואפס. וזהו אומרו א"כ אפס בלעדו באמת. והכוונה היא דרבינו נ"ע מבאר כאן ב' אופני ביטול. האופן הא' הוא מ"ש כי מבלעדי כו' ואפס, והוא הביטול הב' שנת"ל. ואופן הב' הוא מ"ש והרוחניות השופע וכו' באמת. ופי' באמת היינו לאחר הסרת השקר שמכסה על האמת. דכללות ענין הגשם הוא כיסוי על האמת הגמור שהיש הוא בטל במציאות. וכן הוא בהאור דהביטול דאפס בלעדו שהוא ביטול במציאות, ואינו נמצא רק העצמות. אמנם במציאות יש דלהיות דהכוונה העליונה בשביל עבודת הבירורים

וכנ"ל באריכות : שם פכ"ח.

בעת מציאות : כנראה הוא טעות המעתיק וצ"ל : בעת מציאותו.

והרוחניות השופע . . . בלעדו באמת : לשון התניא ח"ב פ"ג.

היא שיהי' נראה ליש ודבר, צריכים לומר דמה שנמצא במציאות יש הוא בטל במציאות ממש, אבל האור עם היותו מציאות רוחני מ"מ הוא בחי' אין לא בבחי' מציאות כלל כ"א כל מציאותו הוא העצמות. והוא אפס בלתי, שגם עם העצמות לא יש רק בחי' העצמות. והוא האופן הג' במדרי' הביטול דאור, דגם ביטול זה הוא מחמת שמציאות האור הוא רק ע"י הדביקות בהעצמות. ע"כ הביטול בהאור הוא שאינו בבחי' מציאות כלל, רק כל המציאות הוא העצמות. ונמצא דג' אופני הביטול דאור עם היות שכולם הם מפני דכללות ענין האור הוא ע"י דביקות במקורו, מכל מקום ה"ה חלוקים זה מזה, דאופן הא' שהוא הביטול דהעדר תפיסת מקום הנה הביטול הוא בהתפשטות ולא במציאותו, והביטול באופן הב' שהביטול הוא גם במציאות האור, והיינו שכל מציאותו הוא מצד מקורו, א"כ הרי ישנו איזה מציאות, רק שאינו דבר לעצמו כ"א מצד מקורו. והביטול דאופן הג' הוא ביטול במציאות דאפס בלעדו.

(לב) **אמנם** צ"ל בעומק יותר ההפרש בין הביטול דאופן הג', שהוא הביטול דאפס בלעדו, דגם עם העצמות לא יש רק בחי' העצמות, להביטול באופן הב' שהוא הביטול דואין זולתך, דכל מציאותו הוא רק מצד מקורו שהוא העצמות. דמאחר ששייך לומר ביטול הרי בהכרח שיש איזה מציאות דבר מה שהוא בטל, דאם לא כן הרי אינו שייך לומר שהוא בטל ה"ה אותו הדבר ממש. ואם הדבר שבטל הוא איזה מציאות רק שהוא עצמות הנה במה נחלק מציאות זו הבטל ממציאות העצמות שמציאות הנחלק בטל אליו. והיינו דאחר היות האור גילוי מן העצם, היינו שהוא חלק מן העצם הנה אז מובן במה הוא חלוק מאופן הב', לפי שהוא (אופן הב') רק מה שבא בסבת העצם וכל סבה ומסובב הרי המסובב בצד אחד מתייחס אל הסיבה, לפי שלולי הסבה לא הי' מציאותו כלל, ומצד השני להיותו מסובב ה"ה מציאות לעצמו, וענין הביטול הוא מה שמרגיש את סבתו, וא"כ הרי באמת הנה כל מציאותו הוא הסבה המסבבו ומביא אותו, אבל כאשר האור הוא חלק מן העצמות, דזהו פי' מה שגם עם העצמות לא יש רק העצמות, הנה לכאורה אינו מובן במה נחלק מציאות זה הבטל מאותו המציאות כולה שהוא בטל אליו. אך הענין הוא, כי הנה נת"ל (בד"ה כי חלק ה') כי כל אור יש בו ג' ענינים, מציאות קיום וגילוי. דמציאות הוא האור כמו שהוא כלול עדיין בהמאור, וממציאות זו נמשך הקיום והגילוי. וביאור הענין הוא, דהנה ידועי' שיש ג' מדרי' באורות. מדרי' הא' הן האורות כמו שהן כלולים באור אין סוף ב"ה שלפני הצמצום, והן העשר ספירות הגנוזות במאצילן, דע"ז אמר אנת הוא חד, דפי' חד הוא בחי' יחיד בעצם, והיינו דע"ס הגנוזות הן מיוחדות ממש באור א"ס, וגם הע"ס הן בתכלית היחוד ממש. וכידוע ההפרש* בין אחד ליחיד, דאחד הוא התאחדות הפרטים, והיינו

זחנה ידוע : ראה תו"א ס"פ נח. תו"ח נח ד"ה ויהי כל הארץ סייא ואלך.
 ד"ה פתח אליהו תשי"ב. ובכ"מ. ועייג"כ לעיל סכ"ו.
 דהכידוע ההפרש : ראה אמרי בינה שער הק"ש פ"ח. סה"צ להצ"צ כמסומן
 במפתח שפ. ובכ"מ.

מה שנעשה אחד לאחר שכבר נתגלו והיו פרטים נבדלים, ואחרי כן חוזרים ונכללים במקורן, הנה כשחוזרין ומתאחדים הנה התאחדות זו היא רק התאחדות הפרטים לבד, ונקרא בשם התואר אחד. אבל התואר יחיד הוא שמייוחד בעצם ממש. ויובן זה עד"מ מכח התנועה. דהנה בכל כח מכחות הנפש הרי יש הכח כללי שהוא היולוי, ובו כחות פרטים כלליים, היינו דכל כח הפרטי כולל כמה פרטים שהם ג"כ כחות רוחניים עדיק, אבל כבר הם פרטים ממש. אשר כן הוא גם בכח התנועה שהוא כח כללי, והוא מה שכל חי מתנענע, והוא כח היולוי על כל המיני תנועות שונות ומשונות הן בכמות והן באיכות, וידוע דכל היולוי הוא מושלל מכל הגילויים שבאים ממנו, אשר כן הוא גם בכח התנועה הכללי שעם היותו היולוי על כל המיני תנועות בכמות ובאיכות הנה הוא מושלל מכל מיני הגילויים הבאים ממנו. ויש כחות פרטים כלליים שמהם באים הכחות פרטים לפעול ולעשות אותן התנועות בכמה אופנים וציורים שונים, דכל תנועה הוא ציור פרטי משונה מזולתו, ובא מכח התנועה הפרטי שבא מכח התנועה הכללי שבחלק ההוא שבכללותו מתחלק בג' חלקי הגוף ראש גוף ורגל. שהם כחות פרטים כלליים. שבחלק הראש התנועה בקריצת עיניו קמיטת מצחו עקימת שפתיו נטיית ראשו אנה ואנה, ובחלק הגוף התנועה בכל האברים בכלל ובידיו בפרט בכמה פרטים שונים, הגבהת משא קלה או כבדה כתיבה וציור, וכל עבודת מלאכה ופועל, וברגל תנועת ההילוך ריקוד קפיצה ודילוג. שכל תנועה היא ע"י התפשטות כח מכח התנועה שבחלק ההוא העושה ציורי תנועה באופנים שונים ומשונים, והיינו שלפי צורך עבודתו ופעולתו בהפועל ההוא, הנה באופן כזה יהי גילוי התפשטות הכח מכח התנועה בשביל לפעול ולעשות העבודה והפועל ההוא, דבהכרח הדבר שבכח התנועה שבחלק א' מחלקי הגוף הנה גם הוא יתחלק לחלקים רבים בתנועות שהם ציורים שונים, וכמו בכתיבה הרי אינו דומה התנועה בכתיבו אות א' לכמו שכותב אות ב', שכל תמונה הוא ציור תנועה אחרת, וכן הוא בכל דבר של פועל ועבודה שבא בציורי תנועה שונים. וכל התנועות הללו עם היותם באים מהכח התנועה הפרטי, אבל עם זה הרי בהכרח שבאים מכח התנועה הכללי, להיותו הוא החי המתנענע, והוא כח היולוי על כל מיני תנועות באופנים וציורים שונים ומשונים, אלא שזה עצמו בא ע"י הכחות פרטים, ובהכרח הדבר שלא כל הכח כולו כמו שיוצא מכח הכללי הפרטי בא בגילוי בהתנועה הפרטית, היינו דגם אחרי עשותו התנועה נשאר מעט מה שלא בא בפועל. הנה כאשר הוא נח ממלאכת עבודתו ופעולתו הרי התפשטות כח התנועה הנשאר שלא בא לפועל הרי הוא חוזר לכתו הפרטי הכללי, הנה או נעשה אחד, להיות דהתאחדות זו הרי אינה אלא התאחדות הפרטי, והיינו לבד זאת דאחד מורה על דבר שלם המצטרף מפרטים, כמ"ש ויהי ערב ויהי בקר יום אחד שיום שלם כולל כלולי מהפרטים דלילה ויום, ואז נקרא בשם התואר אחד, הנה התואר אחד מורה על התאחדות הפרטים. אבל

יחיד הוא שמייוחד בעצמו, שאין שם הענין דכלל ופרט, והוא כמו כח התנועה הפרטי קודם שפועל ועושה שהוא מיוחד בכח התנועה הכללי. ועם היות שכת התנועה הוא נבדל משארי הכחות, שהוא עומד מוכן לפעול. דהנה נת"ל* דכחות הנפש הם אברי הנפש כמו האברים בגוף, ובגוף הרי בשר העקב עם היותו גם הוא כלי לאור וחיות הנפש כמו חומר המוח ומכל מקום אינו דומה כלל, ועם היות דחומר המוח הוא מעולה כל כך עד שמתאחד עם כלי השכל ממש, עד שע"י ריבוי התעסקות במושכלות נעשה הגדלה וצמיחה שמתגדל חומר ממש, ומ"מ הוא חומרי ולא רוחני הגה כן הוא באברי הנפש, דעם היות דכח התנועה הוא כח היותר אחרון בכחות הנפש, מ"מ הוא כח רוחני, אלא שאינו דומה לכח היותר עליון שבאברי הנפש שהוא כח השכל, דבהתגלות השכל בא* ע"י יגיעה לפי שבא מלא מציאות אל מציאות, ומלא מציאות הוא ע"י יגיעה כדוגמת הוצאת האש מצור החלמיש שהוא ע"י הכאה בכח. ובכח התנועה שהוא כח האחרון באברי הנפש, עם היות שהוא ג"כ מלא מציאות אל מציאות, הוא בא שלא ע"י יגיעה. וטעם הדבר לפי שהוא כבר מציאות העומד מוכן לפעול, אבל עם זה הוא כח רוחני שגם הפרטים מיוחדים בהכלל ביחוד גמור. והדוגמא מזה יובן למעלה בע"ס הגנוזות במאצילן שהם כלולים בעצמות המאציל ב"ה בבחי' יחוד בלי שום מציאות לעצמן כלל. וזהו אנת הוא חד בבחי' יחיד, ולא בחושבן, דהגם שהם ע"ס מ"מ אינם בחושבן עשר, להיותם בטלים ומיוחדים באור אין סוף ב"ה, וגם הם בבחי' אחדות ממש זה עם זה, ואינו שייך לומר שם חשבון הע"ס. והמדרי' הב' באורות הוא המשכת והתגלות האורות לאחר הצמצום, שהן הפרשת הארה מאור א"ס המאציל בבחי' ספי' פרטי, דכל ספירה וספירה יש לה קיומה וענינה לעצמה במציאות ניכרת, ואינו דומה למדרי' הא' דעם היותן ע"ס אבל ולא בחושבן כנ"ל, ואינן אלא רק מציאות בלבד, אבל במדרי' הב' ה"ה ספי' פרטי' מה שכל אחת מהן יש לה ענינה וקיומה הפרטי במה שהיא, ומ"מ איתמר בהו ע"ס בלי מה, שהן בלי מהות עדיין. ועם היותן בלי מה, הם מ"מ קיימים בקיום פרטי במה שהוא. וזהו אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, דלהיותה בחי' החכמה לכן נקראת חכים, אבל אינה חכמה ידיעא להיותה בלי מה עדיין. והמדריגה הג' באורות הן האורות המתלבשים בכלים, שבאים בבחי' תפיסא והתלבשות ממש בכלים, עד שנעשים כפי מהות הכלים, שהוא ענין הגילוי.

(ג) וזהו הג' מדריגות באורות. הא' הן האורות כמו שהן כלולים במקורן ואינו אלא מציאות בלבד. ופי' ענין מציאות זו הוא מה שאינו

דהנה נת"ל : סט"ז (קונטרס סד).

השכל בא : ראה לעיל סכ"ו — כ"ז (קונטרס סו).

מציאות בלבד : אולי הוא טעות המעתיק וצ"ל : מציאות אחת בלבד. וראה

תרי"א ס"פ נח (יו"ד, ע"ד) : דבר א' ממש. — וראה לקמן. רפ"ג ששם צ"ל : מציאות בלבד.

לא העצמי, להיותו כלול בהעצם, וכל כלול ה"ה מציאות, אבל כל מציאותו הוא רק מה שאינו העצמי, וכשם שאינו העצמי הנה כמו כן אינו כמהות וזולתו, פי' דכשם שאינו כמהות הדבר שהוא כלול בו הנה כמו כן אינו כמהות עם מי שהוא כלול, א"כ כללות מציאותו הוא מה שאינו לא הא ולא הא, ומ"מ ה"ה מציאות, ובהכרח דבמה שהוא הנה הוא יסודי ועקרי, והיינו דעם היותו אינו בלתי מציאות כלל דהרי משום זה שייך בו לומר שהוא כלול, ועם היותו מציאות מ"מ אינו עדיין אותו המציאות שיהי' סותר לזולתו וזולתו יהי' סותר לו, אבל עם זה הנהו כבר אותו המציאות אשר במה שהוא הוא יסודי ועקרי, דזהו מציאותו ומהותו. והב' הם האורות המתגלים, ועם היותן מציאות פשוטות עדיין, אבל הם קיימים בציור מפורט כל ספירה במה שהיא, והג' הם אורות גלויים מתלבשים בכלים מכלים שונים, כל ספירה וספירה בהכלי פרטית שלה. ומובן דהמדרי' ג' אינו בערך כלל לגבי האור כמו שהוא במדרי' מציאותו, היינו האופן הא' שבאורות, וכמו בכחות הנפש בכח השכל שבא בהשגה גמורה בהבנת דבר גשמי בחכמת המעשה, הרי אור שכל זה דחכמת המעשה אינה בערך כלל לגבי אותו אור השכל שבחכמת הנפש, ומכל שכן לגבי עצם אור השכל כמו שהוא עדיין בכח השכל ההיולי העצמי הנוטע ומושרש בעצם הנפש. אמנם זהו בהאורות בכלל, וכן הוא בכל אור בפרט, דיש בו ג' ענינים הנ"ל, מציאות קיום וגילוי, שבכללותן הן ג' בחי' נקודה קו ושטה דנקודה הוא בחי' העצמות שלמעלה עדיין מבחי' המשכה וגילוי, וכמו הנקודה שאין בה עדיין התפשטות אורך ורוחב, וכמו אות יו"ד שה נקודה, ועם היות דביו"ד הרי במילואו יש בו ו"ד שהם אורך ורוחב, דו' מורה על האורך וד' מורה על הרוחב, אמנם זהו בהמילוי שהוא העלם, והיינו דבהנקודה הכל בפשיטות עדיין, ולכן הנה נקודת השכל באפשר להסבירה בכמה אופנים להיותה בבחי' פשיטות עדיין, והקו הוא המשכה וגילוי, רק שהוא בחי' המשכה היולית עדיין, והיינו דהקו עם היות ש בו פרטים בהתגלות, מ"מ ה"ה בבחי' פשיטות עדיין ובבחי' התאחדות. דהנה ענין הקו בדרך כלל הוא בחי' האורך שהוא בחי' הגילוי, אמנם בזה גופא יש ב' אופנים. הא' מה שפרט אחד בא בהמשכה והתגלות ממדרי' למדרי', וכמו בהשפעת השכל מגדול לקטן, דאותו הענין הפרטי שמשפיע לו מלבישו במשל או באיזה ענין מה שהוא בערך המקבל, והיינו דע"י המשלים והענינים יבין את הענין הפרטי ההוא, אשר כל ענינו של המשפיע הוא להוריד את המושכל בהפרט ההוא מדרגא לדרגא ומלבישו בעוד משל עד שיהי' הענין מובן גם לבעל שכל קטן ביותר, והב' שהקו הוא רק התגלות הפרטים שבנקודה, והיינו דכל התעסקותו הוא בגילוי הפרטים, ולא בהבאת הפרט לידי השגה והבנה, והוא ע"ד המשנה שהם ענינים פרטים שאינם בבחי' השגה עדיין, עד שמתבארים

שאינו לא העצמי : לכאורה צ"ל : שאינו העצמי. וכמושיכ בשורה שלאח"י.
 כמהות עם : כנראה הכונה : כמהות (בפי"ע) עם. ואולי הוא סעות המעתיק
 וצ"ל : כמהות אחר עם.

אח"כ בגמרא בריבוי סברות והשגות שונות, אבל המשניות עצמן הן התגלות הפרטים שבהנקודה, דהיינו תורה שבכתב, דכל מצוה ומצוה כמו שהיא בתורה שבכתב היא בקיצור ונקודה, והמשניות הם מגלים פרטי הנקודה, וההפרש בין ב' אופנים אלו, דבאופן הא' הרי הקו הוא המשכה וגילוי פרטי מוגבל כמו שבא ויורד מדרגא לדרגא עד שיוכל להתקבל לבעל שכל קטן ביותר, והאופן הב' עם היותו קו שהוא אורך אבל הוא כעין קו העשוי מנקודות, והיינו דעם היותו קו המגלה פרטי הנקודה, אבל גם הפרטים הם בבחי' פשיטות ובבחי' היולי עדיין, כמו פרטי המשנה, הגם שהם התגלות הנקודה דתורה שבכתב אבל גם הם פשוטים עדיין, אשר זהו השקלא וטריא בהסברו' שבגמ' להגביל הפרטי' המבוארי' בהמשנ', והיינו דכל הפרטים הרי ישנם כמו שכלולים בהנקודה, והקו מגלה הפרטים, אבל עם זה הנה הפרטים המתגלים ע"י הקו העשוי מנקודות הם בפשיטותן עדיין, ומ"מ הרי אינם בדומה להפשיטות של הפרטים כמו שהם בהנקודה, ויובן זה עד"מ חכם גדול שהוא מופלא בחכמה, הרי מבין ומשכיל בכל דבר חכמה בההפשטה שבה, ובפרט מי שכל עיקר התעסקותו במושכלות הוא בשכל מופשט, וכנ"ל בההפרש דחכמת המעשה וחכמת הנפש שהם גדרים מיוחדים דהלבשה והפשטה, ובחכמת הנפש גופא מעיין בעומק חכמתו בענין הנפש במציאות מהותו ולא במהות מציאותו, דמהות מציאות זהו כמו שהוא ביחס אל הכחות, ונת"ל דבנפש הנה הכחות הם אברי הנפש בדוגמת אברי הגוף, ושייך בו מעלה ומטה, אבל מציאות מהותו הוא למעלה מהתיחסותו אל הכחות, והוא שכל מופשט, והגדר דשכל מופשט הוא דב' שכלים גם הפכים יכולים להתערב, ועם היות דשכלים מופשטים יכולים להתערב, עם זה הרי בכל אחד ואחד מהם הרי יש בהם הפרטים שלהם, הנה כאשר החכם מופלא יגלה המושכל ההוא כמו שהוא אצלו הרי גם הפרטים שבהמושכל הם פשוטים עדיין כפשיטות הנקודה, אבל עם זה הנה הנקודה היא רק מציאות הדבר בלבד, ומציאותו הוא רק באופן שלילי כנ"ל והפרטים עם היותם ג"כ פשוטים אבל כבר הם קיימים בקיום עצמי מה שהם, כלומר שהם בצירור מוגבל שהם פרטי מושכל מופשט זה אלא שהם עדיין פרטים פשוטים שגם הם יכולים להתבאר באופנים שונים, והשטח הוא גילוי האור שבא בפרט ובמוגבל, שהוא באופן כך וכך דוקא, וכבר הנהו מציאות פרטי אשר זולתו סותרו והוא סותר לזולתו, וזהו אפס בלתך. דאופן הג' בביטול האור שהוא אפס בלתך הוא נעלה הרבה יותר מהביטול באופן הב' שהוא הביטול דואין זולתך, דהנה הג' אופני ביטול הם בג' עניני האור, דבהביטול דהעדר תפיסת מקום הוא הביטול בהתפשטות לבד, דבענין האור הוא הביטול בהגילוי שהו"ע השטח, דכל ענין הגילוי הוא בשטח בלבד, וכמו ההפרש בין גילוי אור נר קטן או נר גדול ואבוקה, דנר קטן הנה גילוי אורו הוא רק בסמוך אליו ממש, ונר גדול הנה גילוי אורו הוא במרחב גדול יותר, והאבוקה מאירה למרחוק, וכל ענין הקירוב והריחוק הוא רק ענין שטחי, והיינו דהביטול הוא רק בההתפשטות לבד, והביטול באופן הב' הוא שהביטול נוגע גם בהמציאות שהו"ע הקו אשר הוא קיומו של האור,

והיינו דכל קיומו של האור הוא מצד מקורו, אבל לעצמו אינו מציאות כלל, כמו הקו שהוא התגלות פרטי הנקודה. והביטול באופן הג' שהוא הביטול דאפס בלתך, הגה ביטול זה הוא בנקודת האור שהוא עצם המציאות מהות האור, שהוא בבחי' גילוי מן העצם בהיותו עוד כלול בהעצם. א"כ מה שישנו הוא רק העצם בלבד. והיינו דכללות ענין ביטול האור הוא מפני התגלות המקור ודביקות האור בהמאור, אלא דבביטול זה יש ג' אופנים, שהם הביטול בג' הענינים דמציאות ונקודה, קו וקיום ושטח וגילוי שבאור.

וע"פ פי זה יובן מ"ש אפס בלתך גואלנו לימות המשיח. דרבינו נ"ע מבאר (בסל"ו) שימות המשיח הם תכלית ושלמות ברה"ע הוזה (ובסל"ז) מבאר דתכלית השלימות של ימות המשיח תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, להיות דבזמן הגלות הרי יש ב' מיני עבודה בעבודת הבירורים והעבודה דנסיונות, ובכדי שתהי' העבודה כדבעי הוא על ידי הקדמת העבודה דתפלה, שהתפלה סולם המקשר כל ענינים הגשמי' לאלקות ותפלת שבת הוא מעין הגילוי דלע"ל, כידוע בעניני' מזמור שיר ליום השבת, הגה ע"י העבודה בתפלת שבת דמיני' מתברכין כולהי יומין, באים לידי גילוי האמת כי הוא ית' גואלינו תמיד.

(ע"כ נמצא מהמשך זה)

ר ש י מ ה

— נרשמה ע"י כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחורף ה'שי"ת —

הערציל איז געווען א פראדוקט

פון דער ליובאוויטשער השכלה-שול וואס די רוסישע רעגירונג האט גע- גרינדעט אין ניקאָלאַי דעם ערשטנס צייטן.

די ליובאוויטשער צוואַנג השכלה- שול האָט א בעזונדער וויכטיקע דברי הימים אין וועלכן עס שפיגלט זיך אַפּ דער לעבנס-סדר אין די קליי- נע שטעטלאך אין די רוהיגע אידיש- וואַרימע היימען פון יענער צייט.

ב.

מיין חינוך, וואָס הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק האָט מיך מחנך געווען הויבט זיך אן אין די גאָר גאָר פריעסטע קינדער יאָהרן.

אינע פון די פיעלע הדרכות אין דרכי החסידות, בא חסידי חב"ד בכלל און בית רבי בפרט, איז צו מאַכן וויסן א קינד פון גאר גאר יונג אז מען בעדארף זיין געהיט פון זיין איבערקלייבעריש וואָס צו עסן אויך ניט איבערקלייבעריש אויף וואָס צו שלאָפן און זיין אימער ריין הן קערפערליך און הן אין קליידונג.

ג.

אין יאָהר תרמ"ג ווען הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק איז עובר לפני התיבה אַלע דריי תפילות, שחרית, מנחה ומעריב, ביים זיידן אין חדר, וואו אַלעס — די ספרים, כתבים, דער

א.

אין מיין יומן איז פאראן א אריי- כות'דיקע פארצייכנונג איבערשריבן עטלעכע מאָל, וואס מיין מוטער האָט מיר דערציילט אייניגע מאָל ווען איך האָב שוין געלערנט בא דעם דריטן מלמד ר' דובער ב"ר פסח, איבערגע- שריבן — ווייל איך האָב נאָך ניט געקענט שרייבן ביז איך בין אָנגע- קומען צו מיין מלמד ר' ניסן.

איך זאָג אז זייענדיק בא המלמד ר' דובער ב"ר פסח האָב איך ניט געקענט שרייבן, גוט שרייבן האָב איך נאָך ניט געקענט אפילו דאן ווען איך האָב שוין געלערנט בא ר' ניסן, אָבער איך אַליין האָב געקענט איבערלייענען — הגם מיט מאַטער- ניש — דאָס וואָס איך האָב אָנגע- שריבן.

שרייבן לערן איך זיך בא ר' הערצל בלומענטהאַל. וועמען מען האָט גע- רופן אין ליובאוויטש הערציל דער שרייבער.

בא אונדז אין חצר איז הערציל דער שרייבער געווען דער וואָס פלעגט ערליידיגן אלע זאכן וואָס האָבן גע- האָט א שייכות מיט דעם פריץ פון שטעטל, מיט דעם אוריאַדניק' און מיטן פריסטאָוו, וועלכע פלעגן אונדז מכבד זיין פון צייט צו צייט מיט זייערע וויזיטן.

1) דערמאנט אויך בשיחת כה שבט תרצ"ו (לקוט יג) אות ח.

2) וועגען עם — ס' השיחות קיץ הישית ע' 69.

3) נעמען טון סאליציי בעאמטע אין רוסלאַנד.

א געוויסע צייט אין טאָג זיין באַ
אים אין צימער.

ה.

אזוי זיינען געווען מיינע קינדער
חינוך יאָהרן פון יאָהר תרמ"ד ביז
מען האָט מיך אריינגעגעבן אין חדר
צום דרדקי מלמד ר' יקותיאל, וואָס
א חוץ לערנען עברי דערציילט ער
סיפורים פון תנ"ך מיט געוויסע ב"י
טעמ'טע דערקלערונגען וואָס מאַכן
רייך די קינדערשע פאַרשטעלונג.

מיין צווייטער מלמד, ר' שמשון,
האָט געהאַט א ברכה פון הוד כ"ק
אאזמו"ר הרה"ק צמח צדק או ער
זאל מצליח זיין אין ללמד תשכ"ר,
און די ברכה איז געווען מפורסם
אין בפועל ממש, ער איז אָבער גע-
ווען בטבע א שטארקער כעס'ן, און
כל חמתו פלעגט ער אויסלאָזן אין
שמיסן.

בשעת א געוויסן כעס אָנפאל האָט
דער מלמד געשלאָגן, שרייענדיק דער-
ביי: „בא מיר זיינען אַלע גלייך,
ניטאָ קיין בני-יחידים, קיין יחסנים,
ומורא רבך כמורא שמים". א טייל
חברים מיינע באַהאַלטן זיך אונטערן
טיש, א טייל אנטלויפן פון חדר,
איך און נאָך צוויי חברים חלש'ן.

נאָך דער דאָזיקער פאַסירונג זיי-
נען מיר, די געשלאָגענע תלמידים,
אייניקע וואַכן שטאַרק ניט געזונט
געווען, ביז מיר האָבן זיך ערהאַלט.
ו.

אין ליובאוויטש זיינען געווען אין
יענער צייט דריי דאָקטוירים .
אן אַלטער פוילישער דאָקטאָר, ווי-
קטאָר באַגאַראַדסקי, ער האָט גע-
האַט א אַרדן מיטן טיטול גענעראַל

שרייב-טיש און די איבעריקע מעבל
— איז נאָך געווען מסודר ווי בזוי
דעם זיידן בעלמא דין, פלעגט מיך
די מאַמע אַרײַנפירן און אוועקזעצן
אין איינע פון די גרויסע פאַטער-
שטולן, און אָנזאָגן מיר איך זאָל
זיין שטיל און פאַלגן וואָס ר' יוסף
מרדכי משרת' וועט מיר זאָגן.

דעם טאַטנס דאָוונען פלעגט מיך
מאַכן וויינען, נאָר איך פלעג זיך
שטאַרק היטן דער טאַטע זאָל ניט
הערן מיינ געוויין.

איך פלעג זיך היטן ניט צו פאר-
פעלן א אמן, שפרינגען קדוש און
זיך בוקן צו מודים.
ד.

מיינ מוטער האָט מיר דערציילט
אז איך פלעג דאָן אלץ פּרעגן וואו
איז דער זיידע און פאַרוואָס וויינט
דער טאַטע.

איך בין דאן געווען שטאַרק בלייך
און פלעג וויינען, איך בין בטבע
בתולדתי א שטאַרק פאַרשלאָסענער,
ניט ארויסצוווייזן מיינע געפיהלן,
און האָב שטאַרק ניט ליעב, ריכטי-
קער געזאָגט — פיינט, ווען מען לייגט
רחמנות אויף מיר.

מיינ מוטער האָט געזעהען ווי מיך
פאַרפאלגט עפעס א איבערליכער גע-
פיהל האָט זי ריכטיק בעגריפן אז
דאָס איז א פּועל-יוצא פון דעם טאָ-
טענס דאָוונען, און פון דאן אן האָט
זי מיך מעהר ניט געלאָזט זיין אין
דעם צימער בזמני התפלה.

דעם טאַטנס פאַרלאַנג איז געווען
— לויט ווי די מאַמע האָט מיר
דערציילט — אז ווען איך האָב ניט
בעדאַרפט עסן אָדער שלאָפן זאָל איך

שטארקט. איך בין דאן קראַנק גער-
וואָרן אויף וואוּווראטנעם טיף. די
עלטערן זיינען דאן געפארן אין יאל-
טא — קרים — ווען דער פאָטער
איז געווען לונגען-ליידענד — און מען
האַט מיך מיט גענומען אין יאלטא.
ז.

נאָך ר' שמשון מלמד, גיט מען
מיך אָפּ צום מלמד ר' דובער בר'
פסח — בערע פיישעס.

ר' דובער בר' פסח מלמד איז גע-
ווען א אור אייניקל פון דעם ליאַז-
נער מלמד, צו וועמען אין חדר הוד
כ"ק רבינו הזקן האָט אָפגעגעבן את
בנו הוד כ"ק אאזמר"ר האמצעי.

עס איז ידוע בקבלה מדור לדור
וואָס הוד כ"ק רבינו הזקן האָט דאן
געזאָגט צום ליאַזנער מלמד:

איך וויל מיט דיר בייטן א מצוה
אויף א מצוה. איך האָב א מצוה
ולמדתם אותם את בניכם, דו האָסט
א מצוה מפרנס צו זיין את בני
ביתך.

און האָט אים געבענטשט ער זאָל
מעמיד זיין תלמידים וואָס זאָלן
מצליח זיין אין תורה ויראת שמים.
בא ר' דובער בר' פסח לערן
איך זייער פליסיק, צוזאמען מיט
עטלעכע צוגעקליבענע פאסיקע
חברים, ר' שמואל דעם שרייבערס
און ר' בן-ציון משרת קינדער, וועל-
כע זיינען מיט א יאהר אָדער צוויי
עלטער פון מיר. זיי קומען יעדן
טאָג צום אכט-אוייגערדיקן מנין,
בריינגען מיט זייער אַנבייסן, און
האַלב צעהען זעצט מען זיך לערנען.
אין ליובאַוויטש זיינען דאן גע-
ווען פינף שוהלן, אונדזער שוהל

וואָס ער האָט באַקומען פון דעם
פוילישן גוט באַזיצער טשערקעט,
וואָס א גרויסער טייל פון אַרשער
אויפזאָג איז געווען שייך צו דעם איי-
גענטום פון דער פאָמיליע טשערקעט.
אין מיינע קינדער יאהרן איז דאָך
טאָר באַגאראַדסקי געווען א טיפער
גיינציק יאהריקער זקן. ער האָט גע-
לעבט אין זיין אייגענעם פאלאץ אין
פאלוואַרק (אחוזה) „קרויוניע“, און
פלעגט פון צייט צו צייט קומען אין
ליובאַוויטש, אין א חגא טאָג, אויס-
געפוצט אין זיין ארמיי מונדיר און
קוקן אויף אַלעמען פון אויבן אַראָפּ.
דער צווייטער דאָקטאָר, יערמאָקאָוו,
איז געווען דער דאָקטאָר פון וואַ-
לאַסט, א רוסישער, געווען א ראַיע-
לער מענטש, און האָט געהאַט זיינע
דרכי רפואה, ער האָט ליב געהאַט
דעם מעסער און רייסן ציינער.

דער דריטער, דער אידישער דאָך-
טאָר פון שטעטל, איז געווען ד"ר
יאַקאָבסאָן, זיין געהאַלט פון שטעטל
איז געווען 10 רובל א חדש, 5 רובל
פון הכנסת המרחץ, 5 רובל פון
ביקור חולים, 10 רובל פון חצר
און רייכערע בעלי בתים, און צוואַנ-
ציק קאָפיקעס א וויזיט. גאָר געהויי-
בענע בעלי בתים און דער חצר
פלעגן צאָלן פון פופציק קאָפיקעס
ביו א רובל א וויזיט.

ווען איך בין געווען גיט געזונט,
וואָס ר' שמשון מלמד האָט מיך צו-
ביילט, פלעגט ד"ר יאָקאָבסאָן קומען
יעדע דריי פיר טעג און געבן רפו-
אות.

אין משך פון אייניגע חדשים מיט
געוויסע רפואות האָב איך זיך פאַר-

ט.

אין א פארצייכנונג אין מיין יומן פון די שמחת הבר מצוה שלי אין פארשריבן אז הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק האָט געזאָגט אז הוד כ"ק אביו אאזמור"ר הרה"ק מוהר"ש האָט גע- זאגט בא זיין סעודת בר מצוה אז הוד כ"ק אביו הרה"ק צמח צדק פלעגט בא יעדער שמחה פון זיינס א קינד דערציילן דעם אופן הסדר ווי זיין שווער, הוד כ"ק הרה"ק האמצעי האָט זיך נוהג געווען און די סיפורים וואָס ער האָט געהערט מהוד כ"ק אביו רבינו הזקן, וועגן די מנהגים וואָס ער האָט געהאַט בקבלה פון כ"ק רבו מורנו המגיד ממעזריטש בשם רבו כ"ק מורנו הבעש"ט.

דאָס וואָס מען דערציילט איבער א סדר הנהגה פון הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' אין לבד זאת וואָס דאָס איז א הזכרת דבקות גשמתא בנשמתא עילאה איז די הזכרה אליין א צחצוה הכלי.

י.

הוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק צמח צדק האָט מחנך געווען את בנו, בן הזקונים, הוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק מוהר"ש אין א שטארק ברייטע הרחבה נאָך גאָר פון זיינע יינגסטע קינדער יאָהרין.

הוד כ"ק דודיי זקני האָבן געוואוסט אז אָט דעם קינד איז הוד כ"ק אביהם הרה"ק אַנדערש מחנך, אין יעדע קליינע הנהגה והדרכה האָט זיך געפיהלט די עינא קדישא פקיא, וואָס האָט אַלעמען שטאַרק באַוואונ- דערט.

נאָך גאָר אין די קליינע קינדער יאָהרן האָט הוד כ"ק אביו משיג

(האָט געהייסן דעם רבי'נס שוהל) , דער שטאַטישער בית המדרש , בנימינ'ס שטיבל, האחלויקער בית המדרש און גאַלדעס מיני. בא מינע ערשטע מלמדים איז אונדזער חדר געווען אין בנימינ'ס שטיבל.

ה.

ווען איך בין אַלט געוואָרן ניין יאָהר, בשנת תרמ"ט, האָט מען מיך אָפגעגעבן צו ר' ניסן מלמד. ר' ניסן סקאבלא, זיין חדר איז געווען בא ר' ישעי' קאסטיער.

ר' ישעי' קאסטיער איז געווען אונדזערער א שכן, א קרעמער, א בן-תורה און א בעל-צדקה. ער איז געווען א חשובי בנים ר"ל און א שטאר- קער בעל-צדקה, פלעגט מחזיק זיין אלע שטעטליקע מוסדות הצדקה ווי אויך די משולחים וואָס פלעגן קומען אין ליובאוויטש.

ר' ישעי' פלעגט קלייבן נחת פון ר' ניסן'ס לערנען מיט די קינדער. נאָך דער קראַם צייט פלעגט ר' ישעי' זיך אַוועקזעצן בא זיך אין צימער, וואָס איז געווען אָפגעטיילט פון אונדזער חדר מיט א דינער קומת-אדם ווענטיל, פלעגט נעמען א זיטאַמירער גמרא און זיך צוהערן ווי המלמד ר' ניסן לערנט מיט אונדז.

עס פלעגט זיין א פערגעניגן צו זעהען, מיט וואָס פאר א הדרת - הכבוד דער ווייס גרויער זקן פלעגט דערלאַנגען אונדזער מלמד א גלאַז טיי מיט וואַרעניע.

אזא כבוד - התורה איז אין יענע צייטן געווען באַ אידן אין די אידישע שטעטלעך און ישובים.

געווען או ער זאל זיך שפילן בא ודא"ח, ואחר חתונתו הנה דירתו
איים אין צימער. היתה בחצר הוד כ"ק אביו הרה"ק
משנה לשנה, הנה — כשאר אחיו צמח צדק.
— הוד כ"ק אאזמ"ר הרה"ק מתעלה בשנת תרכ"ו נכתב אליו המכתב
בהפלאות מעלת חושיו בלימוד הנגלה דלהלן, וז"ל:

לבני ידידי וחביבי הר"ש שי'.

ראיתי דא"ח שלך והוטב בעיני מאד. השי"ת יחזק לבך ושכלך
להוסיף אומץ בתורתו ועבודתו וחזקת והיית לאיש. פתח פיך ויאירו
דבריך. ואני מבטיח לך מה שאמרתי לך כעל פה. וכאשר אמרתי לך
מה ששמעתי מאאזמ"ר הגאון ז"ל. חזק ואמץ לכתוב ולהגיד ואני סומך
אותך בסמיכה רבה. ולא תירא משום אדם. והשי"ת יצליח לך ברו"ג
ללמוד וללמד לשמור ולעשות.
אביך הור"ש וטובת אנ"ש מנחם מענדל בן דבורה לאה

יא.

מיטוואך, ט' תמוז תרנ"א, האָט
הוד כ"ק אאזמ"ר הרה"ק מיך אריי-
גערופן און האָט מיך מזהיר געווען
אז דאָס וואָס ער וועט מיר איצטער
זאָגן זאל איך קיינעם ניט דערציילן,
און זאל אַלעס טאָן פינקטליך ווי
ער וועט מיר זאָגן.
„שבת — יב תמוז — ווערסטו
אלט עלף יאָהר, וויל איך דיר זאָגן
דעם סדר מיוחד, ווי דער טאַטע
האָט מיר איבערגעגעבן בשם דעם
זיידן, דער סדר וואָס דער אַלטער
רבי האָט געגעבן לבנו אדמו"ר
האמצעי און לנכדו זקננו הצמח צדק,
אז פאַר די שלימות פון עלף
יאָהר הייבט מען אָן לייגן תפילין
— נאָר בחשאי או קיינער זאל
ניט מרגיש זיין.

הנהגתו בהרחבה, קונה המגרשים
עם הבנינים הסמוכים לחצר הוד כ"ק
אביו ובונה לו בית גדול מוקף חצר
וגן.

אלול תרכ"ז נפלה דליקה ברחוב
זארעצא אשר גגי הבתים היו מכוסים
תבן ורוב בניני העיר ובניני החצר
עלו על המוקד. ואז הנה במקום
דירת הוד כ"ק אביו הוא בונה בנין
גדול וקורא לו „זאל הגדול", ושם
מתפללים בימים גוראים ובמועדיהם,
ושם עורכים שלחנות משתה.

שם בזאל הגדול ההוא הי' משתה
חתונתה של דודתי חי' מושקא עם
בעלה דודי ומחותני הרב משה הכהן
נ"ע האַרנשטיין, ושם היתה חגיגת
הבר מצוה שלי בשנת תרנ"ג, ושם
גם היתה שמחת חתונתי עם זוגתי
הרבנית נחמה דינה, אלול תרנ"ז.

6) כאן רשם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ על הגליון:
בשנת תרנ"ח נתמנתי מאת הוד כ"ק אאזמ"ר הרה"ק למנהל ישיבת
תומכי תמימים.

בשנת תרס"א נמסרה לידי הנהלת עניני הכלל והגני עושה מסעות
למדינות שונות ומשתתף בכל הוועידות של עניני הכלל בתור מזכירו של
הוד כ"ק אאזמ"ר הרה"ק ובא כחו.

ווי דער טאטע האָט מיר געהייסן. היינט צו טאָג, ווען — געלויבט השי"ת— עס גייט דער ניין און פופציג-סטער. יאָהר פון יענער פּאַסירונג איז נאָך בא מיר פריש אין זכרון מיינע יענע איבערלעבונגען פון דעם וואָס איך האָב ניט געטאַרט קיינעם דערציילן וואָס מיט מיר האָט פאַ-סירט יענע טעג.

דער טאטע האָט מיך אריינגערופן און זאָגט מיר, דעם שבת ווען איך וועל ריידן חסידות זאָלסט שטיין לעבן ר' קאַפל זעליקסאָהן. ר' קאַפל זעליק-סאָהן פלעגט שטיין, בשעת הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק פלעגט זאָגן חסידות אין דער ערשטער שורה.

די בשורה טובה האָט מיך אינ-גאַנצן איבעראשט, און איך בין גלייך געלאָפן צו דער מוטער דערציילן איר וועגן דעם, און א היבשע צייט פאר ליכט צינדן בין איך שוין געווען אין פאָדער צימער וואו דער טאטע פלעגט זאָגן חסידות.

שבת נאָך דער סעודה איז געווען א גרויסע התועדות. אין יענער צייט זיינען נאָך אין ליובאַוויטש געווען א צאל עלטערע מענטשן, גאָר טיפע זקנים וואָס האָבן נאָך געדיינקט דעם מיטעלן רבי'ן און זיין גרויסן בית המדרש וואו ער פלעגט זאָגן חסידות.

איך בין נאָך דאן צו יונג געווען אויף צו וויסן וואָס צו פרעגן בא די זקני החסידים ענינים און הנהגות פרטיות ווי אזוי די זקני החסידים פלעגן זיך נוהג זיין.

עס איז איבעריק צו דערציילן אז צווישן זיי זיינען געווען טיפע פאַר-

די נאָכט פון דאנערשטאג י' תמוז האָב איך ניט געקענט איינשלאָפן ביז פאַרטאָג, מורא האָבנדיק אז איך וועל זיך פאַרשלאָפן, פון ניט שלאָפן די נאָכט בין איך געווען אזוי מיעד אז פרייטאָג נאָך דעם ערשטן מאָל תפילין לייגן בין איך איינגעשלאָפן אין די קליידער.

מענדיל דער משרת, זעהנדיק אז איך שלאָף אין די קליידער האָט מיך אָנגעהויבן וועקן, פון מידיקייט האָב איך זיך ניט געקענט אויפהייבן זעהנדיק אז איך שלאָף שטאַרק און בין אויך זייער בלייך האָט ער דער-ציילט דער מאַמען.

ווען די מאַמע איז אריין צו מיר אין צימער און דערוועהן מיין אויס-זעהען און מיין שטאַרקן שלאָף איז זי געוואָרן זייער אומרוהיג, און איז אוועק דערציילן דעם טאָטן, דער טאטע האָט איר בערוהיגט.

פרייטאָג האָבן מיך דער טאטע מיט דער מאַמען אריינגעפירט צו דער באבען, הרבנית רבקה, זי זאל מיך בענטשן, דאן איז אויך געווען בא אונדז צו גאָסט די באבע הרבנית חנה' האָט זי מיך אויך געבענטשט, דערנאָך האָבן דער טאטע און די מאַמע מיך געבענטשט*.

יב.

פרייטאָג, נאָכדעם ווי די עלטערן האָבן מיך געבענטשט, האָט מיך דער טאטע געהייסן מעביר די סדרה זיין. מיט היבשע טעמי נגינה פעלערן האָב איך אין דעם תמוז'דיקן טאָג מעביר געווען די פרשת השבוע, און בין געווען זייער צופרידן פון דעם וואָס איך האָב אַלעס מקיים געווען

(7) די מוטער פון הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה ז"ע.
 * (7) זע וועגען דעם אלעם — ס' השיחות קיץ השי"ת ע' 151.

טראכטנדיק איינע פון די אמרי קדש בסגנונו הקדוש והמדוייק של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, האט דאס אלעס געשאפן אין מיר א אינערליכע פאָר-שטעלונג אז דאָס איז ניט קיין חלומ"ד-דיקער עבר נאָר א פול זאָפטיקער הוה.

דער „וואָס געדיינקסטו" האָט מיר געבראכט נאָך און נאָך מעלות און פארלייכטערונגען ווי צו ראַנגלען זיך מיט די קינדערשע פולקייט, צו טראַכטן וועגן די אייגענע מוחין ומדות ניט ווי עס בעדאַרף צו זיין צושטאַנד, און פון פארשידענע דער-ציילונגען ארויסנעמען געוויסע עצות אין דרכי התיקון.

מיין פערטער מלמד, ר' ניסן סקא-בלא, האָט געהאַט א סך בקבלה פון זיין זיידן בשם זיין פאָטער ר' ניסן מלמד, וועלכער איז געווען איינער פון די תלמידים הנסתרים וואָס האָבן געלערנט מיט הגאון הצדיק הר' ברוך. אונדזער מלמד הר' ניסן האָט געהאַט פארשריבן א סך סיפורים, וואָס על פי רוב פלעגט ער אונדז מכבד זיין יעדן פרייטאָג מיט א סיפור. מיר די תלמידים פלעגן שוין ווארטן אויף דעם פרייטאָג-סיפור מיט א צמאון.

יד.

אין דער צייט וואָס איך האָב גע-לערנט אין חדר איז בא די מלמדים געווען א סדר קבוע אז מען זאָל די קינדער דערציילן סיפורים און אז דאָס איז א דורות-קבלה.

דעם סיפור וואָס מורי ר' ניסן מלמד דערציילט אונז אין א פריי-טאָג-סיפור, אז אַלטע חסידים האָבן

שטייער אין דער השכלה פון חב"ד-חסידות, בעלי עבודה אין תפילה מיט א התפעלות הלב, אמאָל מיט א תשוקה וצמאון אויסגוס און א מאל מיט א נועם ועריבות אויסגוס, וואָס איך האָב דאן וועגן דעם קיין שום בעגריף ניט געהאַט. עס איז מער ניט וואָס איך פלעג זעהען און הערן וואָס זיי דערציילן.

די אלע סיפורים וואָס איך האָב דאן געהערט האָב איך געלייגט יגיעה — לפי ערך יכולתי אין יענער על-טער — אז איך זאָל זיי געדיינקען און איך זאָל קענען אַלעס פארשרייבן. יג.

איינע פון די גאָר וויכטיקסטע הדרכות וואָס הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט מיך מדרין געווען אין מיינע פריהעסטע קינדער יאָהרן און מזהיר געווען, איז אז מען בעדאַרף מוזן לזמן מאַכן א צייט איבע-צו-טראַכטן און דער עיקר צו מעורר זיין דעם כח הזכרון אויף דעם אויס-זעהען פון דעם צימער וואו דער טאַטע איז דאן געווען אויך אויף די פרטים צי איז ער געשטאַנען אָדער געזעסן, ווי דער צימער האָט דאן אויסגעזעהען, צי עס איז גע-ווען זומער אָדער ווינטער, זונענשיין אָדער וואַלקענדיק, רעגן אָדער שניי. זייענדיק קאַנצענטרירט אין דעם במחשבה א שעה ארוכה אָפגעשלאָסן בא זיך אין צימער, וואו די טיר און פענסטער זיינען געווען פאַרשפאַרט די פענסטער פאַרהאַנגען, האָב איך זיך אליין געפיהלט ווי דאָס אלעס איז הוה. זיצענדיק צוזאַמענגענומען מיט אלע חושים און פארשטעלונג און

8* זע קונטרס יב תמוז ה'שי"ת (קונטרס ט) ע' 265.

8) זע ס' הזכרונות ערשטער טייל

טו.

א וואָרט פון דאָן א געוויסן תמי" מות'דיקן גאון וואָס האָט געהערט איבערזאָגענדיק איינע פון יענע דעם רבי'נס תורות: אזא תורה קען זאָגן גאָר דער מקבל מפי הרמב"ם אליין. דער וואָרט פון דעם תמימות'דיקן אלטען באוואוסטען גאון האָט גע- מאַכט גאָר א שטאַרקן רושם אין דער עולם'שער גאונישער וועלט. בא געוויסע עולם'שע פירנדיקע גאונים האָט דעם גאון תמי"ם וואָרט געמאַכט א טיפע קנאה ווירקונג וואָס האָט געשאַפן גאָר גרויסע ביטערע פאַלגן מיט שענדליכע מעשים.

טז.

שמחת תורה תרנ"ז האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געזאָגט: דער טאַטע האָט מיר געזאָגט בשם דעם זיידן — דער רבי דער צמח צדק — אז רבינו הזקן האָט מיט הונדערט און פיר און צוואַנציק יאָהר צוריק — תקל"ג — מייסד געווען די חדרים. אין מיין יומן איז באריכות פאר- צייכנט דער מסורה ענין מרבי לרבי, דער שטריינגער, גאָר גאָר זייער טי- פער אויסשפראַך וואָרט וואָס דער רבי זאָגט גאָר די ערשטע נשיאות זמן קומענדיק פון מעזריטש: חסידים וואָס זיינען זעך ניט עוסק אין עבודת התפלה מיט א איבערגע- געבענקייט זיינען בעלי הפרדה. די — זאָגט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק — וואָס האָבין גיזעהן און געהערט דעם אינערליכן רגש און התלהבות ווי בעלי עבודה שבלב

דערציילט וואָס זיי האָבן געהערט אין זייערע קינדער יאָהרן אז זקני החסידים האָבן אליין זוכה געווען צו הערן פון הוד כ"ק רבינו הזקן: עס זיינען פאַראַן צוויי דרכי עבודה: די עבודה פון געפינען אין זיך דעם חסרון און אים מתקן זיין, וואָס ביידע זאָכן, הן דער געפינען דעם חסרון און הן דער מתקן זיין אים, דארפן זיך על פי דרכי התורה.

אין מעזריטש האָט דער רבי גע- זאָגט בשם מורו הבעש"ט אז דרכי עבודת תיקון המדות והכשרת כלי המוח בדרכי החסידות איז צו מאַכן פון דעם חסרון א מעלה.

אויף דעם יסוד התורה ודרכי העבודה דערציילט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צמח צדק להוד כ"ק בנו אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש, האָט דער זיידע — רבינו הזקן — אוועקגע- לייגט זיינע כחות עצמיים בערך דרייצן יאָהר.

אין יאָהר תקל"ג האָט דער רבי מייסד געווען אין זיין דאמאָלסדיקן וואוין אָרט, די — בא חסידי חב"ד באוואוסטע — חדרים, אין דריי דרגות: חדר אלף, חדר בית, חדר גימל.

אין דעם ערשטן יאָהר פון דעם חדר אלף התייסדות און די תלמידים זיינען געווען אין זייערע היימען אין פערשידענע ערטער וואו עס האָבן געלעבט איינצעלנע בחירי תלמידי הגר"א זיינען זיי געווען זייער בע- גייסטערט פון די שטאַרקע טיפע און רייכע סברות עמוקות'דיקע לומדות.

(9) כנראה היו שלשה זמנים כללים בסידור החורים: תקל"ג (אחרי הסתלקות הה"מ ממעזריטש), תקל"ו — בהכרת כ"ק רבנו הזקן לנשיא ליטא, תקל"ח — בבואו חזרה מנסיעתו ללות את הרה"ק הרמ"מ האראדאקער בעלותו לאה"ק ת"ו, ועפ"ו צריך לתקן "התמים" ח"ב ע' ג' בהערה שני'. וראה ג"כ שיחת יט כסלו תרצ"ב אות כב.

אָט דער ענין ואופן העבודה האָט
הוד כ"ק רבינו הזקן מקבל געווען
אין מעזריטש ביים מגיד מיט מורנו
הבעש"ט'ס הצלחה ברכה.

עס איז א ענין פון עצמו לספר.
טייצן פון דעם וואָרט עצמו: (א)
עצם — שטאַרק. (ב) עצם — הארט.
וואָס פון דעם צירוף קומט ארויס
א פירוש; ג) שטאַרק הארט. כמאמר
ברזל קשה אש מפעפו, אָבער שטאַרק
האַרט¹⁰ איז אזא שטאַרקע הארטקייט
וואָס אין פייער צוגייט דאָס ניט
און וואָסער פארטרינקט דאָס ניט.
עס איז שטענדיק און אומעטום א
עצמי, און דאָס איז דער ריכטיקער
טייטש פון דעם גאַמען איד.

פלעגין איבערזאגין די ווערטער האָט
פועל גיועזין א כללות'דיקע בושה
אויף דעם אייגענעם בלי מהות.
טריב.

דעם בליץ פייערדיקן וואָרט איז
מגלה הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק אין
יאָהר תרנ"ז בשעת די התייסדות
הישיבה תומכי תמימים.

כל ענין התורה והמצות, זאָגט הוד
כ"ק אאמ"ר הרה"ק אין זיין שיחה
ארוכה בא אונדזער חופה סעודה, איז
אויף צו מגלה זיין אין גשמיות
וחומריות דעוה"ז די כוונה העליונה
אז אין מציאות היש זאל זיך הערן
און נתגלה ווערן די כוונה עצמית
ופנימית פון עצמות א"ס ב"ה.

10) ראה ד"ה אריב"ל בכל יום חמ"ח — שוהו ג"כ ב' פי איתן, איתן
שבנש, תוקף שבנשמה. האס א איד ניט ער חיל און ניט ער קאן לחיות, ח"ו.
נפדו סאלקות. ובה מובן מה שמסיים שוהו דער ריכטיקער טייטש פון דעם נאמען איד.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס פ.פ.

קונטרס
פזרים

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה

בוה הננו מו"ל הקונטרס לימי הפורים הבע"ל — הכולל מאמר ומכתב.

המאמר נאמר¹ ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בפורים קטן שנת תרפ"ז במוסקבא בבית הכנסת הליובאוויטשי.

המכתב הוא מאחד הרבנים העסקנים או ברוסיא ונותן מושג, אף שרק במקצת, על יחס הממשלה אל היהדות ששרר אז ברוסיא, ומהסכנה שהיתה כרוכה בימים ההם באמירת מאמר כזה, ובפרט בפומבי ובפרסום גדול.

בתור הוספה — באו בסוף הקונטרס דיני ומנהגי פורים (אותן שיש בהם חידוש).

* * *

תורתנו לכל חלקי תורת חיים היא ונצחיית היא. ופירש כ"ק מו"ח אדמו"ר „תורת חיים — תורה הנותנת הוראה לכל אחד ואחת בחיים היום יומיים“, בחיי הפרט ומכל שכן בחיי הכלל. וכמה ענינים שבתורה, שבהשקפה ראשונה, יש לדמות שאין להם שייכות לחיים המעשיים בימינו אלה, או למצב שאנו נמצאים בו עתה, הנה אחרי העיון יש למצוא גם בהם דוגמא למצב ההוה, אם בדקות' או להיפך, וללמוד מענינים אלו הוראות ברורות וציונים מוחלטים בהנוגע להפועל: קום ועשה, או השמר לך פן תעשה².

וכן הוא בהנוגע להמאמר הנדפס בזה.

דורש הוא בחזקה לעמוד „במסירת נפש בקיום התורה והמצות בפועל“ וביחוד על החנוך — מבלי להתחשב עם האויב „הוא שונא הלוחם בגלוי“ ומבלי להתחשב עם המתנקם „הוא שונא נסתר ועולל עלילות.. בענין הנקמה שהוא יוצא מגדר החוק“.

1) קונטרס ליודיי"ג שבט לא נדפס שנה זו, כי באשר כ"ק מו"ח אדמו"ר קבע בעצמו מאמר (באחי לגני — קונטרס עד) ליודי שבט הוא יום הסתלקותו, הרי מי יבוא אחרי המלך לשנות בוה. וביום ההילולא שלו אנו אין לנו אלא ללמוד ולהעמיק במאמר זה גופא.

2) המאמר והמכתב נדפסו ג"כ ב„התמים“ חוברת שביעית (ורשא תרצ"ז) ונתקנו פה ע"ם העתקות כת"י.

3) לדוגמא — ראה במאמר סי"א ביאור ענין גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא — בדקות בכל אחד ואחד.

4) אין לזה סתירה ממה שכתב בקונטרס אחרון (כתניא) ד"ה להבין פרטי ההלכות, שיש הלכות שלא היו ולא יהיו לעולם במציאות — כי אין מקרא והלכה יוצא מידי פשוט — וזה אפשר שלא יהי לעולם במציאות.

5) במאמר סי"ג. כן המובא לקמן במירכאות כפולות הוא מהמאמר.

ומבטיחה, אשר, תנוקות אלו, שימשיכו להיות תנוקות של בית רבן, או שיעשום עתה תנוקות של בית רבן למרות כל הגזירות וההפחדות התחבולות והערמות — הנה למודם וחנוכם הוא הוא שישבית אויב ומתנקם אלו ואדרבה, על ידי מסירת נפש זו יזכו לגאולה.

גם עתה הנה בכל מדינה ומדינה נמצאים כאלו, אם אויבים הנלחמים בגלוי אם מתנקמים הנלחמים בתחבולות, אבל כוונתם אחת היא השליטה בתנוקות, והמטרה כמטרת אחזו „אם אין קטנים אין גדולים.. אין תלמידים.. אין חכמים.. אין תורה.. אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם”.

וכאז כן הובטח גם עתה, אשר ע"י המסירת נפש והעמדה בלי חת בקיום התורה ומצות ובענין החינוך בפרט, הנה כל התחבולות והגזירות „שתשכח ח"ו תורה מישראל ולהדיחם ח"ו מאלקות” לא יועילו, והילדים יהיו „לאותות ולמופתים בישראל” ו„היסוד להיות ועמך כולם צדיקים”.

וגדול כח מסירת נפש זו לזכות על ידה לגאולה השלימה והאמיתית, שתבוא במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו.

מנחם שניאורסאהן

ד' אדר"ש ה'תש"א. ברוקלין נ. י.

מ פ ת ח :

מאמר כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע	180
מכתב מאחד הרבנים	195
מנהגי פורים	198

בס"ד, פורים.

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. דעתה בזמן הגלות הם קבלו מה שהחלו כבר בזמן דמתן תורה. וכאמרם ז"ל (שבת פ"ח) ע"פ קימו וקבלו היהודים וכו', דקיימו עתה מה שקבלו כבר בזמן דמ"ת. דלכאורה הוא דבר נפלא, דבמ"ת היו ישראל בתכלית העילוי דגאולה, והיו במעמד ומצב משובח ביותר בענין החירות והחופש, וראו כמה אותות ומופתים ביציאת מצרים, שהוא מה שבהטבע ממש הי' ניכר ונראה בו הכח והחיות האלקי שלמעלה מהטבע, ובפרט בקריעת ים סוף, עד כי בכואם להר סיני היו בתכלית העילוי, והי' גילוי אלקות במוחש ממש. ובזמן הגלות הוא ההיפך מזה ממש, דאותותנו לא ראינו, כי האור והחיות האלקי אינו נראה כלל בגלוי, ואדרבא החשך יכסה ארץ בריבוי צמצומים והעלמות והסתרים. אשר כל גלות* הוא בדוגמת גלות מצרים. דכשם שבגלות מצרים כתיב ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה בעבודת פרך, כן הוא בכל גלות וגלות, אשר כל אחד בנפשו יביא לחמו, בכמה נסיונות בקיום התורה ומצוות, ובזעת אפו בעבודה קשה מאז קומו בבקר עד שעה מאוחרת בלילה. באופן אשר אין לו זמן לא על תפלה ולא על תורה, וכל היום הלך ילך בטרדה עצומה, דבבקר יאמר מי יתן ערב ובערב יאמר מי יתן בקר, ומבולבל כל היום וכל הלילה. ובפרט בזמן המן אשר עמד עלינו לכלותינו, להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים מבלי להשאיר ח"ו שריד ופליט. וכדאיתא במדרש רבה במקומו (פרשה ז') אמר (המן) אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות, והיינו דבכדי להפיק ח"ו זממו מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים ר"ל לאבדם, הנה ההתחלה היא מאלו התינוקות של בית רבן, דזהו דכתיב ויהי בימי אחשורוש, וארז"ל (במדרש רבה במקומו) דבכל מקום שנאמר ויהי בימי אינו אלא צרה, ועל דרך דכתיב ויהי בימי אחז, ומה צרה הי' שם וכו' אמר אחז אם אין גדיים אין תישים כו', כך אם אין קטנים אין גדולים אם אין גדולים אין תלמידים אם אין תלמידים אין חכמים אם אין חכמים אין זקנים אם אין זקנים אין תורה אם אין תורה אין בתי כנסיות ובתי מדרשות, אם אין בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הקב"ה משרה שכינתו בעולם, מה עשה, עמד ונעל כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שלא להתעסק בתורה וכו'. למה נקרא שמו אחז שאחז בתי כנסיות ומדרשות וכו', ומאותה שעה קויתי לו, דכתיב כי לא תשכח מפני זרעו מה אתה מועיל, (כלומר ישעי') הנביא אומר לאחז ומה אתה מועיל בזה שאתה נועל בתי

כל גזות : ראה ב"ר פס"ו, ה : כל המלכיות כ"ו. בתו"א ר"פ שמות. ועוד.

כנסיות ובתי מדרשות, הלא כל חפצך הוא שתשכח ח"ו תורה מישראל ולהדיחם ח"ו מאלקות, הנה כל זה לא יועיל לך, כי הנה אנכי והילדים אשר נתן לי הוי' לאותות ומופתים בישראל, וכי ילדיו היו והלא לא היו אלא תלמידיו, אלא מכאן שתלמידו של אדם נקרא בנו. ועל ידי הילדים האלו הוקם ההריסות אשר הרס אחז. וזהו מאותה שעה קוייתי לו דכתיב כי לא תשכח מפי זרעו, דתשב"ר הם היסוד להיות ועמך כולם צדיקים כו'.

קיצור. מבאר גודל העילויים והגילויים דיציאת מצרים קריעת ים סוף ומתן תורה, ועוצם הירידה ושפלות דזמן הגלות. גזירת המן להשמיד ר"ל מתחילת בתניוקות של בית רבן. תשב"ר יסוד ישראל.

ב) וְבוֹזָה יובן מ"ש מפי עוללים ויונקים יסדת עוז כו' להשבית אויב ומתנקם. והנה לכאורה ללחום עם אויב ומכל שכן עם מתנקם צריכים בעלי כח וגבורה מרובה, והיודעים בטיב עניני ומכסיסי מלחמה. דהאויב הוא שונא הגלוי, והנוקם הוא שונא נסתר ועולל עלילות כו'. עוד זאת דהאויב הוא הלוחם בגלוי כשני מחנות העומדים זה מול זה, והנוקם הוא רק במי שהוא יותר חזק מכם חבירו, והיינו דלאיזה סיבה שתהי' הוא יותר חזק מחבירו, והוא מתנקם מאתו ר"ל. דהנה עניני מלחמה הרי יש בזה סדר וחוקים מוגבלים ידועים, משא"כ בענין הנקמה שהוא יוצא מגדר החוק לגמרי. והנה בכדי להשבית את האויב, ומכל שכן את המתנקם אשר לאיזה סיבה שתהי' הוא יכול להתנקם, הלא היו צריכים בעלי כח ובעלי גבורה שיוכלו לעמוד בקשרי מלחמה, וא"כ מהו מפי עוללים ויונקים כו', דעי"ז דוקא יכולים להשבית אויב ומתנקם. דלכאורה הוא פלא איך עולל ויונק דוקא הן המה בכחם הרך יכולים להשבית אויב ואפילו מתנקם. אך הענין הוא, דהנה כתיב לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר הוי' צבאות, שהוא גילוי שם הוי' שיש בכל אחד ואחד מישראל. וזהו מפי עוללים ויונקים דוקא, שהוא הבל התניוקות של בית רבן, יסדת עוז, ואין עוז* אלא תורה. וזהו שמשבית את האויב ואפילו את המתנקם. אבל בימי המן שבקש להשמיד כו' ר"ל, והיו ישראל, לא עלינו, בתכלית השפלות, לכאורה אינו מובן איך או דוקא קימו מה שקבלו כבר במתן תורה, דהלא במתן תורה היו בתכלית המעלה דכתיב פנים בפנים דבר הוי' עמכם, שמוה נעשה שם הוי' בכל אחד ואחד מישראל כנודע, וכידוע בענין* כפה עליהם הר כגיגית שזהו הגילוי מלמעלה למטה, הנה הקדימה נעשה לנשמע הוא רק קבלה בלבד, וההקיום בפועל הוא דוקא בזמן הגלות שהיו שרויים ר"ל בצער גדול כזה, ואז דוקא קימו מה שקבלו כבר.

ואין עוז : ראה ויקרא רבה פליא, ה. יליש בשלח רמז רמד. ועייג"כ זבחים קטז, סע"א. — ומש"כ בקהלת יעקב מערכת עוז : לא מצינו בדור"ל כו', צע"ק. כנודע : ראה לקו"ת ר"ם ראה. וכידוע בענין : ראה תו"א מגלת אסתר ד"ה חייב אינש פ"ד.

קיצור. יבאר דאויב הוא שונא הלוחם בגלוי, ומתנכם שונא נסתר המשתמש בכח העלילות, ויסביר דהשבתת האויב וגם המתנכם הוא ע"י תשכ"ר. ומפרש הכתוב מפי עוללים. ומקשה איך בזמן הגזירה קיימו בפועל מה שקבלו כבר במתן תורה בכח.

ג) אך הענין הוא, דהנה כתיב ועמך כולם צדיקים כו' נצר מטעי מעשי ידי להתפאר. דכל ישראל מצד שרש נשמתם הם במדרי' צדיק וזהו ועמך כולם צדיקים כו', דעמך שהם עם הוי' אשר הורתם ולידתם בקדושה וטהרה האמורה בתורה הם במדרי' צדיקים, ולכאורה מדרי' צדיק הוא מדריגה עליונה, ואיך זה ביכולת כל אחד ואחד מישראל להגיע לזה בפועל ממש עד אשר יהי' נצר מטעי מעשי ידי להתפאר בבנים ובני בנים עוסקים בתורה, ובפרט בזמן הגלות שעמד עליהם המן להשמיד ולהרג כו' ר"ל ואו דוקא עמדו במסירת נפש כזה שהקהילו קהלות ברבים ללמוד תורה במסירת נפש כזה, כמבואר במד"ר במקומו שקיבץ מרדכי היהודי כ"ב אלף תלמידים אשר בבא עליהם צר הצורך המן הרשע לא פחדו כלל ואמרו בין לחיים בין למות קשורים הם בתורה, והיינו שקבלו עליהם כל עונש שיהי' אך ורק שלא להפרד מהתורה במסירת נפש בפועל ממש, דלכאורה יפלא הדבר במאד דבגלות המר כזה ר"ל, אשר המלך גדל ונשא את המן הרשע צורך כל היהודים הנה או דוקא באו לידי מסירת נפש כזה, אך הענין הוא, דהנה איתא במד"ר על פסוק איש יהודי שהי' מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו כו', מה משה עמד בפרץ אף מרדכי כו', מה משה למד תורה לישראל אף מרדכי כן כו', ועי' האיר בישראל שרש נשמתם בגלוי, ובכח זה עמדו במסירת נפש בקיום התורה ומצוות בפועל. דהנה כתיב ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך כתית למאור להעלות נר תמיד. דלכאורה אינו מובן, מה נשתנה צווי זה מכל הצווים שבתורה שנאמר בהם צו את בני ישראל וכאן הוא אומר ואתה תצוה את בני ישראל. ועוד מהו ויקחו אליך שמן זית דהלא העלאת הנרות הוא ע"י אהרן והי' צ"ל הבאת השמן גם כן לאהרן, ומהו ויקחו אליך דוקא, ומהו כתית למאור דהלא שמן להאיר הוא רק שמן זך, ומהו ענין הכתית, ומהו אומרו למאור דהול"ל להאיר, ומהו ענין נר תמיד, דבהעלאת הנרות דאהרן כתיב מערב עד בקר ובנרות דמשה נאמר נר תמיד, אשר כל הענינים האלו הרי ישנם בעבודה בנפש האדם, דתכלית הכוונה הוא להעלות נר תמיד, דכתיב נר הוי' נשמת אדם, אשר או כל עניני עולם אשר האדם עוסק בהם הם מאירים.

קיצור. יבאר דבשעת הגזירה נתגלה בישראל אור הנשמה לעמוד בנסיונות לקיים התורה ומצוות במסירת נפש, והוא על ידי מרדכי דשקול כמשה דכתיב ב' ואתה תצוה את בני ישראל דניתן לו כח לקשר את בני ישראל לאלקות להיות נר תמיד.

(ד) וזהו ואתה תצוה, דציווי הוא צוותא וחיבור שהוא ענין ההתקשרות, ואתפשטותא* דמשה בכל דרא, וזהו ואתה תצוה את בני ישראל, דכאשר אתה תקשר את בני ישראל הנה אז יביאו אליך שמן זית כו', דנשמות ישראל על ידי עבודתם בתורה ומצוות יוסיפו גילוי אור במדרי' משה, ואז יהי' נר תמיד, ולהבין זה, הנה ידוע שמשה רבינו נקרא רעיא מהימנא שהוא רועה נאמן ומה שהוא רועה נאמן לפי שהוא רעיא מהימנא שהוא רועה ומפרנס את ישראל בענין האמונה. דהנה מה שאנחנו כל ישראל מאמינים באמונה שלימה בהוי' במסירת נפש בפועל ממש, הנה משה הוא הרועה ומפרנס את ישראל, שמחוק אותנו באמונתנו בהוי', ונקרא בשם רועה, דהיינו כמו עד"מ הרועה הרועה את צאנו שאינו מחדש דבר כלל כי אם מוליך את צאנו למקום מרעה טוב בזרועו יקביץ טלאים כו' עלות ינהל, את הקטנים ינהל בהנהגה בנחת, ובוחר להם לכל אחד ואחד מזון ומרעה לפי ערכו כפי הדרוש לו, וכדאיתא במד"ר (שמות פ"ב) והי' מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואחר מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית, ואחר מוציא הבחורים כדי שיהיו אוכלין עשב הקשה. אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי, הה"ד מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמי, וזהו דמשה נקרא רעיא מהימנא שהוא רועה נאמן שמחוק את אמונתנו בהוי', וכמ"ש ורעה אמונה, שצריכים לרעות ולפרנס את האמונה, וכדאיתא בוח"ג דרכ"ה ע"ב ההוא אמונה דלעילא יתון ויתפרנס מני' על ידך, דהאמונה צריכה חיזוק, וזהו יתון ויתפרנס, דמונות בכלל פרנסה, ופרנסת האמונה וחיזוקה הוא על ידי משה, דאתפשטותא דמשה בכל דרא, והם ראשי אלפי ישראל עיני העדה, שהן המה רועי ישראל לחזק את האמונה בהוי' במסירת נפש בפועל בקיום התומ"צ, וביאור הענין הוא, דהנה ישראל נק' מאמינים בני מאמינים, דכתיב ויאמן העם, וכתיב ויאמינו בהוי', ובני מאמינים שהם בני אברהם שנק' אמונה, דכתיב והאמין בהוי', וכתיב אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה כו' זה אברהם שהוא ראש למאמינים, דאברהם אבינו ע"ה הי' הראשון שפתח צנור האמונה במסירת נפש, והנחיל את האמונה לבניו אחריו, והוא האמונה הקבועה בלבנו לב כל איש ישראל אמונה פשוטה בהוי' דאיהו ממלא כל עלמין ואיהו סובב כל עלמין ולית אתר פנוי מני'.

קיצור. יבאר דמשה הוא רעיא בהימנא, ואתפשטותא דמשה בכל דרא הם ראשי אלפי ישראל המחזקים את ישראל באמונתם בהוי' דאיהו ממלא כל עלמין ואיהו סובב כל עלמין.

ואתפשטותא דמשה : תקוני זהר תי' סט (קיד, א), ועייגי' ב"ר פנו, ז.
 דמונות בכלל פרנסה : כתובות נו, א. — וצ"ע השייכות כאן.
 מאמינים בני מאמינים : שבת צו, א. וראה גי' שמ"ר פכ"ג, תויא רד"ה להבין ענין הברכות, ובלקו"ת לג פרישיות שם.

ה) והנה עיקר ענין האמונה דנשמות ישראל הוא במדרגת טובב כל עלמין. דהנה איתא באבות דר' נתן כל מה שברא הקב"ה בעולם ברא באדם, ברא חורשים (יערות) בעולם כנגדן ברא שערות באדם, והולך ומונה, הדברים שנבראו בעולם אשר דוגמתם יש באדם, ולכן האדם נקרא עולם קטן, וכתוב וגם את העולם נתן בלבם דהעולם ניתן בלבו של אדם, והיינו דכל מה שנמצא בעולם ה"ה מתברר ומדוכך ע"י האדם, והעולם נקרא גוף גדול, דכמו שהאדם הרי יש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידים ושערות וצפרנים וכו', הנה דוגמתם ישנם בעולם, ומאחר שהעולם הוא גוף גדול הרי יש בו חיות המחי' אותו, דאם לא כן איך הוא חי, ואנו רואים שהעולם חי, וכמו אילנות וצמחים הרי יש בהם חיות המחי' אותם, דחיות זה הוא מאור הממלא כל עלמין שהוא אור וחיות פרטי לכל נברא ונברא בפרט, ואור וחיות זה הוא האור הממלא כל עלמין שהוא חיות פרטי, וכמאמר מה הנשמה ממלא את הגוף אף הקב"ה ממלא את העולם, דכשם שהגוף שהוא עולם קטן חי מהנפש, הנה כמו כן הוא החיות בהעולם שהוא גוף גדול, והיינו דחיות העולם הוא חיות פרטי לכל נברא ונברא, בדוגמת אור וחיות הנפש המתלבש באברי האדם שהוא בכל אבר ואבר בפרט. והנה באור וחיות הנפש שמתלבש בגוף הרי מתחלק בכללותו לשלשה חלקים כללים ראש גוף רגל, דאינו דומה חיות הראש לחיות הגוף וחיות הרגל, והגם דהרגלים הם גם כן לצורך אדם, דשלמות ציור קומת אדם הוא כשהוא שלם בכל אבריו, והרגלים הם מאברי האדם, ויש יתרון מעלה ברגל שמעמיד את הראש ומגביהו, דבאנשים יש חילוקים בגדלות וקטנות, יש אדם גבוה ויש אדם קטן, ואם כי שהגדלות והגובה ניכר בראש דוקא אבל הוא על ידי אמצעות הרגלים, וכמו שבכל אדם גופא הרי יש הפרש אם יושב או עומד, דכשיושב הנה או קומתו כפופה ובעמידה הוא גבוה יותר, דהגם שהגדלות והגובה ניכר בראש, אבל הוא בא על ידי אמצעות הרגלים, והרגלים מוליכים את הראש למקום שהראש מצד עצמו אינו יכול להגיע לשם, ויש נעיצת ההתחלה ברגל דוקא יותר מבראש המתפשט, וכמ"ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו, דמשה שהוא בחי' חכמה, ואנכי הוא בחי' כתר, ושיהי' אנכי בקרבו היינו הגילוי דבחי' כתר בחכמה, הוא על ידי שש מאות אלף רגלי העם דוקא, דעל ידי רגלי העם הנה על ידי זה נתוסף אור במשה, וכמא' ישמח משה במתנת חלקו, וכלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל.

נקרא עולם קטן : תחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט קרוב לתחלתו. וראה לקו"ת פי במדבר רדיה והי' מספר.

גוף גדול : מורה נבוכים ח"א פ"ב.

מה הנשמה : ראה ברכות י, א. ויקרא רבה ספ"ד. מדרש תהלים קג. — עיי"ב לקו"ת ר"פ אמור.

ויש יתרון : ראה תורה אור בתחלתו. לקו"ת ר"פ נצבים. ובכי"מ.

קיצור. יבאר דהגוף גדול דעולם מזדכך על ידי העולם קטן דאדם המבין ומרגיש מחיות נפשו בחיות אלקי שבעולם והוא אור הממלא כל עלמין, ויבאר דהגוף נחלק לראש גוף ורגל, ויתרון הרגל המעמיד הראש ומגביהו, ויפרש רגלי העם אשר אנכי בקרבו.

ו) **והנה** אמרו רז"ל גדול המעשה יותר מן העושה, וכידוע בתמכין דאורייתא, דמי שמעשה את חבירו שיחזיק לומדי תורה הוא יותר מן העושה בעצמו, וכשם שהוא במעשה הצדקה לצרכי לומדי תורה שהוא נשגב ונעלה במאד, הנה כמו כן הוא בלימוד ממש דגדול המעשה את חבירו לתורה יותר מהלומד בעצמו, דזהו ענין גמילת חסדים בנפשו, וכמו עד"מ כשעושין קביעות לימוד תורה ברבים, והלימוד הוא לפי ערך הרבים, היינו לימוד הלכה או אגדה וכו', דקביעות זו היא רמה ונשאה, וכמ"ש הסכת ושמע ישראל ואמרו רז"ל עשו כתות ועסקו בתורה שאין התורה נקנית אלא בחבורה, הנה צריכים להשתתף בלימוד זה גם אלוי שיכולים ללמוד לימוד עיוני, דלא מיבעי דמי שהוא לומד לפני רבים שגדול שכרו ומרומם את נפשו כנדוע, אלא גם ההשתתפות בלימוד הוא ענין גמילת חסדים בנפשו, כי בזה שמחזקים את הלומדים ברבים הוא תמכין דאורייתא, ודוקא בין אנשים פשוטים שנעלה יותר, וכמו שמבואר* בענין המסירת נפש שהוא אצל אנשים פשוטים יותר מכמו בבעלי דעה והשגה מרובה, אשר מכל זה מובן דמעלת הרגל הוא מעלה גדולה, והאמת הוא כן, אבל מכל מקום באור וחיות פנימי שמתלבש בגוף הנה חלק האמצעי שנקרא חלק הגוף הוא נעלה בחיות יותר מכמו חלק הרגל, דבחלק הגוף הרי יש בו הלב והאברים הפנימיים שנקובתם במשהו וכל חיות האדם תלוי בזה, משא"כ בחלק הרגל הרי יש בו כח ההילוך בלבד שהוא כח היותר אחרון שבנפש, והמדות הם נעלים הרבה יותר, דהרי אפילו הידים שהם גם כן רק כח התנועה בלבד הם נעלים יותר מכמו כח ההילוך שברגל, דברגל הוא רק זריקת צרורות, דכח זה ישנו גם בבעל חי, מה שאין כן בכח התנועה שביד הוא מלאכת הכתיבה שהם ממעשה האדם וכן ממלאכת הציור, דהגם שהם גם כן כח המעשה שהוא כח אחרון שבנפש, אבל הוא הפנימי דכח המעשה, דהנה בכל כח וכח הרי יש בו פנימיות וחיצוניות, וחיצוני' כח המעשה הם הילוך וזריקה, אבל הכתיבה והציור הם פנימי' כח המעשה, והענין בזה הוא, דגם בזריקה אפילו בזריקה מכוונת כמו קולע אל השערה ולא יחטא, שהוא מפני השכל ואימון ידים שבזה, מכל מקום העיקר הוא המעשה, והראי' דבכלות כחו נופל הנורק בטבעו, אבל בציור הנה מלבד זה שהוא לבוש אל השכל הזה עוד זאת שהעיקר הוא התגברות השכל על הכח, ולכן עיקר היופי בציור הוא התוכן המצייר ולא הציור עצמו, והוא פנימי' כח המעשה.

גם אלו : להעיר מאגרת הקודש סו"ס כג.

וכמו שמבואר : ראה ד"ה אין הקביה בא וד"ה אני ישנה, (ספר המאמרים —

אידי').

קיצור. יבאר דבתמכין דאורייתא בממונו ובטרחתו גדול המעשה מהעושה כן הוא בלימוד ברבים, דהלומד עם אנשים הפשוטים ממנו זהו גמ"ח בנפשו, ויסביר מעלת הרגל הגם שהוא כח אחרון. ציור לבוש אל השכל.

(ז) **והנה** המדות הם נעלים ביותר אפילו מפנימי' כח המעשה. וכן הוא גם בהכלים, דהרי הלב הוא משכן המדות. אמנם לגבי חלק הראש גם חלק הגוף אינו בחשיבות כ"כ, דבחלק הראש שם מקום החושים היותר נעלים דראי' ושמיעה טעם וריח, ומכל שכן כח השכל שבמות. והגם שבהנוגע לחיי האדם הלב והמוח שוים, דכשם שאי אפשר לחיות בלא ראש כן אי אפשר לחיות בלי לב, וכשם שהוא באדם חיצוני היינו בחיי האדם בגשמיות, הנה כמו כן הוא בחיים הפנימי' שהוא בחי' אדם פנימי, דארז"ל (שבת י"א א') כל כאב ולא כאב לב כל מיחוש ולא מיחוש ראש, דהאדם הבריא הוא שיש לו מוח ולב, וכמאמר אין חכם כבעל הנסיון, והיינו מי שחכמתו עמדה לו לפעול דבר במעשה הטובה, דישגם אשר בהשגה הם טוב, מבינים את האמת והטוב, אבל חכמתם זו היא רק ידיעה שכלית ולא יותר, והוא דאינו נוגע אל הפועל כלל, והיינו דהמוח אינו פועל על הלב והלב אינו נשמע אל המוח, ער פאָרשטייט או אזוי דאָרף זאיין אָבער בפועל איז ניט אָזוי, והבריאות האמיתי הוא כאשר הלב והמוח שניהם פועלים פעולתם כפי הראוי להם, והיינו דהמוח מקבל השגה רחבה בטוב והלב מביא מכח אל הפועל כפי המחויב בתיקון המדות על פי ההשגה ההיא, ואם כן מוח ולב שניהם שוים בחיי האדם, ומכל מקום בחשיבות הנה המוח הוא נעלה יותר מהלב, והגם דרעותא דלבא שלמעלה מן השכל הוא בלב דוקא, אמנם זהו באור וחיות הנפש שלמעלה מאור וחיות הנפש המתלבש בגוף, דברעותא דליבא הרי יש ב' מדריגות, הא' הרעותא דליבא הבא ע"י התבוננות, והגם דהרצון הוא רצון עצמי אבל הוא בא על ידי התבוננות, רק שהתבוננות הוא באור אין סוף שלמעלה מהשתלשלות, והתבוננות היא במוח ובאה בהתעוררות בהלב, והב' היא הרצון העצמי שבנשמה והוא בעצם הנשמה כמו שהיא בהתקשרותה העצמי בעצמות אין סוף ברוך הוא, וכמאמר חבוקה ודבוקה בך, דכל זה הוא באור וחיות הנפש כמו שהוא למעלה מאור וחיות הנפש המתלבש בגוף, אבל באור וחיות הנפש המתלבש בגוף חלק הראש הוא מעולה יותר.

אי אפשר : זחיג רכא, ב : אפילו רגעא חדא. ועיינ'כ כסימ' לרמב"ם הלי שחיטה פ"י היט : כגון מוח ולב. שוית חכם צבי סי' עד — עו. אבל יש חולקים על החכם צבי — ראה שוית מהרמ"ז סי' לג. כרתי ופלתי סימ' סק"ד. שוית פניב מאירות ח"א סכ"ג. שאלת יעביץ ח"א סקכ"א, שוית מהר"ח אור זרוע סי' קמ"ו. משבצות זהב סו"ס מ"ם ואחרונים שהובאו בדרכי תשובה שם. — וצ"ע כי בספקי דינים להציץ כתב כי העיקר כהכרעת הכרתי ופלתי החולק על החכ"צ. אבל י"ל אדם שאני, או אמ"ל עפמי"ש באסודי למויג ח"א פ"ג. ועיין ביד שאל ליו"ד שם. ואכ"מ.

ב' מדריגות : ראה המשך ר"ה השי"ת פכ"ג (קונטרס עא).

קיצור. יבאר דמוח ולב בשניהם תלוי חיות האדם, דהשגה שבמוח צריכה לפעול תיקון המדה שבלב, יבאר ב' מדריגות ברעותא דליבא, ומעלת הלב ברעותא דליבא, ומעלת המוח בהשכלה והשגה.

(ח) **והנה** כשם שהנשמה הממלא את הגוף הרי בכללות מתחלק לג' חלקים כללים ראש גוף ורגל, כן הוא בעולמות שמתחלקים בג' מדריגות ב"ע, והגם דכתיב ועלמות אין מספר אל תקרא* ועלמות אלא ועולמות, שהם עולמות בלי שיעור ומספר כלל, ומכל מקום בכללותם מתחלקים בג' עולמות ב"ע, וכמאמר אימא עילאה* מקננא בכורסיא ושית ספירן ביצירה ומל' בעשי'. ומה שהם בלי מספר וגבול הוא שהאור וחיות מתחלק לריבוי מדרי' לפי ערך כל עולם ועולם, וזהו ממלא כל עלמין, שהוא האור האלקי הבא בהתלבשות בעולמות, דכללות אור זה דממלא כל עלמין הוא הארה אלקית הבאה על ידי ריבוי צמצומים והעלמות. דהנה כתיב מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים הנה התהוותם הוא מבחי' מל', דמל' דאצי' הוא האור והחיות דג' עולמות ב"ע, אבל האור הזה בכללותו, היינו בחי' מל' דאצי' המחי' את ב"ע הוא רק הארה בלבד, והיינו חיצוני' המל' כמו שבאה ע"י הפסק הפרסא שבין אצי' לבי"ע, ובוה גופא יש ב' מדריגות, השפעה בקירוב והשפעה בריחוק, ויובן זה עד"מ בענין המלוכה והנהגת המדינה, הרי ההנהגה בב' כחות הפכים, דעיקר' ויסוד המלוכה הוא בהתנשאות והגבהה דוקא, ולכן צריכים לרוממו להגביהו ולנשאו, דכל הנהגה הוא על ידי התנשאות דוקא, וכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ, דמנהיג המדינה עיקר ענינו הוא טובת המדינה, דזה דוקא באה על ידי המשפט בכל עניני המדינה, וכמ"ש ויראו כו' כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט, והמשפט הוא על ידי חקירה ודרישה דוקא בכל פרטי עניני ההנהגה מהחל ועד כלה, והתנשאות הוא הבלדה דוקא, אלא שדוקא על ידי ב' ענינים אלו הוא קיום המדינה, אשר הדוגמא מזה יובן למעלה שהם ב' מדריגות שבמלכות, הא' בחי' השפעה בריחוק והים עומד עליהם מלמעלה, והב' בחינת השפעה בקירוב, וכמ"ש במ"א דבחינת הקירוב דמלכות זהו כמו שהארה באה על ידי הפסק הפרסא שבין אצילות לבי"ע.

קיצור. יבאר בהתחלקות בג' עולמות בריאה יצירה עשי', ועולמות אין מספר הם הריבוי מדריגות בכל עולם עצמו, והוא אור הממלא כל עלמין, מלכותך מלכות כל עולמים, ויסביר ההשפעה בקירוב והריחוק במלכות על פי משל הנהגת המלוכה ברוממות ובמשפט.

(ט) **אמנם** האור דסובב כל עלמין הוא שאינו מתלבש בעולמות כי אם מחי' את העולמות בבחי' מקיף, והגם שנאמר את השמים ואת הארץ אני מלא, הרי מבואר בסש"ב פמ"ח דסובב אין הכוונה שסובב

אל תקרא : נח"ג עא, ב. הקדמת ת"ז קרוב לסופה (יה, ב).
אימא עילאה : תקוני זהר ת"י ואו.

ומקיף מלמעלה, דבאמת הוא בתוך כל חלקיו גם בארץ הלזו הגשמי תוך תוכו ופנימיותו, רק שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא, דהחיות דממלא כל עלמין הוא שמתלבש ונתפס בעולמות, ובחי' טובב כל עלמין הוא שאינו בבחי' התלבשות ותפיסא, וכמו שנאמר כי נשגב שמו לבדו, דשמו הוא נשגב ומרומם, שהוא בבחי' מקיף בלבד, והוה דאמונתו אמונת כל ישראל הוא שאור אין סוף ב"ה מחי' עולמות בהב' מדריגות דסובב כל עלמין וממלא כל עלמין, ועיקר האמונה הוא בבחינת סובב כל עלמין, דממלא כל עלמין זהו בבחינת השגה כאלו רואה, דמבשרי אחזה אלוקה, כל אדם אינו פון זיך קאן ער פארשטיק ויא דאס אינו אין עולם, והיינו דכמו שהאדם מרגיש בעצמו שיש בו חיות המחי' אותו, שהרי הגוף חי, וזה שהגוף חי הרי אינו שיש בו רק דבר חי ועל ידי זה חי הגוף, כי אם שהגוף עצמו חי, ומזה גופא הרי יודע הוא שזהו מהחיות המחי' אותו, והיינו שאין הגוף מצד עצמו חי כי אם מהחיות המחי' אותו, ויודע היטב שהחיות הוא אלקות בגלוי, שהרי רואה דמה שאינו אלקות בגלוי אינו חי, והיינו הגוף שהוא מציאות יש אינו חי בלא הנפש, והנפש שהוא חי הוא מפני שהוא אלקות. דחיות הוא אלקות, וכמ"ש וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים, ולכן הכלי לחיות הוא ביטול, וכמ"ש יראת ה' לחיים, והמלאכים חיים וקיימים לעולם מפני היראה והביטול שלהם, כמ"ש במ"א, והיינו מפני שהחיות הוא אלקות בגלוי ע"כ הכלי אל החיות הוא הביטול, ועל כן בממלא כל עלמין אינו שייך כל כך ענין האמונה, כי אם עיקר האמונה הוא בבחינת סובב כל עלמין, שאינו מושג ונרגש.

קיצור. יבאר דאור הסובב כל עלמין מקיף שאינו בא בהתלבשות, אמונת בני ישראל בממלא כל עלמין ועיקרו בסובב כל עלמין, דממלא כל עלמין מושג מבשרי אחזה. ויבאר דהכלי לחיות הוא ביטול, כיום המלאכים לפי שבטלים.

(י) **והנה** על זה אנו אומרים בכל יום הוי' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שזה הקבלה והאמונה בב' מדריגות דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. דהנה האמונה בבחי' ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין זהו ב' בחינות ביטול, דכתיב א"ל דעות הוי' ב' דעות דעת עליון ודעת תחתון, דעת תחתון הוא שלמטה יש ולמעלה אין, והיינו שהנבראים הן נראים ונגלים ומורגשים במציאות ה"ז יש, והאלקות המתווה נקרא אין על שם שאינו מושג, דהנברא את זה שאינו משיג אומר עליו אין, דפירושו אינו עס אינו ניט ער, ער אינו א נרגש א מציאות און דער חיות אינו דאך ניט קיין מציאות ויא זאיין מציאות אין, ולכן קוראו אין, אינו הוא, עס אינו ניט ער, וארעם אן דער חיות אינו פראן הערט ער דאך און וייס אן דאס אינו דער עיקר, ולהיותו שאינו באותו המציאות כמו המציאות שלו על כן קוראו אין, והדעה העליונה הוא שלמעלה יש ולמטה אין, דאין סוף הוא יש אמיתי, ולמטה אין דכולא קמי' כלא חשיב, וידוע דהב'

דעות הן באלקות גופא, והיינו דבהארה אלקית שהיא בחי' מקור לעולמות הוא בחי' דעת תחתון, דלהיות שהיא מקור לעולמות הרי העולמות תופסים מקום, דאין מלך בלא עם, וענין המלוכה הוא שהעם בטל אל המלך, והיינו שהעולמות בטלים, אבל הוא ביטול היש בלבד לא בבחי' ביטול המציאות דאם כן הלא אין שייך ענין המלוכה כי אם בחי' ביטול היש בלבד, וכן הוא בנבראים שהם בבחי' יש והאין האלקי מהווה אותם, הרי מצד האמונה וגם מצד הדעת וההשגה הרי הם בטלים להאין האלקי, אבל הוא בבחי' ביטול היש לבד, ודעת עליון הוא באור אין סוף שלמעלה מהעולמות, והיינו באור אין סוף השובב כל עלמין דשם הוא הדעה שהעולמות בטלים במציאות לגמרי וכולא קמי' כלא חשיב, אמנם קמי' דוקא כולא כלא מה שאין כן במדת מלכותו ית' הרי אין מלך בלא עם, דהעולמות תופסים מקום רק שהם בטלים, ומובן דאמונה הוא ביטול, והאמונה בהב' מדרי' דממלא כל עלמין ושובב כל עלמין הן ב' בחי' ביטול, והקבלה ע"ז הוא מה שאנו אומרים ה' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והאמונה דנשמות ישראל הוא בשם הוי' דוקא, אמנם כללות ענין האמונה הוא בבחי' מקיף, דהנה אמרו רז"ל גנבא אפוס* מחתרתא רחמנא קריא, והיינו שמאמין באלקות דהוא ית' זן ומפרנס את כל ברואיו, ונותן לחם לכל בשר, ומשגיח על כל אחד ואחד בפרט, ומצד אמונתו זאת הוא מבקש עזר מהשי"ת שיצליח לו דגם הוא יהי' לו לחם לאכול ובגד ללבוש, אבל במה תהי' הצלחתו שיצליח בגניבתו ושלא יהי' נתפס על הגניבה, דזהו דבר והיפוכו, מבקש עזר מהשי"ת ועושה היפך רצונו ית' לגמרי, והוא מפני שהאמונה הוא מרחוק ואינו נרגש בפנימיות, שאם הי' האמונה מאירה בבחי' פנימי' איך יעשה היפך רצונו ית' לעבור אמרי פיו ית', רק להיות שהאמונה היא בבחי' מקיף על כן יכול להיות דבר והיפוכו.

קיצור. יבאר דהאמונה בממלא כל עלמין ושובב כל עלמין הם ב' אופני ביטול, הביטול דדעת תחתון ביטול היש להאין בהארה האלקית המהווה את העולמות, והביטול דדעת עליון הוא ביטול במציאות, והקבלה על זה הוא באמירת ה' אחד וברוך שם, אמונה מקיף גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קריא.

(יא) **והנה** בדוגמא כזה יכול כל אחד ואחד למצוא בעצמו אם בגסות או בדקות, והיינו שמבקשים עזר מהשי"ת ויכול להיות שעצם הדבר מה שמבקש מהשי"ת הוא ענין מותר לגמרי, והוא רק למלאות תאוות נפשו שאין זה רצונו ית', בדוגמת גנבא אפוס מחתרתא, וסיבת הדבר הוא מפני טעותי בני אדם שהם טועים בעצמם וחושבים את עצמם למציאות דבר חשוב, והיינו שהוא יקר בעיני עצמו ונדמה לו שמגיע לו עושר וכו', ואשר אז דוקא יוכל לעבוד את ד' בתורה ותפלה מתוך

גנבא אפוס : ברכות סג, א (לפי גירסת העין יעקב) — בספר יצחק ע' גנבא כחב שכן הוא בגמרא שנדפסה בסורטוגאל.

הרחבה דוקא, אבל באמת עיקר כוונתו הוא מה שרוצה בהענינים הגשמיים למלאות תאוות נפשו, שאין זה רצונו ית' כלל. ויש שזה בדקות, וכמו בעסק, העסק משא ומתן הוא כלי לפרנסה, וצריך להיות כלי טהורה, והיינו בלי שום נדנוד איסור דשקר וגנבה וכהאי גוונא, ויהי' משא ומתן באמונה, עד ענין ודובר אמת' בלבבו כמארז"ל, וכללות העסק צריך להיות בכוונה לשם שמים, שיהי' בזה כוונה אלקית, דהאמת הוא שניתן רשות לעסוק ולעבוד, וכמ"ש ששת ימים העבוד, וכתוב וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, אבל לא העשי' הוא הכוונה, שהרי לא זה היא התכלית יצירת האדם בעולם בשביל העשי', כי אם עיקר יצירת האדם הוא כמ"ש אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי דבראתי בגימ' תרי"ג, בשביל תרי"ג מצוות, א"כ גם בעשי' עסק הזה הכוונה הוא שיהי' בזה ענין אלקי, והיינו הביירוים שנעשה ע"י העסק, אם כן כאשר מבקשים עזר מהשית' על פרנסה הרי צריכים לידע אם העסק הוא כדבעי שיהי' כלי טהורה, וצריכים להשתדל שיהי' כלי המחזיק ברכה, והיינו שיהי' כפי הכוונה, אמנם להיות שהאמונה היא בבחי' מקיף אינו שם לבו כל כך. וזהו דאמונה צריכה פרנסה שהאמונה תאיר בהפנימית, וזה הי' עבודת משה שהי' רועה ומפרנס את האמונה, היינו שיהי' צדיק באמונתו יחי', שהאמונה תהי' בבחי' חיות פנימי, כי משה המשיך בחי' הדעת בנשמות ישראל, וכמ"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך, שמה המשיך בחי' דעת גם בנשמות דורע בהמה, דדעת הוא הרגש ומשה הוא רעיא מהימנא שרועה ומפרנס את נשמות ישראל בענין האמונה, היינו שהאמונה תהי' בבחי' הרגש פנימי.

קיצור. יבאר דכל אחד ימצא בעצמו דלפעמים מבקש מהקב"ה על דבר שהוא נגד רצונו ית', כי האדם טועה בעצמו שמגיע לו בנים ועושר וגדולה, ושוכח דגם אם אין לו עבירות גסות ישנם בדקות כמו בעניני כלי והנהגת פרנסתו, וזהו פרנסת האמונה שתאיר בפנימית.

(ב) וזהו ועמך כולם צדיקים, דעם הוי' הנולדים בקדושה וטהרה על פי התורה כולם צדיקים מצד שרש הנשמה, והיינו דאמונתנו אמונת כל ישראל הוא בהוי' אחד. דהנה כל ישראל אומרים שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שב' פסוקים אלו הם הקבלה והאמונה בהב' מדריגות דממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ועיקר ענין העבודה הוא שהאמונה תהי' מאירה בהשגה גמורה עד שיהי' נרגש בפנימי' הן בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיתבונן בענין ההתהוות יש מאין, ותהי' ההתבוננות שלו התבוננות פרטי באיכות ואופן ההתהוות, וההפלאה שבוה, שהרי האין האלקי צריך להיות בקירוב אל היש, ואשר על זה הוסד סדר ההשתלשלות עד שיהי' האין האלקי בקירוב להוות את היש, וצריך להיות גם כן העלם והסתר הבורא מהנברא, וכמ"ש

ודובר אמת : מכות כד"א.

כי משה : ראה תוי"א ר"פ משפטים. תורת חיים שם. ובכ"מ.

במ"א באורך באופן ההתהוות וההפלאה בזה. וכן בהחיות האלקי איך שאין דבר חי מעצמו, והרי הוא חי מחיות אלקי המחיי' אותו. ויהי' כל זה בהשגה פנימית, והיינו דכמו שהאדם מרגיש בעצמו שהוא חי כן ירגיש איך שהעולם חי מחיות אלקי, וכאשר מרגיש כן בנפשו שהעולם חי מאלקות, הנה אז בכל דבר גשמי הוא מרגיש את החיות האלקי לא את היש, ואז הוא כפי הכוונה האלקית. וכן בה' אחד תהי' ההתבוננות באחדות ה' בהשגה גמורה כאלו רואה, והיחוד הוא בכמה אופנים, והוא בההתבוננות איך דכולא קמי' כלא חשיב, שהעולמות אינם תופסים מקום לגבי אור אין סוף, דהביטול דהעדר תפיסת מקום הוא ביטול במציאות. ויובן זה עד"מ חכם גדול שהוא מופלא ומובדל בחכמה הרי החכם קטן אינו תופס מקום אצלו, והיינו דחכמתו של החכם קטן נחשבת אצל החכם גדול כשטות ממש, לא כמו חכמה קטנה כי אם שהוא וחכמתו נחשב אצלו כשטות ממש, וכמו שלמה המלך ע"ה דכתיב ב"י' וה' נתן חכמה לשלמה, דהחכמה נתונה לו, הנה לעוצם חכמתו הגדולה הרי חכמת החכמים הקטנים הוא אצלו כשטות ממש, וכל שכן מי שאינו חכם הרי הוא ודאי כשטות, ואצל החכם האמיתי הרי נחשב זה שאינו חכם כמו שאינו ממין האדם כלל.

קיצור. יבאר דבמלא כל עלמין הארת האמונה בההתבוננות בבריאה יש מאין בקרוב, והעלם האין מהיש, ובסובב כל עלמין מאירה בההתבוננות דה' אחד בהביטול דהעדר תפיסת מקום כמשל החכם קטן שנחשב להעדר החכמה לגבי חכם בעצם.

(ג) **והנה** הדוגמא מזה יובן למעלה בהעדר תפיסת מקום ענין המציאות, דכמו שבחכמה הרי מי שמופלא בחכמה מצד העילוי שלו הנה זה שהוא חכם קטן אינו נחשב אצלו כללות שכלו גם לחכמה קטנה אלא כמו היפך החכמה, הנה בדוגמא כזו יובן דלפי עוצם הפלאות אור אין סוף והבדלתו מענין המציאות, הרי המציאות של העולם הוא בבחי' העדר המציאות, רק שיש בזה הפרש בין עולמות עליונים לעולמות תחתונים, דבעולמות עליונים שנרגש בהם העדר תפיסת מקום שלהם לגבי עצמות, והיינו שבעולמות העליונים ידוע ומושג הפלאות אור אין סוף, ואיך שאין העולמות תופסים מקום כלל, הנה על ידי ידיעה והשגה זו גופא הרי הם מתבטלים במציאותם, והוא ע"ד ביטול חכם קטן שמתבטל לגבי החכם גדול שהביטול שלו הוא בעצם מהותו, דהנה לפני חכם גדול הרי הכל מתבטלי, ואפילו אנשים פשוטים שאין להם מושג בחכמת החכם גדול כלל מתבטלים לפניו בתכלית, אלא שאופן ביטולם הוא באופן אחר לגמרי, וכמו שאנו רואין במוחש שהם מתקרבין אל החכם גדול ורוצים לשרתו, והם מתיחסים בזה בחשיבות מציאות עצמן בזה שהם בקירוב להחכם גדול, מה שאין כן מי שיש לו איזה מושג בחכמה, וכמו החכם קטן אם שאינו בערך כלל לגבי חכמת החכם גדול, אבל מ"מ הוא בגדר חכמה, הנה הוא אינו מתקרב להחכם אלא אדרבא מתבטל בכל עצם מהותו, אז ער פארלירט זיך. לגמרי, והיינו דשניהם מתבטלים לפני החכם גדול רק שמחולקים

הביטול שלהם, דהחכם קטן מתבטל בכל עצם מציאותו לגמרי מכל וכל, והביטול של האיש הפשוט הוא שבזה גופא נעשה מציאות דבר בעיני עצמו, אשר הדוגמא מזה יובן בהפרש הביטול של עולמות העליונים שהוא כדוגמת ביטול החכם קטן, וביטול עולמות התחתונים שהוא כדוגמת ביטול איש הפשוט שהוא מציאות בעיני עצמו, אבל באמת הוא בהעדר המציאות.

קיצור. יבאר דלגבי הארת אור אין סוף נחשב מציאות העולם להעדר המציאות, וביטול עולמות העליונים הוא ע"ד ביטול חכם קטן לגבי חכם בעצם שהוא בטל במציאות, וביטול עולם התחתון הוא ע"ד ביטול איש פשוט לחכם בעצם דבזה נעשה מציאות בעצמו.

יד) והנה להבין ענין העדר המציאות, היינו אז מציאות איז קיין מציאות גיט ומ"מ נשאר במציאות, דהנה אנו רואין בדרכי העבודה בקיום התורה ומצוות, דיש כמה בני אדם שהם מצד עצם מציאותם קרובים אל לימוד התורה, וחפצים לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה, ונמשכים אחרי העוסקים בתורה ומתקרבים אליהם, ועומדים בהתעוררות טובה לכל דבר שבקדושה, ומ"מ אינם מתקרבים בקירוב אמיתי, וטעם הדבר הוא מפני הוולת, והיינו שמפני הסביבה שלהם אינם יכולים להתקרב בקירוב אמיתי, וכמאמר העולם עס פאסט אים גיט פאך דער סביבה זיינער, והיינו אט מיט דיא ואס ער חבר'ת זעך פאסט אים גיט שילמוד הוא בשיעור קבוע לרבים או שבנו ילמוד בחדר ובישיבה, ושיתקרב בקירוב גמור ליראי אלקים באמת ובגלוי, וכמו כן ישנם בעובדי הוי' בתורה, ובפרט בעבודה שבלב זו תפלה שהוולת מבלבל לו, והיינו שבעבודתו בתורה ותפלה הוולת מבלבל לו, וכמובן שהוא לפי אופן האישים המקום והזמן, עד שלפעמים צריך ללחום עם זה שהוולת מבלבל לו, אבל כאשר הוא במדריגת האמת, והיינו דכאשר האדם מתבונן בתכלית יצירתו צוא ליב ואס ער איז בעשאפין גיוארן, ובתכלית כל התעסקותו און צוא ליב ואס איז אלע זאיינע גישעפטין, וזבתכלית בני ביתו צוא ליב ואס איז בנים ובני בנים, והיינו און ער קומט צו צום אמת און זאין תכלית ותכלית עסקיו ובני ביתו הוא מפני רצון וכוונת הבורא ית', וכן בעובדי הוי' שהעבודה בתורה ותפלה הוא עם האמת שבנפש, דאז עבודתו בתורה ועבודה שבלב הוא אצלו באמיתית, והיינו שבעבודתו קומט ער צוא צום אמת און פנימיות, אז רואין אנו במוחש שהוולת אינו מבלבל לו כלל, וכמו עד"מ בזמן דעת רצון בר"ה ויוהכ"פ, או בעבודה דשמחה בשמחת תורה, דאז אין הוולת מבלבל לו כלל, והנה זה מה שהוולת אינו מבלבל אותו, אין הכוונה שהוא מבטל אותו, כי אם שהוולת הוא ממש כאלו אינו, והיינו שלא יש דבר המבלבל לו, וכמאמר העולם ער טראכט ועיגן אים גיט, והיינו שאינו חושב אודות הוולת, אך מפני מה אינו חושב אודות הוולת הטעם הוא מפני שאינו תופס אצלו מקום ומציאות כלל, והסבה לזה הוא העילוי שלו, מה שנתעלה למעלה ומדריגה עליונה יותר שאינו שייך אל הוולת,

והיינו דבתחלה הי' שייך אל הזולת ולכן הי' הזולת מבלבל אותה, וכאשר בעבודתו הגיע אל האמת והפנימית, און אינו פאָרנומען מיט זיך, און אין לו שייכות אל הזולת, ובמילא אין הזולת תופס מקום ומציאות כלל, וכמו עדימ הזולת של עיר אחרת אינו מבלבל אותה, הנה כמו כן אז ער קומט צו צום אמת איז ער דאָך יעמולט אין א אַנדער אָרט ואָס יענער איז אים ניט מבלבל, ואזי באמת הזולת מתבטל, וכמאמר פאָר א אמת פאָר-לירט מען זעך. והדוגמא מזה יובן למעלה בבחי' אור אין סוף שמובדל בערך לגמרי מן העולמות, הרי העולמות והנבראים אינם תופסים מקום כלל וכלל והי' כאלו אינם ממש. וזהו שמע וכו' אחד, דהתבוננות דהוי' אחד יכול להיות בהשגה גמורה.

קיצור. יבאר בטבעי בני אדם האוהבים ומתקרבים לבני תורה אבל מתביישים מהסביבה שלהם, וכן בעובדי ה' אשר הזולת מבלבל להם אבל בעת רצון אז אין הזולת מבלבל מפני שעומדים במעלה עליונה אין הזולת תופס מקום אצלו, ובוה יבאר ענין העדר תפיסת מקום.

(טו) וזוהו ואתה תצוה דעי"ז שמשא מקשר ומחבר נשמות ישראל הנה עיי"ז ויקחו אליך שמן זית, דמשה הוא הנותן כח בנשמות ישראל דיתגלה מעלת הרגל הנ"ל. דהנה אתפשטותא דמשה בכל דרא, דמשה נקרא רעיא מהימנא שמחזק את האמונה להיות צדיק באמונתו יחי' בחיות פנימי, והיינו דזה מה שעמך כולם צדיקים כו' נצר מטעי שהם תינוקות של בית רבן, הוא עיי' הרועה נאמן שהם ראשי אלפי ישראל הנותנים כח בנשמות ישראל לחזק את אמונתם, דבזמן הגלות וכמו בזמן המן שעמד ח"ו לכלותנו ר"ל, הנה אז דוקא עמד מרדכי שהוא שקול כמשה וחזק את אמונתם לעמוד חזק בלימוד התורה, דהמן שביקש ח"ו להרוג ולהשמיד את כל היהודים אמר אין אני שולח יד תחלה אלא בתינוקות הללו, הנה כמו כן מרדכי לימד תינוקות של בית רבן ברבים דוקא, ובוה דוקא הושבת האויב והמתנקם. וזהו כתיב למאור, דבזמן הגלות דאז הנה כל אחד ואחד נשבר ונדכא, הנה אז דוקא מגיעים למאור עצמו, דזהו להעלות גר תמיד, שהוא גר הוי' נשמת אדם, והיינו השם הוי' שבנשמה, דבגילוי זה דשם הוי' שבנשמה, הנה אז והוי' עמו דהלכהי' כמותו בכל מקום, דגם בהטבע יהי' ההנהגה והגילוי דלמעלה מן הטבע. וזהו וקבל היהודים את אשר החלו, דבמתן תורה כפה עליהם הר כגיגית בדרך גילוי מלמעלה, אבל בזמן הגלות דויהי בימי אחשורוש שהוא כדוגמת ויהי בימי אחז, הנה כשם שבימי אחז שנעל את בתי כנסיות ובתי מדרשות בכזונה להפרידם מאלקות ח"ו, התחיל מהתינוקות של בית רבן תחלה, ואמר לו ישעיי' ומה אתה מועיל, דסוף כל סוף הלא אנכי והילדים אשר נתן לי הוי' לאותות ומופתים בישראל, והם הקימו את אשר הרס אחז, הנה כמו כן בימי המן, שרצה להשמיד ח"ו וח"ו את כל היהודים התחיל בתינוקות של

בית רבן תחלה, הנה או דוקא עמד מרדכי אתפשטותא דמשה בכל דרא, והקהיל קהלות ברבים לחזק אמונתם בהוי' על ידי לימוד תינוקות של בית רבן, שהוא יסוד ועיקרא ושרשא דכולא, ואו דוקא קיימו במסירת נפש בפועל את אשר החלו, דזהו תכלית ענין הגלות לעמוד חזק בכל הנסיונות. וזהו ומאותה שעה קויתי לו דכתיב כי לא תשכח מפי זרעו, דבזמן הגלות דוקא דאו הנה החשך יכסה ארץ ברבוי העלמות והסתרים המונעים ומעכבים ביותר, הנה או דוקא נותנים כח מלמעלה להפוך את החשך לאור כי טוב בבנים ובני בנים עוסקים בתורה. וזהו וקיבל היהודים את אשר החלו, דאת אשר החלו דמתן תורה קיימו בפועל ממש על ידי העבודה שלהם בתינוקות של בית רבן במסירת נפש וכו' לגאולה.

קיצור. יבאר דאתפשטותא דמשה מחזק את האמונה שתאיר בפנימיות, דבזמן הגלות והגזירה דכל אחד נשבר ונדכא דזהו כתית על ידי זה מגיעים למאור דנר ה' נשמת אדם, והצלת ישראל על ידי תינוקות של בית רבן ולימוד תורה ברבים דבזמן גלות נותנים כח במסירת נפש על קיום התורה ומצוות ועל ידי זה זוכים לגאולה.

ה ו ס פ ה

ב"ה, טיון פ"ט.

אשר סיכן נפשו לבקר את השרים הכי גוראים או בדבר הפרעות אשר התחוללו אז בקיעו ובניעזין, ובחכמתו ותוקף דעתו פעל הרבה להשקיט את

הרוחות הסוערות.

והרבי שניאורסאהן בהוה הוא איש אשר רוח בו במלא מובן המלה, ואם באמת הוא תומך במוסדי הדת — אנכי אינני יודע מזה, אבל אם אמת הדבר — הנה לא אפונה אשר שום עולתה נגד החוק לא תמצא במפעלו, הנני יודע אשר הנהו כעת במאסקווא אבל מטרת בואו נעלם ממני.

כשבאתי לביתי כבר חיכו עלי חברי בהנהלת הביהכ"נ, בדאגם על אשר הפעם עכבו אותי בג. פ. או. יותר על הרגיל. לדעת מה היתה תוכנה של קריאה זו, לא חספתי לפרסם הדבר, אמרתי להם מה שאמרתי, וקראתי את אחד ממקורבי הרבי ואודיעהו הכל כאומר ויעצתיו אשר עוד בלילה זו יסע הרבי לביתו. למחר ביום שני פגשתי בהאיש מקורבו של הרבי, שאלתיו האם נסע הרבי? ויענני בשפה רפה, והבנתי כי עצתי לא נעשתה ואצטער על זה. ביום החמישי, לפנות ערב בהלכי עם מכריי ראינו והנה ביהכ"נ הליו- באוויטשי מואר בנרות רבים, הבית מלא מפה אל פה, ועם רב — שלא יכלו לכנוס — עומד במבוא ועל השליבות. ונשאל מה זאת? ויאמרו כי הרבי מליובאוויטש דורש מעל הבימה, ובהיות כי הלילה הוא ליל

זה שנים אחדות אשר בחדשי שבט או אדר הנני מבקר לרגלי עניני דרישת צרכי הפסח בעיר מאסקווא.

בשנת תרפ"ז בהיותה שנה מעוברת באתי למאסקווא בסוף אדר א'.

מר פוקס א. ל. — מי שהי' יו"ר הקהלה — סיפר לי אשר בהיות כ"ק אדמו"ר שליט"א, בתחלת אדר א' במאסקווא, קראוהו למוסד ג. פ. או. ושאלוהו:

האמת הדבר אשר הרבי שניאור- סאהן הוא במאסקווא וקיבץ סכום גדול בשביל החזקת מוסדי הדת, ואשר גם ממעריצי דת ישראל בחוץ למדינה מקבל סכומים גדולים למטרה זו, וארגן מאות צעירים להחזיק מוסדי דת היהודים בכל מרחבי המדינה. והרבה מאות אלפים חרדים בלי הבדל אם חסידים אם מתנגדים נשמעים לו ומכבדים אותו.

מסגנון הדבור הבין כי חברי הג. פ. או. המרכזי מעיינים בימים ההם אודות הרבי, וכי המצב רציני, ויען להם:

את הרבי שניאורסאהן מכיר הוא בטוב זה רבות בשנים בתור מתענין ועסקן כללי לטובת היהודים. הכיר את אביו הרבי ש. הידוע אשר נטל חלק בראש כל עבודה ציבורית, ולרגלי עבודתו הי' מבקר לעתים קרובות בעיר המלוכה.

בהיותי — ממשיך פ. דבריו — עוד תלמיד בי"ס הגבוה בלעניני- גראד ראה את אבי אביו הרבי,

מר וו. המכיר את החסידים יותר ממני אמר לי — בהלכנו מבית הכנסת מושפעים ביותר ממה ששמענו וראינו — כי הדרשה הלזו המלאה תוכן רב, ומתאים אל המצב של היהודים החרדים בהוה, בודאי תעשה רושם גדול. ודרכם של החסידים אשר כל דרשה ודרשה של הרבי — בלשונם נקראת בשם „מאמר“ — חוזרים עלי' רבות פעמים ומדקדקים באותיותי, וכותבים אותה. ועל הרוב כותב אותה הרבי בעצמו, ומפרסמים בכל מושבי החסידים.

אחר שבוע נפגשתי עם מר ליט-וואקאו — ראש היעווסעקציע* — וישוחח אתי בענינים שונים, ובתוך דבריו התאונן לפני על הרבי שני-אורסאָהן אשר ארגן את ה„כלי-קודש“, רבנים, שוחטים, מלמדים, וראשי ישיבות בכל מרחבי המדינה ומחזיק אותם. ואת מוסדי הדת, בתי טבילה, בתי כנסיות עם מגידי שיעורים, חדרים ומלמדים.

בכל פנות שאנו פונים — אומר לי — לא רק ברוסיה הלבנה, או רוסיה הקטנה ורוסיה הפנימית אלא גם בפנות רחוקות כמו גרוזיא וטור-קיסטן, הנה גם שם נמצאו ציריו ועושי דברו של הרבי שניאורסאָהן להחזיק מוסדי הדת.

שתי עובדות סיפר לי, אם אמת המה הם עדות נאמנה על האירגון הטוב. (א) היהודים הגרוזינים — על הרוב — הי' להם איספאלקאָם** משלהם. באחד הקיבוצים, הנה זה כחמש שנים — מאז הותחל

פורים קטן, הנה אחר הדרשה יהי' סעודת מרעים.

בשמעי רעד עבר בכל גופי, ובה בשעה הרהרתי אשר נכד זה ירש תוקף דעתו של אביו וקנו אשר סיכן נפשו לעמוד לפני הרשעים הנוראים בימי שלטון הישן בשביל טובתן של ישראל.

אני זמר ווענדיל נכנסנו לשמוע את הדרשה ואראה כי הרבי יושב על הבימה ונואם בקול אדיר ממושך, ותוכן מאמרו מבאר נס פורים הבא על ידי תוקף דעתן של ישראל בדור ההוא, אשר לא אבו לשמוע אל המלך — בעצת שריו — להתבולל עם עמו של אחשורוש, וסיבת תוקפן של ישראל לעמוד בנסיון היו הכ"ב אלף נערי בני ישראל תלמידיו של מרדכי, אשר בעת גזירת איסור לימוד התורה, אמרו למרדכי אתן אנחנו בין לחיים ובין למוות, והם — הילדים והנערים — נצחו את שר השרים את המן הרשע, ומלחמה רוחנית זו היא מלחמה נצחית וישנה בכל דור ובכל מקום ורק בהחזקת לימוד התורה של תינוקות של בית רבן נחזיק מעמד כאמור מפני עוללים ויונקים יסדת עוז להשבות אויב ומתנגם.

לא אכחד אשר מלבד תוכן הדרוש הנה התלהבות הנואם — הבלתי מתחשב עם הקושיים והסכנה הכרוכים בעקבי נאום כזה — והקשבתם של השומעים פעל עלי רושם עז, והייתי חפץ לשמוע המשך הדברים, אך פתאום ראיתי אנשים אחדים שעוררו בי חשד אשר מרגלים המה, ונעוזב את בית הכנסת.

(* הסניף היהודי של מפלגת הקומוניסטן.

(** ועד המועל של מועצה העירונית.

סידור היעווסעקציע — בטלו מוסדי הדת שהיו שם. באחד הימים בא צעיר אשכנזי — הגרוזינים קוראים ליהודי רוסיא בשם אשכנזים — מדבר בשפה הגרוזינית כגרוזיני מלידה, וינאום ברבים נאום התעוררות להקים את מוסדי הדת, בית הכנסת, תלמוד-תורה, בית טבילה, ובדברו קרא לפנייהם קטעים מספר החוקים הנותנים רשות להאורחים להחזיק כל מוסדי הדת על הוצאותיהם המה. הצעיר הזה נסע מעיר לעיר וממושב למושב, בדברו נתן כבוד ותהלה להממשלה המכרת בזכותם של העובדים, ונאם להקים מוסדי הדת. נאומיו ומראהו עשו רושם עז על שומעיו, ובכל מרחבי גרוזיא במושבי היהודים נתעוררה תנועה דתית נלהבה.

באחד הישובים, הנה בקרוא הצעיר את קטעי הדינים כאמור, טעה האיס-פאלקאם, וחשב כי צעיר זה הוא שליח מהמרכז, ויתלהבו במאד מנאמו ויחליטו — בדעה אחת — כי תיקון בית הטבילה יהי על הוצאותיו של האיטפאלקאם, ובזמן קצר הביאו החלטתם מהכח אל הפועל.

(ב) מאז הוקם השלטון, הנה במשך כשתי שנים בערך, הרי כמעט בכל מושבי הגרים גוסדו ועדי היעו-סעקציע ועבדו בטוב, אך פתאום קמו צעירי הגרים לנגד ועדי היעווסעק-ציע ויגרשו מהכפרים שהם יושבים

שמה, באמרם כי חוקי המדינה מרשים להאורחים להתנהג בכל עניני הדת כחפצם המה, ומני או הותחלה שם תנועה דתית נלהבה, תקנו בתי התפלה שלהם, קנו להם עוד ספרי תורה'ס, תיקנו בתי הטבילה, ומלמדים את ילדיהם בחדרים ויש להם מלמדים יהודים מפלכי מינסק, וייטעבסק ומא-גילעוו.

ואחרי חקירה ודרישה במשך כמה חדשים נודע לנו — בהמרכז — כי כל אלה הם תוצאות פעולתו של הרבי שניאורסאָהן אשר שלח בכל מרחבי המדינה את שלוחיו, ותומך בכל מוסדי הדת בסכומים גדולים. פוכס: אמרתי לליטוואקאָוו, הלא אמת הדבר אשר החוק מרשה להאו-רחים להתנהג בכל עניני הדת כחפצם, ויכולים המה האורחים להחזיק את כל מוסדי הדת על חשבון עצמם, ומה חטאו של הרבי שניאורסאָהן בזה שמפרסם את חוקי המדינה.

בג. פ. או. — עונה ליטוואקאָוו — כבר יודעים חטאו של הרבי שניאורסאָהן, ואנחנו — סיים בקצף — החלטנו לעקרו מן השרש, וכבר נצבר אצלינו החומר הדרוש לזה. תוכן שיחתו של ליטוואקאָוו מסרתי לאחד ממקורבי הרבי, ואני דואג אשר לא יהיו תוצאות רעות מזה.

ככל הדברים האלה סיפר לי מר פ. סוף אדר א' תרפ"ו.

הנהגות

תענית אסתר בבוקר ואמרים סליחות ואבינו מלכנו. מחצית השקל נותנים ביום התענית (גם כשחל פורים ביום א'). במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת "המלך". ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו'. גם השומעים את המגילה כופלים אותה כאגרת' והכפילה היא לשלשה חלקים.

מכין המן' איזה פעמים במשך הקריאה (במקום שנזכר באיזה תואר: האגני, הרע וכיו"ב).

בקריאת המגילה קוראים': (ח. יא) להרג ולאבד ולהרג ולאבד. (ט, ב) ואיש לא עמד בפניהם ואיש לא עמד לפניהם.

מגענעים " את המגילה באמירת "האגרת הזאת", אגרת הפרים הזאת השנית".

ברכת שהחינו מברכים גם ביום'.

ביום גם שמיעת וקריאת המגילה בתפילין דרשי'.

נוסח שושנת יעקב: ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים'.

מנחה מוקדמת ואח"כ הסעודה.

1) פאקסימיליא מעמוד זה בסי' התולדות — אדמו"ר מהר"ש ע' 21. וראה שו"ע או"ח סי' תרצ"א ס"ד ובבא"ט ושע"ת ושי"ג. שדי חמד אסיפת דינים סוף מע' פורים. 2) ראה ני"ב השו"ע סי' תר"צ ס"ו. ואולי הטעם ממי"ש בסמ"ג (א"א ס"טס תרפ"ט), הובא בדרך החיים, שראוי ונכון שיהא לכ"א מגילה כשירה כר. — וא"כ צריך לפושטה ג"כ.

3) שם סעיף יז ובני"ב השו"ע. ובסי' יעב"ץ אשר אביו — החכם צבי — הי' מכה ורוקע ברגליו וטופח בסנדלו כשהגיע לזכור המן. וכן ראיתי כ"ק מו"ח אדמו"ר עושה (ודלא כאחרונים הובאו בשדי חמד שם ס"י).

4) ע"פ הכתוב כאן צריך לתקן גם ב"היום יום" ע' לו. — והנה שתי הנוסחאות הובאו בספרי המסורה. אבל צריך חיפוש מקור הראשון ועיון בטעם הדבר, אשר דוקא כאן נהגו לקרות באופן לצאת ידי כל הדעות. — ראיתי מובא משו"ת שבט סופר חאו"ח סי' כז אשר החתם סופר הנהיג בבית מדרשו לקרות שתי הנוסחאות להרג ולהרג ובמגילה שלו הי' כתוב להרג ובין השיטין ולהרג. ובשם סי' קסת הסופר שכן הנהיג גם בנוגע בפניהם לפניהם ובמגילתו בפנים הי' כתוב בפניהם ואות למיד היתה תלוי. — ואין ספרים אלו תח"י בשעה זו. ויליץ בהם אם הי' כוסל רק תיבה המסוסקה או כמנהגנו כמי"ש בפנים.

4) ראה שו"ע או"ח תר"צ מג"א סק"ז.

5) ראה פסקי דינים להצמח צדק בסופו ובשער הכולל ס"ז.

6) ולא כמנהג המובא במשמרת שלום ס"ג ס"ד שביום היו קורין את המגילה

בתפילין דר"ת.

7) אף שבכמה סידורים הנוסחא: ארורים כל עו"ג ברוכים כל ישראל. ובטושו"ע

או"ח סי' תר"צ ס"ט"ו יש שינויים מדפוס אחד לחבירו, וכנראה שהוא מפני הצענואר, וא"כ משמע קצת דגירתם ג"כ עו"ג ישראל, ולא רשעים צדיקים. וצ"ע.

מנהגי הארמו"ר¹

לבוש משי כמו בשבת ויו"ט.
 נותן מחצית השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים.
 גם ביחיד מברך לפני המגילה ולאחריה, הן בלילה הן ביום.
 משלוח מנות לשלשה אנשים (מאכל ומשקה).
 לנט"י, ברכות המוציא והמזון של סעודת פורים ואמירת הדא"ת. לבוש
 "סויבלענע היטל" וחגור אבנט.
 מאמר דא"ת בתוך הסעודה.

(8) מובן שאין זה הוראה לרבים.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קונטרס ז.

קונטרס

ב' נ' ס' ז

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה.

בוזה הננו מו"ל הקונטרס ליום ב' ניסן הבע"ל — הכולל מאמר ושיחה.

המאמר הוא מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מב' ניסן תרפ"ו, והשיחה היא מיום ב' ניסן ה'תש"ג ונדפסה ע"פ רשימת השומעים.

בתור הוספה — בא בסוף הקונטרס מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שכתבו בקשר עם המאמר וקבל היהודים — הנדפס בקונטרס שלפני זה.

* * *

ידוע פתגם בעל ההילולא שאמר על תלמידיו, אשר תפקידם הוא להיות „נרות להאיר“.

דברי צדיקים בכלל, וביחוד דברי נשיאי ישראל אודות תלמידיהם והמקושרים אליהם — מדויקים המה, ובפרטיהם גם כן. וגם בהתאור „נרות להאיר“ — כן הוא, אשר מורה דרך הוא למקושריו בכמה וכמה ענינים עקריים.

ואחדים מהם:

כמה תכונות בנר המאיר: הנר עצמו הוא מקור לאור — מאור, אף כי זעיר אנפין.

כלול הנר משמן ופתילה — וענינם בנמשל: שמן — תורה ומצות, פתילה — האדם, היינו הגוף, יותר נכון חלק נשמתו נפש דאיהי שתופא דגופא, ובפנימיות יותר — נפש האלקית המלוכשת בנפש הבהמית.

כשמדליקין הפתילה והיא והשמן מתאחדין זו עם זה, מאיר הנר בהרבה מאורות, וכללותם שני' מיני אור: נהורא אוכמא ונהורא חירא — העלאה והמשכה.

- 1) גם המאמר באתי לגני (קונטרס יז) הוא לבי ניסן תרפ"ו, וכנראה שהוא ניתן ללמדו ביום יזה, ודיה ואתם הדבקים נאמר ב' ניסן תרפ"ו.
- 2) זחי"ג קפ"ו, א. וראה תניא פליה ואילך.
- 3) זוהר ותניא שם. וראה גי"כ בראשית רבה פס"ב, ב.
- 4) תקונים בהקדמה יד, ב. שם תי' כא (מט, ב).
- 5) תורה אור ד"ה ת"ר מצות גי"ח פ"ה. ועייגי"כ שם רד"ה כי אתה גרי. ובכ"מ.
- 6) ברכות נב, ב. תיקונים ת"ז (ג, א). זחי"א מא, ב. זחי"ב רטז, א. ובכ"מ.
- 7) זחי"א נא, רע"א. ובתורה אור שם בארוכה.

ומעלה יתירה באור הנר, אשר דוקא הוא יפה לבדיקה וחיפוש במחבואות בחורים וסדקים — חופש הוא כל חדרי בטן.

כל ענינים אלו בהנמשל — מובנים ומבוארים הם למדי.

ועשי' לעילא — אשר על ידי קיום כל הנ"ל כפי הוראות בעל ההילולא, מאיר הנר את חלק העולם השייך לו ועל אחת כמה וכמה את הנה"ב ונפה"א שלו — אשר זהו תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז ובזה תלוי תכלית ימות המשיח ותחיית המתים, שיהי' במהרה בימינו, אמן.

מנחם שניאורסאהן

כ"ה אדר"ש, ה' תיש"א. ברוקלין נ. י.

-
- (8) שו"ע רבנו הזקן ר"ס תלי"ג. פסחים ה. א.
(9) ראה תניא פל"ז בארוכה.

מ פ ת ח :

מאמר כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע	204
שיחה	212
מכתב	215

בס"ד, ב' ניסן.

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, וארוז"ל (סנהדרין צ' ע"ב) ביום שכל העולם כולו מתים אתם חיים, מה היום כולכם קיימין אף לעוה"ב כולכם קיימין. והיינו שהדיוק הוא מתיבת היום. והנה היום קאי על עוה"ה, וכמאמר היום לעשותם, א"כ הנה זה דכולכם קיימין הוא ע"י היום לעשותם. והנה בגמרא (כתובות ק"א ע"ב) אי' ואתם הדבקים כו' וכי אפשר לידבק בשכינה, וכן הקשו רז"ל קושיא זו ע"פ ולדבקה בו ומביא רבינו ז"ל (בסס"ב פ"ב) תירוצם שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ממש כי ע"י דביקה בת"ח קשורות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ומיוחדות במהותן הראשון ושרשם שבחכמה עילאה, והיינו דההתקשרות והדבקות של הנשמות באוא"ס ב"ה הוא על ידי הת"ח. אמנם זה גופא צ"ל האיך אפשר לידבק בת"ח. אך הענין הוא, דהנה ת"ח מרבים שלום בעולם, דעיקר ענינם של הת"ח הם תורה ועבודה באהבה ויראה, וע"י שהאדם הולך בדרכי התורה והמצוה כפי הוראת הת"ח שהם נשיאי העדה עיני ישראל, הנה עי"ז הוא נדבק בשכינה, והיינו שע"י הדבקות בת"ח נעשים כל ישראל דבקים בשכינה, וזהו ואתם הדבקים כו', דהנה בכדי שכולכם תהיו דבקים בהוי' הוא על ידי הדבקות בת"ח, דהת"ח הם עמודים שעליהם העולם עומד, וכמאמר עמוד אחד* יש בעולם וצדיק שמו, ובעמוד זה הוא קיום העולם ודבקות הנשמה באלקות. וזהו יקר בעיני הוי' המותה לחסידיו, דיקר וכבד מאד להוי' סילוקן של צדיקים מהעולם, וכמארוז"ל (ר"ה י"ח ב') שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו, דיום הסתלקות הצדיק הוא כיום שבו נחרב בית המקדש, לפי שהצדיקים הם כדוגמת המקדש שהי' המקום היותר מובחר שבעולם, וכן הצדיקים הם עמודי העולם, והם מאירי עיני ישראל ומעוררים לעבודת הוי', ובזכות עבודתם באה ההשפעה לכללות ישראל. אמנם לפי זה צ"ל מפני מה נק' יום הסתלקות הצדיק יום הילולא, דהלא קשה לפניו ית' סילוקן של צדיקים, וכמאמר פנה זיוהי פנה הדרה, וע"פ התורה הכל חיבינן להתאבל על הסתלקות הצדיק (וכפרטי הדין המבוארים בשו"ע יו"ד סי') ואיכ איך יום ההסתלקות נק' יום הילולא, דהילולא היא שמחה כשמחת חתן וכלה. אך הענין הוא, דהנה כתיב בעטרה בעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ואמרז"ל במשנה סוף תענית ביום חתונתו זו מ"ת וביום שמחת לבו זו בנין בית המקדש, דמ"ת נק' חתונה שהוא ענין ההילולא.

עמוד אחד : זח"א רנג, ב. וראה ג"כ מכות כה, א.

יום הילולא : ראה זח"א רית, א. זח"ג רצו, ב. לקוטי שי"ס להארוז"ל ריש ברכות.

ועייג"כ סידור שער הל"ג בעומר.

פנה זיוה : ב"ר פס"ח, ו.

יו"ד ס" : במראה מקום זה טעה המעתיק (גוף כתי"ק לא מצאתי). וכנראה

הכונה ליו"ד סי' ש"מ, שד"מ, שער.

ב) וביאור הענין הוא, דהנה בד"כ יש ג' מיני הילולא, הא' יחוד וזיווג הנשמות למעלה נק' בשם הילולא, דהנה כל הנשמות הרי ישנם כמו שהם מושרשים באצילות, וכמאמר נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה אתה יצרת אתה נפחת כו', דבראת יצרת כו' קאי על בי"ע וטהורה היא קאי על הנשמה כמו שהיא באצי', וכמא' הזהר כל נשמתא הוה קיימא בדיקנאה קמי' מלכא קדישא, ומלכא קדישא הוא בחי' ז"א דאצי', והיינו דכל הנשמות מושרשים באצילות, הנה בשרש הנשמות כמו שהן באצי' יש ב' מיני נשמות, והם נשמות דדכורא ונשמות דנוקבא, שהן נשמות דמ"ה ונשמות דב"ן, והיינו דהנשמות שנוולדים מיחוד זו"נ דאצילות שהן בחי' אור זרוע לצ"ע שבאים בבחי' דיבור בבחי' מלכות, יש נשמות* דעיקרם הוא מבחי' ז"א ויש שעיקרם הוא מבחי' מל', וכמו נשמת משה ונשמת אליהו, דנשמת משה הי' מבחי' מ"ה דמ"ה ונשמת אליהו מבחי' ב"ן דמ"ה, ולכן הרי משה ואליהו הם חלוקים זה מזה גם בזמן עיבורם, דמשה הי' בעיבור רק ז' חדשים ואליהו הי' בעיבור י"ב חדשים*. וכשם שהוא בהולדת הנשמות מיחוד זו"נ הנה כמו כן הוא בנשמות שהן מבחי' יחוד אר"א, דנשמות שהן מבחי' יחוד אר"א הן בבחי' עיבור בבטן דאימא עילאה, שיש בזה ג"כ ב' מדרי' דכורא ונוקבא, וכידוע בנשמת האבות אברהם ויצחק והאמהות שרה ורבקה, דאברהם ויצחק הן בחי' מ"ה ושרה ורבקה הן בחי' ב"ן, הנה הנשמות כמו שהן למעלה הרי יש בחי' יחוד וזיווג הנשמות, וע"ד יחוד נשמת אברהם ושרה להוליד הגרים, וכמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן שהיו מגיירים גרים, שזוהו כפי שרש נשמתם למעלה, דענין הגר הוא שנתעורר להדבק באלקות וליכנס תחת כנפי השכינה, והתעוררות זאת מה שנתעורר להדבק באלקות הוא מה שנמשך הארה או הארה דהארה מבחי' האהבה דאברהם, דזאת היא מעלת מדרי' אברהם שהוא באהבה, וכמ"ש אברהם אוהבי, הנה הארה או הארה דהארה מאהבה דאברהם נמשך בניצוץ אלקי שבנשמת הגר שעייז מתעורר הגר בלבו לצאת מתוך הקליפות והסט"א וליכנס תחת כנפי השכינה, אמנם להיות שהאהבה דאברהם היא גבוה רמה ונשאה במאד, ואינם יכולים נשמות הגרים לקבל גם אפי' הארה מזה, על כן צריך להיות הסיוע ע"י נשמת שרה, דשרה הוא לשון שררה, שהוא בחי' מל' ומל' בנינה מן הגבו' שהם הצמצום דקדושה למעליותא, והיינו שעל ידי זה יוכל להתקבל הארת האהבה דאברהם או הארה דהארה גם בנשמת הגר שיתעורר ליכנס תחת כנפי השכינה, וזהו ענין לידת נשמות הגרים הבאים מיחוד נשמת אברהם ושרה, דהנה כתיב ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו, דאברהם ושרה הי' בהם יתרון מעלה הלזאת שהי' ביכולתם לירד במדרי' היותר תחתנות ולעלות משם בעילוי ויתרון גדול, וכמאמר כל הגבוה* גבוה

יש נשמות : ראה בכ"ז ד"ה והר סיני תשי"ח (קונטרס נח).

י"ב חדשים : בשער האמונה לאדמו"ר האמצעי פס"ג. עיי"ש בארוכה. באור התורה להצ"צ ד"ה אלה תולדות נח פ"ו. המשך וככה תרל"ז פס"ח. ד"ה צא"ר תר"ג, החדש הזה תרס"ו. ועור.

כל הגבוה : בארוכה ראה שערי אורה ד"ה יבאו לבוש פי"ב ואילך ופ"ב ואילך.

ביותר יורד למטה מטה יותר, והא בהא תליא, דלפי שיורד למטה ביותר ופועל הרי מזה גופא עולה בעילוי יותר, דזהו ויעל אברם ממצרים, דעל ידי הירידה למצרים נעשה עלי' בנשמת אברם, וכן בנשמת שרה וכדא' בזהרי' שרה נחתת וסלקת, דכ"ז הוא ע"י הירידה למצרים שהוא מקום הקליפות לברר בירורים.

ג) והענין הוא, דהנה כתיב' ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, אשור הוא לשון תענוג, דהרודף אחר תענוגי עולם הזה שהתחלתם הוא מדברים המותרים הנראים להכרח לשמירות הבריאות והטבתו, והמותרות נעשה להכרת, והולך מענין לענין עד כי נמשך אחרי הגשמי' למלאות תאוותו הרעה אשר נאבד ונשקע הניצוץ אלקי שבנפשו, וזהו האובדים בארץ אשור ער האט זיך פארלארין ר"ל אין תענוגי עולם ומוטרד כל הימים לרבות כו', והב' הם הנדחים בארץ מצרים, שהיא קליפה קשה ביותר, דמצרים הוא ערות הארץ שטופי זמה, והם הבעלי מדות רעות ומגונות מרותחים ביותר, קוקין וואו מען טאר ניט רעדון וואס מי טאר ניט ותמיד בוער בלבם אהבות זרות כו', וזהו נדח שהוא ר"ל יורד ממהותו, והיינו מצד ריבוי המחשבות זרות והרהורים רעים שחושב תמיד ואין לו קביעות על תורה ותפלה הוא נעשה נדח ר"ל. והנה אברהם ושרה ירדו גם למצרים לעורר הנשמות לעלות ולהדבק באלקות, והיינו שמצד מעלת שרש נשמתם למעלה הוא שביכולתם לירד מטה מטה ולהעלות הניצוצות מעמקי הקליפו'. דהנה נשמות הגרים הן נשמות העשוקות בידי הסט"א ואברהם ושרה העלו אותם. וז"ע יחוד זיווג נשמת אברהם ושרה להוליד נשמות הגרים, ויחוד זה נק' בשם הילולא. והמדרי' הב' בהילולא הוא ביחוד דכר ונוקבא למטה, דהנה ארו"ל (סוטה י"ז א') איש ואשה זכו שכינה ביניהם לא זכו אש' אוכלתם, דאיש ואשה הנה איש הוא אש י' אשה אש ה', וכאשר זכו אז שכינה ביניהם, דשכינה הוא שכן י"ה, דג' שותפים יש באדם אב ואם והקב"ה נותן בו נשמה, ולזאת הנה כאשר זווגם ויחודם של איש ואשה הוא על צד הקדושה והטהרה ה"ה ממשיכים נשמה גבוה, ובפרט בענין הלבושים, וכמ"ש רבינו ז"ל שאין לך גר"ן שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שעושה הכל ע"י אותו הלבוש כו' ואפי' השפע שנותנים לו מן השמים הכל ע"י לבוש זה, דיחוד זיווג זה נק' בשם הילולא וחתונה, והגם שזהו זיווג גשמי ובאין ערוך כלל לגבי זיווג הנשמות למעלה, מ"מ ה"ה כמו בשרשן ומקורן, והיינו שהן אותן הנשמות דבשרשן הן בבחי' יחוד וזווג והן שמזדווגין בירידתן למטה, ובאמרו"ל (סוטה ב' א') מ' יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני, והיינו הנשמות כמו שהן בשרשן למע' הן בבחי' דכר ונוקבא וענין ההכרזה הוא ההודעה בשייכותם של הנשמות זל"ז, וכמו נשמת אברהם ושרה הנה כמו שהן למעלה הרי נשמת אברהם היא נשמה דדכורא ונשמת

וכדא' בזהר : ח"א קכב, ב. ועייגי'כ תורת חיים פ' לך סדיה ויראו אותה, דחנה כתיב : ראה לקו"ת דרושי ר"ה סדיה וחי' ביום ההוא. עטרת ראש סוף שער ר"ה. ובכ"מ.

שרה היא נשמה דנוק', וכנ"ל דנשמות אברהם ויצחק הן נשמות דמ"ה ונשמות שרה ורבקה הן נשמות דב"ן, הנה נשמת אברהם ושרה בהיותם בשרשם למעלה הרי יש להם שייכות זל"ז, והן המעוררים את הנשמות העשוקות להתעורר להדבק באלקות כנ"ל, ובירידתם למטה הן שמזדווגים בהיחוד דדו"ג להעמיד בנים ובני בנים שיהיו עובדי הוי', וכמ"ש כי ידעתי למען אשר יצוה כו', וכן הוא בכל הנשמות שכפי אופן שייכותם וזווגם בהיותם בשרשם כן הם באים בירידתם למטה, ולזאת הנה יחוד וזיווג זה נק' בשם הילולא ושמחה לפי שזהו מעין יחודם וזיווגם בהיותם בשרשם העליון. אמנם עיקר השמחה והילולא הוא בהמדרי' הג' שנק' בשם הילולא, והם הנשמות שירדו למטה בגופים וכל משך ימי היותם בעלמא דין התעסקו בעבודה דתורה ותפלה וקיום המצות, ובבוא פקודתן עלתה נפשם להשתפך אל חיק אביהם כו', ויקומו בתחיית המתים להתלבש בגוף, הנה ההתלבשות הזאת נק' בשם הילולא, והיינו שכל הנשמות מאברהם עד הדור האחרון וגם הנשמות הגבוהות, שהם כלולות באדה"ר עד אברהם כולם יקומו בתחיית המתים.

ד) והנה ידוע דתחיית המתים יהי' אחר ימות המשיח, דכן הוא הסדר דד' מדרי' אלו עוה"ז ועוה"ב ימות המשיח ותחה"מ, וכמאמר אין ערוך לך כו' בעוה"ז ואין זולתך כו' לחיי העוה"ב אפס בלתך כו' לימות המשיח ואין דומה כו' לתחה"מ, הרי דתחה"מ הוא אחרי ימות המשיח, דהנה בימות* המשיח יזדככו הגופים לגמרי מחומריותם כי יהי' גמר ותשלום הבריור דעה"ד שיבורר לגמרי, וכמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ובהעברת הטומאה מן הארץ ממילא יזדככו כל החומרי' והגשמי', עד שגם בהמות וחיות תופסק הוזהמא שלהם, וכמ"ש לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, וכת' וגר זאב עם כבש ופרה ודוב תרעינה כו' ובפרט בגופי בנ"א שיהיו מזוככים ביותר, ומ"מ הרי יהיו גופים שיוולדו מאב ואם גשמי' בתאוה גשמי' טבעי', והגם שלא תהי' תאוה חומרי' כלל ולא יהי' בזה שום תערובות רע, וכמ"ש בזהר* דאילנא דטור' יתעבר מעלמא כו', מ"מ יהי' התאוה ורצון הטבעי', והוא על דרך*. כמו באדם הראשון קודם החטא שלא הי' תאוה חומרית כלל ומ"מ הי' רצון כמו הרצון לאכילה היינו לא בשביל למלאות תאוות נפשו כ"א בשביל חבור וקשור הנפש והגוף שנעשה ע"י האכילה, וכן הוא ביחוד איש ואשה יהי' ברצון בשביל העמדת בנים. וזהו הטעם מה שאו"א נק' שותפים, וכמא' ג' שותפים יש באדם אב ואם והקב"ה נותן בו נשמה, דלכאורה למה נק' או"א בשם שותפים, דהלא הכל הוא מהקב"ה, דלבד זאת שהנשמה היא חלק הקב"ה והיא העיקרי, דהגוף מצ"ע הוא הוה ונפסד כו' והעיקר הוא הנפש שהוא חלק הקב"ה, הנה גם יצירת הגוף הוא מהקב"ה, וכמ"ש ואין צור כאלקינו וארוז"ל ואין צייר כאלקינו כו', והגם שזהו ענין טבעי הרי גם

דנהה בימות : ראה בארוכה : המשך וככה תרליז פי"ז ואילך.
 וכמ"ש בזהר : ח"ג קכד, ב. וראה אגרת הקודש סכ"ו.
 על דרך : ראה בכ"ז תורת חיים פ' בראשית ד"ה והנחש הי' ערום.

הטבע הוא מהקב"ה, שהקב"ה הטביע כך בורע האדם להיות מזה הולדה, הנה לבד זאת הנה באמת יש בזה כח עליון כח אין סוף ב"ה שלמעלה מעלה מהטבע, שהרי אנו רואים בחוש שיש כמה בני אדם אנשים ונשים שהם בריאים ושלמים בתכלית הבריאות בבריאת גופם ואין בהם שום חסרון כלל בהגוגע אל ההולדה ומ"מ אינם מולידים, מובן מזה דגם מה שבנ"א מולידים אין זה רק בהטבע לבד שהרי הטבע הלזו ישנה בכל אדם, אלא שמלבד הטבע הרי נמשך בזה כח עליון מא"ס ב"ה להיות ההולדה, והיינו דלכד זאת מה שבכללות ענין ההריון והלידה הרי נראה בזה ענינים נפלאים שלמעלה מדרך הטבע שגם הרופאים היותר מומחים נלאו להבין זאת, הנה אנו רואים במוחש דלכד זאת הטבע זו שהטביע הקב"ה בורע האדם שיהי' מזה הולדה (שאינו כמו הטבע דעולם, דהנה הטבע שבעולם הוא גם כן אלקות רק שהאלקות הוא מוסתר ונעלם, ובענין זה דהולדה (הריון ולידה) גם הטבע הוא אלקות במוחש, הנה לבד זאת) הנה רואין בזה כח עליון כח אי"ס ממש. וז"ש זכר ונקבה ברא אותם ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו כו', הרי הגם שהן זכר ונקבה בשלמות הטבע שהטביע הקב"ה בורע האדם להוליד מ"מ צריכים עוד לברכה שיהיו פרים ורבים, וז"ע בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו, דביחוד דו"ב נמשך בחי' עטרה מלמעלה, הרי שהכל הוא בכח הקב"ה דוקא, א"כ למה נק' אב ואם בשם שותפים, אך הטעם מפני מה נק' או"א שותפים לפי שהן בעלי בחירה ורצון, ובזה הם שותפים בההולדה, וזהו הטעם דמצות כבוד אב ואם, דהאב ואם הם סבת היותו בעולם, ומהאי טעמא ברא מזכה אבא (סנהדרין ק"ד א') דהמצות ומעשים טובים שהבנים עושים הם זכות להאב ואם, וכל א' וא' מישראל מחוייב ללמוד את בנו תורה ולהדריכו בקיום המצות.

ה) **והנה** לימות המשיח הגם שיהי' בתכלית ההזדככות מ"מ יהיו גופים גשמי', וכן קיום המצות יהי' בגשמיות, רק שיהיו בתכלית השלימות, וכמאמר ושם נעשה לפניך כמצות רצונך, דהקרבות דעכשיו שהיו בזמן בית המקדש לא היו עדיין כמצות רצונך, ובימות המשיח יהיו הקרבות כמצות רצונך, דבקרבות כתיב אדם כי יקריב מכם קרבן מן הבהמה כו' הרי האדם דוקא יקריב ויעלה את הבהמה, ועכשיו אינו בחי' אדם בשלמות, ובימות המשיח שיהי' בחינת אדם בשלמות היינו שיבוער הרע ויהי' רק בחינת צלם אלקים, וכמו שכתוב בצלמנו כדמותנו כו', הנה אז דוקא תהי' הקרבת הבהמה כמצות רצונך כו', וכן כל המצות יהיו אז בתכלית השלמות ומ"מ מצות מעשיות שיהי' הכל בגשמיות, כמא' אין בין עוה"ז לימוהמ"ש אלא שעבוד מלכיות בלבד, מפני שיהי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, שידוכך החומריות, ויהי' אז אריכות ימים, וכמ"ש והנער בן מאה שנה ימות כו' ומ"מ יהי' מיתה כו', דמיתה הוא זיכוך הגוף, דהגם שלא יהי' בו תערובות רע מ"מ מאחר שהגוף שבימוהמ"ש יהי' מלידת או"א גשמי' בתאווה גשמי' כנ"ל לזאת יצטרך לזיכוך זה האחרון שידוכך מגשמיותו ומטבעו לגמרי, אבל בתחיית המתים יעמדו נשמות בגופים, דהגופים ההם יהי' ג"כ גשמי' אבל אינם

מלידת או"א או כ"א שיחיו בטל תחי', והיינו שיקרם עלי' עור ובשר, וכמו בעצמות שהחי' יחזקאל שקרם עליהם עור ובשר, וידוע דמן העצמות של הגוף דעכשיו הוא שנשאר רק עצם לוו, דהעצם לוו מקומו בעורף* במקום הנחת הקשר של תפלין של ראש, ומעצם לוו יהי' התחלת בנין הגוף לעתיד, וכמ"ש בלק"ת מהאריז"ל פ' בראשית, והיינו שלא יהי' גוף מאו"א גשמי, והגם שיהי' גוף גשמי יהי' הויתו מהקב"ה ע"י טל תחי' טלא דעתיקא, ולהיות שהגוף שיהי' בתחה"מ יהי' מהקב"ה ע"י טל תחי' ע"כ יהיו גופים קדושים וטהורים לגמרי, וכמו גופו של אדה"ר שהי' יציר כפיו של הקב"ה, שהי' גופו מקודש מקדש העליון, והי' עקבו מכהה* לגלל חמה, והיינו שהי' גופו מוזכך וטהור לגמרי כמו אור, והי' מכהה אור השמש, והיינו שהי' הגוף כחומר אל הצורה שהיא הנשמה שהיו בערך זל"ו, והגם שהיו בחי' מדבר ודומם, דהנפש הוא מדבר והגוף הוא דומם, אך הענין הוא, דגופו של אדה"ר שהי' יציר כפיו של הקב"ה הנה הדומם הוא ג"כ במדרי' האצי', והיינו דהגוף ונפש הם רחוקים זמ"ז, אמנם הוא כמו שהוא ההבדל והריחוק בין מדבר ודומם באצי' שהגוף הוא כלי אל הנפש, ולכן באדה"ר הנה מצד גופו הי' חי בחיי עולמים ולא הי' בו מיתה כלל, כי לא הי' שייך בו שום בירור וזיכוך כלל, וכמו שהי' בגופו של אדה"ר הנה כמו כן יהיו הגופים בתחה"מ קדושים וטהורים לגמרי ויחיו חיים נצחיים. והנה באמת הרי הגופים שיהיו בתחה"מ יהיו במדרי' גבוה יותר מכמו שהי' גופו של אדה"ר, שהרי באדה"ר הגם שהי' גופו קדוש וטהור כנ"ל מ"מ הי' חטא עה"ד ובתחית המתים ודאי שלא יהי' שייך ענין החטא כלל וכלל, וטעם הדבר הוא שבתחלת הבריאה הגם שהאדם הי' בתכלית השלמות מ"מ הרי בעולם הי' מציאות הקליפו', דהקליפו' הם בריאה, א"כ הרי הי' מציאותם של הקליפות גם בתחלת הבריאה רק שהי' מעמדם בשפל המדרי', ומפני ענין שבה"כ דתהו ומיעוט הירח שלא נתקן עדין ואשר תיקונם צ"ל ע"י האדם, ושיהי' בדרך עבודה דוקא, דדרכי העבודה הוא רק כאשר יש מנגד שמסית ומדיה, ולזאת הנה עם היות דגופו של אדה"ר הי' יציר כפיו של הקב"ה הי' מ"מ ממדרי' שיוכל להיות בזה איזה אחיזה דאל"כ לא הי' שייך ענין העבודה כלל, אמנם כ"ז הוא בתחלת הבריאה אבל בתחה"מ שזהו לאחר גמר התיקוני' והבירורים, דהרי לימוה"מ שיהי' העברת רוח הטומאה ומכש"כ בתחה"מ שיהי' התהוות הגוף ממדרי' עליונה יותר ויהי' בתכלית השלמות עוד יותר מכמו גופו של אדה"ר.

(ו) **והנה** התלבשות הנשמה בהגוף זהו ג"כ ענין יחוד דו"ג, וכידוע דגוף ונפש הן בחי' דו"ג, וכמא' אשתו כגופו* דמיא, הנה בהתלבשות זאת יהי' התחדשות, והיינו שהגוף ונפש יקבלו בחי' עצמו' א"ס, וכידוע שלעתיד

מקומו בעורף : ראה לקוטי ג"ך להאריז"ל שופטים. לקוטי הש"ס מס' ר"ה. ודלא כמ"ש בערוך מע' לוו, בסי' עבודת הקודש ח"ב פ"מ, אבקת וכולל סי' שני ח"ד. עקבו מכהה : ויק"ר רפ"כ. מדרש משלי בסופו. ועיגי"כ ב"ב נה, א. בשפל המדרי' : ראה לקוטי תורה להאריז"ל פ' בראשית. אשתו כגופו : בכורות לה, ב. ולהעיר מלקוטי הש"ס להאריז"ל לברכות כה, א.

יהי' גילויי בחי' עצמות א"ס ב"ה ממש, דהנה כתיב* יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו, דיום הג' קאי על תחה"מ, דיומים קאי על הב' מדרי' דעוה"ב וימוהמ"ש, דעוה"ז בכלל מצד עצמו הוא חשך והעלם (ואינו אלא בשביל עבודה דהיום לעשותם). ויומים קאי על עוה"ב וימוהמ"ש שהם מדרי' חיים, אבל ביום הג' שהוא תחיית המתים הרי נחי' לפניו בחי' עצמות א"ס ממש, דגילוי זה יהי' בגו"נ יחד, והיינו בהתחברות הנפש בהגוף דוקא, דהנשמה לכד א"א שחקבל בחי' העצמות, דנשמה הוא בחי' אור ואור הוא באין ערוך לגבי עצמות, וגילוי העצמות שיהי' לעתיד הגם שיהי' מצד הגוף דשרשו מבחי' סוכ"ע מ"מ הגוף עצמו לא יוכל לקבל בחי' העצמות כ"א ע"י הנשמה, דהנה לעתיד יהי' ג"כ היחוד דז"א ומל', רק שלעתיד יהי' הגילוי דשרש ומקור המל' שהוא למעלה מכל הספירות, ומבשרי אחזה דמדת ההתנשאות היא חלוקה משארי המדות חו"ג, דכל המדות הרי יש כמו שהם בהעלמם אבל כמו שהם בהעלמם ה"ה ג"כ מציאות, ולכן ה"ה העלם של הגילוי, משא"כ מדת ההתנשאות היא בעומק ובהעלם יותר, וכמו שהיא בהעלמה אינה במציאות (וכידוע ההפרש בין ההעלם שישנו במציאות לאינו במציאות כו'), ולכן כדי לעורר מדת ההתנשאות כמו במלוכה והדומה הוא ע"י יגיעה דוקא, להורות דמדה זו מושרשת בעומק יותר משארי המדות, והדוגמא מזה יובן למעלה במדת המל' שהיא מושרשת למעלה יותר מכל הספירות, ולעתיד יהי' הגילוי דשרש ומקור המל', והוא אשת חיל עטרת בעלה ומ"מ הגילוי במל' יהי' ע"י ז"א, והיינו שע"י התחברות הנשמה שז"ע יחוד דו"ן יהי' התחדשות שיהי' בהם גילוי בחי' עצמות א"ס, וזהו מדרי' הג' בהילולא שקאי על התלבשות הנשמה בהגוף בתחה"מ, דיחוד וחבור זה הוא גבוה במעלה ומדרי' גם מיחוד וזיווג הנשמות למעלה בשרשן באצי', דיחוד וזיווג הנשמות בשרשן הנה זהו הכל ברוחני' וכל זיווג רוחני הרי אינו מאיר בזה רק בחי' הארה לבד, אבל לעתיד הרי יהי' הגוף גשמי והגוף הזה יחי' ויתהווה רק מבחי' טל עליון ויהי' בזה התגלות בחי' עצמו א"ס, וכתיב נגילה ונשמחה בך, דעריבות ומתיקות השמחה הוא רק בהתגלות העצמות, ולהיות דבהתלבשות הנשמה בגוף בתחה"מ יהי' התגלות העצמות ב"ה נקראת התלבשות זו בשם הילולא ושמחה, ולהיות דכל השמחה הוא בא ע"י העבודה דעכשיו, והיינו כאשר העבודה בתורה ומצות הוא כדבעי דזהו"ע היום לעשותם, הנה מזה הוא דחיים כולכם היום לתחה"מ בהילולא ושמחה רבה, וזהו הטעם דיום הסתלקות הצדיק נק' בשם הילולא (דבאמת הוא יום אבל וצער, דבכל שנה צריכים לעורר הצער בהרגש פנימי כאלו בהוא יומא אסתלק והתעוררות זו צריכה לפעול חיזוק בקביעות העתים לתורה וההתעסקות בעבודה בכדי להדבק בת"ח כו' ומ"מ אין זה סותר

דהנה כתיב : להעיר מלקי"ת דרושי ר"ה סד"ה יחינו.

הגם שיהי' : ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט.

היא חלוקה : ראה בארוכה בכ"ז המשך ר"ה תש"ט — ד"ה זה היום —

יס כסלו השי"ת (קונטרס עג).

ונקרא הילולא) שזהו יום השמחה של הצדיק, דהנה כתיב ימים יוצרו כו', והצדיקים הרי בכל יומא ויומא עבדין לבושא דעובדין טבין לנשמתא קדישא, ויום ההסתלקות הוא גמר עבודתו שבזה יקום לתחה"מ בגופו הקדוש וטהור לקבל גילוי העצמות ב"ה שיתגלה לעתיד, לכן נק' יום ההסתלקות בשם הילולא שהוא יום שמחה של הצדיקים (ובניו ותלמידיו וכל ישראל צריכים להתאבל על אשר נסתלק מהם כו' כנ"ל) להיות שבאו למחזו חפצם בכלל ובפרט שע"ז יהי' ההתגלות בתחה"מ.

וזהו ואתם הרבקים כו' דהדבקות בהקב"ה ובת"ח הוא ע"י הלימוד בתורה וקיום המצות בהידור. דהנה טעם הדבר דמ"ת נק' חתונה והילולא הוא דבמ"ת הי' בחי' יחוד פנימי דאו"א, ולכן הנה בנשמות ישראל הי' גילוי בחי' פנימי בינה שלמעלה מבחי' ז"ת דבינה, והיינו למעלה מהשבירה, וכמו בחכמה הרי כתיב ימותו ולא בחכמה כמו"כ בפנימי בינה לא הי' שבירה, ולכן נק' עלמא דחירו שלא יש שם בחי' אחיזה כלל, והוה דמ' ימים הראשונים שהי' משה בהר לקבל לוחות הראשונות נאמר בהם כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים, שהי' כולו פנים שלא הי' בהם אחורים וחיצוני', וכתבי חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות, שהי' חירות ממלאך המות, והוה ג"כ שישראל שעמדו במעמד הר סיני פסקה זוהמתן וזהמת נחש הקדמוני, מפני שהי' בהם גילוי בחי' פנימי שאין שם אחיזה ויניקה כלל, ומש"ז פסקה זוהמתן, ולזאת כשם שבמתן תורה דכשהי' גילוי בחי' יחוד פנימי דאו"א הנה בישראל שעמדו במעמד הר סיני פסקה זוהמתן הנה כמו כן אלו שהם דבקים בת"ח, היינו שלומדים דברי תורתם ומקיימים את המצוות בהידור כפי אשר הורו אותם הנה עי"ז נדבקים בשכינה, וזהו ואתם הדבקים כו', דע"י הדביקה בת"ח, דהת"ח הם קני המנורה וכמ"ש אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, דנרות הם נשמות ישראל והנרות קבועים בשבעת קני המנורה, דע"י הדביקה בת"ח על ידם נדבקים בשכינה, וזהו ביום שכל העולם כולם מתים, והיינו בעוה"ז אשר החשך יכסה ארץ, אתם חיים דעליך יורח הוי', מה היום דהיום לעשותם הרי כולכם קיימין הנה עי"ז תזכו להיות כולכם קיימין לתחה"מ, כמו שבמ"ת דכאשר באור פניך נתת לנו תורת חיים שהי' גילוי יחוד פנימי דאו"א, הרי כולנו כאחד באור פניך, דישראל במעמד הר סיני פסקה זוהמתן, הנה כמו"כ ואתם הדבקים שע"י הדבקות בת"ח כשלומדים דברי תורתם ומקיימים את המצות בהידור, הנה עי"ז יזכו להשמחה העצמי' וההילולא דתחיית המתים דנגילה ונשמחה בך.

שיחה

ב' ניסן, תשי"ג

א.

המלמד רירט אן עד סוף כל הדורות. אמאל איז דאס געווען בדרך אות. היינט איז דאס בדרך מופת'.

ג.

אט אזוי ווי עס איז די אחריות האבות אל הבנים אזוי איז דא דער אחריות הבנים אל האבות.

די וואס האבן געזעהען דעם טאטן, בא זיי איז דא דער כח המלמד און די וואס האבן ניט געזעהען דעם טאטן טען בא זיי איז דאס דא דורך כח המשלח. נאר מען נעמט דאס בדרך מעבר, און דאס וואס מ'דארף מאכן פון קיצור אן אריכות — מאכט מען פון קיצור א קיצור שבקיצור.

ד.

היינט איז די עבודה פון מגלה זיין דעם אמת, ניט נתפעל ווערן פאר קיינעם, ניט נאר ניט נתפעל ווערן נאר עס זאל אינגאנצן ניט תופס מקום זיין'. ניט רעכענען זיך מיט קיינעם, גיין אין דער אייגענער וועג. אחד הי' אברהם. זאל זיין איינער, פינף, צעהען, אבער דער אמת זאל זיך אנהערן. מען האט שוין געזאגט, אז הנצנים נראו בארץ, עס איז שוין

כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, דער כאלו באגרעניצט, און עס איז גלייך ווי ער וואלט איהם געבארן. דער פארגלייך פון דעם ענין החינוך צו דעם ענין פון לידה זאגט אונז, אז מען דארף זיך טיף ערנסט פאר-טראכטן אין וואס דער פארגלייך איז, און עס איז מער ניט ווי כאלו. א-בער — אזוי ווי אין לידה גשמית בעדארף מען האבן רחמי שמים, אזוי איז אויך, בכדי עס זאל זיין די לידה רוחנית בעדארף מען הא-בען רחמים.

ב.

דער ענין פון המלמד תורה איז אפילו ווען דער בן פיהרט זיך ניט כדבעי מ"מ איז דא בהעלם דער כח המלמד — כמו בגשמיות, ווען אפילו דער בן איז ניט בדומה אל האב, מ"מ קען זיין אז שפעטער זאל בנו ובן בנו וכו' זיין בדומה אל האב, און דאס איז מכת הא"ס. — וואס מטעם זה ווערן אלע אידן אנגערופן בשם זרע אברהם — אזוי אויך אין רוחניות איז דער כח

(1) סנהדרין יט, ב.

(2) זע מפרשים צו דברים יג, ב. וצע"ק הכונה כאן. ובסי ערכי הכינויים — לבעהמ"ס סדר הדורות : אות לזמן מופת לאלתר.

(3) זע אויך מאמר וקבל היהודים (קונטרס פט), פי"ד.

(4) בשיחת פורים ה'תשי"ג.

פון בפועל ממש. חסידים גאָר ווייט פון פאַרשטייער, מעהרערע פון אַזוי גערופענע געבאַרענע בא עלטערן חסידים, האָבן אַלע דאָך געהאַט א חיות אין א חסידישער מעשה און א חסידישע הנהגה.

ג.

אַ איך האָב געלערנט בא החסיד ר' ניסן אין חדר אין יאָהר תרנ"ב האָט א חסידישער ישוב'ניק — ר' אלי אַבעליער — דערציילט אז ווען ער איז אַמאָל געוועזן בא הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש אויף יחידות האָט ער איהם געזאָגט, אַז האַנדל לענדיג מיט די נכרים אין דאָרף זאָל ער טראַכטן מחשבות קדושות פון פירוש התפלה אָדער א פסוק חומש. האָט ר"א געפרעגט ווי קען מען טראַכטן אין דער צייט ווען מ'איז פאַרנומען אין מסחר. האָט איהם הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק געזאָגט, אויב עס קען זיין מחשבות זרות אין שמו"ע, קען מען טראַכטן מחשבות קדושות אין גאָס.

פון דענסטמאָל אַן — דערציילט ר' אלי אַבעליער — האָט ער אין דאָווען ניט געהאַט מחשבות זרות און אין גאָס האָט ער געהאַט מחשבות קדושות.

ה.

הוד כ"ק רבינו הזקן האָט מקבל געווען בשם מורנו הבעש"ט, וואָס דער בעש"ט האָט דאָס געהאַט בקבלה:

דאָ ב"ה תמימים מיט וועמען צו רעדן, אָבער עס איז נאָך פאַראַן א שווערע עבודה, הגם דער זמן איז שוין ניט קיין לאַנגער, אָבער די עבודה איז א שווערע. מען האָט זיך שוין אַרויפגעכאַפט אויף דעם נתיב החיים. עס איז פאַראַן דרך, אורח און נתיב. דרך איז ווי דער דרך המלך, דרך הרבים, איצטער האַלט מען ערשט דאָ אין אַמעריקא בא דעם אָנהויב פון נתיב החיים.

ה.

דאָ אין אַמעריקא בא די תלמידי התמימים פעלט אַן עבודה מסודרה אין אלע דריי זאַכן: אין עבודת התפלה, אין לימוד מיט א איבער-געגעבנקייט נגלה און תיקון המדות, און דאָס אַלץ בעדאָרף זיין מיט אַן ענטשלאַסענע שטאַרקייט, ווי עס רעדט זיך דער ענין פון איתן שבנשמה, די דריי פירושים: שטאַרק, אַלט, האַרט. דאָס הייסט, די אַלטע האַרטע שטאַרקייט דאָרף היינט זיין אין א התגלות ממש.

ו.

בא הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש זיינען געווען בעלי בתים חסידים, וועלכע זיינען גיט געווען קיין משכילים, אויך ניט קיין עובדים פון זיבען שעה דאָוונען. נאָר בעלי בתים חסידים. זיי זיינען געוועזן דורכגענומען און איינגעש-פאַנט אין דרכי החסידות און ענינים

(5) ראה זח"ב רטו, א. פרס שער עה"כ מעי דרכים, ונתיב. לקו"ת שה"ש ד"ה לטוסי פ"ג. שם פ' ראה ד"ה ושמתי כדכז פ"ה.

(6) בהמשך לעולם יהא אדם רך כקנה תש"ג שנאמר אז.

(7) זע העגען עם בספר השיחות קייץ היש"ת ע' 163. סי' התולדות—מהר"ש

שויתני ה' לנגדי תמיד, אז דער שם הוי' דארף זיין אזוי ווי א חבר. אז מ'גיט א חבר שלום איז דאך ימינו כנגד שמאל חברו, אזוי דארף דער שם הוי' פועל זיין על שמאלו. וואָרום כי מימיני איז דאך בל אמוט, איז דער שם הוי' דארף פועל זיין על שמאלו.

דער ענין האָט א מקור בשם הרב אלי' בעל שם', וואָס דער בעש"ט האָט עס געהאָט בקבלה.

ט.

גייענדיק שפּאַצירן מיט הוד כ"ק אאמור' הרה"ק — בשנת תרע"ט האָט הוד כ"ק אאמור' הרה"ק מיר געזאָגט וועגען דעם ענין, אַז דאָס איז נאָר ביי צדיקים גדולים, וואָס ביי זיי איז דער שמאל' געווען בהודככות, אָבער בכלל ביי אלעמען דארף דער שויתני ה' לנגדי תמיד פועל זיין אויף דעם אליין, אז עס זאָל זיין מימיני בל אמוט.

אין דאָונען האָט זיך ביי מיר אָפגעלייגט — זאָגט ווייטער הוד כ"ק אאמור' הרה"ק — אז מימיני בל אמוט' מיינט פון די גערעכט' טיגקייט זאָל מען זיך ניט אויס-גליטשן, וואָס באמת איז יעדער העלפן.

מען דארף וויסן די כחות וואָס מיר האָבן, און דער אויבערשטער זאָל העלפן.

(8) זע וועגען עס שיחת חיי אלול ה'תשי"א. סי' הוכרונות בארוכה.
 (9) כנראה איז דאָס טעות הרושם און עס דארף זיין : דער ימין.

ה ו ס פ ה

ב"ה א. כסלו תרצ"ז. אטואצק.

. . . יואיל נא ידידי להגיד ברכת מזל טוב להתלמידים שיחיו כי יעזרם השי"ת להיות יראי אלקים באמת ואשר לימודם זה יביא תועלת הנרצה.

בשנת תרפ"ז פורים קטן שחל ביום ד' הייתי במאסקווא, אנ"ש והתמימים שיחיו הכינו התועדות בבית הכנסת דחסידי חב"ד. ביום ההוא בבוקר נודעתי כי במקום מגורי או בהאטעל סיבירסקי שאלו עלי, גם השיבו אורב לספור צעדי, תחלת הערב הודיעו לי מליענינגראד כי — ל"ע — אסרו את אחד מקרוביי, ומפחדים אודותיי, בכל זה לא חפצתי לבטל את ההתועדות.

ההתועדות היתה באותה שעה הקבועה ואו חזרתי ברבים המאמר וקבל היהודים את אשר החלו, ובמקומות רבים בהדרוש דובר אודות מסי"נ, על תורה וקיום המצות, הדגשתי הדיבורים בהדגשה מיוחדת, מבלי התחשב אשר אזנים לכותל, ובעת ההתועדות חזרתי עליהם בהטעמה מכוונת לעורר את הלבבות כפי צורך השעה ההיא.

בין המסובים היו כשלשים — כ"י — צעירים, רובם ככולם מהלומדים בבית ספר גבוה, ועם זה הנה ע"י התעוררותו של הרב ר"י שי' לנדא—מי שהי' איזה זמן רב בליבאווע — עשו להם אגודת תפארת בחורים, וקבעו עתים לתורה, גם למדו דברי חסידות.

בעת ההתועדות, הנה ידידנו הרה"ח ר"י שי' הלוי שהי' או נוכח אמר כי צעירים הללו המוסרים נפשם על שמירת השבת וקיום המצות וגם קביעות עתים לתורה צריכים לקרבם.

אחד מזקני אנ"ש שהי' באותו מעמד ויודע בצערן של התלמידים ההם אמר או כי צעירים הללו צריכים לנשקן.

ואני אם כי כבדתיים במאד, וע"י הרב ר"י שי' לנדא עזרתי בחיזוק אגודתם בכל מה דאפשר, הנה עם זה לא כחדתי במה שלבי אמר לי כי צעירים הללו בודאי צריכים לקרבם, כמו שאמר הרה"ח הר"י שי', גם לנשקם כמו שאמר ר' פרץ הזקן, אבל עם זה הנני אומר כי צריכים להלקותם — כדאמרי החסידים געבן קארקעס — כי באמת הלא הצעירים הללו היו צריכים ללמוד בישיבה, ואו הנהגתם היתה באופן אחר לגמרי, אלא מאחר שהם הלכו לכרמים אחרים, הנה הנהגתם זו ששומרים השבת מקיימים את המצות וגם קובעים עתים לתורה, משתבחת בכמה שבחים.

העת אומרת, אשר כל אחד ואחד מהצעירים והצעירות יחיו, הנה לא זו בלבד שהם בעצמם בחייהם הפרטים, צריכים להיות איתן וחזק בשמירת קיום המצות מעשיות בכל הידורן, ולהתגאות — שטאָלצירן — בגאון יעקב, אלא עוד זאת לעשות סביבה של לומדי תורה ושומרי מצוה.

כל אחד מהצעירים וכל אחת מהצעירות צריכים להתעודד ולעמוד בראשי השורה של עבודה ותעמולה, לתפוס מקום חשוב בעבודה של מרץ על שדי החינוך, לדבר אל ההורים ואל האבות כלשונם ואל האמהות כלשונם, ולשניהם כאחד להראות באצבע, ולדבר בשפה ברורה על אודות החינוך הפרוע.

הפקחת עיני ההורים על החינוך הפרוע, התאמצות המורים והמורות וידיעת האחריית הגדולה המוטלת עליהם, הנה בעזרתו ית' תביא הרבה ילדים וילדות נערים ונערות אל בתי ספר היראים.
על המורים לדעת כי עליהם המצוה והחובה לעורר בלב התלמיד תשוקה אל לימוד התורה בכלל, ותלמיד בעל כשרון לעורר בו התשוקה להיות גולה למקום תורה, בהשיבות של תורה ויראת שמים...

נסדר ונדפס על ידי התי' מרכזי בן אלי ורחל שיחיו
ועל ידי התי' צבי הירש בן משה דובער ודאבא שיחיו
המגי' התי' יהודה ליב בן מרכזי אברהם ישעי' ומנוחה רחל שיחיו

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס צא.

קונטרס
חג הפסח

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, ניו.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה

בזה הננו מו"ל הקונטרס לחג הפסח הבע"ל — הכולל שני מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ושתים משיחותיו.

המאמרים הם משנת ה'תש"ד, והשיחות: א) מחוה"מ פסח ה'תש"ו.
ב) מאחרון של פסח שנת ה'תרצ"ה ונדפסה ע"פ רשימת השומעים.

* * *

ידוע ענין יציאת אבותינו ממצרים, אשר אז היתה יציאתם מכלל בני נח לקבל התורה ולקבל פני השכינה, התחלת היציאה או היציאה לגמרי, שלכן למדו רז"ל דיני גרות משם. מובן, אשר זה מורה גם כן על מצב הרוחני שהרע שבנפשות ישראל עדיין הי' בתקפו בחלל השמאלי.. רק מגמתב וחפצם היתה לצאת נפשם האלהית מגלות הס"א היא טומאת מצרים ולדבקה בו ית"י.

וכן הוא בכל יום ויום, שחייב אדם לראות עצמו כאלו יצא היום ממצרים — וכמובא במאמר שבקונטרס — וביחוד בימי הפסח

שעניני כל חג ומועד מתעוררים בכל שנה ושנה בזמניהם שלהם כידוע'

צריך כל א"א, ובפרט אלו שלא הגיעו עדיין למעלה ממדרי' הבינונים שהיא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך

להוציא ולהעלות את נפשם האלקית מנגלות הגוף ונפש הבהמית, ואדרבה להעלות הנפשה"א על הגוף ונפה"ב מעלה מעלה, ולדבקה בו ית"י ע"י תורה ומצות שלומד ומקיים.

ונשתנו למעליותא' כל ימי הפסח (וכ"ש ליל א' דפסח) משאר ימות השנה וגם משארי היו"ט, כי אז גיוונים ישראל מאכילת מצה.

(1) רש"י ד"ה באבותינו יבמות מו, א.

(2) ראה פ"ר נתנאל בתוספות ישנים שם מו, ב.

(3) תניא פליא.

(4) ידועה הרא"י ע"ז ממשנה ספ"ג דגטין: בודקים את היין . . . ובהוצאת

סמדר כ"י.

(5) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ט.

שבה מעין בחי' מהות גדלות אבא', מהות האלקות, היינו שגופו הגשמי מתקשר בו חיות נפשו שיחי' גם חיים גשמיים מאכילת מזון שבו הוא מהות האלקות, ולכן מלבד שפועל בנפשה"א פועל בנפשה"ב שהוא היצה"ר שלא יסית כ"כ ושיתחיל להתברר ויניח הנפשה"א להאמין באמונה שלימה גם במה שאינו משיג ע"פ השכל.

• • •

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחתו שבקונטרס: עם איז דאָך טייער די שעות!

מנחם שניאורסאהן

יא ניסן, ה'תש"א ברוקלין, נ. י.

(6) בארוכה ענינם ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי.

מפתח:

מאמרי כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע:	
מצה זו	220
ויולך ה' את הים	229
שיחה — חוהמ"פ	239
שיחה — אחש"פ	240

הערה:

במענה על קושית רבים בסידור רד"ה והגדת לבנג' ז"ל אדמו"ר ה"צמח צדק" בד"ה והגדת לבנג' (בביכל, להבין ענין הברכות" רטו, א): מש"כ בסי' שבשאר הימים היו אוכלים חמץ — הוא ט"ס.

בס"ד, חה"פ.

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, שנאמר ויאפו את הבצק כו' עוגות מצות כי לא חמץ כו'. וצ"ל מה שנתן טעם על אכילת מצה משום שלא הספיק להחמיץ, משמע דלולא טעם זה לא הי' ענין אכילת מצה, ובאמת הלא נצטוו על אכילת מצה מבעשור לחדש שנא' בערב תאכלו מצות, וכתוב ושמתם את המצות שצריכה שימור שלא תתחמץ, הלא גם אם הי' מספיק להחמיץ צריכים לשמור אותה שלא תתחמץ, וא"כ מהו הטעם שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ, וגם אצ"ל שזה עצמו מה שנצטוו ושמתם את המצות אח"כ מפני גילוי מ"ה הקב"ה לא הספיק להחמיץ, והכל הוא מצה אחת, ולפי זה הנה מה שאומר שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ הנה אין זה נתינת טעם על אכילת המצה כי אם כמספר דברים בלבד אשר אבותינו ביציאתם ממצרים הנה לא הספיק בצקת שלהם להחמיץ, אבל באמת הנה זה לא יתכן, שהרי הוא שואל מצה זו שאנו אוכלים על שום מה ועונה על שום שלא הספיק כו', הרי שמענה זה בא לבאר הטעם והסבה לאכילת מצה, והנה גם אם נאמר דבאמת הוא רק כמספר דברים בלבד ומה שנאמר בסגנון שואל ומשיב הוא לפי שכך הוא סדר* לילה זו בסגנון שאלה ותשובה, וכמו בשאלת הקושיות מה נשתנה הלילה הזה והמענה עבדים היינו ולכן גם כאן הוא בסגנון שאלה ותשובה, אבל באמת הוא רק כמספר דברים בעלמא, אמנם באמת הענין עם היות שבאמת הנה סדר לילה זה הוא בדרך שאלה ומענה דוקא, דכן הוא גם בהכוננות דספירות העליונות ויחוד שמות הקדושים הנה הוא ג"כ בדרך שאלה ומענה, דוהו אומרו ב"ן שואל מ"ה, דשם ב"ן שואל משם מ"ה, בכל זה הנה המענה על שום שלא הספיק וגו', הרי אי אפשר לומר שהוא טעם וסבה לאכילת מצה זו, שהרי מה שנצטוו בערב תאכלו מצות ולשומרה מחימוץ זה הי' קודם חצות שאז הוא זמן חובת מצות אכילת מצה, דמחצות לילה* ראשונה והלאה הנה אכילת מצה היא רשות, כמא' מה שביעי רשות אף ששי רשות, דחובת אכילת מצה הוא רק בלילה ראשונה עד חצות, וראי' לזה שהרי בקרבן פסח כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו והפסח אינו נאכל אלא עד חצות, א"כ הרי חובת אכילת מצה היא גם כן עד חצות, והגילוי דממה"מ הי' לאחר חצות, כמ"ש ויהי בחצי הלילה והוי'

גם אם : ראה לקו"ת סי' צו סד"ה להבין כו' מצה זו.
שכך הוא סדר : ראה ספר החינוך מצוה כא, ובמנחת חינוך שם, הגדה שבח פסח, ועייניכ שו"ת הרא"ש כלל כו' סי"ב.
ב"ן שואל מ"ה : ראה שיחת חה"פ תשי"ג אות ה'.
דמחצות לילה : ראה בכל זה פסחים קכ, א, ושם. טושי"ע או"ח ריש סי' תעז.

הכה כו' כחצות הלילה. אני יוצא בתוך מצרים ועברתי כו', ועז"א שלא הספיק להחמיץ עד שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם כו' שזה הי' אחר חצות לילה, אלא בהכרח לומר שיש ב' מצוות, אחת קודם חצות והיא המצה שצריכה שימור מחמץ, והב' מצה שאחר חצות שלא הספיק להחמיץ מפני גילוי ממה"מ הקב"ה. אמנם לפי"ז צ"ל מ"ש מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק וגו', והלא מצה שאנו אוכלים היא לשם חובת מצוה, והיינו קודם חצות דוקא, וא"כ איך אומר על מצה זו שהוא משום שלא הספיק להחמיץ. אך כללות הענין הוא דבאמת יש ב' מצוות, מצה שקודם חצות שצריכה שימור ומצה שאחר חצות שלא הספיק להחמיץ. וזהו דקדוק לשון הכתוב דבפסוק בערב תאכלו מצות כתיב מצת חסר ו' ובפסוק ויאפו את הבצק עגות מצות כתיב מלא ו', וידוע דוא"י הוא גילוי, והיינו דמצה שאחר חצות הוא משום שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה, אבל מצה שקודם חצות כתיב חסר ו' שצריכה שימור, וזה הי' ביציאת מצרים אבל עכשיו ע"י תורה ומצות שניתנו לנו הנה גם במצה שקודם חצות מאיר לנו ג"כ גילוי ממה"מ הקב"ה. וזהו מצה זו שאנו אוכלים קודם חצות היא על שום שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה ולא הספיק להחמיץ, דגילוי זה מאיר לנו במצה שקודם חצות. דהנה ארז"ל בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שיש יצי"מ בכל דור ודור ובכל יום ויום ממש* דכשם שיש מצרים ויצי"מ בגשמיות כמו"כ יש מצרים ויצי"מ ברוחניות. והענין דמצרים הוא ל' מיצר וגבול, והיינו מה שהנה"ב מגביל ומסתיר ומעלים על הנה"א, דהנה"א מלוּבש בנה"ב ומקיפו מכל צד ופינה עד שהנה"א מתצמצם כל כך שנעשה בבחי' קטנות והעלם, שגם אם מתבונן בהתבוננות אלקי' מכל מקום אין כח בנפשו לצאת מנרתק ומאסר הנה"ב להיות באתכפיא ואתהפכא, כ"א הגוף עומד על תקפו, מפני שההתבוננות היא בבחי' מקיף לבד ואינו נוגע בפנימי' נפשו, וע"ד גנבא* אפום מחתרתא רחמנא קריא הרי שמאמין בה' שמשגיח על כל פרט ובידו להושיעו בהדרוש לו ופרנסתו, ומ"מ אין זה פועל בפנימי' נפשו מאומה עד שעושה היפך הרצון האלקי לגמרי, דזהו דבר והיפוכו, שהוא מבקש מהשי"ת שיצליח בגניבתו מה שהוא נגד הרצון השי"ת, ועד"ז הוא בהתבוננות דנה"א הגם שמבאר ומסביר לנה"ב כמה ענינים בהשגות אלקות שהנה"ב ע"י נפש השכלית מבינם בטוב ומסכים עליהם, אמנם זהו מצד השכל' בלבד אבל עם זה אינו פועל הזוהר לצאת מרגילותו, וכמו שאנו רואים במוחש בטבעי בני אדם הנמשכים בעניניהם אחרי הקרירות דהנחות העולם, די וועלטלעכע הנחות, וכמו בעניני לבושים והנהגות

כחצות הלילה : הובא גם כתוב זה, כי ממנו נלמד שהי' גילוי ממה"מ :
ועברתי אני ולא כו'.

ב' מצות : ראה לקו"ת פ' צו שם.

וידוע דוא"י : ראה תו"א תולדות ד"ה ואלה תולדות. ד"ה הקל קול (הקדמה לסידור).

ובכל יום : ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא ד"ה לכן אמור. לקו"ת אמור ד"ה

וספרתם.

וע"ד גנבא : ראה בזה קונטרס פורים ה'תשי"א ע' 189 ואילך.

בני אדם בכמה ענינים באופני ודרכי התפלה כדיני השו"ע וכן בשארי ענינים דהידור מצוה הנה כשמראים להם את הענינים ההם כמו שצ"ל ע"פ דיני התורה הגם שמבינים היטב והם יראי אלקים ושומרים לקיים את המצות אך כ"ז הוא בקרירות וע"פ הנחות העולם, וכמה שמבארים ומסבירים להם והם מבינים את הדברים בשכלם אבל אין פועל עליהם שום הוזה לצאת מרגילותם, וכן הוא בהנה"ב הגם שיודע מה שהנה"א מסביר לו אבל אינו פועל עליו לצאת ממיצר הגוף ותאותיו.

קיצור. יבאר דמאמרו על שום שלא הספיק להחמיץ הוא טעם על אכילת מצה ויקשה דנצטוו לאכול מצה עם הפסח הנאכל רק עד חצות והגילוי דממה"מ הי' אחר חצות, ב' מצות קודם ואחר חצות, וע"י מ"ת מאיר במצה דקודם חצות הגילוי דאחר חצות, יצי"מ עבודה רוחנית ויסביר שההתבוננות של הנה"א אינה פועלת בהנה"ב כדוגמת העדר פועלת יראת שמים על המתנהגים בהנחות העולם.

ב) וביאור ענין גלות מצרים ויציאת מצרים בעבודה בנפש האדם, דהנה ידוע דמצרים הוא מיצר מי, מי הוא בינה, וידוע דכל לידת והתגלות המדות הוא מבחי' בינה, וכמ"ש ולאח ילדה ששה בנים, לאה הוא בחי' בינה, ושם הגדולה לאה ושם ה' גדולה לאה, וששה בנים הם ששה מדות שנולדים מן הבינה, וכמו שכתוב לפי שכלו יהולל איש שכל הנהגת המדות הוא מהשכל, ולכן הקטן מתאוה לדברים קטנים מפני ששכלו משיג דברים קטני הערך, והגדול שמשג דברים גדולים לכן מתאוה לדברים גדולים, והגם דהמדות יש להם מקור מיוחד ואין עצם מציאותן מהמוחין ואדרכא מקורם למעלה ממקור המוחין, כמ"ש בזהר* או"א במזלא אתכלילו, וז"א בעתיקא אחיד ותליא, מ"מ לידת והתגלות המדה הוא מהשכל דוקא, דהשכל הוא כמו אור שמאיר את המדה, ועי"ז נתעורר המדה, וכמו מי שהוא בחשך ויש שם דבר הטוב וערב שבודאי הי' לו חמדה לדבר ההוא, אבל מאחר שאינו רואה ממילא לא נתעוררה החמדה לזה, דעין רואה והלב חומד, כמו"כ השכל מאיר את המדה ומראה לה שיש דבר טוב, וכמו המגלה לאחד שיש אוצר נחמד שיתעורר ברצון וחמדה לזה, דבודאי בעצם הרי יש לו חמדה להאוצר אלא שקודם שידע שנמצא האוצר הי' האהבה בעולם וכאלו אינו, וכשגילה לו שיש אוצר מתעורר המדה, כמו"כ השכל מעורר את המדה ובלעדי המדות כאלו אינם, ולכן לפי אופן השכל כך היא המדה מאחר שעיקר התעוררות המדה היא מהשכל, ולכן קטן מתאוה דברים קטנים מפני שאינו משיג בשכלו דברים גדולים כ"א דברים קטנים, לזאת גם מדותיו הן בדברים קטנים, והגדול שמשג דברים גדולים לכן גם מדותיו הן בדברים גדולי הערך, וזהו ג"כ ההפרש בין שכל דנה"ב לשכל דנה"א, דהנה"ב כל השכלתו הוא בדברים גשמי

מיצר מי : ראה בכ"ז לקו"ת להאריז"ל פ' וישב ד"ה ועתה כו' יוסף. תו"א וראא ביאור לר"ה לכן אמור.
כמ"ש בזהר : ח"ג רצב, א. וראה תו"א ביאור לר"ה זכור את יום השבת. ועוד.

ומראה איך שעניני העולם הם טוב ומתאוה אליהם, והיינו כמו שכל הקטן שמשיג רק דברים קטני הערך, והנה"א כל השכלתו והשגתו הוא באלקות ומתבונן ומראה בשכלו איך שאלקות טוב ולכן כל חפצו ורצונו הוא לה' לבדו, אמנם באופן הולדת המדות מהשכל הנה יש שכל והשגה מיוחדת לכל מדה ומדה בפרט, וכמו מדות חו"ג שהן בעבודה אהבה ויראה, יש התבוננות מיוחדת המעוררת את האהבה ויש התבוננות מיוחדת שמעוררת את היראה, והוא כידוע שאהבה מקרוב ויראה מרחוק, פי' דטבע האהבה הוא להתקרב ולהתדבק אל הדבר הנאהב וכטבע המים לדבק, ובאה ע"י קירוב הנאהב אל האוהב, וכמו האב שמטיב חסדו עם בנו כאב את בנו ירצה שמטיב, עמו במוזן ולבוש וקרבת השגחתו עליו מיום הולדו, וכן ברבו שלמדו חכמה ומדות טובות שע"ז נעשה אהבה וקירוב גדול מהבן והתלמיד אל אביו ורבו, או כמו עבד מלך כאשר המלך מטיב עמו ומתקרב אליו, והיינו שמתפשט אליו מגדולת חסד המלך, שמוזה נולדה האהבה בלב העבד אל המלך, ובפרט כאשר העבד יודע ומבין גדולת המלך ומ"מ הרי הוא מתקרב אליו שפל אישים ע"ז עוד תגדל האהבה ביתר שאת להדבק אליו, והיראה היא מרחוק, והיינו שטבע היראה הוא שעושה הכיווץ וביטול בנפש שעומד מרחוק דוקא וירא לגשת, ובאה דוקא מהרחיק והרוממות של הדבר הנורא, וכמו עדי"מ היראה מהמלך מצד הפלאות ורוממותו שמרומם מן העם ומובדל מהם, וכמבואר במ"א בענין משכמו ומעלה גבוה מכל העם דהמלך בעצם הוא למעלה מעלה מהעם, ומוזה נופלת אימתו ופחדו על העם, וכל מה שהוא מובדל יותר מהם בחדרי חדריו בהיכל מלך יותר יהי' אימתו ופחדו עליהם, וכמו"כ יראת רבו מצד רוממותו שמובדל ממנו, ולכן הת"ח צריכים להיות בדילין מן העם שלא להתערב עמהם ועי"ז תהי' יראתם על פניהם. והדוגמא מכ"ו יובן בעבודה האלקית בנפש האדם בענין ביטול הנשמות לאלקות בעמדן לפניו בתפלה, דכאשר מתבונן ברוב חסדי ה' ורב טובו עמו ואיך שהתפשטות רב חסדו לכל העולמות, כמ"ש ואתה מחי' את כולם שנמשך גילוי האור האלקי בכל העולמות, ובהתבוננות הטוב יבין איך שבכל דבר ודבר בעולם מתפשט אלקותו ית' ומשגיח על כל פרט ופרט ומוריד גשמים ומצמיח הרים חציר ותבואות ופירות וכו' והכל מכה אור האלקי השופע בעולם, ובפרט נשמות ישראל שנק' עם קרובו בהתומ"צ שניתנו לנו שזהו בחי' קירוב וגילוי אור פניו ית', דכל מצוה הוא גילוי רצון העליון בחי' פנימי' רצונו, כמ"ש בס"ש"ב, וע"י ההתבוננות בכ"ז בהעמקת הדעת שמרגיש בהטוב והחסד שעשה ועושה ה' אתנו בכל עת ובכל רגע בכל פרט ופרט הן מצד חיצוני' העולם והן הקירוב הפנימי בתומ"צ ע"ז נתעורר בבחי' אהבה וקירוב להמשך ולהדבק לאלקות בכל לבו ונפשו, וכמ"ש זכור אב נמשך אחריו כמים, דקאי על אברהם אוהבי שהי' בבחי' אה' ועי"ז נמשך אחרי ה' בדבקות גפלא, ובפרט כשמתבונן בגדולת או"א"ס איך שלגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ונדע מוזה"ק והאריז"ל ריבוי ההיכלות והעולמות עד

אין מספר ובכל עולם והיכל ריבוי רבבות מלאכים לאין קץ ותכלית, וכמארו"ל כתיב היש מספר לגדודיו וכתיב אלף אלפין ישמשוני וריבוי רבבן קדמוהי כו' ומשני אלף אלפין כו' מספר גדוד אחד אבל לגדודיו אין מספר, וכולם קמי' כלא ממש חשיב, ובטלים במציאות ממש כביטול דבור א' ממש לגבי מהות הנפש המדברת ועצמותה בעוד שהי' הדבור עדין במחשבה או ברצון וחדת הלב, וכולם שואלים אי' מקום כבודו ועונים מלא כל הארץ כבודו הם ישראל עמו, כי הניח הקב"ה את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם כ"א בישראל עמו, והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום הוזהמא והטומאה לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד לשם כמ"ש וארד להצילו וגו' כדי לקרבים אליו בקירוב ויחוד אמיתי בהתקשרות הנפש ממש בבחי' נשיקין פה לפה לדבר ה' זו הלכה ואתדבקות רוחא ברוחא היא השגת התורה וידיעת רצונו וחכמתו דכולא חד ממש, וגם בבחי' חיבוק הוא קיום המצות מעשיות ברמ"ח אבריו, דרמ"ח פיקודין הם רמ"ח אברים דמלכא, הנה ע"י התבוננו' זו תגדל האהבה ביתר שאת ותתלהט נפשו ברוח נדיבה להתנדב להניח ולעזוב כל אשר לו מנגד ורק לדבקה בו ית' וליכלל באורו בדבקה וחשקה בקיום התורה ומצות.

קיצור. יבאר דמצרים בעבודה הוא מיצר מי, מי בינה אם המדות, מדותיהם של הקטנים והגדולים לפי שכלם, שכל מאיר את המדות כאור המגלה אוצר, שכל הנה"ב בעניני עולם, שכל דנה"א בעניני השגות אלקות, לכל מדה יש שכל מיוחד כשמתבונן בו מעורר אותה להתגלות, האהבה באה מקירוב והיראה מרחוק, ויסביר דההתבוננות בחסד ה' עם נשמות ישראל ובקירוב הגדול דתומ"צ מעוררת אהבה ודבקות.

ג) אמנם היראה היא מרחוק דוקא, והיינו מצד הפלאת ורוממות גדולת המלך הנורא וכמו היראה והביטול מהמלך מצד גדולתו ורוממותו דוקא, וכשהוא סגור בהיכלו מופלא ומובדל מהעם יותר תהי' יראתו עליהם וכמו הביטול לפני חכם גדול, וכמו כן על ידי ההתבוננות בגדולת ורוממות הא"ס איך שהוא מופלא ומרומם מן העולמות, וכל העולמות אפילו העולמות העליונים ביותר כולם כלא חשיבי ממש לגבי או"ס, וכמאמר הכל ירוממוך סלה שכולם מרוממים את הא"ס שמובדל ומזה נעשה ביטולם בהעדר תפיסת מקום בעצמם, ולכן מה שיותר קמי' היינו שהוא למעלה יותר במדרג' הרי הוא יותר כלא חשיב מפני שיודע יותר בהפלאת ורוממות הא"ס, וכמו בהחכם גדול כל מי שמבין יותר גדולת חכמתו יותר יתבטל לפניו, וכן באדם למטה כשמתבונן איך שכללות הגילויים בעולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין הם רק הארה בעלמא מארא"ס שאינו בערך עצמותו כלל, וכמ"ש משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול, שכל העליות דגן עדן ועוה"ב עד נ' אלפים יובלות הכל הוא בבחי' שמו לבד, כי נשגב שמו לבדו דגם שמו ית' הוא נשגב ומרומם ורק הודו וזיוו של שמו על ארץ ושמים, אתה קדוש ושמך קדוש דשמך הוא ג"כ קדוש, אלא שהארה מבחי' שמך נמשך בעולם, אבל בחי' אתה קדוש הוא שמובדל

לגמרי עד שגם הארה מזה אינה מתגלה כלל, וכמ"ש ישת חשך סתרו שהוא בחי' חשך והעלם לגמרי מצד עצמו שאינו בגדר גילוי, הנה כשיעמיק דעתו בזה תפול עליו האימה מגדולתו ית', ונעשה כיווץ וביטול כל עצמותו בהעדר התפשטות שלא ימלא לבו ללכת בגדולות ונפלאות לגשת אל המלך מלכו של עולם באהבה וקירוב כ"א מרחוק יעמוד בכיווץ וביטול לקבל עליו עול מלכות שמים לקבל כל ציוויי המלך בעשי' בפועל ממש בכיטול עצום, שאינו מכוין לעצמו ולהנאתו היינו בהגילוי אור שיאיר בנפשו ע"י כל מצוה ומצוה כ"א לקיים רצון העליון מצד המצוה בקבלת עול מ"ש, ובפרט כשמתבונן שעצמות אור א"ס ב"ה בהפלאות גדולתו ורוממותו ה"ה נמצא למטה כמו למעלה ממש כמו שהוא בעצמותו דלית אתר פנוי מינ' ואת השמים ואת הארץ אני מלא ממש מזה עוץ תגדל האהבה ביתר שאת שמתבטל לגמרי, וכל מה שההתבוננות היא בהרחב יותר ונתפס ונקלט היטב במוחו תבא התפעלות המדות יותר, וכמו במילי דעלמא שלא יתפעל בלבו לאהוב איוה דבר מה כ"א כאשר יתבונן בטוב ההשגה איך ומה הוא עד שיעמוד על אמיתת טובו ומעלתו בהעמקת הדעת או יתפעל לבו ויומשך אחר הדבר ההוא לאהוב אותו, וכן ביראה מדבר מה אינו אלא כשיתבונן בו בהשגה והבנה טובה, ואם לאו לא יתפעל כלום, שהרי יכול להיות שיעמוד אדם אצל אוצר נחמד ולא יתפעל לחמוד אותו אם לא ישים לבו ודעתו להתבונן בו באיכות ומהות טובו כלל, וכן לא יתפעל ביראה כמו מרוממות שר ומלך או מדבר המזיק אם לא יתבונן באיכות הגדולה או בהרעה שבו, וכמו כן בהתפעלות הלב באהבה ויראה לאלקות שתלוי בהתבוננות וביגיעה רבה דוקא יותר מבמילי דעלמא, דבמילי דעלמא הגם שנצרך גם כן להתבונן בטוב הדבר אבל בא ממילא, דכשבא אל איוה דבר טוב ומועיל מיד עולה במחשבתו להרהר בזה ומתפעל במוחו ונוגע מיד ההתפעלות בלבו שיתפעל בלב ברשפי אש התשוקה לדבר ההוא או ההיפך להבדל ולהוהר מדבר הרע ושנאווי במחשבה, אם לא בשוטה וחסר דעת שאין לו הרגש בדבר הטוב אינו עולה במחשבתו להרהר בזה, וגם אינו מתפעל בלבו אך ע"פ הרוב אנו רואים כי במילי דעלמא ה"ה מתפעל מזה במוחו, והתפעלות המוח פועל מיד התפעלות הלב, אמנם בעבודת הוי' צריך יגיעה תחלה בהתבוננות ואח"כ יגיעה רבה שיתפעל לבו מהתפעלות המוח, והוא שההשגה באלקות תהי' בהרחבה והתפשטות דוקא, והיינו כשהדבר שמשיג בגדולת ה' ונפלאותיו בא בכיזור ובהסבר בטעם הדברים על בוריין לאורך ורוחב ולא בדרך קיצור לבד, שאם לא יתפוס במוחו רק הקיצור בהעברה בעלמא לא יתפעל כלום, רק כשמעמיק דעתו בהשגה זו בהרחבה והתפשטות ובטוב טעם עד שמשיג את הענין היטב במוחו ויתפעל בטיב הדבר במוחו, וכמ"ש טעמו וראו כי טוב הוי', וידוע דטעם הוא במוח, כמ"ש חיך אוכל יטעם ובחיך גשמי יטעם טעם גשמי כמ"כ החיך הרוחני, כח החכמה, יטעום טוב טעם באלקות, והוא כאשר יתבונן היטב בגדולת אוא"ס כמו שמופלא ומרומם מהעולמות

כח החכמה : ראה מא"א בערכו. תו"א ס"פ ויחי לקו"ת במדבר ביאור על וספרתם.

שאינם ערוך אליו או איך שברא את העולם מאין ליש, ממילא יבין טוב האלקות שאין טוב כל העולם כדאי נגד הטוב דאלקות, וההתבוננות צ"ל בהעמקת הדעת דוקא, שענין הדעת הוא ההתקשרות וההרגש והתמדת הדבר שכולם תלויים זה בזה ועל ידם נולדו המדות, דהנה אנו רואים בחוש באדם למטה שלפי שהוא מרגיש את עצמו וחיותו מאד אזי מדותיו מתפעלות בתכלית ההתפעלות לאהוב בהתפעלות מה שיאהב ולשנוא בהתפעלות מה שישנא יותר ממי שאינו מרגיש את עצמו כל כך או על אדם אחר אפילו אוהבו ורעו אין כ"כ מרגיש תמיד את זולתו ומסלק דעתו ממנו, ולכן לא יתפעל כל כך על עניניו כמו על עניני עצמו שאינו מסלק דעתו מעצמותו, ולכן אנו רואים שגם בעניני עצמו אם לפעמים מסלק לפי שעה ההרגשה מעצמותו כל כך כמו כאשר טרוד באיזה ענין גדול שמסולק אז מעניני הרגשת עצמותו לא יתפעל או כ"כ מדבר שהוא נגד רצונו, וכן לא יאהב כ"כ דבר שהוא לטובתו, נמצא עיקר התפעלות המדות תלוי בדעת שהוא ההרגש וההרגש תלוי בהתקשרות כשמקושר נפשו בזה ה"ה מרגיש זאת, וכמו כאשר נקשרה נפשו בענין גדול יותר מאהבת וחמדת הגשמי' כאכוש' כ"א מקושר בהשכלות עמוקות וכדומה ה"ה מרגיש טיב הדבר ונמשך לזה בכל חפץ נפשו ממילא אינו רוצה כ"כ בענינים הגשמי' מפני שמסולק דעתו מהם, וכמו כן הוא בהתבוננות צ"ל בהעמקת הדעת והוא שיתקע דעתו בחוזק בהתבוננות עד שיורגש הענין האלקי בנפשו היטב, כי יכול להיות שאף שיתבונן ויבין הענין שמתבונן בו אך הוא חוץ לעצמותו ואינו נוגע לו ולא יהי' מזה שום הולדה באהבה ויראה כ"א דמיונות שוא, ועל ידי הדעת וההתקשרות שנגרש הענין האלקי בנפשו היטב ואינו מסיח דעתו ממנו אז יתפעל באהבה ויראה אמיתית כפי ההתבוננות שמתבונן.

קיצור. יבאר דיראה באה מהריחוק בהפלאת מעלת החכם וגדולת המלך, כך כשמתבונן בהפלאת גדולת אוא"ס דרק מהודו של שמו גבראו עולמות עליונים והחתונים וקדושת שמו כקדושת עצמותו ונמצא למטה כמו למעלה תגדל היראה לקיים התומ"צ בקעומ"ש, ההתבוננות מגדלת את המדה ומרחיבתה, ויסביר הפרש הולדת המדות במילי דעלמא להולדת המדות במילי דשמיא, ושהעיקר תלוי במוח הדעת שהוא התקשרות, הרגש והתמדה.

ד) וְהָיוּ הַדּוֹלֵת הַמְדוּת אֶהְבָּה וִירָאָה בִּלְבָב הוּא עַיִן הַשְּׂגָת הַמוֹחִין וְהַהֲתַבּוֹנָנֹת דּוּקָא וְעַיִן הַדְּעָת שֶׁהוּא פְּנִימִיּוֹת הַמְדוּת מִפְּתַחא דְכִלְיִל שִׁית, כִּמְ"ש בּוֹהֲרִי, וְכִמּו"כ הוּא בְּמֵדַת הַתְּפָאֶרֶת שֶׁהוּא עֵינִין שְׂמַחַת הַלֵּב בְּתַפְאֶרֶת ה' וְהַדְר גַּאֲזֵנוּ שְׂבָאָה גִּיכ עַיִן הַהֲתַבּוֹנָנֹת דּוּקָא בְּיוֹקֵר וְתַפְאֶרֶת גְּדוּלַת אִוּא"ס בִּי"ה, וְנִק' בּוֹהֵר לְאַסְתַּבְּלָא בִּיקְרָא דְמַלְכָא, וְכִמְ"ש מֶלֶךְ בִּיפִיּוֹ תַחֲזִינָה עֵינִיךָ, וִידוּעַ דְּעֵינִימ' הֵם בְּחַי' חֲכָמָה וְעוֹזִיא מֶלֶךְ בִּיפִיּוֹ תַחֲזִינָה עֵינִיךָ,

כִּמְ"ש בּוֹהֵר : חִיב קְעוֹ, רְעִיא, וְרָאָה לְקִיַּת וְאַתְחַנֵּן תּוֹסִי בִּיאוֹר וִידְעָת סִיג.
וִידוּעַ דְּעֵינִים : עִיחַ שַׁעַר דְּרוּשֵׁי נְקוּדוֹת בְּתַחֲלָתָהּ. אֲגַרְתָּ הַקּוּדֵשׁ סִי יד.

שישכיל ויתבונן ביקרא דמלכא, שהוא ההתבוננות בגדולת אוא"ס איך שמחי' ומהוה עולמות עד אין קץ ועד אין תכלית ואיך שהוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וכשיתבונן בריבוי העולמות והנבראים שנתהו וכמ"ש מה רבוי מעשיך, והם דומם צומח חי מדבר שיש בוה ריבוי עצום, ובפרט כשמתבונן בנבראים העליונים שהם השמים וכל צבאם, שעז"נ מה גדלו מעשיך הוי' שהם גדולי הנבראים וכמו הגלגלים ושמש וירח והכוכבים וכמ"כ מלאכים העליונים אופנים חיות ושרפים, שכ"ז נתהוה במאמר ורוח פיו ית', וא"כ מריבוי וגדולת הנבראים יובן גדולת אוא"ס ב"ה המהוה כל הנבראים, וכמ"ש השמים מספרים כבוד א"ל, ופי' בת"י דמסתכלין בשמיא משתעיין יקרא דה', ופי' דמסתכלין בשמיא הוא על דרך שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, וכמ"ש במדרש תהלים על פסוק השמים מספרים כבוד א"ל משל לגבור שנכנס למדינה ואין יודעים גבורתו הי' שם פקח אחד אמר מן אבנא דהוא מתגושש בה אתם יודעים גבורתו כך השמים מספרים כבוד א"ל, והיינו דמגדולי הנבראים דשמים וכל צבאם אנו יודעים גדולת אין סוף ב"ה שברא אותם וזהו כבוד א"ל. ויובן בעומקי' יותר מה שכתוב בת"י שע"י ההסתכלות בשמים מספרים יקרא דמלכא, שהיינו שמהשמים וצבא השמים אנו יודעים את בחי' אור א"ס הבלתי בעל גבול שלמעלה מבחי' העולמות, שעז"נ אמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם וגו' איש לא נעדר, והיינו מה שלא יש שינוי והפסק בההשפעה מזה נראה אשר כח בלתי בעל גבול מנהיג ומחי' אותם, כי מצד חיות עצמו שמלוכש בו כיון שהוא מוגבל, שבגוף מוגבל אי אפשר שיהי' חיות שבו בלתי מוגבל כ"א בהכרח שהחיות ג"כ מוגבל, הי' נחלש ומשתנה והי' איזה הפסק ושינוי בההשפעה, ומה שאנו רואים שאין בזה שום הפסק שהרי כולם קיימין במין, ר"ל דאפילו בברואים שלמטה שהם נפסדים מ"מ לא נפסד מין אחד לגמרי, והרי הם אפשרי ההפסד ולמה אינם נפסדים לגמרי, ובפרט לפי מה שכתב הרמב"ם שכל האפשרי במין אי אפשר שלא יבא, אלא שזה מכח האין סוף הבלתי בע"ג דוקא, ויותר מובן זה מהשמים וצבא מעלה, שהשמים וכל הגלגלים וצבא מעלה ה"ה כיום הבראם ממש, וכמ"ש בירושלמי על פסוק אלה תולדות השמים והארץ ביום הבראם שהם חזקים כיום הבראם, וה"ה ג"כ נבראים מוגבלים ומורכבים מגוף ונפש מוגבל ואפשרי ההפסד כו' ומ"מ איש מהם לא נעדר בלי שום שינוי והפסק כלל, ומ"ש רז"ל שית אלפי שנין הוה עלמא וחד חרוב, וכתוב שמים כעשן גמלחו והארץ כבגד תבלה, הרי שסוף כל סוף יופסדו, הנה זה רק מצד רצון הבורא שיהי' כך, כי אין זה כענין ההפסדות מה שיופסדו בזמן אחד כי ענין ההפסדות שמראשית הויתו מתחיל להפסד, וכמ"ש הבחי

מה רבו . . . מה גדלו : ראה ת"א ד"ה וידבר גו' וראו (השני). קונטרס יט כסלו
התשי"א ע' 139 ואילך.
ויובן בעומק : ראה ג"כ ד"ה שאו מרום להצ"צ (הקדמה לס' החקירה שלו).
מים רבים תרל"ו פ"ל ואילך.

שהתינוק מיום הולדו מתחיל להתיבש, והיינו שההפסדות היא תמיד בו, אבל שמים וארץ שהם חזקים כיום הבראם ואין בהם שום הפסדות כלל כ"א לעתיד לבא יופסדו בכ"א אין זה כענין ההפסדות, כ"א מצד רצון הבורא שמקיימם וכשיהי' הרצון שיופסדו יופסדו ממילא, וא"כ הקיום שלהם עכשיו הוא קיום בלתי משונה ובלתי נפסק, א"כ נראה היטב שיש כח הבלתי בע"ג שמחי' ומקיים אותם תמיד, ועוד זאת* הנה הגלגלים אם כי הם גופים רבים כל אחד יש לו הילוך מיוחד ומשונה מחבירו, ואעפ"כ כולם מכוונים לסדר אחדי להיות עת היום והלילה וקור וחום וקיץ וחורף זרע וקציר כו', א"כ מי הוא המקשר ומכריחם להנהגה כזאת, על כרחך אינו הנפש והכח שבתוך כל גלגל, שהכח והנפש שבתוך כל גלגל וכל כוכב אי אפשר לו רק להנהיג תנועת גלגל זה, ולא שיתקשר ויתחבר עי"ז עם גלגל זולתו, ולא עי"ז יהי' הסדר והמשטר שישמור כל אחד סיבובו ויהי' שוקד על מקומו המיוחד לו שיהי' נשמר הסדר תמיד בעולם ויפעלו כולם פעולה א' תמידית, ואין לומר שהקושר ומייחדם הוא הגלגל העליון הנק' גלגל היומי שכל הגלגלים קבועים בו וא"כ הי' מקום בשכל לאמר שנפש הגלגל הזה הוא המסבבם כולם כאיש א' על כוונה א', אבל באמת אי אפשר לומר כן, דלהיות אמת הדבר שכל הגלגלים סובבים ע"י הגלגל היומי, מ"מ אינם אדוקים ודבוקים בו כמו אברי האדם באדם שהאברים כולם דבוקים בו וכולם יחד הם גוף אחד לא שהאברים כל אחד ואחד גוף בפני עצמו כ"א רק חלק ממנו ודבוק עם השאר אבל גלגלים אינו כן כ"א כל אחד ואחד גוף בפני עצמו, והראי' ע"ז מה שהגלגלים מחולקים זה מזה בסבובם, וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מהל' יסודי התורה ה"ב וז"ל גלגלים סובבים ממערב למזרח ומהם סובבים ממזרח למערב עכ"ל, ובס' נחמד ונעים שער א' סי' ט' שראו בהשבעה כוכבי לכת בכל אחד מהם מהלך ידוע ומוחלט בפ"ע מהלך שאינו דומה למהלך חבירו, וא"כ א"א שיהיו כולם גוף אחד דא"כ איך יסובב קצתו כך וקצתו כך ובהיפך זה מזה זה ממזרח למערב וזה ממערב למזרח, והגלגל היומי מסבב ממזרח למערב ושאר הגלגלים רובם מסבבים סיבוב עצמם ממערב למזרח ואי אפשר לגוף אחד שתי תנועות הפכיות, אלא בהכרח שהם גופים מובדלים זה מזה, ובהכרח לומר שיש כח אחד עליון מכולם והוא בלתי בעל גבול והוא המקשרם ומחברם יחד לכוונה אחת.

קיצור. יבאר ההשגה וההתבוננות המיוחדת למדת הת"ת, והוא גדולת ה' שמהווה ומחי' עולמות ונבראים עד אין שיעור, השמים מספרים כבוד א"ל, מצבא השמים אנו יודעים או"ס הבל"ג, צבא הארץ קיימין במין וצבא השמים קיימין באיש, ויטביר דהגלגלים גופים מחולקים ולכל אחד מהם הילוך מיוחד ועם זה כולם מכוונים לסדר א' דא"א להיות לא מצד נפש הגלגל ולא מצד הגלגל היומי אלא מכח עליון הבל"ג.

בס"ד, שביעי ש"פ.

ויוֹלֵךְ ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה ויבקעו המים. וצ"ל והלא תחלה כתיב נטה את ירך על הים ובקעהו משמע דביקעת הים הוא ע"י נטיית ידו של משה. ואח"כ אומר ויוֹלֵךְ ה' את הים ברוח קדים ועי"ז ויבקעו המים. והנה בזהר בהעלותך דקנ"א ע"א איתא ברוח קדים דא רוחו של יעקב. ובמד"ר ע"פ ויבקעו המים בזכות יעקב נבקע הים שנאמר ופרצת ימה וקדמה, ופי' במת"כ דביקעה ופרצה הוא ענין אחד. ובמד"ר וישלח פ"ע איתא מן התורה ומהנביאים ומהכתובים שבזכות יעקב נבקע הירדן, מן התורה שנאמר כי במקלי עברתי את הירדן, מן הנביאים ביבשה עבר ישראל את הירדן, ישראל סבא, ומן הכתובים הים ראה וינס הירדן כו', מלפני אלוקה יעקב. ובשל"ה ע"פ כי במקלי כתב מקובל בדינו דבפסוק זה יש שמות גדולים, כי במ' הוא שם מכב"י שעולה ע"ב היוצא מפסוק מי כמוך בא-לים ה', קלי שם היוצא מפסוק לישועתך קויתי ה'. וצ"ל שייכות זה לקריעת ים סוף. והפסוק מי כמוכה נאמר בשירת הים ומכל מקום צ"ל מה שייך כל זה לקריעת ים סוף, גם צריך להבין מה ה' כל ענין קריעת ים סוף, שהרי בשביל דרכם והילוכם במדבר לא ה' נצרך להם לילך ביים שהרי באותו צד* שירדו לים באותו צד עלו מהים, רק קרי"ס היתה הכנה למתן תורה כנודע, וצ"ל מה שייך קרי"ס למ"ת, דיצי"מ הוא הקדמה למ"ת שלא ה' אפשרי* להיות מ"ת כ"א ע"י הקדמת שעבוד מצרים ויציאת מצרים, ולכן האבות הגם שהיו נשמות גבוהות לא זכו למ"ת מפני שלא ה' אפשר להיות שעבוד מצרים בימיהם, אבל מהו ענין ההקדמה דקרי"ס למ"ת.

ולַהֲבִין כ"ז יש להקדים תחלה מה שנתבאר לעיל דגלות מצרים ברוחניות הוא מה שהנפש הבהמית מלביש את שכל הנפש האלקית בעניניו, והגם שהנה"א מסביר להנה"ב עניני אלקות שיוכל להבינם בכ"ז אינו פועל בהנה"ב בדוגמת העדר פעולת הידיעה בהכרח ההנהגה דיראת שמים על המתנהגים כפי הנחת העולם להיותם קרים לכל עניני התורה והמצוה, ואף גם אלו שעוסקים בתורה ולפעמים גם חושבים בעניני אלקות אבל אינם מתפעלים בלבם על זה, וזוהי גלות מצרים שהוא מיצר מי דבינה שהיא השגה הנה היא מתעכבת במיצר הגרון ואינה מאירה בלב לעורר את המדה המתאימה להשגה ההיא, כי כל מדה ומדה תרי יש לה השגה מיוחדת שמגלה אותה ומעוררה, להיות דשכל מגלה המדות, כדוגמת האור

ובמד"ר וישלח : כנראה, מובא כאן לראי' בזכות יעקב ה' קרי"ס, מדמוכח במדרש מן הכתוב הים ראה וינס הירדן גוי יעקב שהירדן נבקע בזכותו, וא"כ גם ניסת הים בזכותו הוא. ועיגי"כ המשך והחרים תרלי"א ד"ה ואתה הרם. באותו צד : תודי"ה כשם (ערכין טו, א).

שלא ה"י אפשרי : ראה תוי"א ר"פ לך. סדי"ה ואלה שמות, ובכ"מ.

שמגלה אוצר נחמד הנמצא במרתף חשוך והתעוררות אהו"ר תלוי בהתבוננות בטוב הדבר לפניו מתעורר באהבה והמשכה וכשמתבונן בדבר המופלא ונורא מתעורר ביראה, אמנם כל זה הוא במילי דעלמא אבל בהשגות אלקות הנה ההתבוננות בלבד אינה מספקת עדיין וצ"ל ההתקשרות בהתמדת הבנת ההשגה עד אשר בא לכלל הרגש המושג, ועם היות דהרגש המושג צריך להיות בכל השגה המביאה איזה מדה שתהי' בכל זה הנה בהכרח שיהי' חילוקי דרגות בההרגש של המושג, דאינו דומה הרגש המושג המעורר את האהבה להרגש המושג המעורר את היראה, ושניהם, הרגש מושגי אהבה ויראה להיותם קיים פרטים אינם בדומה כלל להרגש המושג המעורר מדת התפארת שהוא ההתבוננות וההעמקה לאסתכלא ביקרא דמלכא דהשמים מספרים כבוד א"ל, דהגלגלים הם גופים מיוחדים ולכל אחד מהם הילוך מיוחד ועם זה הנה כולם מכוונים לסדר אחד, דזה אא"ל רק מצד כח עליון הבל"ג שמחברם יחדו.

(ה) וביאור הענין הוא, דהנה יש מקום בשכל לומר דכשם שבגוף האדם הרי יש אברים מחולקים זה מזה, דכל אבר הרי יש לו כח מיוחד ופעולה מיוחדת, ועם זה הרי כל האברים מתאחדים לפעול פעולה משותפת עם היותם אברים מחולקים, והוא מצד הנפש המאחדם ומקשרם לפעול הפעולות המשותפות. הנה כן נאמר גם בהגלגלים, דעם היותם גופים חלוקים ופועלים פעולות חלוקות הנה בקיבוץ כללותם הם כאיש אחד, שזה כמו הראש וזה כמו העין וכענין האברים בפעולתם בגוף שכל א' פועל פעולה מיוחדת וכלם יחדו הם אדם אחד כן הוא בהגלגלים גם כן בדוגמא הזאת, אבל באמת אינו כן, והדמיון מאברי האדם לגופות הגלגלים הקבועים בגלגל היומי אינו עולה יפה, לפי שבאדם כל האברים דבוקים בו משא"כ בגלגלים שהם גופים מובדלים זמ"ז, וא"כ אא"ל שנפש הגלגל היומי הוא המסבבם מאחר שמובדלים ממנו וסבוב הגלגל הוא שמתענע בעצמו, דכמו שסבוב העצמי שלו מה שמסבב ממערב למזרח הנה הוא הוא המסבב, ר"ל לא שהוא נח ואחד מסבבו כ"א הוא בעצמו מתענע ומסבב, כמו"כ מה שמסבב ממזרח למערב בתנועה היומית הוא עצמו המסבב, וכמו"כ כל הגלגלים הם מסבבים בעצמן, וכיון שכולם גופים מובדלים ונפש מובדל ומוגבל בכאו"א וא"כ איך יסבבו כלם תמיד בסדר אחד ולכוונה אחת תמיד בלי שום שינוי כלל, כי אי אפשר לגופים מובדלים שאין להם קישור וחיבור אחד לזולתו לא בגופם ולא בנפשם שיתאחדו כלם אל כוונה אחת, דוגמת דבר שאי אפשר שאנשים נבדלים ורחוקים זה מזה יבאו כלם למקום אחד בזמן אחד או שיפעל כל אחד בפ"ע פעולה מיוחדת ותתחבר עם פעולת הזולת וע"י כולם יצורף פעולה אחת, שא"א הדבר כ"א כשיש מנהיג שמסדרם, שהוא חוץ מהם והוא המסדרם, כמו"כ יובן בהגלגל שנפש כל גלגל מנהיג את גלגלו לבד ואין לו שום קישור וחיבור עם נפש גלגל זולתו שמנהיג את זולתו, ואעפ"כ כולם מתנהגים ומתענעעים לכוונה אחת, עד שבין כולם יחד יושלם ההנהגה של קיום העולם, על כרחן לומר שהקושרם יחד אינו הם כ"א כח עליון נבדל מכולם והוא

כח הבכע"ג שקושרם ומייחדם, שאע"פ שהן בעצמם נבדלים ומ"ז מ"מ הכח הבלתי בעל גבול מחברם יחד לכוונה אחת. וזהו השמים מספרים כבוד א"ל, שלבד. זאת מה שע"י צבא השמים אנו משיגים ומכנינים גדולת אוא"ס ב"ה בבחי' ממכ"ע, דהיינו שמהווה ומחי' את כל הנבראים שכל אחד יש בו חיות פרטי, הנה עוד זאת על ידי צבא השמים אנו משיגים בראי' שכלית כמו ראיית העין איך שהוא סוכ"ע ומנהיג את כל העולם ע"י שקושרם ומייחדם יחד בכח א"ס הבלתי בע"ג, וזהו השמים מספרים כבוד א"ל, שע"י ההסתכלות בשמים אנו יודעין יקרא דמלכא, דהנה ידוע דתפארת היא התכללות חו"ג, דכל יופי הוא בהתכללות כמה גוונים דוקא, דגון אחד אין בו יופי כל כך, כ"א כשמתכללים ג' גוונים ירוק חיות וסומק אז הוא עיקר היופי, וכמו"כ יובן בהתכללות המדות דבוה עיקר היופי, וכמו תפארת אדם הוא כשמדותיו ממוזגות במדה נכונה כל מדה כדבעי למהוי ויצרף ויתכלל עם המדה זולתה ובוה דוקא הוא היופי, דמדה אחת אין בה ענין היופי, ואף גם במדה טובה דנדיבות אין בה יופי, דמצד הנדיבות יכול להשפיע גם לבלתי ראוי, וכן במדת הגבורה אין בה יופי, לפי שלפעמים מונע השפעה גם מהראוי להשפעה רבה, ורק במדת התפארת שהיא מדת הרחמים הכלולה מחסד וגבורה הנה בהתכללות זו כשהיא במוזגה נכונה הוא עיקר היופי. ובדוגמא כזאת יובן למעלה בספירות העליונות, דבספי' התפארת הנה במדה זו הוא היופי ע"י ההתכללות דמדות חו"ג שהם חיוור וסומק. דהנה כתיב כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך וגו', פי' אצבעותיך הם עשר ספירות, וכדאי' בספר יצירה ע"ס בלי מה מספר עשר אצבעות, והדמיון מהאצבעות הוא מפני שעל ידם הוא עיקר התחלקות, וכמו כח התנועה שביד שהוא כח פשוט עדיין לעשות מלאכות שונות כבודות, כמו להסיע אבנים ולהגביה משאות כבודות ולנשואם ממקומם ולחפור במעמקי האדמה וכדומה, ומלאכות קלות מהם אבל צריכות אימון כמו הזריקה אף שהיא מכח אחרון שבכח התנועה, אמנם צריכה אימון, ועשיית כלים הן במתכות והן בעצים ובפרט הכתיבה והציור שהן באים מכחות העליונים בכח התנועה, והיינו דכח התנועה בא בהתחלקות לפי עניני העבודות והמלאכות, ובכדי שיתחלק בתנועות שונות הוא ע"י האצבעות דוקא, והעיקר הוא במלאכות הנעלות דכתיבה וציור, דמלאכות הכבודות להסיע אבנים והרמת משאות והעתקתם ממקום למקום הנה עיקרם אינו דורש חילוק האצבעות, ורק המלאכות שיש בהם אימון הן ע"י האצבעות דוקא והיינו דלא זו בלבד דעיקרן כמו כתיבה או ציור הוא ע"י האצבעות, שבכדי שיתחלק כח התנועה בתנועות מוגבלות ושונות כמו ציורי הקוין שבהאותיות או בהציור הוא על ידי האצבעות דוקא, שהם המחלקים, אלא שגם יופי המלאכה הוא על ידי האצבעות. והדוגמא מזה למעלה ע"ס עליונות חב"ד הג"ת נהי"ם, שעל ידם מתחלק האור והשפע העליונים, וכידוע דלמעלה מע"ס הוא אחדות פשוטה בלי שום התחלקות, וכמאמר אנת הוא חד ולא בחושבן, וכמאמר ולית שמאלא בהאי עתיקא שאין שם התחלקות מדרי', וכאשר נמשך האור בבחי' ע"ס מתחלק לעשר מדרי', ובד"כ הם ג' קוין, קו הימין, קו

השמאל וקן האמצעי המחברם, קו הימין הוא בחי' החדש שהוא בחי' מים בכלל, וקו השמאל גבורה בחי' אש, ויש גבורה דבחדש וחדש שבגבורה, ומוזה נעשה ריבוי ההתחלקות, ולכן נק' הספירות בשם אצבעות.

קיצור. יבאר דהגם דקביעת הגלגלים בגלגל היומי הוא כקביעת האברים בגוף האדם אבל חלוקים באופן קביעותם, הגלגלים הם כאנשים מובדלים ורחוקים שמזדמנים למקום אחד בזמן אחד בשיתוף פעולה מכוונה שהוא ע"י מנהיג המסדרם, ע"י צבא השמים אנו משיגים אור הממכ"ע ורואים אור הסוכ"ע, יופי בא מהתבללות המדות, תנועות שונות דכח התנועה ע"י האצבעות ודוגמתם למעלה עשר ספירות.

(ו) וזהו כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך לשון רבים היינו דבשמים אנו רואים התכללות האצבעות דח"ג, והיינו שאנו רואים שיש בשמים שתי השפעות הפכיות, חסד ודין, וכמ"ש במבול וארובות השמים נפתחו, שהמבול הי' מן השמים, וכן כתיב וה' המטיר על סדום ועמורה גפרית ואש מן השמים, נמצא שתוקף הדין הלזה הוא מן השמים, ואנו מוצאים בהיפך שהשפעת החדש נמשך מן השמים, כמ"ש ויתן לך האלקים מטל השמים שהוא ברכה וחסד, וכן המן הי' מן השמים כמ"ש הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, הברכות מן השמים כמ"ש השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל וגו', וכתוב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב מן השמים, ונמצא יש בשמים ב' ענינים הפכים דח"ג ומתחברים יחד בשמים כאלו אינם מנגידים זה לזה, הרי דבשמים מתכללים בחי' המדות עליונות דח"ג, וידוע דהתכללות ב' הפכים הוא ע"י שמאיר גילוי אור שלמעלה משניהם, וכמ"ש המשלי* ופחד עמו עושה שלום במרומיו, מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואינם מכבים זה את זה, לפי שהמשל ופחד עמו היינו שמאיר עליהם הארת אוא"ס שלמעלה משניהם ע"י מתבטלים, וכמו"כ יובן בשמים שכולל ח"ג ששני ענינים הפכים נמשכים מן השמים, וכמו"כ השמים עצמם הם מאש ומים, כמ"ש במד"ר נטל אש ומים ופתכן זה בזה, והתכללות דאש ומים הוא על ידי גילוי אור עליון דוקא, וכמ"ש בזהר פ' לך לך דקיימא ברוחא עילאה שהוא בחי' התפארת שכולל ח"ג, והיינו מצד גילוי הקו שמאיר בת"ת, דגילוי הקו הוא בת"ת יותר גם מבכח/, דהנה ידוע דהקו מאיר בכל הספירות, וכמאמר ואנת הוא מלאגא כו', אלא שבחכמה או בבינה הרי מאיר האור כמו שמאיר לספירה פרטי' ומיוחדת, והיינו דעם היות דספירת החכמה היא ראשית ההשתלשלות וספי' הבינה היא אם הבנים, הנה עם כל זה הן ספירות פרטיות ומיוחדות במה שהן, ולכן לא יקרא האור שבהם בשם א"ס ממש, כי פירוש אור אין סוף הוא אשר יתפשט אורו בלתי הגבלה בפרט א' אלא יכלל הכל, ולזה הטעם ישכון אוא"ס בז"א, בת"ת שבו, יותר מבכל הפרצופים, להיות כי המדות יש בהן כמה הפכים במקום אחד חסד וגבו'

וכדומה, לזאת מוכרח שהי' בהן הארה נעלית מכולם עד שיתבטלו ממציאותן ויתאחדו ועי"ז יתקיימו, והיינו בבחי' ת"ת דו"א שמאיר בו בחי' עצמי' אוא"ס שלמעלה מחו"ב, כמ"ש רבינו נ"ע באגרת י"ב הקב"ה עושה שלום ביניהם דהיינו ע"י גילוי שמתגלה בהם הארה רבה והשפעה עצומה במאד מאוא"ס ב"ה אשר כשמו כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי' חב"ד מקור המדות, ואזי המדות המנגדות של מיכאל וגבריאל נכללות במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש ובטלים באורו ית' המאיר בהם בבחי' גילוי ואזי מתמזגות ומתמתקות הגבורות בחסדים ע"י בחי' ממוצעת קו המכריע ומטה כלפי חסד הוא מדת הרחמים הנק' בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב' גוונין לובן ואודם שהם חו"ג, ולכן הנה הת"ת כולל חו"ג, וזהו ג"כ שינוי הפעולות שמן השמים והתחברות אש ומים שבו בעצמו להיותו בחי' ת"ת שמאיר שם גילוי הקו שכולל חו"ג, וזהו השמים מספרים כבוד א"ל, דמעצם השמים ופעולתם בכמה הפכים אנו רואים יקר תפארת גדולתו שכולל הגוונים דחו"ג שזהו עיקר היופי, וכל זה מושג ומובן לנו בראי' ממש מהשמים הגשמי', וזהו דמסתכלין בשמיא משתעין ביקרא דמלכא, דלהיות דשמים הוא מדת הת"ת שהוא לאסתכלא ביקרא דמלכא אשר מלך בפיו תחזינה עיניך בראיית השכל כמו ראי' חושית ממש שרואה ומשיג יקר תפארת גדולת והדר גאונו איך שהוא מהווה ומחי' עד אין קץ, וממכ"ע וסוכ"ע, וכולל הכל היינו גם את כל ההפכים יחד. דהנה בענין ההתכללות הרי יש על ב' אופנים, הא' כלל הכולל את הפרטים, והב' כלל הכולל את ההפכים, דאופן הא' עם היותו כולל כמה ענינים פרטים, ויכול להיות אשר בריבוי ההסתעפות של הפרטים יהיו בהם ענינים סותרים זל"ז כעין הפכים, בכ"ז הרי הכלל הכולל את כל הפרטים אין ענינו שהוא כולל הפכים, הכוונה בזה, דעם היות שהכלל הוא אור עליון יותר מכמו אורות הפרטים שהוא כוללם אבל עם זה אינו במעלת אור עליון הכולל הפכים והוא רק אור כללי שכולל פרטים אבל בעצם מהותו הוא אור פרטי, וכמו נקודת ההשכלה שהיא נקודה כללית הכוללת ריבוי פרטים, ועם זה הוא אור פרטי בהשכלה זו שהיא פרטית ומיוחדת. אמנם אופן הב' הוא אור כללי הכולל הפכים, והיינו דעצם מהות האור הוא אור עליון ונפלא שמהותו כלול מההפכים וכולל הפכים, וזהו יתרון התפארת על המוחין חב"ד שהם אורות נעלים במאד וכל אחד מהם בענינו כולל פרטים רבים מאד, דכשם שנקודת ההשכלה כוללת פרטים רבים מאד כן ההשגה דבינה כוללת ביאורים והסברים מרובים לכל פרט ופרט ביחוד, וכן בההעמקה דמוח הדעת יש בה כמה אופני דרגות בריבוי עצום מאד כטבע העמקן הנכנס מעומק לעומק ומאיר לו אור רב במאד מאד, ועם זה הנה כל אופני ההתכללות דחב"ד הם רק באופן הא' הכולל פרטים, משא"כ ההתכללות דת"ת היא כאופן הב' שכולל הפכים, והוא אור עליון הגבה למעלה מעלה במאד, ובעבודה בנפש האדם הוא שמחת הלב שישמח במאד על תפארת הוי' והדר גאונו, ותפארת היא מדת הרחמים שכלולה מחסד דענינו שצריכים להשפיע לכל וגבורה דענינה שצריכים למנוע ההשפעה ולצמצמה לפי שאינו ראוי לזה, וענין

הרחמים הוא שמטה כלפי חסד, דהן אמת שמצד ענינו אינו ראוי להשפיע לו אבל צריכים לרחם עליו, ובעבודה ענינו הנה מזה גופא שמסתכל ביקרא דמלכא ה"ה נזכר על שפלות עצמותו ובפרט כפי מה שירד מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, ומעורר רחמים רבים על נפשו, וזהו חדוה תקיעא בליבאי מסטרא דא בכיא מסטרא דא, דהחדוה היא שמחת נפשו מתפארת הוי' ובכיא מסטרא דא משפלות עצמו, ולכן ע"י העבודה לאסתכלא ביקרא דמלכא שמפאר ומרומם את הוי' עי"ז נמשך למעלה מדת הרחמים לרחם עליו.

קיצור. יבאר דב' אופני השפעות נמשכים משמים, א) תוקף הגבורה והדין כמו בזמן המבול והפיכת סדום ועמורה, ב) תוקף החסד כמו ברכת יצחק ויתן לך, ירידת המן, ברכת השקיפה וירידת השפע מאוצר העליון, התכללות ב' הפכים הוא ע"י גילוי אור עליון משניהם, עושה שלום במרומיו, השמים עצמם מאש ומים וקיומם ברוחא עילאה מדת התפארת, הגילוי בספי' הת"ת הוא למעלה מהגילוי בחו"ב ויסביר בענין ההתכללות א) מפרטים, ב) מהפכים.

ז) **והנה** באופן סדר עבודת האדם העוסק בעבודה שבלב, והיינו אחר אשר עלה בידו להעביר את הכתמים הגסים בתקון מדותיו הטבעי' ולבערם, דזהו ראשית הכל, כי ביעור המדות הרעות הוא ההכשרה הבללית שתוכל להיות התחלת העבודה, וכמו סיקול האבנים מהכרם וקיצוץ הענפים המושחתים שהם מכשירים את הצמיחה הטובה, ובלא ההכשרה דהסרת מדות הרעות הנה טמא יטמא את כל עבודתו, היינו גם אם יעלה בידו איזה עבודה שבלב שמתפעל על הטוב טעם של איזה השגה אלקית יטמאנה וימאסנה כאמור נזם זהב וגוי', אלא תחלה צריך להסיר את רוע מדותיו הטבעיים את הכתמים הגסים עכ"פ, ואח"כ יסדר את עבודתו, ובאופן וסדר עבודתו אינו מספיק העבודה במדה אחת וצריכים להיות כל המדות דאהבה ויראה ורחמים, וכידוע דאהוי"ר הם רצוא ושוב, דאהבה היא רצוא, וכידוע דרש אהבה הוא אבה ל' רצון, והוא בשני אופנים, הא' שרצונו ותשוקתו הוא לידבק באו"ס וליכלל בו, והב' שמשתוקק שיאיר גילוי אלקות בנפשו, וכמו הצמא למים שחפץ ומשתוקק מאד להמים, כמ"כ הוא צמאון האהבה שחפץ ומשתוקק לגילוי אלקות שיאיר בו, ויראה היא שוב, שהוא הביטול וכיווץ עצמותו שמתבטל מאו"ס ב"ה ולא ירצה לילך בגדולות ונפלאות כ"א לקבל עליו עול מלכות שמים בקיום התומ"צ בסוד מרע ועשה טוב, וצ"ל שניהם, והיינו דמיד שיתפעל בתשוקה ברשפי אש באופן הא' ברצוא והשתוקקות הצמאון לידבק וליכלל באלקות, דזהו לצאת מכלי הגוף, או ברצוא באופן הב' בהשתוקקות הצמאון לגילוי אלקות בנפשו, ועם היות שחפצו ורצונו הוא שיאיר גילוי אלקות בנפשו, בכל זה הנה עצם הצמאון הרי הוא בדרך יציאה מה שנמשך למעלה ויוצא מהגבלת כלי גופו, והיינו דשניהם הם א' שמהות ענינם הוא רצוא ורק ההפרש ביניהם הוא דבאופן הא' הוא היציאה ממהות ענין כלי גופו,

ובאופן הב' הנה היציאה היא רק מהגבלת כלי גופו, ושניהם הם רצוא, ואחר הרצוא הנה מיד חוזר ושב רוחו אליו ונח ושקט מתשוקתו, וכמאמר אם רץ לבך שוב לאחד, שאחר הרצוא צ"ל תיכף שוב, והיינו מיד אחר האהבה והתשוקה לאלקות יחזור לאחור בבחי' שוב למטה להשאר בגופו ולא תכלה נפשו, והיינו בחי' היראה שהוא הביטול בעצמו מחמת גודל השפלות לפני אוא"ס לומר לנפשו מי אני לבא לגשת אל הקדש פנימה, כמו הבא קרוב אל השר והמלך שיתבטל מתשוקתו הראשונה וינוע וישוב לאחור מצד הביטול והיראה, וכמ"ש וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק, שלא יכול לגשת בקירוב, וכך בכל אדם לפי ערכו כשיתפעל בתשוקה להתקרב לה' אחד להדבק ולהכלל בו מיד חוזר לאחור בשפלות עצמו לקבל עליו עומ"ש בבחי' יראה וביטול, ומ"מ אחר כך חוזר עוד לעלות ברצוא ותשוקה שהוא התעוררות האהבה וישוב עוד, והגם דהשוב הוא מהיראה והביטול מא"ס עצמותו ומהותו שלא יוכל ללכת בגדולות להדבק כ"א לקבל עומ"ש בקיום התומ"צ, שהוא ענין הכיווץ והנחת עצמותו לגמרי, ואיך יהי' אח"כ הרצוא לעלות למעלה לדבקה, אך טעם הדבר הוא משום דגם בהשוב אף שהוא כיווץ והנחת עצמותו רק לקבל עליו עומ"ש לעשות רצונו ולא בשביל לקבל לעצמו כלל כי אם לקיים רצון העליון, שזהו"ע קבלת עול מלכות שמים, מ"מ יש בזה ג"כ תענוג, והוא שיש לו תענוג מזה שנעשה כביכול נח"ר למעלה שאמרתיו ונעשה רצוני, וכמו עד"מ* עבד שעושה מלאכת האדון יש לו תענוג בהעשי' עד שהוא מהדר בהמלאכה שתהא נעשית ביופי והידור שיהי' תפארת להאדון מיופי הדבר, והגם שלו לעצמו לא יהי' מאומה מזה וכל התפארת והתענוג הוא להאדון לבדו מ"מ הרי הוא מתענג מתענוג האדון, וכמו"כ יובן בעבודה בקבלת עול מ"ש שאינו רוצה לעצמו כלל, דעשיית המצות הן רק לעשות נחת רוח ליוצרו שמקיים רצונו, מ"מ בזה עצמו יש תענוג געלם מהנח"ר שנעשה מזה למעלה כביכול, והגם שיכול להיות השוב באופן כזה שמצד השפלות לא יוכל ללכת בגדולות כ"א שמניח את עצמו ומקבל עליו עול מ"ש לקיים תורה ומצות שהם רצונו ית' ולא משום הנחת רוח שנעשה מזה למעלה, כי שפלותו וביטולו אינו מניח אותו ע"ז כ"א רק לאחוז את עצמו בתורתו ומצותיו שהם רצונו ית', מ"מ הרי יש לו תענוג בזה מה שמקיים רצונו ית' וה"ה עבד למלך, ולהיות שנקלט במוחו ולבו גדולת ורוממות א"ס ב"ה שמוה בא לו הביטול, ויש לו עונג בעשיית המצות במה שהוא עבד ה', וכמו שאינו דומה עבד איש פשוט לעבד מלך ובפרט מלך גדול ואדיר, כמו"כ מזה גופא שהוא עבד ה' בקיום התומ"צ בקבעומ"ש הוא תענוג נפשו, ואם אין לו עונג כלל בעבודתו אין זו עבודה תמה, לפי שצ"ל עבודה בשמחה, ובקבלת עול מ"ש לבד אא"ל שמחת הנפש כ"א בהעונג דוקא ולזאת צ"ל התענוג, והוא בשני ענינים, הא' מה שהוא עבד ה', והב' מהנחת רוח שנעשה מזה למעלה, והיינו דוהו אחד מהענינים העקרים בהשוב שיודע ויחשוב בהנח"ר שיש

למעלה כביכול מקיום המצות מעשיות, ומוזה עצמו שנעשה נח"ר למעלה יהי' לו עונג הנפש, ואין להקשות דלכאורה איך יהי' תענוג בנפשו בהנחת רוח שלמעלה דזהו היפך ענין הביטול, דביטול ותענוג הם הפכים, דכל עונג הוא התפשטות והתרחבות וביטול הוא כיווץ וצמצום, ואיך יהי' התענוג בהעבודה דשוב שהוא בקבלת עומ"ש בלבד, כי באמת הנה התענוג שבנפש בא משני ענינים בשני אופנים שונים, הא' מהאבה הקודמת, והיינו דמזה שהי' תחלה רצוא, ותשוקה פועל אח"כ בהשוב שיהי' איזה קצת תענוג בקיום התומ"צ, דהיינו שהקיום דתומ"צ הוא רק משום שהם רצון העליון לא בשביל הנאת נפשו ורצונו בזה בשביל עצמו, כ"א מפני שהם רצון העליון, ומ"מ יש לו קצת תענוג בהעשי' מזה שהוא עבד ה' או מהנח"ר שנעשה למעלה מקיום המצות, והב' שהתענוג אינו מצד האהבה כ"א מצד הביטול העצום, וכמו העבד שמתענג מתענוג האדון ונח"ר שלו אינו אלא מצד האהבה אל האדון כ"א מצד הפקירות שלו שמפקיר א"ע לגמרי אל האדון ואין לו בפ"ע כלום וכל אשר לו הוא מהאדון והכל שייך אל האדון, דמה שקנה עבד קנה רבו כו', ולכן תענוג האדון הוא תענוג שלו, דזהו"ע קבע"ו שמוטר ונותן עצמו לאלקות.

קיצור. יבאר דלאחר הכשרת העבודה בהסרת המדות הרעות הטבעי', הנה עבודת האדם צריכה להיות בכל המדות חגי' ולא יסתפק רק במדה אחת לפי דאהוי"ר הם רו"ש וא"א אחת מהם בלא השני', דאה' צמאון (א) להכלל (ב) שיאיר בנפשו, ויראה הביטול דשוב, ויבאר ענינם וסדרם בעבודה הפרטית ובקבלת עול מ"ש יש תענוג מהנח"ר שלמעלה, ויקשה דתענוג התפשטות וביטול כיווץ והם הפכים, ויתרץ דהתענוג בא (א) מהרצוא שקודם השוב, (ב) מצד ביטול העצום כעין הפקירות בדוגמת העבד.

(ח) **והנה** הילוך ישראל בים הי' במס"ג דקבע"ו, שהרי אחרי הגילויים העצמי' מה שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם ובני' יוצאים, ביד רמה הנה הכרח ההילוך בים סוף הי' מסירת נפש דקבע"ו, ואז דוקא נקרע הים, דבקרי"ס הנה לא זו בלבד שנעשה החיבור דעלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא, אלא עוד יותר דהפך ים ליבשה, דעדאתכ"ס נעשה עדאת"ג, ובכדי שיהי' התחברות זו זהו ע"י המשכה מעצמות א"ס, וז"ע ויולך הוי' את הים ברוח קדים בחי' קדמונו של עולם, עצמות א"ס שלמעלה מבחי' סוכ"ע וממכ"ע, עדאתכ"ס ועדאת"ג, וזה הי' הקדמה למ"ת להיות ע"י התורה המשכת בחי' עצמות א"ס, כי כל המשכות שהן בבחי' קביעות בנש"י הי' תחלה הגילוי מזה לפי שעה, דתכלית ההמשכה דתורה בקביעות הוא שע"י עסק התורה יהי' שינוי הטבע, והיינו שהנעלם המוסתר בטבע יהי' בגילוי, והי' צ"ל תחלה ההמשכה בגילוי לפי שעה שע"י יוכל להיות אח"כ בקביעות, וע"ד ענין החנוך שהוא הגילוי בתחלה מלמעלה בבחי' גילוי ממש בכדי שיהי' אח"כ ההמשכה בסדר והדרגה דעבודה, וז"ע קרי"ס שהי' הקדמה למ"ת, וזהו דהקרי"ס הי' בזכותו של יעקב, דהנה

ביעקב כתי' ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולזו וערמון, ואי' בזהרי' שזוהו התכללו' בחי' חו"ג, דלבנה הוא בחי' חסד, ולח לחלוחית המים הוא בחי' החסדים, ולזו וערמון מראיהו אדום בחי' גבורות, ויפצל בהם פצלות לבנות היינו הנטי' אל החסד, דמדת הרחמים הוא שנותן מקום למדת הדין ומ"מ צריכים לרחם, מחשוף הלבן דהיינו ששרש ההמשכה הוא מבחי' לובן העליון, והיינו ההמשכה מבחי' עצמות א"ס להיות התכללו' ב' המדרי' דחו"ג, וז"ע מקל דיעקב היינו ההמשכה מבחי' עצמו' א"ס להיות התחברות בחי' חו"ג, וז"ש בזהר רוח קדים דא רוחא דיעקב, שממשיך מבחי' עצמות א"ס וע"כ בזכותו הי' קרי"ס שיהי' עזאתכ"ס בבחי' עלדאת"ג, שזוהו דוקא ע"י רוח קדים מבחי' קדמונו של עולם, והיא היא ההמשכה דיעקב, וז"ע מי כמוכה בא"לים הוי' שהי' במקלו דיעקב, דא"לים הוא שם אלקים, ומי כמוכה בא"לים הוי' הוא התחברות דשם הוי' ואלקים דשרש ההתחברות הוא מעצמות א"ס, והשם הזה הוא ג"כ ר"ת ברוך כבוד הוי' ממקומו, דהיינו המשכת שם הוי' משרשו ומקורו העצמי, דכל זה הי' במקלו של יעקב, ובעבודה בנפש האדם מקל יעקב הוא, דהנה כתיב ויצר הוי' אלקים את האדם תרין יצרין יצ"ט ויצה"ר, והעבודה היא להיות התחברות היצ"ט והיצה"ר, והיינו שהיצה"ר הי' נכלל בקדושה דיצ"ט, ועי"ז נעשה התחברות דחו"ג דיצ"ט ויצה"ר ששרשם מבחי' חו"ג וע"כ ע"י התכללות והתחברות שלהם נעשה התחברות דחו"ג, שזוהו ענין מקל דיעקב. והענין הוא, דהנה כתיב ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, וארו"ל בשני יצריך ביצ"ט וביצה"ר, ולכאו' אינו מובן איך יבא היצה"ר לאהבה את הוי', הרי כל ענינו הוא להסית ולהדיח מדרך הטוב והישר, והגם דכוונתו ג"כ לש"ש, דפנימי' כוונתו הוא שלא ישמעו' אליו, זהו רק פנימי' כוונתו, אבל בחיצוני' הרי הוא מסית ומדיח בקיום המצות שלא לעשותם או עכ"פ שתהי' העשי' בהרגשה או בפני', ובד"כ הרי הוא מקרר מאד שתהי' העשי' בקרירות דרך מצות אנשים מלומדה, גם מסית בדברים אשר לא תעשינה להאשים נפשו, ואיך יבא לאהבה את ה', אך הענין הוא, דיצה"ר הרי עיקרו מדות, וכל מדה בהכרח שיש לה שכל המחייב את המדה, דהיינו שמבין בשכלו טוב הדבר ומשו"ז רוצה בה, דכמו"כ גם במדות רעות דנה"ב יש בהם שכל, הגם שעיקרו הוא מדות מ"מ יש בזה ג"כ שכל, שהרי לא ירצה דבר שלא נודע לו ואינו יודע טוב הדבר, ומאחר שיש שכל גם בנה"ב הרי יכול להבין ג"כ ענין אלקי, וזוהי העבודה דנה"א להתבונן בהתבוננות אלקית בענינים שיכולים להיות מושג גם לנה"ב, ושתהי' ההתבוננות באופן כזה שיהי' מושג בשכל הטבעי דנה"ב, וירגיש ג"כ הטוב דאלקות, ועי"ז יבא ג"כ לרצות באלקות, וזהו בכל לבבך בשני יצריך. אך אם ההתבוננות אינה פועלת בהיצה"ר, ובדברים לא יוסר עבד, אזי ענין המקל הוא לרדותו במקל, והוא ענין לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, והוא ההרגזה בדברים קשים, שזוהו נק' הכאה, וכמו במשה גבי המצרי כתיב

ואיתא בזהר : במקומו, ונתבאר באור התורה להצי' עי"פ זה.
שלא ישמעו : ראה זח"ב קסג, א.

הלהרגני אתה אומר שהרגו בשם, וכתיב ויך את המצרי, דדברים קשים הם הכאה, והוא שיוזכר לו יום המיתה, ופי' יזכיר לו שלו יהי' לא טוב שהרי לא השלים הכוונה ויהי' עליו דין ומשפט על זה, וגם כמ"ש בסש"ב ירעים עלי' בקול רעש ורוגז כו' אתה רע רשע ומשוקץ ומתועב וכו' עד מתי תסתיר, וזה פועל שבירת החומרות דנה"ב שיוכל להיות בבחי' ביטול, וזהו מקל דיעקב בעבודה להיות הביטול דיצה"ר ונה"ב שנעשה עי"ז התכללות דח"ג ונמשך מבחי' עצמות א"ס, וזהו דקרי"ס הי' בזכותו של יעקב, היינו מקל דיעקב, שזהו"ע רוח קדים, המשכה דעצמות א"ס קדמוני ש"ע. וזהו ויולך הוי' את הים ברוח קדים דא רוחא דיעקב, ומ"מ הי' צריך להיות נטיית ידו של משה, דמשה מלגא ויעקב מלברי, שהמשכה היא ע"י משה, דבמשה כתיב כי מן המים משיתיהו ממים עליונים שמעל השמים, שלמע' מבחי' סוכ"ע, ולכן משה המשיך מעצמות א"ס רוח קדים להיות קרי"ס, וזהו ויולך הוי' את הים ברוח קדים דא רוחא דיעקב, והי' ע"י נטיית ידו של משה, וזו היתה הקדמה למ"ת להיות המשכת עצמות א"ס ע"י התורה.

קיצור. יבאר דקרי"ס בא ע"י המס"נ דקב"ע, כל המשכות הקבועות נמשכו תחלה לפי שעה, קרי"ס הקדמה למ"ת, וקרי"ס בזכותו של יעקב ובמקלו כתובים השמות היוצאים מן הפסוקים מי כמוכה בא"לים הוי' וברוך כבוד הוי' ממקומו המחבר ח"ג, וענינו בעבודה מקל הרודה ביצה"ר לקבל השגת הנה"א ולחבר נה"ב ונה"א אשר גם הנה"ב יבא באהבה לה', קרי"ס רוח קדים בזכות יעקב וע"י נטיית ידו של משה.

ש י ח ה

— בכינוס הר"מ ומנהלי ישיבות תומכיתתמומים ואחי תמומים —
 — אשר בערי השדה —
 — בחוהמ"פ ה'תש"ו —

יעצמ קען מען זאגן אז די שליחות פון קומען אין אמעריקא האט ב"ה מצליח געווען.
 עס איז יעצט ניט די צייט צו ריידן וועגן דעם באריכות, נאר מען דארף געבן א הלל ושבח דעם אויבערשמן, וואס ער האט מצליח געווען די שליחות.

איר זייט דאך מעטיק אויפן געביט פון חינוך הכשר און האט ב"ה מצליח געווען, נאר וויפיל איר טוט ניט אין דעם, איז נאך אלץ ניט גענוג. מען דארף קלאר מאכן פאר אייך די אחריות, וואס די השגחה העליונה האט ארויפגעלייגט אויף אייך. איר זייט די נבחרים פון דער השגחה עליונה וועלכע גיט אייך די נויטיגע כחות אויף דורכפירן די שליחות, נאר איר דארפט זיך ניט נארן גיט אין דער שליחות און גיט אין די כחות.

פון צייט צו צייט דארפט איר זיך פארזאמלען און צוזאמענ-ריידן זיך וואס איר האט צו מאן פאר דעם חינוך הכשר, און ווי אראפצובריינגען בע"ה אייערע החלטות מן הכח אל הפועל.

מען דארף מאן מיט א פנימיות — איך מין דא ניט פנימיות כדרכי החסידות — נאר מאן מיט כחות פנימיים. מען האט גע-עפנט א מיהר, דארף מען זיין א נכנס בפנים.

דאס איז אין עצם. און די התגלות והתפשטות דארף זיין בכל לשון שאתה שומע. עס זיינען דאך דא קינדער און יוגנד וועל-כע פארשטייען ניט קיין אידיש, דארף מען זוכן עצות ווי צו בריינגען און זיי צו תורה ויראת שמים און ווי צו בריינגען תורה ויראת שמים צו זיי. מען דארף שטרעבן צו מאכן די אמעריקאנער אידי-שע קינדער פאר לומדים, אבער פריער — פארשטייט זיך — דארף מען אראפנעמען די לבושים המלוכלכים און אנטאן זיי לבושים נקיים.

אז עס געפינט זיך אין א שטאט א יונגערמאן א בן-תורה, דארף זיך דארטן דעהערן אז עס איז דא א איר אין שטאט. א ודאי זיינען ב"ה פאראן מערער אידן, כן ירבו, אבער דאס זיינען כחות - הנעלמים - אידן וועלכע מען דארף שייערן און רייניגן ביו עס ווערט ביי זיי נתגלה דער טוב.

איר דארפט נעמען די יוגענד אין אייערע הענט. איר דארפט שאפן פאר זיי שיעורים און מסיבות! איר דארפט זיי באקענען מיט דעם לעזע-מאטעריאל וועלכע איז שוין ערשינען דורך דעם „מרכו לעניני חינוך" און מען דארף זוכן בע"ה צו ערמעגליכן דעם ער-שיינען פון נאך — פאר דעם יוגנד צוגעפאסטע — שריפטן.

דער אויבערשטער זאל אייך אלעמען מצליח זיין אין אייער שליחות בכלל, און יעדן איינעם אין וואס ער דארף ברט.

שיחה

אחרון של פסח, תרצ"ה.

א.

אויף דער ערשטער חתונה וואָס איז געווען אין זשאָבין האָט הוד כ"ק רבינו הזקן געזאָגט: דער מחותן — הכוונה על הרה"ק הרלו"י מברדיטשוב — האָט א גוטן חוש הריח.

— פוילין האָט גענומען אין מעז' ריטש חוש הריח. עס איז דאָ א מאמר פון הוד כ"ק אאמור"ר הצ"צ בשם זקנו הוד כ"ק רבינו הזקן בנוגע דעם הפרש צווישן חב"ד און פוילישע חסידות, אז דאָס איז מקיף און פנימי. דאָס איז שייך לענייננו, אז פוילין האָט גענומען אין מעז' ריטש חוש הריח. —

אויף דער צווייטער חתונה, וואו עס איז געווען הרה"ק ר' מאַטעלע טשערנאָבילער, האָט הוד כ"ק אדמור"ר האמצעי געזאָגט צו הרה"ק ר' מאַטעלע'ן: מ'האָט דאָך געזאָגט, אז פוילין האָט גענומען אין מעוריטש חוש הריח, צי הערט איר אחרון של פסח משיח'ן? האָט הרה"ק ר' מאַטעלע געענטפערט: איך האָב אייך געזאָגט יוקח נא מעט מיים, האָט זיך ביי אייך ניט געלייגט, איר קענט דאָך מיט צוויי ווערטער מעלה זיין א נשמה אין אַלע ד' עולמות.

ב.

דאָס איז ביי בעלי מדריגות, וואָס עס איז ניט שייך צו אַלעמען, אָבער עס איז פאראן דער ענין וואָס אחרון של פסח איז דער גילוי פון משיח וואָס איז שייך לכל ישראל. נאָך שמיני עצרת איז שמחת תורה איז דאָך נאָכדעם דער שבת בראשית דער ענין ויעקב הלך לדרכו, וואָס דאָס איז א סדר מסודר. נאָך פסח איז אויך א נייער ענין, וואָס עס איז דאָך יודע בכלל דער הפרש' בין חדשי החורף לחדשי הקיץ. פסח איז דאָך דער ענין מדלג, ליל שימורים, און בכלל הערט זיך חירות'דיק און נאָכדעם פאַלט מען אַריין אין וועלט, איז דאָס איז אחש"פ דער גילוי פון משיח, דער תוקף וואָס מען גיט, אז מען זאָל קענען גיין אין וועלט.

ג.

מען קען ניט אַלץ פאַרגלייכן, און ניט אַלץ קען מען מקדיש זיין. וואָס דאָרף מען מער ווי תיבת משה, וואָס דורך דעם איז געווען די הצלה פון משה רבינו. א צדיק און א כללי און בשם כל ישראל האָט ער מקבל געווען די תורה, אויך ווי די גמרא זאָגט, אז לו ניתנה, ער האָט מקבל געווען די תורה און ער איז געווען

(1) זע לקוטי תורה להאריו"ל פ' המצות פ' בא. פּע"ח שער ר"ה פ"ד. קהלת יעקב מע' יב חדשים. עטרת ראש דרוש לעשיית. ד"ה מאי חנוכה התשי"א.
(2) נדרים לח. עיי"ש.

זיינען אויך טרודים כל ימיהם, זיי האָבן קיין צייט ניט . דער עסק דאַרף זיין, אָבער אויף וואָס דאַרף מען דעם לב ולב. און איבערדעם לערנט מען ניט און מען טוט דאָס אָן אויך אין מדת חסידות.

ו.

האמונים עלי תולע חבוק אשפתות. מען דאַרף געדיינקען די כחות וואָס הו"ד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט גע- לייגט אויף די תמימים מיט דרייסיג יאָהר צוריק. גשמיות רייסט אָפּ, אַ- בער רוחניות איז דאָך אַלע כחות און אַלע דיבורים בלייבן, במילא איז דעם טאַטנס כחות וואָס ער האָט געלייגט מיט דרייסיג יאָהר צוריק אויף די תמימים, איז בלי ספק אז זייערע — די תמימים'ס — קינדער איז די לידה שלהם אַנדערש ווי עמא דבר, און לסוף זיינען זיי — חבוק אשפתות. מילא פרנסה דאַרף מען, אָבער אויף וואָס דאַרף מען דעם חבוק אשפתות, דעם חבוק ונשוק, אז מען האָט א געשמאַק אין דער זאך אַליין. מען דאַרף די פרנסה, אָבער דעם געשמאַק אין דעם וואָס דאַרף מען. און אַזוי גייט אַוועק א טאַג, א וואָך און א חודש ביז מען ווערט פאַרגרעכט פאַר עם - הארץ'ט. מען פאַרגעסט א דין, א בלאַט גמרא און א וואָרט חסידות. עס איז קענטיג אויף דער צורה די גראַבקיט. עס איז נמשל כבהמות נדמו, מען איז שוין געוואָרן דער משל ניט דער נמשל. דער פיל — אבק — פון וועלט ליגט אויפן פנים. מ'גייט אין גאַס און מען טראַכט ניט וואָס מען דאַרף. מסתמא איז מען ווייט פון טראַכטן וואָס מען טאַר

א טוב עין ונתנה לישראל. און אין דרך הטבע איז דאָך זיין הצלה גע- ווען דורך דער תיבה, וואָס זי איז געווען בחמר ובזפת, פונדעסטוועגן איז חמר וזפת, חמר וזפת! מען קען ניט אַלץ מקדיש זיין.

ז.

איך האָב שוין אַמאַל וועגן דעם גערעדט בארוכה, וואָס עס איז גע- וואָרן א דיעה כוזבת, אז עס איז געוואָרן שינויי עתים און חילוף הזמנים. דאָס איז א דיעה כוזבת. עס איז מער ניט ווי אין דעם מרובה מדה טובה, אז דער טוב וואָס מען טוט איצט איז העכער. אז מען גייט אין גאַס און מען טראַכט משניות, תניא און מ'זיצט אין קראָם מיט א חומש, א תהלים, איז איצט איז דאָס טייערער ווי אין דער צייט ווען אין גאַס איז געווען ליכטיג באור תורה. אויך אין א ענין פון א לימוד זכות, על דרך ווי א עורך-דין, א פרקליט וואָס איז מלמד זכות, וואָס הגם ער ווייס דעם לא טוב פון דעם נשפט אז ער איז א גנב, א גולן מכל מקום געפינט ער א זכות. און אַזוי איז אין א לימוד זכות רעכנט מען זיך מיט דעם בדורותיו, אין די תנאי החיים שלו.

ה.

עס איז טוטוויי די האַרץ אָבער מען דאַרף זאָגן דעם אמת. יונגע לייט זיינען פאַרגרעכט געוואָרן, זיי שטייען שוין כמעט אויפן שוועל, בחורים האָבן שוין אויך א רחיים על צוארם. מילא יונגע לייט, נו, אָבער די בחורים די בעלי עסקים

ח.

אמאל האט מען זייער פיעל אויס-
געשטעלט אויף א חסידי'שן פאר-
בריינגען.

עס איז פאראן א מעשה, וואס הוד
כ"ק אאזמור"ר הרה"ק צמח צדק האט
דערציילט. דאס איז געווען אין די
יאָהרן וואָס ער האָט זיך אָפּגעגעבן
צו פאַרבריינגען צווישן חסידים.

הוד כ"ק אאזמור"ר צמח צדק האט
אמאל דערציילט, אז בעת ער איז
אלט געווען צוועלף יאָהר האָט אים
זקנו הוד כ"ק אדמור"ר הזקן געזאָגט:
איך האָב דיר געגעבן וואָס מיין טאָ-
טע האָט דאָס מיר ניט געגעבן.

אז איך — דערציילט הוד כ"ק
אאזמור"ר הצ"צ — בין אלט געוואָרן
14 יאָהר האָב איך געמאַכט א חשבון,
דאָס איז אלץ וואָס דער זיידע האָט
מיר געגעבן. דער זיידע — הוד כ"ק
אדמור"ר הזקן — איז געווען אַ עצמי,
וואָס אַ עצמי גיט קען זיין ב' אופנים,
אָדער בדרך ממילא אָדער בכח. ווי
עס איז יודע דער הפרש צווישן
השפעה עצמית און השפעה וכו'. אַ-
בער וואָס האָב איך גענומען? איז
ביי מיר געבליבן, אַז איך האָב זיך
ווייניג געריבן צווישן חסידים און
מען דאַרף אָנהויבן פאַרבריינגען צווי-
שען חסידים. האָב איך פינף יאָהר
אויף דעם אָפּגעגעבן, דאָס האָט מיך
געקאָסט א סך ביטול תורה. אָבער
דאָס איז — קיומה. ווי איך האָב
דאָמאָלט געלערנט א סוגיא. הלאוי צו
זיבן און זיבעציג יאָהר אַזוי.

ט.

דעם ספור האָט הוד כ"ק אאזמור"ר
צ"צ דערציילט צו הוד כ"ק אאזמור"ר
מוהר"ש אין יאָהר תר"ה, און סוף
דעם האָט הוד כ"ק אאזמור"ר הרה"ק

ניט, אָבער מ'טראַכט ניט וואָס מען
דאַרף, מען גייט אום פּוסט.

בעלי עסקים האָבן ניט קיין קביעות
לתורה. מען מיינט ניט נאָר קביעות
אין זמן נאָר — אין נפש. מען דאַ-
ווענט אַפּ, זאָגט אַפּ א פאַר קאפיטלעך
תהלים און מ'גייט שוין אין גאָס און
מ'ווערט פאַרטרונקען. מען טאָר ניט
גיין אין גאָס אליבא ריקנא, מען
דאַרף האָבן תורה מיט וואָס צו גיין
אין גאָס.

מען היט ניט די צייט. עס איז
דאָך טייער די שעות. עס איז דאָך
יעצט פרייטאָג פאַרנאַכט. אפילו די
וואָס זיינען כופרים, ר"ל, זיינען אויך
מודה אין דעם. וואָס איך זאָג כופרים,
איז דאָס ניט נאָך מיין שיטה ווייל
איך האָלט דאָך אז עס זיינען ניטאָ
קיין אפיקורסים. ערשטנס ווייל אן
אפיקורוס דאַרף דאָך זיין א דעתן
און דאָס איז ווייניג פאַראַן און בכלל
ליגן זיי גאָר ניט אין די ענינים
פון תורה ומצוות, פונדעסטוועגן זיי-
נען זיי אויך מודה אז עס איז פריי-
טאָג פאַרנאַכט. שפעטער וועט מען
דאָך ביינקען נאָך דער צייט. נאָך
די בידורים פון איצטער.

ז.

אמאל האָט א וואָרט געמאַכט א
רושם, היינט איז לאַ פגע ולא נגע,
ווי מורי הרשב"ץ פלעגט זאָגן. מען
לערנט און מ'מיינט אז מ'האָט א חיות
אין א מצוה, און מען איז מקיים א
מצוה מיט הידורים, דאָס איז אָבער
אלץ וואָס מען באַפּוצט די מצוה, אַ-
בער ניט וואָס מען פּוצט זיך. עס
איז ניטאָ די כפי' וואָס עס דאַרף זיין
באָ דעם.

זיך פאָנאָדער געוויינט. די מסובים האָבן מיט א שמיכל פון ענוה אפֿ-געלאַכט פון אים, וואָס ער בעט ביי זיי א ברכה, ווער זיינען זיי זיי זאָלן אים בענטשן. עס איז דאָך פאַראַן דער רבי — הרמ"מ מהאַראַדאָק — קען ער דאָך ביי אים בעטן א ברכה. האָט דער חולה נאָך שטאַרקער אַנגעהויבן וויינען. די מסובים האָבן דאָן אַנגעהויבן שטאַרקער צו זינגען בכדי ער זאָל ניט מבלבל זיין דעם פאַרבריינגען מיט זיינע בכיות, אָבער דער חולה האָט אַנגעהויבן וויינען בקול רם.

האָט זיך אויפגעשטעלט הוד כ"ק אדמו"ר הזקן און האָט געזאָגט: אחיי ורעי! — אַזוי פלעגט הוד כ"ק אדמו"ר הזקן אַנהויבן רעדן אין א מסיבה פון חסידים — האָט איר דען פאַרגעסן יענעם צעטל וואָס משמי שמיא נחית בטל אורות בגזירת עירין קדישין בסוד התבריא קדישא תלמידי רבינו הקדוש: „דאָס וואָס עס קאָן אויפטאָן א חסיד'ישער פאַר-בריינגען קען מלאך מיכאל ניט אויפֿ-טאָן“.

הערענדיק דאָס, האָבן אַלע מסובים געבענטשט דעם חולה און ער האָט שפעטער געהאַט אריכות ימים ביז די צייטן פון הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, דאָס הייסט פון יאָהר תקל"ג —

געוואַלט אַרויסדרינגען די עלטער פון הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק, וואָס איז געווען א ספק אין דעם.

י. אין יענע יאָהרן, וואָס הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ איז שוין געווען נאָך דער חתונה און א אייניקל פון הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, קען מען פאַר-שטיין ווי עס איז אים אַנגעקומען פאַר-בריינגען צווישן חסידים. ער האָט דאָמאַלט געקליבן ווי פערל די מעשיות פון חסידים. צווישן די מעשיות וואָס הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ האָט דאָמאַלט געהערט פון די זקני החסידים איז אויך געווען דער פאַל-גענדער סיפור:

אין דער צייט ווען הוד כ"ק אדמו"ר הזקן איז נאָך געפאָהרן צו הרה"ק הרמ"מ מהאַראַדאָק איז אַמאָל פאַר-געקומען א מסיבה פון חסידים ביי וועלכע הוד כ"ק אדמו"ר הזקן איז אויך געווען און מען האָט פאַרבראַכט אין תורה וחסידות. צווישן די מסובים איז געווען. איינער א חולה מסוכן, ר"ל, וואָס די רופאים האָבן אים אפֿ-געזאָגט דעם לעבן שוין עטליכע חדשים. בעת די מסובים זיינען גע-ווען אין א שטאַרקע התעוררות האָט דער חולה געבעטן ביי די מסובים זיי זאָלן אים געבן א ברכה צו זיין מחלה, און בלב נשבר האָט ער

(4) געבאָרן כט אלול תקמ"ט צי כט אלול תק"ן.

(5) החסיד ר"ה מפארישט סיפר בשם החסיד ר"ו זעמער שבועידה היא ביאר אדמוה"ו מאמר זה במשל נפלא: קטנים חסדים כל דבר טוב רק לעצמם, לזולתם אין דואגים. מקפידים על שלהם ובטבעם מקנאים במה שיש לחבריהם וכו'. ומבנים ובנות כאלו האב מצטער צער רב. כשרצה האב להיטיב חינוך ילדיו חפש ומצא מדרך טוב מלמד בר סועל, וכעבור איהו משך זמן הסתכל האב בארחות חיי ילדיו כי כל אחד דואג לטובת חבריו כלטובת עצמו ומהם גם מניחים דאגות עצמם בשביל דאגת מילוי צרכי חבריהם, אז האב נתמלא עונג ונח"ר מהנהגת בניו ומפלאי לעשות לקיים משאלותיהם נוסף על גמול הטוב להמדרך וכו' (מכתב ניסן רצ"ה נדפס בקובץ מכתבים א).

געענטפערט: דרכי החסידות איז, אז אלע חסידים זאלן זיין ווי איין משפחה על פי התורה באהבה. חסידות איז חיות. אריינטראגן א חיות אין יעדע זאך און בעלייכטן אלץ. האט הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש געפרעגט: איך דעם לא טוב, האט אים הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק געענטפערט: יע, בעלייכטן איך דעם רע. דאס הייסט מען זאל וויסן דעם אייגענעם רע ווי ער איז, בכדי צו מתקן זיין אים.

יג.

ביי הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק זיינען די יאהרן פון תק"צ ביו תר"ג געווען די בעסטע יאהרן פון זיין רבי'סטווע. אין די יאהרן האט ער געמאכט זיינע אידן. ביי יעדן רבי'ן — פון נשיאי חב"ד — איז פאראן וואס איז עובר בירושה, און זיינע אייגענע וואס יעדער האט זיין דרך. הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק האט דאמאלסט געמאכט לומדים, חסידים און בקיאים. ער האט איינמאל געזאגט צו זיינעם א שוודר: אז מען איז ניט קלאר די ספרים אותיות צו ציילן — דאמאלסט זיינען שוין געווען אפ"ג געדרוקט די ספרי חסידות פון הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי — ווי קען מען עפענען דעם מויל אויף חזר'ן א מאמר.

יד.

אין יענע יאהרן האט הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק געלייגט גרויסע כחות משריש צו זיין בא חסידים — אהבה.

אין יאהר ת"ר שמחת תורה האט מען געדאוונט אין שאלאש. דער עולם איז געווען אזוי גרויס, אז מען האט אין שאלאש אויך ניט געקענט

תקל"ז ווען ס'איז פארגעקומען יענע חסיד'ישע מסיבה ביו דעם יאהר תקע"ג און מעהר.

יא.

צוליב פארשידענע סבות איז ביי אונז ניט געבליבן פון די כתבי יד פון הוד כ"ק אאזמו"ר צמח צדק נאר פון יאהר תקס"ג און ווייטער. אנגעהויבן פארצייכענען האט הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ זינט ער איז אלט געווארן עלף יאהר. פון גיין יאהר ביו עלף האט ער זיך געלערנט שרייבן און האט פארצייכנט רשימות וואס ער האט געהערט פון זיין זידן הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, נאכדעם ווי ער איז אלט געווארן עלף יאהר האט ער די רשימות מסדר געווען אבער זיי זיינען ניטא, אפשר זיי נען זיי יע פאראן צווישן די כתבים, נאר עס איז ניט פארצייכנט דער יאהר ווען עס איז געשריבן. פון יאהר תקס"ה איז דער כתב שוין א מסודר אז עס איז גאר ניט ניכר אז עס איז געשריבן פון א יונגער-מאן, נאר ווי פון א זקן ורגיל.

יב.

הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק האט געלערנט מיט הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש. כידוע איז הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ געווען א מסודר, סיי אין לימוד הנגלה און סיי אין לימוד החסידות. אזוי איז הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש אויך געווען א מקבל מסודר. הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש האט געפרעגט ביי הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק, וואס האט הוד כ"ק אדמו"ר הזקן גע-וואלט מיט דרכי החסידות און וואס האט ער געוואלט אין חסידות. האט הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק אים

אים געפרעגט הגאון הר"י מוואלאזין: ווי האָט איר זיך געלאָזט איינשטע- לען, וואָס וואָלט געווען מיטן כלל, אויב מען וואָלט אייך דן זיין ח"ו. האָט אים הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ געענטפערט: אייך וועל איך ענט- פערן ע"ד ווי אין גמרא, א תירוץ מיט א ואיבעית אימא. א תירוץ, איך האָב קינדער, ואיבעית אימא, די אחדות פון חסידים וועט זיי פיהרן אַנטקעגן משיח'ן.

טז.

אין יאָהר תרס"ד זיינען אין ליו- באַוויטש געווען אורחים פון די חער- סאַנער קאַלאַניעס. איינער א עלטע- רער און איינער א אינגערער א מנגן. האָט דער אינגערער געזונגען ניגונים און צווישן דעם האָט ער אויך גע- זוגען א חזנות'דיקע זאך, ומפני חטאינו. האָט זיך אָפּגערופן דער עלטערער, דאָס איז א אייגענער מפני חטאינו.

הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק האָט דאָס ניט גענומען מיט א שמייכל, און האָט געזאָגט: אָט דאָ איז דער גאַנצער חסרון, אָו יענעמס ומפני חטאינו איז אן אייגענער, און דער אייגענער מפני חטאינו איז יענעמס.

דער וואָרט האָט געלאָזען אַ רושם. און ביי איינעם, וואָס איז גע- ווען דערביי און דער נאָך איז בסכות שונות געפינט ער זיך אין א מצב רחוק אין רוסלאַנד, און לייגט איצט תפילין ניט מאהבת ה' ויראתו, נאָר פון דעם רושם פון דעם וואָרט, וואָס האָט אויף אים גע'פועל'ט.

אַריינגיין, האָט מען אַרויסגעטראָגן א טיש אויפ'ן הויף און מען האָט גע- פראַוועט הקפות. אין מיטן איז דער צ"צ אַרויפגעשפרונגען אויפ'ן טיש — אַזוי האָב איך געהערט דעם לשון — און האָט געזאָגט: א. ב. ג. ד. אהבה — ברכה. גאות גבהות — דלות, בגשמיות וברוחניות.

איינמאַל איז הוד כ"ק אאזמו"ר הצמח צדק געפאָרן איבער דער מדינה צו אַנ"ש. דער סדר הנסיעה איז געווען צוגעגרייט, צו זיין אין שקלאָוו, זשאַ- בין, מינסק, סמאַרגאָן און צוריק פאָ- רען דורך וויטעבסק. זייענדיק אין שקלאָוו, האָט איינמאַל פאַסירט, אז נאָכדעם ווי אַלע פאַרוואַמלטע חסידים האָבן פאַרלאָזט די וואוינונג פון רבי'ן, זיינען נאָך געבליבן עטליכע יונגעלייט אין פאַדערשטן חדר. האָט הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ געהערט אין זיין חדר ווי צוויי יונגעלייט קריגן זיך און איינער פון זיי האָט אַרויס- גערעדט א קלה פון מויל. האָט הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ געזאָגט: אויב ביי חסידים קענען זיין אַזעלכע מיי- לער דאַרף איך זיין א היימיקער, און אין דער פריה איז הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ גלייך צוריקגעפאָהרן קיין ליו- באַוויטש. (ערשט אין עטליכע חדשים אַרום האָט ער געמאַכט א נסיעה דורך א אַנדער וועג).

טז.

ווען הוד כ"ק אאזמו"ר הצ"צ איז געווען אין פעטערבורג אויף די דאָ- מאַלסטדיקע אסיפת הרבנים, האָט

(6) כידוע הי' או בסכנה גדולה מצד חריפות ותקיפות דבריו לפני שרי הממשלה בנוגע עניני הדת. ראה קונטרס ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה".

י. מוהר"ש אויף יחידות און האָט גע-
ווען הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק איז
געווען אין דעם 13-טען יאָהר איז
ער אַרײַן צום זיידן הוד כ"ק אאמו"ר
מוהר"ש אויף יחידות און האָט גע-
פרעגט: ווי לערנט מען, אז עס זאָל
זיין געלערנט. האָט אים הוד כ"ק
אאמו"ר מוהר"ש געענטפערט:

מקרא מלא דבר הכתוב, ושננתם לבניך, ושננתם זאָגט רש"י לשון
חידוד, שאַרף, לבניך, ביו עס זאָל זיין ווייס קלאָהר, ודברת
בם, דאָס וועט זיין א המשכה אין לעבן, בשבתך בביתך, בכל משך זמן
ירידת הנשמה בגוף, ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, דער עיקר וועט
זיך דאָס דערהערן אין תחיית המתים. די גמרא זאָגט לעולם ישלש אדם
שנותיו, שליש במקרא, א שליש פון לערנען דאָרף אַוועקגיין אויף אַרויס-
רופן די אהבה מסותרת, עומק הלב, שליש במשנה, א שליש אויף משנה
זיין זיך, און שליש בגמרא, א שליש אויף גומר זיין די כלי, און דאָ-
מאָלט ווערט מען א כלי.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט מיר
געזאָגט, אז הערענדיג דאָס איז ביי
אים געבליבן א הסכם אָז ער זאָל
דורכלערנען שולחן ערוך אורח חיים
און די מצות וואָס זיינען שייך צום
גוף ווי נט"י וכו' זאָל ער פועל
זיין אויפ'ן גוף, אָז עס זאָל זיך
אַליין טאָן ע"ד ווי כרע כמודים, און
דאָמאָלט איז ער געוואָרן א איש.
ווען ער איז געוואָרן בעל מצוה האָט
אים הוד כ"ק אאמו"ר מוהר"ש גע-
בענטשט ער זאָל זיין א אדם.
הרה"ק האָט זיך פאַרגונען דעם פאַר-
געניגן, און אז ער האָט געזעהען א
מדה לא טובה האָט ער געקריינקט
און געווייטאָגט בדמעות, ווען ער וואָלט
געזאָגט מיט זיין תוקף וואָלט ער
אויסגעפיהרט, אָז דאָס וואָלט ניט
געווען, נאָר ער האָט ניט געוואָלט
דעם אופן, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
האָט געוואָלט מלמד זיין ווי עס דאָרף
זיין און עס זאָל זיין עבודה בכח
עצמו.
יט.

יח. אין דרך הטבע איז דאָך יעדע לידה
מוז זיין פריער די חבלי לידה און
אזוי איז פאַר לידת וגילוי המשיח
איז פאַראַן די חבלי לידה, וואָס דען
אויף ממחר זיי די לידה דאָרף זיין אַ
פריצת גדר, דורך וואָס? דורך שמחה,
ווייל שמח' איז פורץ גדר. נאָר פון וואָס
איז דאָ פריילעך צו זיין, אין גשמיות
איז דאָך ביטער, וואָס דען פון
רוחניות, ווי קען מען זיין פרייליך,

או מ'לערנט ניט, מען דאוונט ניט
 און מ'האט ניט קיין חיות אין א מצוה,
 נאר מען קען זיין צופרידן מיט דעם
 טוב פון יענעם, וואס יענער איז דאך
 טוב.
 כ. אויך פאראן דער ציווי ואהבת.

כב. ווי עס איז אין גשמיות ניט גוט,
 איז צו דעם גיט אויך צו דער אריינ-
 טראכטן אין דעם און דער מטעים
 זיין זיך, דאס מאכט שווערער. שמחה
 וואלט אלץ גרינגער געמאכט.
 אחר הסעודה קנה כ"ק אדמו"ר
 ריקודים שירקדו אחר תפלת המנחה
 בשביל: „עזרת אחים“, „קופת
 בחורים“, „גמ"ח“ און — „משיח'ס
 טאנץ“.

נסדר ונדפס על ידי התי מרכזי בן אלי ורחל שיחיו
 ועל ידי התי צבי הירש בן משה דובער ודאבא שיחיו
 המגרי התי יהודה ליב בן מרכזי אברהם ישעי ומנוחה רחל שיחיו

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס צב

קונטרס
חג השבועות

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע

שני אורסא הן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ב"ה

בזה הננו מו"ל הקונטרס לחג השבועות הבע"ל — הכולל שני מאמרים ושיחה.

המאמרים באים בהמשך להמאמרים שנדפסו בקונטרס חז"פ דשנה זו והם של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע — משבת פרשת שמיני וש"פ תז"מ דשנת תש"ד.

השיחה — שיחת חג השבועות שנת תש"ג, ונדפסה ע"פ רשימת השומעים.

* * *

ידוע דרו"ל¹: והודעתם לבניך . . יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב, מה להלן באימה וביראה וברתת ובויע אף כאן (בכל מקום ובכל זמן) באימה וביראה וברתת ובויע.

ופירש האריו"ל²: אימה במוחו של האדם, יראה — בלבו, רתת — איבריו הפנימים, זיע — איבריו החיצונים.

היינו שאדם הקורא שונה או לומד בתורה הרי כולו, מוחו ולבו, בפנימיותו ובחיצוניותו, צריך להיות נמצא במצב שנמצא בו³ בעת מתן התורה בחורב.

ואף כי אז ראו את הקולות ואת הלפידים כו' פנים בפנים דבר ה' עמכם כו', והאיך ימשיך כל אדם יראה זו עליו בכל זמן. אלא — כאשר ישים האדם אל לבו שהתורה שהוא לומד היא המשכת חכמה עילאה ושם שורה ומתגלה אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות, וקמי' כחשיכא כאורה, מעלה ומטה רוחניות וגשמיות שוין, אזי יהי' מה להלן כו' אף כאן כך, הכל שווה⁴.

(1) ברכות כב, א.

(2) לקוטי הש"ס להאריו"ל למועד קטן. בדפוסים שראיתי (קארעץ תקמ"ה, ליוורנו שנת המשריה. קראקא שנת קבו"ץ גליו"ת. והועתק בחסרון זה גם בסי אור עינים להרה"צ וכ"ו וכ"ה מהור"אצ סאפרין מקאמארגא, אור שני מעי אימה. — וז"ע שלא הרגיש בהשמטה זו.) חסר התחלת הפי' של זיע — אבל נראה לי ברור, שאין זה אלא השמטת הדפוס דמוכתו. והלשון בערך הי' צ"ל: שבשם. זיע באיברים החיצונים בסוד ה' שבשם, מלבוש כו' — ונשמטו בדפוס התיבות שבין חיבת "שבשם" הראשונה והשני. והסיום שם: מלבוש החיצון מכל לבושי הסלך — שיך הוא לפי זיע. — וראה ביכ עירובין נד, רע"א. תניא רפ"ז.

(3) בפדרי"א פמ"א: המתים שבשאלו חיו וכל העתידים להבראות עד סוף כל הדורות שם עמדו עמהם בהר סיני. ועיי"כ זח"א צא, א.

(4) תורה אור פי' ויצא ביאור לדי'ה ושבתי בשלום, ובתו"ח שם. ועיי"כ דרך חיים די'ה דומה דודי פי"ו. בונה ירושלים. סי' קו.

וזה שיהי' למטה ממש בגילוי בתכלית לשמוע מפי עצמות המאציל אנבי ה' אלקיך כו'; שאף כאן הוא כמו שהי' או, האפשריות והיכולת על זה ניתנו בעת מתן תורה, שאז בטלה האירה שיהיו העליונים לעליונים והתחתונים לתחתונים, וירד ה' על הר סיני ואל משה אמר עלה אל ה'.

וחזור הדבר ומתעוררת נתינת כח זו בכל שנה ושנה בימי חג השבועות, זמן מתן תורתנו ע"י נותן התורה, נותן לשון הרה.

ובתור הקדמה לזה הגה עלינו, על כל אחד ואחת מאתנו, לקבל על עצמנו כי נעשה ונשמע, ולהקדים נעשה ונשמע — וכידוע ענינם באר היטב* בתורת דברי אלקים חיים.

מנחם שניאורסאהן

כא אייר ה'תשי"א. ברוקלין נ. י.

(5) שמיר ס"ב, ג. דביר ס"י, ב.

(6) ראה תוי"א מג"א ד"ה וקבל היהודים ובשי"א שם. לקו"ת במדבר ד"ה בשעה שהקדימו. קונטרס חה"ש תשי"ט. ובכ"מ.

מ פ ת ח :

מאמרי כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע :

252	ויהי ביום השמיני
262	אמר ר"ה כו' אלפים שנה קדמה תורה
270	שיחה

בס"ד

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. ופירש"י שמיני למלואים הוא ר"ח ניסן שהוקם המשכן בו ביום ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם. דהנה כתיב ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם. והיינו דימי המלואים הם שבעה ימים וביום השמיני למלואים קרא משה וגו'. וצ"ל מה משמיענו בזה דמפרש בשמיני למלואים, שהרי מובן הדבר דכאשר תחלה מבואר דימי המלואים הם שבעה ימים הנה יום השמיני שבא אחר השבעה דמלואים הוא שמיני למלואים. והנה מאומרו עד יום מלאת ימי מלואיכם משמע דהשבעה ימים עצמם הם ימי המלואים, ואח"כ בא המילוי שממלא את ימי המלואים, ובמה ממלא אותם שהרי הם, היינו השבעה ימים עצמם, הם ימי המלואים ולמה צריכים עוד ליום המלאת שימלא אותם נוסף על זה שהם עצמם מלאים. ועוד מה בא להוסיף בענין שנטל עשר עטרות דלכאורה אינו נוגע לענין ימי המלואים, אך מפירושו משמע דזה שנטל עשר עטרות הוא להיותו שמיני למלואים, וצ"ל השייכות. ועוד מהו אומרו קרא משה, דלכאורה הול"ל ויהי ביום השמיני ויאמר משה, ומהו קרא משה, ומהו זקני ישראל.

ולא הבין כ"ז ילק"ת משנת"ל דאופן וסדר עבודת האדם צ"ל תחלה כל המדות דאהבה ויראה ורחמים, דאהוי"ר הן רצוא ושוב, דאהבה היא רצוא, ורצוא זה הוא בב' אופנים, הא' שרוצה להדבק באוא"ס ב"ה ולהכלל בו, והב' שרוצה שיאיר גילוי אלקות בנפשו. ויראה היא שוב מצד היראה והביטול. וצ"ל שניהם, דרצוא בלא שוב אין זה מענין העבודה ותכליתה, ושוב בלא רצוא אי אפשר להיות דמאחר שלא הי' לו רצוא ממה ישוב. ועם היות דאהבה הוא קירוב ומתענג מהנח"ר שנעשה כביכול למעלה מעבודתו, וכל תענוג הוא התפשטות והתרחבות, והיראה והביטול הם כיווץ, והתפשטות וכיווץ הם הפכים, א"כ איך יהי' עונג ושמחת הנפש בהעבודה בקבלת עומ"ש שבאה מצד השוב. הנה באמת תענוג זה בא בא' משני הענינים, הא' שבא מצד עונג הרצוא שקודם השוב, והב' שבא מצד ביטול עצום בהנחת עצמותו דקבלת עומ"ש שבזה הרי הוא מתאחד בהשמחה של מעלה, ומהו הוא התענוג שלו, כמו העבד שמסור ונתון בכל עצמותו להאדון ואינו שום מציאות לעצמו כלל, הנה תענוג האדון הוא גם תענוג שלו, מאחר שבכל העבודה שעובד לאדונו הנה לו אין בזה מאומה והוא עצמו לא יש כלל, והיינו דלא זו בלבד שאינו מציאות לעצמו, אלא שלא יש כלל, כי כל מציאות מהותו הוא מילוי עבודת האדון, הנה גם התענוג שלו הוא רק תענוג האדון. וזהו שע"י העבודה בקבועו"ש בהנחת כל מהותו הנה התענוג שלמעלה הוא תענוג שלו, והגם

דעיקר השוב הוא קבלת עומ"ש, ובקב"ע הנה העיקר הוא הביטול והנחת עצמו, בכל זה הרי יש בהשוב גם כן תענוג.

ט) והנה התענוג שבהשוב הוא טעם וסיבה שאחר השוב יהי' רצוא, והיינו דמאחר דגם בהשוב יש גם כן איזה תענוג הנה עיי' מתעורר באהבה ותשוקה לידבק באלקות בבחי' רצוא, וחזור חלילה, לפי דעבודת האדם צ"ל תמיד בהסדר דרצוא ושוב, וכמו בחיות הקדש למעלה דכתיב והחיות רצוא ושוב וגו', ופירש"י כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטוי למעלה מהן נרתעות מפני השכינה שלמעלה מהרקיע וממהרות להשיב את ראשן, והיינו שלאחר הרצוא והתשוקה מתבטלים מפני אימת השכינה שלמעלה מהרקיע, שהיא הפרסא המפסקת, ונרתעים לאחוריהם בבחי' שוב, כמו כן בעבודת נש"י שאחר הרצוא באהבה מיד בא אח"כ השוב שהו"ע הביטול, ועיי' רצוא ושוב דוקא ה"ה עולה למעלה, וכידוע דכל עלי' הוא עיי' רצו"ש דוקא, ולכן נק' אהוי"ר גדפינ' שעיי' עולה למע', וכמו עוף הפורח שזה עיי' שמנדנדת בכנפי' אנה ואנה עיי' זה היא פורחת למעלה, כמו"כ הוא עליות נש"י שנק' מהלכים לעלות ממדרי' למדרי' הוא ג"כ עיי' כנפי' דאהוי"ר שהם רצו"ש, וכשיש שניהם או דוקא ה"ה עולה למע'. ונמצא דלכד זאת דברצוא לבד בלי שוב הרי לא ישפיל א"ע במעשה המצות ובשוב בלבד בלי רצוא הקודמת לו לא יהי' לו חיות בעבודתו, הנה לבד זאת להיותו מהלך זהו עיי' אהוי"ר דוקא שהוא רצו"ש, כמו"ש גבי אברהם* הלוך ונסוע הנגבה, שהלך מדרגא לדרגא עד שבא לבחי' נגבה, והלוך ונסוע זהו רצו"ש, וכמו"כ במסעות דישראל במדבר עד שבאו לא"י כתיב ויסעו ויחנו, דהיינו רצוא ושוב, שעיי' הוא עולה, ועיקר העלי' הוא עיי' האהבה שהוא בדרך רצוא שיוצא ממעמדו ומצבו ברצון ותשוקה בצמאון גדול לידבק באלקות, אלא שבהאהבה לבד אין בזה עדיין שלימות הכוונה, כי לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה, דרצונו ית' הוא בקיום התומ"צ בעשי'. וגם כשתהי' האהבה לבדה בלי שוב יכול אח"כ ליפול ח"ו בהיפוך, וכמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל שהם התאוות ותענוגים שיכולים לבא אחר פתיחת הלב דאהבה דקדושה, ולכן צ"ל השוב, שהוא הביטול לקבל עליו עול מ"ש בקיום התומ"צ, ולא תהי' שום יניקה מאהבה הקודמת, וזהו דעיקר מעלת העבודה הוא האה' ויראה, שהם רצו"ש, והוא לפי שעיי' התגברות עליות הנפש ברצו"ש באהוי"ר עיי' יוצא הנפש מהעלם והסתר הגוף ונה"ב, וכמ"ש גבי אברהם ויעל אברם ממצרים, דבתחלה אמר הלוך ונסוע הנגבה ואח"כ ויעל וגו', שעיי' דביקות נפשו באלקות באהבתו הנפלאה יצא מהמצרים וגבולים הגשמי' דנה"ט, כמו"כ הוא בדוגמא כזאת בכל אחד ואחד מישראל, והענין, דהנה עיקר מהות ההתפעלות דאהבה הו"ע הזוה והעתקה שנעתק ממקומו הראשון ונתקרב למקום שנמשך, וכמו עד"מ ההולך ממקום למקום הרי כל שהולך ומתקרב למקום שהולך שמה לפי

נק' אהוי"ר גדפינ' : ראה תניא ספ"מ, וש"נ.

גבי אברהם : ראה תוי"א ר"פ לך, בתוי"ת ובלקו"ת לג"ס שם, ובכ"מ.

ערך זה הוא מרחק ממקום הראשון שיצא משם, וכמו עוף הפורח באויר או דג השט במים, שמפני גודל חפצו לבא למקום זה ומתקרב אליו בכל כחו כן בכל השטה והשטה מרחק יותר ממקומו הראשון, כמו כן כל שנתקרב אדם יותר בקרבת אלקים ע"י התפעלות עומק הלב באהבה ותשוקה להדבק בה' אחד, כן לפי ערך זה נרחק ונעתק מהתקשרותו בחומריות גופו, עד כאשר תתגבר האהבה לה' בכלות הנפש יופשט ויורחק מכל רצון זר לגמרי, ונמצא כל שהנשמה נתחזקה יותר בקשר אמיץ וחזק באלקות נעשה חולשת כח להנהיג בהרצונות הגופני, וכמא' הוהרי' תוקפא דנפשא חולשא דגופא, ולהיפך תוקפא דגופא חולשא דנפשא, דהנפש והגוף ונהי"ט הם הפכים זמ"ז לגמרי, דרוח האדם היא העולה למעלה ורוח הבהמה היא היורדת למטה לארץ, והנהי"א מלוכש בנהי"ב, שמגביל ומצמצם אותו עד שיוכל לעמוד כנגדו, אך כאשר תתגבר הנפש האלקית להתפעל באהבה בתוקף גדול אוי יחלש כח החומר ויפול למטה ותצא ממאסר הגוף, וכ"ש בהשוב דיראה שהו"ע הביטול וכיוון עצמותו לגמרי שבודאי פועל הביטול בהנהי"ב ג"כ, והיינו שע"י היראה דוקא נעשה בירור הנהי"ב, דבאהבה הוא רק מה שיוצא מהנהי"ט ונחלש כחו, אבל ע"י היראה והביטול, שביטול זה הוא בהתלבשות בגופו ונהי"ט, א"כ ע"י נעשה בירור וזיכוך כחות הטבעיים, דזה מה שנחלש כח נהי"ט זהו ג"כ בירור, ונמצא ע"י עליות הנהי"א באהוי"ר שהוא בחי' רצו"ש ע"י מתגבר ויוצא מהמדות הטבעי' דנהי"ט, ודוקא ע"י המדות דאהבה ויראה ולא ע"י בחי' המוחין. וכמו שאנו רואים בחוש דכמה שישכיל ויתבונן בגדולת הפלאת אלקות אם לא יולד מזה אהוי"ר בלב לא יתגבר ע"י על המדות טבעיות דנהי"ב, והיינו מפני שהמוחין אינם גדיפין להנשמה שתעלה על ידם למעלה, שהעלי' היא ע"י המדות דוקא ולא ע"י המוחין, והטעם מפני שהמוחין הם מקיף עדיין, ולכן הגם שמתבונן במוחו בגדולת אוא"ס ומתפעל במוחו מ"מ אין זה פועל כל כך בנפשו, ועיקר הפנימיות הוא המדות דוקא, ולכן המדות הם עיקר האדם, וכמבואר בעניני' וידעת היום והשבות אל לבבך דהעיקר הוא ההשבה אל הלב דוקא, דכשהדבר במוחו עדיין אין זה נוגע אליו כ"כ, כ"א כשנמשך במדות שבלב אז נוגע הדבר בפנימיותו, ולכן ע"י המדות דוקא הוא עליות הנפש והתגברותה על הכחות טבעיים.

קיצור. יבאר דהארית התענוג שבהשוב סבה להרצוא דכמו שבהאורות שלמעלה הנה החיות רצו"ש כן צ"ל עבודת האדם תמיד ברצו"ש, שברצוא בלא שוב לבד זאת שאינו משלים כוונת הבריאה יפול בהיפך, ובשוב בלא קדימת רצוא חסר חיות, ורק ע"י שניהם נעשה מהלך, דע"י הרצוא באה' יוצא מהסתר הגוף וע"י השוב ביראה מתגבר על הכחות טבעי' ומהפך הנהי"ב לאהבת ה'.

וכמא' זוהר : ראה זהר ח"א ק"מ, ב. ק"מ, ב.
 וכמבואר בענין : ראה לקו"ת ואתחנן, ד"ה וידעת. ד"ה וידעת תשי"א. ובכ"מ.

(י) והנה עם היות דתכלית העבודה ועיקרה הוא להתגבר על הכחות טבעי' ולהפכם לכלים לאלקות, דעבודה זו היא ע"י המדות דוקא, הנה זה מה שהמדות יוכלו לפעול בפעולה טובה ושלמה הוא ע"י המוחין דוקא, ובסדר והדרגה מהמוחין למדות שבשכל ומהמדות שבשכל לשכל שבמדות ומשכל שבמדות למדות הגליות שבלב, ואזי הנה המדות הן מהודרות ומתקנות ומלאות כח רב לפעול פעולתן ונק' יום מלואים, דיום מורה על האור, וכמ"ש ויקרא אלקים לאור יום, דהמדות מלאות אור ההתכללות של המדות זולתן, ומלאות מאור המוחין ע"י המדות, דזהו יום מלאות דמדות שבשכל הן ג"כ מדות דענינם ענין הגילוי וההתפעלות, וחלוקות ממדות שבלב בשני ענינים, הא' במהותן שהן שייכות אל השכל ואינן מהות לעצמן כמו המדות שבלב שהן מהות לעצמן ממהות השכל, והב' בפעולתן דמדות שבלב פעולתן בדבור ובמעשה ומדות שבכל הנה פעולתן למלאות את המדות שבלב, וזהו יום מלאות גלויים דענינם למלאות, ואת מי הם ממלאי', ע"ז הוא אומר ימי מלואיכם, שיהיו הימים שהם המדות מלאות מאור המוחין שהוא יום השמיני דימי המלואים, היינו אור המוחין הממלא את שבעת הימים שהן המדות, דהנה הכלי יקר כתב דשמיני למלואים משמע דיום זה הוא מימי המלואים, וזה אינו שהרי כתיב שבעת ימים ימלא את ידכם, ואז' להיות דביום זה הי' גילוי שכינה, וכמ"ש כי ביום הזה ה' נראה אליכם, ומה יום מיומים, למה ביום הזה דוקא לא בימים הקודמים, עז"א הטעם להיותו יום השמיני, דשמיני הוא מספר מקודש, וע"ד שא' במדרש כל קלוסי של משה באו, ומאז באתי, אז ישיר, והוא א' רוכב על ז', שהן ז' כוכבי לכת והקב"ה יחידו של עולם רוכב על ז', והיינו דזהו כמ"ש רוכב שמים בעוזרך, דבעניני הטבע תהי' ההנהגה בדרך למעלה מהטבע, הכוונה בזה שיראו וירגישו שזה למעלה מהטבע, דבאמת הרי טבע עצמו הוא למע' מהטבע, אלא שמפני הרגילות אין מרגישים זאת, הנה ענין רוכב שמים בעוזרך שירגישו שהוא למע' מהטבע, וכתב הכלי יקר דיום השמיני נטל עשר עטרות הוא ענין דכנור של ימות המשיח יהי' של שמונה נימין ושל לעתיד עשרה נימין, והענין הוא, דהנה אי' בתשו' הרשב"א ח"א סי' ט' שיש מועדים של שבעה ימים ויש של שמונה ימים, שבעה ימים הן נגד שבעת ימי בראשית, כמ"ש ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וגוי', והן שבעת ימי הבנין, ונכלל שבת ג"כ בימי הבנין, ע"פ מ"ש במד"ר ע"פ ויכל אלקים ביום השביעי, מה הי' העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה, והמועדים של שמונה ימים הן למעלה משבעה, דשבעת ימי הבנין הן שבעת ימי ההיקף, דלכאו' אינו מובן מה שאנו מונין תמיד יום ראשון יום שני ושלישי וכו', והלא מברה"ע עד עתה כבר יש אלפים ורבעות ימים ולמה מוניים תמיד ראשון ושני וכו', אלא שהן ימי ההיקף שחוזרין חלילה, והענין הוא, דהנה ביום ראשון מאיר ספי' החסד וביום שני ספי' הגבו' וביום שלישי ת"ת כו' עד יום שביעי ספי' מל', והלא לא יש רק ז' מדות, שאחר שנשלם המספר עד מל' מאיר עוד הפעם בחי' חסד וכו', ע"כ גמנה חלילה ראשון שני שלישי כו', הגם דבחי' החסד דיום ראשון זה אינו כמו החסד דיום ראשון שלפניו, דכשם שהאלף

שנין מחולקים ומובדלים זמ"ז, דאלף הא' הי' מחסד והב' מגבו' והג' מת"ת, כמו"כ השנים בכל אלף ואלף ג"כ מחולקות במזיגת והרכבת התכללות המדות, וכן כל שבוע ושבוע מחולקים באיזה מדרי' הן המדות דחו"ג, אבל עכ"פ הכל הוא המדות דתג"ת, שנמשכים בכל יום ויום ע"כ נמנים ראשון שני ושלישי, והן ימי ההיקף, גם הרי ידוע דיום השבת שהוא ספי' המל' ה"ה למע' מכל הימים, והענין הוא, דהנה אור הקו המאיר באצ"י נמשך עד ספי' מל', דהתחלת המשכתו הוא בבחי' חכ' ונמשך אח"כ בבינה ובכל הספי' ומסתיים במל', וידוע דכל המשכה מתגברת בסיום המשכתה, וע"כ במל' ששם מסתיים הקו הנה שם הוא דוקא בהתגברות יותר, וזהו דנעוץ תחלתן בסופן דבסוף ההמשכה הוא בהתגברות יותר גם ממדרי' ראשית ההתפשטות, וזהו דגילוי התענוג הוא בשבת דוקא, דהנה עיקר החיות והגדלת האור בכל הע"ס הוא מהתענוג, וכמו עד"מ בכחות הנפש באדם למטה הרי החיות בהם והגדלת הכח הוא ע"י התענוג, וכמו שאנו רואים במוחש דהגדלת ההשכלה והתרחבותה הוא ע"י התענוג שיש לו בהשכל, ולכן לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, דכאשר לבו חפץ בהענין ישכיל ויתחכם בו, מְשֹׁאֵכ כשאין לו תענוג בזה יהי' שכלו בזה מצומצם מאד, והתרחבות השכל הוא דוקא ע"י התענוג, וכמו"כ במדות הגדלת והרחבת המדה הוא ע"י התענוג, וכמו אברהם אע"ה שהיתה מדת חסדו גדולה מאד, הנה זהו ע"י התענוג שהי' לו במדת החסד, והראי' שהרי כשלא הי' לו למי להשפיע הי' מצטער מאד, ואין זה ממדת החסד עצמה, דענין החסד הוא כשיש מי שצריך להשפעה יתעורר במדת חסדו להשפיע לו, אבל שיצטער על העדר ההשפעה הוא מפני התענוג שיש לו בהשפעה, ומשפיע לא רק בכדי להשלים החסרון כ"א מפני העונג בזה, והדוגמא מזה למעלה דהגדלת והתרחבות האור בהע"ס הוא ע"י תענוג העליון, וזהו דכתר הוא הממוצע בין או"ס המאציל אל הנאצלים, דהמשכת האור מהמאציל אל הנאצלים הוא ע"י התענוג, ובספי' מל' ששם הוא התגברות ההמשכה הרי שם הוא עיקר התגלות התענוג, וז"ע התענוג שבשבת, וכמ"ש וקראת לשבת ענג, או תתענג על הוי' וגו', שזהו בחי' התענוג שמאיר בספי' המל', וזהו ג"כ העליות שבשבת להיות שזוהי סוף ההשפעה שבמל' הנה בסופה הוא בדרך אור חזור שחזור לקדמותו, נמצא שבשבת הוא העלי' במדרי' שלמע' מהזמן, וכן ההמשכה היא מלמעלה מהזמן, ואחר השבת מתחיל הזמן, לכן מונים ראשון שני ושלישי, וזהו שהן שבעת ימי ההיקף, מפני שההמשכה מהמדות חזור חלילה, וגם מפני שבשבת העלי' וההמשכה היא מלמע' מהזמן, ולפי"ז גם הלמעלה מהזמן היינו מדרי' סוכ"ע נכלל ג"כ בימי ההיקף.

קיצור. יבאר דפעולת המדות בכח המוחין, ימים מלאים, יום מלאת מדות שבשכל, שמיני למלואים לפי הכלי יקר מספר מקודש, בטבע נוגש הלמעלה מן הטבע, שבעת ימי הבנין, ימי ההיקף שהימים

בדרגות חלוקות כמו השית אלפי שנין, אבל חוזרים חלילה בסדר ומספר א', יום ראשון חסד, ושבת מל', וכל ההמשכות תקיפותם בסוף יותר מבראש, ולכן עיקר ענין גילוי התענוג הוא בשבת והעלי' למע' מהזמן.

יא) אמנם שמונה למעלה משבעה, דכמו ששבעה למעלה מששה, וכמא' כלי' השביעי'ן חביבין, בשנים שנה השביעית שמיטה, ובחדשים בחדש השביעי' הוא ר"ה ויוהכ"פ, כמו"כ שמונה למעלה משבעה. ואו' דשמיני הוא שומר את ההיקף, והיינו מה שהעצמי שומר את הגילויים, שהרי הגילויים הם כשיש העצמי, וכמו אור השמש הוא דוקא כשיש עצם השמש אבל כאשר השמש נשקע לא יש האור והזיו, וזהו שהעצם שומר את הגילוי, וזהו"ע שומר את ההיקף. והו"ע מילה בשמיני עד שיעבר עליו שבת אחת. היינו למע' משבת, וכדאי' במד"ר ע"פ בזאת יבא אהרן אל הקדש, זכות המילה היתה נכנסת עמו, והיינו שע"י העברת הערלה שהוא ההעלמות וההסתרים הנה נעשה עי"ז העברת הפרסא המפסקת בין הקדש ובין קדשי הקדשים, דקה"ק הוא למע' מקדש, ושבת הוא בחי' קדש, וכמ"ש ושמתם את השבת כי קדש היא, וקה"ק הוא למע' מזה ויש בשבת גם מדרי' זו, והו"ע מתנה טובה יש לי בבית גנוי, וכידוע דבשבת יש ג' מדרי', הא' מה ששבת מיקדשא וקיימא, הב' מ"ש זכור את יום השבת לקדשו, דישראל מקדשים את השבת, וזהו בחי' קדש, והג' משארז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנוי, וקה"ק הוא למע' מבחי' קדש, ובזכות דמילה דוקא נכנס לקדה"ק, משום דמילה בשמיני, היינו מלך השמיני הדר, והוא יסוד דא"ק פנימי' א"ק, דכל הגילויים הן ממל' דא"ק שזוהו חיצוני', וכן יובל הוא בשמיני, דתחלה הן ז' שמיטות מ"ט שנים ויובל הוא שנת החמישים הוא בחי' שמיני, וכמו"כ שבועות הוא לאחר ספירת העמר ז' שבועות שהן מ"ט ימים, ואח"כ שבועות גילוי שער הנו"ן דבינה. וזהו ג"כ שנאמר כאן ביום השמיני, דביום הזה דוקא הי' גילוי השכינה מפני שהי' כיום השמיני, וביאור הענין הוא דהנה אי' במד"ר בתחלת ברייתו ש"ע עיקר שכינה בתחתונים היתה, והי' דורות סלקו את השכינה למע' מז' רקיעים, ואח"כ עמדו ז' דורות שהמשיכו גילוי השכינה, אברהם הורידה מרקיע הא' כו' עד עמרם הורידה ברקיע הו', והיינו שמאברהם עד עמרם הורידו השכינה עד לרקיע הסמוך לארץ, ומשה הורידה משמים לארץ. דהנה אברהם עיקר המשכה שלו הי' למע', שהמשיך תוס' אורות באצ"י. דהנה האורות דע"ס דאצ"י נק' בזהר רזא דשמא, שהן בחי' שמות בלבד, ועד"מ שם האדם אינו לעצמו כ"א לזולתו שיקרא אותו בשמו, כמו"כ

וכמא' כל : ויקרא רבה פכ"ט, יא.

למע' משבת : ראה לקוית סי' תוריע ד"ה למנצח על השמינית. בסי' סדר המילה.

בסי' דרך מצותיך מצות מילה.

וכידוע דבשבת : ראה לקוית שה"ש ד"ה להבין כו' שהאתדליע פ"ה. ד"ה את

שבתותי, ש"ת.

אי' במד"ר : ב"ר פ"ט, ד. — ועייג"כ ד"ה באתי לגני — יו"ד שבט השית

(קונטרס ע"ד).

ענין הע"ס למעלה הוא רק להיות מקור למקור לבי"ע, דבחי' הע"ס דאצי' אינן כמו הכחות באדם למטה דשכל ומדות הן לעצמו, דמהות ועצמות האדם כל ענינו הוא שיש לו שכל להשכיל בכל דבר מושכל, והמדות הן לעצמו, ורק שבענין המדות יש ענין נוסף מה ששייך גם אל הזולת, דקירוב הזולת וריחוקו הוא ע"י המדות, אבל כ"ז הוא לעצמו, וכידוע דעיקר ענין הרגש עצמו הוא במדות, אבל למעלה גם חו"ב אינו לעצמו כ"א לצורך העולמות, וכמאמר אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין כו' בכדי לאנהגא בהון עלמין כו', דבכדי שתהי' חכמה בעולם הבריאה ויצירה עד שכל אנושי למטה בשביל זה נאצלה חכמה דאצילות, הגם שרחוק ערך מאד בחי' חכמה דבי"ע לגבי חכמה דאצי', מ"מ הוא בחי' מקור למקור, דעצמות א"ס אינו בגדר חכמה כלל, הגם שמאציל בחי' החכ', הנה ע"ז אומר אנת הוא חכים ולא בחכ' ידיעא, דחכ' דאצי' היא חכ' ידיעא, שהרי היא בחי' גילוי, ועצמות א"ס הוא חכים ולא בחכ' ידיעא, וע"ז נאצלו הע"ס להיות מקור לבי"ע, וז"ש כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, דכל מה שנתהווה בבי"ע מקור החיים הוא בחי' האצי', ומה שנראה אור בבי"ע הוא באורך בבחי' האור דאצי', שזהו ג"כ רק הארה לבד, והארה זו היא ע"י צמצום עצום באוא"ס ב"ה להיות האצילות, וכמ"ש נפלאותיך ומחשבותיך* אלינו לצורך העולמות כו' אין ערוך אליך לגבי עצמות אוא"ס, אגידה ואדברה עצמו מספר, שצ"ל ריבוי צמצומים להיות נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, וכמ"ש והחכמה מאין תמצא, בדרך יש מאין, וזהו ש"ע"ס הן רזא דשמא שהן שמות שם והארה להיות מקור, וגם כללות האצי' הוא הגילוי בגין דישתמודעון לי, וכמ"ש הפרד"ס בשער שם בן ד' דאצי' הוא שמו של הא"ס מורה על עצמותו, והנה אברהם המשיך תוס' אור באצי' ע"י עבודתו במס"ב בגופו ובנשמתו, שהי' במס"ב ממש בגופו בכל הנסיונות שנתנסה, והי' בביטול ושפלות בתכלית עד שהי' כמותר בעולם, וכל אשר לו נתן לזולתו, שלא הי' צריך לעצמו כלום, וכמ"ש ואנכי עפר ואפר, ובנשמתו הי' בתוקף האהבה בתכלית ההתקשרות והדבקות באלקות, שלא הפסיק אפי' רגע א' מהתקשרותו ודבקותו, ובכל יום ויום הלך בעילוי אחר עילוי במעלת הדבקות, וכמ"ש התהלך לפני, דכל הילוך הוא העלי' בבחי' בל"ג, וכמ"ש הלוך ונסוע הנגבה, שהלך מדרגא לדרגא, וכ"כ הי' בתכלית הדבקות עד שהעלה כל העולם גם הענינים החומרי' שנתקשרו ונדבקו באלקות, ועי"ז המשיך תוס' אורות באצי', וגם המשיך גילוי למטה שהודיע ופרסם אלקותו בעולם, ואת הנפש אשר עשו, שגייר גרים, ומי"מ עיקר המשכתו הי' למעלה באצי', וזהו דכתוב וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורתי, שהמצות שקיים אברהם הן מצות כמו המצות שלמעלה, דהקב"ה מבקר חולים, הקב"ה מניח תפלין שהן ברוחניות, דענין ביקור חולים למעלה הוא כמ"ש סמכוניי באשישות וגו', כי חולת אהבה אני, שזהו מאמר כנסיי דלעילא שהיא חולת אהבה משום

נפלאותיך ומחשבותיך : ראה תו"א ד"ה ויהי מקץ (השני).
 כמ"ש סמכוניי : ראה המאמר ע"פ זה שנדפס במו"ס דרך אמונת.

דאני ישנה בגלותא, והוא ענין גלות השכינה בע' שרים שמוה נעשה תקוף הרצוא והצמאון, דמל' נק' הצמאח*, ה' צמאה, שזוהו ג"כ בירידת המל' שירדה לבי"ע שהיא בבחי' צמאון לעלות למעלה, וביותר הוא בזמן הגלות, וכמו"כ הוא בנשמות ישראל למטה שהן בתוקף הצמאון ע"י הריחוק מפני ההתלבשות בעניני עוה"ז כמו בטרתת פרנסה המרחיק אותו מאלקו', שעיי"ז נעשה הצמאון ביותר, וכמ"ש צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי' ועיף וגו', ובפרט כשמתבונן בבחי' הא"ס שבעולם, וכמ"ש מרוב* אונים ואמיץ כח איש לא נעדר, שמפני הריחוק והעדר הגילוי נעשה חולת אהבה, ועז"א סמכוני באשיות, דאשישא עייל* חמרא, והוא יינה של תורה דנכנס יין יצא סוד, והן סודות התורה, שעיי"ז נעשה שמחת הנפש והיא רפואה לנפשו, וכמו"כ למע' הן המשכות אורות עליונים במל', וזהו"ע ביקור חולים למעלה. והקב"ה מניח תפלין הוא המשכת מוחין לז"א כנדוע, וזה ה' קיום המצות דאברהם שעז"א וישמור משמתי מצותי וגו' כמו המצות שלמעלה.

קיצור. יבאר דמעלת שמונה הוא מה שהעצמי שומר הגילויים, קדה"ק שלמעלה מקדש אורות דע"ס דאצי' רזא דשמא הא"ס לצורך העולמות. אברהם ע"י המסי"נ שלו העלה גם הענינים החומרי' שנקשרו לאלקות ועיקר המשכתו תוס' אורות באצי', ולכן הנה קיום המצות שלו הוא מדרי' מצותי היינו המצות שלמע', ביקור חולים למע' המשכת אורות עליונים בספי' המל', ובעבודה סמכוני באשיות וגו' גילוי סודות התורה המשמח את הנפש.

(יב) **והנה** ההמשכה באצי' אין זה דבר חידוש כ"כ, שהרי האורות דאצי' הן מ"מ דבוקים ומיוחדים באו"ס, וכמ"ש בע"ח שהקו נוגע ודבוק, וכן האורות דאצי' הן בבחי' דבקות, והגם דחכ' דאצי' היא בדרך יש מאין, גם בבחי' האור, והוא באין ערוך לגבי עצמות, הרי ידוע דבחי' יש מאין דאצי' אינו כמו בברי', שזוהו ע"י הפרסא המפסקת ומעלמת לגמרי את האור דאצי' עד שנמשך אור שאיננו אור האצי', והוא אור של תולדה לבד, וכמו המשל וחידה שמעלים על השכל לגמרי, והשכל המתגלה אינו כלל כמו עצם השכל, אבל ענין יש מאין דאצי' הוא ע"ד מבין דבר מתוך דבר, שמשכל א' בא שכל חדש, שעם היותו שכל חדש לא הסתעפות מהשכל הקודם כ"א שכל אחר, מ"מ יש לו שייכות אל השכל הקודם, והיינו שהשכל הקודם נושא את השכל החדש, והשכל החדש יש לו שייכות אל השכל הזה, ובעומקם ופנימיותם הן דבר אחד, וזהו משל על יש מאין דאצי' דמ"מ הוא בבחי' קירוב ודבקות במקורם, וכן האורות מיוחדים עם הכלים, דאיהו וחיהי חד איהו וגרמוהי חד, וכמו עז"מ בכחות הנפש,

דמל' נק' הצמאה : ראה קונטרס ומעין מאמר ה"ו.
 וכמ"ש מרוב : ראה המשך מים רבים תרל"ו ס"ל ואילך.
 דאשישא עייל : זח"ג מ, א.

הגם שהן באין ערוך לגבי עצם הנפש שאינה מתחלקת בכחות מ"מ ה"ה מתאחדים עם הנפש, שהרי הם כחות נפשיי' כחות רוחני', וע"י התגלות ותוס' אור בנפש מתרחבים הכחות, וכמו בעת השמחה וכה"ג, וכן הכחות מתאחדים עם אברי הגוף, דעם היותם רחוקים זמ"ז בתכלית, שזה גשמי וזה רוחני, ומ"מ ה"ה מתאחדים שהגוף חי מהנפש, והיינו שעצם הגוף חי לא רק מה שנמצא בו דבר חי. והדוגמא מזה יובן בע"ס דאצי' שהאורות מיוחדים באוא"ס המאציל וגם האורות והכלים מיוחדים בתכלית, כי הכל הוא אלקות, וע"כ המשכת תוס' אורות באצי' אין זה דבר חידוש כל כך. אמנם מה שנתחדש במ"ת הוא שיהי' גילוי אוא"ס בבי"ע, והיינו שבבי"ע יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצי' עד גם עולם התחתון החומרי יהי' כלי לאלקות כמו כלים דאצי'. וכענין מ"ש בזהר ויצא דקמ"ח ע"ב אפי' במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך מאנין דילי הן כלים דאצי' ומאנין דילך הן כלים דבי"ע, דעיקר הגילוי יהי' בכלים דבי"ע. ובזהר ויחי דרי"ו ע"ב אי' הא לך שבע עשרה שנין אחרנין, שהן תמורת שבע עשרה שנין דיוסף, והא לך במצרים דהיינו בכלים דבי"ע שהן נבראים בע"ג, שזהו ענין מצרים מיצר וגבול, רק שכ"ז הוא בע"ס דבי"ע, והכוונה הוא שגם בעולם העשי' יהי' כלים לאלקות, וכמו ומל ה' אלקיך את לבבך וגו' למען חיידך, ומל הוא לשון גילוי, וכמו וקטפת מלילותי, והוא שהוי' אלקיך עצמו יהי' חיידך, שכן יהי' לעתיד שהגוף יחי' מאלקות, והיינו שהיד הנותנת צדקה עכשו תהי' לעתיד בבחי' חסד דרועא ימינא, וכמו הכלים דאצי' שמאיר בהם אוא"ס וזהו החיות שלהם, וכמא' והוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא, כן יהי' לעתיד שהיד הגשמי יהי' כלי לאלקות וזה יהי' חיותה, וכן כל האברים דרמ"ח פקודים רמ"ח אברים דמלכא, שע"י קיום המצות עכשו יהי' לעתיד הגוף כלי לאלקות ויחי' מאלקות (ומזה תוכחת מוסר כאשר חסר יומא חדא ח"ו בקיום המצוה וכמו"כ בדרך כלל כשהחסיר מצוה אחת איך יהי' אותו האבר חי לעתיד), ושרש ההמשכה הוא מבחי' עצמות א"ס, דבכדי שתהי' ההמשכה למטה מטה צ"ל שרש ההמשכה ממדרי' גבוה ביותר, וזהו שממשיכים עכשו בקיום המצות, רק שעכשו א"א שיהי' הגילוי למטה מפני שהעולם אינו מזוכך, רק מעין הארה לבד מאיר על האדם המקיים המצוה בבחי' או"מ, אך כמו"כ אינו מאיר עתה בגילוי גם באצי', הגם דקיום המצות עכשו הוא להוסיף אורות באצי' הנה הוא באצי' ג"כ רק בבחי' מקיף, וכמ"ש צדקתו עומדת לעד, דבאצי' ה"ז עומד בפ"ע ואינו מאיר בגילוי בכלים דאצי', דלהיות שזהו המשכה מבחי' עצמות א"ס ב"ה א"א שיאיר בפנימי' בכלים דאצי', ולעתיד יהי' הגילוי למטה. והמשכה זו הוא שהמשיך משה, שז"ע שמשה הורידה משמים לארץ, דהנה באד"ר דקליח ע"א אי' משה משה לא פסיק טעמא בגויהו ומיומא דאתיליד שלים הוה, וכמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא, והיינו שבאצי' וברי' הי' בשוה, אברהם אברהם פסיק טעמא בגויהו, דנשמת אברהם בברי' היתה לא כמו שהיא באצי', ומה שהמשיך מאצי' לבריאה לא הי'

אותו האור ממש, ומשה היתה נשמתו בבריאה כמו באצי' והמשיך את אור האצי' כמו שהוא. דהנה אברהם המשיך מאצי' דרך התלבשות בהפרסא שבין אצי' לברי' ומשה המשיך דרך מעבר הבריאה, וכן באצי' הנה האבות הן חגית דאצי' שמקבלים מבחי' בינה דאצי', אבל דרך הרקיע והפרסא שביניהם, וכמ"ש ועל ראשי החיות רקיע, או שמקבלים מוחין דיניקה לבד שזהו בחי' קטנות, ולכן המשיכו אור האצי' בדרך התלבשות הבריאה, אבל משה הוא בחי' הדעת כי משה הוא בחי' יסוד אבא, שזהו ד"ע דו"א, והוא מוחין דגדלות, ע"כ המשיך אור האצי' בדרך מעבר הבריאה, וכן בלמע' מאצי' האבות הן חגית דאריך ועתיק ומשה הוא ג"ר דעתיק, וזהו דמיומא דאתיליד שלים הוה, כמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא שגולד מהול, והוא כענין מילה בשמיני, דהיינו מלך השמיני הדר, דשרש משה הוא בשרש שם מ"ה דתקון, בחי' יסוד דא"ק, ולכן הי' ביכולתו לרדות את פרעה, וכמ"ש ראה נתתיך אלקים לפרעה, וידוע דלשבר הקלי' בעודה בתקפה הוא רק בכח עצמות א"ס ב"ה, וכמ"ש אם זרוע כאל לך וגו' עדה נא גאון וגבה וגו', וכח זה ניתן למשה מפני ששרשו הוא ביסוד דא"ק, דז' מלכין קדמאין הן מבחי' מל' דא"ק, ויסוד דא"ק הוא שלמעלה מתהו ותקון והוא שרש התקון, ומשה מפני ששרשו הוא מבחי' יסוד דא"ק הי' בכחו לרדות את פרעה, וע"כ ג"כ הי' ביכולתו להמשיך האור והגילוי למטה, והוא שרש התקון, ומשה מפני ששרשו מבחי' יסוד דא"ק הי' בכחו וזהו ג"כ מה דכנור של ימוהמ"ש הוא של שמונה נימין, דכנור הוא כ"ו נר, כ"ו היינו שם הוי', ושמונה נימין הו"ע * שם הוי' דלעילא, היינו גילוי שם הוי' דלעילא, וכנור דלעתיד של עשרה נימין, דשמיני הוא בינה הכוללת ג"ר, ועשר נימין הם גילוי עצם ג"ר. וזהו ויהי ביום השמיני שהוא העצם ששומר את הגילויים, ובו ביום היינו בהגילוי הוה נכלל גם עצם הג"ר, דוהו נטל עשר עטרות, דהכלי יקר מפרש רק בהגילויים דשמיני, ורש"י הוסיף לומר שנטל עשר עטרות הכוונה עצם הג"ר, קרא משה, דמשה דוקא הוריד השכינה כביכול משמים לארץ, לאהרן ולבניו ולזקני ישראל דעל ידם האיר הגילוי לכל ישראל.

קיצור. יבאר דההמשכה באצי' אין זה חידוש, ויסביר ההפרש בין יש מאין דבריאה שהוא ע"ד חידה ומשל לאצי' כמבין דבר מתוך דבר, וחידוש דמ"ת הוא שגם בעולם הבריאה יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצי' ואשר בעשי' יהיו כלים לאלקות, וזהו המשכת משה דמיומא דאתיליד שלים הוה, דשרשו משם מ"ה דתקון, ולכן ע"י נשבר פרעה. שמיני בינה הכוללת ג"ר, ונטל עשר עטרות עצם הג"ר.

בט"ד

אמר רב הונא בשם ריש לקיש אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם, שנאמר ואהי' אצלו אמון ואהי' שעשועים יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנה. וצ"ל מהו"ע האלפים שנה שקדמה תורה לבה"ע, דהלא כל ענין הזמן הוא בריאה חדשה שנתחדשה בדרך יש מאין בברה"ע, כמו כללות ענין הבריאה שבראה הקב"ה מאין ליש, א"כ מהו אומרו אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם, דכשם שכל מה שנברא בעולם לא הי' קודם שנברא הנה כן הוא בהבריאה דזמן שלא היתה קודם שנברא העולם. ומהו המספר אלפים שנה דוקא. אך הענין הוא, דהנה עולם הוא ו' קצוות, ד' רוחות העולם מזרח מערב צפון ודרום, ארץ ושמים שהם מעלה ומטה. דעולם הוא מקום, היינו מציאות, וכל מציאות בהכרח שמוגבל בו' קצוות, ומקום הגשמי הוא מוגבל בו"ק גשמים דשרשו מו"ק רוחנים שהן שש מדות העליונות, כמ"ש לך הי' הגדולה והגבורה והת"ת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ ותרגם דאחיד בשמיא ובארעא שהוא מדת יסוד, וששה מדות העליונות הן שרש הו"ק שבמקום, וכמבואר ברע"מ פנחס דרנ"ח סע"ב ע"פ אין כל חדש תחת השמש, שכל מה שלמטה הרי יש לו שרש ומקור באצי', והיינו דשרשם ומקורם הוא מל' דאצי' ולכן ספי' המל' גק' בכל השמות דדצח"מ, כמו שנק' בשם אבן, סלע, תפוח, שושנה כו', ושרש שרשם הוא בששה מדות דאצי', אבל תורה קדמה אלפים בחי' אאלפך חכמה אאלפך בינה שהמוחין מובדלים מן המדות, וכידוע דהמדות הן לצורך העולמות, וכמ"ש זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה, דרחמים וחסדים הם לצורך העולמות, וכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה, שבשביל העולמות נבנה מדת החסד, היינו בשביל הרצון והמח' שיהיו עולמות, שזהו ענין כי אמרתי עולם, דכשעלה ברצונו ית' שיהי' עולם, הנה בשביל זה נבנה מדת החסד, ולולא העולמות לא היו נאצלות המדות. אבל המוחין הן לעצמו כבי', היינו לא רק בשביל העולמות, שגם אם לא היו עולמות שייך ג"כ ענין המוחין, וכמבואר בפרדס שער מהות והנהגה פט"ו בבאיור רחב בהפרש שבין המוחין ומדות למעלה, דהמדות עם היותם ג"כ תוארים אל המאציל ב"ה בכ"ז הרי שייך בהם ענין השאלה מדמיון הכחות במדות האדם, אבל המוחין אסור לשאול בהם להיותם קרובים אל העצמות, והיינו דכשם שלמטה הרי המדות הם מה שמתייחסים אל הזולת והמוחין מתייחסים רק לעצמו, הנה כן הוא כבי' למעלה, דהמדות הן לצורך העולמות והמוחין הן לעצמו, ואלפים שנה קדמה תורה לעולם, דתורה שהיא מוחין חו"ב קדמה לעולם שהם המדות, דכללות ענין המדות הוא לצורך העולמות והמוחין הן לעצמו.

אמר רב הונא : מדרש תהלים צ. ד. — ועייג"כ ב"ר ס"ח, ב. תנחומא וישב, ד. זח"ב מט, א. — ראה ד"ה איתא במדרש תהלים (קונטרס גט).

קיצור. יקשה א) בענין הזמן שהוא מחודש בבריאת העולם בדרך יש מאין איך קדם לעולם, ב) מהו מספר אלפים. ויסביר דאלפים הם ב' אופני לימוד דח"ב שהם המוחין שקדמו לעולם שהן מדות, דהמדות לצורך העולם והמוחין לצורך עצמו.

וְלַהֲבִין כִּי יִלְהַקֵּת מִשְׁנַת־ל שגם המוחין חו"ב אינם לעצמו כ"א לצורך העולמות, והאמת הוא דכל הע"ס דאצי' אינם לעצמו ח"י, כי אינו צריך לספי' ואינו בגדר הספי', ולכן הנה כללות ענין הספירות הם רק שמות בלבד, וההפרש שבין המוחין והמדות הוא שהמדות הן גילוי אורות אל העולמות, דזה מה שנק' בשם חסד הוא ע"ש פעולת החסד, וכן שארי הספירות דכללות כלן הוא ע"ש הפעולה כמו בהזולת, אבל המוחין חו"ב הוא ע"ש שמשכיל כבי' בעצמו לא בדרך פעולה אל הזולת, והיינו כענין המבואר בארוכה בשני אופני אור, הא' אור המאיר לעצמו, והב' אור המאיר בעצמו לצורך העולמות, דעם היות דשניהם הם רק אור והעצם הרי אינו צריך להאור, בכל זה הרי אינו דומה האור המאיר לעצמו להאור שלצורך העולמות, ובעיקר הענין, הנה כללות האור והגילוי מאתו ית' גם באופן הא' האור שלעצמו הוא ג"כ לצורך העולמות, כי העצמי אין צריך לאור, וכש"כ האורות חו"ב דאצי' שהן לצורך העולמות והנבראים, והיינו דגם בנבראים יהי' ענין החכמה והבינה, דלולא אצי' חו"ב בעולם האצי' לא הי' כללות ענין החו"ב בנבראים, ובכדי שבהנבראים יהי' בהם ענין חו"ב הוא ע"י שנאצלו החו"ב בעולם האצי', א"כ הרי אצי' חו"ב שהן המוחין הם לצורך העולמות, ולעצמו כביכול אינו צריך לזה.

ג) וְהִנֵּה בעומק הענין, עם היות דאצי' מוחין חו"ב הן לצורך העולמות, הנה אין זה סותר כלל לזה דלולא העולמות גם כן שייך ענין המוחין, דבמדות שייך לומר דעיקר אצילותן הוא בשביל העולמות, א"כ יש מקום לומר דלולא העולמות לא הי' ענין אצי' המדות, אבל לא כן הוא באצי' המוחין, דגם לולא העולמות שייך ענין אצילותם, אבל עם זה הרי ענין אצילותם אינו לצורך עצמו, והיינו דכשם שבאצי' המדות הרי אצילותן לצורך העולמות נאמר אשר ח"ו כן הוא גם באצי' המוחין שהן לצורך עצמו, אין הענין כן, אלא דענין אצילות המוחין הוא ג"כ לצורך הנבראים אלא שאינו דומה לענין אצילות המדות שהן לצורך העולמות, דזה מה שאצי' המדות הוא לצורך העולמות היינו רוחניות העולמות וגופות הנבראים, ואצי' המוחין לצורך העולמות היינו רוחניות העולמות ונפשות הנבראים ומעלות כחותיהם הרוחני', ולכן הנה אצי' המוחין הם לעצמו שהבדיל אור שיהי' במדרי' לעצמו, ואין הכוונה באור המאיר לעצמו שהוא לצורך עצמו באיזה אופן שיהי' גם לא בתכלית ההפלאה, דהלא גם בהנבראים הנה לא זו בלבד שאין להעצם צורך בהגילוי, אלא דהגילוי הוא בטל בתכלית בהעצם, ומושג ומובן דאין להגילוי שום תפיסא

בהעצם, וכשי"כ דכן הוא למעלה, אלא הברדילו לעצמו בכדי דגם בנבראים יהיו המוחין לעצמם, ומובדלים במעלתן העצמי לגבי המדות, והיינו דלהיות דכל דבר שלמטה בבי"ע הרי בהכרח שיהי' לו שרש ומקור באצ"י, הנה לכן נאצלו המדות בדרך אור המאיר לעצמו, שהברדילו לעצמו שיהי' גם בנבראים ענין המוחין מובדל מענין המדות, א"כ הרי כללות ענין אצ"י המוחין הוא לצורך שרש מעלת המוחין בהנבראים, והוא לצורך העולמות. אמנם מצד עצם הפלאת ענין המוחין שהם שרש לרוחני' העולמות ומעלות הכחות רוחני' דנבראים, הנה שייך לומר שהמוחין הם לעצמו, כמ"ש הרמ"ק בפלח הרמון ש"ח פ"ו דהו' התחתונות מיוחסות ג"כ אל הזולת, כי השכל הפשוט המתואר בכתר חכמה ובינה הן בחי' עצמי' למוכתר מהן, והיינו דכח"ב הן אורות עצמי', ואינם כמו המדות שהם גילויים בלבד, אבל כח"ב הן אורות עצמי', ועם היותם אורות עצמי', הנה אין זה שהם לצורך עצמו שהעצמי אינו צריך לאור, אמנם להיותם אורות מובדלים במהותם העצמי מאורות הגילויים של המדות הנה מזה נעשה למטה במדרי' ההבדל בין המוחין והמדות אשר רק הארה לבד מן המוחין נמשך אל המדות, וזהו מה שהמוחין הם לעצמו כבי'. ובוזה יובן מה דכללות האצ"י הוא לצורך בי"ע, וכמא' אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין, והכוונה בזה מה שהאצ"י הוא לצורך בי"ע, שאצ"י היא בחי' ממוצעת, והיינו דאצ"י אינה האור והגילוי להיות מקור ממש לבי"ע, דמקור בי"ע הוא מאור האצ"י הבא ע"י הפרסא, והוא מבחי' האחרונה שבאצ"י, והיינו לאחר שמתעלמים האורות דאצ"י, ואח"כ באים דרך הפרסא המעלמת את האור, הנה אותו האור שבא ע"י הפרסא נעשה מקור לעולם הבריאה, אמנם זה מה שכללות האצ"י הוא לצורך העולמות, היינו שהוא ממוצע בין אוא"ס לעולמות בי"ע, דאוא"ס הוא בלי גבול והעולמות הן בעלי גבול, וצ"ל ממוצע ביניהם, וכל ממוצע הרי הוא כלול מב' המדרי', מהמדרי' התחתונה שבעליון ומהמדרי' העליונה שבתחתון, אשר כן הוא גם בענין האמצעות דאצ"י שכולה מב' מדרי', דבכללות הנה ב' המדריגות הן האורו' והכלים דאצילות, דהאורות הן גילויים מאור אין סוף המאציל שהן בבחי' פשיטות, והכלים הן בחי' כח הגבול, ובפרטי' בהע"ס זהו חו"ב ות"ת ומל', דחו"ב הוא מצד אוא"ס המאציל ותו"מ הוא מקור הנבראים, וכמ"ש הנסתרות לה' אלקיננו, דחו"ב הן נסתרות, והנגלות, ו"ה נגלות, שהן מקור העולמות, וכתוב שאל נא לימים ראשונים, דבו"ק שייך שאלה, אבל בג"ר אטור השאלה, הרי שהמוחין מובדלים מן המדות, ומה שנמשך מן המוחין אל המדות, שהרי לידת ז"א הוא מהבינה, הנה זהו רק הארה לבד שנמשך מן המוחין אל המדות והוא שנמשך ע"י הרקיע והפרסא שבין מוחין למדות, וכמ"ש ועל ראשי החיות רקיע וגו', וע"כ גם ההארה אינה מהות המוחין, וכמו עדי"מ באדם דמיצר הגרון מפסיק בין המוח אל הלב, וההמשכה מהמוחין

אל המדות הוא דרך מיצר הגרון, הרי מה שנמשך אל המדות הוא רק הבכּן לבד שזו נעשה מוחין אל המדה, וכמו הרגש הטוב דמשו"ז מתעורר באהבה, הרי החיוב שכלי שמחייב את טוב הדבר אינו נמשך בהמדה, כ"א רק הרגש הטוב בלבד, וכמו בעבודה מה שקרבת אלקים לי טוב, הרי במוחין היא ההשגה האלקית שמוה בא הרגש הטוב והעילוי דאלקות, ומה שנמשך בהמדה הוא רק הרגש הטוב, שזהו בחי' המדות שבשכל לא עצם השכל, וגם מזה הוא רק הארה לבד שאינו כמהות הדבר, שהרי המדות שבשכל ה"ה ג"כ שכליים, והיינו הרגש הטוב דאלקות וההתפעלות הוא על האלקות, ובמדות הוא רק ההרגש שלו טוב הדבר וההתפעלות היא הרגש עצמו, והיינו שהמדות שבשכל הוא ההרגש דקרבת אלקים לו טוב ובמדות הוא ההרגש דלו טוב, והוא מפני שההמשכה היא ע"י מיצר הגרון לכן הנה ההמשכה היא מהמוחין השייכים אל המדות, משא"כ עצם המוחין הם למעלה לגמרי מהמדות.

קיצור. יבאר דאצילות המדות לצורך גשמי' העולמות והנבראים ואצי' המוחין לצורך רוחניות העולמות ואשר גם בהנבראים למטה תהי' הבדלת ערך המוחין מערך המדות, אצי' ממוצע וב' המדרי' שבממוצע א) אורות וכלים, ב) חו"ב ות"ת ומל', שכל השגת אלקות מדות שבשכל הרגש הטוב דאלקות, ומדות שבלב הרגש הטוב שלו, חו"ב מובדלים מהמדות.

יד) וזרו אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם, דברה"ע הוא ע"י מדות שהם אורות שנמשכו מאתו ית' לצורך התהוות גשמי' העולמות והנבראים, אבל תורה שהיא חכמתו ית' הרי קדמה לעולם, דפי' קדמה הוא קדימת המעלה, דהגם שהמוחין אצילותם ג"כ לצורך העולמות אבל עם זה הנה הם קדומים במעלה, דאצילותם הוא לצורך רוחניות העולמות, ובכדי שתהי' המשכת התורה בעולם זהו ע"י אתערותא דלתא בעבודת הנשמות למטה, והו' דבפ' ראשונה דק"ש או' והיו הדברים האלה, דבד"ת הכתוב מדבר, והוא לאחר ואהבת את ה' אלקיך, שע"י האהבה רוח אייתי רוח ואמשיך רוח להיות המשכת התורה, והאהבה היא ע"י ההתבוננות באמרו שמע ישראל, וההתבוננות היא בתיבת שמע שהוא שם ע', הע' היא ע' רבתי, שזהו בחי' ז"ת דבינה, וכידוע דאתון רברבין הן בבינה, ושם ע' הוא הארה, והיינו דהתהוות העולם הוא רק מהארה לבד מהז"ת דאימא, והיינו שגם מקור העולם והן מדות העליונות הן רק מהארה, והתהוות עולמות דבי"ע הן מבחי' מל', וכמאמר מלך שמו נקרא עליהם, שזהו רק שם והארה, ולכן אני הוי' לא שניתי, שלא יש שום שינוי בין קודם הבריאה לאחר הבריאה, אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנבה"ע, מפני שהתהוות היא רק מהארה שאינה בערך העצמות ואינו נוגע אל העצמות, וע"י אריכות ההתבוננות יתעורר באהבה ותשוקה לדבקה בו ית' בעצמות אוא"ס, וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי וגו', וזהו ואהבת את הוי'

שמע שהוא : אמרי בינה שער הק"ש בארוכה.

אלקיך, היינו שהוי' בחי' אוא"ס עצמו יהי' אלקיך אלקה שלך בחי' אור וחיות שיאיר בגילוי בנפשו, ועי"ז ממשך גילוי אור התורה, דכאשר מתעורר ברצוא שרוצה בגילוי אוא"ס ב"ה מאיר לו האור בתורה, ולכן כל האומר אין לי אלא תורה גם תורה אין לו, שהיינו שאינו נמשך בזה אור התורה, כ"א דוקא ע"י האהבה תחלה שרוצה בגילוי האור נמשך לו האור בתורה, והיינו דבכח עבודת האדם להמשיך אור התורה שהם מדרי' המוחין אאלפך חכ' ואאלפך בינה שלמע' מהעולם גם בעולם. ויובן זה במכש"כ מעבודת האופנים וחיות הקדש. דהנה אנו אומרים והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול וגוי', שעבודת האופנים הוא ברעש, משא"כ השרפים אינם ברעש, דהנה הגם שהאופנים הם למטה במדרי' הרוחנית, שהרי השרפים הם בעולם הבריאה והאופנים בעולם העשי' הרוחנית, מ"מ יש יתרון מעלה באופנים על השרפים, כמארו"ל בחולין (צא, ב) שהאופנים מוכירים את השם אחר ב' תיבות שאומרים ברוך כבוד הוי' ממקומו דהיינו משרשו ומקורו, והוא מפני שרש האופנים למעלה משרש השרפים, ששרשם מבחי' לפני מלך מלך דהיינו מבחי' התהו, והגם שהשרפים ג"כ שרשם מתהו, הנה שרש האופנים הוא בתהו במדרי' עליונה יותר, דלכן ירדו למטה יותר, וכידוע הכלל דכל הגבוה למעלה מעלה יותר יורד למטה מטה יותר, וכמו עד"מ אבן שכראש החומה נופל למרחוק יותר, וע"כ האופנים שירדו לעשי' ה"ז הוראה ששרשם בתהו הוא למע' משרש השרפים, וגם שהשרפים הוא שנתבררו, והיינו שיצאו מבחי' הישות רק שלא נכללו עדין באלקות אבל מישותם נתבררו, ולכן מעמדם הוא בעולם הבריאה שרובו טוב רק מיעוטו רע והרע מובדל מן הטוב, אבל האופנים הוא שלא נתבררו עדין הגם שהם במדרי' הקדושה, מ"מ לא נתבררו עדין, ולכן מעמדם בעולם העשי' שרובו רע והרע מעורב בהטוב וא"כ הרי יש בהם יותר מבחי' התהו, וזה סיבת הרעש שלהם, והענין הוא, דהנה השרפים אומרים קדוש ג"פ ואח"כ מלא כל הארץ כבודו, ולכאורה יש כאן סתירה מרישא לסיפא, דתחלה אומרים קדוש היינו שאוא"ס קדוש ומובדל, ואח"כ אומרים מלא כל הארץ כבודו דהארץ התחתונה שהיא היותר תחתון במדרי' מלא כל הארץ כבודו. אך הענין הוא, דהיא הנותנת. דהנה השרפים משיגים איך שאוא"ס קדוש ומובדל גם מעולם האצי' מפני שבאצי' הוא בחי' ע"ס ובשמות מחולקים, הגם שהם אלקות, מ"מ אוא"ס דלאו מכל אלין מדות איהו כלל ה"ה קדוש ומובדל ומכש"כ שמובדל מבי"ע, שה"ה נבראים בע"ג ממש, דע"ס דאצי' הרי גם הכלים דאצי' הם רק כח הגבול וכמ"ש בעבודת הקודש א"ס הוא שלימותא דכולא כשם שיש לו כח בבלתי בע"ג כן יש לו כח בגבול דאם תאמר שיש לו כח בבלתי בע"ג ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותא, והגבול הנמצא ממנו תחלה הן הכלים דע"ס דאצי', הרי שזה רק כח הגבול שבא"ס, ומ"מ אוא"ס הבל"ג קדוש ומובדל, וכש"כ מבי"ע שהן גבול ממש, והג' פעמים קדוש הן נגד ג' אותיות יה"ו דשם הוי', והוי' צבאות קאי על ה' אחרונה דשם הוי' דאות הוא בצבא דילי', והן הצבאי צבאות

דצבא השמים, וכמ"ש אלף אלפים ישמשוני וריבוי רבבן קדמוהי יקומו, והוא מספר גרוד אחד ולגדודיו אין מספר, שכל התהוותם הוא רק מאות א' והוא אות ה' אתא קלילא דלית בה מששא, ומוזה גופא הוא דמלא כל הארץ כבודו, דלהיותו קדוש ומובדל ה"ה נמצא גם בארץ למטה, וכמ"ש המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ, דלהיותו מגביהי לשבת ע"כ הוא בשמים ובארץ בשוה, וכמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא, וכמא' הוא מקומו* של עולם ואין העולם מקומו, איהו תפיס* בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ב'י, והא בהא תליא, משום דלית מאן דתפיס ב'י ע"כ איהו תפיס בכולהו עלמין בשוה, דמה שבא בתפיסה בעולמות ה"ז בהתחלקות, וכמו אני אענה את השמים והם יענו את הארץ, הרי אינו דומה הגילוי בשמים כמו שהוא הגילוי בארץ, אבל אוא"ס שקדוש ומובדל ה"ה בכ"מ בשוה, וכ"ז הוא בשרפים בהשגה גמורה, שמשגיגים בחי' אוא"ס איך שהוא קדוש ומובדל, ונרגש בהם איך שהוא למטה כמו למעלה, מפני שאימא עילאה מקננא בכורסיא שיש שם גילוי הארה מספי' הבינה, ע"כ הם בעלי ידיעה והשגה גמורה.

קיצור. יבאר דהמשכת התורה מוחין בעולם מדות הוא ע"י עבודת האדם בהתבוננות דשמע שם ע' שהוא שם והארה ובא לתשוקה להדבק בעצמות, יבאר דשרש האופנים בתהו הוא למעלה משרש השרפים ויסביר במעלת ומדרי' השרפים דמעמדם בעולם הבריאה ואימא עילאה מקננא בכורסיא, ולכן הנה השירה שלהם הוא ג"פ קדוש שמובדל מבי"ע ועם זה הנה מלא כל הארץ כבודו.

(טו) **אמנם** האופנים שומעים ומרגישים שירת קדוש שהשרפים אומרים אבל אינם משיגים, כי כלי מוחם קטן מלקבל ולהשיג ענין קדוש, וע"כ הם מרעישים מצד העדר השגה. וכמו עד"מ ארם שידוע דבר על בוריו או שנעלם ממנו כללות הדבר ואינו יודע מאומה, אינו מרעיש, אבל כשהאדם יודע איזה דבר ואינו יודע מהו ה"ה מרעיש, כמו"כ האופנים שידועים מבחי' קדוש ואינם יודעים איך ומה הוא נעשה אצלם הרעש, וגם להיותם מבחי' התהו, וכנ"ל שבהם בחי' ומדרי' התהו יותר מבשרפים, ובתהו הרי ה' הרצוא בהתפעלות יתירה בבחי' יציאה מגדר כלים, וע"כ גם האופנים מתפעלים מהידיעה כללית שלהם בהתפעלות יתרה ברעש גדול, אמנם ברעש זה ה"ה ממשיכים בחי' גדול הוי' ממקומו למעלה מהשרפים, דהנה השרפים הרי הביטול שלהם הוא ע"י השגתם, וכל השגה היא מוגבלת, ממילא הרי הביטול הבא מהשגה ה"ה ג"כ מוגבל, אבל הרעש הוא התפעלות בלתי מוגבלת, וה"ז כענין בכל מאדך בבל"ג, ומגיעים ע"ז במדריגה עליונה יותר, דהגם שבמדריגת הביטול השרפים הם

הוא מקומו : ב"ר פס"ה, ט.

איהו תפיס : זח"ג רכה, א (הובא בתניא שער היוה"א פס"ז. אבל מילת עלמין אינה שם).

למעלה יותר, שהן בבחינת ביטול פנימי בעצם מהותם, דלכן נקראים שרפים שכל מציאותם נשרף, אך מעלת מדריגת התפעלות בלתי מוגבלת זו מגיע למע' יותר, היינו בחי' עצמות אוא"ס ב"ה, והוא שאומרים ברוך כבוד הוי' ממקומו שממשיכים כבוד הוי' משרשו ומקורו ולכן והחיות נושאות, נושאות את הכסא והאדם שעל הכסא בבחי' א"ס דלא אדם הוא, ועי"ז נמשך מבחי' כי לא אדם באדם להיות גילוי בחי' אדם*. וכשם שהוא בשרפים ואופנים כן הוא בנה"א ונה"ב, דנה"א היא כלי לאלקות, שמשגת השגה אלקית להיותה בחי' אלקות בעצם שהוא חלק אלוהי ממעל כו', ורוצה באלקות באמת, משא"כ הנה"ב רוצה בתענוגים החומריי, וכל היום וכל הלילה לא יחשה מהרהורים ודבורים ומעשים גשמי וחומריי, ועי"ז הוא ירידת הנשמה בגוף לפעול הביטול בנה"ב שתרצה גם היא באלקות, והוא ע"י ההתבוננות שהנה"א מתבונן בענין אלקי ומשתדל שתהי' ההשגה הזאת גם בנה"ב שגם היא תשיג את הענין האלקי ותתפעל ג"כ באהבה, אבל אינו דומה קבלת ההשגה בנה"ב כמו בנה"א, שהרי הם מחולקות בעצם טבע החכ' וההשכלה שלהן, שהנה"א בעצם כח השכל שלה היא רק להשכיל באלקות ולהשיג השגות אלקות, ולהשכלה חומריי וטבעי אינה מסוגלת כלל מצ"ע ואין לה שייכות כלל לזה, והנה"ב היא להיפך, ששכלה היא רק להשכיל בענינים החומריי, ועיקרה הוא רק בשכל השייך למדות כמו להשיג מה שטוב לו או להפך בזכות להצדיק עצמו, מפני שהנה"ב עיקרה מדות, אך גם בשכלי השכל שלה בענינים הטבעיים, וכמו בחכמת הטבע לידע כל דבר הנמצא במציאות מהו ופרטי עניניו והרכבתו וכדומה, דהשכלת הנה"א בזה איך שכל נמצא נתהווה מאין ליש ואיך הוא ענין ההתהוות, אבל הנה"ב שכלה הוא רק להשכיל בגוף ועצם הנמצא ובטבעו ולהשכלה אלקית אין לה שייכות כלל מצ"ע, וא"כ גם בהתבונן בהתבוננות אלקית הרי אין הנה"א והנה"ב שוין בזה, דהנה"א יודע ומשיג את הענין בטוב ובחיות פנימי, והענין הוא אצלה בהנחה טובה (עס לייגט זיך בא עם אפ דער ענין זייער גוט), ה"ז מאיר אצלו בטוב ובא"פ, אבל הנה"ב הגם שמשגי את הענין וגם מרגיש את העילוי בזה די רייכקייט פון דעם ענין, אבל שיהי' אצלו בהנחה טובה עס זאל זיך בא עם אפלייגן דער ענין זה א"א מאחר שבעצם אינה כלי לאלקות, וע"כ בהנה"ב נעשה מזה בחי' הרעש בהתפעלות יותר בלתי התלבשות ותפיסא בכלי, וגם להיות שהנה"ב היא מתהו, שהרי שרשה משמרי האופנים ושרש שרשה מתהו כנודע, ובתהו גופא הרי שרשה למעלה גם מהאופנים שהרי נפלה למטה יותר, דהאופנים הם במדריגת הקדושה מה שאין כן הנפש הבהמית יכול להיות ח"ו היפך מאלקות, ה"ז הוראה ששרשה למע' יותר ולא נתבררה עדיין, ע"כ יש בה יותר חוש הרצוא דתהו, ולכן בהתבוננות באלקות שהענין אצלו כמו בבחי' מקיף נעשה ההתפעלות ברעש גדול בהתפעלות הבלתי מוגבלת, ועוד דבנה"ב הרעש הוא מצד הריחוק, שהרי הנה"ב הוא מרוחק מאלקות, וכל ענינו הוא שרוצה בעניני העולם בתאוות גשמיות, וכאשר הנה"א פותח את עיניו ומראה לו את הטוב דאלקות

ה"ה מרגיש את הריחוק שלו ומתמרמר ע"ז מאד, שע"ז הוא הרעש ביותר, והוא ע"ד מים תחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא, דעד שלא נבה"ע הי' מים במים, דמ"ת היו כלולים במים העליונים, ואז לא היתה בהם הבכי' והרצוא, ואחר הבדלה ע"י הרקיע המבדיל שירדו למטה ונעשו מקור לתענוגים גשמי' ה"ה בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא, ומגיעים בזה למעלה גם מהמים עליונים, וכמו"כ הוא בנה"ב ג"כ באופן כזה, ובאמת גם בהאופנים הוא ע"ד מ"ת בוכין, שהרי השרפים הם בעולם הבריאה דאימא עילאה מקנא בכורסיא, הרי יש להם הארה מבחי' בינה שלמעלה מרקיע שעל ראשי החיות, אבל אופנים שהן בעשי' הרי מקבלים מלמטה מהרקיע המבדיל, וע"כ הם בבחי' מ"ת בוכין, וזהו דבכי"מ ר"ת ברוך כבוד ה' ממקומו, אמנם ביותר הוא בהנה"ב שהוא בבחי' הריחוק הרי כשמתעורר לאלקות ה"ז בבחי' מ"ת בוכים שהרעש הוא בתוקף ביותר, וזוהי יתרון מעלה בנה"ב שההתפעלות שלה הוא ע"ד בכל מאדך, ועוד שהוא מחמת הריחוק, וכידוע דבאהבה דבכל מאדך יש ב' מדרי' אם שהוא ע"י ההתבוננות היינו ע"י גילוי אור, או שהוא ע"י הריחוק שע"ז ההתפעלות והיציאה ביותר, וע"כ מהרעש דהנה"ב נעשה בחי' והחיות נושאות, דכשם שהאופנים וחיות הקדש נושאים את הכסא, כמו"כ הנה"ב ע"י האהבה והרצוא שלה נעשה והחיות נושאות שמעלה את הכסא והאדם שעל הכסא בבחי' כי לא אדם הוא, וע"ז נמשך גילוי מבחי' כי לא אדם הוא בבחי' אדם העליון להיות גילוי בחי' אדם הוא בחי' התורה, כמ"ש זאת התורה אדם, וזהו שע"י האהבה ממשיכים בחי' התורה, דואהבת בכל לבבך בשני יצריך, דבנה"ב הוא ברעש בחי' כל מאדך זה מגיע בעצמות שלמעלה מבחי' חו"ב, וע"ז ממשיכים אור התורה בחי' אאלפך חכמה ואאלפך בינה שיהי' בגילוי בעולם.

קיצור. יבאר דהאופנים שומעים את שיר השרפים ואינם משיגים, ולכן מרעישים, וברעש זה ממשיכים משרשם הקדום במעלת התהו , הנה"א שכלי, מובדל מענינים הגשמי' ומקבל שכל אלקי, והנה"ב עיקרה מדות ומשגת שכלים טבעים, ושרשה קדום לאופנים במעלת התהו, וכשמתפעל הוא ברעש גם מצד הריחוק לכן ע"י בירור הנה"ב הוא המשכת העצמות שלמעלה מחו"ב, ויסביר ההפרש בין הרעש דאופנים להרעש דנה"ב.

ש י ת ה

ליל א' דחגה"ש תשי"ג, בסעודה

א. וועג פֿאהרנדיג, נאָך שבועות, אויף דאָטשע.

ב.

אין דער צייט ווען הוד כ"ק אדמו"ר הזקן איז נאָך געווען א תלמיד חבר צו הרמ"מ מהאַראַדאָק און ער פלעגט איהם שיקן אויף נסיעות צוליעב פערשידענע ענינים, איז אַמאָל געקומען הוד כ"ק אדמו"ר הזקן אין א שטאָט און דאָרט גע- זאָגט תורה אויפ'ן פסוק משכני אחריך נרוצה! — ווי באַוואוסט האָט הוד כ"ק אדמו"ר הזקן פֿאַר פעטערבורג געזאָגט תורות קורצע מאמרים:

משכני איז יציאת מצרים, אחריך נרוצה — די מסירת נפש פון קרי"ם האָט געמאַכט דעם נרוצה. הבאני המלך חדריו איז מתן תורה. אין תורה איז דאָ א סך מדריגות. וואָס האָבן געטאָן די פשוט'ע אידן — נגילה ונשמחה „בך“ מיט די כ"ב אותיות התורה.

און דעם בית פון בראשית. דאָס האָט גע'פועל'ט אויף איהם א פנימיות'דיגן דרך ארץ און א צובראָכנדיקייט.

ד.

אַמאָל האָט מען געהאַט דרך ארץ פֿאַר די אותיות התורה. דאָס איז געקומען מצד יראת שמים. אפילו ביי די פשוט'ע אידן. האָט עס זיך געזעהן במוחש. ווען זיי האָבן גע- דאָרפט מאַכן א ברכה האָבן זיי זיך פריער געוואָשן די הענט. אָדער לכל הפחות אָפגעווישט בעשבים ובפֿער. הגם זיי האָבן ניט געוואוסט דעם

א.

כ"ק אדמו"ר שאל: וואו האָלט מען אין „תיקון“ (תיקון שבועות)? מ'האָט געדאַרפט מאַכן א סדר אין דעם, אַזוי איז אויך געווען אין ליובאַ- וויטש.

אויף די גרויסע קען מען זיך פֿאַר- לאָזן, אָבער די קלענערע — תל- מידיים — וואָלט געדאַרפט זיין מיט א סדר איינמאָל תיקון דאָרף מען זאָגן. איך מיינ ניט אַזוי ווי החסיד ר' הלל, וועלכער פלעגט זאָגן תיקון ביידע נעכט שבועות.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק פלעגט זאָגן דעם צווייטן מאַל תיקון אויפן

די תורה פון הוד כ"ק אדמו"ר הזקן האָט דאָן געמאַכט א גרויסן רעש. איינער פון די עלטערע חסידים ר' ברוך — האָט געדיינקט דעם אָרט וואו הוד כ"ק אדמו"ר הזקן האָט גע- זאָגט די תורה.

ג.

מען האָט אַמאָל געפֿרעגט איינעם פון די אייניקלעך פון כ"ק אדמו"ר הרה"ק הצ"צ, פֿאַרוואָס ער איז צו- בראַכן? האָט ער געענטפֿערט: פון אלף בית. פון דעם אלף פון אַנכי

כ"ק אאמו"ר הרה"ק איז אַלט גע-
ווען פינף אין זעקסטן יאָהר, איז
ער אריינגעגאַנגען צו זיין זיידן הוד
כ"ק אאמו"ר הרה"ק הצמח צדק. האָט
ביי איהם געפרעגט דער זיידע הצ"צ:
וואָס איז ביי דיר די וואָך נתחדש גע-
וואָרן אין לערגען?

ענטפערט דער טאָטע: די וואָך איז
דאָך מתן תורה.
זאָגט צו איהם דער זיידע הצ"צ:
מתן תורה איז דאָך שבועות.

פרעגט ביי איהם צוריק דער טאָטע:
איז וואָס איז טאָקע דער חילוק?
ענטפערט איהם דער צמח צדק, אז
ער ווייסט ניט. זאָגט צו איהם דער
טאָטע: דו ביזט דאָך א זיידע —
ווייסטו. איך רעכן אז דו געדיינקסט
פון דאָמאָלט.

באותו מעמד איז אויך געשטאָ-
נען הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש.
זאָגט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
מוהר"ש צום צ"צ: ער איז דאָך
גערעכט.

האָט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
צ"צ געענטפערט: דער חילוק איז
ווי א מלך בשדה או מלך בהיכלו.
ווען הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק איז
נאָכדעם געווען א יאָהר עלך— האָט
ער געהערט א ביאור אויף דעם.
— בכלל ביי הוד כ"ק אאמו"ר
הרה"ק זינט דער צייט וואָס ער איז
געוואָרן א יאָהר פינף זיינען שוין
די זכרונות ביי איהם געווען מסודר.
פאַר דער צייט זיינען די ענינים
געווען מטושטשים, אָבער פון פינף
יאָהר איז שוין געווען מסודר —

מלך בהיכלו איז, וואָס מיט דעם
— מ"ת — האָט ער בעפעסטיגט
די וועלט און האָט געגעבן א קיום

חילוק פון נטילה און נקיון, נאָר
אַזוי איז ביי זיי געווען איינגעוואָר-
צעלט, אז פאַר א ברכה מוז זיין
נטילה.

אז איך בין געווען א קינד האָב
איך זיך געשפילט אַמאָל מיט מאַכן
א שיפל, האָב איך צופעליג געהערט
ווי א גערטנער האָט געמאַכט א
ברכה: שהכל נהי' בדברו — בין
איך דערציטערט געוואָרן, און היינט
— איז ניט ער הערט די ברכה
און ניט די ברכה הערט איהם.
ה.

מען מיינט ניט יראת שמים וואָס
קומט דורך דעת והתבוננות אין ענין
פון יש מאין אָדער השגחה פרטית.
— שאלה: וואָס איז דער חילוק פון
די התבוננות אין יש מאין אָדער
השגחה פרטית?

תשובה: פון יעדער השגה איז עלול
א טעות האָבן. יש מאין איז
בדקות יותר, דעריבער קען מען אין
דעם מאַכן א טעות, אָבער השגחה
פרטית איז מער במוחש. —

נאָר מ'מיינט פשוט יראת שמים.
דער יראת שמים איז קענטיג אין
א הידור מצוה. ניט נאָר אין סוד
מרע ועשה טוב, דאָס וואָס מען טאָר
ניט טאָר מען ניט און דאָס וואָס
מען מאַג דאָרף מען ניט. נאָר די
יראת שמים איז קענטיג אין דעם
הידור מצוה. ע"ד ווי שנים מקרא
ואחד תרגום, איז דאָך דאָס ניט א
מצוה דאורייתא, און מ'קען זאָגן
תרגום אָדער פירש"י, זאָגט ער אָבער
אין שו"ע¹ אז ירא שמים יקרא תרגום
וגם פרש"י, טוט ער אַזוי.

ו.

פרשת יתרו שנת תרכ"ו, ווען הוד

אין אַלע עולמות עד רום המעלות. יראת שמים איז, אז עס איז ביי איהם אינגאַנצן ניט תופס מקום. עס האָט זי.

הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק הצ"צ האָט דערציילט בשם הוד כ"ק אדמו"ר הזקן וואָס ער האָט געהערט מרבו הרב המגיד ממעזריטש: אַז מיר זיינ געווען חג השבועות ביים רבי'ן — מורנו הבעש"ט — איז געווען נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. און הוד כ"ק אדמו"ר הזקן האָט גע' זאָגט: אַז מיר זיינען געווען ביים רבי'ן — הרב המגיד ממעזריטש — חג השבועות האָט מען געזעהן און דערהערט.

עס דאַרף זיין א פה נקי. אַזוי ווי באַ ברכות השחר דאַרף זיין פריי־ הער רחיצת הפה², אַזוי כדי פרייען זיך מיט די אותיות התורה, נגילה ונשמחה בך, דאַרף מען האָבן א פה נקי, מ'זאל ניט זיין פאַרפאַסקודיעט מיט דברים בטלים, רכילות וכו', עס זאל ניט זיין ווערעמדיג. מען דאַרף זאָגן א קאפיטל תהלים מיט טרערן, אָדער זאָגן א קאפיטל תהלים באופן ועל דרך יוגבה לבו בדרכי הוי'.

י.

אַמאָל האָט א חסיד געפרעגט, אויף יחידות ביי איינעם פון די רביים, א עצה ותיקון וואָס ער האָט א גראַבן גוף, האָט איהם דער רבי געענטפערט: אַז ער זאל משעבד זיין דעם קאַפּ. אין קאַפּ זיינען דאָך אַלע חושים: ראי', שמיעה, דיבור, איז גופא בתר רישא אזיל. אז עס איז דאָ שעבוד המוח, איז ממילא אַלעס משועבד.

היינט דאַרף אייך זיין שעבוד המוח. מען לערנט אָבער... עס דאַרף זיין דער שעבוד המוח.

הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק הצ"צ האָט אויסגעפיהרט: דאָס איז ניט נאָר ביים מגיד נאָר ביי אַלע רביים, און ניט נאָר אין יענעם זמן — נאָר אין אַלע זמנים. נאָר מען דאַרף האָבן כלים. פנימיים.

דער בערדיטשעווער איז געווען א עמקן גדול. אַמאָל האָט ער געזאָגט א ענין אין נגלה און האָט אָנגעהויבן מיטן פסוק הנה ד' רוכב על "עב" קל". האָט ער געזאָגט ע"ב קושיות און ק"ל פירוקים. הוד כ"ק אדמו"ר הזקן האָט אויף דערויף געשריבן פיר הונדערט בויגן. און האָט געזאָגט דערנאָך, אַז דאָס קומט ניט צו דעם וואָס מ'האָט געזעהן שבועות ביים רבי'ן.

הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק הצ"צ האָט אויסגעפיהרט: דאָס איז ניט נאָר ביים מגיד נאָר ביי אַלע רביים, און ניט נאָר אין יענעם זמן — נאָר אין אַלע זמנים. נאָר מען דאַרף האָבן כלים. פנימיים.

ה.

כלים פנימיים מיינט מען יראת שמים. דער ענין פון יראת שמים איז ניט נאָר הבדלה ופרישות, דאָס הייסט די הבדלה פון דברים האטורים און פרישות פון דברים המתרים.

(3) זע שו"ע או"ח סי' יז ושו"ע אדה"ז שם. אבודרהם. כלבו, לבוש שם. משה משה. קצור שלי"ה. משה אהרן כלל ה. קצשו"ע סי' ט"ג. סידור מהרי" קאטיל בסדר נטיי שחרית. — מס' עמק הברכה מובא שידיח ב' או ב' פעמים — וראה גי' שו"ע או"ח חתקס"ז סי' ג.

א' דחגה"ש, בסעודת היום.

נען געקומען אַ סאך, אַבער מים שלנו הלילה, אַז מ'דאַרף אַפּשטעלן די רדי- פּות המים — אויף דעם זיינען שוין ניט פאַראַן קיין כלים.

— הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק פלעגט ניט זאָגן „עס איז ניטאָ, אפילו במילי דעלמא, נאָר פלעגט זאָגן: „עס איז ניט פאַראַן. —

יג.

אַמאָל האָט מען די ניגונים גע- רופן מיט נעמען, ווי: תשובה ניגון, אהבת רעים ניגון, יחידות ניגון (א) מאָל פלעגט מען עם רופן יחידות ניגון און אַמאָל — מחול ניגון. איך האָב געקענט אן אַלטן חסיד פון ליאָדי, וועלכער האָט געוואוסט דעם תשובה ניגון און יחידות-מחול ניגון. יד.

אין חסידות רעדט זיך אז שלימות הכלים איז וואָס זיי זיינען מגלה דעם אור, דורך דעם וואָס זיי זיינען מעלים דעם אור. דורכדעם וואָס זיי זיינען מחלק און מגביל דעם אור, דורכדעם זיינען זיי מגלה דעם אור. שכל אנושי קען דאָס ניט פאַרשטיין, ווי אַזוי איז דאָס, אַז דורכדעם וואָס עס איז מעלים דעם אור זאָל גאָר זיין דער גילוי האור.

דער ענין פון אור וכלי איז ע"ד ווי רב ותלמיד, משפיע ומקבל, וואָס רב איז דאָך משפיע, משפיע איז דאָך רב. אין דעם איז פאַראַן ד'

יא.

די וואָס היטן אַפּ די שיעורים פון „היום יום“ קענען אַנדערש גיין צו קבלת התורה: מ'האָט דאָך נעכט טען מסיים געווען דעם ערשטן חלק פון תניא.

יב.

י"ט כסלו תרס"ג אין ליובאוויטש' האָט מען זיך זייער געשטופט צו הערן, האָט דאָמאָלטט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געזאָגט: עס איז קענ- טיג אז מ'וויל נאָר הערן ניט דער- הערן, פון די געגועים איז ניכר בא וואָס מ'האָלט — ביי הערן אַדער ביי דעהערן.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האָט דאָ- מאָלטט מבאר געווען דעם מאמר הגמ' (פסחים מב, א): אמר ר"י אשה לא תלוש אלא במים שלנו. דרשה רב מתנה בפפוניא, למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביי ואמרו לי' הב לן מיא, אמר להו אנא במיא דביתו. בתחלה ווען זיי האָבן גע- מיינט אז מים שלנו מיינט אונזער וואָסער — זיינען אַלע געקומען, נאָכ- דעם אז זיי האָבן זעך דערוואוסט אז דאָס מיינט מען מים שלנו הלילה, איז שוין ניט פאַראַן ווער זאָל קומען. מים איז תורה. פריהער אז זיי האָבן געמיינט מים שלנו אונזער — אַן תנאים, דאָס הייסט בלויז הערן, זיי-

(4) זע די רשימת השיחה דאמאָלט בסי תורת שלום ע' כא ואילך.

(5) דעם ענין בעבודה זע אור התורה להצמח צדק פ' יוצא סדיה ושבתו בשלום. המשך מים רבים תרל"ו פק"ל ואילך, ועוד.

עם איז דאָך ווי דער שכל קומט אַ-
ראָפּ. כלי השכל איז ווי דער מוח
ווערט שכל, וואָס דאָס זיינען די
חריצים אין מוח. דערפאַר איז א
ענין וואָס ער האָט א יגיעה רבה
איהם צו פאַרשטיין, איז נאָכדעם קומט
איהם אָן לייכטער.

די וועלט רופט אָן א זאך וואָס
איז ניט במציאות בשם דמיון. דאָס
איז נאָר שייך בא אזא ענין, וואָס
דער ריכטיגער מציאות איז בא במי-
שוש, איז דאָס וואָס קומט ניט אַראָפּ
במישוש בידים איז טאַקע נאָר א
דמיון. אָבער שכל וואָס קומט ניט
אַראָפּ במישוש, איז אפילו דאָס וואָס
נִס איז ניט פאַראַן במציאות, איז
דאָס ניט דמיון.

— אמר בדרך צחות: אז מען
וואַלט געקענט אַרײַנשטופן השכלה
מיט די הענט וואַלט איך דאָס גע-
טאָן —

חז"ל זאָגן: גדולים צדיקים במי-
תן יותר מבחיהן. לכאורה וואָס
איז גדולים במיתתם, צדיקים זיינען
דאָך במיתתם אויך חיים. נאָר די
מעלה איז אין דעם איבערגאַנג פון
איין קו אין א צווייטן.

טו.

דאָס איז אַלץ א הקדמה צו א
וואָרט וואָס איך וויל זאָגן:

דער בעש"ט הערט. אַלע וואָס זיי-
נען דאָ דאַרפן דאָס וויסן, אָז מען
דערמאָנט דעם בעש"ט, הערט דאָס
דער בעש"ט. עס איז שוין 183 יאָהר
ווי ער שטייט אין א הודככות, האָט
עליות און גייט מחיל אל חיל און
דערפאַר איז מובן, אז דער בעש"ט
הערט ווען מען דערמאָנט איהם. אַזוי

מדריגות: עצמות המשפיע און עצמות
המקבל, משפיע ווי ער איז שייך צום
מקבל וואָס דאָס איז מקבל שבמשפיע,
און מקבל ווי ער איז בערך צום
משפיע וואָס דאָס איז משפיע שבמקבל.
עצמות המשפיע דאָס איז די מדריגה
היותר עליונה ביים משפיע, און עצמות
המקבל דאָס איז די מדריגה היותר
תחתונה ביים מקבל. דער ממוצע זיינען
די ב' דרגות: מקבל שבמשפיע און
משפיע שבמקבל.

דאָס איז דאָך מובן, אז דער מקבל
נעמט נאָר הארת המשפיע ניט עצם
המשפיע, אָבער דער אמיתית ענין
פון כלי איז — הודככות. ניט וואָס די
כלי איז מזוכך, נאָר דער שטיין אין
הודככות. אין גשמיות קען ניט זיין
דער ענין פון שטיין שטענדיג אין
הודככות, ווייל עס קען זיין אויס
מציאות הכלי, אָבער אין רוחניות קען
יאָ זיין דער ענין פון שטיין תמיד
אין הודככות.

א דוגמא דערצו איז אויך דאָ אין
גשמיות, אין דעם ענין פון ציור.
די צבעים וקוים דקים, וואָס די
מראה קומט ארויס פון דעם איבער-
גאַנג פון איין קו צום צווייטן.

אין ענין השגה איז דאָס די השגת
השלילה, ניט השגת השלילה וואָס
קומט נאָך השגת החיוב, נאָר שלילה
עצמית.

ניט ווי די כלי איז א כלי לקבלה,
נאָר ווי די כלי ווערט אויס כלי, דער
ניט פון כלי.

ע"ד ווי עס רעדט זיך דער ענין
פון כלי המוח און כלי השכל. כלי
המוח איז ווי שכל ווערט מוח, הגם
עס איז א דרגא אין שכל, אָבער

(6) ראה ד"ה כי שמש צ"ב ס"ה. כי לא יטוש תרצ"ה. לך לך ש"ת ס"ה.
(7) כנראה דאָרף זיין: פארוואָס.

ווי מען זעהט אין דעם ענין השמיעה, בעסער, זעהט מען דערפון אז עס איז דאך דאס וואס דער מענטש איז ניט מצד הנפש נאָר מצד הכלי, איז מוגבל בשמיעה איז דאס מצד הכלי, ווייל א צווייטער הערט דאך איז מער מזוכך הערט מען בעסער.

ליל ב' דחגה"ע, תשי"ג.

אלקים ומכתב אלקים. און דער מכתב פון די לוחות שניות איז דאך אויך געווען מכתב אלקים.

ועוד: בדרך כלל איז פאָראַן דריי שיטות אין די לוחות השניות: א) ר' סעדי' גאון ב) אבן עזרא ג) הרמב"ן. א) שיטת הרס"ג או די לוחות שניות זענען געווען העכער — נכבדים — פון די לוחות ראשונות.

ב) הראב"ע (שמות ל"ב, ט"ז) חולק עליו. ואומר, אז דער אונטערשיד איז געווען אין דעם ענין וואָס די לוחות זיינען געווען כפי מדת הארון. די לוחות הראשונות האָט הקב"ה בעצמו דאָס געמאַכט, אז די לוחות זאָלן זיין כפי מדת הארון, און די לוחות השניות, וואָס עס שטייט פסל לך, האָט משה רבינו משהו געווען די לוחות צו דער מדת הארון.

ג) הרמב"ן, אז לאַחר ווי זיי זיינען געוואָרן לוחות און עס איז געווען מכתב אלקים, האָט דאָס גופא גע'פועל'ט אז די לוחות זאָלן זיין מעשה אלקים. ע"ד ווי דורך א מצוה וואָס מען טוט אין א דבר גשמי ווערט אן עלי' אין דעם דבר הגשמי.

טז.

שאלה: בתניא פנ"ג מובא הכתוב והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא, הלא בבית המקדש היו הלוחות שניות, כי הלוחות הראשונות נשתברו, ובלוחות שניות הלא נאמר פסל לך וגו'.

והשיב כ"ק אדמו"ר: די שאלה קומט פון העדר הידיעה, אז אין יע"ד דער שכל איז בתחלה פאָראַן די הנחה שכלית און דערנאָך איז מען מפרט די ענינים. די הנחה אין דעם ענין איז, וואָס דער רבי ווייל דאָ זאָגן, אז אין בית ראשון איז געווען דער גילוי פון חכמה עילאה דלעילא לעילא פון עלמא דאתגליא און ניט על ידי השתלשלות ווי דאָס איז אין עוה"ז הגשמי. דערפאָר דער מאַנט ער פריהער אז אין ביהמ"ק איז דאך געווען דער ארון און די לוחות, נאָכדעם רעדט ער בכלל פון מעלת הלוחות און ניט דוקא פון די לוחות וואָס זיינען געווען אין בית ראשון, וואָס דאָס איז דאך די פרטים פון הנחת הענין, און אין מעלת הליחות עצמם איז דאך געווען מעשה

(8) עיין ג"כ תוספתא ב"ק רס"ז. מפרשים אבות פ"ה מ"ו. זחיב פ"ד, ב. קיג, ב. מו"ג ח"א פס"ו. שיעור קומה ס"י מט. ד"ה ויתן לך תרס"ו. ד"ה ביום השמעי' תרפ"ט. ס' שמות להצ"צ רשימה עה"פ והלוחות מעשה אלקים.
(9) ראה ראב"ע שמות לד א.

די אשכנזים וויסן ניט קיין חי-
לוקים. איז אַמאָל א דייטשער איד
אריינגעקומען אין חסידי'שן מנין.
איהם איז זייער געפעלן געוואָרן דער
דאָוונען. בכלל זיינען דאָמאָלסט אַלע
שוהלן און מנינים געווען כדין השו"ע,
בענין מקום העמוד והשולחן וכו',
נאָר ער האָט זיך געוואונדערט פאַר-
וואָס דער „דע לפני מי אתה עומד“
שטייט ניט אָנגעשריבן אויפן עמוד,
כנהוג. האָט איהם הרה"ח ר' בנימין
קלעצקער געפרעגט אויב ער ווייסט
דעם טייטש פון דעם דע וכו', האָט
איהם דער איד געזאָגט דעם טייטש
בפשיטות.

זאָגט צו איהם הרה"ח ר' בנימין
קלעצקער: דער פירוש פון דעם איז
אָזוי: „מי“ איז פאַרשטאַנד.

— ער האָט דעם דייטש ניט גע-
קענט זאָגן מי איז „בינה“, ווייל ער
איז ניט געווען שייך צו פאַרשטיין
די ענינים —

איז דער פירוש אָזוי: דע — זאָלסט
וויסן, לפני מי — פאַרן פאַרשטאַנד,
אתה עומד. מען שטייט נאָך „פאַרן“
פאַרשטאַנד. דאָס דאַרף מען וויסן פאַר-
רען דאָוונען. איז במילא גענוג, אז
מען ווייסט דאָס פאַר זיך. מען זאָל
דאָס ווייזן פאַר אַלעמען — איז דאָס
פשוט א חרפה.

דערקענען א מענטש איז ניט אָזוי פון
זיין שכל אָדער זיינע מדות, נאָר פון
א וואָרט וואָס זאָגט זיך זייטיג אַרויס.
און דאָס האָט זיך אַרויסגעזאָגט בא
די אַלטע חסידים בפשיטות.

שאלה: אם ניכר האלקות בהדבר
הגשמי לאחר שנעשה בו המצוה כמו
שהוא בעצם שיש בו חיות אלקי.
תשובה: בדרך כלל, איז דאָס ניכר.
ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא:
אילו ניתנה רשות לעין לראות, וואָלט
מען געזעהן דעם אין אלקי בכל דבר.
ומ"מ איז פאַראַן עשרה מאמרות, כמו
כן איז פאַראַן א חילוק אין ראיית
אלקות אין דעם דבר הגשמי לאחר
שנעשה בו המצוה.
יז.

אויב עס איז זיך דאָ וואָס אָפ-
צושטעלן אין פרק ה"גל איז אין
דעם וואָס ער זאָגט ווייטער: החקוקות
בלוחות שבארון בנס ומעשה אלקים
חיים, וואָס איז די הוספה דער וואָרט
„חיים“. מען קען דאָך ניט זאָגן אז
דאָס איז בדרך מליצה. נאָר דאָס
איז בהמשך צו דעם וואָס ער איז
מבאר אין מוסגר: „הוא עלמא דאת-
כסיא“. וכידוע החלוק דאלקים ואלקים
חיים.¹⁰

יח.

דעם אַלטן רבי'נס חסידים הרה"ח
ר' פנחס ריוועס והרה"ח ר' בנימין
קלעצקער פלעגן פאַהרן אויפן יריד
אין לייפציג, זיי זיינען געווען תלמידי
חדר א' יי, אז זיי פלעגן קומען אין
לייפציג פלעגן זיי מאַכן א מנין פאַר
זיך. בכלל האָבן זיי זיך ניט גע-
רעכנט מיט התנגדות און פלעגן כלל
ניט נתפעל ווערן. הגם זיי האָבן
דרך ארץ געהאַט פאַר די לומדות, און
די מתנגדים האָבן דרך ארץ געהאַט
פאַר זייער יראת שמים.

10) ראה ד"ה כה אמר ה' אם לא בריחי (המשך תרס"ו). ד"ה וידבר גו' אנכי
תרפ"ה. ועוד.

11) זע העגן די חדרים — ספר השיחות קיץ ה'ש"ת הערה *14.

12) זע זהר ח"א ב, א. לקי"ת פ' במדבר ביאור ד"ה בשעה שהקדימו. ובכ"מ.

ר' הלל פאריטשער האָט געוואָלט ער זאל זיך גט'ן, אָבער הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי האָט ניט מסכים געווען. האָט ער דאָמאלסט געזאָגט, אז מיט זיין דאווענן האָט ער געמאַכט בעלי תשור-בה עד אין שיעור.

כב.

אין ליובאוויטש איז געווען א איד מיטן נאָמען נחום נחומאוויטש. דער איד איז געווען א בעל עגלה. ער איז אַמאָל גראד אריינגעגאנגען אין ביהמ"ד, ווען הרה"ח ר' פנחס האָט געדאווענט. איז ער אַריינגעפאלן אין אַזאַ התפעלות, אז ער האָט גענומען א סידור, אויפגעמישט און געזאָגט די עבודה, ועל חטא, איז געפאלן כורעים, וואָס בא א פראַסטן אידן איז דאָס די גרעסטע דרגא. האָט גע"טענה'ט אז ער מיט די בהמה קענען ניט זיין גלייך, און האָט שוין ניט געוואָלט מער זיין קיין בעל עגלה. נאָר איז געוואָרן א שמש אין א שוהל.

הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי האָט אויף איהם געזאָגט נאָך די מעשה: די "פלאַכע" (גולמי עץ) שטייט הע"כער פון א גאון הגאונים.

כג.

ווען הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק האָט מיט מיר געלערנט דעם פרק נ"ג פון תניא, האָט ער עם מיט מיר גע"לערנט דריי וואָכן, און האָט מיר געהייסן איך זאל דורכלערנען אַלע עבודות הצבור וואָס איז געווען אין בית המקדש.

— קרבנות יחיד, — דאָס איז א עבודה פרטית.

נאָכדעם האָט דער טאַטע מיר מבאר געווען אַלע די עבודות, ווי זיי זיי-

יט.

הרה"ח ר' נחום — בנו של כ"ק אדמו"ר האמצעי — האָט אַמאָל באַ-וויון דעם מיטעלן רבי'ן די עבודת התפלה פון הר' בנימין קלעצקער, ווען ער האָט געדאוונט אין דעם גרויסן בית המדרש.

— דעם ביהמ"ד פלעגט מען רופן "הודו עלינו ביהמ"ד", ווייל ער איז געווען זייער לאַנג און מ'פלעגט זאָ-גען בדרך צחות, אז אין דעם ביהמ"ד קען מען אָנהויבן הודו אין דעם ברעג און ענדיגן עלינו דערגייענ-דיג צו דעם אַנדער ברעג —

האָט הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי געזאָגט: משרתי עליו, מלאכי מעלה וואָלטן זיך געוואָלט בייטן מיט זיין (ר' בנימין קלעצקער'ס) עבודה.

א אַנדער מאָל האָט הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי געזאָגט אויף א חסיד וואָס האָט זיך זייער שטאַרק גע-שאַקלט ביים דאווענען פון גרויס התרגשות און האָט זיך צוגעהאַלטן מיט די הענט אָן טיש, האָט זיך דער טיש אויך מיטגעשאַקלט: זיין שאַקלען זיך ביים דאווענען איז א מוון פאַר די מלאכי מעלה.

כד.

דעם מיטעלן רבי'נס חסידים פלעגן ניט דאווענען מיט רעש. זיי פלעגן זינגען א ניגון אין דאווענען, אָבער — ניט ברעש.

כא.

הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי האָט גע"זאָגט אויף הרה"ח ר' פנחס: ער ווייסט גאַרניט זיין עשירות וואָס ער פאַר-מאַגט.

הרה"ח ר' פנחס איז געווען א זשוכי בנים ליע. הרה"ג והרה"ח

מען האָט געמאַנט ביי זיך און דאָס האָט פּועל געווען אויף יענעם, אָבער מ"מ איז ביי יענעם איז מען ניט מקבל קיין הצטרקות, איז אַזוי דאָרף אויך זיין דער אופן התביעה ביי זיך.

כו.

מען דאָרף אויף זיך נעמען צו ווערן א בעל הבית אויף זיך, אויף מחשבה, דבור, ראי', שמיעה, אויף דיבור, ראי' און שמיעה איז לייכט צו זיין א בעל הבית אויף זיך. הגם אויף מחשבה איז שווער צו זיין א בעל הבית, נאָר אויב אז דיבור, ראי' און שמיעה זיינען כדבעי — איז דאָן ממילא אויך די מחשבה כדבעי. לבד זאת — דאָרף מען צורגרייטן בא זיך ענינים צו האָבן גרייט. הגם מחשבה איז משוטטת תמיד און עס טראַכט זיך בדרך ממילא, אָבער אז ער וועט האָבן גרייט ענינים — איז גלייך ווי עס איז עולה במחשבתו א ענין לא טוב, זאָל ער מסיח דעת זיין פון דעם און טראַכטן אין די גוטע ענינים.

עס איז דאָך אָבער דאָ מחשבה גלוי' און מחשבה נעלמה. אין מחשבה נעלמה איז דאָ א מעלה און א חסרון. די מעלה איז, הגם ער טראַכט — במחשבה הגלוי' — ניט קיין גוטע ענינים, אָבער די מחשבה נעלמה קען בעת מעשה טראַכטן גוט. און דער חסרון איז הגם ער טראַכט גוט, מ"מ איז די מחשבה נעלמה קען זיין רע. איז אפילו אויף מחשבה נעלמה אויך דאָ א עצה און דאָס איז ריבוי אור-תיות התורה.

נען אין נפש האדם. און האָט געזאָגט: דעם כהן גדול מאַכט דער רבי". כד.

די ראשית העבודה אין ביהמ"ק איז געווען בחצות הלילה לערף". וואָס דאָס איז געווען תרומת הדשן, אין עבודה בנפש האדם איז דאָס דער ענין פון תיקון חצות, ואדם מועד לעולם", במילא איז די עבודה פון תרומת הדשן אין קריאת שמע שעל המטה. און קרשעהמ"ט מיינט מען ניט, רייסן די האָר פון קאָפּ אָדער שלאָגן קאָפּ אָן וואָנט, נאָר עס דאָרף זיין דער חשבון אדעתא דנפשי', פון זיינע הנהגות במשך דעם עבר'דיגן טאָג. קוקן אויף זיינע הנהגות פון דעם טאָג ווי מ'קוקט אויף א ציור. דער חשבון הנפש דאָרף זיין א האַל-בע שעה אָדער א שעה אָדער א פער-טעל שעה, און אויב אז זיין הנהגה איז געווען ניט כדבעי — דאָרף ער מאַכן א הסכם, אז פון יעצט אָן און ווייטער זאָל ער זיך נוהג זיין כראוי. און אויב זיין הנהגה במשך היום איז געווען ניש'קשה — דאָרף מאַרגן זיין נאָך בעסער. אָט דער חשבון דאָרף זיין אדעתא דנפשי', ניט וויי-נען פאָר יענעם און ניט צוליב גרויס-האַלטן זיך פאָר יענעם.

כה.

מען דאָרף מאַנען בא זיך ווי מען מאַנט בא יענעם.

ווען מען מאַנט ביי יענעם איז מען ניט מקבל קיין הצטרקות.

אַמאָל אז מ'פלעגט מאַנען ביי יע-נעם איז פריהער האָט מען ביי זיך אַליין געמאַכט א שניט אין האַרצן.

(13) כן הוא ברשימת השומעים. וצ"ק הכונה.

(14) זע יומא כ, א.

(15) כנראה הכונה להסיום "בין ישן" שלכן צ"ל העבודה גם קודם השינה. וצ"ק.

קומען אין ליובאוויטש צו הוד כ"ק
אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש, האָט ער
איהם אויסגערעדט פאַר דעם.

כט.

החסיד ר' גרשון דוב האָט זיך
געקלאַגט פאַר הרה"ח והרה"ג ר' הלל
פאַריטשער, או עס אַהרט איהם ניט
דער אַנדערער,

— ער האָט דאָס ניט געמיינט אין
גשמיות, ווייל ער איז אַליין געווען
א גרויסער אַרימאָן, נאָר די כוונה
איז געווען אין ענינים רוחניים —

האָט איהם ר' הלל געענטפּערט:
בכלל דאָרף מען זיין ביים רבי'ן
אויף אַזעלכע ענינים, נאָר ווייל דאָס
איז א ענין פחות ביותר גייט מען ניט
— צום רבי'ן — אויף דעם.

ר' הלל האָט דאָן דערציילט אז ווען
החסיד ר' בנימין קלעצקער פלעגט
דאָוונען — האָט דאָס גע'פּועל'ט אויף
די צוהערער א פתיחת המוח, היינו בא
בעלי השגה והבנה. און ווען החסיד ר'
פנחס פלעגט דאָוונען — האָט דאָס גע'פּ-
פּועל'ט א פתיחת הלב אויף אַלע צו-
הערער, אפילו אויף אנשים פשוטים.

און דאָס איז די עבודה פון תר-
מת הדשן, זיין א בעל הבית אויף
די ד' דברים און 'אז די קרשעהמ"ט
איז כדבעי — שלאָפּט זיך ווי א איד
און ס'טרעפט זיך ניט די זאָכן וואָס
מ'וויל ניט, און בבקר איז די התחלת
עבודה פון תפלה.

כז.

עס איז א רחמנות אויף די אַמע-
ריקאַנער יונגעלייט. מיר האָבן גע-
זעהן אור, אָבער זיי זעהן חושך אַ-
דער ערבוביא, און זיי מיינען אז דאָס
איז אור.

כח.

איינער א חסיד א גביר פון יאַנאַ-
וויטש. האָט בא זיך איינמאַל אַפּגע-
מאַכט א החלט אין קרשעהמ"ט, אז
פאַר יעדן ליגן וואָס ער וועט זאָגן זאָל
ער געבן 25 רובל פאַר צדקה, אז
ער האָט דאָס נאָכדעם דערציילט
פאַר זיין מלמד, וואָס ער האָט גע-
האַט ביי זיך זאָגט צו איהם זיין
מלמד: לייג, וועלן אידן האָבן פרנ-
סה, ווען דער מלמד איז נאָכדעם גע-

יום ב' דחגה"ש, תשי"ג.

נעכטן האָט מען אויך גערעדט
דעם ענין פון כלים, אז כלים זיינען
מגלים את האור. דורך דעם וואָס
כלים זיינען מעלים, מגביל ומחלק
את האור איז דורכדעם זיינען זיי
מגלים את האור און אז אמיתית
הכלים איז הזדככות. האָב איך גע-
הערט אז ביי אייך איז א ספק, אויב
דאָס וואָס כלים זיינען מגלים את
האור איז דאָס דער עצם האור אַ-

ל.

נעכטן האָט מען גערעדט דעם ענין
אז מען דערמאָנט א נאָמען פון א
צדיק הערט ער אין עולם העליון
ובפרט אין זיין יום הילולא. שבועות
איז דאָך דער יום הילולא פון בעש"ט,
דעריבער אז מען דערמאָנט דעם
בעש"ט הערט ער אין דעם עולם וואו
ער איז.

שיעור פון נוצות. וכמו"כ יובן בענין אורות וכלים.

לא.

היינט האָט „מחנה ישראל“ אין ארץ ישראל א יום טוב. ביי זיי איז דאָך היינט שוין אסרו חג. איז היינט ביי זיי דער יום טוב פון סיום משניות בעל פה¹. בכלל זיינען די ארץ ישראלדיגע ברי"ס: איין סיום האָט בען זיי געמאַכט ב' ניסן, און היינט דעם צווייטן סיום. און דאָס איז אין אַלע קבוצות, ניט נאָר ביי אנ"ש נאָר באַ אַלע אידן וואו „מחנה ישראל“ האָט מיסד געווען דעם לימוד משניות בע"פ.

לב.

טהרת האויר — וואָס דאָס איז פון די ענינים פון לימוד משניות בע"פ — איז נויטיגער מער אין ארץ ישראל, ווייל די טומאה איז דאָרט ביותר, זיי פיהרן דאָרט קינדער צו שמד, ר"ל.

היינט האָב איך באַקומען א טע" לעגראַמע פון ארץ ישראל פון 200 ווערטער, אז דער מצב פון די פלי-טים קינדער האָט זיך גאַרניט גע"ענדערט². זיי האָבן נאָך גאַרניט נאָכ"געגעבן. דאָס וואָס עס איז געווען

דער דעם אור וואָס איז שייך אל הכלי. דער אמת איז, אז די וועלכע האָבן תופס געווען אז די כלים זיי"נען מגלים דעם עצם האור איז דאָס ניט בטעות.

בדרך כלל זיינען דאָ אין כלים ג' ענינים, דריי וועלטן אין כלים: מהתעבות האור געשה הכלי, גוף הכלים, שרשי גופות הכלים. אין עץ חיים איז מבואר דער ענין פון אורות וכלים.

— בדרך כלל אין לגשם הענינים של אורות וכלים —

שטייט דאָרט, אז הגם אור איז דאָך ניט מציאות — מ"מ איז דאָס א מציאות פון עשר ספירות, און כלים הגם זיי זיינען א מציאות — מ"מ זיינען זיי ניט אַזאַ מציאות ווי מיר פאַרשטייען מציאות.

עס איז דאָ אַתון רברבין, אַתון בינוני און אַתון זעירין. דער שיעור פון אַתון רברבין מעסט זיך מיט א מספר קולמוסין פון א נוצה של עוף, וואָס פאַר א ערך האָבן די נוצות פון א עוף צו דעם ענין פון אַתון רברבין? נאָר חכמתו ית' האָט אַזוי גזור געווען, אז דער גילוי פון אַתון רברבין זאָל אַראָפּקומען אין דעם

16 זע חעגן דעם בארוכה אין קובץ מכתבים — קובץ שני.

17 הונדערטער געראַטעוועטע אידישע יתומים, חעמעס עלטערן זיינען אומגע"קומען אין יוראָפּ על קידוש השם, זיינען אַנקומענדיג אין ארץ ישראל אַריינגעבראַכט געוואָרן אין אַנטי־רעליגיעזע אַנשטאַלטן, וואו די קינדער זאָלן ניט נאָר ניט באַקומען אַ תורה ערציהונג ווי זיי האָבן עס באַקומען באַ זייערע הייליגע עלטערן, נאָר להיטך דערפון, זאָלן די אַנשטאַלטן אַפּרייסן די קינדער אינגאַנצן פון אידישקייט און נאָך שאַסן אין זייערע הערצער א שואה צו דעם.

די ידיעות וועלכע זיינען אַנגעקומען אין ארץ ישראל חעגן דעם ברוטאַלער האַנדלונג פון די מדיכים וועלכע האָבן שוין אויסן חעג פון טעהערנאָך נאָך ארץ ישראל געצוואונגען די קינדער ניט אַפּצוהיטן אידישקייט, און שפּעטער דער פּאַקט וואָס די קינדער זיינען איבערגעגעבן געוואָרן אין הענט פון מסיחים ומדיחים, האָבן אויסגעשטורעמט די העלט, און די גרעסטע תורה פּערזענליכקייטן און הונדערטער קהלות און אַרגאַניזאַציעס האָבן זיך געווענדעט צו כ"ק מו"ח אומו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע ער זאָל העלפּן אַנגעמען חעגן דעם די געהעריגע מיטלען.

ראוי, פאר זייערע תאוות והדומה, ווייל עס קען זיין, אז א טייל פון די געלט, פון וואנען זיי נעמען די געלט קומט אזוי, כמאמר כי מאתנן וגו' ממקומות כו' (ע"ז יו, א), אבער מ"מ ווען די אידן זאלן דאס וויסן וואלטן זיי ניט געגעבן קיין געלט. זיי נעמען די געלט און לאכן זיך נאכדעם אויס פון כלל ישראל.

עס איז מיר שווער צו רעדן וועגן דעם וברוב דברים לא יחדל וגו', ובפרט אום שבועות, וואס דאמאלסט דארף מען ריידן מכה ענינים אין עבודת ה' — נאר דער ענין ליגט מיר אויפן הארצן און אלע אידן דארפן דאס וויסן און טאן דאס וואס מ'קען.

איך האב געזאגט וואס איך האב געזאגט, יעצט דארף יעדער איינער פון אייך טאן וואס ער קען. לג.

עס איז דא א מאמר חז"ל אנג בדין ואינהו בדידהו. אויך איז דא א מאמר (גטין נו, א) לדידהו לא הוי מומא ולדידן הוי מומא. דידן איז יושבי אהל, ודידהו איז בעלי עסקים. פון די אויבענדערמאנע מאמרי חז"ל איז משמע, אז הגם דידן ודידהו זיינען ב' מדרגות גבדלות, מ"מ האבן זיי א שייכות זה לזה.

דער „דידהו“ פון בעלי עסקים איז דא אין דעם א ניט גוט, אט דאס וואס זיי דאוונען ניט קיין תפלה בצבור און האבן ניט קיין צייט צו לערנען תורה, זיי האבן ניט קיין קאפ צו דעם. אויף גיין שפאצירן אין די גאסן מיט די הענט אין די קעשע-געס און קוקן אויף די וואראנעס,

פארעמענטיכט אז דער סכסוך איז שוין אויסגעליכן, איז געווען נאר אויף אריינצונארן דעם אגדרהאלבן מיליאן דאלאר פון די שבועות אפי-עלס, האבן זיי דעריבער איינגעש-טיילט דעם עולם. אבער אין אמת'ן גיבן זיי גארניט נאך, זיי זוכן עצות ותחבולות אויף מעביר זיין אינגאנ-צען על הדת די אלע קינדער. מען זוכט אויס כלומר'שט ווייטע קרובים פון די קינדער און מען גיט זיי אויף אלע זייערע אייגענע הצטרעות'ן און זיי גיבן אַוועק די קינדער צו זיי, והוא זיי זיינען מחללי שבת און אוכלי טריפות. דאס איז דאך קינדער ווע-מענס טאטעס זיינען גע'הרג'עט גע-ווארן און די מאמעס פארברענט גע-ווארן על קדוש השם, די שוועסטער און ברידער זיינען ר"ל באגראבן געווארן לעבעדיג געהייד, און די קליי-נע יתומים'לעך וועלכע זיינען ניצול געווארן, איינער פון א משפחה, לאָזן זיי איהם ניט גיין היינט זאָגן יזכור, ווען אלע אידן וואלטן דאס וויסן, וואלטן זיי ניט געשוויגן, עס איז נאך ערגער ווי ביי ניקאלאי (דעם ערשטן) וואס מען פלעגט דאן כאַפן אידישע קליינע קינדער און זיי אַפ'שמד'ן ר"ל. דא ווילן זיי עוקר זיין מענין הדת לגמרי, זיי זאלן גארניט האבן קיין חלק אין אלקי ישראל. ביו איצ-טער —

דיה ביו מיט עטליכע טעג צוריק, ווייל א איד קען דאך תשובה טאן יעדע מינוט —

האָבן זיי גארניט נאָכגעגעבן.

איך רעד ניט איצט פון דעם, וואס די אידישע געלט גייט למקום שאינו

אויף דעם איז יע דאָ צייט, נאָר אויף קובע זיין עתים לתורה אָט דאָ האָט ער קיין צייט גיט. דאָס איז דער לגריעותא פון בעלי עסקים, אָבער ביי זיי איז פאָראַן אויך לטיבותא. אָט דער אויסגעשריי: אַ, האָ. ווען מען דערמאָנט זיי אויף תפלת מנחה, אָדער ווען מען דאָרף געבן א גמ"ח אָדער בכלל א טובה טאָן דעם זולת, כאַפֿן זיי זיך אויף מיט א האָ, אָט דאָס איז זייער טייער למעלה.

ביי דעם „בדידן“, אָז מען דער-מאָנט זיי כאַפֿן זיי זיך אויך מיט א האָ, אָבער במתינות, מוחי'דיג. לד.

דער דידן דאָרף נעמען אין אַר-בעט דעם דידהו, כמ"ש כי תראה ערום וכסיתו, להלביש ערומים בתורה ומצות* — וועט דאָמאָלסט דער דידהו זיין העכער פון דעם דידן כננס על גבי הענק.

אויף דעם דידהו, דער דידהו פלעגט אַלע מאָל דואג זיין פאָר עניני הכלל, טהרת המשפחה, חינוך והדומה און דער דידן האָט אַריינגעגעבן א חיות אין דעם.

א טייל אַמעריקאָנער אידן הערן גיט אָן דעם חסד חנם. אין דער-היים אין יוראָפּ האָבן אידן אָנגעהערט דעם חסד חנם, או מען האָט גע-האָט פרנסה, אויף א מלבוש, געבן שכר לימוד והדומה — האָט מען זיך באַנוגנט און דאָ הערט מען גיט דעם חסד חנם.

עס שטייט דאָך, אָז יעקב ועשו האָבן געמאָכט א חלוקה: יעקב נטל עוה"ב ועשו נטל עוה"ז. במילא האָבן

אומ"ר הציצ ותנועת ה"השכלה".

(19) אומ"ר הציצ ותנועת ה"השכלה".

(20) זע חוב"א רבה סכ"ז. שיחת פורים תרצ"א.

(21) תנא דבי אלי' זוטא פ"ט. ילקוט שמעוני תולדות רמז קיא.

אידן צו עוה"ז נאָר קיין שייכות ניט, וואָס לכאורה האָט געדאַרפט זיין אונז-זער השפעה ע"ד ווי דער מן, וואָס איז געווען לחם מן השמים. מער ניט וואָס מצד חסד חנם של הקב"ה גיט ער זיי אויך עוה"ז. א איד דאַרף האָבן עוה"ז צוליב תורה ומצות, מצד עבודת הבירורים, אָבער אַזוי האָבן אידן צו עוה"ז קיין שייכות ניט, איז דאָך דאָס א חסד חנם, אָבער דאָ אין אַמעריקא הערט מען דאָס ניט. לבד זאת, וואָס עס זיינען דאָ פאָ-ראַן „נעבעך אידן", ד. ה. ווען עס קומט יסורים ר"ל רעכנט מען זיי פאַר אידן. ווי דער משל הידוע פון די ציג, וואָס זיי גיט נאָר ניט, נאָר צו א מגפה ר"ל איז זיי אויך א ציג. עוד זאת האַלטן זיך אַ טייל פון די אַמעריקאַנער אידן בכלל פאַר שות-פים מיטן גוי.

ריידן וויפיל איך וועל קענען:
תלמידי הישיבה תומכי תמימים דאַרפן וויסן אז די ישיבה איז ניט ווי אַנדערע ישיבות. זיי דאַרפן וויסן דעם מייסד הישיבה, לבד זאת וואָס עס איז דאָך גדולים צדיקים וכו', עוד זאת ווייס דער מייסד הישיבה פון כל אחד ואחד בפרט, און ער איז מתפלל פאַר די רוחניות און די גשמיות שברוחניות, יעדע תנועה איז איהם נוגע.
לט.

אין שקידה איז פאַראַן 2 ענינים:
שקידה אין זמן — היטן די צייט פון לערנען — און שקידת הענין.
איך מאַן פון די תלמידים דריי זאַכן און דאָס דאַרף ווערן מתוקן:
שקידה, אהבת רעים און פה נקי.
היטן דעם מויל און אהבת רעים.

מ.

עס איז דאָ — ערב יו"ט און מוצאי יו"ט. מוצאי יו"ט איז דער נתינת כח אויף מקבל זיין די קומענדיע ימים און דעם יו"ט הבא. שבועות איז דאָך זמן מתן תורתנו, תורה איז תורת חיים"..... בחסד וברחמים.

לו.

תורה האָט איהר דרך. כך היא דרכה של תורה, או מ'גייט מיט דעם אייגענעם דרך פאַרקריכט מען. אין דער היים ווי עס איז געווען אין גשמיות, האָט מען פונדעסטוועגן געפונען צייט אויף תפלה בצבור, תהלים, הערן א שיעור, און דאָ האָט מען אויף דעם קיין צייט ניט.
לח.

די גמרא זאָגט (שבת י. ב) הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, לתנוק צריך להודיע לאמו. מ'דאַרף אָנש-מירן האַניג אויף די ליפן או די מוטער זאָל וויסן.

22 דאָ פעלן עטליכע ווערטער אין דער רשימה.

נסדר ונדפס על ידי התי מרדכי בן אלי ורחל שיחיו
ועל ידי התי צבי הירש בן משה דובער וזאבא שיחיו
המגיד התי יהודה ליב בן מרדכי אברהם ישערי ומנוחה רחל שיחיו

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס צנ.

קונטרס
חג הגאולה
יב-יג תמוז

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, ניו

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13. N. Y.
 SLocum 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה י"ד כסלו תש"ח.
 ברוקלין.

אל ידידינו אנ"ש וחלמידי החמימים,
 ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

שמועה הגיעני אשר איזה מאנ"ש
 ותלמידי החמימים יחיו מדפיסים ספרים בנגלה
 ובדא"ח המשתייכים לנשיאי חב"ד, מכלי לקבל
 תתלה רשות על זה.

והנני בזה להודיעם אשר הדפסת
 הספרים בנגלה ודא"ח נמסרה על יד המוסד להוצאת
 ספרים, קה"ת קרני הוד תורה ויהנני מבקש את
 כאו"א מאנ"ש וחלמידי החמימים יחיו לסייע
 להמוסד קה"ח בעבודתם הק' להתדבר חחלה עם המוסד
 קה"ח באופן סיועם ועזרתם כזה, והשי"ת יצליחם
 בנו"ר ומכלעדי המוסד קה"ת בל' יהיו שום אחד
 מכס להדפיס שום ספר מהספרים הנ"ל, וכל השומע
 לי יתברך כרוב טוב גשמי ורוחני.

ידידם הדו"ש ומנרכם

באשר מכמה מקומות פנו אלינו בשאלותיהם אדות אופן קבלת הרשות להדפיס
 ספרים המשתייכים לנשיאי חב"ד, הננו להדפיס פקסימילי ממכתב כ"ק אדמו"ר וצוקלה"ה
 נבגימ זי"ע הסותר את השאלה הנ"ל.

הוצאת "קה"ת".

ב"ה

בוזה הננו מו"ל הקונטרס לחג הגאולה יבייג תמוז הבע"ל — הכולל מאמר ורשימה.

המאמר הוא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע משנת תרצ"ג.

הרשימה, שהיא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, נלקטה על ידו מיומנו דשנות תרנ"ב-תרנ"ג.

* * *

במכתבי לחגיגת יבייג תמוז הראשונה — בשנת תרפ"ח — ביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר ענין גאולה זו, אשר „לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה“.

אשר בזה נכללו כל סוגי בני ובנות ישראל: אלו שיש בהם תורה ומצות, אלו שיש בהם תורה או מצות, אלו שאין בהם לא תורה ולא מצות ורק אשר בשם ישראל יכונה.

וכידוע אשר כינוי הוא דבר ושם המעלים ומכסה על ענינו של הנקרא בכנוי זה, עד שאפשר שאינו שמו העצמי, גם לא קיצור שמו, גם לא פירוש שמו, גם אפילו לא בלשון שנקרא שמו, גם לא כינויו מצד עצמו אלא שנקרא כך רק על שם משפחתו,

ובכל זה גם הם עכ"פ יכוננו בשם ישראל, כי, בלשון מכתב הנ"ל „כל איש ישראל (מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצות) לבו תמים עם ד' ותורתו“.

(1) במק"א כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות מאמר זה „יבייג תמוז, למדינתנו“ — פירושו ששלחו למדינתנו, היינו לרוסיה ללמוד אותו בימי יבייג תמוז. וזהו הטעמה נוספת לתוכן המאמר, שהוא בענין מסירת נפש, נסיונות, אוסן בירורם וכו'.

(2) נדפס בקונטרס יב תמוז תש"ח (קונטרס נט ע' כז).

(3) פרטים הנ"ל בענין כנוי וענין השם בכלל — ראה ויקרא רבה פ"ל, יב. תקוני זהר דף טו, א. מאורי אור כ' כד. טוש"ע חלק אה"ע סקכ"ט ס"ו, וני"ב. קב נקי כלל לת. שדי חמד אסיפת דינים מע' גט ס"ו. מאמר יס כסלו הישי"ת (קונטרס עג) פ"ב.

(4) מעלת שם ישראל ראה מדרז"ל ע"פ וישלה לב, כט. זח"א קע"ה, א. זח"ב קכו, ב. זח"ג ר"י, ב. תו"א מקץ לו, ג. שם ר"פ שמות. לקו"ת שלח ג, ב. שם תבוא מב, ג. ובכ"מ.

ולכל סוגים אלו נמשכה גאולה ביום זה בשנה ההיא (שנת תרפ"ז),
וחזרת ומתעוררת המשכה זו בכל שנה ושנה בזמן זה.

גאולה פירושה — יציאה מן המיצר המדידה וההגבלה של הענינים
החומריים והגשמיים ושל הגוף ונפש הבהמית.

אך עלינו להכון להיות כלי לקבלת המשכה זו, לקלוט אותה בפנימיות,
ובמילא — להביאה בפועל, במחשבה דבור ומעשה, בימים יבואו אחרי
חג גאולה זה.

ואז גאולה תהי' לנו, לכלל בני ישראל, גאולה השלימה והאמתית,
במהרה בימינו אמן.

מנחם שניאורסאהן

מוצש"ק ג' תמוז, ה'תש"א, ברוקלין נ. י.

מפתח:

מאמר כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע	289
רשימה	294

בס"ד, יב—יג תמוז.

נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה. ופי' בת"י יהבתא לדחליך נסא לאתנסאה בי' מן בגלל קושטי' דאברהם לעלמין. וידוע דאברהם אבינו ע"ה פתח הצנור* דמסירת נפש. דתחלת עבודתו היתה הכרת אלקות מעניני עולם. וכדאי' במד"ר (בראשית פל"ט) אמר ר' יצחק משל לאחד שהי' עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה כו'. כך לפי שהי' אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו, אני הוא בעל העולם. ומעשה אבות סימן לבנים, בהעבודה דמסירת נפש בעניני נסיונות דוקא. דהנה גלות זה האחרון חלוק מהקודמים בריבוי ההעלמות וההסתרים ביותר וריבוי הנסיונות. אשר באמת הנה זה עצמו הוא הוראה על הכח והעוז שניתן מלמעלה לכא"א שיוכל לעמוד בנסיון. וכמבואר בעניני' משביעיין אותו, דפי' שבועה זו הוא מל' שובע, כמ"ש שובע שמחות את פניך וגו', או כמו חלב ודשן תשבוע נפשי וגו' שהוא השובע העצמי הנותן כח ותוקף עוז בעבודת הוי' בכל מקום ובכל עת להיות גבורי כח עושי דברו ית' בקיום התומיץ, ולהיות גם לשמע בקול דברו. דזהו יתרון הכח עוז שניתן בגלות אחרון על גלות מצרים, דבגלות מצרים כתיב ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבודה קשה, ופירשי' לא קבלו תנחומין, משא"כ בגלות זה ניתן הכח והעוז להכיר את האמת כי הם רק נסיונות בלבד. וידוע שהנסיון* הוא שהניצוץ האלקי הוא מוסתר ונעלם ביותר. דהנה ענין הנסיון אינו כמו שארי דברים הגשמים המתבררים, וכמו מאכל גשמי שהניצוץ הוא בהמאכל המתברר, והבירור הוא ע"י ההתעסקות בו, והיינו דכאשר אוכל את המאכל ככוונה לשם שמים ומתוסף לו חיות מזה, ולומד ומתפלל בכח הזה, הנה אז מתברר הניצוץ שבהמאכל ונכלל באלקות, וכן הוא בכל הדברים הגשמים המותרים הנה ענין בירורם הוא באופן כזה, משא"כ בנסיון שאופן הבירור הוא לא בהתעסקות בהדבר, כ"א בהתעסקות האדם עם עצמו, דהנסיון אינו דבר מצד עצמו רק שהועמד דבר להעלים ולמנוע, ולזאת הנה כל ההתעסקות של האדם הוא עם עצמו לעורר את כח העצמי שבו, היינו ההתקשרות העצמי בבטחון גמור עד שמתבטל כל המניעות ועיכובים, כי האמת הוא דטבע עצמו הוא למעלה מן הטבע אלא שהוא אור

פתח הצנור : ד"ה כי כאשר השמים תרע"ה.

וכמבואר בענין : ראה הערות לתניא ע' נז בסופו. ד"ה ועשית חג שבועות

תרע"ז.

וידוע שהנסיון : ראה ד"ה אחרי ה"א וביאורו (בסהמ"צ להצ"צ בסופו). ד"ה

כי מנסה (קונטרס נג).

מוסתר ונעלם, וזהו ענין העבודה לגלות את האמת, ואז הנה נמשך לו אור שפע ממש מלמעלה מן הטבע בכל עניניו הטבעיים, והיינו דבהכלים דבני חיי ומוזנא אשר בדרך הטבע נמשך בהם אור שפע ברכה שלמעלה מדרך הטבע.

ב) וביאור הענין הוא, דהנה שם טבע הוא שם כללי, המתאר כל דבר בלי הבדל בין גולמי וגשמי, ובין בעל צורה ורוחני, בין יהי' כח פועל ובין שיהי' נפעל, כי כל דבר אשר הוא נמצא תמיד בלי שינוי יקרא בשם טבע, ולכן הנה הד' יסודות נקראים ונקובים בשם טבעים, וכמארז"ל (מד"ר במדבר פ"ד פיסקא כ"ד) ג' מיני עולה ואחד לחטאת כנגד ד' טבעים (היסודות) שברא מהם הקב"ה העולם, והיינו להיותם תמיד מה שהם בלי התחלף והשתנות, כי האש לא יהי' למים, והמים לא יהי' אש, וכן ברוח ועפר לכן נקובים בשם טבעים, וטעם הדבר שהד' קרבנות נחלקו בג' מיני עולה ואחד לחטאת, שהרי כולם הם טבעים ומדוע נתחלקו בג' מיני עולה ואחד חטאת, אך היא הנותנת, להיות דשם טבע הוא שם כללי, לגולמי וצורני, פועל ונפעל בלי הבדל, אבל עם זה הוא מגביל הדבר ההוא, לכן הם ד' קרבנות כנגד הד' טבעים, אבל נחלקו בשני סוגי קרבנות לפי שהד' טבעים מתחלקים בשתי מערכות, מערכה אחת כוללת ג', וגם בהם עליונים זה למעלה מזה, (וכמו שאמרו הטבעים כי סדרן מלמע' למטה, אש רוח (הבא מן האויר) מים), ומערכה הב' כוללת את היסוד הד' הכבד שבכולן, עפר, והנה לכל אחד מארבעה אלה יש להם טבע מיוחד, כי שם טבע הוא שם כללי, וכמאמר (נדה ד"כ ע"ב) בטבעא לא ידענא, וענין תוארו הוא מלשון טיבוע, כמו טובעו בים סוף, והיָינו שהוא קבוע ומשוקע בו ואינו יוצא ממנו לעולם, וכמאמר (גטין דפ"ו ע"א) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין, או הלשון מטבעה של תפלה (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב), וכן הוא בהאברים והכחות הרי בכל אחד מהם יש בו טבעו שהוא הגדרתו המוגבלת אשר בו הוא מה שהוא, ועוד זאת כי בו ועל ידו הוא נבדל מדבר זולתו גם בהדומה לו, כי הנה יש טבע כללי וטבע פרטי, וכמאמר (סנהדרין פ"ה מ"ה) ומלך מלכי המלכים טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון (צורת מין האדם אשר בה האדם אדם, והוא הטבע הכללי של מין המדבר) ואין אחד מהם דומה לחבירו, בטבעו הפרטי אשר בו האחד נבדל מחבירו, ובו (היינו בהטבע הפרטי) האדם וכן כל נברא ויצור נודע בשם פרסומי שהכל יודעים אותו לפי טבעו, וכמאמר (מדרש תנחומא לך לך) ואני אודיע טבעם בעולם, וכן הוא בכל דבר, הנה טבעו הוא מהותו הנסוכה הקובע את תוארו,

בלי תחלוף : לכאורה קשה ממשיכ' בהלי' יסודהית (פ"ד היה), ואולי לכן מבאר כאן, האש לא יהי' למים" משאיכ' לרוח, וכמושיכ' שם, ועצ"ע, כי תחילוף דאש לרוח גיכ' השתנות היא, ואפשר דשאני התם שהוא בסביבת הגלגל (עיי"ש ה"ו), או שזהו חלקי הרוח שישנם ביסוד האש (ולא משמע כן מלשון הרמב"ם), ודוחק, לא יהי' למים : ומשיכ' בסי' יצירה פ"א, אש ממים" — הוא בכח המפליא לעשות, עיין בכ"ז תורת חיים ד"ה בראשית (השני) מי"ט ואילך, שי היחוד, פ"ך ואילך, סי' בו קודש סידי, ובהערות שם (ע' יד, יט).

והטובע את הגבלותיו אשר על פיהם יוכר בכל עת ובכל מקום, להיות זהו חוקי, שהוא עצם מציאות היותו, והיותו נבדל גם מן הדומה לו. ובוה יובן לשון רבינו (כפיי"ט) וטבע זה הוא שם המושאל לכל דבר (בלי הבדל מהותו העצמי של הדבר ההוא (בין שהי' בדרגא כזו אשר אפשר להאמר עליו תיבת זה, ובין שהוא בדרגא כזו אשר אי אפשר לאמר עליו כי הוא זה ואינו אלא מכונה במלה הוא, והיינו) הן באיכותו, כמו טבע הנר"ן שחפצה וחשקה בטבעה ליפרד מן הגוף ולידבק בשרשה, או טבע התמדת הלימוד וטבע אהבת הגוף (פט"ו), אשר בכל אלה אי אפשר לומר כי הוא זה אשר בלשון בני אדם יאמר רק על דבר הנראה לעין בשר, ואינו אלא מה שנודע ומשוער. לעין השכל ועליו יאמר מלת הוא, כלומר שהוא מציאות דבר מה אלא שנסתר, והן בכמותו, כמו טבע הרגילות (פט"ו) או טבע המוח שליט על הלב (פי"ז), הנה שניהם — זה והוא — הם רק שם המושאל, וטעם הדבר הוא לפי דכללות ענין הטבע הוא) שאינו בבחי' טעם ודעת, (כלומר זהו תוארו העצמי של הטבע דטבע הוא ג"כ יצור נברא, וכל נברא הרי יש לו טבעו ותוארו, הנה טבע בתוארו העצמי הוא שאינו בבחי' טעם ודעת, אמנם בדבר שאינו בטעם ודעת הרי יש בו ב' אופנים, הא' מה שלמעלה מן הטעם ודעת, והב' מה שלמטה מן הטעם ודעת, הנה בזה מבאר רבינו) וגם כאן הכוונה שרצון וחפץ זה בנפש אינו בבחי' טעם ודעת ושכל מושג ומובן (אמנם בדבר שאינו בטעם ודעת הרי יש בזה שני סוגים הנ"ל למטה מן הטעם ודעת ולמעלה מן הטעם ודעת, הנה כאן בנפש שהוא חי בעצם, חכם, ומשכיל; הנה טבעו אינו דומה לטבע הגלוי שהוא למטה מן הטעם ודעת) אלא למעלה מהדעת ושכל המושג ומובן. וזהו דהנחת תואר טבע בחומר והנחת תואר טבע ברוחני משתוים.

ג) וזהו דכללות ענין הטבע שהוא שם תוארי, ה"ה מתאר כל דבר בלי הבדל כמות ואיכות היותו, אם גשמי מוצק או נוזל, אם רוחני נראה ונרגש, או רק נודע ומשוער, אשר ככולן כאחד יפול שם התואר טבע, ומתחלק לשני סוגים, טבע כללי כוללת כל אותו המין כולו, כמו טבעי המדבר, החי, הצומח והדומם, וטבע פרטי בכל מין ומין לבדו, גם באישו הפרטים, דכשם שבמין המדבר אין אחד מהם דומה לחבירו, כן הוא גם במין צומח אחד אין העלים שלו דומים זה לזה וכן בחי ודומם. והנה טבע זה גם הוא יצור נוצר מהבורא ב"ה להשלים אותו הרצון הנרצה בו, ויצור הנברא לזה הנקרא בשם טבע יש לו תכלית, ותכליתו הוא תכלית כל אחד הברואים והיצורים אשר תכלית אחד לכולן להגיד שבחו של מי שאמר והי' העולם בראיו ויצוריו מאין לישי. והיתרון הנפלא אשר בתכלית יצור זה על כל היצורים, כי הוא ראשון בברואי ויצורי אדון עולמים ית' המלמדינו דעת להבין ולהשכיל בענין האחדות האמיתית, כי הגשמי עצמו ממצאות היותו כמו שהוא, מכריח גם את השכל האנושי, ומביא אותו להשכיל, להבין ולהשיג את האמת הגמור כי הוא ית' לבדו הוא ואין זולתו. והענין הוא, דהנה בריאה יש מאין הוא למעלה מן הטבע, של טבע הנברא

זהו חוקו : להעיר ג"כ משיחת שמחית תרסיח (סי תורת שלום) ע' 285 ואילך.

אשר בחלק היותר כמו שבהד"י* טבעים (יסודות) הנ"ל והפכם ממש, שהרי בהסתלקות כח הבורא מהנברא ח"ו ישוב הנברא לאין ואפס ממש, ומהאי טעמא צריך להיות כח הפועל (הרוחני) בנפעל (החומרי) תמיד להחיותו (בפעולות המתיחסות להנפעל ההוא) ולקיימו (שלא יפרדו חלקיו) והכח הפועל הלזה הוא בא בתמונת הנפעל ובטבעו, והמשל בזה מאבן הנזרק למעלה, דזהו היפך טבעו הפרטי והכללי שבאבן, דטבעו הכללי הוא כובד, וטבעו הפרטי הוא מנוחה, מה שהוא נח במקום אחד ואינו מתנועע, והטבע הכללי שבו גובר על טבעו הפרטי, וכאשר מתמוטט מקום מנוחתו הוא נופל, אמנם נפילתו זאת אינו זה שנתחדש בו דבר חדש בתנועה שהוא היפך טבעו דמנוחה, כי אם הוא התגברות טבעו הכללי בכובד על טבעו הפרטי במנוחה, ולזאת הנה גם בעת מנוחתו במקום אשר איתן מושבו, מ"מ הוא שוקע מזמן לזמן, עד כי ברבות הימים ישקע גם במקום מנוחתו, ואם כן הילוך האבן ע"י כח הזורק אותו מלמטה למעלה הרי זה היפך טבעו הפרטי והכללי, דבזה שמתנועע הוא היפך טבעו הפרטי, ובזה שהולך ממטה למעלה הוא היפך טבעו הכללי.

ד) **והנה** כח הפועל פעולה הזאת שהאבן יצא מטבעו בכובד ומנוחה, הוא כח הזורק, דכח זה הוא רוחני שהוא נאצל ונפרש מכת התנועה שבאדם. ואם היות דכח התנועה הוא כח היותר אחרון והיותר נמוך שבכחות הנפש, אבל בכל זה הוא כח רוחני, והראי' שאינו נתפס בראות, וחוקו כחוק כל הכחות הרוחניים, אשר בהיותו בהעלמו הוא רק כח היולי על כל המיני תנועות שיכולים להיות באיכות וכמות. והנה כח זה בהתגלותו לפעול פעולתו זאת הנה לבד זאת שהוא מצטייר בציור תמונתו של האבן הנזרק, שהרי טובבו בג' רוחותיו וקצוותיו של האבן ומוליכו למעלה, או בארך לאחד הקצוות, הנה לבד זאת הרי בהכרח כי כחו רב הוא כל כך עד שמתגבר על טבע האבן לא לבד על הפרטי שמנועע אותו, כ"א גם על הכללי שהוא הכובד. והנה האבן בעת הילוכו מלמטה למעלה הרי נפרץ גדר הגבולתו לגמרי, והיינו דטבעו הפרטי והכללי במנוחה וכובד מתבטלים והי' כלא הי', שהרי נראה במופת מוחשי שהוא מתנועע וקל, ועם היות דגופו וממשו קיים, הנה קיומו זה מפקח עיניו ומגלה לנו טוהר אמיתת היותו רק היש של האין המתווה ומחי' אותו, עד איז מער ניט וויא דער פראן פון דעם וואס באשאפט אים, און בעלעכט אים, אשר זה רק זה הוא כל מהותו בעצם מציאות היותו, וגדרי טבעו במנוחה וכובד אינו אלא אותו הלבוש המכסה על הכח המהווה אותו ומחי' אותו השוקד ופועל בו, כפי אשר הטביע ג' אדון כל ית' ויתעלה. וכן הוא בכל נברא ויצור הטביע הקב"ה לבוש המכסה אשר בו ועל ידו נראה הדבר ההוא לעין בשר החופס בקצוות חומרים, אשר אז הוא רואה כי הדבר ההוא ישנו, אבל אילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות ורוחניות שבכל נברא השופע בו ממוצא פיו ית'

אשר בחלק היותר כמו שבהד"י : כן הוא בהעתקה (גכתי"ק אינו תחי') ייש בזה טעות המעתיק דמוכחא.

לא הי' גשמיות הנברא וחומר וממשו נראה כלל. נמצא מובן לכל דהופעת אור וכח רוחני כזה לברוא יש ומציאות מאין ואפס המוחלט, ועוד יותר לתת בו כח להעמידו באופן כזה שיהי' מכסה על פנימיותו העצמי, ושיהי' מוגבל בתואר גולמי, הנה זה עצמו הוא למעלה מן הטבע דטבע הגולמי והחומרי, אמנם להיות האדם מושפע מהרגילות המכסה על האמת, והרגילות עצמה ע"י השפעת הסביבה נעשית טבע שני, אשר מפני זה אינו שם על לבו להתבונן ולחקור על האמת, הנה על זה באה האזהרה* שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, וראשית התבוננותו יהי' בהנבראים דשמש וירי. שהם בעלי גוי' כצבא הארץ וברצון הבורא ית' הם קיימים באיש כצבא השמים, אשר בהם ועל ידם יבוא לידי הכרה גמורה גם בשכל האנושי כי הבריאה בכללותה מעידה על הבורא ית' ב"ה, וכל הנבראים הם מופתים מוחשים על האחדות הגמורה דהוי' אחד. ואז יעלה ויבוא להשכיל, להבין ולהרגיש דטבע זו עצמה הנראה לעיני בשר מעידה על עצמותה ומהותה שהיא למעלה מן הטבע. וזהו נתת ליראיך נס, שהו"ע הכח והעוז להתנוסס לאתנסאה, שהו"ע הנסיונות דע"י עבודה זו הנה מפני קושט סלה, יתגלה האמת דהטבע עצמו למעלה מן הטבע, ואז הנה הנהגת הטבע, היינו כל הענינים הגשמים בישועה וגאולה הוא בדרך למעלה מן הטבע בטבע עצמה. וזהו דכתיב למען יחלצון ידידיך כו'.

לקוטים מרשימותי דשנת תרנ"ב ליובאוויטש

ג' ד' תש"ר תרנ"ב, ליובאוויטש.

היום הייתי אצל מורי הר' ניסן בר' בנימין סקאבלא, הדר ברחוב פעטערבורג. רחוב פעטערבורג עומדת על שפת היאור — יאור ולא נהר — והוא רחוב קטן וצר ביותר, והבתים שם קטנים, ורובם עשרה אמות על עשרה או תשע אמות. ויקראו שמו פעטערבורג על שם עיר המלוכה העומדת על שפת הנהר ניעווא.

ליצני הדור אומרים, כי קוראים אותו פעטערבורג על אשר דרך בו נוסעים לעיר דאבראמיסעל — הרחוקה כעשרים פרסה מליובאוויטש ומשם אל מסילת האבנים — שאסי — ההולכת לפעטערבורג.

ברחוב פעטערבורג יש לו למורי הר"ג בית דירה, אשר חותנו המלמד החסיד ר' פסח נתן לו בנדוניא זה עשרים וחמשה או שלשים שנה לפני. מבלי הבט על הבצה של רפש ומבלי הסתכל על הגלל של העו לבנה הרובצת פתח הפרוזדור, הנה מכיון שעוברים בשלום מבלי להכשל בבקעת העצים המתגלגלים על פני קרקע הפרוזדור, ומבלי להתקל במפתן הגבוה בפתח הבית הנה הדרך מסויד לפניך, וכלי בית נקיים ויפים לפי אוסן המצב.

מורי הר"ג מראה לי חוברות כתובות — בכתובה דקה ויפה — סיפורי מעשיות מה ששמע מאביו המלמד החסיד ר' בנימין — שהי' מקושר להוד כ"ק אדמו"ר האמצעי — ולהוד כ"ק אאומ"ר אדמו"ר הצ"צ — ומעוד זקני החסידים וחותנו המלמד החסיד ר' פסח, ורק רשימה אחת הרשה לי לקרא, והיא הראשונה הכתובה בחוברת.

וזה נוסחה:

בשלישי בשבת, לפרשה כי תצא, בתשיעי לחדש אלול בשנת חמשת אלפים שש מאות ושש עשר לבריאת העולם בעיר ליובאוויטש. אני ניסן בן אבי מורי החסיד ר' בנימין מלמד, שהגני היום בן חמש עשרה שנה, הייתי בהכרם אשר סביבת דירת כ"ק אדמו"ר הרה"ק (הערה: אחר אשר נשרפה בית כ"ק אדמו"ר צ"צ, ג' תמוז תרי"א יצא כ"ק אדמו"ר צ"צ וכל בית הרב לגור בהבתים של אדון העיר אשר בסוף הרחוב בראם ושם גנות וכרם), וראיתי כי יושב תחת אחד האילנות ובן זקונים שלו (כ"ק אדמו"ר מוהר"ש) עומד אצלו, והתגנבתי תחת אחד האילנות הקרובים ואשמעה כי כ"ק אדמו"ר מספר:

(1) ראה אודותו ג"כ בסי' השיחות קיץ הישית ע' 29, 69, 149. שיחת ליג בעומר ה' תשי"ח (לקוס ל) ע' 32. ובכ"מ.

בהיותי כבן עשר שנים שמעתי מכ"ק אאזמ"ר (כ"ק אדמו"ר הזקן) כי ה'י' כותב לעצמו כל מה ששמע במעוררית, לא מיבעי התורות, שיחות הקודש והסיפורים ששמע. ממורו המגיד וההנהגות שראה מאתו, כי אם גם את אשר שמע שספרו התלמידים הקשישים מה ששמעו המה. וכן נהג כ"ק אדמו"ר (כ"ק אדמו"ר האמצעי). ומאז שמעי נהגתי גם אני כן. ויאנח במאד על אשר נשרפו — ל"ע — הרשימות בהשרפה הגדולה, ר"ל, בג' אלול העבר.

כאשר כליתי לקרא את הכתוב לעיל, אמר לי הר"ג: הוואה אתה כמה כתוב בחוברת זו — שהיתה עבה יותר מכמו עביו של סידור תורה אור שלם — ויש לי כמה בחוברת זו, וגם עוד הרבה גליוני גי'ר. ועתה שמע בקולי, איעצך והשי"ת יהי' בעזרך: כבר למדך ר' משה בנימין המלמד לכתוב היטב, ומהיום תתחיל לכתוב בספר את אשר תראה כ"ק אביך מתנהג. כן אם יספרו לפניך איזה סיפור מהרביים או מהחסידים תרשום את הסיפור, ומה שאמר כ"ק אביך על הסיפור ההוא. מורי הר"ג נתן לי להעתיק את הרשימה הראשונה שלו הכתובה בחוברת הראשונה זה שלשים וששה שנה עשרים ושלש יום. בבואי לביתי קיימתי ככל אשר יעצני מורי ועשיתי התחלה טובה כאמור בזה.

ד' ה' תשרי, תרנ"ב.

טרם אחל בספרי זה, הנני מוצא לנכון לרשום בכתב יושר הסבה והאופן שהתלמדתי לכתוב ומי היו מלמדי. בהיותי כבר תשע שנה והורי נסעו לחוץ למדינה, אמרה כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לנפתלי הערץ הכותב — נקרא בשני כינויים: הערצעל דער שרייבער, או הערצעל דער שערער — כי יכתוב לי נוסח פרישת שלום להורי, ואני הנני מעתיקו בכתב ידי, אותיות עקומות, שרועות ושוברות. ובמשך כשנה הנה הטיבותי את כתב ידי, והנני כותב עם נוצה מכנף אווז אותיות טובות, כזקן ורגיל בכתובה יפה, וכל הוואה את כתב ידי לא יאמין כי נער כתבם.

בחורף תרנ"א, ואני זה זמן השלישי שהנני לומד אצל מורי ר' ניסן מלמד, ולפי ערכי הנני עושה חיל בלימוד, גם הנהגתי מצאת חן בעיני הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק — זה ה'י' ניכר בהמתנות דחנוכה ופורים, הנה בהתחלת החורף לקח הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק את המלמד ר' יצחק גרשון החזן והבעל קורא, אשר ילמוד אתי שעה בכל יום ג'ר, דקדוק וקריאה.

הדקדוק וקריאת הטעמים היו לי למשא. אמנם לימוד הנ"ך הנאני במאד, וחזרתי עליו כמה פעמים — כמובן בעת מנוחתי מלימודי בחדר —

והייתי מתגעגע במאד ללימוד הכתיבה.

שקידתי בלימוד הנ"ך עשתה גרעון בחזרת המשניות, שהוטל עלי לחזור מספר קבוע של פרקים בכל יום, כי הייתי לוקח איזה זמן מחזרת המשניות על חזרת הנ"ך לעצמי.

ימים אחדים לפני הפסח בחן אותי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וימצא מגרעת בבקיאותי במשניות, ויחקרני על סיבת הדבר, והודיתי באשר הוא, כי היו ימים אשר תמורת חזרת המשניות חזרתי נ"ך.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לא הוכיח אותי ולא הגיד לי מאומה. אך ביום השני הודיעני, כי יקח איש מיוחד אשר לפניו אחזור בכל יום סדר משניות בע"פ. במשך לא יותר משעה וחצי. והחזרה תהי' בשפה ברורה. ובימי השבת ומועד לחזור השני סדרים הראשונים שהנני בקי בהם. בערב פסח עשיתי סיום על סדר מועד. ובו ביום בא האיש המיועד לשמוע חזרת המשניות בע"פ, ור' משה בנימין המלמד שמו, ובו ביום הוחתל סדר החזרה כאמור.

אחר אשר למד עמי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק סדר הקרבן פסח, בסידור ובעמידה, אמר לי בלשון זה:

היינט ביינאכט קומט אליהו הנביא אין אַלע אידישע הייזער. גרויסע צדיקים זיינען זוכה צו זעהען אליהו הנביא. די נשמה פון א אידן ווען זי איז אויפ'ן הימל זעהט זי אַלק, אָבער אז די נשמה נידערט אָרונ-טער אין גוף זעהט זי נישט, אָבער פיהלען קען זי יא. משנה אותיות נשמה: פון איצטער ביו אָנהויב סדר זאָלסטו איבער חזר'ן אָכט מאָל משניות מסכת פסחים. און נאָך ברכת המזון, ווען דו וועסט גיין מיט מיר עפענען די טירען פאַר אליהו הנביא זאָלסטו חזר'ן מסכת פסחים דעם גיינטען מאָל.

הסדר החדש בחזרת המשניות הכביד עולו עלי מאד, כי ביום השני לסדר החדש, הוא יום ראשון דחג הפסח, הוכרחתי לחזור שני הסדרים זרעים ומועד לפני השומע ר' משה בנימין, מה שעלה יותר על שלשה וחצי שעה, אמנם ביום הרביעי — שבת חוהמ"פ — שחזרתי כבר פעם השלישי על שני הסדרים בזה. אחר זה, הנה כבר הוקל לי החזרה.

הבוחר ר' משה בנימין מלמד דרדקי, איש כבן ארבעים, ירא שמים ובקי באגדות ובספרי מוסר.

אוהב הוא המלמד רמ"ב לדבר בלשון הקודש בסגנון התנ"ך מעורב בסגנון הגמרא אבל מדבר בשפה ברורה ובמהירות גדולה, ובשלשת ימי החג ובשבת אחרי חזרת המשניות סיפר לי הרמ"ב איזה סיפורים בשפת הקדש, מה שעשה עלי רושם גדול וטוב עד להפליא.

ביום השני דחול המועד הביא לי הבוחן רמ"ב חוברת סיפורים אשר כתבה בידו מהמשתייך לתלמידים בגילי, נקובים בשם, שקדנים ועצלנים. ואחרי גמרי את חזרת המשניות נתנה לי למקרא, ואתענג עלי' במאד.

(3) שער המצות להאריז"ל סי' ואתחנן. טעמי המצות שם. פעי"ח שער הנהגת הלימוד, ובכ"מ.

ביום השלישי דחול המועד בחן אותי הוד כ"ק אאמור' הרה"ק בחזרת המשניות וחזרתי סדר זרעים בשעה וחמשה עשר מינוט וסדר מועד בשעה ועשרים וחמשה מינוט בלי שגיאות כלל, והוד כ"ק אאמור' הרה"ק נהנה, ואמר: אתה יודע בטוב, ואני רוחי טובה עלי מאד. בערב ההוא ספרתי להוד כ"ק אאמור' הרה"ק כי הבוחן הרמ"ב הוא בעל אגדה, וראיתי את חוברת הסיפורים אשר ליקט מכמה ספרים על אודות גערים שקדנים ועצלנים. הוד כ"ק אאמור' הרה"ק דפדף בהחוברת פה ושם, ויאמר כי ליקוט טוב הוא.

ואז הרהבתי עוז לאמר, כי באם אפשר הדבר הייתי מבקש כי הבוחן רמ"ב ילמדני לכתוב. הלא — אמר לי הוד כ"ק אאמור' הרה"ק — כבר אתה יודע לכתוב ומה צריכים ללמדך עוד. אני — עניתי בשפה רפה — הנני יודע רק לכתוב תמונות אותיות אבל השפה חסרה לי; איני יודע לכתוב אף גם פתגם אחד. הוד כ"ק אאמור' הרה"ק אומר: תלמוד הרבה גמרא ותלמוד את המדרש ועוד, ותתלמד לכתוב.

אני לא הרהבתי לאמר להוד כ"ק אאמור' הרה"ק אף הגה, אך לבי לחצני במאד ודמעות זלגו מעיני, ואבכה חרישית. מה אתה בוכה? — שאל הוד כ"ק אאמור' הרה"ק. אני: הנני משתוקק לידע לכתוב. הוד כ"ק אאמור' הרה"ק: עתה עליך לשקוד בלימוד, ואני מבטיחך אשר לכשתגדל תוכל לכתוב בטוב.

ביום הראשון העשרים וחמשה לחודש ניסן בשנת חמשת אלפים ושש מאות חמשים ואחד ליצירה, אחר סעודת היום בשעה שלישית וחצי, קורא אותי כ"ק אאמור' הרה"ק לחדרו ומודיע לי את סדר היום אשר קבע עבורי על משך הקיץ, לקום בשעה שביעית בבוקר (הערה: כאן בא סדר לימוד מפורט לפי שעות היום. לא ניתן להעתיק). בשעה שביעית וחצי לפנות ערב חזרת המשניות ובשעה תשיעית — חצי שעה כתיבה, וביום השלישי בעשרים ושבעה לחודש ניסן הותחל בשעה טובה ומוצלחת הסדר החדש.

רגעים אחדים קודם לשעה שביעית וחצי לפנות ערב מורי ר"נ נותן לי רשות לעזוב את החדר. ובבואי לביתינו כבר יושב הבוחן רמ"ב ומחכה עלי ואני הנני ממלא את תפקידי בלימוד וחזרת המשניות באמונה.

מפסח עד עצרת הספקתי לכתוב בשני חוברות סיפורים שונים, אמנם מחסור גדול הוא אשר המלמד רמ"ב מספר לי בלשון הקודש ואני הנני כותב ובאופן כזה הלא לא אתלמד לכתוב בעצמי, ואחרי העצרת שינה אופן לימודי, הוא מספר לי בשפה המדוברת ואני כותב בלשון הקודש.

רוב הספרים של הוד כ"ק אאמור' הרה"ק עומדים בחדר הסמוך אל חדרי — כי בחדרו של הוד כ"ק אאמור' הרה"ק עומדים שלשה ארונות

עם כתבי יד קודש של הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע — ובשעה הניתנת לי למנוחה אחר סעודת הצהריים ובימי השבת קודש הנני שוקד לקרא ההקדמות של הספרים אשר הרבה מהם כתובות בלשון צח ויש בהם כמה סיפורי מאורעות, אשר לבד תועלת הידיעה מביאים לי תועלת רבה להתלמד לכתוב.

מלימודי עם הבוחן רמ"ב ומשקידת קריאת ההקדמות של ספרים הנה. במשך חדשי הקיץ רכשתי לי ידיעה בכתיבה.

ד' י"ב תשרי תרנ"ב.

הנני קורא מהרשום בהחוברת אשר הנני כותב, אם כי בכמה מקומות יש שגיאות לשון ונמחקים כמה תיבות ולפעמים גם שורה שלמה, והתיקון נכתב בין השיטין, ומקלקל את הידור הכתיבה, אבל בכל זאת הנני מקבל נחת רוח גדול מכל הכתוב, כי כבר רשמתי כמה דברים בהנהגותיו של כ"ק אאמו"ר הרה"ק מימי הסליחות, ערב ראש השנה, גסיעתו לאהלי כ"ק אאמו"ר, תפלת מנחה ערב ראש השנה ותפלות ערבית דראש השנה, ימי ראש השנה, עשרת ימי תשובה, שבת שובה, ערב יום הכיפורים, יום הכיפורים, מוצאי יום הכיפורים, הסיפורים והשיחות בעת הסעודות.

ותקוה טובה נשקפה לי בימים טובים הבאים עלינו לחיים טובים ולשלום, לששון ולשמחה.

מוצאי שבת קודש בראשית, תרנ"ב.

כ"ק אאמו"ר הרה"ק אוכל סעודת שבת קודש בבית דירתה של כבוד אמו א"ז הרבנית הצדקנית מרת רבקה, והחסידים ר' אבא' — מצאשניק — ור' חנוך הענדיל' הם קרואים תמידים לסעודת שבת קודש, ובכל סעודה מספרים סיפורים שונים, ואלה הם סיפורים שבת זה... (לא ניתן להעתיק).

עתה נודעתי כי על שבת קודש פרשת נח יבואו שני אורחים נכבדים, החסידים ר' מאיר מרדכי' — מבאריסאָו — ור' שמואל הלוי גורעוויטש' — ממאזינקי — והם בעלי שמועה.

ג' מרחשון, תרנ"ב.

היום בא החסיד ר' מאיר מרדכי טשערנין מבאריסאָו ובא לחדר להתראות עם מורי, מורי שמח עליו במאד וישב כשתי שעות, ובהמשך דיבורו סיפר שלשה סיפורים. (לא ניתן להעתיק).

(4) ראה שיחת ב' ניסן תשי"ח (קונטרס נו).

(5) ראה התמים ח"א ע' עט. ס' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 42. שיחת יב תמוז

תשי"ז ע' 12. ובכ"מ.

(6) אודותו ראה התמים ח"ז ע' קב.

(7) אודותו ראה שיחת ל"ג בעומר ה'תשי"ח ע' 12.

ו' ה' מרחשון, תרנ"ב

בהשכמה בא החסיד ר' שמואל הלוי גורעוויטש ממאזינקא, ובכואי לבית הכנסת להתפלל שחרית ראיתיו ושמחתי עליו שמחה גדולה, אחר תפלתו נתתי לו שלום, וענה שלום, אבל לא יכולתי להתעכב אף שעה קלה כי עלי לחזור המשניות לפני הבוחן רמ"ב, אבל עם זה רוחי טובה עלי במאד, כי לבי אומר לי אשר בשבת קודש זה יאריכו בהסעודות בסיפורי מעשיות יותר מהרגיל.

א' כ"ב כסלו, תרנ"ג.

מורי הר"ג התקרב ושוכב במטה. עוד טרם בקר אותו הרופא, רק עשו לו סגולות ביתיות. כשעה הייתי אצלו. ה' ישלח דברו וירפאהו. מורי יעצני זה כבר, כי ארשום את זכרונותי מימי ילדותי, ועדיין לא הי' לי זמן פנוי על זה. מהיום הנה זולת חזרת המשניות ולימוד פרק חדש במסכת סנהדרין — פרק ג' — שהנני עומך בו היום — וחזרת הגמרא — בבא בתרא — שהנני לומדים — כשתי שעות, ולימוד ג"ך כשעה, הנני חפשי מהלימוד, ואשתמש בזמן הפנוי לרשום זכרונות ימי ילדותי.

וזה פרשת הדבר:

בימים הראשונים בחדש אלול, תרמ"ו, ואני לומד בחדרו של ר' יקותיאל' מלמד דרדקי, שמעתי מחברי אומרים לי, כי בעוד איזה ימים אסע עם כבוד אבי למרחקים, לעיר היושבת על חוף הים ויאלטא שמה, והיא במדינת קרים, אשר שם חם גם בחורף.

אני אהבתי מאד את מלמדי ר' יקותיאל, כי בכל יום ויום תמידין כסדרן, כאשר עלינו ללמוד, הי' מקבץ אותנו כולנו — כחמשה עשר ילדים היינו — סביבו ויספר לנו איזה סיפור נאה, מה שהי' מלבב אותנו במאד. וכולנו כאחד, גם הלא טובים שבקרבנו, היינו אוהבים אותו בעד סיפוריו, ומכיון ששמעתי אשר בעוד איזה ימים או שבוע אסע עם כבוד הורי מפה, ולא אשמע עוד את הסיפורים היפים, התעצבתי מאד ובכואי לביתנו בכתי בכי רב.

עבר יום ויומים, ואראה כי תנועה רבה בבית, ואתבונן על המראה, כי כבוד אמי חובשת את בגדי בתיבה גדולה, הרימותי קולי בבכי כי אינני חפץ לעזוב את מלמדי והחברים אשר לי: מי ילמדני לקרא בחומש? מי יספר לנו מעשיות יפות? ואת מי אוכל להשתעשע במשחק ילדים כמו חברי אלה אשר יש לי היום? ואבכה מאין הפוגות.

את קול בכיתי שמע כ"ק אאמור"הרה"ק בחדרו, ויבא אל חדרי — מקום שם אמי מבקרת את בגדי, איזה מהם לקחת במסע ואיזה מהם להניח בבית — ושאל על מה אני בוכה.

ותספר אמי את כל אשר הגדתי, ואני הרימותי קולי בבכיתי. ויאמר

לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק: אל תבכה. האברך ר' שניאור' הנוסע עמנו הוא ילמד עמך והוא יספר לך מעשיות יפות. והי' אם תלמד בטוב, ותתנהג בהנהגה טובה, הנה מזמן לזמן גם אני אספר לך סיפורים שונים.

דברי כ"ק אאמו"ר הרה"ק פעלו עלי כראוי, וברגע נדמתי. ואקנח את לחיי הרטובות מדמע, ואיטיב את פני ואשחק מטוב לב, ואקרב אל כ"ק אאמו"ר הרה"ק ואחזתיו ביד קדשו הימנית, ואנשק מטוב לב, ואשא עיני אליו בנעימת תודה לבבית באין אומר ודברים, רק לבי יהגה: נחמתני אבי יקירי, נחמתני ואתנחם.

באחד הימים — באיזה יום בשבוע לא אזכור — הנה כ"ק אאמו"ר הרה"ק וכבוד דודי הרוז"א והרמ"מ והאברך ר' שניאור עלו למרכבה הרתומה לשני סוסים, וגם אותי הושיבו ביניהם, ולקול ברכתה של כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה, ולקול ברכתם של כל אנשי הבית וברכתם של כל האנשים העומדים בחצר וחברי העומדים על ספות השלשה חלונות — הנשקפים אל החצר — של הזאל הקטן זותה המרכבה.

במרכבה שני' קטנה הרתומה לסוס אחד נוסעת כבוד אמי מורתי וכבוד דודתי מרת חי' מושקא והמשרתת הנוסעת אתנו.

כבוד הורי והאברך ר"ש ואני והמשרתת נוסעים ליאלטא, וכבוד דודי ודודתי נוסעים עד רודניא לשלחנו.

זה לי פעם השני' שהנני בתחנת רודניא. בפעם הראשונה הייתי זה כשני חדשים מקודם, כאשר נסע כ"ק אאמו"ר הרה"ק ללוות החסיד ר' שמואל דובער⁹ מבאריסאון בנסעו לוויטעבסק, ויקח גם אותי עמו.

כאשר באנו לרודניא, והמסע עוד טרם בא, כי באנו יותר מחצי שעה לפני מועד הקבוע לביאת המסע, וכעבור איזה זמן ראיתי והנה הרב ר' דוד, ר' שלמה חיים שו"ב, ר' קאפל בן הרב ור' מנחם לייב יוצאים מן העגלה של ר' יעקב לייב בעל העגלה, ואשמח עליהם כי כבר היו לי געגועים אל עיר מולדתי.

טרם בא המסע הביאו לדודי בעיר רודניא מכתב כתוב בשפת המדינה — טעלעגראם — וכפי שהסבירה לי דודתי, הנה מכתב כזה נשלח מעיר לעיר גם ממדינה למדינה, על ידי חוטי ברזל, אשר באותה רגע אשר בעיר שמשם שולחים המכתב דופקים ביתד ברזל במכונה העשויה לכך, הנה באותה הרגע עצמה נדפקת היתד ברזל אשר באותה המכונה העומדת בעיר שבה מקבלים המכתב. הדפיקות מדפיקים על שרוך ניר נקודות וקוים צרים וארוכים. הנקודות והקוים הם סימני אותיות, ואיש אשר מלומד לקרא את האותיות מעתיק את הכתוב בהאותיות של נקודות וקוים בשפת המדינה, ושולח את המכתב למי שאליו נכתב.

המון שאלות שאלתי, אך גם דודתי לא ידעה איך לפותרם. ובעוד אני תמה על המכתב שקבל דודי הרוז"א בא המסע, והתחילה תנועה גדולה בבית הנתיבות, ויראתי אשר לא ישכחוני.

9) אודותו ראה שיחת חר"פ תרצ"ד אות יג ואילך.

10) ראה אודותו התמים ח"ה ע' ה' ואילך. סי' השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 90,

דודי הרז"א נוסע עמנו, כי בהמכתב שהביאו לו ברודניא כתבו לו כי יבא אל העיר סמאלענסק, וגם אנחנו במסענו עוברים את העיר סמאלענסק. (לא ניתן להעתיק).

... זה כשני ימים שהגנו נוסעים במרכבה רתומה לארבע סוסים. מסילת הדרך עוברת הרים ובקעות. ומה נהדרת היא: מעבר מזה הרים גבוהים מאד, ובמקומות רבים נראים אבנים גדולים, וישנם כמו מערות בתוך ההרים ומעבר הזוה הים, ואנחנו נוסעים על שפת הים.

עוד עלינו לנוסע כעשרה פרסאות עד אשר נבוא למחוז חפצנו, היא העיר יאלטא, ואנחנו שובתים שלשה שעות באמצע הדרך, כי הסוסים עייפים ואינם יכולים למשוך את המרכבה.

כ"ק אאמור' הרה"ק מראה לנו בגובה ההר סלע גדול, ובו חצוב כמו חדר, ואבנים בולטים מקרקעיתו כמו כסאות, ובנסעו כאן כשלש שנים מלפנים הנה בחדר הסלע הזה התפלל תפלת שחרית.

כ"ק אאמור' הרה"ק מראה את הדרך לעלות ההרה אל מקום החדר אשר בסלע. ונבוא שמה, והנה הוא חדר גדול רחב ידים, גבוה כשתי קומות אדם בינוני, ובקירות החדר כתובים וחצובים רשימות בשפות שונות.

באחד המקומות הראה לנו כ"ק אאמור' הרה"ק — כתוב לאמר: התפללתי תפלת שחרית, למדתי משניות פרק כ"ג (כלים) ה' שופטים, ד' אלול, תרמ"ג ש. ד. ש. .

(לא ניתן להעתיק).

... הנני לומד בטוב והנהגתי ישרה בעיני כ"ק אאמור' הרה"ק, כי לוקח הוא אותי לטייל אתו עמו בהרים ועל שפת הים, ומקיים הבטחתו לספר לי סיפורים מצדיקים, גאונים, חסידים ובעלי מדות טובות ואנשים פשוטים העובדים את השי"ת בתום לבב שלא על מנת לקבל פרס.

ג', ה' טבת, תרנ"ב.

היום הוא יארצי"ט של כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא¹¹ זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכ"ק אאמור' הרה"ק אומר קדיש¹².

המשך הרשימה אודות יאלטא:

כאשר באנו על חג השבועות תרמ"ז לביתנו לליובאוויטש, הנה כ"ק אאמור' הרה"ק הכניסני לחדרו של ר' שמשון¹³ מלמד. ותיכף אחר החג התחלתי ללמוד אצלו עם עוד שבעה ילדים בגילי.

המלמד ר' שמשון הוא קפדן ורתחן ביותר, ועל כל שגיאה בלימוד היותר קל הנהו מענש קשה, וגם על חטא שלא חטאתי הנני מוכה כי הנני

(11) בתו של כ"ק אדמור' האמצעי. זוגתו של כ"ק אדמור' הצמח צדק.

(12) הנהגות כ"ק אדמור' (מהורשיב) ביאצ"ט של זקניו וכו'. ראה ברשימה אשר בקונטרס ב' ניסן צ"ח (קונטרס לו).

(13) אודותו ראה ס' השיחות קיץ השי"ת ע' 29, 161. רשימה בקונטרס פח ע'

יושב ראשונה לימינו, ובי ובחברי זעליג בן עזריאל היושב משמאלו מכלה הוא חצי כעסו על כל תלמידי החדר.

כ"ק אאמו"ר הרה"ק בוחן אותי מזמן לזמן אם זוכר הנני אותם הסיפורים אשר סיפר לי ביאלטא, ועל פי רוב הנני זוכרם בדיוק, והדברים אשר שכחתי כ"ק אאמו"ר הרה"ק מזכירני ומצוה עלי לחזור עליהם כמה פעמים למען אזכור אותם.

בכל עת פנוי בימי החול, והעיקר בימי השבת הנני רץ אל מלמדי ר' יקותיאל המלמד דרדקי, אשר בסיבת סיפוריו הנאים נשארתי קשור אליו באהבה רבה, ואחקור אצל התלמידים איזה סיפורים ספר להם מורם בעת לא הייתי, ואתפאר לפניהם כי גם אני שמעתי הרבה סיפורים מכ"ק אאמו"ר הרה"ק, והנני זוכרם בדיוק, ועל פי בקשתם של התלמידים סיפרתי להם סיפורים אחדים.

התלמידים סיפרו למלמדי ר' יקותיאל על אודות הסיפורים אשר ספרתי להם, ובבואי באחד מימי השבת למלמדי ר' יקותיאל והוא יושב ביארמילקע בלא בגד העליון, שותה חמין מההליאק אחר שינת הצהרים, ויצו עלי לספר לפניו את הסיפורים אשר שמעתי מכ"ק אאמו"ר הרה"ק.

* * *

עברו הימים הנוראים והימים טובים דשנת תרמ"ח, וכבוד הורי נסעו לחוץ למדינה, ואני נשארתי לגור בבית דירתה של כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה.

אצל כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית דר איש אחד ושמו ר' יוסף מרדכי, והוא איש בא בשנים.

כעשרים שנה שמש ר' יוסף מרדכי בבית כ"ק אאמו"ר הרה"ק צמח צדק, ואחרי כן הנה זה עשרים שנה וששה שנים משמש בבית כבוד אמי זקנתי הרבנית מרת רבקה, וכאשר נסעו הורי הנני ישן בחדר אחד עם ר' יוסף מרדכי.

ר' יוסף מרדכי מספר לי את כל אשר ראה ושמע בבית כ"ק אאמו"ר הרה"ק צמח צדק ואת כל אשר ראה ושמע בבית כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ואני מספר לר' יוסף מרדכי מאותם הסיפורים אשר שמעתי מכ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאלטא.

* * *

הסיפור הראשון:

מעשה בילד אחד בעל כשרון שהתרגל לגנום, ולאט לאט נעשה שקרן גדול, והתרחקו אביו ואמו ואחיו מאתו, כי איש לא חפץ לדבר עמו. הילד נעשה נער, ויראה כי איש אינו מדבר עמו, גם הבין כי בושה גדולה להיות שקרן וחפץ לעשות תשובה ולא יכול.

עברו כמה שנים והנער למד תורה הרבה, אבל ממחלת השקר לא יכול להתרפאות ובכל דיבור שלו גם בדברי תורה הי' איזה דבר הגזמה

או שקר. וגם כי הבינו ואמרו לו כי זה שקר לא התרעם על זה, וכמה פעמים חפץ לעזוב דרכו ולא יכול.

ויהי היום, ושמע כי בעיר פלוני ישנו תלמיד חכם וצדיק גדול. וילך אליו לבקש רפואה ותשובה במה יתרפא מחולי השקר. התלמיד חכם הצדיק בחן את הנער בדברי תורה, וימצא כי הוא יודע הרבה גמרא ובקי גדול בכמה הלכות. ויאמר הצדיק להבחור החולה בחולי השקרנות: היודע אתה כי כתיב מדבר שקר תרחק, וכתיב ודובר שקרים לא יכון לנגד עיני? ויאמר הבחור: ידעתי גודל חטאו של השקרן, וגם ידעתי כי שקרנים הם אחת מארבע כתות שאמרו רז"ל שאינם מקבלים פני השכינה, אבל אינני יכול לעזור את עצמי, מן השמים אינם נותנים לי לעשות תשובה. ויאמר הצדיק: אין לך דבר העומד בפני הרצון. אם תרצה באמת. לעשות תשובה יקבלו תשובתך.

ויען הבחור כי הוא חפץ באמת לעשות תשובה. ויאמר הצדיק: אם תקבל לעשות מה שאומר לך, ויען הבחור, כי הוא מקבל עליו בלבב שלם כל אשר יאמך לו לעשות, וכן למנוע עצמו מכל דבר אשר יצוונו לא לעשות. ויאמר הצדיק אל הבחור: קבל על עצמך אשר מלבד בדברי תורה לא תדבר במשך חמש שנים רצופות, ובאם לא תשמור את הציווי ותעבור עליו אפילו פעם אחת תקבל על עצמך העונש כי תתאלם במשך חמש שנים ויען הבחור, כי מקבל הוא עליו את הציווי, והעונש באם יעבור על הציווי.

ויהיו חמש שנים סדר הלימוד ובהנהגה של יראת שמים. ויצו עליו להיות זהיר להעמיד כלי וכד מים אצל מטתו לפני השינה. ולהיות זהיר באמירת מודה אני תיכף כשיעור משנתו.

הבחור הלך לדרכו. עברו כחמשה חדשים והוא שומר את הציווי בחזקה. היצר הרע מסית את הבחור להחטיאו, אבל הבחור עומד חזק בנסיונו. אמנם פעם אירע אשר הבחור בהקיצו משינתו שכב במטתו ונדמה לו כי איש מדבר אליו, וישכח על הציווי שציווהו הצדיק, ויקרא: מי הוא ההולך בחדר? וכרגע נאלם.

חמשה שנים הי' הבחור אלם. וככלות החמשה שנים מיום אל יום, פתאום נתרפא, ויתחיל לדבר ככל אדם. ויתרפא מחליו, חולי השקר, ויהי אחד מגאוני וצדיקי הדור.

א', עשרה בטבת, תרנ"ב.

(הערה: ביום זה נכתבו כמה ענינים אבל לא ניתן להעתיק).

אחרי חזרת המשניות סדר נשים ומועד, כפי אשר ציווני כ"ק אאמו"ר הרה"ק, הגה חופשה ניתן לי כל הלילה עד חצי העשירית, והי' לי זמן לרשום ככל המסופר לעיל.

ב. י"ד טבת, תרנ"ב.

היום הוא יום ראשון שהוטב למורי בחליו. הרופא אמר, כי הלילה העבר הי' הקרייזיס, ומהיום והלאה יוטב לו, אבל עוד שני שבועות או שלשה לא יוכל ללמוד עם תלמידי, וכ"ק אאמו"ר הרה"ק אינו חפץ ליקח מלמד אחר מפני חלישות דעתו של מורי. ה' ישלח דברו וירפאהו.

ד' ט"ז שבט, תרנ"ג.

סיפור שביעי מהסיפורים אשר סיפר לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאלטא: הבעש"ט הקדוש הי' מחבב מאד את האנשים הפשוטים, יראי אלקים בתום לב, ואת הבעלי מעשה בתמימות.

איש אחד, ור' משה שלמה שמו, הי' איש פשוט. שנותיו כעשרים ושמונה. סוחר בכפרים. והוא אחד מהמקושרים אל הבעש"ט הקדוש, סר למשמעתו ועושה דברו בשמחה גדולה.

ר' משה שלמה התפרנס בהרחבה, והי' עושה צדקה ביד רחבה, והי' נותן להבעש"ט הקדוש סכומים גדולים בשביל פרנסת הצדיקים הנסתרים, שהי' הבעש"ט הקדוש מפרנס, ובשביל פדיון שבויים, שהי' הבעש"ט הקדוש עוסק בזה לפדות את היהודים יושבי הכפרים, או בפרשת דרכים — קרעטשמע — שהיו חייבים לאדוני אחוזות והכפרים סכומי כסף בעד החכירה.

הבעש"ט הקדוש ברך את רמ"ש, ויפרץ האישי ויגדל ויתעשר עושר רב מאד. וכל אשר גדל בעשרו גדל גם טוב לבבו, ויעש צדקה וחסד, והרבה לתת סכומים יותר גדולים להבעש"ט הקדוש בשביל עניני צדקה האמורים לעיל. עברו כחמש עשרה שנה אחרי חתונתו של רמ"ש, וילדים אין להם. ובכל פעם ופעם אשר רמ"ש מבקש מהבעש"ט הקדוש אשר יעורר רחמי שמים עליו ועל אשתו כי יפקדם השי"ת בבנים טובים, הבעש"ט מברכו בעושר והצלחה, ואינו עונה לו על בקשתו להתברך בבנים.

חביב הי' רמ"ש אצל כל החבריא קדישא תלמידי הבעש"ט הקדוש, כי הי' ירא אלקים באמת, נושא ונותן באמונה, והרבה משפחות מבני ישראל מתפרנסים בעסקיו בריות, והוא בעל מדות טובות ומקבל את כל אדם בסבר פנים יפות. גם אשתו היא יראת אלקים, בעלת צדקה, מכנסת אורחים ובעלת לב טוב. וירחמו החבריא קדישא עליהם ויעוררו גם המה רחמים בעד רמ"ש ואשתו לפני מורם הבעש"ט הקדוש כי יעורר רחמי שמים עבורם אשר יפקדו בפקידת בנים טובים.

כה עברו עוד עשר שנים, ורמ"ש ואשתו עוד טרם נפקדו. ועל כל בקשותיו ותחנוניו ובקשת החבריא קדישא מאת הבעש"ט הקדוש כי יברכם בורעא חיאי וקיימא, אין הבעש"ט הקדוש עונה להם מאומה. ויפלו פניהם של רמ"ש ואשתו — רבקה שמה — ויהיו עצובי רוח במאד.

ויהי באחד הימים בימי הקיץ, ויקרא הבעש"ט הקדוש את רמ"ש ואשתו ויאמר להם: למה אתם עצובים ופניכם זועפים? הלא השי"ת ברך אתכם בעושר רב ובלבכות טובות, ואתם עושים צדקה ביד רחבה ובעין יפה.

אבל, אומרים רמ"ש ורבקה אשתו שניהם כאחד, אבל בנים אין לנו. ויבכו מקירות לבם בבכי רב.

ויאמר הבעש"ט הקדוש: ומה בכך?

ויענו רמ"ש ואשתו כי למה להם כל העושר הגדול אשר נתן להם השי"ת אם בן ובת אין להם, ואחרי אריכות ימים לא ישאר זכרם.

ויאמר הבעש"ט הקדוש, כי מחר יסע עם אחדים מתלמידיו אל עיר אחת, ויכינו עצמם לנסוע גם המה עמו.

ויהי ממחרת, ויבחר הבעש"ט הקדוש עשרה מתלמידיו החבריא קדישא, ורמ"ש לקח עגלות עבור כולם ועבור אשתו ויסעו. הבעש"ט הקדוש ישב לו בעגלתו יחידי ונסע ראשונה, ושאר העגלות נוסעים אחריו.

כחמשה ימים נסעו. לנו בדרך מסעם, גם שבתו את השבת קודש באחד הישובים. ובכל מושב בני יהודים שעברו, והיו שם עניים או מוסדות צדקה, רמ"ש ואשתו מחלקים כסף ביד רחבה ובעין יפה.

ביום הששי למסעם, ויום שני בשבוע ה', באו אל עיר אחת, קרובה אל העיר בראדי, ותעמוד העגלה אשר בה ישב הבעש"ט הקדוש אצל אחד הבתים. ויעמדו כל העגלות. וירד הבעש"ט מן העגלה ויכנס אל הבית, וילכו גם התלמידים ורמ"ש ואשתו אחריו.

בעל הבית הכניס את האורחים הבאים לאחד החדרים הגדולים אשר לו, והבעש"ט הקדוש הכניס לחדר לבד.

ויהי כאשר נחו מעמל הדרך, ויאמר הבעש"ט הקדוש כי ילכו עמו לראות את העיר.

כשיצאו הבעש"ט הקדוש, תלמידיו ורמ"ש ואשתו את פני הבית, וילכו ברחוב העיר, ויראו קבוצות ילדים משחקים בחול.

ויגש הבעש"ט הקדוש אל קבוצת הילדים, וישאל את אחד מהם: מה שמך?

ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הילד השני: מה שמך?

ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את השלישי: מה שמך?

ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הרביעי: מה שמך?

ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את החמישי: מה שמך?

ויען הילד ויאמר: שמי משה מרדכי.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הששי: מה שמך?

ויען הילד ויאמר: שמי ברוך אלי.

וילדה אחת היתה בין הילדים קראה בקול — טרם שאלו אותה —

שמי ברכה לאה.

ויהי הדבר לפלא בעיני תלמידי הבעש"ט הקדוש ובעיני רמ"ש ואשתו, אבל איש לא הרהיב עוז לשאול מה זה.

שחוק קל רחף על שפתי הבעש"ט הקדוש, לפני קדשו מאירים. וילך הבעש"ט הקדוש הלאה, והתלמידים הקדושים ורמ"ש ואשתו הולכים אחריו.

בדרך הליכתם פגש הבעש"ט הקדוש בילדה אחת, וישאל לשמה. ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה לאה.

ויהי בכואם באחד הרחובות ויראה קבוצות ילדות משחקות, ויגש הבעש"ט הקדוש אל הקבוצה, ויגשו גם ההולכים אחרי הבעש"ט הק'.

וישאל הבעש"ט הקדוש את אחת הילדות: מה שמך?

ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה לאה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את השני': מה שמך?

ותען הילדה ותאמר: שמי ברכה לאה.

וישאל הבעש"ט הקדוש את הילדה השלישית, הרביעית, החמישית,

הששית: מה שמך?

ותעננה הילדות זו אחר זו כי שמם ברכה לאה.

וילך הבעש"ט הקדוש הלאה, והתלמידים ורמ"ש ואשתו הולכים אחריו.

ויפגש הבעש"ט הקדוש ילד אחד, וישאלהו: מה שמך? ויען הילד ויאמר: שמי ברוך משה.

ויפגש הבעש"ט הקדוש ילדה אחת וישאלה: מה שמך? ותען הילדה

ותאמר: שמי ברכה מרים.

ויהי בהלכם שמעו קול ילדים לומדים בחדר. ויכנס הבעש"ט הקדוש

אל הבית אשר שם לומדים התלמידים, וההולכים אחריו נשארו בחוץ.

החדר קטן הוא, והמלמד ברך את הבעש"ט הקדוש בברכה: שלום עליכם!

והבעש"ט הקדוש ברך את המלמד בברכה: שלום עליכם!

ויקרא הבעש"ט הקדוש את רמ"ש ואשתו לכנוס אל החדר פנימה,

ובבואם החדרה, ויפנה הבעש"ט הקדוש בשאלתו אל עשרים הילדים הלומדים

מה שמם.

כששה ענו בזה אחר זה, כי ברוך משה שמם, והשאר ענו כי שמם

ברוך אברהם, משה יוסף, ברוך שמואל, ברוך דוד, ברוך חיים, ברוך,

ברוך יצחק, ברוך שלום, ברוך טובי', משה יצחק, משה משה זכרי', משה

ישראל, משה שלמה.

התלמידים הקדושים שנשארו לעמוד בחוץ מדברים ביניהם, ומתפלאים

על זה, כי רוב הילדים אשר פגשו נקראים בשם ברוך משה או ברוך

ומשה משותפים לשמות אחרים, כן רוב הילדות נקראות בשם ברכה לאה

או בשתוף לשמות אחרים. ויאמרו איש אל רעהו, כי ודאי הדבר, אשר

צדיק גדול בן תורה הי' בעיר הזאת ושמו הק' ר' ברוך משה. ואשתו היתה

צדקנית ושמה ברכה לאה. על כן קוראים הנולדים והנולדות בשמם, אשר

זכות שמותיהם הק' יחול על ראשי הילדים והילדות, להיות גם הם צדיקים

בני תורה וצדקניות.

הבעש"ט הקדוש שאל את המלמד: כמה חדרים ישנם בעיר? ויאמר:

כחמש עשרה. ויאמר לו מקומם.

הבעש"ט הקדוש וההולכים אחריו היו בעוד איזה חדרים, וגם שם פנה

הבעש"ט הקדוש בשאלתו את שמים, וגם שם ענו כי שמים ברוך משה, או השמות ברוך ומשה משותפים בעוד שם.

גם בהישיבה אשר שם לומדים הרבה נערים מהכפרים והישובים אשר סביבת העיר ביקר הבעש"ט הקדוש וההולכים אחריו, וגם שם פנה הבעש"ט הקדוש בשאלתו מה שמים, ורובם ענו כי שמים ברוך משה, או השמות ברוך ומשה משותפים בעוד שם.

כאשר הלך הבעש"ט הקדוש וההולכים אחריו מהישיבה הגיע עונת המנחה, ויכנסו אל אחד הבתי כנסיות להתפלל תפלת מנחה.

אחר תפלת מנחה פנה הבעש"ט הקדוש אל אחד האנשים שהיו בבית הכנסת בשאלתו: מה זה כי הרבה ילדים וגם נערים מילדי העיר וגם מילדי הסביבה נקראים בשם ברוך משה, והרבה ילדות נקראות בשם ברכה לאה?

ויען האיש ויאמר:

כמאה ויותר שנים מלפנים גר בעיר הזאת איש אחד, ר' איזיק שלמה שמו. והי' האיש ההוא בן תורה וירא אלקים במאד, והי' עוסק בקצבות, ומזה התפרנס בריות, והי' עושה צדקה ביד רחבה. להרב וגדולי הפרושים שבעיר היושבים כל הימים לרבות הלילות ועוסקים בתורה ועבודה הי' ר' איזיק שלמה הקצב גותן בכל ערב ש"ק וערב יום טוב בשר חנם אין כסף. שנים רבות לא היו להם בנים להרא"ש ואשתו, רק כחמשה עשרה שנה אחרי חתונתם נולד להם בן, ויקראוהו בשם אבי ר' איזיק שלמה:

ברוך משה. ויגדל הילד ויגמל, ויתנהו אל החדר, אבל לא הצליח בלימודו. כשראה הרא"ש כי בנו ברוך משה אשר זה כשנה שנהי' לבר מצוה אינו מצליח בלימודו, לקחו להיות עזר בעסקו עסק הקצבות, וכעבור שנה אחת, הנה ברוך משה הקטן נעשה בקי בעסק הקצבות. ויתנהג בהנהגה טובה כפי אשר חנכו אביו רא"ש.

הר' איזיק שלמה התחיל למעט בהתעסקות, כי בנו ברוך משה ממלא מקומו, והוא יושב ושוקד בלימוד.

כה עברו כעשר שנים, ורא"ש שידך את בנו ברוך משה עם בתו של ר' יעקב הפרוש, ברכה לאה שמה, ויגורו בביתו.

רא"ש יושב ועוסק בתורה ועבודה, ובנו ברוך משה עוסק בקצבות ומצליח בעסקו ועושה צדקה ביד רחבה ביותר מכמו אביו ר' איזיק שלמה. עברו איזה שנים אחרי חתונת ר' ברוך משה, מת עליו אביו ר' איזיק שלמה בשם טוב. ויספדוהו כל אנשי עירו, ואחריו נפטרה גם אמו. וישארו אך ר' ברוך משה ואשתו גלמודים, כי ר' יעקב פרוש, אבי אשת ברוך משה ואמה גם הם נפטרו.

ר' ברוך משה חפץ ללמוד משניות אחר אביו ואמו. ויקח לו רב ללמוד עמו. אבל למרות רצונו ולדאבון לבבו, לא יכול להבין גם פירושה של משנה אחת בהמשניות, ור' שלמה יצחק המלמד מבאר ומסביר לו את פירושה המשנה וברוך משה אינו מבין.

פעם כאשר ישב ר' ברוך משה הקצב על אחד הספסלים אצל השלחן בבית הכנסת, ושמע את האגדה שלמד ר' יצחק המלמד, כי הגם כי

לא הבין אשר דבר ר' יצחק בכל זה הי' יושב אל השלחן ושומע, ושמע כי ר' יצחק אומר, אז דער וואָס לערנט דעם חברים זוהן תורה, איז גלייך ווי ער האָט איהם געבאַרן.

הדברים נכנסו אל לבו של ר' ברוך משה ויצערו אותו במאד מאד. ויהי כאשר התפלל תפלת ערבית — אחרי שמעו את הדברים הנזכרים מאת ר' יצחק — בכה בכי רב.

כשהלך ר' ברוך משה אחר תפלת ערבית לביתו, הלך עמו ר' שלמה יצחק המלמד, ויאנח ר' ברוך משה אנחה גדולה מאד.

וישאל ר' שלמה יצחק המלמד את ר' ברוך משה: מפני מה אתה מתאנח באנחה גדולה כזו? — ר' שלמה יצחק המלמד ידע כי ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה שרוים בצער על אשר עוד לא נפקדו בבנים — אתה ואשתך עוד צעירים לימים, והשי"ת יברך אתכם בבנים ובבנות.

אמן! — עונה ר' ברוך משה — היום בין מנחה למעריב שמעתי אשר ר' יצחק אומר ממה שקרא בהגמרא הקדושה כי כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, ואני — אומר ר' ברוך משה — מלבד זאת אשר השי"ת יסר אותנו שאין לנו בנים, וח"ו לא נעזוב שארית אחרינו, הנני עם הארץ שאינני יכול לזכות אפילו ללמד את בן חבירו תורה.

המלמד רש"י הבין טעותו של ר' ברוך משה, ויאמר לו: אין הכוונה אשר אתה בעצמך צריך ללמוד את בן חבירך תורה, כי אם כאשר אתה מביא את בן חבירך לתורה הרי זה כאלו אתה ילדתו, והי' אם אין אתה יכול ללמד עם בן חבירך בעצמך, יכול אתה לקחת מלמד לבן חבירך, ונחשב זה כאלו אתה ילדתו.

ביאור המלמד רש"י שימח והרנין את לב ר' ברוך משה, ובבואו לביתו סיפר ר' ברוך משה לאשתו ברכה לאה את אשר שמע מפי ר' יצחק אשר קרא מהגמרא הקדושה, אשר מי שמלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו, ואשר על כן ישכרו מלמדים ללמד ילדים תורה ויהיו הילדים נחשבים כאלו הם ילדו אותם.

ותשמח האשה ברכה לאה על דברי אישה ר' ברוך משה ועצתו לשכור מלמד ללמד עם ילדים תורה, ובימים אחדים אחר זה, שכר ר' ברוך משה מלמד שילמוד עם ילדים תורה.

כה עברו כמה שנים, והאיש ר' ברוך משה התעשר עושר רב, כי התחיל לסחור בקנין שוורים ושמנו נודע למרחקים, ויתעשר משנה לשנה, ובנים אין להם.

ר' ברוך משה ואשתו, הנה מבלי הבט על גודל עשרם הם גרים בביתם הקטנה והדלה, כמו שהי' מקודם קדמותה בימי חי אביו ר' איזיק שלמה, ורק בכל הונם ורכושם עושים צדקה וגמילות חסדים, והעיקר לימוד ילדים ונערים תורה.

ובהיות ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה כבני ששים שנה היו להם בהעיר והסביבה בהכפרים והישובים יותר משלשים מלמדים עם ילדים ונערים על חשבונם.

פעם אמרה האשה ברכה לאה אל אישה ר' ברוך משה, אמת הדבר כי כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו ילדו, כל זמן שהננו חיים, אבל לאחר אריכת ימינו מי יזכיר אותנו? אבל כאשר יש בן ובת יש שארית בארץ.

כעס ר' ברוך משה — זהו פעם הראשון בימי חייו שכעס ר' ברוך משה, כי בעל מדות טובות הי' עד להפליא — על אשתו ברכה לאה, ויאמר: ברכה לאה, מה את אומרת? הלא בהגמרא הקדושה כתוב, כי כל המלמד את בן חבירו תורה כאלו ילדו, הנה צריכים להאמין באמונה שלמה בדברי הגמרא הקדושה, אשר כל הזכותים שיש להורים מהבנים הנה כל הזכותים תאלו ישנם גם להמלמד את בן חבירו תורה.

רוב היהודים, יושבי העיר ויושבי הסביבה, הכפרים והישובים הם תלמידי החדרים של ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה. אני ואחי — אומר המספר — למדו בהחדרים ההם, וגם הרב דמתא הנהו מתלמידי החדרים ההם. וזה כחמש עשרה שנה אשר ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה נפטרו זקנים ושבועי ימים. הונם ורכושם מסרו על יד הרב וארבעה בני תורה לחלקם לארבעה חלקים. חלק אחד לקרוביהם, חלק אחד לפרנסת עניים חלק אחד להחזקת מלמדים ללמוד עם ילדים ונערים וחלק אחד לגמילות חסדים.

כל אלו אשר למדו בחדרי ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה, קראו שם בניהם בשם ברוך משה, ובנותיהם בשם ברכה לאה. ואלו אשר כבר באו בשנים מצוים לבניהם ובנותיהם לקרוא בניהם ובנותיהם בשם ברוך משה וברכה לאה, או בשיתוף שם אחד משמותם.

בכל שנה ושנה ביום פטירתם של ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה, הרב דמתא עובר לפני התיבה, ואנחנו כולנו תלמידי החדרים של ר' ברוך משה ואשתו ברכה לאה, הולכים על קברם כחובת הבנים והבנות אל הוריהם.

אחרי תפלת ערבית, בבוא הבעש"ט הקדוש ותלמידיו ור' משה שלמה ואשתו להאכסניא, אמר הבעש"ט הקדוש לר' משה שלמה ואשתו: זה שאמר הכתוב ונתתי להם בביתי — זו תורה שהיא ביתו של הקב"ה — ובחומותי — אלו בני ישראל שהם חומה בצורה על קדושת שמו ית' — יד ושם טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת.

וישמחו ר' משה שלמה ואשתו, ויוסיפו במעשה הצדקה וחסד, וישכרו מלמדים ללמוד עם ילדים ונערים תורת ה', ויאריכו ימים רבים בעושר ובכבוד, ויפטרו בשם טוב. ורבים מהתלמידים קוראים את שם בניהם משה שלמה ושם בנותיהם רבקה, למזכרת נצח לר' משה שלמה ואשתו רבקה.

ג', י"א ניסן, תרנ"ג.

הסיפור השבעה עשר מסיפורי כ"ק אאמו"ר הרה"ק ביאלטא: בפרור העיר טארנאוו בגאליציען גר איש אחד ור' אליעזר ליפא שמו. והי' האישי ההוא פשוט שלא יכול ללמוד תורה, וגם פירוש

המלות של התפלות ומזמורי תהלים לא ידע, אבל הי' איש תם וישר, מתפלל בציבור ועונה אמן, אמן יהא שמיי' רבא מברך כו', שומע קריאת התורה מתוך החומש, בבית הכנסת לא דיבר מעולם דיבור של חול, והי' מכבד תלמידי חכמים ובני תורה.

בילדותו נתיתם רא"ל מאת אביו שהי' כל ימיו הצנע לכת. כולם ידעו בו בר' אלימלך אשר הוא ת"ח גדול ובקי בש"ס רש"י ותוספות בעל פה, אבל מעולם לא דבר עם איש בדברי תורה, בבית הכנסת הי' עומד אצל התנור ומתפרנס ממלאכת החייטות, ולעת זקנתו הולידה לו אשתו את בנו רא"ל. בצאתו מרחם אמו, מתה עליו אמו, ובהיותו כבן שנה מת אביו. ויקחהו דודו ר' אברהם ליב אחי אמו היושב באחד הכפרים סביבות טארנאוו לביתו לגדלו. חינכו של רא"ל הי' בתכלית הפשיטות, כי דודו רא"ל הי' טרוד בעניני עסקיו, והילד גדל ללא תורה עד אשר נהי' לאיש פשוט. ובבואו לעונת השידוכים, השתדך עם יתומה אחת אשר גדלה ושרתה בבית הרב הגאון הצדיק ר' משה מאיר מטארנאוו.

רא"ל, אף כי הי' מכיר בעניני עסקי הכפר, בכל זה לא חפץ להתפרנס מעניני מסחר, כי באחד הפעמים אשר שמע לימוד האגדה מפי ר' גדלי' המלמד הלומד לפני קהל השומעים בין מנחה למעריב, שמע כי הנהנה מיגיע כפיו חביב לפני הקב"ה מאד, ויבחר בעבודת עבודה.

כמה עניני עבודה ומלאכה עשה רא"ל. הוא הי' בנאי, עושה תנורים, בוקע עצים, חורש גנים, קוצר שחת — וכה עברו עליו כמה שנים. כעשר שנים אחר חתונתם נולד להם בן, ויקראו לו בשם אביו ר' אלימלך, וכעבור חמשה ששה שנים נולד להם בנם השני, ויקראו לו בשם חותנו משולם זוסיא.

הילדים היו חלושים ביותר בגופם, וגם דעתם לא הי' מפותח כל כך. ולמרות זה אשר רא"ל ואשתו הי' מוסרים את הילדים על ידי מלמדים טובים, לא הצליחו בלימודם.

בעת ההיא בחר רא"ל בפרנסת הספקת מים בפרור העיר מן הנהר הרחוקה משם כפרסא, ובוה התפרנס לרוחה לפי ערכו, כי בע"ב נכבדים עלו בגורלו וארבעה מהם שהיו משלמים בעין יפה.

ארבע בתי כנסיות היו בעיר, ואיש אחד מבני העיר, וזלמן דוב שמו, הי' מספק להם מים.

פעם עבר בעיר ההיא הבעש"ט הקדוש ואיש לא ידע מי הוא, כי לבוש הי' כאיש פשוט, ומתרוועע עם אנשים פשוטים ומספר להם סיפורים שונים מאגדה, וביאר להם גודל הנחת רוח שיש לו להקב"ה מיהודי פשוט המתפלל ואומר תהלים בתמימות.

אירע, כי ר' אליעזר ליפא מוליך חבית מים דרך ככר השוק, וירא כי ר' זלמן דוב — דער שעפער — ועוד כמה ממכיריו עומדים ומקשיבים אמרותיו של העני האורח. ויקרב גם הוא לשמוע.

וישמע רא"ל כי האורח מספר: מעשה¹⁶ בעשיר אחד שהביא שור פטום ובריא להקריבו לעולה, והי' השור בעל כח גדול, ולא היו יכולים להזיזו ממקומו להביאו במקום המיועד לקרבני עולות. עבר שם עני אחד ונשא אגודה של ירק לביתו, ומכיון שראה שמושכין בשור גדול ופטום ואינו זו ממקומו, לקח העני בעל אגודת הירק והושיט לו את הירק והמשיכו ונמשך לקרבן. והראו לבעל השור המפוטם בחלמו: קרבנו של העני קדמך.

רחמנא ליבא בעי — אומר האורח — העשיר הביא קרבן עולה שור גדול ומפוטם ובריא ומגודל, ומשמחתו שזכה להקריב עולה שור גדול ומפוטם כזה, עשה גם זבח שלמים ויאכל הוא ובני ביתו וכל ידידיו ומכיריו, ומהנה גם את הכהנים במתנות, ורוחו טובה עליו מהמצוה הגדולה והנשגבה שעשה.

והעני בעל הירק נשבר ונדכה בעניותו, ומה נחשב הוא אגודת ירק לעומת שור פטום שהקריב לעולה ולעומת זבח השלמים שעשה העשיר. אבל היושב בשמים, ברוך הוא וברוך שמו, נהנה יותר מן אגודת הירק של העני מכמו מן השור הפטום של העשיר.

האורח מבאר ומסביר לקהל שומעיו היהודים הפשוטים, כי כל עבודה אשר איש או אשה בישראל עושה מפני אשר השי"ת צוה, הולכת אחר מחשבת הלב. לכן הנה גם דבר היותר קטן בעולם שעולה רק פרוטה אחת, שעושה איש או אשה בישראל לשם השי"ת ועושה זאת בתום לבב ובנפש שמחה, יקר וחביב הוא לפני בורא עולם, ברוך הוא וברוך שמו, מאד מאד, ומתפאר כביכול לפני מלאכי השרת ואומר להם: ראו איזה דבר טוב עושה בני פלוני או בתי פלונית, ומברך אותם.

רא"ל שב לעבודתו, ואם כי מצליף את סוסו, ובוזיעת אפו מושך גם הוא את הקרון עם החבית המלאה מים, אבל עם זה, הנה סיפורו של האורח על אודות האגודת ירק של העני עם הסברו אשר כל עבודה גם הקטנה ביותר שעושים לכבוד השי"ת בתום לבב ובשמחה יקר וחביב הוא להבורא עולם, ברוך הוא וברוך שמו, מנקר במוחו ואינו נותן לו מנות. מקנא הוא לאותו העני בעל הירק, ובלבו מתחנן ומבקש להקב"ה אשר יזכהו באיזה דבר מצוה לעבוד את ה' בכל לבו ובשמחה רבה.

כשבא לביתו מספר הוא הרא"ל לאשתו את אשר שמע מן האורח, ומסביר לה בלשונו, דגם עתה גם אם אין לנו בית המקדש, אבל כל איש ואשה בישראל שמקיימים מצוה בשמחה הוא כמקריב קרבן.

עבר שבוע, שבועיים ושלוש, וסיפורו של האורח על קרבן העשיר והעני אינו נותן לו מנוח לר' אליעזר ליפא.

פעם כשהביא הרא"ל מים לר' נפתלי ראש הקהל נפל לו רעיון חדש במוחו אשר הרנין את לבו.

כאמור, ארבעה בעלי בתים נכבדים היו לו לרא"ל אשר היו משלמים לו בחצי אגורה יותר מכפי המקח הקצוב, וכמעט חצי פרנסתו היתה מהם,

ובעד הבאת מים לבית הכנסת הי' המחיר החצי מכמו שהיו משלמים בע"ב בינונים, ויעלה בדעתו של הרא"ל, אשר הוא יחליף עם ר' זלמן דוב הארבעה בעלי בתים בהארבע בתי כנסיות שבעיר.

רא"ל ואשתו דואגים מאד ועצובי רוח מאשר בניהם אינם מצליחים בלימודם. האיש טוען, הלא אביו ר' אלימלך הי' צדיק — כפי השמועה מפי מכיריו — הי' גאון עולם, והאשה טוענת, כי גם אבי' — כפי שאמר הרב הצדיק מרא דאתרא — הי' צדיק וגאון עולם, ושניהם כאחד בוכים במר נפשם על מר גורלם אשר בניהם אינם מצליחים בלימודם.

אשת רא"ל, אף כי התחנכה בבית הרב, ושמעה הרבה סיפורים מאשר קראה הרבנית מתוך הספרים, וגם ידעה כמה פסקי דינים מאשר ראתה ושמעה שפסק הרב, אבל קרוא בספר לא ידעה, וגם להתפלל מתוך הסידור לא ידעה, רק ידעה לברך ברכת המוציא, מזונות, האדמה, העץ, שהכל, והיתה ירא תהשם וטובת לבב.

לעתים קרובים הי' רא"ל אומר מזמורי תהלים מלה במלה ואשתו אומרת אחריו, בככיות ובתחנונים מתחננים מקרב לב עמוק להשי"ת, כי ירחם עליהם ויפתח מוחם ולבם של בניהם אשר יקבלו דברי תורה ויהיו יראי אלקים באמת ובתמים.

רא"ל ואשתו היו מתאמצים לעשות צדקה יותר מכפי יכולתם. כמה פעמים צמו ואת ארוחתם נתנו לעניים. בכל ערב ש"ק היתה אשתו של רא"ל אופה שתי חלות לחם עבור שני בני' ותחלקם לעניים, ומדלקת שתי נרות בבית הכנסת עבור שני בניהם, אשר יאיר השי"ת את עיני בניהם בתורתו ועבודתו.

וכשעלה בדעתו של רא"ל להביא מים להבתי כנסיות אשר בזכות זה ירחם השי"ת עליהם ובניהם יצליחו בלימודם, בא וסיפר לאשתו, ויטב הדבר בעיני'.

ויציע הרא"ל לר' זלמן דוב כי יתן לו הספקת מים להארבעה בע"ב הנכבדים שלו, ורז"ד יתן לו ההספקת מים להארבע בתי כנסיות. רז"ד הסכים להצעת רא"ל. אין איש משים לב על החילוף והתמורה הנעשה בהספקת המים, ולשמחת רא"ל ואשתו אין קץ. היו ימים אשר גם אשתו של רא"ל הלכה אל הנהר עם בעלה, לשאוב איזה דליים מים ככוונה לשם שמים, אשר בני ישראל ירחצו את ידיהם קודם תפלתם.

כה עבר משך כשתי שנים, ובנתים נעשה גם בנם משולם זוסיא לבר-מצוה, ובנם הבכור כבן שמונה עשר שנה. ויאמרו להוריהם כי חפצים הם ללמוד בישיבה, וההורים הסכימו על זה.

בנסוע הבנים לישיבה, אמרה אשת רא"ל לאישה, כי יקחו לביתם שני נערים מהלומדים בתלמוד תורה תמורת שעלה להם מזונות בניהם בהיותם בביתם, מה שהוטב בעיני רא"ל וימהר לעשותו. כעבור איזה זמן שמעו ההורים מפי עובר אורח, כי בניהם לומדים בישיבה ומצליחים בלימודם.

הרא"ל ואשתו יודעים הם באמונה אשר בזכות הספקת מים להבתי כנסיות ובזכות החזקת הנערים הלומדים, ריחם השי"ת עליהם ויאיר עיני בניהם בתורתו הקדושה. ויודו ויתנו שבח והודי' על החסד הגדול אשר עשה אתם לפקוח עיני בניהם בתורתו הקדושה, ולהעיר לבבם בעבודתו הק'.

ויהי היום וערב שבת הי', ור' אליעזר ליפא דולה מים מן הנהר למלאות את חביתו, וירא כי דג בהדלי, וזה שבתות אשר דגים ובשר לא עלו על שלחנו כי נתמצמה פרנסתו מאד. וישמח על הדג, ויביאה לביתו ויתנה לאשתו לעשותה לכבוד שבת.

ר' אליעזר ליפא ושני הנערים חניכיהם הלכו לרחוץ את בשרם לכבוד שבת, ובעלת הבית נתחה את הדג, ויהי בפתחה בטן הדג ויתנוצץ אבן טוב לעיני, ותתבהל מאד.

כששב רא"ל והנערים מבית המרחץ, מצא את אשתו עגומה מאד. וישאלה ולא רצתה להגיד לו, אבל אחרי כן אמרה לו: אתה הגדת לי את אשר שמעת מפי ר' גדלי' מלמד אשר האיש המתפרנס מיגיע כפיו אשרי לו בעולם הזה וטוב לו בעולם הבא, ובכל עת הנני מברכת את השי"ת ומשבחת אותו על אשר נתן לנו פרנסה כשרה ביגיע כפיך, וכמה פעמים חפצתי גם אני ללכת אתך אל הנהר לעזור לך לשאוב מים, ואמרת כי אשה אינה צריכה לעשות מלאכה כזו.

ועתה — אומרת האשה בעצבון רוח — הנני יראה כי תמאס בעבודתך הנכבדה, ותבחר לשלוח ירך במסחר וקנין, אשר לא בכל זמן היא פרנסה כשרה.

ויתמה רא"ל על דברי אשתו, ויאמר לה, כי מה זה היום עלתה על דעתה דבר כזה, הלא יודעת היא אשר כמה פעמים הציעו לו מסחרים שונים, ומיאן בהם, ובאיזה סיבה עלתה מורא בלבה, כי יעזוב את פרנסתו ויחליפה במסחר וקנין.

ותספר האשה לאישה, כי מצאה אבן יקרה בכטן הדגה, וכשמוע הרא"ל על אודות המציאה ובראותו האבן הטוב התעצב אל לבו, בזכרו את הסיפור אשר שמע מאת המלמד ר' גדלי', המאורע שהי' עם התנא, אשר מן השמים נתנו לו רגל זהב מעל שלחנו אשר בגן עדן.

וכראות האשה אשר אישה התעצב, ותאמר לו: הנה בעוד שעה יבוא האורח הטוב, שבת קודש, הסר כל עצב מלבך ואחר השבת נתייעץ מה לעשות. בסעודת שבת סיפר רא"ל לאשתו ולהנערים פרשת המאורע" שהי' עם תנא אחד שהי' עני גדול, ואשתו צדקנית גדולה, אבל לא יכלה לסבול את צער העניות, וכן הבזיון הגדול אשר כל הנשים אופות ומבשלות לכבוד שבת, ובביתה אין כל מאום לאפות ולבשל.

ויהי היום, ותאמר האשה אל אישה התנא: בקש רחמים מלפני הקב"ה אשר יתן לנו את צרכינו במחי' וכלכלה. וישלח השי"ת להתנא רגל משלחן זהב, ותרא האשה בחלומה כי לעתיד לבוא הצדיקים יושבים אצל שלחן

זהב של שלשה רגלים ואשה התנא והיא יושבים אצל שלחן של שני רגלים. ותבקש האשה מאת אישה, כי יתפלל להשי"ת אשר יקבל חזרה הרגל של זהב למען שיהי השלחן שלם.

כל השבת שמח רא"ל בעונג שבת, ויומר שירותיו כרגיל. ומכיוון שהבדיל התעצב מאד על המאורע של מציאת האבן הטוב. ויאמר לאשתו: ראה, השי"ת עזר לנו כי נתבשרנו בשורה טובה מבנינו אשר מצליחים בלימודם, ועתה הנה מן השמים מנסים אותנו. ובכן נתחזקה בה' לעמוד בנסיון. ותאמר האשה: צדקת אישי, צדקת. בהיותי בבית הרב שמעתי אשר הרבנית ספרה כי" איש אחד נסע בספינה והי' לו אבן טוב, והי' לו נסיון גדול, מה הי' הנסיון לא אזכור עתה, ויעמוד בנסיון, ויורוק את האבן הטוב בים, ויתן השי"ת לו ולאשתו בן טוב גאון עולם אשר האיר עיני ישראל בתורתו. גם אנחנו נעשה כן, נמכור את האבן הטוב ואת הכסף תחלק לבני תורה.

טובה עצתך במאד מאד — אמר רא"ל לאשתו — אבל ראשית כל צריכים להודיע להרב, כי המוצא מציאה צריך להכריז ע"י הבית דין בכל הבתי כנסיות שבעיר, ואם נמצא מי שאבד ומחזירים לו האבידה או היא מצוה גדולה, ובאם לאו הוא גול, לכן אלך תחלה להרב לשאול שאלה וכדבריו נעשה.

הרא"ל הלך אל הרב ויספר לו כי בערב שבת קודש העבר כאשר דלה מים מן הנהר נכנס דג בהדלי. ויקח את הדגה ויתנה לאשתו לעשותה לכבוד שבת. ובנתוח אשתו את הדגה ותמצא בבטנה אבן טובה. וירא את האבן להרב. ועל כן הוא מבקש את הרב לעשות כתורה, להכריז על המציאה, שמא ימצא האובד ויקיים מצות ה' ויחזיר לו אבידתו.

הרב ענה להרא"ל: אמת הדבר כי המוצא מציאה בעיר, בדרך או בשדה צריך להכריז עלי' ברבים, ואם המצא ימצא איש מי שיאמר אשר הוא אבד את הדבר ההוא, ויתן סימנים מוכיחים או הנה על פי הוראת בית דין המעיינים בצדקת הסימנים מחזירים להאובד את אבידתו והמוצא את המציאה קיים מצות ה' בהשבת אבידה.

אבל המאורע הזה אשר נמצא אבן טובה במעי הדגה, הנה אין צריך להכריז עליו, ובודאי בלעה הדגה את האבן הטוב מקרקע הנהר, ועל פי התורה שלו הוא, ומטמון נתן השי"ת לו אשר יוכל להנות מזה בתכלית הכשרות. רק מהראוי אשר מעשר מהתמורה אשר יקח בעד האבן הטוב יתן לצדקה. הרא"ל בא לביתו ויספר כל אשר אמר לו הרב על אודות המציאה, ויחליטו למכור את האבן טוב ואת מחירו לחלק לצדקה, מחצית לבני תורה ומחצית לעניים הגונים. בשמחה רבה חלקו רא"ל ואשתו את הכסף כפי אשר החליטו לבני תורה ולעניים הגונים. ויהי שואב מים כאשר בתחלה.

עבר שנה ויותר, ויודיע בנם הבחור ר' אלימלך, כי השתדך את אחד הבעלי בתים אשר לוקחו על שלחנו למשך שנים רבות שיוכל לעסוק

בתורה. וישמחו רא"ל ואשתו על הבשורה טובה, ויתנו שבח והודי' להשי"ת. בנם הצעיר ר' משולם זוסיא בא מהישיבה בשם טוב, וכל רואיו יכירו כי יראת ה' על פניו, והוא טוב לב במאד. את הנערים הלומדי תורה אשר מצא בבית הוריו כבד במאד, וילמד עמהם נוסף על לימודם בהישיבה אשר בעיר. ופעמים רבות, למרות רצונו של אביו, הי' עוזר לאביו בהובאת מים בעיר, ולהיות כי אביו מיאן בזה, הי' שואב מים מן הנהר, ואביו הי' מוליך המים להעיר.

וכעבור חצי שנה הלך ר' משולם זוסיא ללמוד תורה בישיבה, וההורים שמחים במאד על הבשורות שמקבלים מבניהם.

פעם כאשר דלה רא"ל מים מן הנהר ישב לו דבר קשה בין אצבעות רגליו, ויגבה את רגליו להסיר הדבר הנתחב, וירא והנה זה מטבע של זהב, וישח וירא כי בהיאור במקום עמידתו בתוך המים, נמצאת כלי חרס שבורה מלאה מטבעות זהב וכסף. ויחפור סביבות הכלי חרס ויוציאה עם הזהב והכסף. ויפשוט את בגדו התחתון ויצרור את המטמון וימלא חביתו מים ויבוא העיר. ויכל את מלאכתו בחוץ ויבוא אל ביתו, ויספר לאשתו את אשר קרה ויראה לו את המטמון.

ויתעצבו רא"ל ואשתו במאד מאד על אשר מן השמים מרבים לנסותם בנסיונות גדולים, ויתחזקו לעמוד בנסיון. ויטמינו את האוצר בקרקע המרתף אשר בביתם ויחליטו לעשות צדקה בסתר בסכומים גדולים.

גם בנם הצעיר לוקח לחתן לאחד מהבע"ב הנכבדים אשר התנה לתת לו מזונותיו במשך שנים רבות שיוכל לעסוק בתורה. וישמחו רא"ל ואשתו על הבשורה הטובה, ויתנו שבח והודי' להשי"ת על חסדו הגדול עמהם. ויעברו כחמשה שנים, והרא"ל זקן ויכבד עליו טורח הולכת המים, ויקח רא"ל את אחד אנשי העיר וימסור לו את כל עסקו בתנאי אשר יתן לו חלק קטן מפרנסתו, כפי אשר פסק הרב. ויחיו הרא"ל ואשתו בדוחק גדול ומרבים לעשות צדקה בהכסף אשר הי' להם מן האוצר.

בעת ההיא חלה דודו ר' אברהם לייב את חליו אשר מת בו ובנים לא היו לו, ויעזוב את כל נכסיו ורכושו אשר רכש לבן אחותו ר' אליעזר ליפא ובניו, כי שמע אשר חננו השי"ת בבנים בני תורה ויראי אלקים.

ר' אליעזר ליפא ואשתו מסרו את ביתם הקטנה אשר בעיר להאישי אשר עסק בהובאת מים בתנאי אשר כל הימים שיהי' בהעסק מחויב הוא להספיק מים בשביל הארבעה בתי כנסיות. ויקח רא"ל ואשתו את כלי ביתם ואת שאר המטמון אשר הי' אצלם, וילכו לגור בבית דודו ר' אברהם ליב, בהחצר אשר הורישם סביבות העיר טארנאוו.

ויגר ר' אליעזר ליפא ואשתו בחצר דודו אחי אמו ר' אברהם ליב, ויביא כמה משפחות תלמידי חכמים ויושיבם הם ונשיהם וילדיהם בהבתים אשר היו בחצר. ויתן לכל בית ובית חלקת אדמה לזרוע גן ירקות. ואת הקרקע אשר סביבות החצר זרע למחצית שכר עם אכרי הכפר ואת רחיים הרוח שכר לאחד מבני העיר.

בני הרא"ל ואשתו הרבנים הצדיקים המפורסמים בשם טוב, ר' אלימלך ור' משולם זוסיא ובני ביתם באו אל אביהם לשבת יחדיו.

הרא"ל ואשתו כבר זקנים באים בימים, מתענגים על רוב טוב
בראותם בהדר יקר תפארת בניהם גאונים וצדיקים.
זהו שחרם של בני ובנות ישראל העובדים את השי"ת בתום לבב
לשם שמים, להיות בניהם לומדי תורה ויראי אלקים.

* * *

ד', ב' אלול תרפ"ט, נויארק.

בשעה שני' בצהרים נכנס אלי הרב אלי' — יאיכיל — סימפסאן
ויאמר כי זקן אחד איש שיבה מבקש רשות הכניסה. אינו מגיד מה שמו
ועיר מולדתו, באמרו אשר זה יותר על שלושים שנה מעת התראותו אתי בפעם
האחרונה ורוצה הוא לראות האם אכיר אותו.
ואתן לו רשות הכניסה. וכיון שנפתחה הדלת ואראה והנה מלמדי הבוחן
אותי בחזרת המשניות בילדותי, ר' משה בנימין המלמד, עומד בפתח. ואתן
לו שלום ואזכירהו על אותן הימים אשר למדני לכתוב.

(עד כאן ניתן להעתיק).

נסדר ונרפס ברפוס "עזרא"

על ידי התי' מרדכי בן אלי' ורחל שיחיו

ועל ידי התי' צבי הירש בן משה דובער ודאבא שיחיו

המגי' התי' יהודה ליב בן מרדכי אברהם ישעי' ומנוחה רחל שיחיו

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קונטרס צד.

קונטרס חי אלול

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ביה

בוזה הננו מו"ל הקונטרס לחיי אלול וג' סליחות הבע"ל — הכולל מאמר ושני מכתבים.
 המאמר — אמרו כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בש"ק פ' נצבים דשנת תרפ"א בראסטאווידון.
 ומציע אני לחלקו לשנים: הפרקים א—ד לקובעם לחיי אלול. הפרקים ה — עד גמירא לג' סליחות.
 המכתבים הם: (א) מיום כ מר חשון תר"ץ. (ב) מיום ג, כו אלול, ג' דסליחות, תרפ"ט.

* * *

פרשת הימים דחיי אלול וג' דסליחות נתבארה בהקדמה לקונטרס חיי אלול הישי"ת¹ ע"פ מה שמצאתי בכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר. כן העתקתי שם מכתבים אלו ג"כ אודות ענין עבודת הימים מן חיי אלול ואילך.
 בנוגע לפעולת יום חיי אלול עצמו בעבודה — אמר² כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם חסידים הזקנים, אשר חיי אלול הוא היום אשר הבנים ומכניס גם עתה חיות באלול.

* * *

והנה חודש אלול הוא חודש החשבון על שנה העברה, וחודש ההכנה לשנה הבאה.
 ויש לומר אשר לכן נרמזו בשמו של חודש זה עקרי סוגי עבודת האדם, אשר בהם צריכים להיות החרטה והתיקון על העבר והקבלה טובה על להבא.
 וכמאמר רז"ל: אלול — ר"ת: אנה לידו ושמתי לך³, ענין ערי מקלט. ובעבודת האדם זהו קו התורה, כי דברי תורה קולטין הו'⁴.
 אלול — ר"ת: אני לדודי ודודי לי⁵, קו העבודה היא התפלה, ובפרט בימינו אלו שאין לנו אלא עבודה שבלב זו תפלה⁶, התופל⁷ ומחבר את ישראל לאביהם שבשמים.

(1) קונטרס פא.

(2) שיחת חיי אלול תשי"ה (לקוט כה. הגדפס לחיי אלול תשי"ו).

(3) פרי עץ חיים שער ר"ה פ"א. שער הפסוקים שמות כא, יג.

(4) מכות י, א.

(5) פעי"ח שם. שער הפסוקים שה"ש ה, ג.

(6) ראה ספר המצות להרמב"ם מ"ע ה, ובכ"מ.

(7) תענית ב, א.

(8) ראה רש"י בראשית ל, ה, ובאור התורה שם.

אלול — ר"ת: איש לרעהו ומתנות לאביונים*, קו דגמילות חסדים.
 ובתור הקדמה ויסוד לכל קוין אלול
 אלול — ר"ת: (ומל ה' אלקיך) את לבבך ואת לבב (זרעך) —
 ענין התשובה.

* * *

והנה ה' ה' כמה דרכים איך להכניס חיות בעבודת האדם לקונו. אבל
 בדורותינו אלו האחרונים דעקבתא דמשיחא, אשר נתרבו ההעלמות וההסתרים
 וימש בעולם חשך כפול ומכופל
 זאת היא דרך הרבים והיחיד, דרך סלולה על ידי רבותינו נשיאינו
 הק', להגיע לחיים אמיתיים בעבודת הוי' והוא ע"י העסק בפנימיות. התורה,
 נשמתא דאורייתא", בכלל, ותורת החסידות בפרט
 — אשר יום ח"י אלול הוא יום הולדת את מייסד תורת החסידות
 הכללית — כ"ק הבעש"ט, ויום הולדת את מייסד תורת חסידות חב"ד
 — כ"ק רבנו הזקן,
 שגילויים אלו חוזרים ומתעוררים בכל שנה ושנה ביום זה" —
 וע"י לימוד תורתם והליכה בדרכי החסידות אשר הורו לכל בני ישראל
 מכניסים נשמה וחיות בכל סוגי העבודה, מכניסים ח"י בא' ל' ו' ל': בתשובה,
 בתורה, בעבודה, בגמילות חסדים.
 ועל ידי כל זה מביאים גם כן את הגאולה, וכנרמו ג"כ בר"ת אלול
 וכמאמר רז"ל:
 אלול — ר"ת: להוי' ויאמרו לאמר אשירה, כי אז יצאו כל ניצוצין
 מהגלות",
 ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

מנחם שניאורסאהן

יג אלול, תיש"א, ברוקלין נ. י.

-
- (9) בסי ערוגת הכושם בשם סי אמרכל.
 (10) בעל הטורים דברים ל, ו.
 (11) זוהר ח"ג קנב, א.
 (12) בארוכה עדין ראה סי לב דוד — להחיד"א — סכ"ט ע"פ משי"כ הרמ"ז
 בסי תקון שובבים.
 (13) סע"ח שם.

מ פ ת ח :

- מאמר, כי קרוב אליך הדבר מאד 320
 מאמר, וענין ו"ה דשם הוי' שבנפש 332
 מכתב א' 341
 מכתב ב' 346

בס"ד.

כִּי קרוב אליך הדבר מאד בפִּיךָ ובלבבך לעשותו. וצ"ל* איך הוא קרוב גם מהו מלת מאד דכ"כ הוא קרוב עד כי קרוב אליך הדבר גם מאד. ורש"י פי' כי קרוב אליך התורה ניתנה לכם בכתב ובעל פה, דמשמע שמזה שניתנה התורה בכתב ובעל פה עי"ז הוא קרוב מאד. וצ"ל מהו ענין שניתנה התורה בכתב ובע"פ, איזה יתרון ישנו בזה, ואשר עי"ז יותר עוד קרוב הדבר גם במאד. והנה בפִּיךָ ובלבבך לעשותו הם ג' לבושי הנפש מחשבה דיבור ומעשה, דבפִּיךָ דיבור ובלבבך מחשבה דכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כו' ואי' במד"ר (במדבר פ"י) עינא ולבא תרין סרסורי דחטאה אינון, דהעין רואה והלב חושב וחומד, ובמד"ר קהלת ע"פ דברתי אני עם לבי כו' כי הלב חושב שנא' רבות מחשבות בלב איש, ולעשותו הוא מעשה. וצ"ל למה מקדים הדבור אל המחשבה, שהרי המחשבה היא נעלית יותר להיותה ראשונה בלבושי הנפש, דכל גילוי אור הבא מהנפש בשכל ומדות ראשית ההתלבשות היא במח' דוקא, וע"י המח' בא הגילוי מההעלם גם בהעלם עצם לגבי עצמו, וכמו בהשכלה אם שההתגלות היא מעצמו ומ"מ אם לא יחשוב בזה ישאר בהעלמו. וע"י המחשבה מתגלה, וכן המדות התגלותם מהשכל הוא ע"י המחשבה דוקא, דמח' הוא לבוש פנימי המיוחד עם הנפש, דלכן המחשבה היא תמידית, וגם גילוי כח הדיבור הוא ע"י המח' דוקא דאלו הדברים שהוא מדבר ה"ז במה שחשב תחלה, וכשיעור המחשבה בזה כן יהי' ההתגלות בדבור, דהדבור הוא רק גילוי המח', וצ"ל המח' תחלה שתקציב ותגביל השעור והמדה במה לדבר ואיך לדבר, משא"כ כשבא בדבור הנה הדבור מעצמו לא יוסיף ולא יגרע על המחשבה הקודמת לו, וגם עוד זאת שבעת דבורו בהכרח שיהי' בזה התלבשות המחשבה (כפי המצטרך אל הדבור) בכללות הענין, דאז דוקא יהי' דבורו בודעת ובסדר הראוי, וגם יהי' בזה אור וחיות, ובלא זה ה"ה רק דברים בעלמא. א"כ הרי המחשבה נעלית יותר עד שגם קיום כללות הדבור הוא ע"י המח', וא"כ למה מקדים בפִּיךָ קודם ובלבבך, ובגמ' (ערובין נ"ד ע"א) אי' אימתי קרוב אליך בזמן שבפִּיךָ ובלבבך לעשותו, דמשמע דבוה שבפִּיךָ קודם ובלבבך, היינו בדבור קודם המחשבה זהו קרוב יותר לעשות דזה מועיל יותר להיות העשי' בפועל, דזהו עיקר כוונת הענין כי קרוב אליך שיהי' העשי' בפועל, ולהיות קירוב זה בפועל הוא ע"י הקדמת בפִּיךָ קודם ובלבבך, וצ"ל מה יתרון המעלה בזה שהדבור דוקא קודם אל המחשבה דאז הוא קרוב

*צ"ל : ראה תניא רפי"ז — הובא לקמן רפי"ב.

יותר אל הפועל, הלא בק"ש בפרשת ואהבת חושב ג"כ ג' ענינים דמחדו"מ, דהכוונה בק"ש הוא לבוא למס"נ באחד, שזהו"ע היחוד בעולמות דאחד* שהו"ר וארץ וד' רוחות העולם בטלים לא' א"ס אלופו של עולם, אשר לפי אופן ביטולו בק"ש וכוונת היחוד שלו כן הוא העבודה שלו בכל עניניו ועסקיו כל היום דזהו הכוונה בק"ש, וכמו שאנו אומרים בברכת אהבה ותן בלבנו בינה להבין כו' לשמור ולעשות, שע"י ההבנה וההשגה בהתבוננות דק"ש הגה מזה בא להיות העשי' בפועל שזהו תכלית הכל, וכמ"ש לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, ומ"מ חושב הסדר בג' ענינים דמחדו"מ בסדרם כמו שהם מתגלים מהנפש, דכתיב והיו הדברים כו' על לבבך שהיא מח' ודברת במ כו' שהוא דבור וקשרתם כו' מעשה, וצ"ל למה שינה כאן לחשוב הדבור קודם להמח' וזה דוקא מועיל יותר להיות הקירוב ולעשותו, ואם בא לחשוב בסדר מלמטה למעלה הי' צ"ל תחלה מעשה דבור ואח"כ מחשבה. והנה במד"ר (דברים פ"ח) אי' אמר להן הקב"ה (לישראל) בני אם יהיו דברי תורה קרובים לכם אף אני קורא אתכם קרובים שכן כתיב לבני ישראל עם קרובו, וצ"ל דקדוק הל' אם יהיו דברי תורה קרובים לכם, הרי התורה היא ידיעה והשגה, דהחכמה שבתורה הוא שכל נפלא שגעשה שכלו זך וחדוד, וכמארז"ל (סוטה כ"א ע"ב) כיון שנכנסה חכ' באדם נכנסה עמו ערמומית, דערמומית זו הכוונה זיכוך וחיוד השכל להיות מבין דבר מתוך דבר, וכמה חכמי יהודאי (גדה כ'), שהוא בכלל לימוד התורה, והרוצה להחכים יעטוק בדיני ממונות כו' (ב"ב קע"ה) ומחדד ומזכך את השכל, ומצות לימוד התורה היא ידיעת והשגת התורה, כי היא חכמתכם ובינתכם, הרי לכאורה העיקר הוא הידיעה בתורה, שלהידיעה בתו' הוא בא ע"י יגיעה ועיון דוקא, וא"כ למה אמר אם יהיו דברי תורה והול"ל אם תהי' תורה קרובה לכם דמשמע כמו שהיא, ואם בא לפרט הול"ל עיון התורה ולמה אמר דברי תורה שהוא רק הדבור שבתורה, וכן אינו מובן מה שאנו אומרים בנוסח הברכה דברכת התורה (בברכת השחר) אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה מה המעלה בדברי תורה דוקא.

(ב) והנה בסש"ב פי"ז מקשה רבנו דלכאו' הוא בלבבך נגד החוש שלנו [והתורה היא נצחית] שאין קרוב מאד הדבר להפך לבו מתאוות עוה"ז לאהבת ה' באמת, דהלא גם ביראה אמרז"ל (ברכות ל"ג) אטו יראה מלתא זוטרתי היא, דהיראה בנקל יותר להאדם להמשיך על עצמו מכמו האהבה, דביראה הרי יש גם יראת העונש, דב' מיני יראה הם יראת העונש ויראת הרוממות, וכמ"ש בזהר* אית מאן דדחיל לי' לקוב"ה בגין דיחיון בנהיה, ועיקר היראה הוא דדחיל לי' ב"ג בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכולא, הרי שהם ב' מיני יראה, ומצינו בכתובים ב' מיני יראה אלו, דכתיב שמעו עמים ירגוון חיל אחז כו' דמזה שהביא הקב"ה עשר מכות

היחוד בעולמות דאחד : ראה סמ"ק הובא בב"י או"ח סי' סא.
וכמ"ש בזהר : ח"א יא, ב.

על המצרים במצרים בזהו בשביל ישראל, וריבוי האותות ומופתים שנעשה לאבותינו על הים ובמצרים דסוס ורוכבו רמה בים ובני יוצאים ביד רמה והדברים נפלאים שיוצאים מדרכי הטבע שהי' בגילוי ממש גשמי ממש, הנה אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד, שהוא הפחד הגדול מאימת הדין ועונש שיגיעם באם שיעמדו נגד ישראל, וכמו בימי מרדכי ואסתר דרבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם, דיראה זו איננו מהכרת רוממות ישראל כ"א יראת העונש, וישנו היראה שהיא יראת המעלה והרוממות, וכדכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נק' עליך ויראו ממך, דיראה זו אינה יראת העונש כ"א יראת המעלה והרוממות, דתניא (מנחות ל"ה ע"ב) ר"א הגדול אומר וראו כו' ממך אלו תפלין שבראש, דמצות תפלין היא שעבוד הלב והמוח, דמצותן לקשר בורוע ובראש שהוא לשעבד המוח והלב לעבודתו ית' בלמוד התורה וקיום המצות, דענין השעבוד בזה הוא כי גם בעסקו בעסקיו יהי' לבו ודעתו לה', דזהו מעלת ישראל דוקא, וזהו תפלין שהם תפלה והתחברות, ועיזו ויראו ממך, שהיא יראת המעלה והרוממות דישראל לפי שהם שומרים את המצות מצות ה' והולכים בדרכיו, דכן הוא ב' מיני יראה הא' יראת העונש, וכמו יראת השר והשופט דאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, והב' יראת הרוממות והמעלה וכמו יראת החכם דלפני חכם גדול מתבטלים ומתפחדים, שהוא ביטול ויראה פנימי' מעוצם גדול מעלתו, אשר כמו כן ישנם ב' מיני יראה אלו בעבודת הוי', הא' יראת העונש, וכמ"ש (ירמי' ה') האותי לא תיראו נאום הוי' והאם מפני לא תחילו אשר שמתו חול גבול לים כו' ופרש"י שהלא הים אינו דואג על הפורעניות ואינו מצפה לשכר ומ"מ ירא ממנו כו', וכתוב יראו מה' כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל, דלהיות שהוא ית' עשה הכל והוא הנותן לך כח לעשות חיל ומשיע לכל חי רצון הרי הוא ית' יכול לשנות ח"ו ולעונש ומוזה היא היראה, ועיקר היראה הוא דדחיל לי' ב"נ למארי' בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכולהו כו', ומ"מ הלא יראת העונש אינה רע גמור ח"ו שהרי מצינו כמה כתובים מזרוים על קיום התומ"צ שבשביל השכר והעונש וכמ"ש אם בחקותי תלכו ונתתי גשמכם בעתם ואם לא תשמעו כו', דיראה זו היא בנקל להאדם להמשיך על עצמו, שע"י הידיעה בתורה הרי אנו יודעים שכרן של מצות ועונש הגדול דהעובר עליהן גם בזה (ולאו דוקא בבא בלבד) בבני חייא ומזונא, וגם ביראת הרוממות עצמה יש ב' מיני יראה יר"ע ויר"ת, דיראה תתאה היא בחי' ה"א תתאה בחי' מל' יראת המלך יראת מלכו של עולם, וכמו במלכותא דארעא עדימ מלך גדול דכחו גדול ועושה גדולות ונפלאות במדינתו בסדר הנהגת מדינתו בסדר מסודר וברוב מלחמותיו בכח גדול דאימתו ופחדו נוסל על אנשי מדינתו, וכן במלכותא דרקיע כחו וגדולתו ית' בהתהוות עולמות דמל' מכ"ע כו', האור והחיות שנמשך מאתו ית' לכאור"א בפרט, ואף גם לעוברי רצונו מ"מ הרי נמשך להם איזה חיות עכ"פ, וזהו יראו מה' כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל מכחו ית' שבהתהוות, אך שמוזה יבא לידי יראה שזהו יראה תתאה דכך הוא הסדר בעבודה, דחילו ורחימו ורחימו ודחילו, תחלה היראה דיראת העונש ואח"כ

הרחימו שהוא האהבה בבחי' ביטול היש ויריע הוא יו"ד דשם הוי' שבנפש שהוא בחי' ביטול במציאות, וא"כ הרי היראה בנקל יותר להגיע אלי' וכן כתיב ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' וע"ז הוא דארז"ל אטו יראה מלתא זוטרתא היא, וכ"ש האהבה, דאהבה הוא קשה יותר דבאהבה הרי בהכרח שיתהפך מתאוות עוה"ז לאהבת הוי', וכמהאמר המפורסם דכשם שאי אפשר שישכנו האש והמים בכלי אחד כן לא תשכון בלב המאמין אהבת הוי' ואהבת עוה"ז, דהאהבה אי אפשר שתחלק כ"כ לב' ענינים שהם נבדלים זמ"ז, להיות תנועת האהבה תנועה אחרת מכמו היראה, דיראה הרי אפשר הדבר שהוא מה שהוא ויש לו יראה ופחד מאיזה דבר שחוץ ממנו ומ"מ הוא במציאותו, והאהבה תנועתה בנפש קירוב והמשכה, וא"כ אינו לעצמו כ"א הוא הדבר ההוא למה שיכסוף ויאהב וישתוקק, אשר מובן היטב דא"א שיהיו ב' אהבות, וא"כ בהכרח להפוך לבבו מאהבת עוה"ז לאהבת הוי', דזה בא ביגיעה גדולה הרבה יותר מכמו היראה, וזה מובן גם מהשכר, וכדאי' בספרי ע"פ ואהבת את הוי' עבוד מאהבה דאינו דומה העובד מאהבה להעובד מיראה, דהעובד מאהבה שכרו כפול ומכופל, וכדרז"ל (סוטה ל"א א) גדול העושה מאהבה מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור, וגם הלא"א ארז"ל דצדיקים דוקא לבם ברשותם, וא"כ איך הוא קרוב הדבר, ומתרץ דבלבך הוא האהבה בשביל ולעשותו שהיא האהבה בשביל קיום המעשה בפומ"מ, ודבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם אשר יש לו מוח בקדקדו, כי מוחו ברשותו ויכול להתבונן בו בכל אשר יחפוץ, וכשיתבונן בגדולת א"ס ב"ה ממילא יוליד במוחו עכ"פ האהבה להוי' לדבקה בו בקיום מצותיו ותורתו כו' והמוח שליט על הלב בטבעו ותולדתו על החלל השמאלי שבלב ועל פיו ועל כל האברים שהם כלי המעשה, אם לא מי שהוא רשע באמת כו', כמארז"ל שהרשעים הם ברשות לבם ואין לבם ברשותם כלל וזה עונש על גודל ועוצם עונם ולא דברה תורה במתים כו', והנה לאחר כל זה הנה גם בלבבך שהיא האהבה בשביל הקיום בפועל ממש היא ג"כ שלא בנקל כ"כ ובא ע"י עבודה ויגיעה דהתבוננות, ומ"ש אם לא מי שהוא רשע באמת כו' דאין לבם ברשותם כלל, דוק לאידך גיסא דהצדיקים דוקא לבם ברשותם, וגם הבינונים צריכים עבודה ויגיעה בהתבוננות דאז הוא המוח שליט, וכשנאמר כי קרוב אליך הדבר נאמר לכל ישראל, דמובן דהבינונים הם ודאי בכלל זה והלא צדיקים דוקא לבם ברשותם, דבכ"ז הרי יש כאן ג' ענינים לבם ברשותם, מוח שליט על הלב והם ברשות לבם, דזה עונש על גודל ועוצם עונם כו', דלבם ברשותם הוא מדרי' הצדיקים וכמארז"ל במד"ר (ס"פ תולדות) שהן דומין לבוראם, מה הקב"ה לבו ברשותו אף הצדיקים כן דלבם ברשותם, דהצדיקים הם שעוסקים בעבודת התו' והמצוה שבזה הם מסירים (נעמען אַראַפּ) ההעלמות וההסתרים דגוף ונה"ב, ולא עוד שאין מסתירים אלא דכחות דנה"א עומדים בהתגלות והתרחבות גדולה דהוא הוא המושל ושולט בהעיר קטנה, ובמילא לבם ברשותם בדרך

ממילא, דאין זה שעבודתם לעורר הלב באהוי"ר אלא דלהיות שהכחות דנה"א הם בהתגלות והתרחבות הנה הלב הוא במילא בהתעוררות גדולה, דהעיקר הוא בזה מה שאין הפסק מהמוח אל הלב כלל, שהיא העבודה בפנימי' המוחין ובעבודה פנימית דוקא בפנימי' המוחין, דכאשר שבהשגה הרי יש פנימיות וחיצונות, דחיצונות השגה הוא ג"כ השגה גדולה ופנימי' והוא בידיעת איזה ענין שכל בהשגת אלקות בהרחבה גדולה דיוודע דבר הלכה עמוקה מפורשת בפירש"י והתוס' בחריפות ופלפול עצום, אמנם ענין מרוחב ומרוח בידיעה רחבה אשר לא יחסר לו כל בידיעה זו ודבר דבר על אופניו פרושה וברורה כשאלה מפורשה והוא מה שהענין מובא לידי הבנה טובה בכל פרטיו בהתרחבות גדולה מתיישב במוחו ונקלט בלבו בנועם ועריבות שכלי גדולה באופן שאין זה רק מה שאין לו שום פירכא וסתירה מאיזה ענין, אדרבא הוא הנותן טעם ועונג בביאור כמה ענינים מפני עומק השכל שבהשכלה זו ועוד יותר שהעומק בא בהרווחה וריבוי דברים על מילואם ממש באופן שדי ומספיק לעצמו וכן ימצא די והותר להבין ולהסביר בו עוד ענינים, שידיעה רחבה כזו מוכרת להתקבל ולהתיישב מפני רוב העונג שבה, אמנם לאחר כ"ז הוא רק חיצוני' ההשגה בלבד וישנו הפנימי' בזה שהיא נקודת הסברא שבהענין שהוא נקודת החיות של הענין בענין השכלי (וכמבואר בד"ה שופטים* שיכול להפשיטו מהלבשתו זו בהלכה זו ומבין בהלכה אחרת אף שבחיצוניותם אינם משתווים דזה מדבר בד' רשויות דשבת עד"מ וזה בטענת ראובן ושמעון בחלוקת החצר וכו', וכדומה, אבל תנועת הסברא אחת היא), וכמו"כ הוא גם בעבודה הפנימי' שהוא הביטול הנעשה ע"י השגה דזהו תכלית ההשגה האמיתית שבא לידי התפעלות במוחו על הפלאת הדבר, דהתפעלות זו בכלל היא התנועה החיונית בגוף, ועצם ההשגה העושה ומכריח את הביטול הנק' דער פאָרלאַרין קייט פון שכל און דער אויסגאַנג פון שכל, דזהו עיקר ענין ההשגה לבא להתנועה הבלתי מושג, דכ"כ מבין את הדבר בטוב ונודרך עַד שנאבד ונכלה בההשגה או ער ווערט זיך אַן אין דעם פאַר-שטאַנד מפני גודל העומק שבזה ובמילא נעשה ביטול בעצם מהותו דשולל הימנו כל מציאות, והיותו הוא רק ההשכלה לבד דבעת ההתבוננות והשגת הענין אינו דבר לעצמו שהוא בהרגש עצמו כל היותו ומציאותו בה בשעה הוא רק השגה היא וזהו ההתפעלות שהוא הזות נפשו בענין והשכלה זו שזהו העבודה הפנימי' דפנימי' המוח מה שפנימי' המוח נכלל בכלי השכל ומתדבק עמו בדביקות כעין עצמו (וכאילו מתהפך ממהות מוח למהות שכל כו', וכמבואר בד"ה לך אמר פ"ג) שבוזה גופא והיינו בעבודה הפנימי' דפנימי' ההשגה יש בה פנימי' וחיצוני', דחיצוני' הוא הכרת ענין האלקי שבהשכלה זו, דער דערהער פון די געטליכקייט וואָס אין דעם, והפנימי' בזה הוא תפיסת עצם הענין האלקי דאין זה שתופסים רק השגת הענין האלקי בלבד אלא שנכנסים כ"כ בעומק פנימי' הענין עד שנעשה אצלם ציור בכח שכלם ממש בהשגת הדבר שהוא קרוב ובא לידי הכרה, דענין ההכרה הוא שרואה עצם

הדבר היינו העצם שמוסתר בהעלם ותוכיות הדבר הבלתי נראה ונגלה, דמה שנראה ונגלה ממנו בא בעומק ההשגה והקרוב לגילוי בא ע"י הדעת שהו"ע ההתקשרות עצמי בהענין ובהכרח הוא תפיסת עצם הדבר ממש במדרי' זו. הרי המוח והלב הם בהשוואה גמורה ממש, דהשתוותם הוא בבי' דברים. הא' דכל אור פנימי ועצמי כמו שמאיר במוח מאיר ג"כ בלב באיזה אופן שהוא מאיר במוחו (דהגם דלב ומוח משתנים בעניניהם, דגם במוח יש התפעלות (שזהו ממדרי' לב כו') ובלב יש הבנה דהלב מבין (שזהו ממדרי' מוחין כו') ומ"מ הרי עיקרם המוח מבין והלב מתפעל, ובמדרי' זו הנה שניהם משתווים דבזה האופן שמאיר במוח) מאיר ג"כ בלב, והבי' שכמו שהמוח דכאשר מתאחדים כלי המוח בכלי השכל (וכמשנ"ת בד"ה לך אמר) הרי עצם מוחו נעשה מעיין המתגבר, פי' שזה בא מעצם המוח לפי שבו מאירים גילוי הכחות השכליים שבכח המשכיל, וכמו החכם גדול לעוצם גדול חכמתו מתגלים ממנו שכליים בדרך מאליו וממילא (וכמבו' במ"א המשל ע"ז חבית מלאה ביותר שנשפך ממנה מים דזהו הוראה על מילואה) כמו"כ הוא גם בלב שבא גילוי המדות במדות מורגשות בדרך ממילא, דאינו מה שבא בעבודה ויגיעה לעורר את הלב כו'. וזהו דצדיקים לבם ברשותם שזה בדרך מאליו וממילא, דלהיות צדיקים הרי עבודתם בתומ"צ הוא באופן מלמע' למטה דכל איבריהם קדושים ומרכבה לאלקות וכחות הנה"א הם בהתגלות בידיעת והשגת אלקות, דכמו שהנה"א שזהו כמו שאלקות משיג אלקות להיות עצמו אלקו' (וכמבואר בד"ה כי כאשר השמים פ"ג) ואו הרי השכל שלו ג"כ אלקות ובמילא לבם ברשותם בדרך מאליו וממילא. מוח שליט על הלב היא עבודת הבינונים, דבבינונים הנה"ב מעלים ומסתיר על הנה"א אמנם הם עובדים הוי' ועוסקים תמיד בעבודת התבוננות והתעוררות אהוי"ר, אבל כל עבודתם הוא רק בחיצוניות ההשגה לבד ורק שבזה גופא היינו בחיצוני' ההשגה היא השגה גדולה ורחבה שבא בהעמקת הדעת. שבזה יש ג"כ ב' מדרי', הא' הוא מפני התמידיות וריבוי השקידה דהבינוני הוא מעובדי הוי' שעובדים תמיד והתמידיות וריבוי השקידה מעורר כחות פנימים, והבי' היא התקשרות העצמי שבהם, דזאת היא גודל עבודתם בהתקשרות עצמי' בההשגה ונרגש אצלם הענין וההרגש (דער דערהער) הוא בטוב טעם זיי דער העריץ אלקות און דערהערין די רייכקייט פון דער השגה כו', וההשגה מאירה גם בלב, אמנם אין זה שהוא בדרך מאליו וממילא, כ"א שבא ע"י עבודה ויגיעה גדולה במאד, אבל לאחר שבא האור בלב ה"ה נרגש בלב (ווערט דאס דערהערט בלב) ובהרגש טוב (מיט א טיפין דערהער) דלהיות שהשגתם הוא בחיצוניות ההשגה ותיצוני' המוחין הרי יש להם ערך ושייכות אל המדות, דשכל ומדות ה"ה בדרך עו"ע, הרי העילה מכריח את העלול והעלול נעשה מקורב בערך העילה, ולזאת כאשר ההשגה היא רק בחיצוניות ההשגה ה"ה בערך אל המדות, וא"כ נעשים המדות בהכרח, דזהו המוח שליט על הלב שהוא בשליטה וממשלה, דהממשלה הוא בע"כ דוקא (וכמבו' במ"א בענין ההפרש בין מלוכה שהוא ברצון

וכמבואר במ"א : ראה שערי אורה ד"ה זביאו לבוש מל' סי"ב. ובכ"מ.
וכמבואר במ"א : לקו"ת דברים בחלתה. שם גה. ב. ובכ"מ.

וממשלה בע"כ) להיות שענין הבינונים הוא בעבודה ויגיעה גדולה, אמנם בכ"ז הרי המוח הוא שליט בכל אשר להם בשכל ומדות ולבושי הנפש שהם כלים משועבדים לעבודתם בתמידיות. והם ברשות לבם, ר"ל התגברות החומר על הצורה, והוא שהנהיב וכחותיו מתפשטים ביותר ומעלימים ומסתירים על כחות דנה"א דחשך אורו מרוב התעלמותו וחלישותו ולא עוד שאין לו שום התפשטות בהלב וכן בכל האברים שהם כלי המעשה, אלא שהלב וכחות הנהיב שהם החומריות מנהיגים את העיר קטנה, וכשנאמר כי קרוב אליך הדבר מאד הרי נאמר לכל אשר בשם ישראל יכונה, וכמארו"ל (מד"ר דברים פ"ח) א"ל ישראל למשה רבינו משה הרי אתה אומר לא בשמים היא ולא מעבר לים היא והיכן היא, א"ל במקום קרוב בפ"ך ובלבבך לעשותו ואינה רחוקה. היא קרובה היא לכם, הרי דלכאור"א מישראל קרוב הוא, וא"כ צ"ל איך הוא קרוב הדבר לכל אחד מישראל.

ג) אך הענין דהנה כתיב כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, דכאור"א מישראל יש בו חלק מש' הוי', והוא שם הוי' שבנפש, דזה ישנו גם בבחי' עמו, דעם הוא מל' עוממות שהוא הסתר וכיסוי (משרש עמם ואיכה יועם פירש"י יכסה, והוא מהמד"ר * ב' פי' יכוסה ויכהה), דגם אלו שהכחות דנה"א הם בהסתר וכיסוי ע"י התפשטות הכחות דנה"ב והתגברות חומריות הגוף על אור צורת הנפש ומ"מ יש בהם חלק הוי', וישנם העצות בעבודה איך לגלותם, וביאור ענין שם הוי' שבנפש דכאור"א מישראל, הנה ארו"ל (אבות פ"ו מ"ה) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, וכן יש כמה כרוזים שמכרוזים ומעוררים על התשובה, וצ"ל מהו"ע הב"ק והרי אין שומעין את הב"ק ומהו התועלת מהכרזה. אך הענין, דזה שאין שומעין הב"ק הוא בהנשמה שבגוף, מפני שהגוף ונהיב מעלימים ומסתירים על אור הנשמה, אך ידוע דלא כל הנשמה מתלבשת בגוף רק הארה ומקצת הנשמה, דעצם הנשמה אינו בערך התלבשות בגוף, שהרי מלאך בשליש עולם עומד, וכ"ש נשמות שלמעלה מהמלאכים כו', אלא מה שמתלבש בגוף הוא רק הארה לבד ועיקר הנשמה היא למעלה ומתחברת עם חלק הנשמה שבגוף, וכמו בחברי דניאל דכתיב אבל חרדה גדולה נפלה עליהם דאע"ג דאיהו לא חזי מזליהו חזי, דשרש ומקור הנשמה רואה ושומע כל הכרוזים העליונים, ונוזלים מן לבנון, דלבנון שהוא שרש ומקור הנשמה מזלת ומטפת בחלק הנשמה שמתלבשת בגוף, ומזה ג"כ מה שנופלים הרהורי תשובה שבאים כמו פתאום ואפי' רשעים מלאים חרטות שמתעוררים בתשו', אך אצלם הוא זה בזמנים ועתים ידועים, שזהו מפני שאינם רוצים בשו"א להיות נפרד מאלקות, ומה שעובר עבירה ר"ל זהו מפני הרוח שטות שמכסה על האמת שנדמה לו שעודנו ביהדותו אבל להיות ח"ו נפרד מאלקות אינו רוצה בשו"א, והוא מעצם הנשמה שלמעלה מטו"ד המושג כו' ובחי'

מהמד"ר : איכה רבה רמ"ד.

וביאור ענין : ראה בכל הבא לקמן לקו"ת ר"ם ראה.

זו נק' משכיל מקור השכל מה שאינו שכל דהשגה כלל ונק' משכיל להיותו בחי' אר"פ והוא בחי' חכמה רק שהיא בחי' פנימיות החכ' שלמעלה לגמרי נהשגה כו' ועז"נ משכיל לאיתן האזרחי, דמשכיל מתגלה בבחי' איתן, דאיתן הוא לשון חזוק, וכמו איתן מושבך, ובמשנה איתן כמשמעו קשה שהוא קשה וחזק, גם איתן לשון יושן, בירח האיתנים ת"י ירחא דעתיקא, וענין החזוק הוא שמושרש עמוק עמוק, דחזוק מורה על העצמותו של העצמי בלתי משתנה ובלתי מתחלף לעולם, דמה שאינו עצמי שייך בו שינוי וחילוף, וכמו האור מצ"ע שייך בו שינוי וחילוף, אמנם אור להיותו דבוק בהעצם אין בו שינוי כלל, וכמ"ש במ"א, אבל העצמי הרי מצ"ע הוא בלתי משתנה וז"ע החזוק, וכמו"כ הוא בנשמות, דהנהגה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה יצרתה נפחתה שיש ד' מדריגות בנשמה, טהורה היא בראתה יצרת נפחת, במד"ר חושב ה' מדרי' דה' שמות נק' לה נר"ן ח"י, אך בזה נכלל בד' מדרי' נגד ד' אותיות הוי' נר"ן, ונשמה לנשמה כולל ח"י, נשמה, היא כמ"ש נשמת שדי תבינם, שזה השגה והבנה באלקות כל חד וחד לפום שיעורא דילי' כו', וזהו בחי' בינה, ונשמה לנשמה הוא בחי' חכ' כח מה שזהו הביטול שלמע' מטו"ד המושג, והר"ע כי עם קשה עורף שזהו למעליותא, שהרי אומר ע"ז וסלחת כו', הוא התוקף בנשמה שאינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד ח"ו מאלקות, ומוזה הוא כח המס"נ שבכא"א מישראל למסור נפשו בפר"מ על קדוה"ש, שזהו מכח החכמה שבנפש, כמ"ש בספ"ב, וכמו"כ לעמוד בנסיגות ולעמוד נגד כל מונע כו', דבהשגה לא יש תוקף זה שהרי שכל אינו מחייב ענין המס"נ, ולכן בתו' לא יש טעם על מס"נ רק נא' לאהבה את הוי' אלקיך כי הוא חייך, שהוא האהבה שע"פ טעם ודעת, אבל על מס"נ לא יש טעם מפני שזהו למע' מהטעם כו', וזהו בחי' איתן דנשמות בחי' חזק בלתי ישתנה לעולם שלא להיות נפרד ח"ו ולעמוד בנסיון כו', ובכלל זה הוא ג"כ לעמוד חזק נגד הנהי"ב אשר לפעמים הוא בא בעקיפין לאמר איך תרהיב עוז לגשת אל הקודש בעבודה וקיום המצות ומעורר את האדם על שפלות מדרגתו, ולזאת צ"ל תוקף הנפש לעמוד חזק נגד מניעה זו ולאמר לעצמו גם אני מורע אברהם יצחק ויעקב, ואיני רוצה להיות נפרד ח"ו, שכ"ז הוא מצד התוקף שבנפש שהוא בחי' איתן, ואיתן ל' ישן שבלתי מחודש, ומבואר במ"א* שזהו שם ע"ב שאינו מחודש, דשם מ"ה הוא מחודש ונק' שם מ"ה החדש, וכן שם ס"ג הוא מחודש שהרי השבירה הי' בשם ס"ג שהוא בונה ע"מ לסתור וסותר ע"מ לבנות, דס"ג ומ"ה הן תוהו ותיקון דשניהם מחודשים ושם ע"ב הוא למע' מתוהו ותיקון והוא בלתי מחודש כו', וידוע דש' ע"ב הוא בחכ', והיינו בחי' פנימיות החכ', דפנימיות אבא פנימיות עתיק, ואיתן הוא ל' ישן, שזהו המשכת העצמות כו', וכמ"ש במ"א, וכמו"כ הוא בנשמות דכתיב עם המלך במלאכתו ישבו במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, שזהו קודם הבריאה שהי' ההמלכה על הבריאה, דנשמות לא נתחדשו בבריאה

באותו האופן שהתחדשו כל הנבראים שנתחדשו בבריאה, דאפי' מלאכים ג"כ נבראו בשי"ב, וכמ"ש בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם י"א שנבראו בשני וי"א בחמישי, דשרש המלאכים הוא מהדיבור דעת לחשות ועת לדבר, והיינו שנתחדשו כשנתחדש הזמן, אבל נשמות שהן ממח', ישראל עלו במחשבה, מחשבה משוטטת תמיד, ופי' עלו במח' היינו בבחי' עליונה שבמח', והוא בחי' פנימיות החכ' כו', וזהו נשמה שנתת בי טהורה היא, שזהו שרש הנשמה כמו שהיא באצי', ואצילות הוא הפרשת הארה מאוא"ס המאציל שאינו בבחי' התחדשות כיא בבחי' גילוי ההעלם כו', ובאצי' גופא בחי' חכ' הוא בחי' אצי' שבאצי' כו', שזהו איתן ל' ישן, רק בכדי שתתלבש בגוף ירדה דרך בראת יצרת נפחת, אבל עצמה ושרשה הוא באצי', והוא בחי' איתן כו', והנה אותיות איתן משמשות לעתיד, דבחי' משכיל לאיתן יתגלה לעתיד שאז יאיר בנשמות בחי' איתן שבהם, וכמ"ש הנה ישכיל עבדי כו', וזהו משכיל לאיתן האזרחי, פי' אזרחי שיזרח ויאיר בנשמות לעתיד, ואזרח לשון ישן, וכמו כגר כאזרח הארץ, דאזרח הוא תושב מכבר כו', והיינו בחי' איתן, וכמ"ש הרמ"ז דאיתן הוא שם ע"ב דבחי' זו יאיר בגילוי לעתיד כו', וזהו ביו"ד נברא העוה"ב דלעוה"ב יהי' גילוי בחי' יו"ד, בחי' משכיל לאיתן כו', וזהו היו"ד דשם הוי' שבנפש שזהו בחי' הביטול שלמע' מטו"ד המושג והוא חוקף שבנשמות באלקות כו'.

ד) וענין ההיא דשם הוי' שבנפש הוא כח ההשגה והתבוננות בגדולת אווא"ס ב"ה, דהנה הגם שיש בכאו"א בחי' יו"ד דש' הוי' בחי' חכ' כ"ח מ"ה צ"ל ג"כ בחי' בינה שזהו ההשגה וההבנה באלקות, וכמ"ש וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים שצ"ל ההשגה והבנה בכאו"א כמה שיש ביכולתו להבין ולהשיג, וכתוב דע את אלקי אביך ועבדו בלבב שלם, שצ"ל דעת והשגה והוא להתבונן איך שאני הוי' לא שניתי שלא יש שום שינוי בין קודם הבריאה לאחר הבריאה, אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא לאחר שנברא העולם, דכללו' התהוות העולמות הוא מהארה בלבד, דבי"ה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב ובה"א נברא עוה"ו, שבידיעה זו הרי אפ"ל השגה טובה מבשרי אחזה, דבהאדם הרי"ב ב' אותיות אינם תופסים מקום כלל לגבי כח הדיבור וכ"ש לגבי כח המחשבה וכל שכן לגבי עצמות האדם, וא"כ להבדיל הבדלות אין קץ למע' הרי ב' אותיות אינם תופסים מקום כלל, והיינו דכללות ההשתל' אינו תופס מקום לגבי עצמות ולכן לא שניתי כו', דכאשר מתבוננים בזה, והתבוננות היא בעבודה בשמחת לב, דהאדם הוא מוגבל גם בנפש ומכ"ש בכח הדבור ומ"מ ב' אותיות אינם תופסים מקום כלל, ולאחר זה שאינם תופסים מקום הרי אם אומר ב' אותיות ה"ה מתקשר בזה, ומ"מ אינו מקושר שאינו תופס מקום, אשר מזה יובן כי בי"ה הוי' צור עולמים כו' נתפס פי' עשה הכל

ואינו נתפס בזה כלל, והיא ההתבוננות בהוי' אחד. וכאשר משיג ענין אלקי הרי זה מאיר בגילוי בנפש כו', דחכ' שהיא למעלה מטו"ד המושג ה"ז אינו בבחי' גילוי דלית מח' תפיסא בי' אבל בהשגה ה"ז בבחי' תפיסא כו', והתגלות עתיק הוא בבינה, דעיקר גילוי התענוג הוא בבינה בהשגה דוקא, והיינו מפני שהשגה שרשה גבוה, מבחי' התענוג כו', ויש יתרון בבינה שלמעלה מהחכ', וכמ"ש ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וארוזל דאפי' בימי משה לא אשתכח כוותיהו דכתיב הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים ואח"כ כתיב ואקח כו' חכמים וידועים ואלו נבונים אפי' בימי משה לא אשתכח כו'. והענין הוא דהנה בינה הגם שמקבל מהחכ' אינו משתלשל מהחכ' רק שמקבל מהחכ' אבל לא שבינה עצמה משתל' מחכ' כו', דבינה מחכ' אינו בבחי' השתלשלות עו"ע, דעו"ע הוא דהעילה מחייבת את העלול וכמו שכל ומדות הרי השכל מחייב את המדה דמהשגת השכל נעשה ונולדה המדה ואם לא יש לידת המדה הרי זה מפני איזה סיבה, וכמו מצד העלם והסתר שמונע ומעכב לידת המדות, וכידוע בענין שרי פרעה' שממיצר הגרון כו' המונעים ומעכבים את גילוי השכל שלא יאיר בלב, אבל בשכל הרי נעשה המדה, שמכל השגה והתבוננות הרי הוא מתפעל במוחו, ושלא יהי' גם התפעלות שכלי זהו מפני התעלמות ביותר, והוא ענין טמטום המוח שזהו מצד התגברות החומריות ביותר שבענינו הוא קשה יותר מטמטום הלב, ובכלל זה הוא מי שהוא שכלי בעצם דהכל נשאר כמו בידיעה ואין זה נוגע אל הפועל כלל, דהאמת הוא דההשגה אינה אמיתית, דכאשר ההשגה היא באמת או במילא בהכרח שיהי' גילוי המדות ואם אין זה הוא הוראה שהמוחין אינם בשלימות, דקטן אינו מוליד, ומהעילה בהכרח שיהי' עלול, לבד כאשר אין העילה בשלימות כו', אבל בשלימות המוחין נעשה התפעלות השכל, והוא מפני שהשכל מחייב את המדה, משא"כ בחו"ב הרי אין החכ' מחייבת את הבינה דוקא, שאינו מוכרח, דגם שיש כח החכ' אינו מוכרח שיהי' ג"כ כח הבינה, וכמו שיש שהוא בעל השכלה ואינו בעל השגה שבכחו להשכיל השכלות חדשות ואינו משיג גם את ההשכלות אלו שהוא משכיל, הרי שהחכ' אינו מכריח את הבינה, וא"ז כמו בעו"ע, ולכן בעו"ע הרי העלול נמצא כלול בעילתו, וכמו שכל ומדות הרי המדות נמצאים כלולים בשכל, שזהו ההתפעלות שכלי, משא"כ בחו"ב אין הבינה נמצא כלול בהחכ', ומה שאי' בסי' הבן בחכמה, אין זה התכללות הבינה בחכ' רק מפני שפרצוף החכ' ה"ה פרצוף שלם יש בו ג"כ בחי' בינה, אבל א"ז התכללות הבינה בחכ', ולכן הבינה שבחכ' ה"ה לצורך החכ' עצמה, והיינו שיהי' כח החכ' ירידה והמשכה, דכח החכ' בעצם הוא בבחי' נקודה בלי המשכה, והבן בחכ' הוא שיהי' כח החכ' בבחי' המשכה, ואין זה כמו התכללות המדות בבינה שא"ז לצורך השכל שהרי ההתפעלות הוא בעצמו היפך השכל, דשכל הוא מנוחה וא"כ אי"ז לצורך השכל כו', והמדות שבפרצוף הבינה אין זה התפעלות השכל כ"א מה שיש בשכל כח ההטי' לאיזה מדה, דהשכל עצמו הוא למעלה מהמדות

והמדות שבשכל הוא שכל המטה כלפי חסד ושכל המטה כלפי גבורה כו', והיינו דעצם השכל הוא בבחי' הטי' כו', והוא בחי' תבונה שזהו בחי' המדות שבפרצוף דאימא כו' (ועמ"ש מזה בדרוש בשעה שהקדימו תער"ב פ' קל"ה), אבל המדות הכלולים בשכל שהן ההתפעלות שכלי אינם מכלל פרצוף המוחין (וכמ"ש במ"א בענין וצפונך תמלא בטנם, שזהו עד"מ הולד שאינו מפרצוף האם עצמה כו'), רק מפני שהשכל הוא העילה של המדות נמצא העלול כלול בו, ואינם לצורך השכל כ"א לצורך העלול, דהיינו המדות שבלב שבאים מההתפעלות שבשכל כו', וכמ"ש במ"א, משא"כ הבן בחכמה ה"ז מבחי' פרצוף החכמה והוא לצורך החכמה כו' כנ"ל, והיינו דבינה מהחכ' אינו בדרך עו"ע כו', והיינו שיש לה מקור מיוחד בפ"ע כו', וההתרחבות שבבינה זהו מכח המשכיל, דזה שחכ' בא בבחי' נקודה הוא כמו שמתגלה מכח המשכיל, אך בכח המשכיל הוא שם בבחי' התרחבות ומוזה הוא כח ההתרחבות שבבינה כו', ושרשה הוא מהתענוג דתענוג הוא בבחי' התרחבות, ולכן התענוג פועל התרחבות בכל דבר, וכמו שמועה טובה תדשן עצם, מפני שהתענוג הוא בהתרחבות ועושה התרחבות גם בעצם, ומהענג הוא שרש ההתרחבות שבבינה כו', וזהו שהתגלות עתיק הוא בבינה, מפני ששרשה מבחי' עתיק ולכן ההתגלות דבחי' עתיק הוא בבינה כו', וזהו שיש יתרון מעלה לבינה על חכמה כו' (והגם דמדות יש להם מקור מיוחד מהמוחין רק שגולדים מהמוחין כו', וכמ"ש בתו"א בד"ה להבין האבות הן הן המרכבה, ולכן יכול להיות הגדלה במדות יותר מהמוחין, וכמ"ש בתו"א בד"ה משכני, הרי המדות שגולדים מהמוחין ה"ה למטה במדרי' מהמוחין, ובהגדלת המדות יומר מהמוחין או אינם בבחי' מהות שמן המוחין כו', ובינה הרי כשמקבלת מהחכ' בה ההתרחבות שלמעלה מהחכ' כו'), ויש מעלה בחכ' על הבינה בבחי' הביטול שבחכ' הוא יותר מהבינה, דחכ' הוא בחי' אין ובינה בחי' יש כו', וע"כ צריך להיות בה המדה והיינו שגם בהשגה דבינה יהי' הביטול דחכ', והוא שיהי' השגה בהתרחבות בהשגה טובה באלקות ויהי' הביטול לא רק כמו שמצד ההשגה כ"א בבחי' אין דחכ' כו', וכמו באברהם שניתוסף לו אות ה"א, וידוע שזהו ה' ראשונה דהוי' שעי"ז הי' הלידה וההתגלות כו', וזהו אברם אינו מוליד אברהם מוליד, דאברם הוא השכלי הנעלם מכל רעיון, אינו מוליד שאין גילוי, אבל אברהם הוא בבחי' גילוי, וכתוב ושמח שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך, וענין לבבו נאמן לפניך זהו הביטול שלמעלה מטעם ודעת המושג כו', ביטול עצמי והוא הנק' ערענסטקייט, והוא תום הלב בעצם בבחי' ביטול עצמי כו', וכמ"ש במ"א, והיינו דגם כאשר הי' שמו אברהם בתוס' ה"א ראשונה דהוי' בבחי' השגה טובה באלקות, מ"מ הי' לבבו נאמן בבחי' ביטול עצמי כו', והוא החיבור דב' מדרי' חכ' ובינה, והר"ע נקודה בהיכלא, היכל הוא בחי' בינה, היכל נ' שערי בינה, ונקודה הוא בחי' חכמה, דנקודה בלא היכל אינו מספיק, שצ"ל השגה באלקות והיכלא בלא נקודה ג"כ אינו מספיק

שצ"ל בחי' ביטול דחכ', והו' ששומר בחי' השגה, באם לא יהי' הביטול דחכ' יכול ליפול ח"ו ממדרי', וכמו בהשגה שכלית אם לא ישמור את הנקודה דחכ' יכול לילך בדרך עקלתון שתהי' ההשגה לא אמיתית, הגם שיהי' בטעם וסברות שכליות לא יהי' כלל כפי האמת, דרש הבינה הוא מהתענוג שהוא המרחב דכח המשכיל, דבמרחב דכח המשכיל הרי ישנו גם מה שאינו שייך לנקודה זו ממש, ולכן יכול להיות שלא יהי' כפי האמת בנקודה זו, ולכן הנקודה הוא השומר את ההשגה, דכאשר זוכר ושומר את הנקודה תהי' ההשגה אמיתית כו', כמו"כ הוא ברוחניות דבהשגה לבד יכול ליפול ממדרי' ח"ו, כ"א צ"ל נקודת החכמה שהוא הביטול שלמע' מטו"ד המושג כו' דחכ' היא אמת, כמ"ש בסש"ב, ואמת הוא שאינו נפסק, דנהרות המכזבין היינו שנפסקין ואמת הוא שאינו נפסק, והיינו שאינו משתנה וכנ"ל בענין איתן שוהו בחי' חכמה כו', ולכן ע"י החכ' הוא ג"כ הקיום דבחי' השגה דבינה כו', וזהו והחכ' תחי' בעלי', דבינה הוא בעלי' דחכ' והיינו שעושה התרחבות בנקודה דחכ' כנ"ל מ"מ החכ' תחי' בעלי' כו', דקיום ההשגה הוא דוקא ע"י החכ', שיהי' בה הביטול דבחי' חכ' (שאו אינו נפנה מהאמת, ער טרעט ניט אפ פון דעם אמת), והתחברות דב' המדריגות דנקודה בהיכלא שהן הפכיים הוא ע"י התורה, דאורייתא מחכ' נפקת, דנספת מחכ' ושרשה מכתר אנכי הוי' אלקיך אנכי מי שאנכי כו', ולכן ע"י התורה הוא ההתחברות דחו"ב, וכמ"ש או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי וארז"ל כל העוסק בתורה משים שלום בפמליא של מעלה כו', והיינו ב' אותיות י"ה, וכמ"ש בד"ה החלצו, והיינו שנעשה התחברות דבחי' חו"ב.

בס"ד.

ה) **וענין ויה דשם הוי'** שבנפש הוא. דהנה כתיב וצדקה כנחל איתן, פי' נחל הוא לי' התפשטות, וכמ"ש כנחלים נטיו ופרש"י שנארכו ונמשכו, וזהו נחל איתן הוא התפשטות בחי' איתן בששה מדות שיהי' בהם גי'כ הביטול דחכ' כו'. והענין הוא דהנה מדות הנולדים מן השכל הרי התגלות המדות לאחר התעלמות חמוחין, כידוע דכל זמן שהמוחין הם בגילוי אי אפשר להיות המדות, כ"א לאחר שמתעלמים המוחין אזי הוא הולדת המדות כו', וז"ש ע"כ יעזוב איש את אביו ואת אמו, דבכדי שיהיו המדות צריך שיעזוב או"א בחי' המוחין כו', וכמ"ש בד"ה שמח תשמח. כי צ"ל מדות והעבודה דמוחין לבד אינו מספיק כ"א צ"ל גם מדות, וכמ"ש במ"א, וע"כ יעזוב איש כו', אך זהו בבחי' חיצוניות הלב שאי אפשר להיות חיבור המוח והלב שיהי' ביחד, אבל בפנימיות הלב הרי ידוע דכל האור כמו שהוא במוח נמשך גי'כ בלב, והוא חיבור המוח והלב, והמדות הם בלתי מורגשים כו', דחיצוניות הלב הן מדות מורגשות, ולכן אא"ל שיהי' המדות כ"ז שהמוחין בגילוי כו', אבל פנימיות הלב הן מדות בלתי מורגשות ומאיר בהם כל גילוי האור שבמוח כו', והגילוי דבחי' איתן הוא למעלה יותר, והוא יותר מבחי' בלתי מורגש דפנימיות הלב כו', והר"ע תעלומות הלב, וכמ"ש בלקו"ת בד"ה ביום השמיני עצרת הראשון ובד"ה ביום השמיני שלח (והן כל התפעלות עצמי מבחי' דחכמה בבחי' ביטול עצמי כו'), וזהו בחי' נחל איתן שבהמדות, הי' הביטול דבחי' חכמה כו', ואז נעשה אתהפכא חשוכא לנהורא, דהנהי' במדות יש לעי"ז, דכמו שיש מדות טובות כמ"כ יש מדות רעות, וכמו הקנאה והתאוה כו', וע"י גילוי בחי' איתן נעשה אתהפכא חשוכא לנהורא כו', וכמ"ש ומעין מבית הוי' יצא והשקה את נחל השטים, שטים הוא בחי' שטות דלעו"ה, וע"י המעין היוצא מבית ה' שזוהו פנימי' החכמה בחי' איתן ה"ז משקה בחי' נחל השטים שנהפך לטוב כו', וכמ"ש בלקו"ת בד"ה ששים המה מלכות, ובדרוש וככה רל"ז באורך, וכאשר מאיר בחי' איתן בהמדות אזי הוא בחי' וא"ו רברבא, דיש וא"ו רברבא ווא"ו זעירא, וא"ו זעירא וא"ו בלי יו"ד וא"ו רברבא הוא שבראשו יו"ד, וז"ש מנחל בדרך ישתה ע"כ ירים ראש ואיתא בכתבי האריו"ל שזוהו וא"ו שבראשו יו"ד, והיינו שמאיר בחי' איתן בהמדות כו', וה"א אחרונה הוא מחדומ"ע הג' קוין שבה' הן מחדומ"ע כנודע, והן מחדומ"ע דתושבע"פ דמל' פה תורה שבע"פ קרינן לה כו', והיינו שגם בתושבע"פ יהי' הביטול דבחי' חכ' כו'. והענין הוא דהנה בס"י איתא הבן בחכמה וחכם בכינה, ולכא"ו הול"ל הבן בכינה וחכם בחכ' ומהר"ע הבן בחכ'

עצמי' מבחי' : אחר זה נמצאת תיבה מטושטשת בהעתק המאמר (גוף הכתיב אין תח"ט), ואולי צ"ל: מבחי' התפעלות, ויעויין קונטרס העבודה בתחלתו.

כו', אך הענין הוא דהנה חכ' ובינה הן תושבע"פ ותושב"כ, דכתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך, וארז"ל מוסרי אביך תושב"כ ותורת אמך תושבע"פ, וכמו עד"מ טפת האב הגם שיש בה כל ציור הולד (וגם יש בו כח הא"ס שבנבראים בנין עדי עד, שבוה יובן המדרשי שע"פ ידן בגוים מלא גיוות, דכל נפש ונפש שבישראל שעשו הרשע ח"ו הרגו הקב"ה טובל פרפירו בדמי הנפש ההוא ומראה ביום הדין לעשו כו', והוא ע"ד קול דמי אחיך עד סוף הדורות כו' לפי שהכל כלול) אלא שאינו ניכר כלל, וע"י שהיית ט"ח בבטן אמו נעשה ציור הולד כו', וכמו"כ כל המצוות הרי ישנם בתושב"כ רק שהן בקיצור נמרץ, וכמו מצות תפילין מתושב"כ אין יודעים עדיק איך שיהיו התפילין רק בתושבע"פ מבאר הכל בפרטיות, וכן מצות שבת שבתורה שבכתב הוא רק איזה פסוקים ובתורה שבע"פ הוא מסכת שלימה, וכתאי גוונא כל המצוות, וזהו שתושב"כ הוא בחי' חכ' שבקיצור נמרץ וברמו ותושבע"פ בינה בהתרחבות והתגלות כו', וזה שאומר בס"י הבן בחכמה דתושב"כ שהיא בחי' חכ' שלמעלה מהשגה מ"ם צ"ל בזה קצת השגה עכ"פ מהמדרשים וספר הוהר שמוה יכול להיות קצת השגה בתושב"כ כו', וחכם בבינה דתושבע"פ מפני האורך ורוחב יכול להיות שלא ידע נקודת האמת, וכמו שלומד הלכה עם פירש"י ותו' ובריבוי פלפול ואינו יודע נקודת האמת של ההלכה, עז"א וחכם בבינה שידע נקודת האמת של ההלכה. זהו על פי פשוט, ועל ל' החסידות הוא דלהיות תושבע"פ נתלבשה שלומד תורה וישכח על הוי' נותן התורה, צ"ל שיהי' לימוד התורה בביטול, בענינים גשמיים המחליף פרה בחמור, שנים אוהזין בטלית, יכול להיות שיזכור שזהו חכמתו ורצונו ית' ולא יהי' לו שום פני' בלימודו רק ילמוד תורה לשמה בבחי' ביטול ממש כו', וזהו המשכת בחי' איתן בתושבע"פ כו', וז"ש והאיתנים מוסדי ארץ, איתנים אותיות תנאים והם מוסדי ארץ תושבע"פ שממשיכים בחי' איתן בתושבע"פ, דהתנאים היו סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, וכל דבריהם היו דברי קבלה שקבלו איש ששאלו מר"א י"ב אמר להם שמעתי וי"ח א"ל לא שמעתי, שלא אמרו מסברת עצמן כי אם מה שקבלו מרבן להיות סמוכים זה מזה עד משה, ומשה הוא בחי' חכמה בחי' איתן על כן המשיכו בלימודם בחי' איתן בתורה שבעל פה, וזהו והאיתנים מוסדי הארץ שהמשיכו בחי' איתן כו', וכמו"כ בלימוד התו' עכשיו צ"ל בחי' הביטול דאיתן כו', וזהו וצדקה כנחל איתן להמשיך בחי' איתן בו"ה דהיינו במדות ובתושבע"פ כו', וענין וצדקה כנחל איתן דהמשכת בחי' איתן בו"ה זהו ע"י הצדקה דצדקה שנותן לעני הוא מפני שמרחם עליו משום זה הוא נותן לו ועי"ז מעורר בחי' הרחמים מלמע' להיות המשכת בחי' איתן בו"ה, וזהו שאנו אומרים בברכת אהבת עולם אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן בלבינו

וארז"ל מוסר : ראה בכ"ז אגרת הקודש סו"ס כ"ט.
 יובן המדרש : ילמדנו הובא בילקוט שמעוני תהלים קי, וראה ג"כ מדרש תהלים ס"ט.

אותיות תנאים : זחיב קי, ב. ת"ז תי כא (מו, ב).

בינה, שע"י בחי' הרחמים עי"ז ותן בלבינו בינה המשכת בחי' איתן במדותיו ובתורה שבע"פ כו', וכ"ז הוא גילוי שם הוי' שבנפש, דכתיב כי ישרים דרכי הוי' צדיקים ילכו בם כו', שע"י גילוי ש' הוי' עי"ז גילוי בנפש ועל ידי זה הוא גם ילכו בם בעבודתם בעולם, דעמך כולם צדיקים, שהם מבררים את העולם דכתי' גר הוי' נשמת אדם וכמו הנר שהוא מאיר את החושך כן נש"י שהן בחי' נר מאירים את העולם, דנש"י הם בנינים וכמו הבן שהוא עוסק בנכסי אביו כמו"כ נש"י עוסקים בנכסי אביהם שבשמים לברר את העולם, וכמ"ש כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, וארז"ל כשם שא"א לעולם בלא רוחות כן א"א לעולם בלי ישראל, שעל ידם הוא הגילוי אור בעולם, וזהו צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפוזר כו', שע"י הוא נשלם הכוונה עליונה דנתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ממש, והוא ע"י שם הוי' שבנפש שזהו"ע הקירוב דנש"י להקב"ה וזהו שפירש"י התורה ניתנה לכם בכתב ובע"פ, שע"י הוא קרוב הדבר להיות בחי' איתן גם בתושבע"פ דתורה אור להאיר בעולם ממש.

(ו) **והנה** כ"ז הוא כשש' הוי' שבנפש הוא בשלימות ולא פגם בהצלם אלקים, אבל מי שחטא ופגם באיזה מצוה הרי בזה נסתרו הדרכים הישרים דשם הוי' ואין מאיר האור דעצם הנשמה בהארט הנשמה שבגוף, עד שאין נופלים לו השכלות דתורה בשכלו, וכמו שאנו אומרים בהיודי דקשהמ"ט שפגמתי באות יו"ד דשמך הגדול בביטול ק"ש, דק"ש הוא היחוד והאיתן שבנפש כנ"ל, ופגמתי באות ה"א דשמך הגדול בביטול מצות תפלין, דתפלין הו"ע לשעבד הלב והמות, וכנ"ל דהשעבוד הוא תמידי דגם בעת הלכו בעסקיו זוכר את הוי' ותורתו ולכן הוא עיקר מצות תפלין, שלא יסח דעתו, דשיעור היסח הדעת הוא דכאשר ישאל אותו הוא זוכר, ותפלין כנ"ל הנה כוונת המצוה אשר לו הכח והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים כרצונו וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח וגם תאוות ומחשבות לכו לעבודתו ית' (ל' שו"ע דרבינו), אבל כאשר שוכחים עי"ז ובפועל אינו ממעט הנאותיו בעניני עולם בשביל אהבת הוי' ואין לו השגה והבנה באלקות, והיינו שאינו משתדל בהמצוה דוידעת היום כו' הוי' הוא האלקים, שאינו לומד תורה ובמילא ח"ו מתרחק מאלקות, דהיום אומר לו כך ומחר אומר לו כך עד שאומר לו עבוד עי"ז, עבודה שמתחלה היתה זרה לו לגמרי, אבל לפי שירד ר"ל בחומריות עלילת* שאינו מרגיש כלל בתחלואי הנפש כלל, דתוקפא דגופא ברוב הנאות העולם חולשא דנפשא דלא חלי ולא מרגיש, וכה ר"ל הרי הולך מדחי אל דחי ר"ל, תחלה בריבוי דברים מותרים ובשעבוד לזה דזה מוכרח לו וזה מהראוי שיהי' לו, ומעניני הנפש וכוונה העליונה הוא שוכח לגמרי ואין לו שום אור בנפשו, ובהכרח לעשות תשובה, דתשובה היא רפואה לנפש החוטאת, דשאלו להקב"ה נפש החוטאת במה תתכפר אמר הקב"ה יעשה תשובה ויתכפר לו, דתשובה הוא מל' השבה, וכמו השבת אבידה ממש, שע"י התשובה

בחומריות עלילת : כן הוא בהעתק המאמר. וכנראה צ"ל: בחומריות העולם.

שב לו כל אשר אבד במשך ימי עניו ומרודו בחטאיו אשר בהם נדח ר"ל מן הקדושה והאור, והתשובה היא ע"י התבוננות, דכאשר מתבונן בזה דקשה מיתה רוחניות ר"ל הרבה יותר ממיתה גשמיות ח"ו ומסתכל בעצמו בעניניו בכל פרטי דיבוריו ומחשבותיו ומעשיו ורוב עתיו וימיו בהבל ילכו ללא תורה וללא עבודה רק נמשל כבהמות נדמה, אשר מאז יסובב בשווקים ובחוצות לדאוג לפנסת גיתו ונפשו עליו תאבל מבלי ישים לבו למוזנה כלל, ועוד זאת כי יגדיש את הסאה בריבוי דברים בטלים ואבוד זמן אשר אינם לצורך כלל לרגל עניניו, והוא רק כאשר נפשו קלה בעניני דער נפש איז בא אים גרינג, לפי שככה התגבר החומר על הצורה, ה"י, שנאבד אצלם הטוב טעם הנפש בהשגה והבנת ענין שכלי בכלל ושכל אלקי בפרט, אז עס קלעפט אים גאָר ניט, ועושה חשבון צדק בנפשו מפרטי עניניו כפי הידוע לו לעצמו בלי הצטדקות עצמו (דכל אחד ואחד הרי בעצם יש לו קירוב לעצמו ומצדיק א"ע בכל עת, להיות כל דרך איש ישר בעניניו, ובפרט בזה העומד מושרש בעניני עולם אצלו הצטדקות עצמו ביותר כו'), כ"א באמת לאמיתו כאשר הוא לפני בוחן לבבות ית' ויתעלה אשר לפניו ית' הכל גלוי וידוע כו', ורואה אשר כמת ממש יחשב ואם ח"ו באופן כזה ילך הנה לעולם לא יראה פני אלקים ויאבד הוי' לנצח, הנה בריבוי ההתבוננות בזה וההסתכלות החזקה במהות עצמו הרי יתעורר לבבו ובכה יבכה במר נפשו מקרב ולב עמוק אשר הלוך ילך ובכה (בגשתו אל הקדש בידעו כי לפני הא"ל הגדול והנורא חטא ולפניו ית' מרד) ויתחרט במאד ויבכה בבכי של מרירות על רוב חטאיו קושי לבבו ועל אשר יצרו מתגבר עליו בכל יום להפילו ולהאבירו למקום הטומאה לשחתה ממש ר"ל, ה"י, וימס לבבו כמים ויכנע בהכנעה ושפלות גדולה ועצומה יתור, דמי ששנה ופירש מללמוד הרי ימצא בעצמו כי הוא גרוע ושפל עוד מהיותר עני בדעת שבישראל, דהאיש פשוט ה"ה הולך תום ומתפלל ואומר תהלים ומתמכין דאורייתא והוא בכלל הזוכים ומוזכים את הרבים, אבל הוא דאתו היתה התורה ועזבה מפני הנאותיו ועניניו הגשמים הרי נעזב נתעבה ונתגשם ביותר, והוא ח"ו עוד בכלל מחללי שם שמים חלילה, אשר מזה ומזה בחשבו היטב במעמדו ומצבו כי ברע הוא ח"ו הנה צעק לבו אל הוי' בצעקה מעומקא דלבא אנא הוי' כפר נא, דצעקה זו אינה לא תפלה ולא בקשה במילוי איזה מחסור כ"א לסלוח לו באשר חטא בנפשו שעזב את הוי', וכדאי' בוח"ב די"ט ע"ב צעקה ושועה במאי אתפרשין אלא דשועה הוי תפלה, וכמ"ש שמעה תפלתי הוי' ושועתי האזינה, אבל צעקה הוא שלא אמר ולא כלום והוא רק שפיכת הנפש בהכנעה ושפלות אמיתי והדמעות נובעין מעצמן ומאליהן, וכמו העני ומדוכה ביסורים ר"ל בבני חייא ומוזנא שאינו צריך שום התעוררות לבכות דמרוב עניניו וצערו הוא שפל גבוה ונמאס בעיני עצמו מבלי אשר יתפוס שום מקום כלל וכלל בעולמו ולמותר הוא בעיני עצמו ודמעתו על לחיו תמיד מאין הפוגות, והו' צעק לבם אל הוי' כו' הורידו כנחל דמעה, שע"י הצעקה מפנימיות

תוכיות הלב יבכה בדרך מאיליו וממילא בהכנעה גדולה, ובוזה הוא בא אל הקדש להיות כי כל לבבות בוחן הוי', ומה גם השב בתשובה גדולה בלב נשבר ונרכה וכמארוז"ל (סוטה ה) כמה גדולים נמוכי רוח לפני הקב"ה דבזמן שבית המקדש קיים אדם מביא עולה שכר עולה בידו מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות שבעולם, ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת, וכמבואר במאמר ר' נחוניא בן הקנה (במדרש רות הנעלם) בני חייכם אין קרוב לפני המקום כלבו של אדם, דגדולה תשובה דמשכין לי' בחילא יתיר דחביב למע' התנועה דתשובה, דרם הוי' ושפל יראה, דעומק רום ועומק תחת הם קוין שקולין בעצמותו ית', דכמו דאין שיעור לרוממות עצמותו כן אין שיעור להמשכתו, דהלא כה אמר הוי' השמים כסאי והארץ הדום רגלי כו', ואל זה אביט אל עני ונכה רוח כו', ולזאת על ידי התשובה מעומקא דלבא משכין לי' לקוב"ה להיות נושא עון ועובר על פשע, והנה עיקר הדמעות והבכי של מרירות הוא למחוק את המעין דנחל השטים שהוא הלעומת זה דמעין מבית הוי' יצא הנ"ל שהוא פנימיות החכמה (דפנימיות אבא פנימיות עתיק) כו', דהנה כשם שבקדושה הנה הנחל דמאות ה"א אחרונה הוא בא מהמעין שהוא בחי' יו"ד וקוצו של יו"ד, כמו"כ להבדיל הבדלות אין קץ בין קדושה לטומאה יש המעין דנחל השטים שזהו הפריקת עול שהוא המעין והשרש לכל החטאים, דפר"ע הוא* שהולך שובב בדרך לבו אשר אין פחד אלקים לנגד עיניו כלל, שהענין בזה הוא אשר לא יפול לבו כלל ולא יחוש כלל להיות לנגד רצון הוי' ואשר בזה מטמא נפשו, ה"י, לשחתה ר"ל, והוא רק מפני הפר"ע שבו שזהו המעין והמקור לכל החטאים ופשעי הנפש החוטאת, וזה גרוע הרבה יותר ממי שלפעמים לבו קשה עליו כאבן וכברזל, דהגם דגם זה שלבו קשה כאבן הנה לא ישים פחד אלקים לנגד עיניו, אבל זה* פשוטה וכדכתיב ורם לבבך ושכחת דכאשר ירום לבבו בבנים כנטיעים בעושר רב ופרנסתו מוצלחת לו או בהתנשאות כבוד יתירה יקשה לבבו שיתגאה בגסות הרוח ובחוצפא דלא ישים אלקים מעוזו ויבטח ברוב עשרו וגאותו תחכמהו לאמר רוי לי וחכם בעיני עצמו ומאבירת לבבו* ויעזו בהוותו כלומר מתגאה בעצם מהות היותו, דבוזה שהוא נמצא וזאס ער איז פאראן איז דאס א זאך און א מציאות דבר מה, עד כי לשונו תהלך בארץ ובין חכמי התורה יתגאה להתחשב כו' אשר באמת הנה כ"ז הטוב הגשמי הוא לשעתא, וכדאי' בפרדר"א הגדול מאוהבים שיש לו להאדם בנים וממון (באם שהם רק בגשמיות ריבוי בנים לבד וממון רב היינו רק הגשמיות מזה כו') שמלויים את האדם עד בית עולמו ולא יותר, משא"כ בנים עוסקים בתורה ומי יאמר הזוכה לבני בנים עוסקים בתורה ומצות (עיי' קדושין ל' דכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו למד לו לבנו ולכן בנו כו' וכן בעושר

דפר"ע הוא : ראה בכל הבא לקמן דרך חיים ס"ג ואל"ך.
אבל זה : כאן באה תיבה מטושטשת בהעתק המאמר.
ומאבירת לבבו : כאן באה תיבה מטושטשת בהעתק המאמר.

אמיתי שהוא הצדקה כו'), והנה כתיב וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, דהרבה שלוחים לפניו ית' לפשט עקמומית שבלב החוטא בהטוב אשר האלקים נותן לו ומסבב בכל סבה מסבות שונות והי' כאשר מיצר לו ח"ו בעניניו ושפלות וביסורים ר"ל בגוף ונפש שיבין ויכיר כי למען טהר נפשו בא האלקים ויבכה במר נפשו ויתחרט בחרטה גמורה על כל פשעיו והתודה בינו לבין קונו ויראה במוחש איך כי רע ומר עזבו את הוי' כאשר תיטרו רעתו ר"ל והי', כי גלגל החוזר הוא בעולם, וכמארז"ל (שבת קנ"א א') לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו שאם הוא לא בא בא בנו ואם בנו לא בא בא בן בנו, ואחר שובו אל הוי' מקרב ולב עמוק הנה מתכפר לו (להיות שזה הי' הכוונה בהיסורים ר"ל, וכדברי רז"ל נאמנים לשולחם כו'), אבל מי שהוא הולך שובב בשרירות לבו הרי ודאי הדבר אשר לא יועיל שום עוני ולחץ ודוחק ר"ל להכיר את האמת אשר בגלל עזבו את הוי' הגיע לו ככה ומבעט כו', וכמ"ש יאמר לא"ל סורו ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו, עד אשר משימים עליו עול קשה כבדול מריבוי שונאים ורודפי לחמו ממש ואז יודע ומכיר אשר תחת כי פורק עול מ"ש מעליו משימים עליו עול זר כו' בעולה של דרך ארץ שמפרכת את גופו ר"ל, וכמ"ש תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך כו' מרוב כל ועבדת את אויבך כו' בחוסר כל, ואמרז"ל (נדרים מ"א) מאי בחוסר כל רב נחמן אמר בלא דעה מרוב הטרדה והבהלה בעניני עולם ובעול דרך ארץ עד שנטלה ר"ל הדעה האמיתית רק בהמצטרך לקיום והרבות הון ועושר וכאיש בלא דעה ממש אשר כל הבחירה והחיות והעונג הוא רק בזה, וכה הוא קישוי הנפש אשר לא יתבושש כלל וכלל בזה אשר זהו ממש כחסר דעה, ר"ל, ובמכילתא יתרו איתא מאי בחסר כל שיהי' חסרים מתלמוד תורה, וכאשר חסרים בתורה ח"ו אז הוא בחי' חשך ממש ר"ל, וכמ"ש ודרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו, וכמו עד"מ ההולך בחוץ בחושך ובאפילה ונכשל בעץ ואבן ואינו יודע כלל במה הוא נכשל דסבת הדבר הוא מפני העדר האור דאם הי' אור לא הי' נכשל באבני נגף, וכמו האדם ההולך ביום בזמן האור הרי רואה את אשר לפניו ובראותו אבן ועץ אף שהם דברים המזיקים אבל יכול הוא להשמר מהם, וכמו"כ הוא שיש ב' מיני רע, הא' רע הגלוי וכמו רע דמדות רעות דלפעמים יצרו של אדם מתגבר עליו בהתפעלות גדולה וברתיחה עצומה שמביא לידי כעס והגבהת הרוח או לידי קנאה ושנאה וגם בעומק רע אבל היא בגילוי ונראה דבר המזיק שיודע בְּעִצְמוֹ שֶׁזֶה בֵּא מֵהִצְהָרֵךְ הַמְּסִיתוֹ מִדִּיחוֹ וְהוּא הוּא הַמְּפַתְהוֹ לִלְכַת בְּדַרְכֵימָה אֱלוֹהִים, אבל בידעו כי רע הוא יכול להזהר ממנו, דהיכולת לכל אדם לבחור בטוב דהבחירה חפשית הוא כי בזה נבדל האדם מכל היצורים הן יצורי מעלה והן יצורי מטה שאינם בעלי בחירה כלל, וכמו המלאכים שלמע' שהן אינם יכולים להיות באו"א מכמו שנבראו, ולזאת שרפים עומדים דעומדים תמיד במדרי', והן יצורי מטה וכמו השמים והארץ וכל צבאיהם שאינם משנים את תפקידם, וכדאי' במדרי' השמים והארץ לא שינו ממתם וכן יצורי מטה שהם לעולם בטבעם ואינם משנים את תפקידם, וכמ"ש בספ"ב פ"ד והאדם הוא יחיד שיש לו דעת ובחירה, וכמ"ש הרמב"ם (הלכות

תשובה רפ"ה) רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו כו', בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו. אבל כ"ז הוא כאשר רואה את הרע דבכדי לראות את הדבר המזיק הוא דוקא כאשר מאיר אור, וכמ"ש ראה נתתי לפניך את החיים כו', וראי' הוא בחכ' והוא כאשר הנפש שלם ביו"ד דשם הוי' שבנפש וכן בשאר האותיות אבל ההולך בחשך שכאשר פוגמים באור הראי' או לא ידעו במה יכשלו שהוא הרע הב' שהוא רע הנעלם הנקרא אפל, שהוא אופל וצלמות עומק רע מעין דחל השטים מדות רעות שהוא פר"ע היפך הקבלת עומ"ש ונק' אפל שהוא מקור המשכה נעלמה דרע היפוך ומעין שהוא למעלה מן השכל והשגה שהוא מקור וכח היולי על כל המיני שכליים, כן להבדיל בין כח הנפש לכחות הטומאה אופל הוא מקור הרע ובא בהתגלות בכמה מיני תנועה דרע אשר מבלי נודע כלל. וזהו דכתיב מדבר באופל יהלך מקטב ישוד צהרים דאופל וצהרים ה"ה הפכים, דצהרים הוא אמצע היום תכלית האור תוקפא דשמשא ואופל הוא באמצע הלילה תכלית השחרות והחושך, והנה הקטב ישוד בצהרים שהוא הרע הא' שבא ג"כ בהתגלות גדולה ה"י ברתיחה, אבל מ"מ הוא בקיום שמאיר האור, וכמו שונא העומד לנגד זורק חצים ואבני בליסטרות וזיקי אש אבל נראה וניכר אי' מקומו, וכן הוא דרך הלוחמים בגילוי, אשר כמו"כ יובן במלחמות הנה"א והנה"ב, דברע הגלוי אם שהנה"ב מעלים ומסתיר מאד ומבלבל בכמה בלבולים ומטריד בכמה מיני טרדות, אבל הוא נראה וניכר מקום מעמדו ומצבו, דאם בטלת הרבה בטלים יש לך כנגדו דפשוט הדבר דבטלה מביאה לידי שעמום דכאשר הנפש ריקה מכל אור ממילא הוא כלי לכל דבר רע, וכאשר אין לומדים תורה חסרים אור וחסרה הידיעה בהאסור והמותר ובמילא באים הזיקי אש כדורי מות ר"ל מהנה"ב, אבל מ"מ יודעים מקום האויב והשונא ואפשר להזהר ממנו בכח הבחירה לבחור בטוב ואין טוב אלא תורה לקבוע בנפשו אור התורה שדוחה את הרע, אבל מדבר באופל יהלך דהדבר הוא שנופלים ר"ל ואינם יודעים שום סבה מאין בא המגיפה ר"ל והוא כמו עד"מ השונא היושב במחבא ביערות ובבורות ומשם זורק חצים ואבני בליסטרות והוא רע הב' שהוא רע הנעלם מקור כל הרע אשר לא ידעו במה יכשלו, דלפעמים באים לידי אש הרתיחה מהנה"ב בענינים שאינו מערכו ומהותו כלל בכמה דברים רעים ר"ל, ובכמה ענינים אשר נפש של אדם זה עצמו ישתומם מאין לקח אצלו רע כזה ה"י שאינו לפי"ע מהותו כלל, וסבת הדבר הפריקת עול שהוא פורק עול בטבעו ומוזה יבוא כל הרעות ר"ל, דכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם דעינא וליבא תרין סירסורא דחטאה אינון דהעין רואה והלב חושב וחומד, ולכאוי' הרי העין רואה תחלה ואח"כ חמדת הלב והול"ל ולא תתורו אחרי עיניכם ואחרי לבבכם כו', למה הקדים הלב לעינים, אלא כשהלב ר"ל המשכה נעלמה לרע והו"ע הפר"ע פנימי הוא המקור לזה שהעין יראה במקום שאין צריכים לראות, וממה שהעין

רואה אף שהיא ראי' קלה ומ"מ נכנס בפנימיותו אשר לא ישכח זאת, והלב חושב בזה אף שראה רק דרך מעבר ונקל הדבר אצלו לחשוב בו, וכדכתיב עון עקבי יסובני כמה דברים שאדם דש בעקביו בהם דוקא יראה העלם ועומק הרע הפנימי שבא מהאופל והוא חושך, ודרך רשעים באפילה הוא גוק' דקלי' שהוא גרוע יותר מאופל, דאופל אם שמוזיקים אבל מ"מ יודע שנכשלי' אלא שאינו יודע במה הוא נכשל, אבל יודע הוא בטוב דאינו טוב ואינו חוקר לדעת סבת הדבר ובוזה כמה מגיעות כו', אבל דרך רשעים הוא באפילה שהוא מקום החושך עצמו, והוא אלו שממשיכים עליהם פר"ע ה"י. דבחשך יש ב' מדריגות, הא' חושך שהוא העדר האור, וכמו בית אופל שאין בו חלונות ואין מגיע האור לשם וממילא הוא חשך אבל יש ביכולת האור להאיר שם, דרע הנעלם בפר"ע אם שנכשל ר"ל ומ"מ הרי יש להם עצה והוא מזה שיודעים כי ברע הוא לזאת עושים תשובה ותשובה היא רפואה לנפש החוטאת כו', אבל דרך רשעים באפילה לא ידעו במה יכשלו, שאינם גם במדרי' זה, דכ"כ מתגשמים ונופלים בתכלית הרע מבלי דעת כי בכל אלה יכשלו דרך אכול ושתה והתענג על טוב החומרי ואת הנפש יעוּבו, וממשיכים על עצמם פר"ע ממש, והוא כעין דכתיב נהי' כגוים כו', שהוא מקום החשך עצמו וכמו בתחתיות בעומק אדמה ע"י כמה דרכים עקלקלות בעומק דשם האויר מאפיל שאין כח האור להאירו כלל להיותו חשך בעצם, אמנם ע"י התשובה מעומקא דלבא דצעק לבם אל הוי' הנה עי"ז הורדי כנחל דמעה, דעי"ז נמחה המעין דנחל השטים כדכתיב והתוודו את עונם כו' אשר מעלו בי, שע"י המשכת פר"ע על עצמם ח"ו פושעים בגופא דמלכא ית' אבל ע"י והתוודו את עונם בצעקת הלב וכמו ופרעה הקריב ואי' במד"ר שהקריב לבן של ישראל לאביהן שבשמים הנה עי"ז ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה דחשך עצמו נהפך לאור, שאין קרוב כו' כלבו של אדם שע"ז הנה קרוב הוי' לכל קנראיו לכל אשר יקראוהו באמת שאין אמת אלא תורה שע"י התורה שהיא בחי' אור ממש הנה עי"ז נעשים קרוב, דגם הרחוק נעשה קרוב, דלהיות התורה קרובה היא לכם לכל אשר בשם ישראל יכונה, ישראל הוא ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה דכאו"א מישראל יש לו אות בתורה, וזהו כי קרוב אליך הדבר שהתורה קרובה היא לכאו"א מישראל ע"י חלק הוי' עמו שהוא שם הוי' שבנפש, ואף מי שפגם וחסא יעשה תשובה ויתכפר, וזהו שפירש"י כי קרוב כו', התורה נתנה לכם בכתב ובע"פ, שהוא יחוד וחיבור י"ה שבנפש תושב"כ ותושבע"פ חו"ב, בפיך ובלבבך כו', ומקדים דיבור למחשבה דזהו מדריגת הבינונים בכלל ובעלי תשובה בפרט, דבק"ש הוא עבודת הצדיקים דעבודתם מלמעלה למטה, דהצדיקים הרי הנהגתם הוא כמו שהוא למע' דכל איבריהם קדושים בבחי' מרכבה וכנ"ל, ולכן בק"ש חושב את הסדר כסדר התגלות לבושי הנפש מחדו"מ, ובבינונים שעבודתם ההתבוננות וביגיעה גדולה שמוה באים להיות מוח שליט על הלב, וכן בכל אדם ובפרט בע"ת, מקדים הדיבור תחלה למחשבה. כי צ"ל

הלימוד תחלה, דאם לא כן במה יתבונן ובמה יתעורר ומכל שכן בבע"ת. וזהו אם יהיו ד"ת קרובים לכם כו' שהוא רק דברי תורה שיודע שהתורה היא חכ' ורצונו ית', והוא כעונה אחר הקורא דתען לשוני אמרתך בלבד ומתאחד עם האלקות ב"ה ממש, וזהו מאד דמאד הוא ר"ת משה אברהם דוד, ג' מדרי' בענין הביטול דהאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה ואברהם אמר ואנכי עפר ואפר ודוד אמר ואנכי תולעת ולא איש שע"י הביטול שהוא מבטל את עצמו לגמרי מכל וכל ויודע שזהו חכ' ית' הנה עיי'ן קרוב הדבר כו'.

מכתב, א.

מכתב ב"ק ארמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

ב"ה

שלום וברכה!

במענה על מכתבו... נהניתי לשמוע משלמו הטוב בביאתו צלחה ושמחת לבבו בהתועדות דיום הבהיר ח"י אלול, הקבוע לאור כי טוב בתוככי אניש יחיו יחידי סגולה בעלי הרגש ודעה, עם ידידנו אניש שיחיו ב... וודאי הדבר כי יביא תועליות טובות ברוח ובגשם לכאו"א מהמתועדים וכללות אניש שי'.

ואני מה מאד שמחתי לקרוא מכתבו של... מפאריז על אודות ביקורו של ידידי והריעות הנעימות של ההתועדות עם התמימים, אשר השאירה רושם נעלה ונשגב.

האדם אשר בינת לו יראה בדבר הזה השגחה פרטית מסודרת מאת צור עולמים יתברך ויתעלה, להאיר מחשכי ארץ הלזו הגשמית ולטהרה על ידי שיחות מספורי צדיקים באמונה טהורה, וחזרת דברי קדש תורתן של צדיקים.

האלקים ברא את העולם במאמר וברוח פיו יתברך, כאמור בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, אשר האותיות דעשרה מאמרות וחלופיהן וחלופי חלופיהן בכמה אופני אלפ"א בית"א בצירופים מצירופים שונים נצבים ועומדים להוות את כל היצור, מהנאצלים הראשונים דעתיקא קדישא אשר שם חביון עוזו יתברך, עד היצור היותר קטן הונחל על אחד העלים באילן אשר בסבכי היער אשר לא עבר שם איש.

א"ל אלקים הוי' צבאות התאוה לצמצם כבי' את עצמו ולהסתתר בכמה צמצומים והסתרים, ולברוא עולם גשמי וחומרי נחמד למראה, מא-כלים ומשקאות נעימים לחומר, וכל דבר אשר נפשות יושבי בתי חומר נמשכים אחריהם, ובחר בנו ויתן לנו את התורה והמצוה ודרכי העבודה, אשר בהם ועל ידם תהי' האפשרות להגביר הצורה על החומר, אשר בזה מברר גופו וחלקו בעולם.

והנה בכדי שתושלם כוונתו יתברך בסוד הברורים והזדככות חומי' יות העולם וגשמיותו, הנה כי א"ל דעות הוי' ולו נתכנו עלילות כתיב, הוא כי בדעה העליונה יתברך נתכנו עלילות, שהם עילות וסיבות להביא את האדם שבכחו לברר ולהעלות את המתברר והמזדכך.

אמנם, הבחירה חפשית היא ביד האדם הבא אל המקום ההוא, לעשות שם ככל אשר יחפוץ, אם להתענג בתענוגות בשרים ולהוסיף במעשיו הרעים חומריות וגסות על חומריות המקום וישותו, או להתעסק בדברי תורה

ושיחות וסיפורי טהרה המעוררים לתורה, מצות, עבודה שבלב, יראת שמים, אמונת חכמים, מדות טובות, אהבת ישראל, ורעיונות נעלים, אשר בזה מוכך את חומריות המקום, גסותו וישותו.

• • •

באחת ההתועדות, נתבאר בארוכה הא דכתיב אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה, דדבר זה נאמר על זמן דלעתיד, דההפרש בין עכשיו להזמן דלעתיד, הנה, בפרט אחד, הוא בדוגמת ההפרש בין עולם הזה לעולם הבא.

עולם הזה, אם שהוא עולם גשמי וחומרי והרשעים והרשעות גוברים בו, פי' רשעים גוברים בו כטענה הידועה מדוע דרך רשעים צלחה, והרשעות גוברת כאמרם ז"ל כל המיצר לישראל נעשה ראש, אשר באמת כל זה הוא, בכדי שתהי' עבודת השי"ת יותר אמיתית, בלי שום פני' של טוב עוה"ז, וכמבואר בארוכה בביאור הענין כי עליך הורגנו כל היום ובביאור הענין כתבו לכם על קרן השור כי אין לכם חלק באלקי ישראל.

• • •

ובזה יבואר הסיפור אשר שמעתי בשנת תרס"ה מהישיש החסיד ר' יצחק ז"ל רובאשאון מפטרבורג, אשר הוא הי' באותו מעמד.
בעת שהי' הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בפטרסבורג בשנת תר"ג, התאספו — ברשות המלכות — הקאנטאנטיסין(*) אשך עבדו בחילות העומדים בפטרסבורג ובהגליל, כשש מאות איש והודו כ"ק אאומ"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אמר לפניהם מאמר חסידות בשפה המדוברת מה שפעל בהם התעוררות עצומה, והרבה מהם בכו במר נפשם בעת שמעם את המאמר.
אחר זה יצאו כחמש עשרה איש, בתור באי כח מכל חבורת האנשי חיל, ויגשו אל הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ויאמרו:

רבי, מיר זאיינען צוקאליעצעטע אידן, מיר קאנען ניט לערנען, מיר ווייסן גאר נישט, מיר האלטין די אמונה, און קאנען די ווערטער אהן דעם טייטש פון וואכעדיקן און שבת און יום טוב'דיקן דאוונען, בענטשין און עטליכע קאפיטלעך תהלים.

הוד כ"ק אאומ"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ענה להם:

בעת שהי' : ראה בכל זה קונטרס אדמו"ר הציצ ותנועה ההשכלה פי"ו.
(*) הערה: הם אלו אשר נלקחו בעל כרחם לעבודת המלך, והעיקר שהיו מכריחים אותם ביסורים קשים ומרים להשתמד, ר"ל, והודו כ"ק אאומ"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הי' אחר מראשי המתעסקים נגד החוטאים הידועים, והי' מחזיק את הקאנטאנטיסן בסכומים גדולים, וגם הי' שולח אליהם אנשים לחזקם וללמדם.

א איד וואָס גלויבט בהשם יתברך, אָז ער איז דער בורא עולם, און בעלעבט די וועלט מיט אַלע באַשעפענעס מיט זיין ית' השגחה פרטית, און האָט אונז גיגעבין די הייליקע תורה און מצות, און קאָן די ווערטער פון דאָוונען בענטשן און עטליכע קאָפיטלעך תהלים, דאָוונעט מאַכט א ברכה בענטשט ליענט קריאת שמע און זאָגט תהלים, איז א שטאַרקער געוונטער איד, זייט גיוונד און גוף און אין נשמה, השי"ת זאָל אייך בריינגען געוונטערהייט אין אייערע היימען.

בערב התאספו כמה נכבדים להוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, — מספר לי הישיש ר"י — הייתי משמש את כ"ק אדמו"ר והייתי נכנס ויוצא בחדרו של כ"ק אדמו"ר, לעשות את מלאכתי בשירות ושמעתי את כל אשר דיבר אז כ"ק אדמו"ר.

גזירת הקאָנטאַניסטן — אמר כ"ק אדמו"ר — הוא מעין מלחמת היונים שהיתה מלחמה רוחנית, ואין לשער גדול יקרת וחיובות תפלתם והתהלים שלהם למעלה יותר מן המתפללים בכוננת הארז"ל, כי כל עבד דתם הוא במסירות נפש ומצד אמונה פשוטה, בלי שום תערובת שכל וידיעה, ועיקר הכל הוא מס"נ.

כשיבוא משיח צדקנו — אמר כ"ק אדמו"ר — וועט ער זעך קוויקין מיט די פראַסטע מסירת־נפש אידין, און פאַר זיי וועט זיין א בעוונדער היכל, וואָס גאָר גאָר גרויסע בעלי מדע ועהלן זיי מקנא זיין, מי לנו גדול פון דעם רמב"ם וואָס קומט צו צו אמונה פשוטה מתוך הכרה, איז ער מיט זיין גרויסן דעת, וועט זעך וואונדערן אויף די כחות רוחניים וואָס אידין האָבן, און דערהערין געטליכקייט, אַזעלכע פראַסטע מענטשן, פשוט'ע עמי הארצים זאָהלין אַזוי הויך דערגרייכין.

החסיד ר' חיים — בנו של ר' שלמה דעם לקח בעקער מוויטבסק — אמר: רבי, ווי ווערט מען א פראַסטער תמימות'דיקער מסירות נפש איד.

והשיבו כ"ק אדמו"ר: וואָס מיינסטו עס איז טאַקע אַפולע שווערער ווי קלאָהר ווערין ש"ס, — כי החסיד ר"ח ה' בקי בש"ס ומשכיל גדול בחסידות, והגם שהי' בעל עסק ה' רוב המעת לעת עוסק בתורה ועבודה, — ואחר הפסיקו בהתבוננות בינו לבין עצמו אמר כ"ק אדמו"ר: נאָהר איין עצה איז דאָ, דאָס איז קבלת עול, וואָרעם קבלת עול איז משנה את המהות, און דורך קבלת עול פון א עבד פשוט, וואָס בשעת ער שלאָפט איז אויך נִיכר דער עול העבדות זיינער, איז יעמולט קאָן אפילו א למדן און א גאון, אויך קומען צו דער מעלה און חשיבות פון א פראַסט תמימות'דיקן מסירות נפש איד.

וכל זה הוא מעלת דהיום לעשותם שהוא בעולם הזה דוקא, לפי דבעוה"ז אפשר גם כן לראות אלקות, זעהן געטליכקייט, וכמבואר בארוכה בביאור ענין ומבשרי אחזה אלוקה, שהאדם מחיות נפשו וגופו יודע משיג ומרגיש את החיות אלקי אשר בעולם, והיינו דגם שהעולם הזה הוא גשמי וחומרי מכל מקום יש בו חיות אלקי.

והעולם הבא אם שהוא עולם רוחני נשמות, מלאכים, ואלקות בגלוי, דבעוה"ז האלקות הוא בהסתר, ובעוה"ב הנה האלקות הוא בגלוי, בעוה"ז פילט מען געטליכקייט, און אין עוה"ב זעהט מען געטליכקייט.

* * *

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע סיפר לי, את אשר שמע מאת הוד כ"ק אביו אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע: בהיותי בן שנים עשר שנים ישב אז בפה — ליובאוויטש — הישיש החסיד ר' שלמה מנחם ז"ל מיאנאוויטש, אשר בבחרותו למד בהג"ר ראדאק, ושמע כמה מאמרים מהרה"ק הרמ"מ זצ"ל — בעל פרי הארץ — ואחרי כן למד בליאזנא.

כ"ק אאזמו"ר — כוונתו כ"ק רבנו הזקן — הי' מדבר, בעת אמירת חסידות ובעת שהי' על יחידות, בקול ניגון, והחסיד רש"מ כשהי' מספר איזה סיפור מכ"ק אאזמו"ר, או שהי' חוזר איזה מאמר אשר שמע מכ"ק אאזמו"ר, הי' עומד מלוא קומתו והי' חוזרם בקול ניגון כמו ששמעם מכ"ק אאזמו"ר, הדרת פני החסיד רש"מ, קומתו ושערות זקנו וראשו הלבנות כשלג הביעו חן.

בין המאמרים אשר חזר, הי' מאמר אשר אמרו כ"ק אאזמו"ר בחורף תקמ"ג באחד מלילי שבת, שהי' כ"ק אאזמו"ר אומר אז דברי חסידות לפני בעלי החדרים גם בימי החול.

וזה לשונו:

למה ירדה הנשמה למטה, צוליב וואס קומט אראפ א נשמה אין דעם עולם התחתון, הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, אלא דירידה זו צורך עלי, די נשמה ווי זי איז למעלה, זעהט זי אלקות, און דא למטה פילט מען אלקות, און צוליב דעם יתרון פון דעם וואס אין עוה"ז פילט מען אלקות, איז צוליב דעם קומט אראפ א נשמה למטה.

וביאר הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש, להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בעת היחידות ההיא, כי בעלות הנשמה למקור חוצבה אחרי היותה למטה, הנה הראי' שלה שרואה באלקות הוא באופן נעלה ונשגב עד למאד, לגבי הראי' שהיתה לה להנשמה באלקות קודם ירידתה.

וכ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ביאר הענין, ע"ד המ' בואר בזהר דידעין מה דחמאן, או לא ידעין מה דחמאן, והסביר הענין על דרך משל:

ציור נאה ביותר כשהוא מצוייר בריבוי גוונים בתכלית היופי, הנה כל אשר יש לו כח הראי' ורואה את הציור ההוא, הי' מתפלא על יופי הדבר, ומתענג בו תענוג נפלא, אבל בשום אופן לא ידמה להתענג הנפלא שיש לו להחכם בחכמת הציור, כי הראי' שלו הוא באופן אחר, ער זעהט אין דעם ציור וואס א אנדער זעהט ניט. וטעם הדבר הוא, לפי שהראי' שלו הוא ראי' שאחר ההרגש, די ראי' וואס קומט נאך פיהלן איז גאר א אנדער ראי'.

והדוגמא מזה יובן בנשמה. דהנשמה כמו שהיא למעלה. קודם ירידתה למטה להתלבש בגוף. הנה היא רואה אלקות במוחש, אמנם כל זה הוא מה שהנשמה רואה אלקות. אבל לא מה שמרגיש אלקות. פילט געטליכקייט, ועל זה הוא ירידתה למטה או זי ואל פיהלין געטליכקייט, ואחרי כן בעלותה הנה הראי' שלה באלקות הוא באופן נעלה באין ערוך.

* * *

והעולם הבא הגם שהוא עולם רוחני, נשמות ומלאכים, הנה בכל זה יש בו חלוקי מדריגות, בסדר והדרגה היכלות הצדיקים, ישיבות ותלמוד תורה'ס, מתיבתא דרקייע, וישיבות פרטיות של כל הצדיקים והגאונים כמו בעלמא דין, דוהו פירוש עולם הבא, שבא אחר עולם הזה, דמי שהי' יושב בישיבה או מקושר לאיזה צדיק בעוה"ז הנה כן יהי' לעולם הבא.

והנה הגם דעולם הזה ועולם הבא הנה מתאימים המה, דעוה"ז עם היותו גשמי הרי נראה ונגלה בו אלקות במוחש, והעוה"ב עם היותו רוחני הרי גם בו יש ציור גשמי בחלוקי מדריגות עליון ותחתון, בכל זה חלוקים המה זה מזה, דעולם הזה הוא עלמא דשקרא ואין אחד יודע מה בלבו של חבירו, ועולם הבא הוא עלמא דקשוט.

אשר כן הוא ההבדל בין עכשיו, זמן הגלות, להומן דלעתיד לבוא. דעכשיו הנה החי צומח ודומם שותקים ואין אומרים מאומה, אבל לעתיד לבוא הנה אבן מקיר תועק וכפיס מעץ יעננה.

איצטער שווייגט דער דומם, מי טרעט אויף איהם און ער שווייגט. אבער עס וועט קומען א צייט אין דעם גילוי פון לעתיד, וואָס דער דומם וועט אָנהייבן ריידן, דער דומם וועט אָנהייבן דערציילען סיפורים, און ער וועט מאַהנען פֿאַרוואָס האָט מען אויף אים געטראָטן, או מי האָט ניט גיטראַכט, אָדער גיענדיק ניט גירעדט קיין דברי תורה, פֿאַרוואָס האָט מען אויף אים געטראָטן. און אַזוי איז אַז מי טראַכט און מי רעדט דברי תורה פילט דער דומם, נאָהר איצטער שווייגט ער און לעתיד וועט ער אַלץ דערציילען.

אדון עולמים עילת העילות וסבת הסבות, מסבב הסבות בהשגחתו הפרטית יתברך הביא את האחד ממדינת רוסיא ואת השני ממדינת ארצנו הקדושה ת"ו ואת השלישי מארצות הברית הרביעי והחמישי ממדינת פולין וכולם כאחד הזדמנו על כברת ארץ במדינת צרפת אצל עיר פאָריז ושמה התועדו, שוחחו בסיפורים המעוררים לתורה, מצות, עבודה שבלב ואהבת ישראל.

האין זה השגחה פרטית מוחשית.

כן הדבר, מד' מצעדי גבר כוננו להשלים כוונה העליונה להאיר מחשכי ארץ ע"י אור תורה ומצוה ועבודה שבלב בכירור ותיקון המדות ואהבת ישראל.

בטח קבל מכתבי בברכת השנה והשי"ת יקים את דבר הברכה במילואה.

(ע"כ ניתן להעתיק).

מכתב ב.

מכתב כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

ב"ה ג' כ"ו אלול, ג' דסליחות, תרפ"ט.
ניו-יארק.

אל ידידינו אנ"ש בארה"ב וקנדה
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

כשם שאי אפשר לחסידות בלא חסידים כך אי אפשר לחסידים בלא חסידות.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע באגרת הצואה הק' מצוה ומפקד אותי ואנ"ש שי' ליסד בעזרתו ית' בכל מושב ומושב מאנ"ש שי' חברות לומדי חסידות במקום קבוע ובזמן קבוע.

ובזה הנני בא לידידינו אנ"ש שי' לקבוע בעזרתו ית' בכל מקום מושב אנ"ש שי' את היום השלישי בשבוע משעה השמינית בערב מועד קבוע ללימוד חסידות מבלי התחשב עם מספר הלומדים, וכמאמר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי' ביניהם כו' ומנין אפילו חמשה כו' שלשה כו' שנים כו' ומנין אפילו אחד שנא' בכל המקום אשר אוכיר את שמי אבא אליך וברכתך.

חסידים בני חסידים זכרו צור חוצבתם, וקבלו עליכם לקיים את הצווי והאזהרה הנמרצה פקודת קדש הקדשים אשר בארצות החיים כאמור. חסידים! דעו אשר בקיום הפקודה האמורה תלוי עילוי גשמת אבן-תיכם החסידים ג"ע, גורל חייכם בארצות חיי אור וחיות בעבודה שבלב בלימוד התורה ובקיום המצוות, וגורל בניכם ובני בניכם יחיו, כי המוסר ונותן נפשו להתקשר באילנא דחיי מובטח לו כי אור זכות קדש הקדשים יאהיל עליו ועל יוצאי חלציו לטוב לו כל הימים.

חסידים! עמדו על נפשכם ודאגו לטובת יוצאי חלציהם יחיו, ואני תפלה כי תתעורר זכות אבותיכם החסידים ג"ע ותקבלו את הפקודה האמורה בשמחה לקיימה ברצון וחפץ פנימי לטוב להם ג"ע, ותבדלו לחיים טובים וארוכים ונעימים לכם לבניכם ולבני בניכם יחיו.

מקום הלימוד יהי' בבית הכנסת. הלימוד יהי' באיזה ספר או כתב אשר יבחרו ללמד, ולימוד פרק תניא הוא בחיוב. זמן הלימוד יהי' לא פחות משעה והמוסוף יוסיפו לו ברכה וכל טוב.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל אחינו לטובה ולברכה הנני מברך את כאו"א מאנ"ש אותו, ביתו, זרעו וזרע זרעו יחיו בתוך כאחבי שי' בשנה טובה ומתוקה בגו"ר, שנה אשר בה ירים השי"ת קרן התורה והעבודה שבלב, קרן אנ"ש וקרן כאחבי שי'.

כל אחד מאנ"ש יפרסם מכתבי זה בין מכיריו ומיודעיו מאנ"ש שי' ויעוררו על כל האמור בזה, וכל המקבלים עליהם בלי"ג הצווי האזהרה והפ' קודה האמורה יכתבו לי שמם וכתובתם, שם ביהכנס' וכתובתו.

ויקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאר"ג וידידם עוז הדו"ש טובם

והצלחתם בניהם ובני בניהם בגו"ר והמברכם בכוח"ט ובגמח"ט

יוסף יצחק

הערה:

באשר קרבה שנת השמיטה היא שנת ה'תשי"ב, מצוה לפרסם דעת רבנו הזקן בשלחנו (חלק חרי"מ הלכות הלואה סעיף לו). וז"ל הק':

„וזמן הפרוזבול הוא לכתחלה בסוף הששית לפני ר"ה של שביעית שאף שהשביעית אינה משמטת אלא בסופה שנא' מקץ שבע שנים תעשה שמטה, י"א שמשנכנסת שנת השביעית אסור לתבוע חוב שנא' לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה', מיד שקרא שמטה לה' לא יגוש".

נפדר ונדסס ברטום "עזרא"
על ידי התי מרדכי בן אלי ורחל שיחיו
ועל ידי התי צבי הירש בן משה דובער ודאבא שיחיו

מפתח ענינים בספר המאמרים — ה' תשי"א

(נערך ע"י הרב אליהו חיים שי' קארלעבאך)

- מציאות אמיתי). 25 ואילך (אוא"ס
למע' עד אין קץ ולמטה עד אין
תכלית). 31 ואילך (מציאות, קיום
וגילוי), 32 (א. האש וא. השמש),
36 (א. קדמון, א. צח ומצוחצח),
51 (כל מה שנמשך מתמעט), 56
(א. הסובב, א. המקיף, אוא"ס
לפני הצמצום), 57 (ב' מדרי'),
82 (עצם והתפשטות הא.), 108
(כנ"ל), 111 (א. וכלי), 117 (מצי-
אותו מן העצמות), 118 (א. ישר
וא. חוזר בענין התגלות השכל),
120 (כנ"ל ברצון), 137 (אור
השמש), 141 (א. ישר וא. חוזר
בענין התגלות השכל), 161 ואילך
מציאות, קיום וגילוי, ג' מדרי' בא.),
232 (אוא"ס), 263 (ב' אופני א.),
273 (א. וכלי), 280 (כנ"ל), 327
(שייך בו שינוי). — ע"ע אין,
ביטול.
אותיות: 78 (א. התורה), 88 (כנ"ל),
89 (א. עצמיים), 221 (וא"ו), 245
(א. ב, ג, ד, אהבה — ברכה,
גאות — דלות), 270 (א. התורה),
278 (כנ"ל), 332 (ווי' רברבא, וי'
זעירא). ע"ע אלף בית, אתון.
אושפיון (חסידי'שע): 47.
אז נבהלו אלופי אדום וגו': 322.
אז תתענג על ה': 256.
אזנים: 61 (הבליטה).
אחד — יחיד: 161.
אחד הי' אברהם: 212.
אחדות פון חסידים: 245.
- א
אוי'א במזלא אתכלילו ז"א בעתיקא
וכו': 222.
אבות: 229, 261.
אבינו אב הרחמן המרחם וכו': 333.
אבן הנזרק: 292.
אבן מקיר וגו': 342 ואילך.
אברהם אבינו: 110 (פתח הצנור
דמס"ג), 183 (פתח צנור האמונה
במס"ג), 205 (אהבה), 253 (יצא
ממנו ישמעאל), 256 (תענוג בחסדו),
258 (המשיך תוס' אורות באצ"י),
289 (פתח הצנור דמס"ג), 260 (א.
א. פסיק טעמא), 330 (שניתוסף
לו ה"א).
אגרת הקדש ד"ט כסלו: 134 (תשי"י),
145 (תרס"ב).
אדם הראשון: 209.
אדם כי יקריב מכת וגו': 208.
אדם קדמון: 87, 108.
א. הא': 282.
אהבה: 223 (מקרוב), 234 (רצוא
בב' אופנים), 246 (א. — ברכה),
253 (הזוה), 323 (קשה מיראה),
אוי"ר: 253 (גדפין).
אהבה דבכל מאדך: 269.
אהבת השם ואהבת התורה: 66.
אהבת ישראל: 65, 66, 152, 247.
אהבת רע: 48, 283.
אודנין דשמעין: 95.
אופנים: 266 ואילך.
אור: 24 ואילך (אורות וגילויים אינם

- אחרון של פסח: 240 (גילוי המשיח).
 איד: 66, 150, 93 (אידן לערנען און
 דאוונען און טוען), 175, 283, (נע"י
 בעך אידן), 101, 280 (מא"י).
 איהו תפיס בכולהו עלמין וכו': 267.
 אין: 36 (תוארו), 51 (ממוצע, נחלק
 לשתיים), 83 ואילך (שלוש שטות
 בהג"ל), 107 ואילך 115 ואילך
 (כנ"ל).
 אין בין עוה"ז לימוהמ"ש וכו': 208.
 אין חכם כבעל הנסיון: 186.
 אין לך טפח מלמע' שאין תהום יוצא
 כו': 108.
 אין לך עשב מלמע' וכו': 8.
 אין עוד כלי ויעמוד השמן: 34.
 אין ערוך לך ואין זולתך וכו' אין
 ערוך לך היא בעוה"ז וכו': 107,
 113, 117, 144, 207.
 אין ערוך לך וכו' ופי' האבודרהם:
 144, 207.
 אית מאן דדחיל ליי לקוב"ה בגין
 דיחיון בנוהי: 321.
 איש ואשה זכו שכניה ביניהם: 206.
 איש יהודי ובמדרש שהי' מרדכי
 שקול בדורו כמשה בדורו: 182.
 איתן: 327.
 איתן שבנשמה: 213.
 אכילת מצה: ע' מצה.
 אל תרבו וכו' כי אל דעות ה': ע'
 כי אל דעות.
 אלה תולדות השמים והארץ וגו'
 ובירושלמי חזקים כיום הבראם:
 142, 227.
 אלול: 318 (הר"ת: תורה עבודה,
 גמ"ח, תשובה, גאולה).
 אלי': 205.
 אלף בית: 270 (אנכי — בראשית,
 לב נשבר).
 אלפים שנה קדמה תורה לעולם:
 262.
 אלקים: 7.
 אלקים ואלקים חיים: 276.
 אם רץ לבך שוב לאחד: 235.
 אמגל — היינט: 61 (אנדער שפראך),
 242 (וואָרט עשה רושם).
 אמונה: 57, 183 ואילך (צריכה חיוק
 והיא ע"י משה, בממכ"ע וסוכ"ע),
 188 (ביטול), 189 (מקיף), 190
 (שתהי' בחיות פנימי).
 אמירת הקדיש: 158.
 אמעריקא: 213, 239, 283.
 אמר להן הקב"ה בני אם יהיו ד"ת
 קרובים לכם ל' המדרש: 321.
 אמר נמרוד לאברהם נסגוד לנורא
 וכו': 28.
 אמרו לפני מלכיות וכו': 4.
 אמת: 34, 331.
 אני אענה את השמים וגו': 267.
 אני ה' לא שניתי: 112.
 און בידן וי"י 281.
 אנשים פשוטים: 185, 304 (מעשה),
 310, 343.
 אפילו במאנין דילי לא אעאמש וכו':
 260.
 אפל: 338.
 אפלה: 339.
 אפס בלתך גואלנו וכו': 159, 166.
 אצבעות: 231.
 אצילות: 258 (בגין דישתמודעון ביי'),
 259 (יש מאין), 328 (גילוי
 ההעלם).
 ארבעה ימים שבין יוהכ"פ לסוכות:
 42.
 ארבעים יום קודם יצירת הולד וכו':
 206.
 אריכות ימים: 90.
 ארץ ישראל, 101, 280 (מה שמע'
 בירים ילדים לשמד).
 אשה לא תלוש אלא במים שלנו:
 וכו': 273.

דברי צדיקים נשיאי ישראל: 202.
דחיל ל' ב"נ בגין דאיהו רב וכו':
321

דומס: 345.
דחילו ורחימו רחימו ודחילו: 322.
דיבור: 10, 320.
דיעה כזבת: 241.
דמיון: 274.
דמעות ובכי: 336.
דע לפני מי אתה עומד: 276.

דעת: 5 (תוקף, הכרה), 6 (גילוי),
(להעמיק דעתו וכו'), 70 (אמת),
190 (הרגש), 226 (התקשרות),
ד"ע וד"ת: 5, 113, 115 ואילך, 188.

ה

הא לך שבע שנין אחרנין וכו': 260.
האוני לא תראו וגו' ופרש"י: 322.
האמונים עלי תולע חבקו אשפתות:
241

הבן בחכ' זחכם בבינה: 329 ואילך,
332 ואילך.

הדרכה: 65, 66.
הוא מקומו של עולם ואין העולם
מקומו: 267.

הוא קיים ושמו קיים: 25.
הוא שהנביא אומר וה' אלקים אמת
הוא לבדו האמת וכו' לשון הרמב"ם
בה' יסודה"ת פ"א: 34.

הולדה: 208.
הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהן
ושרפן: 15.

הזדככות: 274.
החלטה: 82.
היולי: 162.
היום לעשותם: 343.

הילולא (ג' מיני הילולא): 205 ואילך.
הילוך: 12.

הילוך וקפיצה: 86.
הכרה: 324.
הלוך ונסוע הנגבה: 253, 258.

ג

גאווה — דלות: 245.
גאולה: 288.
גבריא"ל: 9 (שרשו), 12 (מעורר לנ"שמות).
גדול המעשה יותר מן העושה: 185
(כן הוא בלימוד).
גדולים צדיקים במיתתן וכו': 274,
283.

גוף (עצה על גרעבן גוף): 272.
גוף ונפש: 28 (חיותם), 209 (דו"ג).
גופו של אדה"ר: 209.

גחלת וצור החלמיש: 120, 141.
גילוי לגבי עצמו הוא העלם לגבי
הזולת: 116.

גילויים (ג' אופנים): 6.
גילוי: 54 (גדר הסדר).
גלגלים: 143, 228, 230.

גלגלים סובבים ממערב למזרח וכו'
ל' הרמב"ם מהיסוה"ת פ"ג: 143,
228.

גלות: 159, 166, 180, 193.
גלות מצרים: 222, 289.
גלות האחרון: 289.

כל גלות כדוגמת גלות מצרים: 180.
גמילות חסדים: 153.
גמילות חסדים בנפשו: 185.

גן עדן: 9, (ההפרש בין ג"ע ועול'
מות), 21 (עבודת הנשמות בג"ע),
94 (ההפרש בין געה"ת לגעה"ע).

גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קריא:
189, 221.
גסות הרוח: 30.

געגועים: 273.
גר: 205.

ד

דביקות בת"ח: 204, 211.
דביקות האור במאור: 137.
דביקות האור ודביקות הכלים: 36.

- הם ברשות לבס: 326.
 המגביה לשבת וגו': 267.
 המן (בזמן המן): 180, 182, 193.
 המשכות והשפעות דעכשו ודלעתיד: 6.
 המשכות מלמעלה: 86 (בי' אופנים).
 הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו וכו': 283.
 הנחות העולם: 221.
 הנחת עצמותו: 102.
 הנסתר לה"א וגו': 264.
 הסכס: 54 ואילך, 80 ואילך.
 העדר המציאות: 192.
 הערען און דערהערען: 95, 273.
 הצטדקות: 335.
 הרגשת עצמותו: 226.
 הרהורי תשובה: 326.
 השגה: 108 (התפשטות), 324 (פני-
 הוציגוני, תכליתה לבא לידי
 התפעלות).
 ביטול בהשגה: 11, 12 (ע"י ההת-
 עצמות עולים להשגה עליונה).
 השגת השלילה: 274.
 השגחה פרטית: 95, 98, 140,
 271, 341, 345.
 השכיל: 101.
 השכלה: 13 (מנוחה), 116.
 השמים מספרים כבוד אֵל ובמדת-
 משל לגבור: 40 ואילך, (ובזח"ב
 מספרים וכו' נהרין ונצצין וכו')
 141, 227, (ובת"י מסתכלין בשמיא
 משתעין וכו') 231.
 השפעה: 6 ואילך (באופן משפיע
 ומקבל), 7 (השפעה עצמית), 187
 (בריוח ובקירוב).
 התבוננות: 139 ואילך (מה רבו, מה
 גדלו), 190 (בענין יש מאין), 191
 (באחדות ה'), 223 (ברוב חסדי ה'),
 224 (בגדולת ורוממות א"ס), 225
 (במילי דלעמא ובעבודה), 226
 (בתפארת גדולת ה'), 265 (בתיבת
- שמע), 328 (אני ה' לא שנית),
 335 (קשה מיתה רוחנית).
 והתגלות מקור האור: 137.
 התהוות: 37, התהוות הכלים בע-
 קודים) 87.
 התהלך לפני: 258, (והי' תמים ופי'
 רש"י) 110.
 התועדות-פארבריינגען: 48 (להתועד
 בימי השמחה דחודש תשרי), 60,
 90, 92, 95 (משקה), 96, 102 (ריח,
 ובירוש"ט — אכילה), 154 (בכז), 242,
 243 (מה שפועל אינו יכול לפעול
 מלאך מיכאל).
 התחלקות: 231.
 התחלקות מאחד הפשוט: 84.
 התכללות: 233 (בב' אופנים: הת-
 כללות דחב"ד והתכללות דת"ת).
 התנשאות: 210.
 התעוררות כללי: 82.
 התעוררות הנשמות בגי'ע: 12 ואילך.
 התקשרות עם הרבי: 2, 43, 102,
 135, 158.
- י
- ואהבת את ה"א בכל לבבך בשני
 יצריך: 237, 269.
 ואהבת, והיו הדברים: 265.
 ואהבת לרעך כמוך: 247.
 ואנכי עפר ואפר: 340.
 ואנכי תולעת ולא איש: 340.
 ואתה תצוה את בניי וגו' תמיד:
 182, 193.
 ואתם הדבקים בה"א וגו' וארז'ל
 ביום שכולם מתים וכו': 204,
 211.
 ובאו האובדים בארץ אשור וגו':
 206.
 ובדעת חדים ימלאון: 4.
 וגם את העולם נתן בלבם: 184.
 ודרך רשעים באפלה: 339.
 והאופנים וחיות הקודש וגו': 266.

- והאיש משה ענו וגו': 340.
 והאתנים מוסדי ארץ: 333.
 והדרת פני זקן זה שקנה חכמה: 149.
 והודעתם לבניך וגו' וארזיל מה להלן
 באימה כו', ופי' הארזיל: 250.
 והחיות רצו"ש וכו', ופירש"י: 253.
 והחכ' תחי' בעלי' (בינה): 331.
 והיו הדברים האלה, ודברת במ, וק'
 שרתם: 321, 339.
 והלוחות כו' החקוקות בלוחות וכו'
 חיים: 276.
 והתוודו את עונם: 339.
 וזגס געדיינקסטו: 173.
 וזָרַט: 69, 89.
 וחשב מח' לבלתי ידח ממנו נדח:
 337.
 ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו':
 98, 114, 121.
 ויאפר את הבצק עוגות מצות וגו':
 221.
 וידבר שלשת אלפים משל: 14.
 וידעת היום והשבות אל לבבך: 254.
 וה' עמו דהלכה כמותו בכ"מ: 193.
 ויהי ביום השמיני קרא משה, ופרש"י:
 252, 261.
 ויהי בימי אחשורוש וארזיל ויהי
 אינו אלא צרה וכו': 180, 193.
 ויהי הענן והחשך וגו': 339.
 ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: 151
 162.
 ויולך ה' את היס ברוח קדים ובוהר
 דא רחא של יעקב ובמדרש בזכות
 יעקב: 229, 236.
 ויסעו — ויחננו: 253.
 ויעל אברם ממצרים: 253. (הוא
 ..ואשתו) 205.
 ויעקב הלך לדרכו (אחר ש"ת מחזיל
 סדר הזה): 78, 240.
 ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו': 237.
 ויקרא אלקיים לאור יום: 255.
- וישמור משמרתי מצותי וגו': 258.
 ולא ילמדו איש את רעהו וגו': 6
 ולא תתורו אחרי לבבכם וגו': 338.
 ולא ילדה עאשה בניס: 222.
 ומבני יששכר יודעי בינה וארזיל
 דאפילו בימי משה לא אשתכח וכו':
 329.
 ומבשרי אחזה אלוקה: 82, 188, 343.
 ומל ה"א את לבבך וגו' חייך: 260.
 ומעין מבית ה' יצא וגו': 332.
 ומפני חטאינו: 245.
 ומפתח אהל מועד לא תצאו וגו': 252.
 (ופי' הכלי יקר) 255.
 ונתתי עשב בשדך: 190.
 ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו':
 309.
 ועלמות אין מספר א"ת ועלמות אלא
 ועולמות: 187.
 ועמך כולם צדיקים וגו' להתפאר:
 182, 190.
 ועשו לי מקדש וארזיל בתוך כל אחד
 ואחד: 110.
 וצדיק באמונתו יחי': 190.
 וצדקה כנחל איתן: 332.
 וקבל היהודים את אשר החלו לעשות
 וארזיל דקיימו עתה וכו' 180.
 193.
 וקראת לשבת עונג: 256.
 וראו כל עמי הארץ וכו': 322.
 ורס לבבך ושכחת וגו': 336.
 ורעה אמונה: 183.
 ושם נעשה לפניך וגו' רצונך: 208.
 ושם הגדולה לאה: 222.
 ושמת שמו אברהם וגו': 121, 330.
 ושננתם לבניך (פירש"י) ודברת במ
 וגו': 246.
 ותורה אור: 110.
 ותן בלבנו בינה וגו': 321.
 ותקם בעוד לילה וגו': 9.
 ותרא אותו כי טוב הוא: 260.

- חכמת המעשה חכמת הנפש: 140, 164, 165.
 חסד חנם: 282.
 חסיד: 42, 214.
 חסידים: 60, 64, 67, 69, 89, 93, 96, 147 — 154, 174, 213, 245, 246, 267, 277, 346.
 חסידי חב"ד: 60, 62, 64, 66, 147, 148, 151.
 חסידי חגית-נהיי"ח: 66.
 חסידים בכלל וחסידי חב"ד בפרט: 63.
 חסידישע מנינים, רב גבאי, שמש: 39.
 חסידישער קרעכץ: 61.
 דרכי חסידים: 151.
 חסידים חסידות: 246.
 חסידות: 134 (אז יעדער איד יכול להשיג ענין אלקי), 153 (עבודה בפועל), 244 (חיות, דרכי חסידות).
 חסידות חב"ד: 69 (מיוסד מהשגת המוחין ועבודת הלב), 150 (השגות אלקות בשביל עבודת התפלה), 240 (ההפרש בין חב"ד לפוילישע חסידות).
 חצות הלילה: 10 ואילך.
 חצות לילה אקום להודות כו': 14.
 חשבון הנפש: 278.
 חתונה: 206.
- ז**
- זה הקטן גדול יהי': 152.
 זוג: 206.
 זולת: עיין בלבול.
 זכר ונקבה ברא אותם ויברך אותם אלקים: 208.
 זמן מימי השנה: 60.
 זמן שמחתינו: 60 (משנה א'), 61 (משנה ב').
 זריקה: 185. עיין כח הזורק.
 זרע אברהם: 212.
- ח**
- חבר: 48.
 חדוה תקיעא בליבאי וכו': 234.
 חדרים (דאדה"ז): 64 ואילך, 174.
 חדשי החורף והקיץ: 240.
 חומר צורה ותיקון: 53.
 חומר המוח: 163.
 חוש הציור: עיין ציור.
 חוש וכשרון: 125, 128.
 חוש הריח: ע' ריח.
 חושים (איידעלע): 122.
 חושך: 339 (ב' מדר'י').
 חזיון: 82.
 חטא: 334 ואילך.
 חיות בעבודה: 69.
 חיות הנפש: 51.
 חיות הנפש בגוף: 184 (מתחלק לג' חלקים).
 חייב אדם לומר בלשון רבו: 63.
 חיים וחיות: 128 (בחינה של הדבר).
 חינוך: (עיין הדרכה), 59, 62, 63, 68, 99, 145, 146, 212, 216, 236, 239.
 חכם: 13, 111.
 חכמה: 59 (ראשית), 70 (אמת), 327 (כחמה).
 חב"ד: 53, 233 (התכללות).
 חובי: 107, 116, 264 (אורות עצמיים).
- ט**
- טבע: 255 (עצמו למע' מן הטבע).
 290 ואילך (שם כללי, טבע כללי וטבע פרטי).
 טבעים: 290.
 טהרת האויר: 280.
 טובה טעהן א' אידן: 93, 152 — 154.
 טל תחי' טלא דעתיקא: 209.
 טמטום המוח והלב: 329.

- טעותי בני אדם: 189.
טעם: 225 (הוא במוח).
- יש שנתהווה: 37.
ישראל: 211 (שעמדו בה"ס פסקה
זוהמתן), 287 (יכנה), 328 (עלו
במח'), 339 (הר"ת).
יתרו, פרשת יתרו, מ"ת: 271.
- ב**
- כאלו אתה רואה מהות מציאות הדבר:
68.
כארבע רוחות השמים, וארז"ל כשם
שא"א לעולם וכר': 334.
כבוד אר"א: 208.
כבוד התורה: 170.
כבוד מלכותך יאמרו וגו': 113.
כהן גדול: 278.
כוס ישועות אשא ובוח"א דר"ן דהא
בהאי כוס אתנגידו וכר' והוא נטיל
לון וכר': 109.
כותל מערבי: 124.
כזב: 15.
כח: 118 (הוא פועל), 185 (יש בו
פנימי וחיצוני').
כח הרוכב וכח מורכב: 9.
כח המשכיל — השכל — ההיולי:
118, 141.
כח התנועה: 162.
כח המעשקה: 185.
כח המלמד: 212.
כח הזורק: 292.
כחות הנפש: 9 (בעת השינה, בכ"א
ג' אופנים), 52 (יש להם יחס
פנימי), 56 (מע"ס דאצילות) 57
(כ. הכלולים בנפש), 118 (הגלויים,
הנעלמים והעצמיים ובוה ב' מדרי'),
140 (נשארם ברוחניותם), 62 (כח
כללי וכחות פרטים), 163 (אברי
הנפש), 165, 260 (מתאחדים עם
הנפש ועם הגוף).
כי א"ל דעות הוי': 113, 115 ואילך,
188, 4 (ובוח"ג דעות ודאי וכר'),
341 (ולא נתכנו עלילות).
- יגיעה: 119, 120 (ב' אופנים).
ידין בגוים וגר' ובמדרש שכל נפש
ונפש בישראל וכר': 333.
ידען מאי דחמאן: 344.
הוי': עיין שם הוי' בנפש ישראל.
הוי' ואלקים: 115.
הוי' הוא אלקים: 33, 40.
יובל: 257.
יודע — ידוע: 116.
יום הילולא: 204, 210.
יוהכ"פ: 40 (מעין גילוי דלע"ל),
78 (שרש ומקור על תשובה וכר').
יום המלואים: 255.
יום הסתלקות: 204, 210.
יחוד חווג: 206.
יחוד חווג הנשמות למע': 205.
יחינו מיומים ביום השלישי וגו':
6, 33, 40, 210.
ימות המשיח: 207.
ימים יוצרו: 211.
יפה תואר ויפה מראה: 150.
יפוצו מעינותיך חוצה: 134.
יציאת מצרים: 46.
יצ"ט ויצה"ר: 237 (התחברותם).
יקר בעיני ה' המותה לחסידיו: 204.
ירידת הנשמה למטה בגוף לצורך
עלי': 11 (שנק' מהלך), 12 (עבודה
בכה עצמה), 110 (להאיר העול'
מות), 126 (משל ע"ז), 203 (להאיר
את העולם), 268 (לפעול הביטול
לנה"ב), 344 (פיהלן אלקות).
יראה: 223 (מרחוק), 235 (שוב), 254
(ע"י בירור נה"ב), 321 (ב' מיני
יראה).
יר"ע ויר"ת: 322.
יראו מה' כל הארץ וגו': 322.
יראת שמים: 271.

- לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ: מוצאי יוהכ"פ: 42.
 256. מוצאי יו"ט: 283.
 לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר: מזל מחכים: 119.
 237. מחונך: 62.
 לעולם ישלש אדם שנותיו שליט נחנה ישראל: 280.
 במקרא וגו': 246. מחרת יוהכ"פ: 102.
 לעתיד: 260 (הגוף יחי' מאלקות). מחשבה: 55, (קרה וחמה), 213 (קדו-
 לפי שכלו יהולל איש: 222. שות, זרות), 278 (בע"ב זיין אויף
 מ. גלוי ונעלמה), 320.
מ
 מאד: 340. מי אני: 67.
 מאור: 39. מי כמוכה באלים ה': 237.
 מאחר שע"פ תורה הוא צריך לרצות מים המכזבין: 16.
 וכו', ל' הרמב"ם בה' גירושין פ"ב: מים שלנו: 273.
 120. מים תחתונים בוכין וכו': 269.
 מילה בשמיני: 257.
 מאמרים: 97 (כתב, הנחה, רשימה), מיתה: 208.
 98 (מאמר לך ס"ה, פרומער לך), מכון לשבתך וגו': 110.
 149 (והדרת פני זקן שבלקו"ת), מלאכים: 109, (שלוחי השפע, שירה),
 196, 215 (וקבל היהודים פ"ז), 328 (מדיבור).
 מאמינים בני מאמינים: 183. מלוכה: 187 (ע"י התנשאות ומשפט).
 מדבר באופל יהלוך וגו': 338. מלך ביפיו תחזינה עיניך: 226.
 מדות: 54 (מ. ע"פ שכל וע"פ טו"ד), מלך בהיכלו: 271.
 222 (התגלות ע"י בינה), 234. מלכות: 187 (השפעה בריחוק, בקי-
 (ביעור מ. רעות), 246 (מ. טובות רוב), 210 (התנשאות, לעתיד גילוי
 אצל חסידים), 255 (מ. שב" המל'), 256 (גילוי התענוג), 259
 שכל ושבלב), 265 (מ. שבשכל), (הצמאה), 262 (נק' בכל השמות
 מה: 327. דדצח"מ).
 נוה רבו מעשיך ה' וגו' קניניך, ובהר מלכותך מל' כל עולמים: 187.
 עשית בבניה: 139. מלמדים: 64.
 מה גדלו מעשיך ה': 139. ממוצע: 264.
 מהות ומציאות: 26. ממכ"ע וסוכ"ע: 83, 184 (אמונה).
 מודה אני לפניך וכו': 62. סוכ"ע: 187 ואילך.
 מחוג: 90. סוכ"ע: 187. ואילך
 מחז ולב: 186, 324, 332. ממשלה: 325.
 מחז שליט על הלב: 325. מן: 113, 283.
 מחזין ומדות: 54, 254, 262 ואילך מן המיצר כו' ענני במרחב: 97.
 (לצורך העולמות). מנהג ותיקין: 98.
 מחש: 41. מנהגי חב"ד: 147.
 מועדים של שבעת, שמונת ימים: מסי"נ: 178, 179, (על החינוך) 327.
 255. מסעות ישראל: 253.

- מעורר: ע' התעוררות.
 מעין ונהר, רחובות הנהר: 107.
 מפטיר יונה: 91.
 מפי עוללים ויונקים יסדת עוז וגר:
 181.
- מצה: 218, 221 (ב' מצות).
 מצה זו שאנו אוכלים על שום מה
 וכי: 220.
 מצוה על כא"א לידע כל התורה וכו',
 ל' הספרי: 149.
 מצות: 260 (ע"י יחי' האדם לע"ל
 מאלקות), 275 (על"י בדבר הגשמי).
 מציאות וקיום: 25 ואילך.
 מציאות היש איתו אמיתי: 24.
 מציאות רו"ג: ע' רו"ג.
 מציאות היש ומציאות השכל: 120.
 מצר הגרון: 264.
 מצרים: 221 (מצר מי) 222.
 מקוה: 152 (קודם התפלה).
 מקום רחוני: 29.
 מקל יעקב: 237.
 מרובה מדה טובה: 241.
 משביעין אותו: 289.
 משה: 183 (מ. רבינו רעיא מהימנא),
 205, 238, 240, 260 (מ. מ. לא
 פסיק טעמא), 261 (דעת יסוד א"ק
 וכו' לרדות את פרעה), 333 (חכ',
 איתן).
 משכיל: 327.
 משכיל לאיתן האזרחי: 327.
 משכמו ומע' גבוה מכל העם: 223.
 משכני אחר"ך נרוצה וגו': 270.
 משל לאחד שהי' עובר ממקום למקום
 וראה בירה אחת דולקת וכי: 27.
 משנה: 164.
 משפיע: 95, 97.
 משפיע ומקבל: 6, 116, 273.
 משקה: 95.
 מ"ת: 180-181 (ישראל היו בתכלית
 העילוי), 211 (נקי' חתונה), 229
- (אחר יציאת מצרים), 236 (אחר
 קיי"ס) 251, 260 (גילוי אור"ס
 בבי"ע), 271 (פרי' יתרו ושבועות).
 נ
 נבראים אינם יש ומציאות: 8.
 נבראים דאתכסיא, נבראים דאזגליא:
 38.
 נגילה ונשמחה בך: 210.
 נהורא אוכמא, חיורא: 202.
 נהרא מכיפ"י מתברך, ופרש"י והר"ן:
 108.
 נהרין ונצצין: 141.
 ניב שפתים: 10.
 ניגונים: 62, 63, 65, 273.
 ניגון: 91 (הנה מה טוב ומה נעים
 וגו', 273 (תשובה ניגון, יחידות
 ניגון, מחול ניגון).
 נכנס יין יצא סוד: 91, 259.
 נסיונות: 159, 289 ואילך.
 נסיעה להרבי: 152.
 נעילה (שמע ישראל, בשכמל"ו, ה'
 הוא האלקים): 33, 40.
 נפלאותיך ומחשבותיך: 258.
 נפש: ע"י שם הוי' בנפש ישראל.
 נה"א ונה"ב: 237, 268, 338 (מלח-
 מות).
 נר"ן ח"י: 109, 327 (ובוהר ח"י —
 נשמה לנשמה).
 נקודה: 107, (אינה נמשכת), 108
 (אין שייך בה ריבוי ומיעוט).
 נקודה, קו, שטח: 164.
 נקודא בהיכלא: 330.
 נקמה: 181.
 נר ה' נשמת אדם: 110, 334.
 נרות להאיר: 202.
 נשמה: 12 (עבודת הנשמה בעצמה
 בג"ע).
 נשמה: 326 (לא כל הנשמה מתלבשת
 בגוף), 327 (לא נתחדשו בכריאה).

- נשמה שנתת בי טהורה היא וכו': עוה"ז: 283 (א שייכות צו אידן).
 205, 327
 נשמות ומלאכים: 109 (פנימי' וחי' עוה"ז ועוה"ב: 342 ואילך.
 צוני').
 נשמות דדו"נ: 205 (נשמת משה עון עקבי יטובני: 339.
 ואלי, אבות ואמהות).
 נשמות הגרים: 206.
 נתת ליראיך נס וגו', וב"י וכו': עיקרא ושרשא דכולא: 153.
 289, 293 (למען יחלצון ידידיך עכשיו ולעתיד: 6, (ההשפעות) 342
 וגו').
 ואילך.

עלי': 253 (ע"י רצו"ש).

עליית הרצון: 82.

עם: 24, 326.

עם המלך במלאכתו ישבו וגו' במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים: 327.

עמוק עמוק מי ימצאנו: 41.

עמלים בתורה: 119.

עצם והתפשטות: 107.

עצם לזו: 209.

עצמו מספר: 175.

עצמי: 51, 242, 327.

עצרת: 80.

עקודים: 87.

ערב יו"ט: 283.

עשי לעילא: 202.

עשרה בכסלו: 152 (לידה).

עשר ספירות: 163 (בלי מה), 231.

(עשר אצבעות), 257 (רוא דשמא).

עשרת ימי תשובה: 22.

ב

סגלדאט: 99.

סבה ומסובב: 161.

ס"ג, שט: 327.

סדר החיים דחסידיים: 151.

סדר עבודת האדם בעבודה: 234.

סדר קרבן פסח: 296.

סוכה: 46 (מצותה הידיעה), 47

(מקיף), 57, 87, 78 (שרש ומקור

על השמחה), 93 (שצריכים לנגן

בה).

סיוס משניות בע"פ: 280.

סיפורים: 60, 62, 65, 170, 173,

145 ואילך.

סמכוני באשיות, דאשינא עיל חמרא:

258.

ג

ע"ב, שט: 327.

עבודה: 12 (ע. הנשמות בגי'ע), 27

(ע. אברהם אבינו), 66 (בעלי ע.),

69 (ע. וחיות בע.), 70 (ע. ויגיעה

לברר את פסולת השקר), 96 (ע.

בפועל), 151, 153, 212 (ע. לגלות

האמת).

עד — דע: 69.

עד אברהם ה"י העולם מתנהג באפילה

וכו': 110.

עובד ומשכיל: 65 (סיפוריהם).

עולם — גוף גדול, עולם קטן: 184.

ד

פגס (שאם פגמתי באות וכו'): 334.

פה נקי: 272, 283.

פוילין: 240 (חוש הריח, פוילישע

חסידות).

פנימי' חיצוני': 109 ואילך.

פסח: 218, 240.

פריקת עול: 336 ואילך.

פתח אלי': (אנת חד ולא בחושבן)

161, 231, (אנת הוא חכים ולא בחכ'

- ידיעא) 163, 258, (אנת הוא מלאון) 232, (אנת הוא דאפיקת עשר תי" קונוין וכו') 264, 258, (וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא וכו') 260.
- קרוב ה' לכל קוראיו וגו': 339.
ק"ש: 321 (הכוונה).
קטעהמ"ט: 61, 66, 278, 279.
ק"ס: 47, 236 ואילך.

ר

- ראה נתתי לפניך וגו': 338.
ראי' (אחר ההרגש) 344.
ראית פני הרב: 41.
ראש גוף ורגל: 185 ואילך.
ראש השנה: 2 (כולל כל ימי השנה, לייקר את הזמן), 33 (עם חשיכה, ביום הראשון, השני), 78 (שרש ומקור על היראה).
ראשית דכתר ודחכ: 59.
רבי: 279.
רבי אליעזר יהיב פרוסה וכו': 153.
רביים: 91 (מנהגם דמפסיר יונה), 92 (יקר אצלם התועדות), 244 (כ"א יש לו זיינע אידן).
רבנים: 100.
רגלים: 184.
רח קדים דא רחא דיעקב: 237.
רחב ועומק: 108.
רחני וגשמי (ההפרש במציאותם): 26, 38, 138.
רחני (ידיעתנו בזה): 26.
רחני (מקום): 29.
רוכב שמים בעזרך: 255.
רזא דשמא: 257.
רחמים: 233.
רחמנא לבא בעי: 311.
ריבוי ומיעוט: 116.
ריח: 240.
ריקודים: עיין ריקודי שמחית.
רעותא דליבא: 56, 186 (ב' מדרי'),
רע: 337 (ב' מיני ר.).
רצון: 52 ואילך (הנעלם, הגלוי והעצמי),
מי, 53 (בהמוחלט ב' מדריגות).

צ

- צבא השמים והארץ: 35, 139 ואילך, 227.
צדקה: 333.
צדקה עטה הקב"ה עם ישראל שפזרן: 334.
צדקתו עומדת לעד: 260.
צדיק (זכאי): 12.
צדיקים: 204, 279, עיי' לבם ברשותם.
ציר: 41, 59, 94, 125, 128 ואילך, (דמדור"מ) 185, 274.
צמצום: 86 (עיי' התחלקו', כח הגבול והמשכה בדרך דילוג).
צעק לבם אל ה' וגו': 335.

ק

- קאנטאָניסטן: 342.
קביע: 121, 235, 343 (התענוג שבה).
קביעות עתים: 47 (ק"ע לתורה), 96, 100 (ק, ללימוד), 185 (ק, לימוד תורה ברבים), 242 (ק, לתורה).
קביעות ללימוד החסידות: 43, 346.
קביעות זמן (להתעמק בציר): 59, 173.
קביעות לצייר במח: 89.
קדוש קדוש וגו' כבודו: 266.
קו: 84, 164 (ב' אופנים), 232 (בת"ת), 256.
קומה שלימה של כל בני: 22.
קיום ומציאות: 25 ואילך.
קירוב: 97.
קפיצה ודילוג: 86.
קרבות יחיד: 277.

- 80 ואילך (רצון הכללי, הפרטי והקדום), 81 (שקלא וטריא) 118.
 רצוא ושוב: 234 (אהוי"ר), 235 (התענוג שבהשוב) 253.
 רשעים: עיין הם ברשות לבם.
- ש
- שאו לשמים עיניכם והביטו וגו' ופי' רש"י: 143.
 שאו מרום עיניכם וראו וגו': 141, (ר"ת שמע) 227, 293.
 שאל נא לימים ראשונים וגו': 264.
 שאם פגמתי באות יו"ד וכו' בביטול ק"ש: 334.
 שאקלטן ביים דאווונען: 277.
 שבועות: 257 (לאחר ז' שבועות), 271 (מ"ת), 272 (אצל הבעש"ט, המגיד, הרביים), 279 (הילולא דהבעש"ט), 281 (לדבר רק מעניינים דעבודת ה').
 שבטיס: 13.
 שבעת ימי הבנין: 255 (גילוי התענוג), 257 (ג' מדריגות).
 שבת בראשית: 48 (כעין השלמה ותוס' אור), 59 (נמשך על כללות השנה), 240 (ויעקב הלך לדרכו).
 שבת תשובה: 22.
 שויתי ה' לנגדי תמיד וגו' אמוט: 214.
 שופר: 16.
 שטח: 165.
 שינה: 10 (בכחות הנפש, שהנשמה עולה למע').
 שיעבוד המוח: 272.
 שיעורים דהיום יום: 273.
 שיער בעצמו בכח וכו': 82.
 שכינה: 206.
 שכל: 81 (שקלא וטריא), 118 (ב' דרכים בהתגלותו אר"י ואר"ח, היולי וכח המשכיל), 222 (מאיר את
- המדה), 274 (איז גיט בדמיון),
 275 (הנחה שכלית ואח"כ מפרט ענינים).
 שכל: עיין חכמת המעשה.
 שכל ומדות: 54, 329.
 שכל הנעלם מכל רעיון: 114, 121.
 שליחות על חינוך הכשר: 239.
 שליחות פון קומען אין אַמעריקא: 239.
 שלש פעמים בשנה יראה וארז"ל כדרך שבא לראות וכו': 82.
 שלשה מיני עולה וכו' כנגד ד' טבעים: 290.
 שלשה שותפים באדם וגו': 206 ואילך.
 שם: 112.
 שם הוי' בנפש האדם: 326 ואילך, 332 ואילך.
 שמונה עשר באלול: 318 (מכניס חיות באלול), 319 (יום הולדת הבעש"ט וכו').
 שמחה: 246 (מטוב הזולת), 247 (מאכט אַלץ גרינגער).
 שמחת הלב: 233.
 שמחת יו"ט: 89.
 שמחת תורה: 78 (כולל כל חודש תשרי), 87, (ריקודי ש"ת) 78, 79, 88.
 שמים: 232.
 שמיני: 255.
 שמיני עצרת: 78, 87.
 שמע"צ ושמח"ת: 78 (שאו קונים הס' חורה), 79 (מייקר זיין יעדער רגע), 96, 101 (חילוק בינם לשאר המו"עדים).
 שמיני עצרת החג הזה: 101.
 שמיץ: 97.
 שמיעה: 275.
 שמע ישראל — אחד: 69 (עד — דע), 89 (אשמת, אתון רברבין, זעירין).

- שמע ישראל — אחד: 141, 148. תמימות (תוס לב): 311, 316, 330.
שמע ישראל — אחד, בשכמל"ו: תמימים (תלמידי תת"ל): 99, 213, 188.
שמעו עמים ירגזו וגו': 321. תנאים: 333, 241, 283.
שנים מקרא ואחד תרגום: 271. תניא: 204 (שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כו' — פ"ב), 52 (והנה כל בחי' ומדרי' משלש אלו וכו' — פ"ג), 126 (ומשם נסעה וירדה — פ"ד), 323 (וגם הלא אמרו"ל דצדיקים דוקא לבם ברשותם כו' — פ"ז), 326 (והם ברשות לבם — פ"ח), 31 (ואף שעי"ז יכבה ולא יאיר כלום למטה כו' — פ"ט), 31 (הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי — פ"ט), 291 (וטבע זה הוא שם המושאל כו' — פ"ט), 238 (ירעים עלי' בקול רעם ורוגזו כו' — פכ"ט), 275 (והלוחות מעשה אלקים המה וכו' — פנ"ג), 160 (לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט וכו' שער היחודה"א פ"א), 160 (מאחר שמבלעדי הרוחניות ה' אין ואפס — שהיחודה"א פ"ג), 31 (בטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש כו' — שהיחודה"א פ"ג), 233 (הקב"ה עושה שלום ביניהם וכו' — אגה"ק סי"ב), 37 (מהותו ועצמותו של המ"אציל העליון ב"ה כו' — אגה"ק סי' כף).
תעלומות לב: 332.
תענוג: 235 (בשוב ובקב"ע), 256 (ע"י התרחבות במל' בשבת), 329 (בבינה), 330 (פועל התרחבות).
תפארת: 226, 231, 232 (בה גילוי הקו), 233 (התכללות).
תפילין: 171, 322, 334.
תפלה (דאונטען): 47, 100 (תפלה בצבור), 148, 150 ואילך, 154 (קנייטש אין סידור), 166 (תפלת

- שמעו עמים ירגזו וגו': 321. תנאים: 333, 241, 283.
שנים מקרא ואחד תרגום: 271. תניא: 204 (שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כו' — פ"ב), 52 (והנה כל בחי' ומדרי' משלש אלו וכו' — פ"ג), 126 (ומשם נסעה וירדה — פ"ד), 323 (וגם הלא אמרו"ל דצדיקים דוקא לבם ברשותם כו' — פ"ז), 326 (והם ברשות לבם — פ"ח), 31 (ואף שעי"ז יכבה ולא יאיר כלום למטה כו' — פ"ט), 31 (הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי — פ"ט), 291 (וטבע זה הוא שם המושאל כו' — פ"ט), 238 (ירעים עלי' בקול רעם ורוגזו כו' — פכ"ט), 275 (והלוחות מעשה אלקים המה וכו' — פנ"ג), 160 (לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט וכו' שער היחודה"א פ"א), 160 (מאחר שמבלעדי הרוחניות ה' אין ואפס — שהיחודה"א פ"ג), 31 (בטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש כו' — שהיחודה"א פ"ג), 233 (הקב"ה עושה שלום ביניהם וכו' — אגה"ק סי"ב), 37 (מהותו ועצמותו של המ"אציל העליון ב"ה כו' — אגה"ק סי' כף).
תורה: 87 (כוס של ברכה), 149 (חקי"קה במוח הזכרון), 175 (על ענין תו"מ מגלה צו זיין אין מציאות דיש די כוונה פון עצמות א"ס), 178 (נצחית ונתנת הוראה בחיים היום יומיים), 236 (שינוי הטבע), 250 (באימה וביראה), 266 (המשכה ע"י אתדל"ת), 269 (ע"י אהכה), 283 (דרכה), 331 (התחברות הי"ב) 332 (ת. שבכתב ות. שבע"פ). ע"ע קביעות עתים, אותיות התורה. תורת חיים: 178. תחיית המתים: 207 ואילך. תיבת משה: 240. תינוקות שב"ר: 180, 181, 193. תיקון המדות: 153, 174. תיקון חצות: 278. תלמידי החדרים: עיין חדרים. ת"ח מרבים שלום בעולם: 204.

ת

- תביעה ביי זיך: 278.
תואר: 38.
תוקפא דנפשא כו' דנשמתא: 254, 334.
תורה: 87 (כוס של ברכה), 149 (חקי"קה במוח הזכרון), 175 (על ענין תו"מ מגלה צו זיין אין מציאות דיש די כוונה פון עצמות א"ס), 178 (נצחית ונתנת הוראה בחיים היום יומיים), 236 (שינוי הטבע), 250 (באימה וביראה), 266 (המשכה ע"י אתדל"ת), 269 (ע"י אהכה), 283 (דרכה), 331 (התחברות הי"ב) 332 (ת. שבכתב ות. שבע"פ). ע"ע קביעות עתים, אותיות התורה. תורת חיים: 178. תחיית המתים: 207 ואילך. תיבת משה: 240. תינוקות שב"ר: 180, 181, 193. תיקון המדות: 153, 174. תיקון חצות: 278. תלמידי החדרים: עיין חדרים. ת"ח מרבים שלום בעולם: 204.

- שבת), 174 (חסידים שאין עוסקים הזהר : 9.
 בתפלה הם בעלי הפרדה). תשובה : 22, (תשו"ע ותשו"ת) 334
 תקעו בחודש וגו' וארז"ל איזהו חג ואילך.
 וכו' : 4 16. תשעה עשר בכסלו : 136 (להפיץ את
 תרומת הדשן : 278, 279. לימוד תורת החסידות), 145 (ר"ה
 תרנגול : 9 (בשרשו). לחסידות), 152 (ברית).
 תרעין דג"ע אסתימו בלילה, לשון תשרי, חודש : 78.

מפתח השמות והספרים בספר המאמרים — ה' תשי"א

- דובער, אדמו"ר האמצעי: 2, 47, 92
 170, 169, 153, 147, 298, 146, 145, אבא טשאַנאָניקער: 240, 172, 295, 294, 277
 דובער ב"ר פסח: 169, 167, 63
 דוד: 300
- ה
- הלל, הרה"צ מפאָריטש: 270, 243
 277, 279
 הערצעל בלומענסאָהל: 167
- ז
- זושא, הרה"צ מאָניפאָליע: 310 ואילך.
 זלמן דוב: 310
 זלמן זעזמער: 243
- ח
- ח"י מוסיא (מושאק) אשת אדמו"ר
 הצ"צ: 301, 64
 ח"י מוושאק, בת אדמו"ר מהר"ש:
 102, 125, 171, 300
 חיים בן ר' שלמה דער לקח בעקער:
 343
 חמשה חומשי תורה: 149
 חנה: 172
 חנוך הענדל: 90, 145, 146, 298
- י
- יוסף יצחק, אדמו"ר נ"ע: 2, 23, 47, 78, 79, 134, 135, 156, 178
 195 — 197, 219, 287, 318
 יורה דעה: 150
 יעקב לאנדא: 215
 יעקב ליב בעל עגלה: 300
 יעקב מרדכי בעזפאָלאָוו: 127
 יעקב פרוש: 307
 יעקב קאָפל זעליקסאָן: 127
- א
- אהרן חזר: 127
 אהרן מדאָקשיץ: 95
 אורח חיים: 150, 246
 אח"י השלוני: 59, 95
 איזיק שלמה: 307
 אלי' אבעליער: 213
 אלי' בעל שם: 214
 אלי' הנביא: 296
 אלי' בער דער ישובניק: 69
 אלי' סימפסאָן ש"י: 316
 אלימלך, הרה"צ מליזענסק: 310 ואי"ל.
 אלימלך: 310, 312
 אליעזר ליפא: 309 ואילך.
- ב
- בית אהרן: 148
 בנימין קלעצקער: 276, 277, 279
 בנימין: 294
 ברוך, אבי אדה"ז: 173
 ברוך: 270
 ברוך משה: 305 ואילך.
 ברכה לאה: 305 ואילך.
- ג
- גדלי' המלמד: 310, 313
 גרשון דוב: 66, 279
- ד
- דובער, הה"מ ממעוריטש: 2, 47, 59, 66, 69, 95, 147 — 149, 174, 175, 272, 170, 174

- יצחק גרשון: 295.
 יצחק המלמד: 307.
 יקותיאל: 63, 145, 168, 299, 302.
 יקותיאל מדאקשיץ: 95.
 ישע"י קאסטיער: 170.
 ישראל, הבעש"ט: 2, 47, 59, 66, 69, 95, 102, 131, 135, 147, 152, 154, 170, 174, 175, 213, 214, 272, 274, 279, 304 — 310.
- ל
 לוי יצחק, הרה"צ מבערדיטשוב: 240, 272.
 לקוטי תורה: 148 ואילך.
- מ
 מאיר מרדכי מבאריטאוו: 298.
 מאיר מרדכי טשערנין: 125, 128, 145.
 מנחם מענדל, הרה"צ מהאראדאק: 243, 270, 244.
 מנחם מענדל, אדמו"ר הצמח צדק: 2, 47, 65, 95, 147 — 149, 152, 154 — 174, 171, 170, 168, 242, 254 — 270, 294, 272, 302, 342 — 343.
 מנחם מענדל, אחי אדמו"ר מהרש"ב: 300.
 מנחם מענדל, חתנו של כ"ק אדמו"ר נ"ע וגיסו של כ"ק אדמו"ר שליט"א: 106, 125.
 מענדל דער ימשרת: 172.
 מרדכי, הרה"צ מטשערנאבל: 240.
 מרדכי אלי': 153.
 מרדכי דוב סלאניט: 125 — 128.
 משה, רמב"ם: 343.
 משה הכהן הארינשטיין: 125, 171.
 משה בנימין: 295, 296, 316.
 משה מאיר: 310.
 משה שלמה: 304.
 משיח: 135.
- נ
 נחום, הרה"צ בן אדמו"ר האמצעי: 277.
 נחום נחומאווויטש: 277.
 נחמה דינה, הרבנית תחי': 171.
 ניטן מלמד: 173.
 ניטן סקאבלע: 63, 68, 90, 125, 128, 145, 146, 167, 170, 173, 213, 214, 295, 297 — 299, 304.
 נפתלי הערץ: 295.
 נפתלי ראש הקהל: 311.
- ס
 פנחס רייזעס: 276, 277, 279.
 פסח: 294.
 פרץ הזקן: 215.
- ק
 קאפעל: 300.
 סדר קדשים: 149.
- ר
 רבקה, אשת אדמו"ר מהר"ש: 147, 172, 295, 298, 300, 302.
 רבקה: 304 ואילך.
- ש
 שטערנא שרה, אשת אדמו"ר מהרש"ב: 62, 90, 167, 168, 172, 299, 300.
 שיינא, בתו של כ"ק אדמו"ר נ"ע: 106, 122.
 שלום דובער, אדמו"ר מהרש"ב: 2, 41, 47, 59 — 70, 78, 79, 89 — 97, 95, 99, 122, 125, 129 — 147, 145, 131, 149, 151, 154, 167 — 175, 212, 214, 241, 247 — 270, 273, 292, 340, 309, 344.
 שלמה המלך: 101.
 שלמה הסופר: 97.
 שלמה חיים שו"ב קיטאין: 127, 300.
 שלמה יצחק: 307.
 שלמה מנחם: 344.

שמואל, אדמו"ר מהר"ש: 2, 41, 47	שניאור סלג'נים: 91
65, 69, 89, 95, 126, 127, 147	שניאור זלמן, אדמו"ר הזקן: 2, 47,
— 149, 152, 154, 167, 168	59, 64 — 66, 69, 95, 101, 128,
170, 171, 174, 213, 242, 244, 246	135, 147 — 150, 153, 154
271 — 279, 294, 302, 344, 346	169 — 171, 174 — 175
שמואל חזזינקער: 125, 127, 128	223, 242 — 244, 272, 275,
שמואל דער שרייבער: 98	276, 294, 344
שמואל בצלאל, רשב"ץ: 41, 68, 69	שניאור זלמן אהרן, רז"א: 125 —
145	127, 300 — 301
שמואל ברוך: 90	ת
שמואל דובער מבאריסאָוו: 300	תהלים: 272
שמעון: 154, 168, 169, 301	תניא: 149, 150, 273
שניאור: 300	

לזכות

שניאור זלמן בן אסתר
זווגתו חוה בת שרה ברכה
בנו יצחק מאיר בן חוה
בתו אסתר בת חוה
בנו נתן בן חוה
כלתו חנה רבקה בת רחל דוואשע
חתנו מנחם נחום בן גיטל
כלתו צבי מרים בת שיינא חוה
נכדו מנחם מענדל בן חנה רבקה
נכדתו שרה ברכה בת חנה רבקה
וב"ג יהושע בן עטא דבורה
נכדתו אסתר בת חנה רבקה
נכדו אברהם יהושע העשיל בן חנה רבקה
נכדו צבי הירש בן חנה רבקה
נכדתו נחמה דינה בת חנה רבקה
נכדו נתן בן חנה רבקה
נכדתו פריידא מלכה בת חנה רבקה
נכדו ישראל בן חנה רבקה
נכדתו גיטל בת חנה רבקה
נכדו שמואל בן חנה רבקה
נכדתו רבקה בת אסתר
ובעלה אהרן בן גיטל לאה
ובנם לוי יצחק
נכדתו שרה ברכה בת אסתר
ובעלה מנחם מענדל בן האדא רייזל
ובנם לוי יצחק
נכדתו מלכה בת אסתר
וב"ג אליעזר אלימלך בן אסתר רייזל
נכדתו חנה בת אסתר
נכדו אברהם יהושע העשיל בן אסתר
נכדו יוסף יצחק בן אסתר
נכדו נתן בן אסתר
נכדו שלמה בן אסתר
נכדתו רחל רייזל בת אסתר
נכדו שלום דובער בן אסתר
נכדו אברהם יהושע העשיל בן צבי מרים
נכדתו חנה בת צבי מרים
נכדו משה מרדכי בן צבי מרים
נכדתו אסתר בת צבי מרים
נכדתו דבורה לאה בת צבי מרים
נכדתו רבקה בת צבי מרים
נכדתו שטערנא שרה בת צבי מרים